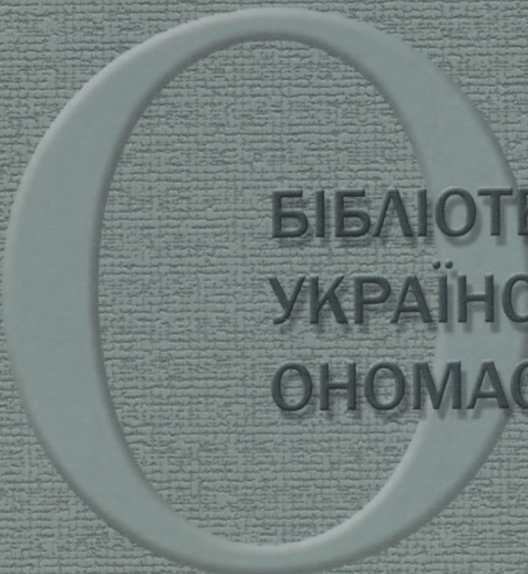

В. П. ШУЛЬГАЧ

Нариси
з праслов'янської
антропонімії

БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКОЇ
ОНОМАСТИКИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

В. П. ШУЛЬГАЧ

Нариси
з праслов'янської
антропонімії

Частина I

Київ
Видавництво «Довіра»
2008

ББК 81.2-3
Ш95

Книга присвячена реконструкції праслов'янського антропонімного фонду. Подаються зразки архаїчних префіксальних і суфіксальних словотвірних моделей, а також фрагменти генетичних лексико-словотвірних мікросистем.

Для лінгвістів, фахівців у галузі ономастики та етимології.

Затверджено до друку вченою радою
Інституту української мови НАН України

Відповідальний редактор
доктор філол. наук *І. М. Желєзняк*

Рецензенти:
член-кор. НАН України *Г. П. Півторак*,
доктор філол. наук *І. Г. Матвіяс*

- © Шульгач В. П., 2008
- © Ідея та назва серії «Бібліотека української ономастики». Шульгач В. П., 2007, 2008
- © Інститут української мови, 2008
- © Видавництво «Довіра», 2008
- © Художнє оформлення. Рязанов К.О., 2008

ISBN 978-966-507-246-1

ЗМІСТ

Від автора	5
I. АРХАЇЧНІ ПРЕФОРМАНТИ В СКЛАДІ АНТРОПОНІМНИХ ОДИНИЦЬ	7
Деривати з префіксом *A-	7
Деривати з префіксом *Ba- / *Bo-	17
Деривати з префіксом *Bez-	25
Деривати з префіксом *Če-	42
Деривати з префіксом *Do-	48
Деривати з префіксом *Ha- / *Ho- / *Hu-	50
Деривати з префіксом *Jь-	52
Деривати з префіксом *Ka- / *Ko-	55
Деривати з префіксом *Ma- / *Mo- / *Mu-	68
Деривати із заперечною часткою *Ne-	74
Деривати з префіксами *Ska-, *Sko- / *ŠČe-	120
Деривати з префіксом *Sq-	123
Деривати із вказівними займенниками *Si, *Sь, *Se	136
Деривати з префіксом *Še-	138
Деривати з преформантами *Ta-, *To-, *Tu-	144
Деривати з передкореневими Га-, Же- (та варіантами)	147
II. ДАВНІ СУФІКСАЛЬНІ МОДЕЛІ	152
Похідні на *-it-	152
Похідні на *-qt-	163
Похідні на *-yt-	183
Похідні на *-уль	186

Похідні на *- <i>im-</i>	202
Похідні на *- <i>om-</i>	230
III. АНТРОПОНІМНІ ЕТЮДИ	245
Князь <i>Пургас</i> і « <i>Рґсь Пґргасова</i> » (лінгвістичний коментар)	245
<i>Лябушка, Лабушка, Балабушка</i> і под.	250
Рос. <i>Мелокостов</i> і деякі первісні основи, не ускладнені суфіксами <i>-ъk-, -ok-</i>	255
Архаїзми в «Реєстрі Війська Запорозького 1649 р.»	262
<i>Безьмудченко</i> та ін.	262
<i>Бурнь</i>	267
<i>Сувзатовець</i> і рефлекси псл. * <i>Sъlg-</i> у слов'янській антропонімії	267
<i>Скувбась</i>	274
<i>Кирста</i>	274
<i>Чоргунь</i>	275
Ст.-укр. <i>Шолкопляс, укр. Шовкомуд</i> та ін.	276
<i>Чвовж</i>	278
<i>Толда</i> і споріднені найменування	279
<i>Голга</i>	283
Ст.-укр. <i>Бурдунь</i> у генетичному гнізді	284
Ст.-укр. <i>Ивань Чербуренко</i> і споріднені антропоніми	295
<i>Сорьденко</i>	298
<i>Каркач</i>	301
<i>Степан Черпило</i>	302
<i>Шуркгал</i>	304
<i>Бовъвань</i>	309
Архаїчні слов'янські антропоніми типу <i>composita</i> в «Новгородских писцовых книгах»	314
« <i>Инжирь бродъ</i> » і псл. * <i>ǃъnъžirь</i>	320
<i>Золотьча</i> і особове ім'я * <i>Zoltьсь</i>	321
Література та джерела	323
Скорочення	380
Індекс праантропонімів	382

ВІД АВТОРА

Книга присвячена реконструкції фондової антропонімії слов'ян. Вона складається з серії нарисів, які охоплюють суфіксальну та префіксальну підсистеми словотвору базової антропонімної лексики (праантропонімів). Як правило, це словотвір на рівні реконструйованих чи слабо засвідчених апелятивів (за винятком хіба що патронімів на **-itjь*, деминутивів на **-ьсь*, **-ѣт-* тощо), які в результаті пропріалізації перейшли до класу онімів.

В окремому (третьому) розділі подано зразки генетичних мікросистем праслов'янських антропонімів, організованих як лексико-словотвірні гнізда. Тут переважають деривати від кореневих структур зразка *tьlt*, *tьrt*, *tьlt*, *tьrt*. Проаналізований фактичний матеріал цілком підтверджує спостереження й висновки Р. М. Козлової для подібного роду основ, подані в її класичних описах праслов'янських гнізд від і.-с. **(s)ker-*, **(s)kel-* (Козлова 1997; Казлова 2003). Мається на увазі: різноманітна вокальна маніфестація бінарних груп *ьr*, *ьl*, *ьr*, *ьl*; абсорбція плавних (частіше – *-l-*); перехід *-л-* > *-л'-* > *-й-*; асиміляція (лабіалізація, денталізація) *-л-* та ін. фонетичні явища. Вони мають системний характер, тобто властиві усім корневим структурам аналогічного зразка (з деякими відмінностями для *tьlt*, *tьrt*).

Дослідження базується на великому фактичному матеріалі – сучасному й історичному – усіх слов'янських мов, ономастикони яких тією чи іншою мірою повноти були доступні автору. Зрозуміло, що з залученням нових джерел реєстрова база в межах відповідних фрагментів може бути розширена, а заголовні статті проілюстровані значно повніше.

Антропонімія – це рухома в часі та просторі система мовних одиниць, на відміну, наприклад, від гідронімів чи ойконімів [йдеться про їх поодинокі або компактні перенесення в зв'язку з міграціями людності, пор.: (Гідронімія 134–151 – з літературою; Железняк 148–155; Железняк 1996: 56–63) та ін. праці]. Цим, очевидно, й обумовлюється в багатьох випадках незвичний кореневий вокалізм у структурах типу тьгт, тьлт у південно- та західнослов'янському діалектних масивах, хоча, з іншого боку, він може віділююстровувати й дещо іншу їх (структур) формальну еволюцію, аніж притаманну сучасним літературним мовам.

Під *праантропонімом* розуміємо не чисто технічний конструкт, а потенційно живе слово, лінгвістичний прообраз сучасних чи вилучених з історичних та ін. джерел його репрезентантів, які пройшли тривалий шлях еволюції й подекуди зазнали значних формальних модифікацій. Тобто про статус праслов'янського антропоніма можна говорити з тією ж долею ймовірності, що й про прагідронім, праойконім і под. (Шульгач 1998: 8 і далі).

I. АРХАЇЧНІ ПРЕФОРМАНТИ В СКЛАДІ АНТРОПОНІМНИХ ОДИНИЦЬ

Деривати з префіксом *A-

Про праслов'янський префікс *a-, який сягає індоєвропейської глибини, відомо небагато. З'ясовано, що: а) генетично він походить від і.-є. *ē-, *ō-; б) утворює лише іменні деривати, приєднуючись до іменних та дієслівних основ; в) словотвірна модель із цим префіксом втратила продуктивність у далекому минулому, що може бути одним із критеріїв на користь його архаїчності; г) вичленити його в складі апелятивних та пропріальних лексем можна тільки в результаті етимологічної процедури; г) зберігся він лише у складі лексики вузьколокального поширення та реліктової ономастики, тому, перш за все, її необхідно зібрати й систематизувати (Фасмер IV, 537; Трубачев 1972: 257–261; Трубачев 1976: 267 – з літературою; ЭССЯ 1, 7; Козлова Проблемы 61–72; Шульгач 2002: 179–183). Свідчення ономастики, зокрема антропонімії, в цьому плані мають першочергове значення.

Поданий нижче реєстр праантропонімів певною мірою доповнює вже опубліковані матеріали й уводить у науковий обіг нові факти. Разом із цим зазначимо, що він не претендує на вичерпність: у діалектній лексиці периферійних слов'янських регіонів до цього часу функціонують апелятиви, які потенційно можуть онімізуватися. Пор.: рос. діал. *áторба* 'звертання до дітей, які шумлять, бешкетують' (СГРС 1, 25), *váтарба* 'безлад, тривога, сум'яття' (Даль 1, 167) < *atъrba; рос. діал. *áторма* 'звертання до дітей, які шумлять, бешкетують', 'великий гурт людей', 'дівтора;

діти в багатодітній сім'ї' (СГРС 1, 24–25) < *atъrma; рос. діал. *éвалда* 'ляклива людина' (Элиасов 107) < *avъlda. До того ж, словотвірна модель із префіксом **a-*, крім сфери антропонімії, реалізувалася й в інших класах онімів. Пор. до вже опублікованих (Козлова Проблемы 61–72): блр. *Акурза* – гелонім із «неясною мотивацією» (Багамольнікава 179) < *Акъrza; рос. р. *Егирма* пр. Ангари, із *Егырма < *Егърма < *Агърма; *Еконд-ярви* – назва озера в Карелії (КОРК) < *Акъldъ; р. *Амарда* пр. Сельді – в Ульяновській обл. (Барашков 27), рр. *Аморда*, *Сухая Аморда* (3) – гідроніми в колишній Пермській губ. (Максимович I, 29), *Аморда* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN I, 103) < *Амъrda; *Ясколба* (*Яскольба*), 1647 р. – назва волості в колишньому Томському пов. (Оглоблин 1, 106, 319) < *Аскъlba; р. *Ящерма* пр. Шелянгуші – на терені Мордовії, а також *Ащерма* / *Ящерма*, 1642–1643 рр. – ойконім у колишньому Казанському пов. (ДМИИ I/2, 14, 15, 19, 22), пізніше – *Ащерма* і *Большая Ащерма* (Чернышев 284) < *Ащъrma; *Ватулма* – назва озера в Карелії (КОРК 240) < *Атъlma; *Ягорц* – гідронім у колишньому Новгород-Сіверському намісництві (ОНСН 243), співвідносний з *Jagršče* – ойконім у Словенії (Im. m. 207) < *Agъrstjъ та ін. Підтверджується також спостереження Р. М. Козлової про однотипність фонетичної, структурної та словотвірної баз, на основі яких виникають похідні з префіксом **a-*: переважна більшість із них належить до структур тьlt, тьrt (Козлова Проблемы 62).

*Abъlda, *Abъldъ: ст.-рос. *Еболда*, 1624 р. (Веселовский 106) < *Яболда, *Эбулдин* (Безгин 235), *Еболдов* Семен, 1611 р. (ОААК 236), (похідне) *Еболдино* – ойконім у колишньому Арзамаському пов. (Vasmer RGN I, 106), пізніше – *Болдино* (Веселовский ИИ 118, 522), рос. *Абалдов* (Лет. ЖС 2001, № 14–26, 5);

~ рос. діал. *абáйда* 'бідняк, відчайдушна людина, шибеник', 'прізвисько східної людини' (СОГ 1, 36).

*Abъlša: рос. *Абавшин* (Ратиєс 2, 25), *Абаншин* (Горпинич 66) < *Абалшин (із неорганічною денталізацією плавного). Можливо, сюди ж *Абашин* (КПУ Луг. 5, 192; КПУ Од. 1, 41) – як форма з абсорбованим -л-. Щодо кореневої морфеми пор. д.-руськ. *Болша*, 1435 р. (ПСРЛ XII, 6), укр. *Бовша* (КПУ Черниг. 3, 527) та ін., які продовжують псл. *Въlša.

***Авѣрѣаѣ**: рос. *Аборбаев* (Рамієс 2, 538).

***Авѣртъ**: чеськ. *Abrt* (ЧП).

***Авѣрза**: ст.-рос. *Иванъ Еберъзинъ*, 1680 р. (Выписка 59), рос. *Еберзин* (КПУ Од. 10, 82) < *Еборзин. Стосовно рефлексів псл. **Вѣрзь(ъ)* пор., наприклад, ст.-рос. *Борзой*, XVI ст. (Чечулин 80), серб. *Брз* (Грковић 46), словц. *Borza* ж. (BLS I, 520);

~ рос. діал. *яберза́* 'непокоїна, метушлива людина'. Вже М. Фасмер припускав тут імовірність префікса *я-* та прикметника *борзо́й* (Фасмер I, 539). Пор. ще рос. діал. *еберза́* 'вертлява, метушлива людина', *еборзі́ть* 'дражнити, викликати на суперечку кого-небудь, хорохоритися перед ким-небудь', *еберзі́ть* 'виляти, вертїтися, метушитися' (СРНГ 8, 310, 311).

***Аѣгъ**, ***Аѣгъ**: укр. *Вачор* (Панцьо 98) – прізвище у лемків, із *Ачор (форма з *В*-протезою). Як додаткова ілюстрація до: (Козлова 98).

***Аѣлда**: укр. *Яцунда* (КПУ Льв. 2, 93) < *Ячулда ~ укр. *Цинда* (КПУ Черк. 3, 796) < *Чылда, *Чайда* (Богдан 32) < *Чалда (солодковзвучність), із *Їлда.

***Адуха**: укр. *Ядуха* (ЛГС 2004, № 3, 62);

~ ***адуха** (ЭССЯ I, 152).

***Адѣльѣ**. Відновлено на основі д.-руськ. *Адульѣ* – ім'я одного з членів руського посольства, що підписав 944 р. договір із греками (Козлова Проблемы 64–65).

***Адѣлгъ**: слов'ян. *Ядолговичъ* Войтко, 1499 р. (АЛМ I/2, 14). Сюди ж (відантропонімні похідні) *Ядовги* – назва урочища, *Ядовговичи*, *Ядольговичи* – назва маєтку, зафіксовані в історичних документах колишньої Віленської губ. (ОДВ I, 150; III, 84, 91).

***Адѣлша**: (похідне) *Адовшина* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN 1, 29). Безпрефіксне псл. *Дѣлша континують укр. *Дульша* (Горпинич 208) < *Дѣлша, рос. *Давша > ойконім *Давшино* в колишній Ярославській губ. (Списки Яросл. 341).

***Агѣльѣ**: пол. *Jagieltbik* (SN IV, 249).

***Агѣлда**, ***Агѣлдѣ**. Вперше відновлено в: (Козлова Проблемы 65). Сюди можна додати ще *Яговдишки*, 1593 р. – мікротопонім (ОДВ I, 146), освоєний литовським етносом за допомогою приєднання суфікса *-ишки*, блр. *Аговдин* (КС Дон. 2, 613), *Яголда* (м. Постава), *Ягóўдзік* (БЭ 18, 231), рос. *Яговдик* (САЛ 690),

Ягельдін (ПІ Дн. доп. 4, 471), (похідне) *Агельдино* – назва озера відантропонімного походження в колишній В'ятській губ. (Vasmer I, 6) < *Агельдино < *Агълда + -ин-, пол. *Jagięld, Jagoęlda, Jagowdzik* (SN IV, 250, 252, 253). Сюди ж *Jagawde*, 1386 р. – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 38). Пор. також литовське прізвище *Jāgoldas* – явне запозичення зі слов'янського антропонімікону. Спроба вивести його з лит. *Jōgaudas, Jāgaudas* (LPŽ I, 784) неприйнятна з фонетичних міркувань. До того ж самі литовські факти – це пізні запозичення зі слов'янських мов, швидше за все, з білоруської. Детальніше див.: (Казлова I, 117–118).

***Агълдајь**. До списку континуантів цієї праформи (Козлова Проблемы 65) ще долучаються: слов'ян. *Яголдаевичь* Романъ, 1497 р. (АЛМ I/1, 131), рос. (похідні) *Еголдаево, Еголдаево Старое* – ойконіми в колишній Рязанській губ. (Vasmer RGN III, 177) < *Яголдаево (Е- < Я- в ненаголошеному складі).

***Агълдѣјь**: рос. (похідне) *Агиндеев* (КПУ Од. 10, 118) < *Агълдеев (з урахуванням асиміляції (денталізації) плавного в позиції перед дентальним та реалізації *ьl > ьл > ил* у структурі *ьlt*).

***Агълша**: рос. (похідне) *Ваговшина* – назва поселення в колишній В'ятській губ. (Vasmer I, 626). Стосовно потенційності псл. *Гълша на антропонімному рівні пор., наприклад, д.-руськ. *Гавша* (ПСРЛ XXIV, 231), укр. *Гольша* (КПУ Киров. 1, 114) ~ рос. діал. *гáвшa* 'про людину несповна розуму' (ССГ 3, 9).

***Агълть**: (похідні) ст.-рос. *Ваголтово*, 1568–1569 рр. (ПМЯ II, 48), рос. *Агинтово* (Vasmer RGN I, 22) < *Агълтово – ойконіми в колишніх Ярославській та Владимирській губ. Стосовно рефлексів псл. *Гълть пор., наприклад, укр. *Галт* (ТДБ 74), *Гульт* (КПУ Рв. 2, 603) тощо.

***Агъга, *Агъгъ**: укр. *Ягер* (Горпинич 230), пол. *Jagier, Jagiera* (SN IV, 251).

***Агърба**: рос. *Агурба* (Книги РФ VI, 6), (похідне) *Ягорбино* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN X, 487) ~ *Гърба: укр. *Горба* (КПУ Льв. 4, 369) і под. Пор. також антропонім *Агърба* (так!) (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 7).

***Агърбашь**: рос. *Агурбаиш* (МиП 336).

***Агърда, *Агърдъ**: ст.-рос. *Егордовъ* Борис, 1645 р. (ОДМ

XV, 487), (похідні) *Агарды*, *Агарды Верхние* – ойконіми відантропонімного походження в колишній Уфимській губ. (Vasmer RGN I, 19), *Вагардино* – назва пустища в колишній Нижегородській губ. (Анпилогов 40), блр. (похідне) *Эгерды*, варіант *Ягірды* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 261; Жучкевич 415), пол. *Agerda* (SN I, 16);

~ укр. діал. *єгурд́атися* ‘ганьбити, топтати ногами’ (ЕСУМ 2, 179) – деномінативне похідне.

***Агьгма**: ст.-рос. Сонка *Егарминь*, 1615 р., Сенка Сафоньевъ с. *Ягорминь*, 1646 р. (Вятка 3, 23), Борис *Ягармин*, 1678–1680 рр. (РК 20), Федотка *Ягорминь*, 1680 р. (Тюмень 100), Венедикто *Ягарминь*, 1683 р. (Полякова 273), рос. *Егормин* (КПУ Ув. Дон. 6, 205). Сюди ж гідронім відантропонімного походження *Егармина Балка* в бас. Дону (Vasmer I, 677);

~ ***агьгма**: рос. діал. *ягарма* ‘буйна вівця’ (Макарій 150), *егарма*, *ягарма* ‘про неохайно одягнену жінку’, ‘про сварливу, неврівноважену людину’, *гагарма* ‘уїдлива, шкідлива, безсоромна людина’ (ЯОС 3, 65), *егарма* ‘про злу людину’ (Акчим. словарь 1, 268), *игарма* ‘дияволиця, чортиха’ (СРНГ 12, 60) та ін. Див. ще: (Козлова Проблемы 62).

***Агьгпъ**: рос. *Егурнов* (КПУ Ув. Дон. 9, 31), (похідне) *Ягурнова* (*Егурново*) – ойконім у колишній Орловській губ. (Vasmer RGN III, 181). Як структурну опозицію пор. давньослов’янськ. *Горн*, 1159 р. (Гельмольд 196), укр. *Горн* (Горпинич 283) < псл. ***Гьгпъ**.

***Агьгша**, ***Агьгшь**: рос. *Ягоршин* (Ратиєц 2, 30), *Агаршев* (КПУ Сум. 12, 581), (похідне) *Агаршево* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN I, 19). Щодо потенційності псл. ***Гьгша**, ***Гьгшь** пор., наприклад, укр. *Горша* (КПУ Од. 6, 39), *Гурш* (Горпинич 265) < ***Гьгши**.

***Агьгть**: рос. *Егуртов* (КПУ Дон. 3, 162), пол. *Agiert*, *Agort* (SN I, 17).

***Акьйда**: слов’ян. *Якилда* (Магницький 24) < ***Акьлда**.

***Акь’а**, ***Акьль**, ***Акьль**: словц. (похідне) *Jaklovce* – назва поселення, пол. *Jakiel*, *Jakol*, чеськ. *Jakel* – антропоніми та ін. (Казлова III, 16). Пор. ще укр. *Якель* – сучасне прізвище (ЛГС 2003, № 16, 55), блр. *Якель* (м. Мінськ).

***Акьракъ**: рос. (похідне) *Вакраково* – ойконім у колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN I, 629) – форма з *B*-протезою.

***Акьгвипъ**: укр. *Акарбун* (м. Луцьк; Анк.).

***Акьгса**, ***Акьгсь**: рос. *Акорчев* (АКО 1, 240), чеськ. *Vakřka* (ЧП).

***Акьгда**, ***Акьгдъ**: ст.-рос. *Акурдовъ* Дмитръ, XV ст. (Лебедев 10), рос. *Акурда* (Магницкий 24), *Якурдов* (КПУ Харк. 16, 388), пол. *Akord* (SN I, 22). Стосовно кореневої частини *-курд-*, виразніше лабіальне *-у-* якого зумовлене позицією після задньоязикового *-к-*, пор. укр. *Корда* – сучасне прізвище на Ровенщині (запис наш), блр. *Корда* (Бірыла 213), чеськ. *Korda* (Beneš 82) тощо. Вони дозволяють реконструювати псл. *Кьгда як праантропонім.

***Акьгдайъ**: рос. *Вакурдаев* (КПУ Луг. 12, 167). Пор. *Агьлдайъ.

***Акьгпъ**: рос. *Якурнов* (Холодова 249).

***Акьртъ**: укр. *Акартко* (КС Зап. 208), пол. *Akort* (SN I, 22). Щодо псл. *Кьртъ пор. укр. *Корт* (КПУ Харк. 20, 368), рос. *Корт* (КПУ Зап. 3, 491) і под.

***Акьгза**: рос. *Ахорзин* (КПУ Од. 10, 38) < *Акорзин (спірантизація *-к- > -х-*) ~ *Кьгза: ст.-рос. *Корза* Івашко Никифоровъ сынъ, 1692 р. (АНВМ 238) і под.

***Акьгзапъ**: рос. *Акурзанов* (Никонов 1973: 238).

***Апьлда**: рос. *Ямолдинов* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 278), *Ямолдина* ж. (СЖВ 207).

***Апьлтъ**: укр. *Ямонт* (СЖВ 207), ст.-блр. Миколай *Ямоньтовичъ*, Мартинъ *Ямуньтовичъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 70, 107), *Ямонт* – намісник Вітовта в Смоленську (ПСРЛ XI, 162) – форми з асиміляцією (денталізацією) плавного у позиції перед дентальним.

***Апьгдъ**: рос. *Амардов* (Ратиєс 2, 410).

***Асаръ**: рос. *Яшаров* (КПУ Ув. Дон. 15, 151), хорв. *Jašar* (Leksik 258), слвн. *Jašar* (ZSSP 228), пол. *Jasar* (SN IV, 308). Сюди ж слов'ян. *Яшаръ* (Магницкий 101).

***Асаръ**: блр. (похідне) *Асаревичи* (*Асарэвічы*) – ойконім, який пов'язують із прізвищем *Асаревич* (Жучкевич 15) < *А-сар-ев-ич*, болг. *Вашарев* (Илчев 104 – без пояснення) < *Асарев.

***Аскьлдъ**. Уперше проінтерпретовано в: (Козлова Ономастика 102–103). Рефлексами цієї праформи виступають також антропоніми *Ясковдъ* (ОДВ III, 21), *Яскольд* Миколай (ОДВ V, 26), (по-

хідне) *Ясканди* («do Jaskandow», 1569 р.) – ойконім у колишньому Шавельському пов. (АВК XXIV, 234), ст.-блр. *Матей Яскольдъ*, 1565 р. (ЛМ 1915: 321), Войтехъ *Яскольдовичъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 96), рос. *Аскольдов* (ЛГС 2003, № 8, 48), блр. *Яскульд* (м. Вілейка). Зі слов'янського антропонімікону запозичено литовське прізвище *Askaldāvičius* (LPŽ I, 127), освоєне граматично.

***Askьlgъ**: рос. *Аскологов* (Рамієс 2, 212) – як форма із секундарним -о-.

***Askьltъ**: ст.-блр. *Ясконтъ* Григорий (ОДВ V, 237) < *Ясколтъ, *Яскулты* мн. (АЮЗР VI/1, прил. 36), блр. *Аскунтóвич* (Бірыла 25) < *Аскултóвич, імовірно, укр. *Яскот* (РІ ІФ 3, 440) < *Ясколт – як форма з абсорбованим плавним. Щодо кореневого *Сколт* пор., наприклад, рос. (відантропонімне похідне) *Сколтово* – ойконім у Псковській обл. (Крейтон 6–7, карта), пол. *Skólt* (SN VIII, 457) і под. Див. ще: (Казлова III, 100–102).

***Askьra**, ***Askьrъ**: укр. *Яскар* (КПУ Дн. 9, 602), *Аскорко* (Горпинич 281), (похідне) *Яскерський* (КПУ Льв. 1, 453), рос. *Аскоров* (Рамієс 2, 520), блр. *Аскер*, *Аскера* (м. Вітебськ), *Аскерко* (ТС Мозырь 70), *Аскирко* (м. Мінськ), ст.-пол. *Jaskier* (1395 р. – *Yasker*), *Jaskierek* (1489 р. – *Iaskyerek*) (SSNO II, 454), пол. *Askier*, 1740 р. (АВК XI, 491) та ін. Теоретично ймовірно, що до цього списку потрапили й рефлексії псл. *Oskьrъ, пор., наприклад, укр. *Оскар* (КПУ Дон. 12, 252) тощо. Див. ще: (Козлова 43: *Oskьrъ).

***Asmьldъ**. Відновлено на основі д.-руськ. *Асмолдъ* (варіанти *Асмундъ*, *Асмудъ*, *Асмуть*) – ім'я, відображене в «Повісті минулих літ» (Козлова Проблемы 67–68). Воно ж *Ясмуд* – в Устюзькому літописі (ПСРЛ XXXVII, 58). Аналогічний фонетичний розвиток (асиміляція плавного) ілюструє слов'ян. *Ясмунд* – назва острова біля берегів ФРН (Балтійське море).

***Asura**, ***Asurъ**: рос. *Ашурова* ж. (КЛ 2006, № 27–39, 17), (похідне) *Ашурина* – ойконім у колишній Казанській губ., блр. (похідне) *Ашуры* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN X, 581), хорв. *Jašura* (Leksik 258), пол. *Jazurek* (SN IV, 321), чеськ. *Jašurek* (ЧП), слвц. *Jašura* (TZ Bratislava 143). Пор. ще слов'ян. *Ашура* (Магницький 101).

***Asьrda**: пол. *Jaszurda* (SN IV, 321).

***Asьrgajъ**: рос. *Азаргаев* (Лет. ЖС 2008, № 7, 154) < *Асаргаев.

*Aščera (*Aščerǵ), *Aščьra (*Aščьǵ): укр. *Ящора* – сучасне прізвище на Волині (Анк.), *Ящура* (КПУ Хм. 7, 395) < *Ящора (форма з підсиленою лабіалізацією -o-), пол. *Jaszczor* (SN IV, 319);

~ блр. діал. *jášчэр* ‘нарив на горлі’ (Климчук 39).

*Aščьldь: укр. *Ящульд* (КС Харк. 2, 500), ст.-блр. *Матысь Ящолдъ*, 1565 р. (ЛМ 1915: 388), пол. *Jaszczuld* (SN IV, 319). Див. також: (Козлова Проблеми 67).

*Aščьlta: слов’ян. *Ящолта*, боярина (Спрогис ПАУ 180) – парадигматичний варіант до *Aščьltь, *Aščьlto, відновлених у: (Козлова Проблеми 67). Стосовно ймовірності псл. *ščьlta на антропонімному рівні пор. (похідне) *Щелтинское* – назва пустища в колишній Обонезькій п’ятині Новгородської землі (ОПКН 127).

*Atola: ст.-рос. *Ватола*, 1498 р. (Веселовский 63) < *Атола – форма з *B*-протезою (пор. *Вакора*, *Ваторона*, *Ватылда* та ін.).

*Atopra: ст.-рос. *Ваторона*, 1490 р. (НПК I, 102) ~ ст.-рос. Агафонка *Торон* Лукин сын, 1490 р. (ДИК 249), *Торон* Беляковский, 1614 р. (Якубов II, 67), *Торона > ойконім *Туропино* (НПК VI, 429) тощо.

*Atьlda: ст.-рос. *Ватылдин* Иван, 1513 р. (Веселовский 64), *Ватылда*, XVI ст. (Чечулин Добавление 13) ~ псл. *Tьlda: ст.-укр. Гаврило *Толда*, 1649 р. (Реєстр 330), укр. *Товда* (КПУ Дон. 17, 290) і под.

*Atьlta, *Atьltь: ст.-блр. *Ятовтовичь* Юшко, 1482 р. (АЛМ I/1, 18), *Ятовть* Щасный, 1624 р. (ОДВ IX, 427), *Ятовть* (ОДВ III, 16), рос. *Атухтин* (КПУ Ув. Дон. 5, 26) < *Атуфтин < *Атувтин, пол. *Jatowt* (SN IV, 323). Їхні прообрази вбачаємо також в ойконімах *Jatowty*, *Jatoltowicze* – в Ошмянському та Лідському пов. колишньої Віленської губ. (SG III, 510). Див. ще: (Козлова Проблеми 70; Казлова I, 175–176).

*Atьrga: рос. (похідне) *Ваторгино* – ойконім у колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN II, 6);

~ *atьrga: блр. діал. *в́атарга* ‘сварка, гризня’ (Сцяцко 2005: 23), *в́атарга* ‘гурт, ватага’ (ЖНС 128), рос. діал. *в́атарга* ‘негода’ (ЯОС 2, 50).

*Atьrtь: чеськ. *Vatrt* (ЧП), слов’ян. Миколай *Етортович*, 1523 р. (ЛМ № 25, 139) < *Ятортович.

*Avida, *Avidь: д.-руськ. *Явидъ*, рос. (похідне) *Явидово* – ой-

конім, блр. *Явід* та ін. (Казлова I, 82). Сюди ж пол. *Jawid* (SN IV, 324), слов'ян. Роман *Явидовичь*, Юрій *Явидовичь*, 1528 р., лит. *Jawid* – запозичене зі слов'янських мов, (литуанізовані) *Jawidanis*, 1586 р., Стася *Явидишья*, 1596 р. (Род. відм.), *Явид-жень-тись*, відантропонімні топоніми: *Javidoniai* (Пакруойський р-н), *Javidonių miškas* (Пасвальський р-н), наведені Ю. Юркенасом (Юркенас 72);

~ *avida, *avidь (ЭССЯ 1, 94).

~ *avidь: укр. діал. *явид* ‘чорт, пропасник, сатана [...]’ (Бевка 150).

*Avižičь: блр. *Авижич* (м. Мінськ).

*Avižьсь: блр. *Авижец* (м. Мінськ).

*Avoldь: д.-руськ. *Яволодъ*, боярин, 1216 р. (ПСРЛ X, 70), укр. *Аволодько* (КПУ Луг. 11, 377). Щодо потенційності праантропонімної бази *Voldь, -а пор., наприклад, укр. *Волода* (Богдан 321), *Чорноволод* (КПУ Харк. 8, 429).

*Avьlbajь: рос. *Авальбаев* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 6). Щодо структури пор. *Agьldajь, *Akьldajь.

*Avьlgupь: макед. (похідне) *Агуња*, історично *Љвьлгѹна*, XV ст. – ойконім (Станковска 2003: 11–12).

*Avьлкь: рос. *Авилков* (Реквием 5, 82) < *Avьлков < *Avьлков.

*Avьлшь: слов'ян. *Явойшъ* Захарияш (ОДВ V, 122, 217), рос. *Явойш* (САМ 266), блр. *Явойш* (м. Вітебськ), пол. *Jawojysz* (SN IV, 325).

*Avьлть: ст.-блр. Болтромей *Явилтовичь*, 1528 р. (ЛМ 1915: 70), *Авилтовичь*, 1590 р. (АВК XVIII, 82) ~ псл. *Vьлть: укр. *Вовт* (КПУ Київ. 1, 188) і под.

*Avьгць: чеськ. *Vavřčík* (ЧП).

*Avьрга: рос. *Аваргин* (Рівне 301).

*Avьгша: рос. *Аворшин* (КПУ Луг. 2, 496). Можливо, сюди ж *Иваршин* (КПУ Полт. 2, 531) через стадії *Еваршин* < *Яваршин*, хоча це може бути й рефлекс псл. *Љвьгша. Щодо псл. **Vьгш-* пор. слов'ян. *Ворш* (Рамієс 2, 532), укр. *Варш* (КПУ Льв. 3, 427), *Вурша* (СП 82) < *Ворша (під впливом губного В-).

*Avьгда, *Avьгдь: рос. *Явердов* (Рамієс 2, 118), чеськ. *Vavřda* (ЧП).

*Avьрга: укр. *Явірга*, *Jawirga* – прізвище у лемків (Красовський 173). Відновлено в: (Гліаді 57).

*Авьгѣа: укр. Яверша (КПУ Полт. 2, 531), рос. Авершин (Книги РФ VI, 5).

*Авьгѣъ: рос. Еверж (КПУ Зап. 1, 222) < *Яверж < *Аверж. Стосовно безпрефіксного *Vьrъ пор., наприклад, рос. Вержев (КПУ Од. 10, 279).

Деривати з префіксом *Ва- / *Во-

Префікси *Ва- / *Во- в поданому нижче фрагменті виділяються умовно, хоча для праслов'янського хронологічного зрізу вони можуть кваліфікуватися як реальність (незалежно від походження). Стосовно генези, то вони тлумачаться по-різному: а) такі, що фігурують винятково в дієслівних утвореннях як преверби для підсилення значення дієслівної основи (ЕССЯ 1, 7). Пор. псл. *bakošъ ? (ЕССЯ 2, 142 – «не зовсім ясний префікс *ba-»), *badoriti ? / *baduriti ? (ЕССЯ 1, 122), *batoriti (ЕССЯ 1, 166–167); б) як пейоративний префікс, пор. чеськ. *barúchat* 'руйнувати, розвалювати', *barouchat* 'м'яти, бгати' (ЕССЯ 1, 160 – «експресивне утворення»); в) не зовсім ясний елемент, можливо, результат одзвінчення початкового *n-* у префіксі *no-* [пор. псл. *Bakьlda / *Bokьlda, *Voсьlda ? / *Росьlda ?, *Bukьldino (Казлова III, 191, 197, 204)]; г) як такий, що виник у результаті перерозкладу первісного *ob- (Попова 59–65; Страхов 190–192). А. Лома справедливо кваліфікує переінтеграцію *ob-* > *b-* як етимологічну проблему і детально аналізує явище депрефіксації на великому фактичному матеріалі сербської та інших слов'янських мов (Лома 601–623). Одним із яскравих прикладів декомпозиції *ob-* > *b-* можуть бути власні назви на зразок ст.-укр. Iwan *Batura*, 1692 р. (АЮЗР III/2, 254), укр. *Батура* (СП 37), які мають аналоги в деяких інших слов'янських антропоніміконах: ст.-блр., блр. *Батура* (Бірыла 45), ст.-рос. *Батура*, 1498 р., (похідне) Іван Александрович *Батурич*, XVI ст. (Веселовский 28), рос. *Батура* – прізвисько (АОС 1, 128), хорв. (похідне) *Baturin* (Leksik 32), пол. *Batura* (SN I, 207). Вони співвідносяться з парадигматичними варіантами укр. *Батуро* (Горпинич, Корнієнко 20), ст.-рос. *Батур [~ Третьяков сын *Батурич*, 1623 р. (Полякова 26–27)], блр. *Батур [~ *Батураў* (Бірыла 45)], болг. *Батур* (Илчев 66), хорв. *Batur* (Leksik 32), пол. *Batur*,

Baturo (SN I, 207) тощо. Цей антропонім реалізувався також в інших класах онімів, пор. ст.-рос. *Батурино*, XV ст. – назва поселення в історичній Новгородській землі (НПК I, 184), рос. *Батурын* (2), *Батуринской* (2), *Батурской* – гідроніми в басейні Оки (Смолицкая 57, 70, 78, 128, 146), блр. *Батуркі*, *Батурова*, *Батуры*, *Батурына* – ойконіми в Мінській обл. (Рап. Мін. 32). Ареальна характеристика – важливе свідчення на користь питомості наведених фактів. Додатковим аргументом до сказаного є й те, що від *Батур* / *Батура* функціонують словотвірно пов'язані похідні, зокрема: укр. *Батуркін*, *Батуринець* (Горпинич, Корнієнко 20), блр. *Батурын*, *Батурэвіч*, *Батуронак* (Бірыла 45), болг. *Батуров* (Илчев 66), хорв. *Baturić* (Leksik 32), пол. *Baturonek* (SN I, 207), чеськ. *Vaturný* (ЧП) та ін.

На наш погляд, укр. *Батура* і споріднені найменування постанали в результаті депрефіксації первісного **Об(о, а)тура*, тому їх генезис слід пов'язувати з широко розповсюдженими на слов'янських теренах власними назвами, як-от: ст.-рос. Федор *Обатурь*, 1537 р., Неждан *Обатуров*, 1570 р. (Веселовский 225), Лука *Оботуров*, *Оботурка* Елизаров, 1562 р. (Леонид 33), рос. *Абатуров* (КП Алтай 2, 97) тощо. Пор. також споріднені топоніми відантропонімного походження: ст.-рос. *Оботуров*, XVI ст. – назва починка в Новгородській землі (НПК VI, 175), рос. *Абатурово* – топоніми в колишніх Тверській (2), Костромській (2), Олонецькій, Ярославській (2) губ., рос., блр. *Батурово* (2) – топоніми в Мінській та Московській губ., *Батурино* (16) – назви поселень у різних регіонах Росії (Vasmer RGN I, 2–3, 290) та ін. У такому разі весь цей реєстр власних назв можна звести до первісних *Obtura, *Obturь, місце яких в етимологічних статтях під гаслами *obtura, *obturь, див.: (ЭССЯ 30, 220–221). Слід зауважити, що в східнослов'янських діалектах існує й відповідна апелятивна лексика на зразок укр. *батура* 'великий батіг, канчук' (Грінченко 1, 34), блр. *батура* 'говорун, пустомеля' (ЭСБМ 1, 330 – «неясне слово»), рос. діал. *батурá* і *оботур* 'впертий, неслухняний, настирний' (Дилакторский 18, 306) ~ *батуритьсЯ* 'не слухатися' (Добрынкин 117), в яких ми також схильні вбачати результат перерозкладу префікса **об-* > *б-*; *г*) як гіпотетичний виділяє префікс **ba-*. О. Є. Анікін. При цьому (услід за О.М. Трубачовим) припус-

кається зв'язок його з лит. **be-*. Фіксація близьких за значенням слів на зразок рос. діал. *бáзгать* 'пробивати; ударяти' та *пáзгать* 'дерти' схиляє до думки, – пише він, – що тут *ба-* могло виникнути як фонетичний варіант *па-* (Аникин 1, 24). Див. ще: (Горячева 1982: 109–110).

*Babьlda / *Bobьlda: слов'ян. *Боболда, Биболда, Бибулда* (Магницкий 33–34), *Бабайда* (Памяць Лоеўск. 380), *Бобайда* (Памяць Петр. 366), *Бабундин* (КПУ Ник. 1, 571) < **Бабулдин*, (похідне) *Бибалдина* – ойконім у колишній Казанській губ. (Vasmer RGN I, 384), пол. *Vabenda* (SN I, 104) < **Babelda*.

*Babьlša: рос. (похідне) *Бабовшина* – топонім у колишній Олонецькій губ. (Списки Олон. 198).

*Babьrda, *Babьrdь: рос. *Бабордина* (Лет. ЖС 2007, № 41, 125), пол. *Baburdowicz* (SN I, 109).

*Babьrsa, *Babьrsь: ст.-рос. *Бабарсин*, 1511 р. (АРГ 1505–1526 гт.: 98), *Бабурс* (Магницкий 31), Сувор *Бабарсов*, XVI ст. (Анпилогов 1982: 47).

*Baцьlda: ст.-рос. *Бачалдин*, XVII ст. (ТК II, 872), рос. *Бачалдин* (САЛ 343).

*Baцьlga / *Boцьlga: рос. *Бачалгін* (м. Луцьк; Анк.), (похідне) *Бочалгино* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN I, 519) – обидва факти без ефекту першої палаталізації. За цією ж моделлю виник гідронім *Бучелга*, 1647 р. – у колишній Пермській губ. (ПКВП 103).

*Baцьrdo: пол. *Baczerdo* (SN I, 202);

~ укр. діал. *бачáрда, бучáрда* 'інструмент у вигляді кирки чи зубила з ручкою насікати холодильники – повітропровідні канавки в млиновому камені' (Никончук 308).

*Badьlda / *Bodьlda: ст.-рос. *Быдылдинь*, 1698 р. (Тобольск 82), (похідне) *Бадьлдино*, 1614 р. – ойконім у колишньому Суздальському пов. (ПСЭИ I, 229), рос. Яков Якимов сын *Будьлдин*, 1710 р. (ЗХ 110), (похідні) *Будолдина, Будолдино* (2) – ойконіми в колишніх Орловській і Тульській губ. (Vasmer RGN I, 563);

~ рос. діал. *будьлда* 'людина високого зросту, здоровило' (Копорский 255), 'людина високого зросту, часто з нескладною фігурою' (СВор.Г 1, 154).

*Bagьlda, *Bagьldь / *Bogьlda: укр. *Бегейда* (СП 39), рос. *Ба-*

гандов (Лет. ЖС 2006, № 14–26, 17) < *Багалдов, Бигалда (Рамієс 2, 528), (похідне) Богилдино – ойконім у колишній Рязанській губ. (Vasmer RGN I, 427);

~ укр. діал. баговда ‘дурна жінка’ (Жегуц, Піпаш 16).

*Вагыдагъ: укр. Багайдар (ПСС 1, 119) < *Багалдар (й < л’ < л).

*Вагыма, *Вогыма: укр. Бегейма (м. Сміла Черкаськ. обл.) < *Богыма, блр. Багайма (м. Барановичі).

*Вахтунгъ(жъ): ст.-рос. Осѣико Бахмуров, 1578 р. (ПРПР 70), (похідне) Бахмурово, 1627 р. – назва пустища в колишньому Вологодському пов. (Сторожев II, 81);

~ укр. діал. абахмурице ‘насуплюватися’ (Лисенко 23), рос. діал. бахмурить ‘про погане самопочуття’ (СВГ 1, 25), набахмурить ‘стати пасмурним (про небо)’ (НОС 5, 120).

*Вақыда, *Вақыдь / *Вокыда: укр. Бухолда, Бухалда (КПУ Дон. 7, 37; 20, 24), ст.-рос. Бухолдин Степан, 1628 р. (ЮТ 184), Акиндин Бахолдин, 1656 р. (ДМИМ 1, 298), Фетька Бакалда, 1671 р. (РР 53), рос. Бокалда – прізвисько (Ванюшечкин 44), Бахандов (КС Дон. 2, 109) < Бакалдов (кореневе -х- < -к- унаслідок спірантизації), Бухолдін (КПУ Сум. 3, 635), Бохолдін (КПУ Сум. 1, 63), (похідні) Бакалды (2), Бухандина – ойконіми в колишніх Нижегородській, Новгородській та Саратовській губ. (Vasmer RGN I, 239, 603), Бухолдино – назва хутора в Липецькій обл. (ЛО 9), блр. Бахолдин (м. Вітебськ), пол. Vuchaldzin (SN I, 533);

~ рос. діал. бахалда ‘криклива жінка’ (Даль 1, 55), бахалда ‘сварлива, криклива людина’ (НОС 1, 39), бахолда ‘неохайний, ледачий, кволий’, ‘хвалько, брехун’ (Никонов 1993: 17).

*Вақыманъ: блр. Бакульманов (м. Могильов).

*Вақыса: укр. Бакайса (Рубіш 84), чеськ. Vakařsa (ЧП).

*Вақышапъ: блр. Бакульшанаў (Бірыла 35).

*Вақыукъ: блр. Баклыков (м. Бобруйськ).

*Вақызь: рос. Баковзов (Рамієс 2, 47).

*Вақыгъ: чеськ. Vagrlik (ЧП).

*Вақыгъа: ст.-укр. Савка Бакиршенько, 1649 р. (Реєстр 238).

*Вақыгътъ: пол. Wakart, Wakert, Wachort (SN I, 113, 134).

*Васага, *Васагъ, *Васагъ: укр. Басар, Басара (Богдан 8), Башара (м. Миколаїв), (похідне) Башаровка – назва поселення в колишній Волинській губ. (Vasmer RGN I, 297), рос. Башарин

(СКТ 49), (похідні) *Башарово* (3) – ойконіми в колишніх В'ятській, Тверській, Ярославській губ. (Vasmer RGN I, 297), блр. *Башара* (Бірыла 47), (похідне) *Басаревщина* – ойконім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN I, 284), схв. *Басара*, *Басарић* ~ *басара* 'різновид народного танцю' (Речник I, 318), хорв. *Basar* (Leksik 29), макед. *Басарев*, *Басаров* (Речник ПКМ I, 96), слвн. *Bašar* (ZSSP 25), пол. *Basar*, *Basara*, *Baszara* (SN I, 188, 202), чеськ. *Basar* (SPJČ II, 127), *Bašar*, *Basař* (ЧП), слвц. *Basár* (TZ Bratislava 19).

***Basaragъ**: укр. *Басарас* (Богдан 8).

***Basarimъ**: блр. *Басарымаў* (Бірыла 47).

***Basaryga**: рос. *Басарыгин* (КЛ 2005, № 14–26, 22);

~ рос. діал. *басарыга* 'метушливий, жвавий хлопець' (СРНГ 2, 128)

***Baskъrda**: ст.-рос. (похідні) *Баскордино*, 1547 р. – ойконім у колишній Московській губ. (Калайдович 111), *Бошкордово*, 1614 р. – назва пустища поблизу Боровська (Боровск 200), рос. *Башкардин* (КЛ 2007, № 1–13, 24). Стосовно префіксального компонента пор. укр. *Паскорда*, *Пушкарда* – прізвища (Панцьо 114, 116).

***Baskъrma**: укр. *Баскерма* – прізвисько (с. Пірванче Городівськ. р-ну Волинськ. обл.; Анк.).

***Basora**, ***Basorъ**: рос. *Башорин* (СП 229), хорв. *Basor* (Leksik 30), макед. *Басоровски* (Речник ПКМ I, 96), пол. *Basora* (SN I, 200);

~ рос. діал. *башóра* 'прізвисько людини з великою головою' (СРНГ 2, 166) < *басóра.

***Basura**, ***Basurъ**: рос. *Башурин* – сучасне прізвище, *Башуров* (Память 1, 243), блр. *Башура* (Бірыла 48), схв. *Басура* (Речник I, 324), хорв. *Basurić*, *Bašura* (Leksik 30, 31), макед. *Башуроски* (Речник ПКМ I, 102), пол. *Basura*, *Baszura* (SN I, 202, 203);

~ рос. діал. *башу́р* 'прізвисько людини з великою головою' (СРНГ 2, 166).

***Basъlbasъ**: блр. *Басалбас* (Бірыла 44);

~ блр. діал. *басалбас* 'дурень, балбес' (Бірыла 44).

***Basъldъ**: укр. *Басалдук* (ОНСН 501), пол. *Basold* (SN I, 200);

~ укр. діал. *башóлда* 'розпусниця' (Бевка 33).

*Basylga, *Basylgъ: рос. *Басалгин* (КПУ Ник. 5, 304), *Басангов* (Лет. ЖС 2006, № 14–26, 20) < *Басалгов, (похідне) *Басалгинов* – назва поселення в Пермській обл., історично – починок *Басалгин*, 1787 р. (Шумилов 15);

~ рос. діал. *басалга* ‘дурень’ (Шумилов 15), *басайга* ‘дурна жінка’ (СРНГ 2, 127).

*Basylta: рос. (какографічне ?) *Васальтин* (Рамієс 2, 390).

*Basъrba, *Basъrbъ: пол. *Basarb, Basarba* (SN I, 198).

*Basъrga / *Bosъrga: ст.-рос. *Босарга* – прізвисько, 1584–1586 рр. (Павлов-Сильванский 245), Степан *Басаргин*, 1596 р. (ДТП 4, 83), Васка *Бусаргинъ*, 1629 р. (КВ 204), рос. *Басарга* – прізвисько (Добровольский 422), *Бусургін* (КПУ Черк. 7, 425), (похідні) *Бусоргин, Басаргина, Басаргино* (3), *Басургины, Басаргинской* – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN I, 284, 286, 596), блр. *Басургін* (Бірыла 45);

~ рос. діал. *бусарга* ‘птах стрепет’ (СРНГ 3, 303), *басарга* ‘непосидюча людина’ (ЯОС 1, 39), ‘несерйозна, дурна людина’ (СРНГ 2, 128), *босарга* ‘чагарник’ (СГРС 1, 165).

*Batylda, *Batyldъ / *Botylda: ст.-рос. Замятня Петровъ сынъ *Батылдина*, 1565 р. (Титов 5, 94), *Ботылдин* Данила Арсеньев, 1609 р. (АФЗФ II, 153), *Батындин* Петр, 1541 р. (АФЗФ II, 153) < **Батылдин, Ботындин*, 1591 р. (ТК 1500 г.: 266), *Батандин*, 1682 р. (Прозоровский 200), пол. *Batylda, Bateld* (SN I, 204, 207).

*Batylda: рос. *Баталзин* (РСД 53).

*Batyrga, *Batyrgъ: укр. *Батарг* (ТСК 74), *Баторга*, 1718 р. (ДШ 70), рос. *Батаргинъ*, 1724 р. (Вятка 157);

~ рос. діал. *батóрга* ‘трава з високим стеблом, великими листками і запашними білими квітками, яка росте в сирому місці’ (ЯОС 1, 42), *буторга* ‘заметіль, завірюха’ (СГРС 1, 232).

*Batyrgъ: ст.-рос. *Батырхин*, 1578 р. (АСМ 109).

*Batyrla / *Botyrla, *Botyrlъ: ст.-рос. *Бутурла*, 1432 р. – засновник роду Бутурліних (ПСЭИ I, 18), Фома *Бутурлин*, 1584–1586 рр. (Павлов-Сильванский 242), (похідні) *Батарлово* – назва пустища в колишній Московській губ. (Кусов II, 325), варіант *Ботарлова*, XVII ст. (ОПКМ 330), *Бутурлино* – ойконіми в колишніх Владимирській, Московській, Нижегородській, Пензенській, Смоленській губ. (Vasmer RGN I, 600), блр. (похідне)

Бутурлак (м. Болбасово), хорв. *Batrla* (Leksik 32), пол. *Boturla* (SN I, 452), чеськ. *Batrla* (ЧП). На думку М.О. Баскакова, *Бутурла* і под. – це запозичення з тюрк. *bütür ~ büdür + li* ‘прищуватий, з шерехатим, рябим лицем’ (Баскаков 52–53). Цю думку поділяє Б.О. Унбегаун (Унбегаун 293);

~ рос. діал. *бутурла́* ‘пустомеля, базікало, брехун’ (Даль 1, 145).

*Ватърлыга: ст.-рос. Гришка Дементьев сынъ Русаков *Батарлыга*, 1700 р. (Парфенова 47).

*Ватършь: рос. *Батаршев* (КЛ 2005, № 27–39, 20).

*Вaula, *Vaulъ / *Voula, *Voulъ: ст.-рос. Гридка *Бувулкин*, XV ст. (НПК I, 782), *Баулко*, XVI ст. (НПК VI, 171), рос. *Баулін* (ЄР 306).

*Вавъгдъ: пол. *Vaward* (SN I, 210).

*Вавъргакъ: укр. (фонетично видозмінене) *Баюргак* (Горпинич 118) < *Баургак (йотація) < *Бавургак (утрата артикуляційно слабкого губного).

*Вобълта: слов'ян. *Бибалта* (Магницький 33).

*Вобърта: ст.-укр. Васил *Боборта*, 1649 р. (Реєстр 253), слов'ян. *Бабарта* (Магницький 31).

*Вобъръа, *Вобършь: рос. *Бобыршев* (КПУ Дон. 9, 56), (похідне) *Бобыршино* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN I, 417).

*Вобърза: ст.-рос. Григорий *Бобарзинъ*, 1677 р. (Тупиков 480).

*Водълба: рос. (похідне) *Будолбино* – ойконім у Болховському р-ні Орловської обл.

*Водълга: рос. (похідне) *Будългина* – ойконім у колишній Олонецькій губ., в р-ні Кенозера (Vasmer RGN I, 564).

*Водърда: рос. (похідне) *Будардино* – назва поселення на р. Вежна (Кусов 233).

*Водърга: рос. *Бударгин* – сучасне прізвище;

~ рос. діал. *ба́дорга* ‘сухе картоплиння’ (СВор.Г 1, 53).

*Вогърга: рос. *Бугоргин* (АУИФ 54).

*Вогъртъ: рос. *Богартов* (Рамієц 2, 150).

*Вокълъа: рос. *Буковшин* (КПУ Луг. 10, 308).

*Вокълта, *Вокълтъ: рос. *Букалтов* (ПКУ 287), *Буколтов*, XVII ст. (Королева 78), *Бахалтин* (КПУ Дон. 18, 419), ст.-блр.

Станиславъ Буконтовичъ, 1528 р. (ЛМ 1915: 228), лит. *Vūkantas*, *Vūkontas*, які К. Буга виводив із *Vi(t)-kantas* (LPŽ I, 339), (похідні) рос. *Буконтово* – топоніми в колишніх Московській і Тверській (2) губ. (Vasmer RGN I, 573) < *Буколтово (л > н перед зубним).

*Вокъrda: ст.-рос. *Букардинъ*, 1597 р. (ПКРК I/2, 484).

*Вокъrdiĉь: (похідне) *Vokordići* – топонім у Хорватії (Im.m. 87) ~ схв. *Кордић* (Пешикан 523) ~ *кърдић* ‘кнур’ (Речник X, 474), укр. *Кордичук* (КПУ Од. 7, 621).

*Вокъrsa: хорв. *Vokorsa* (Leksik 58).

*Вокъrтъ: укр. *Букартик* (КПУ Льв. 2, 402), ст.-рос. *Бякортовъ*, 1601 р. (Барсуков 449).

*Вокъrзь: слов'ян. Иван *Бокорз*, XVI ст. (ЛМ № 594, 118).

*Bosara, *Bosarъ, *Bosarь: рос. *Бошар* (СП 55), *Бусарин*, *Бушарин*, *Бошарин* – сучасні прізвища, *Бусарев* (СКТ 101), (похідні) *Бушарина*, *Бусарево* – ойконіми в колишніх Московській та Смоленській губ. (Vasmer RGN I, 595, 607), блр. *Бусараў* (Бірыла 71), схв. *Босаревић*, *Бусарец* ~ *босарка* ‘різновид народної гри’ (Речник II, 73, 310), макед. *Босаров* (Речник ПКМ I, 148), болг. *Бусаров* (Илчев 94), слвн. *Vuzar* (ZSSP 2, 68), пол. *Bosarczyk*, *Busar* (SN I, 449, 583). Сюди ж слов'ян. *Бозарь* (Магницкий 34) < *Босарь. Стосовно переходу с > з пор., наприклад, рос. діал. *зарь* ‘заросла, непридатна для обробітку ділянка землі чи болота’ (СРНГ 11, 14) < *сарь;

~ рос. діал. *бусáр* ‘неохайна, задрипана людина’ (СГРС 1, 226), *бусáра*, *бусарá* ‘неспокійна, скандальна людина’, *бусарь* ‘скажений кінь’ (СРНГ 3, 303). Кореневе -у- стабілізувалося в умовах лабіального середовища.

*Bosora, *Bosorъ: рос. *Бусорин*, *Бушорин* – сучасні прізвища, (похідне) *Бусоровщина* – ойконім у колишній Орловській губ., блр. (похідне) *Бошорово* – назва поселення в колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN I, 521, 596).

*Bosura, *Bosurъ: укр. *Буцура* (КПУ Ник. 12, 145) < *Бусура*, ст.-рос. *Петр Бусурин*, 1530/31 рр. (АТК 56), рос. *Бошура* (СП 55), *Бусурин*, *Бушурин* – сучасні прізвища, блр. *Бусурын* (Бірыла 240), макед. *Бушуревска* (Речник ПКМ I, 176);

~ укр. діал. (похідне) *бúсурний* ‘неврівноважений’ (Глуховцева 34).

***Вотыльць**: ст.-блр. Вець *Бутовтовичь*, 1528 р. (ЛІМ 1915: 74), слов'ян. (похідне) *Ботовти* – назва маєтку в колишній Віленській губ. (ОДВ IV, 301).

***Вотърда**: пол. *Boturda* (SN I, 452).

***Вотърма**: ст.-рос. *Буторма*, 1600 р. (Тупиков 73), (похідні) *Ботормакин*, 1623 р. (Полякова 37), блр. *Буцюрмы* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 42);

~ укр. діал. *бутурма* ‘жировий шар на лівій стороні шкіри, який зрізується під час обробки’ (Василенко 156), рос. діал. *буторма* ‘заметіль, завірюха’ (СГРС 1, 232), *батарма* у виразі *вниз батармами* ‘догори ногами’ (СВор.Г 1, 78).

Зауважимо, що тут не розглядалися випадки типу рос. *Бухвалов* (Васильев 28) < *Богухвалов і под., де відбулося спрощення структури багатоскладового слова аналогічно до рос. діал. *баславлять* ‘благословляти’ (Иванова 556).

Деривати з префіксом **Bez-*

Словотвірна модель з префіксом **bez-* продуктивна й нині, проте її витоки сягають глибокої давнини. Тому поданий нижче реєстр праантропонімів слід розглядати як потенційно можливий для праслов'янської доби. Про генезу цього префікса, регулярну семантику привативності, культурно-ціннісні характеристики похідних та ін. див. спеціально: (ЕССЯ 2, 7–13; Журавлев 7–32; Dickenmann 122–137 – з літературою).

***Bezbabіць**: укр. *Безбабич* (КС Сум. 1, 497), рос. *Безбабич* (м. Москва).

***Bezbabьjь**: блр. *Бязбабы* (Бірыла 75).

***Bezbabьпjь**: укр. *Безбабний* (КС Сум. 2, 411), рос. *Безбабных* (СКТ 50), *Безбабнов* (м. Миколаїв).

***Bezbedьa**: укр. *Безбѣда* (КПУ Він. 1, 29). Типовий приклад префіксального словоскладання на базі прийменникового словосполучення *bez bѣda > *bezbedьa.

***Bezbirь**: ст.-пол. *Johanne Bezbir*, 1373 р. (SSNO I, 129). Відновлено в: (ЕССЯ 2, 14).

***Bezboць**: укр. *Безбоч* (КБСК 399).

***Bezbogь(jь)**: рос. *Безбогов* (КПУ Полт. 1, 56).

***Bezboкъjъ**: ст.-укр. Аньдрѣи *Безбокий*, 1649 р. (Реєстр 429), рос. *Безбоков* (САЛ 342), пол. *Bezboka* (SN I, 271);

~ ***bezboкъjъ** (ЭССЯ 2, 14).

***Bezborдъ(jъ)**: ст.-укр. (похідне) Лукашъ *Безбородченко*, 1649 р. (Реєстр 43), укр. *Безбородий* (ОКІУМ), ст.-рос. Пронька *Безбородъ*, 1648 р. (КИМ 9), Миронка Антоновъ сынъ *Безбородовъ*, 1686 р. (Яблоков ХХVII), рос. *Безбородов* (СП 39), (похідні) *Безбородов*, *Безбородово* (2) – ойконіми в колишніх Курській, Костромській, Московській губ. (Vasmer RGN I, 304), хорв. (похідне) *Bezbradica* (Leksik 45), чеськ. *Bezbradý* (Svoboda 258), пол. *Bezbroda* (SN I, 271).

***Bezboжъпъjъ**: ст.-укр. Петро *Безъбожний*, 1649 р. (Реєстр 158), ст.-рос. Козма *Безбожний*, 1690 р. (МИВ 7, 535), рос. *Безбожний* (м. Миколаїв).

***Bezбърдъjъ**: укр. *Безбердий* (КС Черніг. 2, 31), блр. *Безбердый* (м. Мінськ).

***Bezсѣпъпъjъ**: укр. *Безцінний* (ОКІУМ), ст.-рос. Карпъ *Бесцѣнного*, 1575 р. (Шумаков ГЗГ 107), рос. *Бесценный* (м. Миколаїв).

***Bezчегвьпъ(jъ)**: укр. *Безчеревний* (Богдан 12), рос. *Безчеревных* (Книги РФ II/1, 20).

***Bezчѣсть**: ст.-рос. *Безчасть* Ахматов, 1550 р. (ТК 1550 г.: 252).

***Bezчѣстьпъ(jъ)**: укр. *Безчасний* (ОКІУМ), ст.-рос. *Безчасной*, XVI ст. (Чечулин 80), (похідне) *Безчастново* – топонім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN I, 311);

~ ***bezчѣстьпъ(jъ)** (ЭССЯ 2, 15–16).

***Bezціпъпъjъ**: ст.-рос. Григорий Якимов *Безчинников*, XVII ст. (ТК III, 259), рос. Яковъ *Безчинный*, XVIII ст. (АЕЧ 35).

***Bezčistъ(jъ)**: укр. *Безчиста ж.* (Хмельницьк. обл.; Анк.).

***Bezчугъ(jъ)**: ст.-блр. Васко *Безчур*, 1578 р. (Бірыла 1966: 198).

***Bezčъta**: ст.-пол. *Bieczta*, 1293 р. (Rymut I, 31).

***Bezdanъ**: укр. *Бездан* (Богдан 13), ст.-рос. *Бездан* Васильевъ сынъ Озорного, 1578 р. (ДМУ 9), блр. (похідне) *Бязданы* – топонім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 43).

***Bezdanъпъjъ**: ст.-рос. Фомка *Безданной*, 1579 р. (ПКЯ 164).

***Bezdarъ**: укр. *Бездарко* (Горпинич 149), ст.-пол. *Biezdar* (Malec 1971: 59);

~ блр. діал. *бэ́здар* 'бездарна людина' (НЛГ 20).

***Bezderвъ**: ст.-пол. *Biezdrew*, 1161 р. (Rymut I, 31).

***Bezděda**, ***Bezďědъ**: д.-руськ. **Бездѣдъ** (Срезневский I, 56), рос. *Bezded, реалізоване в ойконімах *Бездедово* – в колишніх Владимирській, Московській, Псковській губ., *Бездеж* – в колишніх Псковській і Тверській губ., блр. *Bezded > топонім *Бездеж* – в колишній Гродненській губ. (Vasmer RGN I, 306), ст.-пол. *Biezdziad*, 1236 р. (SSNO I, 31), ст.-чеськ. *Bezďěd*, 1180–1184 рр., *Bezdeda*, XIII ст. – особові імена (Gebauer I, 46; Pleskalová 127), чеськ. *Bezďěda* (ЧП), луж. *Bezďěd (ААО 5, 18).

***Bezďělъ**, ***Bezďělъ**: укр. *Безділь* (РІ ІФ 3, 80), ст.-рос. *Bezdel > ойконім *Бездедово* – в колишньому Углицькому пов. (ПМЯ 1, 120), рос. *Безделев* (КП Саратов. 3, 350), (похідні) *Бездели*, *Бездедово* – назви поселень у колишніх Костромській та Нижегородській губ. (Vasmer RGN I, 306), блр. *Бэ́здэль* (Бірыла 49), (похідне) *Бездедово* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 306), пол. *Bezdiel* (SN I, 272).

***Bezďělъка**: ст.-рос. Тренька *Бездѣлкинь*, 1617 р. (ПК Суздаль 261);

~ *bezďělъка: рос. діал. *бездѣлка* 'лінива (жінка)' (НОС 1, 43).

***Bezďělъньѣ**: укр. Ефрем *Бездельный*, 1879 р. (ОКІУМ).

***Bezďětъ**: ст.-укр. Феско *Бездѣтко*, 1664 р. (МБор. 72), укр. *Бездітко* (СП 39), рос. *Бездетов* (Рамієс 2, 520);

~ *bezďětъ (ЭССЯ 2, 17).

***Bezďětъньѣ**: укр. *Бездітний* (Богдан 13; КПУ Полт. 1, 56), рос. *Бездетный* (м. Миколаїв), пол. *Bezdzietny* (SN I, 272).

***Bezďevъ** (?): луж. *Bezďev (?) (ААО 5, 18).

***Bezďěžъ**: укр. *Бездіжуй* (КС Рв. 2, 336).

***Bezdobъ** (ѣ): ст.-пол. *Brzedob*, 1265 р. (Rymut I, 31).

***Bezdoľ'a**: укр. *Бездоля* (РІ Луг. 1, 326). Глибина реконструкції підтверджується наявністю лит. *Bedālis* – прізвище (LPŽ I, 218–219) ~ лит. *bedālis* 'нещасливий' (LKŽ I, 708).

***Bezdoľъньѣ**: ст.-укр. Васко *Безьдолний*, 1649 р. (Реєстр 79), укр. *Бездольний* (ОКІУМ), рос. *Бездольников* (САЛ 342);

~ *bezdoľъньѣ (ЭССЯ 2, 18).

***Bezdomъ(јь)**: рос. *Бездомов* (КПУ Сум. 4, 438), ст.-пол. *Bezdoma*, 1234 р. (SSNO I, 30), *Bezdomъ, відновлене Ф. Лоренцом з ойконіма *Bistomitze*, 1314 р. (Лоренц *Продолжение* 64), чеськ. *Bezdom* (Svoboda 101);

~ ***bezdomъ(јь)** (ЭССЯ 2, 18).

***Bezdomьпъ(јь)**: блр. *Бяздóмны* (Бірыла 76);

~ ***bezdomьпъ(јь)** (ЭССЯ 2, 19).

***Bezdogъ(јь)**: укр. *Бездорога* (КПУ Він. 5, 38).

***Bezdogьпъ(јь)**: укр. *Бездорный* (КПУ Ув. Дон. 7, 51).

***Bezdogьпъ(јь)**: укр. *Бездубний* (КПУ Сум. 5, 106).

***Bezdoga**: укр. *Бездуга* (СП 39).

***Bezdrobьпъ(јь)**: укр. *Бездробний* (КПУ Харк. 8, 601).

***Bezdrugъ**: чеськ. *Bezdruh* (Svoboda 101), (похідне) *Bezdruzzi*, 1330 р. – топонім (Gebauer I, 47).

***Bezduďьпъ(јь)**: рос. *Бездудный* (КЛ 2005, № 1–13, 22).

***Bezduxa**, ***Bezduxъ(јь)**: укр. *Бездуха* (м. Луцьк; Анк.), *Бездух* (Богдан 13), ст.-слвц. *Bezduch*, 1481 р. (ЭССЯ 2, 20), чеськ. *Bezduch* (Svoboda 101), (похідне) *Bezduchovici* (Gebauer I, 47), пол. *Bezduch* (SN I, 271);

~ ***bezduxъ(јь)** (ЭССЯ 2, 20).

***Bezdušьпъ(јь)**: укр. *Бездушний* (Він. М 79), (похідне) *Бездушнюк* (ОКІУМ), блр. *Бяздушны* (Бірыла 76), рос. *Бездушный* (СКТ 51), (похідні) *Бездушниково* – ойконіми в колишніх Вологодській та Костромській губ. (Vasmer RGN I, 306);

~ ***bezdušьпъ(јь)** (ЭССЯ 2, 20).

***Bezdvьrьпъ(јь)**: укр. *Бездверний* (КПУ Харк. 4, 275).

***Bezdvogьпъ(јь)**: укр. *Бездворной* (КПУ Зап. 4, 31), *Бездвірна* ж. (ТД Черкаси 215), ст.-рос. *Ивашко Бездворной*, XVII ст. (АЮБ III, 256).

***Bezďьbna**, ***Bezďьbno**, ***Bezďьbнь**: ст.-рос. (похідне) *Бездново*, XVI ст. – мікротопонім у Новгородській землі (НПК IV, 532), чеськ. *Bezedna*, 1389 р., *Bezedno* (Beneš 303);

~ ***bezďьbna**, ***bezďьbno**, ***bezďьbнь** (ЭССЯ 2, 21, 22).

***Bezďьbникъ**: ст.-укр. (похідне) *Ясско Бездниченъко*, 1649 р. (Реєстр 198), ст.-рос. (похідне) *Бездниково*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 93), рос. *Бездников* (КП Алтай 2, 422).

***Bezęzyцьпъѣ**: рос. *Безъязычный* (Лет. ГС 2006, № 35, 45).

***Bezęzyкъѣ**: ст.-рос. Гаврилко *Бѣъязыковъ*, 1700 р. (Сб. Щукина 5, 212), рос. *Безъязыков* (КПДЖЗ 1, 30).

***Bezgatъѣ**(**ѣ**): ст.-рос. *Безгачий*, XVI ст. (НПК V, 104), рос. *Безгачев* (м. Миколаїв), (похідні) *Безгачево* – назва пустища в колишньому Білозерському пов. (ВХК 3, 386), *Безгачева*, *Безгачево* (4), *Безгачево Большое*, *Безгачево Малое* – назви поселень у різних регіонах (Vasmer RGN I, 305–306), блр. (похідне) *Бязгачава* – топонім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 33).

***Bezglazъѣ**(**ѣ**): ст.-рос. Шестачко *Безглаз*, 1621 р. (ПКА 111); ~ рос. діал. *безглазый* ‘одноокий’ (НОС 1, 43).

***Bezględъ**: рос. Іванъ *Безгядовъ*, 1736 р. (Лопарев Самарово 184), (похідне) *Безгядово* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN I, 306), мотивований антропонімом *Безгяд [Л. Л. Трубе виводив його з *Безгядово* < *ляда* (Трубе 88). Цю версію повторено в: (Морохин 62)].

***Bezgludzъѣ**: ст.-укр. Іванъ *Безъглуздыи*, 1649 р. (Реєстр 387); ~ ***bezgludzъѣ** (ЕССЯ 2, 25).

***Bezgodъѣ**(**ѣ**): ст.-рос. *Безгожий* Васюк, 1572 р. (Самоквасов 1, 84).

***Bezgodъѣ**(**ѣ**): укр. *Безгодко* (СКТ 51), ст.-рос. *Безгод* Федор, 1570 р. (Веселовский 31), *Безгодов* Василей, XVII ст. (ТК II, 662), рос. *Безгодов* (САЛ 342), (похідні) *Безгодково*, XVI ст. – назва пустища в колишньому Білозерському пов. (ВХКЗ, 389), *Безгодково* – топонім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN I, 306), луж. *Bezgod (ААО 5, 18);

~ ***bezgoda** (ЕССЯ 2, 25).

***Bezgolsъѣ**(**ѣ**): слов'ян. *Безгласий* (КС Дн. 3, 345);

~ ***bezgolsъѣ**(**ѣ**) (ЕССЯ 2, 26).

***Bezgolsъпъѣ**(**ѣ**): рос. *Безгласный* (СКТ 51);

~ ***bezgolsъпъѣ**(**ѣ**) (ЕССЯ 2, 26–27).

***Bezgolъѣ**(**ѣ**): пол. *Bezglów* (SN I, 272);

~ ***bezgolъѣ**(**ѣ**) (ЕССЯ 2, 27).

***Bezqobъѣ**(**ѣ**): ст.-укр. Максим *Безгубыи*, 1649 р. (Реєстр 249), рос. *Безгубов* (Ратиєч 1, 105);

~ ***bezqobъѣ**(**ѣ**) (ЕССЯ 2, 27).

***Bezqobъпъѣ**(**ѣ**): укр. *Безгубний* (ПСС 1, 161).

***Bezgodъ(јь)**: рос. *Безудов* (СКТ 51).

***Bezgodъ(јь)**: укр. *Безгуздо* (КПУ Харк. 8, 189), ст.-рос. (похідне) *Безгузово*, XVI ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК VI, 181), рос. *Безгузов* (ПКАГ 1909: 160);

~ ***bezgodъ(јь)** (ЭССЯ 2, 27).

***Bezgrěšъпъјь**: ст.-рос. Замятенка *Безгрешный*, 1629 р. (КВ 194), рос. *Безгрешна ж.* (м. Миколаїв);

~ рос. діал. *безгрешный* ‘хороший, без черв’яків’ (про гриби) (НОС 1, 43).

***Bezxlěbica**: ст.-рос. Потапка Иванов с[ы]нъ *Безхлебица*, 1598 р. (СКК 163).

***Bezxlěbičъ**: блр. (похідне) *Бяхлебичы* – топонім у Брестській обл. (Рап. Бр. 27).

***Bezxlěbъ(јь)**: чеськ. *Bezchleb* (ЧП), *Bezchleba* (Veneš 13), пол. *Bezchleb*, 1713 р. (Rymut I, 30).

***Bezxlěbъпъјь**: укр. *Безхлібний* (Богдан 13), рос. *Бесхлебный* (СКТ 65).

***Bezъvostъ(јь)**: укр. (похідне) *Безхвостова* – топонім у колишній Херсонській губ. (Vasmer RGN I, 311), ст.-рос. *Безхвостов* Семен, 1495 р. (Веселовский 33), (похідне) *Безхвостых* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN I, 311);

~ ***bezъvostъјь** (ЭССЯ 2, 28).

***Bezimeňъпъ(јь)**: рос. *Безыменный* (СКТ 52), чеськ. *Bezejmenný* (Veneš 11), пол. *Bezimienny* (SN I, 272);

~ ***bezimeňъпъ(јь)** (ЭССЯ 2, 28).

***Bezjětъјь**: ст.-блр. Станислав *Безнятый*, 1528 р. (Бірыла 1966: 197). Пор. *Nejeta.

***Bezklqbъ(јь)**: укр. *Безклуба* (БР 27), рос. *Безклубов* (СКТ 51).

***Bezklqbъпъјь**: рос. *Безклубный* (КПУ Киров. 1, 68).

***Bezkopъсьпъјь**: рос. *Бесконечна ж.* (м. Миколаїв).

***Bezkorульпъјь**: рос. *Бескопыльный* (Книги РФ X, 48).

***Bezkorvaъпъјь**: рос. *Безкоровайный* Иванъ, 1882 р. (Токмаков 40), пол. *Bezkrówajny* (SN I, 272).

***Bezkostъјь**: укр. *Макар Bezkosty*, 1757 р. (АЮЗР VI/2, 102), *Безкостий* (КПУ Жит. 1, 371; Тернопіль 235), рос. *Безкостов* (Чернопятков Некрополь 33), пол. *Bezkosty* (SN I, 272);

~ ***bezkostъјь** (ЭССЯ 2, 29).

***Bezkostryńjъ**: укр. *Безкостний* (КПУ Сум. 1, 52), пол. *Bezkostry* (SN I, 272);

~ ***bezkostryńjъ** (ЭССЯ 2, 29).

***Bezkozъjъ**: рос. *Бескосов* (КП Саратов. 3, 354).

***Bezkostryńjъ**: укр. *Безкотний* (Горпинич 141).

***Bezkozobъ**: ст.-рос. *Ивашко Безкозобъ*, 1615 р. (Вятка 4).

***Bezkridlъ(jъ)**: рос. *Безкрылова ж.* (СП 51);

~ ***bezkridlъ(jъ)** (ЭССЯ 2, 29).

***Bezkruryъ(jъ)** / ***Bezkroryъ(jъ)**: ст.-рос. *Солтанъ Безкрурый*, 1595 р. (Тупиков 44).

***Bezkrъvnyъ(jъ)**: укр. *Безкровний* (КПУ Харк. 4, 741; Кравченко 155), рос. *Бескровный* (СКТ 64), блр. *Бяскроўны* (Бірыла 78);

~ ***bezkrъvnyъ(jъ)** (ЭССЯ 2, 40).

***Bezkrupnyъ(jъ)**: ст.-рос. *Юрьи Бескунниковъ Тишина*, 1462 р. (Мейчик 110), *Ивашка Бескунниковъ*, 1555 р. (Греков ОАК 37), *Микита Бескуников* (Тороп. книга 280).

***Bezkruryjъ**: укр. *Безкурий* (КПУ Харк. 3, 173).

***Bezkruryńjъ**: укр. *Безкурний* (КПУ Харк. 3, 173).

***Bezkrъrsъjъ**: укр. *Безкорсий* (КПУ Харк. 2, 446), *Безкорсий* (КПУ Дон. 6, 55).

***Bezrada**, ***Bezradъ**: рос. (похідне) *Безрадово* – топонім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN I, 307), пол. *Bezrad*, *Bezrada* (SN I, 273).

***Bezradnyъ(jъ)**: ст.-рос. *Безрадной Борис*, XVI ст. (НПК V, 410), рос. *Безрадна ж.* (м. Николаїв).

***Bezlatnyъ(jъ)**: укр. *Безлатний* (КПУ Киров. 1, 68), рос. *Безлатный* (САЛ 343).

***Bezlepica**: ст.-укр. *Гринець Безлепица*, 1589 р. (АЮЗР VI/1, 201), ст.-рос. *Якушь Безлѣница Иванов сынъ Терентьев*, 1500 р. (ПОКН 256), *Иванко Поздяковъ сынъ Безлѣницынъ*, 1586 р. (ЗККА 54), (похідне) *Безлепицино*, XV ст. – ойконім у Новгородській землі (НПК I, 746).

***Bezlepyъ**: ст.-рос. *Иван Безлепа*, 1551 р. (КК 39), (похідні) *Безлѣпина*, XVII ст. – назва пустища в колишній Ярославській губ. (ИАЯ II, 37), *Безлепкино Хутор* – ойконім у колишній Курській

губ. (Vasmer RGN I, 307), рос. *Безлепкин* (Лет. ЖС 2006, № 14–26, 22);

~ ст.-рос. *безлѣна*, прислівник: Окуликъ да Олферко послались на нас *безлѣна*, 1490 р. (Лебедев 8).

*Bezłędvikъ: ст.-рос. Гришка *Безлядвиков*, 1668 р. (ОАРП 578).

*Bezłędvъjъ: ст.-рос. *Безлядвый*, XVI ст. (Веселовский 32), Петрушка *Безлядвой*, 1656 р. (Лопарев Самарово 150);

~ *bezłędvъjъ (ЭССЯ 2, 31).

**Bezł'ubъсь*: укр. (похідне) *Безлюбченко* (Горпинич 195).

**Bezł'udъ(жъ)*: укр. *Безлюдда* (КПУ Київ. 2, 18; КПУ Черк. 1, 312), блр. *Безлюды* (Бірыла 74), *Безлюдов* (м. Вітебськ), рос. *Безлюдов* (САМ 18), (похідне) *Безлюдова* – ойконім у колишній Курзькій губ. (Vasmer RGN I, 307).

**Bezł'udъпъjъ*: укр. *Безлюдний* (КС Сум. 1, 92), рос. *Безлюдный* (СКТ 51), пол. *Bezłudna* (SN I, 273);

~ **bezł'udъпъ(жъ)* (ЭССЯ 2, 32).

**Bezłqкъ(жъ)*: рос. *Безлуков* (КПУ Ув. Дон. 4, 62).

*Bezmatеръпъjъ: рос. *Безматерных* (КПУ Ув. Дон. 2, 55), пол. *Bezmaterny* (SN I, 273).

*Bezmeпъ: ст.-блр. *Безмѣнь* Худневичъ, 1552 р. (Тупиков 44), Гришка *Безмен*, 1695 р. (ИЮМ X, 149), блр. *Бязмен* (Бірыла 74), рос. *Безмен*, *Безменов* (СКТ 51), (похідні) *Безменкова Новая*, *Безменково*, *Безменова*, *Безменово*, *Безмены* – ойконіми в колишніх Московській, Смоленській, Новгородській, Мінській губ. (Vasmer RGN I, 307–308), ст.-пол. *Bezmiан* (SSNO I, 129), пол. *Bezmiен*, *Bezmiенow* (SN I, 273).

*Bezmeгъ / *Bezmirъ: *Безмѣръ*, I пол. VII ст. – ім'я протоболгарського хана з роду Дуло (SSS I, 109), слов'ян. *Bezmer* / *Bezmir*, відновлене з Johannes *Byssetarowe*, 1292 р. (Müller 104), чеськ. *Bezmir* (Svoboda 101), (похідне) *Bezmirъ* – ойконім (Profous I, 76–77), ст.-полаб. *Bezmer / *Bezmir (Foster 138), луж. *Bezmere*, 1237 р. (Jeżowa I, 20).

*Bezmotorъпъjъ: укр. *Безмоторний* (КПУ Харк. 4, 275).

*Bezmozgъjъ: ст.-укр. Грыцько *Безъмозъкии*, 1649 р. (Ресстр 153), укр. Савка *Безмозкий*, 1723 р. (Швидько 205), *Безмозгий* (КПУ Черк. 1, 42), блр. (похідне) *Безмозгие* – ойконім у колишній

Могильовській губ. (Vasmer RGN I, 308), рос. *Безмозгин* (САЛ 343);

~ *bezmozgъjъ (ЭССЯ 2, 32–33).

**Bezmqdъ(jъ)*: укр. *Безмұда*, *Безмұди* (ОКГУМ), *Безмудько* (ДМ 57), *Безмутко* (Богдан 13), блр. (фонетично відозмінене) *Безмодов* (КПУ Дон. 11, 112), ст.-рос. (похідне) *Безмудово* – назва пустища в колишньому Муромському пов. (ПСЭИ I, 313).

**Bezmqкъ(jъ)*: ст.-укр. Одреець *Безмука*, 1552 р. (Тупиков 44).

**Bezmylvъpъ(jъ)*: ст.-рос. *Безмолвный*, XV ст. (Клепатский 520);

~ **bezmylvъpъ(jъ)* (ЭССЯ 2, 33).

*Bezmydlo: рос. Дмитрей *Безмыловъ*, 1704 р. (МИВ 8, 678).

*Bezmyslъ: макед. *Безмисл (Станковска 1995: 557).

*Bezpeгъ: рос. (похідне) *Безнег* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN I, 308) – без дериваційних ознак посесивності.

*Bezpeжъpъjъ: укр. *Безніжний* (КПУ Харк. I, 407).

**Bezпогъ(jъ)*: ст.-укр. Калинь *Безпогъ*, варіант *Безнось*, 1649 р. (Реєстр 248), ст.-рос. *Безпогий* Яковъ Ларионовъ (ВКН 51), рос. *Безногов* (ОКГУМ);

~ **bezпогъ(jъ)* (ЭССЯ 2, 34).

**Bezнось(jъ)*: ст.-укр. *Безносый* Мусъй, 1649 р. (ОКГУМ), укр. *Безнос* (СП 39), ст.-рос. *Безнось* Моисей, XVI ст. (НПК V, 408), Тимошка *Безносои*, 1621 р. (ПКА 256), рос. *Безносов* (м. Миколаїв), ст.-блр. Агапонъ *Безнось*, 1679 р. (ИЮМ I, 11), блр. *Бязносы* (Бірыла 74), пол. *Beznos*, *Beznosy* (SN I, 273), чеськ. *Beznos*, XV ст. (Majtán 1996: 175), *Beznoska* (Veneš 260). Сюди ж відантропонімні ойконіми *Безносов*, *Безносовка*, *Безносово* (5) – в колишніх Харківській, Вітебській, Костромській, Новгородській губ. (Vasmer RGN I, 308);

~ **bezнось(jъ)* (ЭССЯ 2, 34).

*Beznozdgъjъ: укр. *Безніздрий* (КПУ Черк. 5, 744).

*Bezпudъjъcъ: ст.-укр. Евъхимъ *Безънужченко*, 1649 р. (Реєстр 77).

**Bezп'ухъ(jъ)* / **Bezп'qxъ(jъ)*: блр. (похідне) *Безнюхы* (*Bezpiuchy*) – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 308).

***Bezobrašь**: ст.-пол. *Mile(s) Bezopaz*, XV ст., варіант *Brzezopasz* (ЭССЯ 2, 34–35).

***Bezobrazь**: ст.-рос. Хворостинин Сувор *Безобразов*, 1550 р. (ГД 101), Иванъ Гомановъ сынъ *Безобразовъ*, 1626 р. (ОКВК 135), рос. (похідні) *Безобразова* (5), *Безобразово* (8), *Безобразовка* (11) – ойконіми в різних регіонах (*Vasmer RGN I*, 308–309), пол. *Bezobrazow* (SN I, 273).

***Bezobrqdь(жь)**: укр. (похідне) *Безорудько* (ОКІУМ).

***Bezobrydlь(жь)**: рос. *Безбриль* – прізвисько (Герасимов Словарь 25);

~ рос. діал. *безріл* ‘прізвисько людини з тонкими губами’ (СРНГ 2, 198) < *безбрил. В ЭССЯ 2, 43 подано як *bezrydlь.

***Bezobvĕtьpь(жь)**: пол. *Bezobietna* (SN I, 273).

***Bezokь(жь)**: ст.-укр. *Безокий* Лукаш, XVI ст. (Жерела II, 216), пол. *Bezoki* (SN I, 273);

~ ***bezokь(жь)** (ЭССЯ 2, 36).

***Bezokьpьpь(жь)**: укр. *Безвіконний*, 1760 р. (АК 4, 258).

***Bezotьcь**: ст.-рос. Терешка *Безотцовъ*, 1647 р. (ПКВП 92), Ганка Ивановъ *Безотцовъ*, 1654 р. (Тупиков 475), Алешка *Безотцовъ*, 1700 р. (Тюмень 43).

***Bezqgь(жь)**: укр. *Безуг* (КПУ Черк. 7, 36).

***Bezqgьль(жь)**: укр. *Безуглий* (СП 40), рос. Макаръ *Безугловъ*, 1763 р. (МА 338), *Безуглов* (КП Саратов. 3, 33), пол. *Bezuhła, Bezuhły* (SN I, 274). Сюди ж відантропонімні ойконіми *Безуглов*, *Безугловка*, *Безуглова*, *Безуглово* – в колишніх Харківській, Херсонській, Полтавській, Чернігівській губ. (*Vasmer RGN I*, 310).

***Bezqsь(жь)**: укр. *Безус* (КПУ ІФ 1, 448), *Bezvusuj* (Vincenz 467), рос. *Безусов* (КПУ Зап. 15, 52), (похідні) *Безусова*, *Безусовскою* – ойконіми в колишніх Пермській та В’ятській губ. (*Vasmer RGN I*, 311), пол. *Biezus* (SN I, 318);

~ ***bezqsьль(жь)** (ЭССЯ 2, 37).

***Bezqtгь(жь)**: рос. *Безнутров* (Книги РФ X, 41), (похідне) *Безнутровка* – ойконім у колишній Пермській губ. (*Vasmer RGN I*, 308);

~ рос. діал. *безнұтрый* ‘нездатний до статевого життя’ (СРГК 1, 53), ‘без черева, худорба’ (Дилакторский 20).

***Bezqzdъ(јь)**: рос. (похідне) *Безуздово* – топонім у колишньому Вологодському пов. (Водарский 318).

***Bezpaľ(јь)**: ст.-укр. Семень *Безпалыи*, 1649 р. (Реєстр 207), укр. *Безпалій* (КПУ Сум. 5, 56), рос. *Безпалов* (СП 40), (похідні) *Безпалов*, *Безпалова*, *Безпалово* – топоніми в колишніх В'ятській та Нижегородській губ. (Vasmer RGN I, 309), блр. *Бяспáлы*, *Бяспáлау* (Бірыла 78), пол. *Bezpała*, *Bezpałko*, *Bezpałko* (SN I, 273). Сюди ж лит. *Bespálka* (LPŽ I, 244), запозичене з слов'янських мов; ~ ***bezpaľ(јь)** (ЕССЯ 2, 37).

***Bezpaľсь**: ст.-укр. Васко *Безпалчыи*, 1649 р. (Реєстр 47), укр. (похідні) *Безпальче*, *Безпальцеве* – ойконіми в Черкаській і Харківській обл., рос. *Безпальцев* (СП 40), чеськ. *Bezpaľec* (Вепеш 225).

***Bezpaľeť(јь)**: укр. *Безпам'ятна* ж. (КС Дн. 3, 346), блр. *Бяспáмятны* (Бірыла 78), рос. *Беспамятнов* (ПКСГ 1872: 159); ~ ***bezpaľeť(јь)** (ЕССЯ 2, 37).

***Bezpeľ(јь)**: ст.-укр. Тишко *Безпечныи*, 1649 р. (Реєстр 46), укр. *Безпечний* (Кравченко 156), рос. *Беспечный* (КПУ Ув. Дон. 4, 73); ~ ***bezpeľ(јь)** (ЕССЯ 2, 38).

***Bezpeka**: укр. *Безпека* (ТД Черкаси 216).

***Bezpeť**: ст.-рос. Осташко Томилинь сынъ *Безпестовъ*, XVII ст. (Назаров 9).

***Bezpeť(јь)**: укр. *Безп'ятий* (КПУ Черк. 6, 43), *Безпята* (СКТ 51), ст.-рос. Ондрей *Безпятий*, 1547 р. (АЮ 50), рос. *Беспятый* (СКТ 65), *Безпатов* (КП Саратов. 3, 33), (похідні) *Безпатово*, *Безпатовской* – ойконіми в колишніх Рязанській та В'ятській губ. (Vasmer RGN I, 309), пол. *Bezpięta* (SN I, 273). Сюди ж слов'ян. *Безпятавъ* Дмитръ, 1552 р. (ЛМ 1915: 1122).

***Bezpojasъ**: укр. *Безпояско*, 1768 р. (АЮЗР I/3, 466), *Безпояско* – сучасне прізвище.

***Bezpojoľ**: рос. *Беспокоев* (Лет. ЖС 2002, № 14–26, 23).

***Bezpoľ(јь)**: укр. *Бесполой* (Горпинич, Корнієнко 23), рос. *Бесполоый* (КПУ Киров. 1, 419), *Безполов* (Горпинич 216).

***Bezporad(јь)**: укр. *Безпорадний* (КС Харк. 1, 95).

***Bezporoť(јь)**: укр. *Безпорочний* (КС Харк. 1, 95).

***Bezpoda**: блр. *Беспуда* (СБГТ 138).

***Bezpoda**, ***Bezpodať**: ст.-рос. Андрей *Безпуда*, 1547 р. (Весе-

ловский 33), Федось Ондрѣевъ сынъ *Беспутинъ*, 1628 р. (ПКРК I/3, 802), (похідні) *Безпутино* (2), *Безпуткино*, *Безпутово* – ойконіми в колишніх Калузькій, Псковській, Костромській, Новгородській губ. (Vasmer RGN I, 309);

~ *bezpota, *bezpqtъ (ЭССЯ 2, 40).

*Bezpravъ(*жъ*): слов'ян. *Безправъ*, поч. XIII ст., Мекленбург (Первольф 158), чеськ. *Bezpráv* (Svoboda 101).

*Bezprěmъ(*жъ*): хорв. *Besprem* (Leksik 44), ст.-пол. *Bezprzet* (SSNO I, 129), чеськ. *Bezprěm* (Svoboda 101), ст.-слвц. (похідне) *Bezprěm* (1002 р. – Веопрем) < *Bezprěmъ (цит. за: ЭССЯ 2, 41);

~ *bezprěmъ(*жъ*) (ЭССЯ 2, 41).

*Bezprošъpnъjъ: ст.-рос. Дмитрушка *Безпрошный*, 1631–1632 рр. (Греков 43);

~ рос. діал. *беспрóчный* 'немічний, який швидко рветься' (НОС 1, 55).

*Bezprozvanъjъ: укр. *Безпрозваний* (Богдан 13), рос. *Безпрозванов* (Рамієс 2, 502).

*Bezprozvanъpnъjъ: укр. *Безпрозванный*, 1914 р. (с. Будище Ковельськ. р-ну Волинськ. обл.; ДАВО ф. 263, оп. 1, од. зб. 417, арк. 17 зв.), рос. *Безпрозванный* (Бірыла 65), блр. *Беспразванны* (СКТ 53).

*Bezprъtъšъpnъkъ: ст.-рос. Онфимка Максимовъ *Беспорточникъ*, XVI ст. (Псков 1, 425).

*Bezprъtъšъpnъjъ: ст.-рос. Якимъ *Безпортошной*, 1666 р. (Прозоровский 133).

*Bezprъrstъjъ: ст.-рос. Василей *Безперстой*, 1633 р. (ВКТСМ 228), *Безперстовъ* Якушко, 1638 р. (РИБ II, 680), рос. *Безперстов* (КС Черк. 2, 144), (похідне) *Безперстовской* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN I, 309), чеськ. (відантропонімне похідне) *Bezprsty* – мікротопонім (SPJČ III, 154). Стосовно відносної хронології псл. архетипу зішлемося на лит. *Veriřštis* – прізвище (LPŽ I, 234) ~ лит. *beriřštis* 'людина без пальців';

~ *bezprъrstъjъ (ЭССЯ 2, 42).

*Bezprъrstъpnъjъ: ст.-укр. *Безперстной* (Багалея Очерки 57).

*Bezradъjъ: ст.-укр. Грышъко *Безърада*, 1649 р. (Реєстр 83), (похідні) *Безрадици Новые*, *Безрадици Старые* – ойконіми в колишній Київській губ. (Vasmer RGN I, 309).

***Bezradьль(ь)**: укр. *Безрадній* (ТДЗг. 28).

***Bezrebgьль**: укр. *Безребрий* (Горпинич 11), рос. *Безребрая* ж. (СКТ 51).

***Bezrekь(ь)**: укр. *Безрека* (Горпинич 71).

***Bezręda, *Bezrędь(ь)**: ст.-рос. *Михаила Безрядинь*, 1669 р. (МИВ 7, 557), рос. *Безрядин* (Книги РФ X, 41), (похідні) *Безрядово* – ойконіми в колишніх Вологодській та Костромській губ. (Vasmer RGN I, 309), ст.-пол. *Bezrząd*, 1451 р. (цит. за: ЭССЯ 2, 42).

***Bezrodьль**: укр. *Безрода* (КПУ Ник. 8, 65).

***Bezrodьль(ь)**: ст.-укр. *Федорь Безродный* (Тупиков 44), укр. *Безродний* (КПУ Полт. 1, 57), блр. *Бязродны*, рос. *Безроднов* (Бірыла 74), *Безродный* (СКТ 51), хорв. (похідне) *Bezrodnik* (Leksik 45), пол. *Bezrodnyj* (SN I, 273);

~ ***bezrodьль(ь)** (ЭССЯ 2, 42).

***Bezrogь(ь)**: рос. *Безрогов* (Лет. ЖС 2000, № 10, 119);

~ ***bezrogь(ь)** (ЭССЯ 2, 42).

***Bezrqbьсь**: ст.-укр. *Мартинь Безрубцевь*, 1615 р. (ЖГ 563).

***Bezrqkavь(ь)**: укр. *Безрукавий* (Горпинич 221), рос. *Безрукавый* (ОКІУМ), пол. *Biezrukawa* (SN I, 318).

***Bezrqkavьль(ь)**: укр. *Безрукавний* (ОКІУМ), рос. (похідне) *Безрукавново* – ойконім у колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN I, 309).

***Bezrqkь(ь)**: ст.-укр. *Ларион Безрукий*, 1603 р. (АЮЗР I/6, 344), *Феско Безрукии*, 1649 р. (Реєстр 58), укр. *Безрук* (КПУ Харк. 4, 333), *Безрукий* (СП 40), ст.-рос. *Ганка Безрукой*, 1696 р. (ПСИ 103), рос. *Безруков* (КП Саратов. 3, 33), блр. *Бязрукі* (Бірыла 74), пол. *Bezraq* (SN I, 273), словц. *Bezrouk* (BLS I, 408), чеськ. *Bezrouk* (Moldanová 44), (похідне) *Bezručka* (Veneš 304). Сюди ж (похідні) *Безруков*, *Безрукова* – ойконіми в колишніх Харківській, Полтавській, В'ятській, Костромській губ. (Vasmer RGN I, 309). Хронологічна глибина псл. ***Bezrqkь(ь)** підтверджується наявністю лит. *Berañkis* (LPŽ I, 235) ~ лит. *berañkis* 'безрукий'. Пор. також освоєне граматично лит. (с слов'ян.) *Bezrukovas* (LPŽ I, 246);

~ ***bezrqkь(ь)** (ЭССЯ 2, 43).

***Bezrudьль(ь)**: рос. *Безруднов* (КП Саратов. 3, 350).

***Bezruhь(ь)**: пол. *Bezruh* (SN I, 273).

***Bezrusъ(їь)**: ст.-рос. (похідне) *Беззубово-Безрусово*, XVI ст. – ойконім на Новгородщині (НПК VI, 137).

***Bezsadľ(їь)**: укр. *Безсалий* (Кравченко 155), *Безсало* (КПУ Харк. 1, 230), (похідні) *Безсалы*, *Безсаловка* – ойконіми в колишніх Полтавській та Харківській губ. (Vasmer RGN I, 309), рос. *Бессальный* (ОКІУМ), *Безсалов* (ПКТГ 1888: 86);

~ укр. діал. *безсалий* ‘такий, що не має на собі сала (про свиней)’ (Чабаненко 1, 74).

***Bezsaгъ**: укр. *Бессаренко*, рос. *Бессаров* – сучасні прізвища.

***Bezsedľ(їь)**: ст.-укр. Федор *Безсело*, 1649 р. (Реєстр 366).

***Bezsekyгъпъїь**: ст.-укр. Степанъ *Безсокирный*, 1649 р. (Реєстр 160), укр. *Безсокирный* (ТД Черкаси 217).

***Bezсѣпъпъїь**: ст.-укр. Харко *Безсенныи*, 1649 р. (Реєстр 414), укр. *Безсінний* (*Безсинный*; СКТ 52).

***Bezskoгъїь**: укр. *Безшукурий* (КПУ Черк. 5, 546), рос. *Безшукурый* (СКТ 52), *Бешикуров* (ТП 94) < *Бесикуров.

***Bezsmѣльсь**: рос. *Бессмельцев* (Лет. ЖС 2003, № 27–39, 23).

***Bezsmoľ(їь)**: укр. *Безсмолий* (ЄР 128).

***Bezsolъ(їь)**: ст.-рос. *Безсолъ* Данила (ВКАСМ 5), Федько *Безсолов*, 1538 р. (Кучкин ЖГ 342), *Безсолой* Сидор, 1653 р. (ТК II, 602), (похідні) *Безсолово* (3) – ойконіми в колишніх Вологодській, Новгородській, Псковській губ. (Vasmer RGN I, 310).

***Bezsqdъ(їь)**: ст.-рос. Первой Федоров сын *Безсудов*, 1646 р. (ПКВ 84).

***Bezsqdъпъїь**: укр. *Безсудний* (КПУ Харк. 3, 319), рос. *Бессуднов* (Книги РФ X, 48), *Бессудный* (СКТ 65).

***Bezsqсѣдъпъїь**: укр. *Безсусидный* (КПУ Ув. Дон. 2, 607).

***Bezstanъ**: чеськ. *Bezstan* (Svoboda 101).

***Bezstraxъ(їь)**: рос. *Бесстрахов* (СКТ 65);

~ ***bezstraxъїь** (ЭССЯ 2, 45).

***Bezstrojъ**: чеськ. *Bezstroj* (Svoboda 101).

***Bezstryjъ**: чеськ. *Bezstryj* (Svoboda 101), ст.-пол. *Biezstryj* (SSNO I, 163), слов'ян. *Bezstryjъ < *Pesterwitec* – ойконім на території Саксонії, відомий з початку XIV ст. (HOS II, 166). Див. ще: (ЭССЯ 2, 45–46).

***Bezstudjъ(їь)**: ст.-рос. *Безстуж* Илья, XV ст. (Веселовский 48), *Безстуж* Боранов, 1533 р. (Сироткин 152), *Безстужий*, XVI ст.

(НПК VI, 615), рос. (похідні) *Бестужева* (2), *Бестужевка* (5), *Бестужево* (8) – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN I, 381);
~ *bezstudjъ (жъ) (ЭССЯ 2, 46).

*Bezstudъ: схв. *Bestud*, XIV ст. – власне ім'я. Відновлено в: (ЭССЯ 2, 46).

*Bezъščestъpъjъ: ст.-укр. Мокій *Безчасний*, 1574 р. (Теофіпольщина 1, 339), укр. *Безчасний* (ОКІУМ), (похідне) *Безсчастные* – топонім у колишній Подільській губ. (Vasmer RGN I, 310).

*Bezъsmъrtъpъjъ: укр. *Безсмертний* (КПУ Полт. 1, 57), ст.-рос. *Безсмертний* Івашко (ПИНД 265), (похідне) *Безсмертново* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN I, 309), блр. *Бясмёртны* (Бірыла 78).

*Bezъrъpъ: ст.-рос. *Безсонъ*, 1486 р. (ПСРЛ V, 45), *Безсонов*, XVI ст. (НПК V, 591), *Безсон* Семен Кусков, XVII ст. (ТК Вологда 1, 143), рос. *Бессонов* (м. Миколаїв), (похідні) *Безсонова* (8), *Безсоновка* (8), *Безсоново* (9) – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN I, 310), блр. *Бяссонаў* (Бірыла 78);

~ *bezъrъpъ (ЭССЯ 2, 47).

*Bezъrъpъpъjъ: укр. *Безсонний* (КПУ Харк. 3, 379);

~ *bezъrъpъpъjъ (ЭССЯ 2, 47).

*Bezъrъoщъpъjъ: укр. *Безсрочний* (КС Харк. 1, 95).

*Bezъščekъjъ: укр. *Безщокій* (ОКІУМ), рос. *Безщеков* (Пугачевщина II, 376).

*Bezъšjъjъ (жъ): укр. (похідне) *Бешейко* (СКТ 65).

*Bezъtěxa / *Bezъtěxъ: чеськ. *Bezъtěhovo* – мікротопонім, який виводять із особового імені *Bezъtěh / *Bezъtěha (SPJČ III, 155).

*Bezъtělesъpъjъ: укр. *Безтілесний* (Пура Край 3, 149).

*Bezъuxъjъ: укр. *Безух* (Пура 4, 11), *Безвухий* – прізвисько (Анк.), рос. *Безух* (м. Миколаїв), блр. *Бязвухі* (Бірыла 76), схв. *Bezuh*, *Bezuha* (Leksik 45), пол. *Bezuch*, *Bezucha* (SN I, 274), чеськ. *Bezúch*, *Bezucha* (Moldanová 44);

~ *bezъuxъjъ (жъ) (ЭССЯ 2, 48). Пор. також рос. діал. *безухий* 'глухий' (СРГП 1, 27).

*Bezъujъ: укр. (похідне) *Безуївка* – мікротопонім у Сумській обл. (Череп. Микротоп. 33), блр. (похідне) *Бязуеў* – топонім у Гомельській обл. (Рап. Гом. 36), *Бязуевичы* – топонім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 33), ст.-рос. (похідні) *Безуино*, XVI ст. – то-

понім на Новгородщині (НПК IV, 94), *Безуево*, 1623 р. – мікротопонім (ПКРК I/2, 721), *Безуевка* – гідронім у басейні середньої Оки (Смолицкая 95), ст.-пол. *Biezuŋ* (SN I, 318), чеськ. *Bezuj* (Svoboda 101). Пор. також *Beziŋe*, *Beziŋno* – топоніми в Чорногорії, Боснії та Герцеговині (Im.m. 78).

***Bezukladica**: ст.-рос. Третьяк *Безукладицын*, 1634 р. (ТК I, 536), Иван Тимофеев сын *Безукладицын*, 1675 р. (ТК III, 580).

***Bezukladъ**: рос. *Безукладов* (САЛ 344).

***Bezukъ**: хорв. *Bezuk* (Leksik 45);

~ ***bezukъ** (ЭССЯ 2, 48–49).

***Bezumъ**: укр. (похідне) *Безумкевич* (Волинськ. обл.; Анк.), ст.-рос. Федор Семенович *Безум*, XV ст. (Веселовский 33), Куземка Матфеев *Безум*, 1563 р. (ПКОП 171), (похідні) *Безумово*, *Безумово Большое*, *Безумово Малое* – топоніми в колишніх Тверській та Костромській губ. (Vasmer RGN I, 311), пол. (похідне) *Bezutowicz* (SN I, 274). Зі слов'янських мов запозичено лтськ. *Biezumas*, лит. *Biezums* (LPŽ I, 253);

~ ***bezumъ** (ЭССЯ 2, 49).

***Bezumъпъ(жъ)**: ст.-рос. Василий *Безумной*, XVI ст. (НПК VI, 361);

~ ***bezumъпъ(жъ)** (ЭССЯ 2, 50).

***Bezuŋъjъ**: рос. *Безуший* (ИПР 5, 22);

~ ***bezuŋъjъ** (ЭССЯ 2, 50).

***Bezvĕgъ**: чеськ. (похідні) *Bezvĕrov* (2) – ойконіми (Profous I, 78–79).

***Bezvĕgъпikъ**: рос. (похідне) *Безверниково* – ойконім у колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN I, 304).

***Bezvĕgъпъ(жъ)**: рос. *Безверный* (СКТ 51).

***Bezvĕtrъpъ**: пол. *Bezwiętrzny* (Rymut I, 31).

***Bezvĕtъpъ(жъ)**: укр. *Безвітний* (Горпинич, Корнієнко 21).

***Bezvodъjъ**: укр. *Безвода* (Він. М 79), чеськ. *Bezvoda* (ЧП);

~ ***bezvodъjъ** (ЭССЯ 2, 52).

***Bezvodъпъ(жъ)**: ст.-рос. Тереня *Безводной*, 1508 р. (ДМИМ I, 145), рос. *Безводнов* (КП Саратов. 3, 350), (похідні) *Безводново* (5) – ойконіми в колишніх Костромській та Владимирській губ. (Vasmer RGN I, 305);

~ ***bezvodъпъ(жъ)** (ЭССЯ 2, 52).

***Bezvol'npjъ**: укр. Карпъ *Безвольный*, 1871 р. (ОКІУМ).

***Bezvoгъ(јъ)**: укр. *Безур* (Редько 1, 103).

***Bezvyгbьпъјъ**: рос. *Безвербный* (Лет. ЖС 2000, № 27–39, 20).

***Bezvyгхъ(јъ)**: ст.-укр. Степан *Безверхиу*, 1649 р. (Реєстр 33), укр. *Безверхий* (Пура 4, 11; СП 39), блр. *Бязверхі* (Бірыла 75), рос. (похідні) *Безверхов*, *Безверхова*, *Безверхово* – ойконіми в колишніх Пермській, Московській, Ярославській губ. (Vasmer RGN I, 304), пол. *Bezwierchy* (SN I, 274) ~ лит. *Bavirša*, *Beviršaitis* < *bevišis* ‘безверхий’ (LPŽ I, 216).

***Bezzabava**: укр. *Беззабава* (ПІ Дн. 4/4, 155), рос. *Беззабава* (Чернопятов Некрополь 33).

***Bezzabota**, ***Bezzabotъ**: рос. *Беззаботов* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 18), (похідні) *Беззаботина*, *Беззаботино* – ойконіми в колишніх Олонецькій та Новгородській губ., *Беззаботы* – назва поселення в колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN I, 307), блр. (похідне) *Беззабоцін* (Бірыла 49).

***Bezzadъ(јъ)**: ст.-рос. Иванъ *Беззадой* (РИБ XVII, 431).

***Bezzarokъ**: ст.-рос. (похідне) *Беззароково*, 1646 р. – топонім у колишній Ярославській губ. (ИАЯ III, 145).

***Bezzema**, ***Bezzemъ(јъ)**: чеськ. *Bezemek* (Beneš 211), (похідне) *Bezemin*, 1379 р. – топонім (Profous I, 76), пол. (похідне) *Byssemitze*, 1318 р. – топонім (Jeżowa Rugia 35), луж. **Bez(z)eta* (?) (ААО 5, 18).

***Bezzobъ(јъ)**: укр. (похідні) *Безобюк* (ОКІУМ) < *Безобюк, *Безобчук* (СКТ 51) < *Безобчук.

***Bezzobьпъ(јъ)**: ст.-рос. (похідне) *Безобнева*, 1578 р. – топонім у колишньому Бежецькому пов. (АС I, 575).

***Bezzqbъ(јъ)**: укр. *Беззуб* (КПУ Полт. 1, 56), *Беззубий* (Богдан 13), ст.-рос. Василий *Беззубый*, 1522 р. (Милюков 73), рос. (похідні) *Беззубово* (4) – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN I, 307), блр. *Бяззубы* (Бірыла 74), пол. (похідне) *Bezzubik* (SN I, 274); ~ ***bezzqbъ(јъ)** (ЭССЯ 2, 53).

***Bezzqbьсь**: укр. *Беззубець* (Богдан 13), ст.-рос. *Беззубцевъ*, 1440 р. (ПСРЛ V, 270), *Беззубцовы*, XVII ст. – дворянський рід (Прозоровский 71), (похідні) *Беззубцево*, *Беззубцово* – топоніми в колишніх Новгородській та Вологодській губ. (Vasmer RGN I, 307).

***Bežženісь**: ст.-чеськ. *Bozeniz*, 1052 р. (Морошкин 9).

***Bezženъ**(**жъ**): укр. *Безжѣн* (Редько I, 93), ст.-чеськ. *Безжен*, 1207 р. (Морошкин 10).

Поданий список дериватів праантропонімного рівня, без сумніву, відкритий. Як свідчить діалектна лексикографія, існують десятки апелятивів, які потенційно можуть онімізуватися: укр. діал. *безлюдник* ‘відлюдник’ (Глуховцева 23), *бездітник* ‘бездітна людина’ (Онишкевич 1, 47), *безлич* ‘безсоромник’, *безсоромник* ‘безстидник’ (Жегуц, Піпаш 11, 17), рос. діал. *безряха* ‘нечепура’ (СВор.Г 1, 28), *безлюдь* ‘відлюдок’ (Сл.ВГ 1, 88), *безотний* ‘безбатченко’ (СРГК 1, 53), *бессытний* ‘ненаситний’ (НОС 1, 55) та чимало ін.

Деривати з префіксом ***Їе-**

Експресивний префікс **ѣа-* / **ѣе-* [пор.: *čaběniti?, *čaveđeti, *čekъrtati, *čepelzti se (ЭССЯ 4, 7, 31, 38, 55) та ін.], про генезу якого див.: (Москов 150; Москов 1965: 69–70), простежується у наступних праантропонімних лексемах (через відсутність наголосів у джерелах і міжскладову асиміляцію голосних факти з *Че-* / *Ча-* префіксами уніфікуються і подаються під ***Їе-**):

***Їеьѡа**: ст.-рос. (похідне) *Чеболбина*, XVII ст. – назва пустища в Можайському пов. колишньої Московської губ. (ОПКМ 257).

***Їеьѡда**: ст.-укр. *Євътухъ Чоболда*, 1649 р. (Реєстр 74), укр. *Чеболда* (КПУ Терн. 3, 538), *Чабайда* (м. Луцьк; Анк.), *Чебалда* (Горпинич 230; СКТ 875), *Чібайда* (КПУ Київ. 1, 516);

~ ***ѣеьѡда**: рос. діал. *чибалда* ‘вперта людина’ (ЯОС 10, 58).

***Їеьѡсь**: рос. *Чубайс*, слвн. *Їебавс* (ZSSP 86) < ***Їебальс**.

***Їеьѡтасъ**: рос. *Чеболтасов* (КПУ Харк. 20, 110).

***Їеьѡрда**: укр. *Чеберда* (КСДН 2, 411) < ***Їеьѡрда**, ст.-рос. *Демь Чубардинъ*, 1622 р. (АМГ I, 178), (похідне) *Чубардино*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК VI, 100), слвц. *Їобрда* (TZ Тршава 74), *Їобрдова* (Lexikón 47), чеськ. *Їубрда* (ЧП), *Їобрда* (BLS II, 169);

~ ***ѣеьѡрда**: рос. діал. *чибурда* ‘несмачна їжа’ (Фасмер IV, 358).

***Їеьѡдакъ**: укр. *Чебардак* (КПУ Дон. 7, 515).

***Їебурдась**: рос. (похідне) *Чебурдасов* – ойконім у колишній Сибірській губ. (Волости IV, 243).

***Їебурга**: рос. *Чебурхин* (КПУ Ник. 6, 188) < *Чебырхин < *Чебурхин.

***Їебурна**: хорв. *Їебурна* (Leksik 113).

***Їебурт**: укр. *Чибарт* (ТДУ 108), чеськ. *Їабарт* (ЧП);

~ рос. діал. *чебуртатъ* ‘бурмотіти, нерозбірливо говорити’ (СРГСУ 7, 20).

***Їебурза**: блр. *Чабурза* (Бірыла 444).

***Їебурга**, ***Їебурт**: укр. *Чечера* (КПУ Він. 8, 46), *Чичера* – прізвисько (с. Копилля Маневицьк. р-ну Волинськ. обл.; Анк.), ст.-рос. Митька *Чичера*, 1547–1548 рр. (Греков 1924: 85), *Сенка Чичеровъ*, 1677 р. (МІВ 12, 1259).

***Їебурда**: укр. *Чичинда* (КПУ Черниг. 6, 737) < *Чичилда.

***Їебурдаж**: рос. *Чечендаева ж.* (СРГКуз. 21), блр. *Чичиндаев* (м. Вітебськ).

***Їебургаж**: рос. (похідне) *Чечербаєво* – ойконім у Новокузнецькому р-ні Новосибірської обл.

***Їебурба**: рос. *Чадамба* (Лет. ЖС 2001, № 14–26, 210) < *Чадалба (асиміляція плавного).

***Їебурда**: укр. *Чагайда* (КПУ Він. 7, 499), *Чугайда* (Богдан 38).

***Їебурго**: укр. *Чигурго* (КС Дон. 1, 460).

***Їебурта**: пол. *Czuchyrta* (SN II, 306).

***Їебурт**: блр. *Чуясов* (м. Мінськ). Пор. *Кожаситъ.

***Їебурт** / ***Їебурт**: укр. *Чекур*, *Чукур* (РІ ІФ 5, 200, 203);

~ блр. діал. *чэкер* ‘гурт дітей’ (Янкова 415).

***Їебуртат**: укр. *Чеклатий* (Горпинич, Корнієнко 249).

***Їебурт**, ***Їебурт**, ***Їебурт**: блр. *Чэкель*, *Чэклін*, рос. *Чеклецов* (Бірыла 457), хорв. *Їокел*, *Їокло*, *Їокла* (Leksik 113), *Їукліч* (Leksik 116), слвн. *Їокел*, *Їокелс* (ZSSP 93), слвц. *Їекел* (TZ Bratislava 51).

***Їебуртат**: рос. *Чукляев* (м. Камінь-Каширський Волинськ. обл.).

***Їебурба**: укр. *Чикольба* (КПУ Черк. 7, 193).

***Їебурда**, ***Їебурда**: укр. *Чекейда* (КПУ Черк. 7, 827), *Чекенда* (КПУ Терн. 3, 164), *Чехайда* (м. Луцьк; Анк.), *Чекунда* (КПУ Ник. 1, 439), *Цюкенда* (ТД Дрогобич 394), *Цюкінда* (КПУ ІФ 1,

133) < *Чекълда, Чекінда (ТДЗ 172), Чихінда (Богдан 40), Чехинда (КПУ Льв. 3, 519), ст.-блр. Чоколда Лукаш, 1561 р. (АВК 17, 430), блр. Чыкінда (Бірыла 455), ст.-рос. Алешка Чюкулдинъ, 1676 р. (ПМКЮ 186), рос. *Чеколда (*Чехолда) > Чехолдино – назва поселення в колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN X, 135), хорв. Čakavdić (Leksik 105), болг. Чекендов, Чикендов, Чукендов (Илчев 537, 542, 547), пол. Czekejda, Czekiejda, Czekienda, Czo-chajda (SN II, 268, 296), чеськ. Čakajda (ЧП);

~ *čekьlda: укр. діал. чикінда ‘лодина, яка кульгає’, чикунда ‘крива нога’ (Аркушин 2, 251), блр. діал. чыкільда ‘кульгава людина’ (ТС 5, 305), чыкында ‘т. с.’ (Жывое НС 52), рос. діал. чекунда ‘жінка, яку залишив чоловік’ (Краснояр. 417).

*Čekьldajъ: ст.-рос. Ивашко Исаевъ сынъ Чехолдаевъ, 1628 р. (ПКРК I/3, 911), рос. Чекулдаев (КПУ Луг. 13, 354).

*Čekьліць: блр. (похідне) Цвіклічы – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 249) < *Чвіклічы < *Чіклічы.

*Čekьltъ: укр. (похідне) Чеколтан (СКТ 876), блр. *Цюконт > ойконім Цюконтовичи (варіанти Чуконтовщина, Czukantowicze) – в колишній Мінській губ. (Vasmer RGN X, 34), який демонструє перехід л > н у кореневій морфемі (денталізація) та ч’ > ц’ у префіксі. Див ще: (Казлова III, 133).

*Čekьlva: укр. Чикольва (КПУ Жит. 11, 649).

*Čekьльъ: рос. Чуклеев (Лет. ЖС 2006, № 1–13, 207).

*Čekьrbo: серб. Чкрбо (Јаћимовић, Петровић 169) < *Чекрбо (алегорова форма?).

*Čekьrda, *Čekьrdъ: укр. Чекурда (Богдан 33), Чекирда (КПУ Хм. 8, 728), Чекарда (КР 139), Чекерда (ДАРО ф. Р-479, оп. 2, од. зб. 243, арк. 166), Чукурда – прізвисько (Аркушин СГ 47), Чикерда (Редько 8, 2212), Чокирда (Чучка 608), Чехорда (КПУ Хм. 1, 166), Чукурда (ЕТ 779), ст.-рос. Чукардин, 1592 р. (Анпилогов 354), Чукардин (Горпинич 290), Чикардов (Рамієс 2, 549), блр. Чакирда (Бірыла 445), хорв. Čakardić, Čakordić, Čikrdić (Leksik 105, 111), болг. Шокордов (Илчев 558) < *Чокордов, пол. Czekerda, Czekierda, Czekirda (SN II, 268), чеськ. Čakrda, Čakurda (ЧП), словц. Čekirda (TZ Bratislava 51);

~ *čekьrda: рос. діал. чекърда ‘про некрасиву, незграбну людину’ (Краснояр. 417), чикорда ‘про дітей: коли було багато дітей –

називали чикардою' (Приам. 325), блр. діал. *чыкірда́* 'кульгава людина' (ПСП 405).

•*Їекъrdesъ*: укр. *Чекердес* (КПУ Зап. 7, 411).

•*Їекъrgъ*: укр. *Цукург* (Горпинич, Корнієнко 248).

•*Їекъrlъ*: (похідні) укр. *Чекерлан* (КПУ Ник. 2, 539), рос. *Чокырлан* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 262), хорв. *Їокrlіć* (Leksik 113).

•*Їекъrna*: укр. *Чукурна* (КПУ Дон. 17, 414).

•*Їекъrstъ*: рос. *Чухурстовъ Мартинъ* (РВА 2, 278).

•*Їекъrsъ*: укр. *Чекерес* (Горпинич, Корнієнко 249), *Чикирис* (Горпинич 293) – як форми із секундарними голосними.

•*Їекъrtъ*: слвн. *Їокert, Їокart* (ZSSP 93), чеськ. *Їакrt* (ЧП), слвц. *Їакrt* (TZ Bratislava 50);

~ *їекъrtati (ЭССЯ 4, 38).

•*Їемъlda*: рос. *Чемолдин* (ЖП Алтай 2, 474);

~ укр. діал. *цяма́йда* 'роззява, нездара' (Пиртей 2004: 336).

•*Їемъldanъ*: укр. *Чемойдан* (Горпинич 241) < *Чемолдан.

•*Їемъldъra*: укр. *Чумандра* (Горпинич 328) < *Чумалдра (асиміляція плавного).

•*Їемъльъ*: укр. *Чмовш* (РІ Зак. 2, 757) < *Чемовш.

•*Їемъrda*: укр. *Чамарда* (КПУ Полт. 11, 754), *Чемарда* (КПУ Полт. 5, 703), *Чеморда* (КПУ Дон. 20, 217), *Чемерда* (Кр.Р 84), ст.-рос. *Чемарда* Кузьма, 1628 р. (Веселовский 349), рос. *Чумардин* (КПУ Харк. 20, 459), чеськ. *Їамrda, Їумrda* (ЧП);

~ *їемъrda: укр. діал. *чемурда́* 'будь-який спиртний напій' (Чабаненко 4, 211).

•*Їемъrdanъ*: рос. *Чемордан > ойконім *Чеморданы* – на терені Чуваш республіки (Чуваш. АССР 226).

•*Їемъrtъ*: рос. *Чумарт > ойконім *Чумартово* – на терені Мордовії (СГНМ 89).

•*Їемъrza, Їемъrzъ*: рос. *Чемерзин* (ПККГ 127; КПТГ 1908: 224), *Чамерзов* (МИКП II, 264);

~ (з іншим вокалізмом кореня) рос. діал. *чемурза́* 'замурзаний', 'неспокійна людина' (Доп. 298), *чумарза* 'замурзаний, вимазаний' (Макаров Краткая 21).

•*Їерręгъ*: слов'ян. *Чупраг* (Рамієс 2, 513).

•*Їеръlda*: укр. *Чоповда* (Чучка 610), *Чупейда* (КПУ Полт. 2,

389), *Чаналда* (КПУ Луг. 15, 136), *Ченовда* (НД 133), *Цепенда* (КПУ Терн. 3, 372), *Чанайда* (КПУ Він. 1, 839), *Чупайда* (КПУ Полт. 7, 150), ст.-рос. Герасим *Цыпандин*, 1658 р. (КПЯ 57), рос. Андрей *Цыпандинъ*, 1711 р. (Пам.СИ I, 433), *Чаналда* (Лет. ЖС 2007, № 52, 202), хорв. *Čaranda* (Leksik 106);

~ *čerylda: укр. діал. *чуп'інд'а* 'неслухняна дитина (про дівчинку)' (Богдан Назви 138) < *чупьлда, *чаналда́* 'найменування людини, що незграбно ходить, спотикається при ходінні' (Громик 69).

*Čeryldadlo: укр. *Чопойдало* (КПУ Льв. 2, 187).

*Čerylš: рос. *Чеполш > ойконім *Чеполшево* – в колишній Тверській губ. (СССТв. III, приложение).

*Čeryrda: укр. *Ченурда* (КПУ Київ. 3, 72), *Цинурда* (КПУ Дн. 8, 365), *Цанурда* (Горпинич 202), хорв. *Čoporda* (Leksik 113), пол. *Szerurda*, *Szyurda* (SN II, 275, 320), словц. *Čaprda* (TZ Nitra 9).

*Čeryrděj: укр. *Ценурдей* (КПУ Ник. 4, 630), *Цинордей* (КПУ Од. 7, 234), *Ченурдей* (КПУ Ник. 1, 247), *Цинурдей* (Редько 8, 2176), рос. *Цыпурдѣевъ*, 1911 р. (ПКПГ 1911: 209).

*Čeryrduš: укр. (похідне) *Ченурдишина круча* – мікротопонім (с. Першотравенка Магдалинівськ. р-ну Дніпропетровськ. обл.; ОКІУМ, 1960 р.).

*Čeryrga: рос. *Чанаргин* (МИКП 2, 480; Рамієс 2, 480), *Чанпоргина* ж. (Лет. ЖС 2004, № 36, 156).

*Čeryrga: рос. *Ченурхин* (САМ 247).

*Čeryrsa: ст.-рос. *Ченурсин* Савва, XVI ст. (НПК VI, 43).

*Čeryršp: рос. *Чупоршнев* (КП Алтай 2, 43).

*Čeryrt: рос. (похідне) *Чепортузов* (КПУ Харк. 1, 694), хорв. *Čupart*, *Čuport* (Leksik 117), чеськ. *Čuport* (ЧП), словц. *Čuport* (TZ Nitra 177).

*Čeryrdač: укр. *Чепердак* (КПУ Вол. 1, 161), *Чепірдак* (Красовський 163);

~ укр. діал. *чупырда́к* 'тупий ніж' (Алмашій 134), *чепірда́ти* 'киво йти' (Піпаш, Галас 218).

*Četyrba: укр. *Четірба* (Горпинич 124), *Чотирбук* (ТДЗ 173), *Четырбок* (ТДП 300). Пор. *Котьрба.

*Četyrda: хорв. *Čuturdić* (Leksik 117).

***Сѣтърга**: ст.-укр. *Чотерга* Сташко, XVI ст. (Жерела II, 114) < *Чотърга.

***Сѣвогъ**: укр. (похідне) *Чефурко* (СП 383) < *Чевурко < *Чеворко.

***Сѣвълѣа**: укр. *Чевельча* (КПУ Полт. 7, 407) < *Чевълъча, *Чивилъча* (КПУ Киров. 1, 374).

***Сѣвълда**: укр. *Чавалда* (КС Хм. 1, 669), *Чевалда* (КПУ Хм. 6, 188), *Цивинда* (Горпинич 230), *Чвойда* (ТДВВ 166) – алегрова форма, із *Чеволда, рос. *Чиволда* (Ратиєс 2, 520), (похідні) *Чувилдино* – ойконім, *Чувилдин* – гідронім у бас. Верхньої Оки (Смолицкая 64), чеськ. *Čavajda* (ЧП), словц. *Čavajda* (TZ Bratislava 51); ~ рос. діал. (похідне) *чеволда́ш* ‘наріст на дереві’ (Чикачев 62).

***Сѣвълдѣъ**: рос. (похідне) *Чувильдеев* – назва поселення в басейні р. Дон (Vasmer RGN X, 170).

***Сѣвълга**: укр. *Чевельга* (Горпинич 315) < *Чевълга, рос. *Чавульгин* (Кусов 358) < *Чавульгин, пол. *Czwołga* (SN II, 315) – алегрова форма, із *Czewołga;

~ ***сѣвълга**: рос. діал. *чивилги* мн. ‘тонкі ноги’ (Симони 447), *чивелги* ‘т.с.’ (Дилакторский 556).

***Сѣвълѣа**: ст.-рос. *Човолиша > ойконім *Човолишино*, 1504 р. – у Новгородській землі (Данилова 342; Гневушев 1908: 35).

***Сѣвълда**, ***Сѣвълдъ**: укр. *Чаварда* (Горпинич 30), ст.-рос. *Чувардинъ* Иванъ, 1605 р. (АМГ I, 76), (похідне) *Чувардино* – ойконім у колишній Орловській губ. (Vasmer RGN X, 168), рос. *Чевардов* (Лет. ЖС 2002, № 14–26, 204), *Чувардин* (Книги РФ 2005, IX, 785), хорв. *Čovardić*, *Čivardić* (Leksik 114, 117).

***Сѣвълданъ**: рос. *Чеварданов* (КПУ Харк. 20, 110).

***Сѣвълдупъ**: ст.-рос. Пронка *Чевардынин*, 1668 р. (Кункин 2, 8).

***Сѣвълрга**: укр. *Чеварга* (Горпинич, Корнієнко 243), *Чаварга* (КСР 369).

***Сѣвълрда**, ***Сѣвълрдо**: ст.-укр. Герасим *Чевєрда*, 1649 р. (Рєєстр 36), укр. *Чевєрда* (КПУ Полт. 7, 537), *Чивєрда* (КПУ Сум. 1, 258), *Чвирдо* (КПУ Зап. 16, 371) < *Чевирдо (алегрова форма), пол. *Czewerda* (SN II, 292).

***Сѣвълрдакъ**: укр. *Чевєрдак* (ЕТ 584).

Деривати з префіксом *Do-

Компактна група потенційних праслов'янських антрополоксем, поданих нижче, включає до свого складу кореневі морфеми на зразок структур *tygt*, *tylt* та преформант *Do-. Його можна розцінювати як «класичний» префікс (в такому разі похідні з *Do- – віддієслівні деривати) або як підсилювальний сегмент типу *ta-, *to-, див.: (Петлева 1986: 198–201).

*Dobьlda, *Dobьldo, *Dobьldь: укр. *Добінда* (СП 123) < *Добьлда (асиміляція л > н перед зубним), *Добында* (КПУ Од. 7, 154), *Джоболда* (Горпинич 380; КПУ Дн. 2, 363), *Джобулда* (КПУ Хм. 8, 50), рос. *Добындо* (Книги РФХ, 130), блр. *Добында* (м. Мінськ), чеськ. *Dobejda* (Венеš 292), пол. *Dobojda* (SN II, 446), *Dybałd* (SN II, 592);

~ укр. діал. *джоболда* '?' (Грінченко 1, 376).

*Dobьldę: рос. (похідне) *Добылдята / Дыбылдята* – топонім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN III, 155; МСВГ XI/1, 128).

*Dobьlsь: укр. *Дебєвс* (Радіон 18) < *Добьвс (початкове Де- < *До- під впливом кореневого голосного).

*Dobьltь: укр. *Дубилт* (Богдан 54) < *Добьлт.

*Doцьlda: укр. *Дочайда* (КПУ Дн. 11, 83) < *Дочалда (й < л' < л, солодкозвучність).

*Dodьlda: ст.-рос. Пронька Алексєєвь сын *Дудолда*, 1647 р. (ПКВП 99), *Дыдылда* Івашка, кін. XV ст. (НПК IV, 19; АФЗХ 1956: 2, 19) < *Додылда (вплив кореневого -ы-), (похідне) *Дыдылдино*, 1692 р. – ойконім у колишньому Московському пов. (РДШ IV, 544), варіант *Дудыльдина* (ОПКМ 106).

*Dodьrda: пол. *Dudyrda* (SN II, 563).

*Dodьrga, *Dodьrgь: рос. *Дудургова* ж. (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 76), блр. *Дудорга* (м. Мінськ), пол. *Dudorga* (SN II, 562); ~ блр. *дудорга* 'піскар *Gobio gobio*' (Линдберг, Герд 159).

*Dogьlda: ст.-укр. Ігнат *Догойда*, 1649 р. (Реєстр 262), укр. *Догойда* (КПУ Вол. 2, 12);

~ укр. діал. *дугойда* 'висока ростом дівчина, жінка' (Корзюк 112).

*Dogьrda: пол. *Dygorda* (SN II, 599).

*Dokьlda: пол. *Duchajda* (SN II, 577).

***Докы**(^о)**а**, ***Докыль**, ***Докыль**: хорв. *Dokl, Dokla, Doklin* (Leksik 134), пол. *Dokla, Dukla, Dukiel* (SN II, 458, 566, 567).

***Докыльскъйъ**: укр. *Дукельський* (Горпинич 283) – можливо, пізня форма, мотивована пратопонімом *Докыль, *Докыла. Останні відновлено в: (Казлова III, 16).

***Докърна**: ст.-блр. Станислав *Дукурна*, 1567 р. (Бірыла 1966: 212).

***Докъртъ**: пол. *Dukiert, Dukart* (SN II, 566).

***Довыда**: ст.-рос. Замятня Бояркин *Дивилдин* внук, 1513 р. (АРГ 1505–1526 гг.: 111), у якому початкове *Ди-* стабілізувалося під впливом кореневого голосного, пол. *Dowojda* (SN II, 500).

***Довылго**: слов'ян. *Довалго* (ПККГ 1895: 190), пол. *Dowałgowicz* (SN II, 500).

Преформант *до-* можна вичленовувати й у рос. діал. *долында* ‘висока, нескладна людина’ (ЯОС 4, 19) на основі його зіставлення з рос. діал. *лында* ‘про рослу, велику людину, тварину’ (СРГК 3, 163), *лында* у виразі *лында-лындой* ‘про високу людину’ (СРНГ 17, 222) ~ укр. *Линда* – прізвище (Редько ДУП 143), блр. *Лыndo, Лындиn* (м. Вітебськ), діал. *лында* ‘жінка, яка нічого не робить; похатниця’ (МАСМ 53), рос. діал. *лыдень* ‘лежебока’ (СРНГ 17, 218) – форма без вставного експресивного *-н-*, а також з іншими префіксальними похідними:

рос. діал. *шында* ‘хто безцільно бродить, тиняється без діла’ (Краснояр. 435) < *ш-лында, шындать* ‘тинятися без діла’ (ЯОС 10, 78), *пришындать* ‘присти, добрести’ (СРНГ 32, 70) < *при-ш-лындать*, блр. діал. *дашындаць, дашындацца* ‘тиняючись, досягти певної межі’ (Юрчанка СНС 114);

рос. діал. *мулында* ‘неповоротка людина, вайло’, *мулындать* ‘їсти повільно, не поспішаючи’ (СРНГ 18, 342–343), ‘уникати роботи’ (Элиасов 214) < *му-лында, му-лындать, измулындать* ‘набити кого-небудь’ (СРНГ 12, 151) < *из-му-лындать, отмулындать* ‘побити’ (СРНГ 24, 244) < *от-му-лындать; прималындывать* ‘жартувати, дурачитися’, ‘видумувати небилиці; обманювати, брехати’ (СРГСУ 4, 130) < *при-ма-лындывать*;

рос. діал. *кулынды* ‘нерівні місця на розбитій дорозі’ (ЯОС 5, 106) < *ку-лынды, кулындать* ‘говорити про різне, теревенити’

(СРГК 3, 56) < *ку-лындать, заколындать* ‘стукотіти (зубами)’
(СРГК 2, 136) < *за-ко-лындать*;

блр. діал. *навалындацца* ‘перенести багато клопотів’ (Юрчанка СНС 190) < *на-ва-лындацца*;

рос. діал. *булында* ‘що-небудь туманне, без форми’ (СРНГ 3, 272) < *бу-лында* ~ *Булынды* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN I, 579), *сбулындывать* ‘причиняти біль; побити’ (Соликамск. 558) < *с-бу-лындывать, обулындить глаза* ‘витріщити очі від здивування’ (НОС 6, 116), *взбулындывать, взбулындать* ‘сильно трусити що-небудь’, ‘кипіти, клекотати при кипінні’, ‘бити’ (СРГСУ 1, 77–78) < *вз-бу-лындывать, вз-бу-лындать*. Сюди ж, очевидно, алегрові блр. діал. *блында* ‘людина, яка вештається без діла’, *блындаць* ‘швендяти, тинятися без справи’ (МАСМ 84) < *б-лында, б-лындаць*;

рос. діал. *прилалындывать* ‘вередувати’ (СРНГ 31, 270) < *при-ла-лындывать* та ін. Див. ще: (Шульгач 2001: 236). Про генезис псл. *lyda див.: (ЕССЯ 17, 22–23).

Деривати з префіксом **Ха-* / **Хо-* / **Ху-*

У науковій літературі префікси **ха-* / **хо-* / **ху-* кваліфікуються як експресивні [пор. псл. *хахоль, *хахuliti, *хатордь, *хутордь (ЕССЯ 8, 10, 11, 18, 157)], генетично пов’язані з **sko-* (варіант **ko-*) (ЕССЯ 8, 88: *ховеґсло / *ковеґсло). Окремі з них збереглися в антропонімній лексиці (див. нижче). Поодинокі апеллятиви на зразок рос. діал. *хабáлда* ‘нахабна, безсоромна жінка’ (ЯОС 10, 29), *хабóлда* ‘т. с.’ (Іванова 523), *хибáлда* ‘нахаба’ (Доп. 290) < *хавьлда / *хубьлда, *хóхорша* ‘коханка’ (Магницкий Особенности 67) < *хохърša (*хокърša), блр. діал. *хытылмá* ‘легковажна людина’ (Бялькевич 478) < *хутьлма, укр. діал. *хáволода* ‘великий нерівний патик, запрута’ (Горбач Романів 92), *хáволодь* ‘довга гілка’, ‘жердина’ (Онишкевич 2, 336) < *хаволда, *хаволдь також можуть потенційно онімізуватися. Див. ще: (Шульгач 1997: 95).

*Хавьрда: ст.-укр. *Хабарда* Олексѣи, 1649 р. (Реєстр 248).

*Хадорба: чеськ. *Chadraba* (Beneš 16).

*Хакьрда: рос. *Хахордин* (КПУ Луг. 2, 371).

*Хамьлда, *Хамьлдь: укр. (похідні) *Хамайдюк* (КПУ Хм. 9,

307), *Хамейдюк* (КПУ Рв. 2, 558), *Хамандяк* (КПУ Льв. 1, 348), блр. *Хамайда* (м. Вітебськ).

*Хамьrда, *Хамьrдь: укр. (похідні) *Хамардюк* (КПУ Хм. 3, 659), пол. *Chaturda* (SN II, 51).

*Хамула: укр. *Хаміла* (Волинськ. обл.; Анк.);

~ блр. діал. *хамыліць* 'іти хитаючись, припадаючи то на одну, то на іншу ногу' (Крыўко 127), рос. діал. *хамыльнуть* 'ударити' (СРГСУ 6, 145).

*Хамьга: чеськ. *Chamra* (Beneš 99).

**Хаул'а*: укр. (похідне) *Хауляк* (СП 369).

**Хавер'а*, *Хавегь: укр. *Хавер* (КПУ Полт. 12, 194), (похідне) *Хаверюк* (СП 367);

~ укр. діал. *хавэря* 'хуртовина, сніг з вітром' (Вашенко 97), рос. діал. (похідне) *охаверник* 'нахаба' (СРГСУ 6, 120).

*Хавога, *Хавогь: укр. *Хавура* (Волинськ., Львівськ. обл.; Анк.) < *Хавора* (-у- < -о- під впливом лабіального -в-), ст.-рос. (похідне) *Хавурова*, 1690 р. (АЮБ II, 651), варіант *Хаурово*, 1616 р. (ПСЭИ I, 323) – ойконім у Ростовському пов. колишньої Ярославської губ.

*Хавьlба: укр. *Хавайба* (КПУ Луг. 3, 217) < *Хавалба (-й- < -л'- < -л-), блр. *Ховайба* (ТС Мозырь 182).

*Хавьlда, *Хавьlдь: рос. (похідне) *Хавалдкин* (КПУ Дон. 17, 595), слов'ян. *Хаванда* (Рамієс 2, 530) < *Хавалда.

*Хавьrтъ, *Хавьrтъ: макед. (похідне) *Хавуртево*, XVI ст. – ойконім (Григорович 181), пол. *Chawart* (SN II, 62).

*Хавьгајь: укр. *Хаврай* (Пура Край 4, 258).

*Хавьrтъ: рос. (похідне) *Хавертново* (Vasmer RGN IX, 446), варіант *Хавертнова*, 1572 р. (ПКРК I/2, 470) – ойконім у колишній Рязанській губ.

*Хобьlтъ: укр. (похідне) *Хобултова* – ойконім у Волинській обл.

*Ходьrба: укр. *Худорба* (КПУ Сум. 13, 334);

~ укр. діал. *худорба́* 'дуже худа людина' (Паламарчук 33), рос. діал. *худорба́* 'виснажена, худа людина' (Зеленин Отчет 173).

*Ходьrба: ст.-рос. *Худербин* Григорей, 1634 р. (ТК I, 314), рос. Василій Федоров с. *Худербинь*, 1724 р. (Вятка 147).

*Хокьlда: пол. *Chuchajda* (SN II, 131) < *Chukajda < *Chukalda.

*Ховьrда: укр. *Ховерда* (Богдан 117).

*Xymorda, *Xymordъ: укр. *Химород* (ОКІУМ), *Химорода* (КПУ Ник. 1, 711), *Химорода* (Пура Край 3, 266), блр. *Химарóда* (Бірыла 430), (похідне) *Химарóды* – ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін. 274), рос. *Химород* (КАК 1912: 434), *Химородов* (КПУ м. Київ 3, 496);

~ *xymorda, *xymordъ: укр. діал. *хаморода*, *хьморода* ‘затінок’ (Верхратський 1902: 478), *химородь* ‘придурювання, дивацтво, притворство, симуляція’ (Сизько Полт. 88), блр. діал. *хімарада* ‘видумка, плітка’ (МДСГ 1981: 9, 169), *хімерады* ‘чари’, ‘вередування’ (Янкова 393). Пор. псл. *xamordъ (ЕССЯ 8, 18). Див. ще *xymordъ (ЕССЯ 8, 157).

*Xumъrda: рос. *Химордін* (КПУ Жит. 7, 652).

Деривати з префіксом **Їь-*

Словотвірна модель із префіксом **Їь-* належить до числа найменш описаних через раритетність її похідних. Свого часу окремі репрезентанти цієї моделі були прокоментовані О.М. Трубачовим (гідроніми *Ивод*, *Ивода*, *Идолга*, *Малая Идолга*, псл. *ĵьverъ), який відзначив їх іменникову природу, а щодо генези – спорідненість префікса **ĵь-* із **ĵьз-* (Трубачев 1972а: 19–20). За нашими спостереженнями, можна відновити ще деякі ойконімні та гідронімні архетипи з цим префіксом: блр. *Идолта* – лімнонім у Міорському р-ні, історично – *Идолто*, 1499 р. (АЛМ I/2 44) < *Їьдълта (-о); *Иверда* (варіант *Верда*) – назва ріки в Рязанській обл., із *Їьвърда; *Игурма* – гідронім у басейні р. Лім (Шерстобоев 1, 80) < *Їьгърта; *Икорта* – назва поселення в колишній Тифліській губ. (Семенов-Тяньшанский II, 316) < *Їькърта; *Идолга*, *Усть-Идолга*, 1807 р. – ойконіми в колишній Саратовській губ. (Vasmer RGN III, 605; Гераклитов ОДД 122) < *Їьдълга; *Верхняя Ищередь* (варіант *Верхняя Ищердь*) – ойконім у Рязанській обл. (НМРГ 432) < *Їьщърдь (? *Їьщърдь).

Попередній реєстр похідних із префіксом **Їь-* у сфері антропонімії виглядає наступним чином:

*Їьвълда: ст.-рос. *Иболда* (Чечулин 83). Щодо структури пор. слов’ян. *Ижболда*, *Ишболда*, *Ишбулда* (Магницький 41–47), *Ижболдін* (КПУ Харк. 12, 265) < *Изболда < *Їьзвълда. Сюди ж мік-

ротопонім *Ижболдин* – у Чагандинській волості колишньої В'ятської губ. (МСВГ VII/2, 142).

***Їььгъгъсь**: блр. *Иберзец* (м. Вітебськ).

***Їьдъга**: рос. *Идельгин* (АКО 1, 522).

***Їьгодъ**: рос. (похідне) *Игодово* – ойконім у колишній Костромській губ. (Херсонский 2, 324).

***Їьгълда**, ***Їьгълдъ**: д.-руськ. *Игелъдъ*, 944 р. – ім'я одного з послів, який підписував договір із греками (ПСРЛ I, 118), ст.-рос. *Игандов*, XV ст. (НПК III, 514) < *Игалдов, *Игандово*, 1500 р. – ойконім у колишньому Ореховському пов. (Сергий 60), слов'ян. *Игилда* (Магницкий 40) < *Игылда < *Игълда, рос. (похідні) *Иголдино*, *Игольдино* – ойконіми в Псковській обл. Див. ще: (Казлова I, 118).

***Їьгълдујь**: ст.-рос. Ондрейко *Игандуев*, 1500 р. (НПК III, 514) < *Игалдуев (денталізація).

***Їьгълтасъ**: ст.-рос. *Игалтасов*, XV ст. (НПК III, 891).

***Їьгълтъ**: ст.-рос. *Игантов*, XVI ст. (НПК III, 916) < *Игалтов (денталізація).

***Їькълданъ**: слов'ян. *Икулданъ* (Магницкий 42).

***Їькълдъ**: ст.-рос. (похідне) *Икандово*, XV ст. – назва поселення в колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN III, 594).

***Їькълъ**: пол. *Ikiel* (SN IV, 208).

***Їькълртъ**: пол. *Ikiert* (SN IV, 209).

***Їькългъ**: пол. *Ikier* (SN IV, 209).

***Їьтърмуъ**: д.-руськ. *Имормыжъ*, 1169 р. (Тупиков 166).

***Їьсара**, ***Їьсагъ**: укр. *Исар*, *Исарук* (Богдан 101), рос. *Исаров* (СКТ 303), *Исарин* – сучасне прізвище. Сюди ж слов'ян. *Ишаръ* (Магницкий 47).

***Їьсора**, ***Їьсоръ**: рос. *Ишорин* – сучасне прізвище, хорв. *Išor* (Leksik 242), пол. *Iszora* (SN IV, 225).

***Їьсура**: рос. *Исурин* – сучасне прізвище. Пор. також слов'ян. *Ишура* (Магницкий 48).

***Їьвегъ**: укр. *Івер* (КПУ Полт. 8, 437), (похідне) *Іверук* (Ровенськ. обл.; Анк.), ст.-рос. Куприк Сергеев сын *Іверов*, 1646 р. (ПКВ 114);

~ ***їьвегъ** (ЭССЯ 8, 250–251).

***Їьвегъпъ**: ст.-рос. Василий *Івернев*, 1540 р. (Веселовский

126), (похідне) *Ивернево* – топонім у колишній Тверській губ. (СОРТ 10);

~ блр. діал. *иверань* ‘скиба землі’ (Янкова 141), рос. діал. *иверень*, [-рня] ‘мітка, вирізана на вусі тварини у формі півкола, клинка і под.’, ‘згин, клин’ (Малеча 2, 110). Пор. ще: «Мерин, каур, грива на право с отметом, на правом ухе *иверень* вырезан, правая ноздра порота», XVII ст. (МИВ 9, 829). Див. також: (Єфименко 2004: 75).

*Ївогъ: д.-руськ. *Иворъ*, 944 р. – один із руських послів, що підписав договір із греками (ПСРЛ I, 19), *Иворъ Гюргевичъ* – київський боярин, 1146 р. (ПСРЛ II, 24), *Иворъ Мирославичъ*, 1380 р. – муромський воєвода (ПСРЛ IV, 124), ст.-рос. **Иворъ* > *Иворова* улица, 1541 р. – урбанонім в історичному Новгороді (НЛ 70), *Иворово* (2), *Иворовка*, *Иворовское Сельцо* – топоніми в колишніх Владимирській, Костромській, Тульській, Вологодській губ. (Vasmer RGN III, 595), пол. *Iwor* (SN IV, 232). Див. також: (Єфименко 2004: 75).

*Ївьлда, *Ївьлдъ: укр. *Иванда* (Богдан 101) < **Ивалда* (денталізація плавного), ст.-рос. (похідне) *Ывандино*, XVI ст. – ойконім у Пошехонському пов. колишньої Ярославської губ. (ВХК 3, 409), *Ивандино* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN III, 556), пол. *Iwald*, *Iwaldow* (SN IV, 226).

*Ївьлга: ст.-укр. Івашко *Иволга*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 423), укр. Микита *Иволга*, 1708 р. (Універсали Мазепи 537), *Иволга* (КПУ Сум. 3, 90), *Иволга* (КПУ Черниг. 8, 429), (похідне) *Иволжино* – назва поселення в колишній Харківській губ., рос. *Иволга* (Книги РФ 2005, IX, 513), (похідні) *Иволгина*, *Иволгина Гора*, *Иволгино*, *Иволгинской* – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN III, 594);

~ ***ївьлга:** укр. *іволга* ‘іволга’ (Грінченко 2, 195), діал. *ивилга* ‘омела біла, *Viscum album* L.’ (Смик 70), рос. діал. *иволга* ‘проніра, пройдоха’ (СРНГ 12, 60) та ін. (ЭССЯ 8, 251: **ївьлга*). Сюди ж блр. діал. *івол ч.*, *іволá ж.* ‘іволга’ (Кучук, Малюк 49).

*Ївьлта (?): ст.-рос. Фрид *Иволта*, німець (РК 1475–1598 гг. 424).

*Ївьрдъ: пол. *Iwardzik* (SN IV, 229).

*Ївьрѣа: рос. *Иваршин* (КПУ Херс. 7, 429).

***Ївѣртъ**: пол. *Iwert* (SN IV, 231);

~ укр. діал. *ивертъ* 'шматок деревини, який відколовся від стовбура; тріска' (ГТ 84).

***Ївѣръѣа**: рос. *Ивершин* (*Ивершин*; КПУ Харк. 20, 352; КПУ Полт. 5, 295).

***Ївѣръѣпъ**: ст.-укр. Григор *Ивершиненко*, 1649 р. (Реєстр 247), укр. *Ивершень* (КПУ Полт. 2, 108). Див. ще: (Єфименко 2004: 75).

Деривати з префіксом **Ка-* / **Ко-*

Применні префікси **ка-* / **ко-* // **Ка-* / **Ко-* продуктивно реалізувалися як в апелятивній [пор.: *kadylba, *kamylditi, *kouľko, *koveza (ЭССЯ 9, 113–114, 137; 12, 5, 13) та ін.], так і в онімній лексиці різних класів [пор., наприклад, *Коцьлда, *Кокьлда (Казлова III, 197, 204) та ін.], особливо в антропонімії. Про їх генезу див.: (Москов 150).

***Кавыць**: ст.-рос. Дружина *Кабауч*, 1669 р. (Курдюмов IVa, 126) < *Кабалч.

***Кавыда**, ***Кавыдъ** / ***Ковыда**, ***Ковыдъ**: укр. *Кабайда́* (Редько 4, 818), блр. *Кабайд* (Бірыла 164), *Кабайда* (СБГТ 212), *Кабулдина* ж. (м. Вітебськ), *Кибилда* (м. Дзержинськ), ст.-рос. Никифорко Іванов *Кибандин*, 1563 р. (ПКОП 132), рос. *Кобалдов* (КПУ Харк. 9, 425), *Кабалдин* (КПУ Ник. 656), слвн. *Kobold*, *Kobald* (ZSSN 272, 273), пол. *Kabajda*, *Kabanda* (SN IV, 415), *Kibanda* (SN V, 360). Аналогічний фонетичний процес (денталізація плавного) відобразився й в етнімі *Кобанды*, грецьк. *Κοβαυδοί* – назва племен, які мешкали в пониззі Ельби (Буданова 1991: 119);

~ укр. діал. *кабалда́* 'замішання, сум'яття' (ЕСУМ II, 330), рос. діал. *кубайдать*, *кубандать* 'чесати', 'робити що-небудь повільно, возитися з чим-небудь', *куба́ндать* 'стукати' (СРГК 3, 44) < *кубалдать, *кобайда́ться* 'чесатися' (Барсов 1, IX).

***Кавыдајъ** / ***Ковыдајъ**: рос. *Кабалдаев*, *Кобылдаев* (КП Алтай 2, 367, 377).

***Кавьрда**, ***Кавьрдъ** / ***Ковьрда**, ***Ковьрдо**: укр., блр. *Кабарда́*, *Каборда* (Бірыла 165), ст.-рос. *Кибардин*, 1623 р. (Полякова 101), рос. *Кобордо* (АКН 96), *Кабардов* (Лет. ЖС 2004, № 27–39,

82), *Кабардін* (м. Луцьк; Анк.), хорв. *Kabrda* (Leksik 274), пол. *Kabarda, Kaborda* (SN IV, 416), *Kobardo, Kobordo* (SN V, 31, 35), чеськ. *Kabrda* (Beneš 82). Зі слов'янських мов запозичено лит. *Kabárda* (LPŽ I, 878);

~ блр. діал. *кабырдзіць* 'викликати злість' (Юрчанка НМ 235).

***Кабьрдѣзь** / ***Кобьрдѣзь**: ст.-рос. Семейка *Кабардеев*, 1584 р. (Веселовский 129), (похідне) *Кибардеево* – ойконім (Кусов 287).

***Кабьртъ** / ***Кобьртъ**: укр. *Кубарт* (Горпинич 386), чеськ. *Kábrt* (Beneš 54).

***Каьыба**, ***Каьыбо** / ***Коьыба**, ***Коьыбь**: укр. *Кочемба* (ТДУ 62) < *Кочелба (позиційна асиміляція плавного), *Качамба* (Панчук 117), *Куцемба* (Holutiak 237), блр. *Кацэмбá* (Бірыла 195), *Кацембо* (м. Вітебськ), пол. *Koczomb* (SN V, 52) < *Koczolb, чеськ. *Kočetba* (ЧП);

~ ***каьыба**: блр. діал. *кацемба* 'нога' (Лепешаў 42), рос. діал. (похідне) *кичилибуха* 'про людину, здатну на вигадки, брехуна' (Васнецов 105) < *ko-сьылb-иха (з секундарним -и-).

***Каььгба** / ***Коььгба**: укр. *Кочерба* (КПУ Од. 7, 377), *Кочорба* (КС Од. 2, 418), *Коцюрба* (Радіон 58), *Куцюрба* (СП 202), *Кучерба* (Панцьо 109), *Качурба* (СП 203), пол. *Kuczerba* (SN V, 380).

***Kadera**: пол. *Kadera* (SN IV, 428), чеськ. *Kadera, Kaděra* (ЧП), словц. *Kadera* (TZ Bratislava 150);

~ ***kaderь** (ЭССЯ 9, 108).

***Кадьба**: укр. *Кадолба* (КПУ Дн. 8, 537), блр. *Кадóўба* (Бірыла 167), (похідне) *Кадолбино* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN III, 682).

***Кагьйда** / ***Когьйда**: ст.-укр. Демко *К[у]говьда*, 1649 р. (Реєстр 79), блр. *Кугайдá* (Бірыла 225), чеськ. *Kahulda* (Beneš 84).

***Кагьрмань**: рос. *Кагарманов* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 83).

***Кажуда** / ***Кожуда**: укр. *Каюда* (КПУ Ув. Дон. 13, 631), *Коюда* (м. Луцьк; повідомлення І.Д. Скорук).

***Какьгда** / ***Кокьгда**: чеськ. *Kakrda, Kokrda* (ЧП).

***Какьгвишь**: блр. (похідне) *Какорвиши* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN III, 704).

***Камьгда** / ***Комьгда**: укр. *Камóрда* (Горпинич 313), *Камарда* (КПУ Черниг. 8, 863), *Коморда* (м. Черкаси), *Комарда* (РІ Полт. 3, 63), ст.-рос. *Куморда*, XIV ст. (ГВНП 317), Гордѣй Фо-

минь сынъ *Комардинъ*, 1596 р. (ДН 177), рос. (похідні) *Комардино*, *Комардина*, *Кумардино* – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN IV, 337);

~ блр. діал. *камь́рдзіца* ‘бути невдоволеним, морщитися’ (ЖНС 26).

*Камь́рдашь: укр. *Камарда́ш* (КПУ Киров. 1, 169), блр. *Камардашова* ж. (м. Могильов).

*Камь́рза / *Комь́рза: рос. *Каморзін* (КПУ Харк. 1, 653), *Комарзинский* (Ровинский 370).

*Карь́рда: рос. (похідне) *Капердина Неудачная* – ойконім у колишній Казанській губ. (Волости IV, 216).

*Кась́лда / *Кось́лда, *Кось́лдь, *Кось́лдь: укр. *Кишейда* (КПУ Черк. 3, 147), *Косандяк* (СП 188), хорв. *Kasanda* (Leksik 284) < *Kasalda*, слвн. *Kusold* (ZSSP 317).

*Кась́рба / *Кось́рба: укр. *Косерба* (повідомлення Ушакової Г. Л.), *Кушурба* (СП 203), *Кошарба*, *Кашурба* (Богдан 110, 135), пол. *Kasarba* (SN IV, 519).

*Кась́рда / *Кось́рда: укр. *Касарда* (Богдан 110), *Косирда* (Богдан 137), *Косарда* (повідомлення Ушакової Г. Л.). По-іншому див.: (Чучка 252).

*Кащ́єга: рос. *Кащирин* (Память 2, 94) < *Кащерин.

*Кать́рба / *Коть́рба, *Коть́рво, *Коть́рвь: укр. *Котюрба* (КПУ Черк. 7, 311) < *Котурба*, хорв. *Kotrba* (Leksik 321), пол. *Katarba*, *Katorba*, *Katyrba* (SN IV, 534, 536, 547), *Kotyrba*, 1729 р., *Kutarbo*, *Kutyrb* (Rymut I, 421), *Koturba* (SN V, 220), *Kutorba* (SN V, 468), чеськ. *Kotrba* (Beneš 224), слвц. *Kotrba* (TZ Trnava 113); ~ чеськ. діал. *kotrba* ‘голова’ (Bartoš 158).

*Кать́рга / *Коть́рга: ст.-укр. Андрей *Кутурга*, 1649 р. (Рестр. 56), укр. *Катурга* (ТВР 87), *Котурга* (ТД Черкаси 543), *Кутурга́* (Горпинич 144), *Куторга́* (Горпинич 50), (похідне) *Катаржина* – ойконім у колишній Херсонській губ. (Vasmer RGN IV, 105), ст.-рос. Фома *Котюрга*, 1519 р. (АФЗХ I, 145), рос. *Каторгин* (Книги РФ X, 183), *Которгін* (КПУ Харк. 18, 320), *Куторга* (АКО 1, 670), (похідні) *Которгин*, *Которгино* – топоніми в колишніх Тамбовській і Калузькій губ. (Vasmer RGN V, 480), блр. *Куторга* (ОДАЗ II, 219), хорв. *Kotrha* (Leksik 321), слвц. *Kotrha* (TZ Bratislava 176). Сюди ж слов’ян. *Куторга* (ПККГ 1888: 38);

~ укр. *котóргати* ‘сильно сіпати, теребити’ (Грінченко 2, 293), рос. діал. *кóторга* ‘зігнутий дугоподібний, брус, на який кріплять кузов підводи’ (СРНГ 15, 111), *куторга́* ‘сильний порив вітру’ (СРНГ 16, 174), *куты́ргаться* ‘пірнати’ (СВГ 4, 25).

*Katyrla / *Kotъrlo: укр. *Котирло* (ПСС 1, 638), рос. *Катыр-ло* (САЛ 454), блр. *Катырла́* (Бірыла 192), *Катырло* (м. Вітебськ), *Котырло* (ОДАЗ II, 839), хорв. *Kotrla* (Leksik 321), чеськ. *Kotrlík* (Beneš 193), луж. *Koturla, Kotrla* (Wenzel II/1, 215);

~ рос. діал. *кутырла* ‘нікчемна людина’ (СРГС 2, 182).

*Kaul'a, *Kaulъ / *Koul'a: укр. *Кавуля* (Панцьо 105), *Каулько* (ЄР 28), рос. *Каву́ля* – прізвисько (Герасимов Словарь 50), *Каулин* (АУИФ 198), пол. *Kowula* (SN V, 231).

*Kauličъ: словц. *Kavulič* (TZ Bratislava 157).

*Kavęza, *Kavęzъ / *Kovęza, *Kovęzo, *Kovęzъ: укр. *Кавез* (КПУ Харк. 11, 388), *Гав'яз* (Редько ДУП 90) < **Кав'яз* (експресивне одзвінчення), укр. *Ковезо* (СБП 264) < **Ковязо, Ковиза* (РІ Зап. 2, 335), ст.-блр. *Кавя́за, Кавеза*, XVII ст. (Бірыла 166), ст.-рос. *Кувязев* Иван Родивонов, XVI ст. (Анпилогов 1982: 259), *Ляпун Ковезин*, 1566 р. (ДДГ 424), Григорий Иванов сын *Кувязев*, 1668 р. (ОАРП 577), рос. *Кавязин* (ИПЧ 5, 92), (похідні) *Кувязево, Ковязин* (2), *Ковязина* (2), *Ковязино* (3), *Ковязы, Кавизино* – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN IV, 622; СНМК 6, 26), пол. (похідне) *Kowęzowski* (SN V, 229);

~ **kavęza* (ЭССЯ 9, 165), **kovęza* (ЭССЯ 12, 13).

*Kavora, *Kavoro, *Kavoryъ(jъ) / *Kovoryъ(jъ): ст.-рос. *Каурый* Иван Иванович Новосильцев, XV ст. (Веселовский 137), *Каюр* Тимофей Федорович Долгово-Сабуров, 1568 р. (Веселовский 138) < *Каур* (йотація) < *Кавур, Коуров* Василий Васильевич (РК 1475–1598 гг.: 266), *Коуръ*, XVI ст. (НПК VI, 855), рос. *Кауров* (САМ 101), блр. *Ковуров* (м. Могильов), *Кауро* (м. Гомель), *Куур* (м. Мінськ), хорв. *Kavor, Kaur* (Leksik 287), пол. *Kowor, Kowurek* (SN V, 230, 231);

~ рос. діал. *каўрится* ‘пригинатися, насторожуватися (про коня)’ (Островский 13, 319).

*Ka(v)qza, *Ka(v)qzъ: укр. *Ка́уза* (Волинськ. обл.; Анк.), *Каву́за* (Богдан 111), блр. *Каузов* (м. Гомель).

*Kavьlda, *Kavьldъ / *Kovьlda, *Kovьldъ: укр. *Кованда* (СП

179) < *Ковалда, Каванда* (Богдан 350), *Куфінда* (Панцьо 109) – фонетично затемнене *Кувінда < **Кувьлда, Куйовда* (СПам. 3, 90) < *Кувойда (дистантна метатеза), ст.-рос. Петрунка *Кувалда*, 1675 р. (Сб. Щукина I, 81), (похідні) *Кувандино на враге*, 1623 р. – мікротопонім у колишній Пермській губ. (ПС III, 145), *Кувалдина* (3), *Кувалдино* (3), *Кувалдинская, Кувалдинской* – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN IV, 621), рос. *Кавындиков* (САЛ 446), пол. *Kowanda, Kiwandin* (SN V, 227, 470), чеськ. *Kovanda* (Beneš 217). Псл. *Ковьлдъ континує *Sawald*, 1284 р. – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 43). Префіксальний компонент **Ко-* займенникового походження в *Sawald* виділяв В. М. Топоров (Топоров К–L 114);

~ рос. діал. *кува́лда* ‘товста, неповоротка жінка’ (Расторгуев 143).

**Кавьрда / *Ковьрда, *Ковьрдъ*: ст.-укр. Никифоръ *Коварденко*, 1649 р. (Реєстр 259), ст.-рос. Івашко *Коварда*, 1621 р. (ПКА 238), Норушев *Куварда*, 1638 р. (ТК I, 39), Мишка Івановъ сынъ *Куварда*, 1679 р. (АБ 44), рос. *Коварда* (Лет. ЖС 2004, № 42, 169), *Кувардин* (СП 195), *Говардов* (м. Калуга) – як форма з експресивним одзвінченням анлаута, (похідні) *Кувардино* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Списки Яросл. 351), *Каварды* – топонім у колишній Уфимській губ. (Vasmer RGN III, 677);

~ рос. діал. *каварда* ‘безлад’ (СРНГ 12, 290), *гаварда* ‘сільськогосподарське знаряддя [яке?]’ (СРНГ 6, 83).

**Кавьрдакъ / *Ковьрдакъ*: ст.-рос. Логинко *Ковардаков*, 1697 р. (Парфенова 200), рос. (похідні) *Кавардаки, Кавардаков* – топоніми в колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN III, 677).

*Кавьрга: східнослов'ян. *Каворга* (Ратиєс 2, 41), рос. *Кавыргин* (ПКТГ 1891: 66);

~ рос. діал. *каварга́* ‘про худу людину’ (СРНГ 12, 290), ‘сухоногий, скелет, худорба’ (Магницкий Особенности 26).

**Кавьгма / *Ковьгма*: укр. *Коварма* (ПД Дн. 4/2, 84), *Каварма́* (Горпинич 22).

**Кавьрда / *Ковьрда, *Ковьрдъ*: укр. *Ковє́рда* (Горпинич 27; КПУ Хм. 6, 316), *Каверда́* (СП 164), рос. *Ковердя* (Лет. ЖС 2001, № 14–26, 91), блр. *Ковердова ж.* (м. Мінськ), пол. *Kowierda* (SN V, 229);

~ блр. діал. *géverd* ‘шум, безлад’ (Кучук, Малюк 25), рос. діал. *кувердать* ‘хитати’ (Барсов 1, IX).

*Кавьрдань / *Ковьрдань: укр. *Ковердан* (НД 134), *Кавердан* (КПУ ІФ 3, 127), пол. *Kowerdan* (SN V, 229).

*Кавьрдѣжь / *Ковьрдѣжь: рос. *Кавердеев* (КПУ Луг. 15, 375), пол. *Kowerdziej* (SN V, 229).

*Кавьрѣа: рос. (похідне) *Каверши* – ойконім у колишній Рязанській губ. (Списки Рязан. 538).

*Кавьрза / *Ковьрза: ст.-укр. Зенько *Киверза*, 1578 р. (Памятники III, 80), укр. *Коверза* (КПСВР 3, 186), ст.-рос. *Коверзин* Пятый Денисьев сын, 1550 р. (ТК 1550 г.: 321), Семен *Коверзин*, 1608 р. (ПО См. 1), (похідні) *Каверзино*, *Каверзы* – ойконіми в колишніх Псковській і Смоленській губ. (Vasmer RGN III, 678; IV, 253), блр. (похідні) *Каверзы*, *Каверзіна* – ойконіми у Вітебській обл. (Рап. Віц. 174), чеськ. *Kavrza* (ЧП);

~ *ковьрза (ЭССЯ 12, 18–19), укр. діал. *коверза́* ‘вередлива, примхлива дитина чи доросла людина’ (Сизько Кишеньки 21), рос. діал. *кяверза* ‘брехун, брехуха’ (Михайлова 291).

**Кавьргъпь(жь)* / **Ковьргъпь(жь)*: ст.-рос. Ждан Семенович *Коверзнев*, 1567 р. (Веселовский 130), рос. *Каверзнев* (РСД 264), (похідне) *Каверзнева* / *Коверзнева* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN III, 678), блр. *Каверзнев* (м. Гомель).

*Кобьлдазь: укр. *Кебильдас* (ТДІ 129).

*Кобьлзь: східнослов'ян. *Куболс > *Куболсишкя* – мікротопонім (ОДВ III, 20), литuanізований за допомогою суфікса *-ишкя*.

*Кобьлтъ: рос. *Кобольт* (САМ 106), слвн. *Kobalt* (ZSSP 272), пол. *Kobyłt*, *Kubalt* (SN V, 38, 361), луж. *Kubołt* (Wenzel II/1, 227).

*Кобьргь: укр. *Киберча* (КПУ Ув. Дон. 11, 167), чеськ. *Kobrč* (ЧП).

*Кобьрга: рос. (похідне) *Кибергино* – ойконім у колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN IV, 140).

*Кобьргтъкъ: слвц. *Kobrtková* ж. (TZ Bratislava 165).

*Коѣгера, *Коѣгьгь, *Коѣгьгь: рос. (похідне) *Кочерево* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN IV, 488), блр. *Куцѣра*, *Кучѣра* (Бірыла 237), чеськ. *Kočer* (Beneš 221).

*Коѣгьгь: рос. (похідне) *Кочерево* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN IV, 488).

***Коцєгра**: укр. *Кочерепа* (Радіон 53), *Кучерепа* (м. Луцьк; Анк.), пол. *Kuczerepa* (SN V, 380) < з укр.

***Коцьлвась**: укр. *Коцумбас* (Панчук 149), *Коцумбас* (Богдан 126).

***Коцьлда**, ***Коцьлдъ**: укр. *Куцинда* (Панчук 109) < *Кучинда* < *Кучилда*, *Кочанда* (СБП 502), слвн. *Kučanda* (ZSSP 311), пол. *Koczajda*, *Koczanda* (SN V, 50), *Koczold* (SN V, 52), *Kuczajda* (SN V, 379), чеськ. *Kočenda* (ЧП), слвц. *Kočajda* (TZ Тршава 110);

~ рос. діал. *кíчáйдать* 'іти', 'повільно йти, плестися' (СРНГ 13, 244).

***Коцьлдикъ**: укр. *Кочендик* (Богдан 126).

***Коцьлма**, ***Коцьлмъ**: укр. *Кучилема* (Богдан 148) < *Кучилма* (форма з секундарним -е-), ст.-рос. Савелий *Кучелмовский* (ДМИМ II, 48).

***Коцьлза**: ст.-рос. (похідне) *Кичалзино*, 1623 р. – топонім в Арзамаському пов. колишньої Нижегородської губ. (ПКА 307). Як *Кичанзино* (Vasmer RGN IV, 178).

***Коцьгбайь**: рос. (похідне) *Кучербаева* – ойконім у колишній Уфимській губ. (Vasmer RGN V, 12).

***Коцьгвась**: ст.-рос. *Кучербасовъ* Матвѣй (ППК 133).

***Коцьгда**: укр. *Куцєрда* (Горпинич 285) < *Кучєрда*.

***Коцьрга**, ***Коцьргъ**: ст.-укр. Роман *Кочєрга*, 1649 р. (Реєстр 368), укр. *Кочєргá* (СП 191), блр. *Качаргá*, *Качэрга* (Бірыла 195), (похідне) *Качаргі* – ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін. 133), ст.-рос. Яков *Кочєргин*, 1447 р. (Веселовский 161), рос. *Кочєрга*, *Кочєргин* (Лет. ЖС 2006, № 22, 161), *Кочєргов* (Лет. ГС 2006, № 33, 47), *Гочєргин* (м. Воронеж) < *Кочєргин (експресивне одзвінчення), пол. *Koczarga*, *Koczerga* (SN V, 50). Зі слов'янських мов запозичено лит. *Kačėrga* (LPŽ I, 882);

~ рос. діал. *кочєргá* 'про стару, згорблену людину', 'прізвисько високої худої жінки' (СОГ 5, 101), блр. діал. *кочэргá* 'згорблена баба' (ТС 2, 230).

***Коцьргань**: укр. *Кочєргán* (Богдан 126; СП 191).

***Коцьргкъ**: укр. *Кочєркевич* (Богдан 126).

***Коцьгта**: рос. *Кочармин* (ТЕ 291), (похідне) *Кочєрмино* – топонім у колишній Тамбовській губ. (Розанов 40).

***Коцьгтапъ**: слов'ян. *Кочєрман* (Рамієс 2, 393).

- ***Коцьгра**: пол. *Kuczerpa* (SN V, 380).
- ***Коцьрта**: укр. *Куцорта* (ПСС 1, 751).
- ***Коцьгва**: укр. *Кочурва* (СП 191), пол. *Kuczurwa* (SN V, 383).
- ***Коцьгвань**: укр. *Кучерван* (Богдан 147).
- ***Kodera**: чеськ. *Kodera, Koděra* (Beneš 99).
- ***Кодьда**: пол. *Kodajda* (SN V, 54) < *Kodalda / *Kodałda, *Kodejda* (SN V, 54).
- ***Кодьрда**: чеськ. *Kodrda* (Hruška 42).
- ***Кодьрміць**: рос. (похідне) *Кудермицы* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN IV, 625).
- ***Кодьрна**: хорв. *Kudrna* (Leksik 344), чеськ. *Kudrna* (Beneš 226), слвц. *Kudrna* (TZ Tmava 120).
- ***Кодьрнаць**: слвц. *Kudrnáč* (TZ Tmava 120).
- ***Кодьгра**: укр. *Кудерна* (ТД Черкаси 562).
- ***Когьпнь**: слвн. *Kogornic* (ZSSP 276).
- ***Којасіть**: укр. *Куясим* (СБП 396).
- ***Кокора**, ***Кокогь**, ***Кокогь**: ст.-укр. *Кокора*, XVII ст. (Бірыла 170), ст.-рос. Андрей Борисович *Кокорь*, XV ст. (Веселовский 148), Елистратка Павловъ сынъ *Кокорь*, 1623 р. (ПКРК I/2, 725), хорв. *Kokor, Kokora* (Leksik 306), чеськ. *Kokora* (Beneš 287), ст.-пол. *Kokorz*, 1311 р., пол. *Kokor, Kokora* (Rymut I, 424).
- ***Кокоракь**: укр. *Кукура́к* (Богдан 149).
- ***Кокорьсь**: ст.-пол. *Kokorzec*, 1430 р. (Rymut I, 424).
- ***Кокьлба**: пол. *Kokejba* (SN V, 62).
- ***Кокьда**: укр. *Кукуйда* (КПУ Він. 1, 121), *Кохайда* (Богдан 126) < *Кокалда (-х- < -к- – спірантизація, -й- < -л'- < -л- – солодкозвучність), *Кокєнда*, *Кокінда* (СП 181) < *Кокьлда (асиміляція плавного), ст.-рос. *Коколда*, 1679 р. – тунгус (КПЯ 242), блр. *Коккойда* (м. Бобруйськ), слвц. *Kochajda, Kuchajda* (TZ Tmava 110, 120);
- ~ рос. діал. *кокóльды* мн. 'теплі рукавиці', *кокóнды* мн. 'шерстяні рукавиці' (СГРС 2, 84–85), укр. діал. *кокиндати* 'кульгати, шкумельгати, хромати' (Бевка 74).
- ***Кокьдакь**: болг. *Кокандаков* (Илчев 263) < *Кокалдаков.
- ***Кокьдєжь**: укр. *Кокондей* (Панцьо 107).
- ***Кокьліць**: хорв. *Koklić* (Leksik 306), слвн. *Koklič* (ZSSP 278).

***Кокыль**: укр. *Кокунт* (Панцьо 107) < *Кокулт (асиміляція плавного).

***Кокыль**: хорв. *Kokl* (Leksik 306), слвн. *Kokl* (ZSSP 277).

***Кокыг'акь**: ст.-рос. (похідне) *Кокряково*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 308).

***Кокыгва**: укр. *Кукурба* (Богдан 149), пол. *Kukurba* (SN V, 399).

***Кокыгцакь**: пол. *Kokorczak* (SN V, 63).

***Кокыгсь**: укр. *Кóкирч* (Чучка 276), *Кóкерч* (Редько 4, 950), *Кокірч* (КПУ Зак. 1, 416).

***Кокырд'акь**: укр. *Кокордяк* (КСР 173).

***Кокырга**: чеськ. *Kokrha* (Beneš 287).

***Кокыргаць**: чеськ. *Kokrhač* (Beneš 290).

***Кокыргапъ**: чеськ. *Kokrhánek* (ЧП).

***Кокыгтапъ**: болг. *Кокорманов* (Илчев 264).

***Кокыгнакь**: пол. *Kokornaczyk* (SN V, 63).

***Кокыгнашь**: пол. *Kokornaszyk* (SN V, 63).

***Кокыгша**: ст.-рос. *Кокорша* (ДМИМ I, 212);

~ рос. діал. (похідне) *прикокоршиться* 'присісти навпочіпки' (Красн. 252).

***Кокыртъ**: чеськ. *Kekrt* (ЧП).

***Комуда**: укр. *Хомуда* (с. Козлів Локачинськ. р-ну Волинськ. обл.; Анк.) < *Комуда, пол. *Komuda* (SN V, 104);

~ в.-луж. *komuda* 'запізнення, затримка, відстрочка' (ЭССЯ 20, 169; *mudъ I / *muda).

***Комылба**: пол. *Kotajba* (SN V, 94) < *Kotalba / *Komalba.

***Комылда**, ***Комылдъ**: рос. *Комолдінов* (Горпинич 77), *Командин* (КП Саратов. 3, 108), (похідні) *Закамалда*, I пол. XVII ст. (Палагина 79), *Закомолдина* – ойконім у колишній Оренбурзькій губ. (Vasmer RGN III, 391), блр. *Каманда* (м. Гомель), *Камандзénка* (Бірыла 175), болг. *Комондов* (Илчев 266) < *Комолдов, пол. *Kotajda*, *Kotand*, *Kotanda* (SN V, 95);

~ рос. діал. *закомóлда* 'здоровило' (Чикачев 26).

***Комылдъгъ**: рос. (похідне) *Командровский* (КП Саратов. 3, 108) < *Комолдровский (-л- > -н- перед зубним).

***Комылдушь**: блр. *Камандышка* (Бірыла 175).

***Комылша**: укр. *Кумейша* (Пура СПР 5, 85) < *Комьлиша (-у- <

-о- – під впливом губного, -й- < -л'- < -л-), блр. *Камейша* (м. Дзержинськ).

***Комъгѣ**: пол. *Komorcz, Komorczyk* (SN V, 101).

***Комъгдікь**: укр. *Комардик* (КПУ Харк. 17, 432).

***Комъгса**: рос. *Комарсин* (КП Саратов. 3, 450).

***Комъгша**: укр. *Комаршук* (Ратиєс 2, 293).

***Копозь**: укр. *Коноз* (КС Сум. 1, 411).

***Корьда**, ***Корьдѣ**: ст.-рос. Іван Андреев *Купандин*, XVII ст. (Воскобойникова 50) < *Купалдин, слвн. *Korold* (ZSSP 285).

***Корьгїіѣ**: слвн. *Koporčič* (ZSSP 285).

Корьгда** (Корьгда**): хорв. (похідне) *Koprđec* (Leksik 313), чеськ. *Koprda, Keprda* (ЧП), слвц. *Koprda* (TZ Tmava 112), пол. *Koperda* (SN I, 437), *Kopyrda* (SN V, 141).

***Корьгхъ**: укр. *Купорх* (СП 185).

***Корьгна**: пол. *Копурна* (SN V, 141), слвц. *Koprna* (TZ Tmava 112).

***Корьгса**: пол. *Kopursa* (SN V, 141).

***Корьгсајь**: ст.-рос. *Копырсајь*, XVI ст. (Чечулин 83).

***Корьгсакъ**: укр. *Коперсак* (КПУ Харк. 14, 166), *Копирсак* (СП 185), *Каперсак* (СП 168).

***Корьгта**, ***Корьгтъ**: чеськ. *Keprt, Keprta* (Beneš 54, 58).

***Корьгдакъ**: укр. *Копердак* (PI Зак. 1, 397).

***Корьгдасъ**: укр. *Копердас* (КПУ Він. 1, 541; СП 184).

***Корьгвадло**: чеськ. *Koprvađlo* (Beneš 238).

Корьгза**, ***Корьгзь** (Корьгза**): ст.-рос. (похідне) *Куперзинская*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (ПКОП 190), рос. *Копырзов* (КП Саратов. 3, 454);

~ рос. діал. *капырза́* ‘вередлива дитина’ (СРГС 2, 34), блр. діал. *капы́рза* ‘вперта, затята, капризна дитина’ (ЖНС 143).

***Коскьлдѣјь**: ст.-укр. Есифъ *Кошколдѣевичь*, 1570 р. (ОАК № 2044: 67).

***Коспърдъ**: чеськ. *Kosprd* (ЧП).

***Коспъртъ**: чеськ. *Kosprt* (ЧП).

***Костьгба**: чеськ. *Kostrba* (ЧП).

***Костьгзь**: чеськ. *Kostrz* (ЧП).

***Косьлба**: укр. *Кисойба* – прізвисько (запис наш) < *Косолба.

***Козьлбаць**: рос. (похідне) *Косолбашево* – ойконім у колишній Курській губ. (Vasmer RGN V, 455).

***Козьрбакь**: укр. *Кушурбак* (СП 203).

***Козьрбань**: укр. *Кошурбан* (СП 192).

***Козьрга**: рос. (похідне) *Косоргинский сверж Дубровки* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN IV, 455).

***Козьргаць**: рос. *Кусургашев* (Книги РФ X, 228) < *Косоргашев.

***Козьрмуга**: рос. *Косармыгин* (КПУ Ув. Дон. 8, 604).

***Которакь**: укр. *Которак*, 1843 р. ~ *Торак* (СРБ 51).

***Котьлба**: укр. *Котельба* (ТСК 372), *Кутульба* (СП 202).

***Котьлдь**: рос. *Кутайдов* (Рамієс 2, 67) < *Котьлдов*.

***Котьлга**: укр. *Котельга* (КПУ Черниг. 8, 451);

~ блр. діал. *кутыльга* 'кульгава людина' (ДСБр. 118).

***Котьлма**: укр. *Котельма* (Богдан 137) < *Котьлма.

***Котьлвась**: укр. *Кутольвас* (КС Од. 2, 164).

***Котьрбакь**: укр. *Котурбач* (Панчук 152).

***Котьрбайь**: укр. *Катарбай* (КПУ Од. 6, 62);

~ слвц. діал. *kotrbaj* 'rošva na nosenie osly' (Ripka 206).

***Котьрбакь**: чеськ. (похідне) *Kotrbaček* (Beneš 224).

***Котьрбась**: ст.-пол. *Kotyrbas*, 1404 р. (Rymut I, 421).

***Котьрбаць**: укр. *Котурбаш* (КПУ ІФ 2, 295).

***Котьрбатъ(жь)**: чеськ. *Kotrbatý* (Beneš 255).

***Котьрбьсь**: чеськ. *Kotrbec* (Beneš 74).

***Котьрца**, ***Котьрць**: укр. *Катурча* (КПУ Черк. 8, 129), рос. *Которчин* (Memorial), чеськ. *Kotrč* (ЧП), слвц. *Kotrč* (TZ Bratislava 176);

~ чеськ. діал. *kotrč* 'розсоха' (Bartoš 158), 'купа чого-небудь' (Малько 29).

***Котьрда**: укр. *Мусьй Кутурденко*, 1718 р. (ДП 75).

***Котьргань**: ст.-укр. *Которган*, 1685 р. (Борисенко 161).

***Котьрхь**: чеськ. *Kotrch* (ЧП).

***Котьрка**: ст.-рос. *Андрей Которкинъ*, 1596 р. (АС II, 111), *Данила Кутуркинъ*, 1692 р. (Назаров 43), рос. *Кутыркин* (Никонов 60).

***Котьрма**: ст.-рос. *Дениско Кутормин*, 1629 р. (КВ 151), (похідне) *Котормино*, XVII ст. – ойконім у колишній Московській губ. (ОПКМ 278);

~ блр. діал. *коцюрма* 'сум'яття, колективна сварка', *куцєрэмка* 'завада, шум, безлад' (ТС 2, 229, 255).

*Kotъrmusъ: укр. *Котормус* (Іванцюра 56; ТД Дрогобич 224).

*Kotъrsъ: чеськ. *Kotrs* (ЧП).

*Kovera, **Kover'a*: укр. *Ковєра* (Горпинич 40), блр. *Кавєрын* (Бірыла 166), ст.-рос. *Коверя* Юрьевич Бортнев, 1571 р. (Веселовский 146), укр., рос. (похідні) *Коверин*, *Коверино* (3) – ойконіми в колишніх Харківській, Московській, Тамбовській, Тульській губ. (Vasmer RGN IV, 253);

~ укр. діал. *ковєра* 'білка' (Аркушин 1, 231).

*Koverъsъ: укр. *Ковєрець* (Редько ДУП 127), блр. *Каверчык* (Бірыла 166), пол. *Kowierec* (SN V, 229).

**Koverъpъ(jъ)*: ст.-рос. Верига *Коверневъ*, 1607 р. (АПСШ 258).

*Kovęda: укр. *Ковєда* (м. Черкаси), *Ковида* (КПУ Хм. 8, 69), рос. *Кувяткин*, XVIII ст. (МИВК 107).

*Kovędajъ / **Kovęd'ajъ*: ст.-рос. Григорей Івановъ сынъ *Ковядаевъ*, 1596 р. (ДН 145), рос. Михайло Афанасьевъ сынъ *Ковядевъ*, 1736 р. (Лихачев I, 119).

*Kovęzslо: рос. (похідне) *Ковязлово* – ойконім у колишній Псковській губ. (Василев Опыт 135).

*Kovortъpъjъ: укр. *Ковортний* (ЧЧ 399).

*Kovogъsъ: ст.-укр. Д(а)в(ид)ко *Коворцов*, 1654 р. (ПК 1654 р.: 247), ст.-рос. *Коурцов*, 1628 р. (Георгиевский 4), Василей *Коурцев*, 1672 р. (ТКСГ 4, 59).

*Kovъlba: укр. *Ковайба* (КПУ Полт. 7, 374) < *Ковальба (солдкозвучність).

*Kovъlga: рос. *Ковалгин* (САЛ 461), (похідне) *Куволгин* – гідронім у басейні Оки (Смолицкая 159).

*Kovъlpa: ст.-рос. *Коволнин* Надежа, 1619 р. (Раздорский 411).

*Kovъrdajъ: ст.-рос. Петръ *Ковырдаевъ*, 1622 р. (Курдюмов V, 218), рос. *Ковардай* – прізвисько (Герасимов Словарь 51), (похідне) *Ковырдайково* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN IV, 256).

*Kovъrdaпъ: укр. *Ковордан* (Чучка 272).

*Kovъrdaшъ: рос. *Ковардашев* (САМ 106).

*Kovъrdęjъ: пол. *Kowardziej* (SN V, 227).

***Ковърдиць**: рос. (похідне) *Ковардицы* – ойконім у колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN IV, 251) < *Ковардичи.

***Ковърґа**, ***Ковърґъ**: укр. *Коварш* (КПУ Харк. 13, 151), ст.-рос. Иванъ Мартыновъ [сынъ] *Ковыршинъ*, 1594 р. (Смирнов ОУ 185), (похідне) *Ковыршино*, XVII ст. – назва пустища в колишньому Тульському пов. (Щепкина 36), рос. *Ковыршин* (КП Саратов. 3, 104), *Коваршин* (КПУ Зап. 15, 227), *Ковыршов* (КПУ Дон. 7, 370), пол. *Kowarsz* (SN V, 227).

***Ковърґікъ**: рос. *Коваршик* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 120).

***Ковъртадло**: рос. *Кувьрталов* (Лет. ЖС 2007, № 33, 133).

***Ковърґа**, ***Ковърґъ**: ст.-рос. *Ковырза* Яков Михайлов, 1624 р. (Веселовский 146), *Коворза* Василий, 1647 р. (Раздорский 505), *Куварзин* Родион (ДСП 268), рос. *Куварзин* (КПУ Ник. 4, 535), ст.-блр. *Dawid Kowarza*, XVII ст. (АВК XXXV, 45), чеськ. *Kovrzek* (ЧП);

~ рос. діал. *кув́арза* ‘поганий, невмілий робітник’ (СРГСУ Доп. 268), (похідне) *каварзака* ‘неохайний’ (Магницький Особенности 26).

***Ковърґъ**: укр. *Коварж* (КПУ Київ. 8, 338), *Коваржик* (КПУ Зап. 15, 227).

***Ковърґа**: рос. (похідне) *Кувербы* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN IV, 621).

***Ковърґъ**: пол. *Kowerczok*, *Kowerczyk*, *Kowerczuk* (SN V, 229), чеськ. *Kovrč* (ЧП).

***Ковърд’ажь**: ст.-рос. *Ковердяй* Ульянов, 1551 р. (Веселовский 146), рос. (похідне) *Ковердяево* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN IV, 252);

~ рос. діал. *кувырдяй* ‘про що-небудь незграбне, некрасиве’ (СРГК 3, 48).

***Ковърд’акь**: рос., блр. (похідні) *Ковердяки* – топоніми в колишніх Гродненській і Тамбовській губ. (Vasmer RGN IV, 252).

***Ковърдунь**: укр. *Ковердун* (КПУ Жит. 8, 186).

***Ковърдъсь**: рос. *Ковердцев* (КП Алтай 2, 120).

***Ковърґа**: д.-руськ. *Коверга* – татарський князь, 1378 р. (ПСРЛ XXIV, 142), ст.-укр. Миско *Коверга*, 1649 р. (Реєстр 398), укр. *Коверга́* (КПУ Ник. 4, 594), рос. (похідні) *Ковергина*, *Ковергино* – ойконіми в колишній Орловській губ. (Vasmer RGN IV, 248).

***Ковърстъль**: ст.-рос. (похідне) *Коверстнево*, 1562 р. – ойконім у колишній Костромській губ. (АФЗХ 1961: 24).

***Ковърсунъ**: укр. *Коверсун* (КПУ Сум. 13, 238).

***Ковърта**: слов'ян. *Коверта*, 1379 р. – ординський князь (ПСРЛ XXVII, 71);

~ ***ковъртъ**, ***ковъртати** (ЭССЯ 12, 18).

***Ковъртъпикъ**: укр. *Коверник* (РІ Полт. 3, 33).

***Ковъртъль**: ст.-рос. (похідне) *Ковернев*, 1572 р. – назва поселення (ДДГ 434) < *Ковертнев.

***Ковързапъ**: рос. *Коверзанова ж.* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 8).

***Кожьльба**: укр. *Кожемба* (КПУ Льв. 3, 383) < *Кожелба (асиміляція -л- > -м- перед губним), блр. *Кожемба* (м. Мінськ).

Деривати з префіксом **Ма-* / **Мо-* / **Ми-*

Про префікс **та-* та його різновиди відомо небагато. Укладачі Етимологического словаря славянских языков відновлюють цей префікс у складі *matrqsiti (ЭССЯ 18, 7), *топогъь (ЭССЯ 19, 211), *мипъзати, *muskarěдънъь, *tutoriti ? (ЭССЯ 20, 190, 197) і кваліфікують препозитивні компоненти як експресивні.

В окремих випадках їх виділення не викликає певних труднощів, пор., наприклад, рос. діал. *манежный* ‘ніжний’ (СВГ 4, 71), укр. *змущуруритися* ‘зіщулитися, зменшитися’ (ЕСУМ 2, 269) ~ *щуруриться, защурурить* ‘мружити, шулити(ся)’ (Грінченко 4, 220), рос. діал. *мутузить* ‘бити кого-, що-небудь’ (Элиасов 216), *отмутузить* ‘побити’ (НОС 7, 52), *замутузиться* ‘затриматися’ (Солосин 131) ~ рос. діал. *тузить* ‘бити кулаками’, *тузиться* ‘битися’ (Даль 4, 441) тощо. Проте часто відмежувати названі префікси в структурі слова можна лише в результаті етимологічної процедури (Петлева 1985: 7–38; Куркина 1992: 187–188; Горячева 1981: 92–97; Шульгач 1995: 178–179; Шульгач 170–171 та ін.). Розглянемо ще деякі, крім прокоментованих у фаховій літературі, потенційні деривати з префіксом **та-* та його різновидами: а) рос. діал. *замамыла* ‘про пихату людину’ (СРНГ 10, 231) < *за-ма-мыла* ~ рос. діал. *мамылить* губы ‘дутися, сердитися’, *мамылиться* ‘т.с.’ (СРНГ 17, 354), блр. діал. *атмамыліцца* ‘перестати сердитися, вередувати’ (Юрчанка СНС 66). Стосовно безпрефіксних еквіва-

лентів пор. слов'янську лексику, зібрану під гаслами *myliti se, **myl'ati se* (ЕССЯ 21, 39–40), а також у гнізді з опорним укр. діал. *милити* 'вводити в оману; турбувати' (ЕСУМ 3, 460); б) рос. діал. *мамыркнуть* 'буркнути, неясно пробурмотати що-небудь' (СРНГ 17, 354) ~ укр. діал. *моркотити* 'бурмотати' (Грінченко 2, 445); в) рос. діал. *матуриться* 'знущатися' (СРНГ 18, 37) ~ *туриться* 'поспішати' (ЯОС 9, 121), *турить* 'швидко їхати або бігти' (Доп. 272); г) рос. діал. *махвал* 'хвалько', 'підлиза' (СРНГ 18, 47) ~ *бахвал* 'самохвал; хвалько' (Даль 1, 55); г) *замусандиться* 'вимазитися' (СРНГ 10, 265) < *за-му-салдиться ~ укр. діал. *досовдати(ся)* 'доплентатися, добратися' (Грінченко 1, 430), *совдати* 'ліниво йти, важко ступати ногами' (Грінченко 4, 164); д) чеськ. *maškrťit'* 'rochutnávat' si na něčom' (Ріпка 175) ~ рос. діал. *скуртатъ* 'хворіти' (Доп. 245), укр. *скортити* 'дуже захотітися' (Грінченко 4, 141); е) рос. діал. *маздырнуть* 'сильно вдарити' (СРНГСУ 2, 111) ~ укр. діал. *паздырнути* 'т.с.' (запис наш. – В. Ш.) і под. Наявність похідних з префіксом **то-* / **та-* / **ти-* в більшості слов'янських мов – вагомий аргумент стосовно відносної хронології реконструйованих нижче первісних архетипів.

***Мабълша** (?): хорв. *Mabaušić* (Leksik 380) < *Mabavšić (як форма з делябіалізованим -v-) ~ *Baušić* (Leksik 32) < *Bavšić. Пор. ще хорв. *Mabanšić* (Leksik 380) < *Mabalšić (незакономірна денталізація плавного?).

***Магълда** / ***Могълда**: укр. *Могільда* (Горпинич 313) < *Могълда, *Магильда* (ТД Дрогобич 259), пол. *Magielda* (SN VI, 120); ~ рос. діал. *мугайдать* 'тихо сміятися, посміхатися', *мугайдун* 'тиха, сором'язлива людина' (й < л'), *мугáндать* 'займатися чим-небудь неохоче, ліниво' (СРНГ 18, 329) (н < л).

***Махъртъ** / ***Мохъртъ(й)**: укр. *Мохорт* (КПУ Київ. 7, 49), *Мохарт* (КПУ Од. 9, 340), (похідне) *Мохортовка* – ойконім у колишній Херсонській губ. (Vasmer RGN V, 704), ст.-рос. *Мухорт*, поч. XVI ст., *Мухортый*, середина XVI ст. (Веселовский 209), рос. *Махортов* (КПУ Луг. 5, 116), *Мухортов* (Никонов 75), блр. *Мохарт* (Памяць Петр. 197), (похідне) *Мохорты* – ойконім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN V, 704);

~ рос. діал. *мухóрт* 'людина з неприємною зовнішністю', *мухóртик* 'малоросла і слабка людина' (ЯОС 6, 69).

***Макогъ**, ***Макъгъ**: укр. *Ма́кор* (Богдан 174).

***Макълакъ**: рос. *Маклак > ойконіми *Маклаки* (5), *Маклаков*, *Маклаково* (8) – в різних регіонах Росії, укр. *Маклак > ойконім *Маклакова* – у колишній Катеринославській губ. (Vasmer RGN V, 345), блр. *Маклак* (Бірыла 269), (похідне) *Маклаки* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN V, 345);

~ рос. діал. *маклáк* ‘мосол’, ‘ікло’ (СРГК 3, 187).

***Макъл’а**: рос. *Макля > ойконім *Маклин* – у колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN V, 346);

~ рос. діал. *ма́кля* ‘людина, яка не володіє однією рукою’ (ЯОС 6, 29) < ***макъл’а** ~ рос. діал. *на́кля* ‘людина з покаліченими руками чи ногами’ (СРНГ 25, 158) < ***ракъл’а**.

***Макълда**, ***Макълдъ**: укр. *Маконд* (КПУ Ник. 3, 83), *Маконда* (КПУ Він. 7, 316) < *Маколд, *Маколда (з асиміляцією *л* > *н* перед дентальним), *Макойда* (КПУ Полт. 2, 169), *Макайда* (КПУ Дн. 5, 429) – форми, що ілюструють факт солодкозвуччя, блр. *Махойдина* ж. (м. Барановичі), чеськ. *Machold*, *Machulda* (Beneš 82, 84) < *Makold, *Makulda (спірантизація), пол. *Makanda* (SN VI, 136) < *Makaldá. Сюди ж похідні рос. *Маколдина Ермолая*, *Маколдинцы* – ойконіми в колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN V, 302). По-іншому див.: (Казлова III, 198);

~ укр. діал. *макилда* ‘висока і худа дівчина або жінка’ (Чабаненко 2, 269).

***Макъліць**: ст.-укр. Іван *Маклич*, XVI ст. (Жерела II, 281).

***Макълка**: рос. *Маколкин* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 146).

***Макълуга**: ст.-рос. Савка *Маклыга*, 1690 р. (РДШ I, 164).

***Макълъсь**: рос. (похідне) *Маклецов* – топонім у колишній Курській губ. (Vasmer RGN V, 346).

***Макълдѣжъ**: укр. *Мако́рдей* (КПУ Од. 8, 333).

***Макългдъ**, ***Макългдо**: укр. *Маке́рдб* – прізвисько (с. Зміїнець Луцьк. р-ну Волинськ. обл.; Анк.), пол. *Makard* (SN VI, 136).

***Макългъ**: чеськ. *Makrlík* (ЧП).

***Макълрта**, ***Макълртъ**: укр. *Мако́рта* (КПУ Хм. 8, 586), (похідні) *Мако́ртов* (КПУ Луг. 3, 137), *Макартычев* (Ратиє́с 2, 450).

***Мамълга**: рос. *Мамолга > топоніми *Мамонгино Новое*, *Мамонгино Старое* – в колишній Пензенській губ. (Vasmer RGN V, 390) < *Мамолгино (*л* > *н*, денталізація).

***Мамърда**: ст.-рос. (похідне) *Мамардино* (поле), 1496 р. (ПКОП 2). Детальніше див.: (Шульгач 1997: 185–188).

***Мамърка**: рос. (похідне) *Мамыркино* – топонім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN V, 352);

~ рос. діал. *мамыркнуть* ‘незрозуміло пробурмотати що-небудь’ (СРНГ 17, 354).

***Мамърза**, ***Мамързь**: ст.-рос. Иван *Мамарзов*, 1654 р. (ПК 1654 г.: 345), *Мамурзин* (Грамотки 104).

***Марьда**: рос. (похідне) *Маполдинь* – мікротопонім у Вагинській волості колишньої В’ятської губ. (МСВГ XI/1, 132).

***Masara**, ***Masargъ**, ***Masargъ**: укр. *Машара* (СКТ 505), рос. *Машаров* – сучасне прізвище, блр. *Машара*, *Машараў* (Бірыла 282), хорв. *Masar*, *Mašar* (Leksik 404, 405), пол. *Masar*, *Masarz*, *Maszara* (SN VI, 224, 233), чеськ. *Masár*, *Masář* (ЧП), словц. *Masár* (TZ Bratislava 226);

~ рос. діал. *масара* ‘?’: *с машарами загулял* (СРНГ 18, 56).

***Maskora** / ***Moskora**: укр. *Москура* (КПУ Льв. 3, 578), ст.-рос. Степанъ *Маскора*, 1565 р. (СПМК 38).

***Maskърda** / ***Mosкърda** / ***Muskърda**: хорв. *Maskardin*, *Moškarda*, *Muškarda*, *Muskardin* (Leksik 405, 445, 451) ~ *Skarda*, *Škarda* (Leksik 594, 645).

***Masorgъ**, ***Masorgъ**: укр. *Масорюк* (СП 229), пол. *Masor*, *Masorz*, *Maszorek* (SN VI, 230, 234).

***Masura**, ***Masurgъ**: укр. *Машура* (СКТ 505), хорв. *Masurka* (Leksik 405), пол. *Masur*, *Masura*, *Maszur* (SN VI, 232, 234), чеськ. *Mašurka* (ЧП);

~ рос. діал. *масура* ‘дрібна риба, яку не беруть на продаж’ (СРНГ 18, 18).

***Masyлbasъ** / ***Mosылbasъ**: укр. *Мусульбас* (КПУ Сум. 13, 487), блр. *Масолбасова*, ж. (м. Могильов).

***Masyлдъ** / ***Musyлдъ**: *Масонд* (Богдан 180) < *Масолд, *Мясолдов* (КПУ Сум. 5, 219) < *Масолдов, пол. *Musold* (SN VI, 498).

***Matъlda**: ст.-рос. *Матандин*, 1680 р. (Сербина 280) < *Матълдин.

***Matъlza**, ***Matъlzo**: блр. *Матуїзó* (Бірыла 279), пол. *Matujza*, *Matujzo* (SN VI, 250) < *Matulza, -o / *Matulza, -o.

***Matърda**: хорв. *Matrda* (Leksik 411).

***Matъrga**: ст.-рос. Иосиф *Матаргин*, 1629 р. (Чайкина 34), *Матаргинъ* (Сб. Шукина II, 50).

***Matъrka**: хорв. *Matrka* (Leksik 411).

***Matъrъzъ**: чеськ. *Matrř* (Beneř 80).

***Moъылдъ**: рос. (похідне) *Малая Мочалдова* – мікротопонім у колишньому Нижегородському пов. (КНУ 33).

***Moдъrda**: хорв. *Medarda* (Leksik 411) ~ *Darda* (Leksik 120).

***Moгъылданъ**: рос. *Могылдан* (МиП 439).

***Moгъrdиць**: укр. *Мигирдич* (КС Харк. 2, 451) < *Moгърдич.

***Moхъrдъ**: рос. *Мехердов* (КПУ Луг. 10, 175);

~ рос. діал. *мухордый* ‘сердитий’ (СРНГ 19, 38) та ін. Детальніше див.: (Шульгач 2001: 236–237).

***Moкълакъ**: рос. (похідні) *Моклаково* (2), *Моклаковское*, *Моклаковщина* – ойконіми в колишніх Новгородській, Смоленській, Вологодській, Петербурзькій губ. (Vasmer RGN V, 642).

***Moкълда** / ***Mukълdo**, ***Mukълдъ**: рос. (похідне) *Моколдина Созонта* – ойконім у колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN V, 348), перший компонент якого мотивований антропонімом *Моколда, пол. *Muchaldo*, *Mukold* (SN VI, 481, 485).

Moкълyга** (Moкълга?**): рос. (похідне) *Моклыгино* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN V, 643);

~ *маклыга* ‘продавець риби’ (СРНГ 17, 311).

***Moмълдъ**: ст.-укр. *Момойдик*, XVI ст. (Жерела II, 285).

***Mosаръ**, ***Mosаръ**: укр. *Мосарюк* (СП 240), ст.-рос. *Илья Мосаръ*, XVII ст. (ПКП 55).

***Mosкълда**: ст.-укр. (похідне) Бажко *Мошковденко*, 1649 р. (Реєстр 217) < *Мо-шковд-енко*.

***Mosora**, ***Mosоръ**: укр. *Мосора*, *Мосора* (Богдан 190), ст.-рос. *Мосорка* Еремеев, 1564 р. (Веселовский 205), чеськ. *Mosor* (ЧП), словц. *Mosor* (TZ Bratislava 247).

***Mosura**, ***Mosуръ**: укр. *Мосур* (СП 241), *Мошур* (Богдан 189), *Мошура* (Івано-Франківськ. обл.) (похідне) *Мосуровцы* – ойконім у колишній Волинській губ. (Vasmer RGN V, 697).

***Mosълга**: укр. *Мосейга* (Фаріон 247, де розцінюють як похідне від *Мойсейга < *Мойсей*).

***Mosъrda**: укр. *Мосурда*, XVIII ст. (АК 3, 219).

Mosъrga** (Musъrga**): ст.-рос. *Мусорга*, поч. XVI ст. (Веселовский 205).

ловський 208) < *Мосорга (? під впливом початкового лабіального). Детальніше див.: (Шульгач 2001: 236–237).

*Motyta: ст.-рос. *Мотавтин* Семейка, 1600 р. (ВГ I, 65).

*Motъrsa: ст.-рос. *Мотарсинъ* (РДШ II, 611).

*Motъrza / *Mutъrza: (похідні) ст.-рос. *Муторзин* разъездъ, 1557 р. – мікротопонім (АГР I, 165), *Моторзино*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК V, 254) < антропоніма *Моторза;

~ рос. діал. *маторза* ‘кйюк, на якому носять відра з водою’ (СРНГ 18, 39).

*Mukъrzель (*Mukъgzьль): рос. *Мукарзель* (Лет. ЖС 2002, № 1–13, 137).

*Musara, *Musarъ: рос. (похідні) *Мушарина*, *Мушарино* – ойконіми в колишніх Пермській та Новгородській губ. (Vasmer RGN VI, 20), слвн. *Musar* (ZSSP 395).

*Musorъ: рос. (похідне) *Мусорово* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VI, 14);

~ рос. діал. *мусор* ‘бур’ян’ (СРГК 3, 272).

*Musъrva: укр. *Мусерва* (КПУ Ник. 1, 548).

У слов’янських мовах (в основному в діалектах) фіксуються також факти з експресивним **то-*, ускладненим початковим **з(ь)-*. Його вбачають у складі слвн. *smotlāka* ‘що-небудь непотрібне, непригодне; комаха; відьма’, чеськ. діал. *smotlaka* ‘нечисте зерно’, *šmatlacha*, *šmotlacha* ‘погана людина, дурень’, рос. діал. *смутолока* ‘безлад’, укр. діал. *смотолока* ‘нежить’ і зводять до **з(ь)motolka* (Меркулова 1974: 71–74; Куркіна 1992: 188). Сюди ж укр. діал. *смотолока* ‘вередун’, ‘розмазня’ (СБук. Г 504), (про виснажену людину) ‘скелет’ (Онишкевич 2, 232), *смутулока* ‘п’яниця’ (Корзонюк 223), а також антропоніми на зразок укр. *Шмотолоха* (Горбаль 6, 261), рос. діал. *смутолок*, *смутолока* ‘пліткар’ (СРНГ 39, 64), хорв. *Smatlek*, *Smatljek* (Leksik 599), чеськ. *Smatlak*, 1437 р., *Šmatlák* (Beneš 8, 290) і под., які продовжують первісні *Smatolkъ, *Smotolka. За цією ж моделлю, зазначає Л. В. Куркіна, утворено й слвн. діал. *smódr̥ga* ‘мотлох’, співвідносно з *dr̥gati* ‘дерти, рвати’ (Куркіна 1992: 188). На наш погляд, **з(ь)то-* / **з(ь)та-* можна вбачати й в укр. діал. *шмакля* у виразі *коси як шмакля* ‘неохайне, закудлане волосся’ – локалізм новоград-во-

линських говірок (Доброльожа 173) < *s(ъ)ma-къл'а (пор. щодо кореневої частини *ma-къл'а, *pa-къл'а), а також у рос. діал. смухортиться 'зіщулитися, вкритися складками, зморшками' (Оссо-векский 529) < *s(ъ)muxъrtiti se, смухордиться 'розсердитися' (Миртов 302) < *s(ъ)muxъrditi se, чеськ. діал. šmotrcha 'роззява, тюхтій' (Bartoš 429) < *s(ъ)motъrxa, šmotrkat' 'ходить повільно' (Svěrák 134) < *s(ъ)motъrkati.

Деривати із заперечною часткою *Ne-

Антропоніми з початковим *Ne-* (негація), за твердженням Т. Мілевського, постали ще в індоєвропейську епоху і мали магічну (охоронну функцію) (Milewski 113, 118). З різною мірою продуктивності вони представлені в усіх слов'янських мовах, див., наприклад: (Bily 77–104; Borek 1986–1987: 55–63; Spal 72–77; Šramek 97–103 та ін.). Найповніший до сьогодні список східнослов'янських антропонімів з *Ne-* опублікував М. В. Бірило (Бірыла 1981: 4–28). Опрацювання нових джерел фактичного матеріалу дозволило його значно розширити. Створений на цій базі реєстр праслов'янських архетипів виглядає таким чином:

***Nebaba**: ст.-укр. *Небаба*, 1651 р. (Тупиков 267), укр. *Небаба* (КПУ Черк. 6, 270).

***Nebabičь**: ст.-укр. Ми(ш)ко *Небаби(ч)*, 1609 р. (Ділова мова 292).

***Nebajь**: (похідні) укр. *Небаевка* – ойконім у колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN VI, 109), рос. *Небаева* ж. (ТСД 4, 345), блр. *Нябайкі* (*Niebajki*) – ойконім у колишній Гродненській губ. (Vasmer RGN VI, 109).

***Nebargь**: ст.-рос. Федець *Небаровь*, 1500 р. (Тупиков 661), *Небаровь* Докучай, 1597 р. (НKK 67), Гаврилко Михайлов сын *Небаров*, 1604 р. (Баранов 157), рос. (похідне) *Небарово* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 109).

***Nebažень**: ст.-рос. *Небажен* Федчищев-Зубатово, 1560 р. (Веселовский 213).

***Nebera**: укр. *Небѣра* (Горпинич 382; КПУ Полт. 5, 69), рос. *Небера* (Мелуа 423).

***Nebëgajь**: слвц. *Nebehaj* (TZ Nitra 94).

***Neběľ(jь)**, ***Neběľь**: укр. (похідне) *Небелівка* – ойконім у Кіровоградській обл., ст.-рос. *Небелый Федор Рудаков Болотников*, 1571 р. (Веселовский 213), хорв. *Nebel* (Leksik 455), луж. *Neběl (?) (ААО 5, 23).

***Nebļedь**: ст.-рос. Гришка *Неблядин*, 1655 р. (ДБХ 497).

***Neboda**: луж. *Neboda (ААО 5, 23).

***Neboga**, ***Nebogъ(jь)**: ст.-укр. *Nibočh Iwan*, XVI ст. (Жерела I, 100), укр. *Небога* (КПУ Хм. 3, 146), рос. *Небога*, *Небогов* (АУИФ 305), (похідні) *Небоги* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN VI, 110), (слов'ян.) *Niebogiszki* – топонім у колишній Ковенській губ. (Vasmer RGN VI, 110), хорв. *Nebogović* (Leksik 455), пол. *Nebohu*, *Nieboga* (SN VI, 566, 586), чеськ. *Nebohů* (ЧП);
~ ***nebogъ(jь)**, ***neboga** (ЭССЯ 24, 104–105).

***Nebogatъ(jь)**: ст.-рос. *Небогатой Исаковъ с. Дубровинъ*, 1509 р. (Тупиков 267), рос. *Небогатов* (СКТ 550), (похідні) *Небогатково*, *Небогатовское* – ойконіми в колишніх Московській та Псковській губ. (Vasmer RGN VI, 110);

~ укр. *небагáтий* ‘бідний’ (Грінченко 2, 536) та ін.

***Небојань**: укр. Лукьян *Небоян*, 1752 р. (Пивовар 106), *Небоян* – сучасне прізвище (Горпинич, Корнієнко 160), хорв. *Nebojan* (Leksik 455), (похідне) *Nebojani* – топонім у Македонії (Im. m. 304);

~ ***небојань**: укр. *небоян* ‘безстрашний’ (Грінченко 2, 537), ст.-пол. *niebojan* ‘сміливець, хто нічого не боїться’ (Sł. społ. V, 158).

***Nebojъ**: пол. *Nieboj* (SN VI, 586).

***Nebol^(?)а**: укр. *Небола* (КПУ Зак. 1, 381), рос. *Неболин* (СКТ 550), слвн. *Nebola* (ZSSP 401), чеськ. *Nebola* (Beneš 288).

***Nebolgъ**: ст.-чеськ. *Neplah*, 1238 р. (Морошкин 135);

~ ст.-рос. *неблагъ*, *неблагий* ‘дурний, злочинний’, ‘непотрібний’, ‘неприємний’ (Сл.РЯ XI–XVII вв. 11, 13).

***Neboга**, ***Neboгъ**: укр. *Небор* (Горпинич 386), рос. (похідне) *Неборы* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN VI, 110), ст.-пол. *Neboга*, 1238 р. (SSNO IV, 33), пол. *Niebor*, *Niebora* (SN VI, 586), чеськ. *Nebor [« ойконіма *Nebory* (Šrámek 97)], *Neboга* (Svoboda 1947: 107).

***Nebrat(r)ь**: укр. *Небрат* (Горпинич, Корнієнко 160), ст.-рос.

Ивашко Муромцов сын *Небрат* Языков, 1543 р. (Кистерев 2000: 99), пол. *Niebrat* (SN VI, 587);

~ **nebrat(r)ъ* (ЭССЯ 24, 107).

*Nebrityъ(jъ): ст.-рос. Иванъ *Небритаго*, 1616 р. (ПРК I, 212), рос. *Небритов* (СКТ 551).

*Nebrujъ: укр. *Небрий* (КПУ Харк. 2, 199), рос. *Неброй* (КПУ Харк. 12, 460), пол. *Niebroj* (SN VI, 589).

*Nebudimъ: луж. *Nebudim (?) (ААО 5, 23).

*Nebudъ: луж. *Nebud (ААО 5, 23).

*Neбѣда: рос. (похідні) *Небдин*, *Небдина* – ойконіми в колишніх Вологодській та Архангельській губ. (Vasmer RGN VI, 109).

*Neбѣлакъ: ст.-рос. (похідне) *Неболчаково* – ойконім (Кусов 303).

*Neбѣлда: рос. (похідне) *Неболдино* – ойконім у колишній Нижегородській губ. (Vasmer RGN VI, 110).

*Neбѣlsa: ст.-рос. Путило *Небольсинъ*, 1610 р. (Тупиков 661), *Неболсин* Тимофей Юрьевич, 1620 р. (Веселовский 214), (похідні) *Неболсина*, 1597 р. – топонім у колишній Рязанській губ. (ПКРК I/2, 474), рос. *Небольсино*, *Небольсиновка* (2) – ойконіми в колишніх Тамбовській, Курській, Саратовській губ. (Vasmer RGN VI, 110), блр. *Небавсенко* (м. Вітебськ).

*Neбѣlva: укр. *Небова* (ТДХ 86; Рівне 444) < *Неболва / *Небовва ~ укр. *Бова* (КПУ Харк. 9, 42) < *Вѣlva.

*Nebygorъ: слов'ян. *Nebcor*, 1050–1065 рр. (Kronsteiner 53, з реконструкцією).

*Nebykъ: рос. *Небыков* (КПУ Зап. 14, 291).

*Nebylica: укр. *Небылиця* (Пура СПР 4, 82), ст.-рос. *Небылица* Иван Матвеевич Хлопов, 1625 р. (Веселовский 214), (похідні) *Небылицы* (2) – ойконіми в колишніх Новгородській та В'ятській губ., *Небылицынский* – назва поселення в колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 110), рос. *Небылицын* (КП Сарат. 3, 155), блр. *Небылица* (Бірыла 298);

~ *nebylica (ЭССЯ 24, 107–108).

*Nebylъ(jъ), *Nebylъ: укр. (похідне) *Небилів* – ойконім в Івано-Франківській обл., слвц. *Nebyla* (TZ Трнава 138), пол. *Niebyła* (SN VI 587);

~ ***nebyль** (ЭССЯ 24, 108), ст.-укр. *небылый* 'небувалий' (Тимченко I, 477), ст.-рос. *небылой* 'небувалий', 'вигаданий' (Сл.РЯ XI–XVII вв. 11, 24) та ін.

***Nebyльсь**: пол. *Niebylec*, 1424 р. (SSNO IV, 39).

***Nebyмір**: слов'ян. *Nebumir*, IX ст. (Kronsteiner 53, з реконструкцією).

***Nebyта**, ***Nebyть(жь)**: укр. (похідне) *Niebytowka* – топонім у колишній Київській губ. (Vasmer RGN VI, 110), ст.-рос. *Небытов Опас*, 1570 р. (Веселовский 214), Афонасей Федоровъ сынъ *Небытовъ*, 1596 р. (ДН 172), *Небытов Иван*, 1672 р. (Раздорский 604), (похідні) *Небытино* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN VI, 110), блр. *Небытаў* – ойконім у Гомельській обл. (Рап. Гом. 117), пол. *Niebyt* (SN VI, 587);

~ ***nebyть** (ЭССЯ 24, 108).

***Nebyвалъ(жь)**: ст.-рос. (похідні) *Небывалцова*, 1628 р. – назва пустища в колишньому Вологодському пов. (Сторожев I, 402), *Небывалово* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN VI, 110);

~ укр. *небувалий* 'недосвідчений, який не знає людей' (Грінченко 2, 537), рос. *небывалый* 'небувалий' (Сл.РЯ XI–XVII вв. 11, 24), блр. діал. *небывалы* 'незвичайний' (СБГ 3, 202).

***Nečajапъ(жь)**: болг. *Нечан* – захисне ім'я, XVII ст. (Заимов 168);

~ ***nečajапъ(жь)** (ЭССЯ 24, 109–110).

***Nečajь**: укр. *Нечай* (Пура СПР 4, 83), ст.-рос. *Нечай*, 1495 р. (Тупиков 277), блр. *Няча́й* (Бірыла 303), пол. *Neczaj* (SN VI 567);

~ ***nečajь** (ЭССЯ 24, 110), з імператива *ne čaji.

***Nečasъ**: укр. *Нечас* (ЄР 502), слвц. *Nečas* (TZ Trnava 138), пол. *Nieczas* (SN VI, 584);

~ ***nečasъ** (ЭССЯ 24, 110).

***Nečerур**: слов'ян. *Неченур* (Рати́єс 2, 201).

***Nečesa**, ***Nečeсъ**: укр. *Нечес* (ОКІУМ), *Нечеса* (ТДІ 163), рос. *Нечесов* (СП 248), (похідні) *Нечесово* – ойконіми в колишніх Ярославській, Костромській, Московській губ. (Vasmer RGN VI, 156), блр. *Нячо́са* (Бірыла 303), *Нечесов* (м. Гомель).

***Nečesапъ(жь)**: ст.-укр. *Nieczossani*, XVI ст. (Жерела I, 116), чеськ. *Nečesaný* (ЧП), слвц. *Nečesaný* (TZ Bratislava 253).

***Неѣтъ**: блр. (похідне) *Нечатово* – ойконім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN VI, 156).

***Неѣсть(ѣ)**: укр. *Нечистий* (Панцьо 113), *Нечист* (ОКІУМ), ст.-рос. *Нечистый* Т., 1682 р. (ВМ 303), рос. Василь *Нечистый*, 1707 р. (ППКН 360), пол. *Nieczysta* (SN VI, 590);

~ ***неѣсть(ѣ)** (ЭССЯ 24, 111).

***Неѣтъ**: укр. *Нечит* Павло, 1755 р. (АК 2, 91), пол. *Nieczit* (SN VI, 589).

***Неѣја**, ***Неѣјь**: ст.-рос. Григорей *Нечуевъ*, 1641 р. (Прозоровский 239), ст.-пол. *Johannes Neczuu*, 1391 р., *Necuja*, 1394 р. (SSNO IV, 35).

***Неѣрда**: укр. *Нечерда* (КПУ Киров. 1, 555).

***Неѣта**, ***Неѣтъ**: укр. *Нечет* (Горпинич, Корнієнко 162), *Нечта* (БР 44), *Нешта* (Горпинич 78) < *Нечта, ст.-чеськ. *Neřta*, *Nesta*, 1052 р. (Морошкин 138);

~ ***неѣтъ** (ЭССЯ 24, 114).

***Neda**: укр. *Неда* (Київськ. обл.; Анк.), серб. *Њеда* (Грковић 149), чеськ. *Neda* (Svoboda 284). Поєднання **Ne-* і кореня дієслова *dati.

***Nedabyľ**: ст.-пол. *Nedabil*, XIII ст. (Taszycki 112), чеськ. *Nedabyľ* (Svoboda 168).

***Nedamirь**: слов'ян. *Nedamir de Wolgost*, 1180 р. (Schlimpert 1978: 93), ст.-пол. *Niedamir*, 1275 р. (SSNO IV, 36), ст.-чеськ. *Nedamir*, XII ст. (Морошкин 135).

***Nedaničь**: укр. *Неданич* (КПУ Полт. 1, 451).

***Nedanь**: д.-руськ. **Недан(ъ)**, XI–XIII ст. (Медынцева 159), (похідні) рос. *Неданова* – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 129), *Неданово* (3), *Недановка* – топоніми в колишніх Владимирській, Московській та Ярославській губ. (Vasmer RGN VI, 117), болг. (похідні) *Недан* (2) – ойконіми (Заимов БГИ 132), макед. *Неданов* (Речник ПКМ II, 166), хорв. *Nedanović* (Leksik 455), ст.-пол. *Nedan*, filius Milozlau, 1204 р. (SSNO IV 37), ст.-чеськ. *Nedan*, XIII ст. (Majtán 1996: 177), словц. (похідне) *Nedanovce* – ойконім, луж. *Nedan* (Wenzel II/2, 38). Сюди ж слов'ян. *Nedan*, 1318–1320 рр. – антропонім у німецьких середньовічних джерелах (Schlimpert 1978: 93).

***Nedanьсь**: укр. (похідне) *Неданчичі* – топонім у Чернігівській обл., ст.-пол. *Niedaniec* (1254 р. – *Nedanech*) (SSNO IV, 37).

***Nedara**, ***Nedarь(ь)**: рос. (похідне) *Недаровка* – ойконім у колишній Тульській губ. (Vasmer RGN VI, 117), ст.-пол. *Philippus Nyedarczyk*, 1483 р. (SSNO IV, 37), пол. *Niedara* (SN VI, 590);

~ ***nedarь(ь)** (ЭССЯ 24, 114–115).

***Nedatja**, ***Nedatь(ь)**: д.-руськ. *Недачь*, XII ст. (Доп. АИ I, 8), хорв. *Nedaća* (Leksik 455);

~ ***nedatja** (ЭССЯ 24, 115).

***Nedatь**: укр. *Недацько* (КПУ Сум. 1, 178).

***Nedavьсь**: ст.-рос. Олексій *Недавець*, 1573 р. (Тупиков 268).

***Nedavьпль(ь)**: укр. *Недавній* (Горпинич 21), пол. *Niedawna* (SN VI, 590);

~ ***nedavьпль(ь)** (ЭССЯ 24, 115).

***Nedažirь**: чеськ. *Nedažir* (Svoboda 93).

***Nedera**, ***Nederь**: ст.-укр. Івань *Недера*, 1649 р. (Реєстр 366), ст.-рос. Гаврилко Лукинъ с. *Недеровъ*, 1498 р. (Тупиков 663), *Недеринь*, 1646 р. (Белев 15), *Недеров* (КП Саратов. 3, 520), (похідне) *Недерино* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VI, 118). Сюди ж слов'ян. *Недер* (Магницкий 60).

***Nedesimь**: ст.-полаб. *Nedesim (Foster 138).

***Nedědь**: ст.-чеськ. *Neded*, XII ст. (Majtán 1996: 177).

***Neděja**, ***Nedě(ь)**: укр. *Недій* (КС Черніг. 1, 68), блр. (похідне) *Недеичи* (*Niedzieicze*) – топонім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN VI, 117), пол. *Nediej* (SN VI, 567);

~ ***neděja** (ЭССЯ 24, 115).

***Neděl'a**, ***Neděl'ь**: ст.-рос. *Недѣля* Івановъ с. Бунковъ, 1555 р. (Тупиков 269), рос. *Неделя* (СП 248), болг. *Неделя* (Займов 166), хорв. *Nedelja* (Leksik 455), слвн. *Nedelj* (Kos 129), чеськ. *Neděla* (Beneš 245), слвц. *Nedelka* (TZ Trnava 138), пол. *Niedziela* (SN VI, 594). Сюди ж *Nedilcha*, XII ст. – особове ім'я в альпійських слов'ян (Kronsteiner 54; з реконструкцією **Neděl'ьka*);

~ ***neděl'a**, ***neděl'ь** (ЭССЯ 24, 115–117).

***Neděl'ьсь**: укр. *Недѣлець* (Богдан 199), пол. *Niedzielec* (SN VI, 594).

***Neděl'ьпль(ь)**: укр. *Недільний* (Богдан 199), пол. *Niedzielny* (SN VI, 594);

~ ***neděľnъ**(**ѣ**) (ЭССЯ 24, 117).

***Neděť**: рос. (похідне) *Недѣтowo* – топонім у колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN VI, 118).

***Neděvičъ**: укр. *Недівич* (Панцьo 113).

***Nedoba**: рос. *Недобіна* (П Дн. доп. 4, 67), пол. *Niedoba* (SN VI, 591), чеськ. *Nedoba* (ЧП), словц. *Nedoba* (TZ Bratislava 253);

~ ***nedoba** (ЭССЯ 24, 118).

***Nedobajъ**: рос. *Недобай* (КДР 1901–1904: 79).

***Nedobitъ**(**ѣ**): чеськ. *Nedobitý* (ЧП).

***Nedoboъ**: укр. *Недобою* (СКТ 552), (похідне) *Недобоївці* – топонім у Чернівецькій обл., блр. *Недабoй* (Бірыла 298);

~ блр. діал. *недабoйкі* мн. ‘старі, хворі люди’ (СБГ 3, 203).

***Nedobogъ**: укр. Кондрат *Недобор*, 1723 р. (Швидько 192), *Недобoр* (Кравченко 192);

~ укр. *недобір, -бору* ‘недобір, недолік’ (Грінченко 2, 543).

***Nedobгъ**(**ѣ**): ст.-рос. *Недобрый* Ермола (РК 1475–1605 гт.: IV/2, 127), *Недоброй* Григорьевъ сынъ, 1555 р. (АГР I, 177), *Недоброво* Иванъ, 1686 р. (Курдюмов III, 324), пол. *Niedobra* (SN VI, 592), словц. *Nedobry* (ЛОМ 184);

~ ***nedobгъ**(**ѣ**) (ЭССЯ 24, 118–119).

***Nedobъca**: ст.-пол. *Nedobca*, XIII ст. (Taszycki 112).

***Nedocътъ**: рос. *Недочетов* (СКТ 552);

~ ст.-рос. *недочеть* ‘недостача’ (Сл.РЯ XI–XVII вв. 11, 105) та ін.

***Nedoděľъ**: блр. *Недодел* (м. Гомель).

***Nedogľedъ**: ст.-рос. *Недоглядoвъ* Григорий сын Евсеев, 1619 р. (Раздорский 413);

~ укр. *недогляд* ‘недогляд’ (Грінченко 2, 544).

***Nedogoda**: укр. *Недогoда* (Пура СПР 5, 114), рос. *Недогода* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 181), пол. *Niedogoda* (SN VI, 592);

~ укр. *недогода* ‘невдоволення’ (Грінченко 2, 544) та ін.

***Nedogonъ**: укр. *Недогін* (Богдан 200), рос. *Недогонов* (Грушко, Медведев 547).

***Nedoxoda**, ***Nedoxodъ**: укр. Юско *Недоходъ*, 1723 р. (Швидько 191), ст.-рос. (похідні) *Недоходова*, 1639 р. – назва пустища (Шумаков Сотницы 7, 21), *Недоходовo* – ойконім у колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN VI, 118), пол. *Nedochoda* (SN VI, 568).

***Nedojědlъ**(**ѣ**): чеськ. *Nedojedly* (ЧП).

***Nedojěďъ**: пол. *Niedojad* (SN VI, 592).

***Nedojěďькъ**: ст.-блр. Сесь *Недождковичь*, 1629 р. (Тупиков 663), пол. *Niedojadko* (SN VI, 592);

~ укр. *недоїдок*, *-дка* ‘огризок’ (Грінченко 2, 544).

***Nedojь**: ст.-рос. *Недоевъ* Петр, 1698 р. (ВМС 138), ст.-пол. *Nedou*, 1398 р. (SSNO IV, 37), похідні від імператива *ne doji.

***Nedoklęť(ь)**: укр. *Недоклят* (КПУ Луг. 2, 36).

***Nedokosъ**: пол. *Niedokos* (SN VI, 592).

***Nedokosъ**: укр. *Недокѹс* (Горпинич 17), пол. *Niedokus* (SN VI, 592).

***Nedolějъ**: укр. Іоско *Недолій*, 1723 р. (Швидько 228).

***Nedolqъ(ь)**: укр. *Недолугий* (м. Луцьк; Анк.), *Недолуга* (СКТ 552), ст.-пол. *Swasszel Nedolank*, 1391 р. (SSNO IV, 37), пол. *Niedolęga* (SN VI, 592), чеськ. *Nedoluha* (ЧП);

~ ***nedolqъь** (ЭССЯ 24, 120–121).

***Nedoma**: ст.-чеськ. *Nedoma*, 1143 р. (Морошкин 136), словц. *Nedoma* (TZ Bratislava 253), ст.-пол. *Nedoma*, 1265 р. (SSNO IV, 37), пол. *Nedoma* (SN VI, 568).

***Nedomęгъ(къ)**: рос. (похідне) *Недомерки* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN VI, 118), болг. *Недомер* (Займов 166), *Недомерков* (Илчев 356);

~ укр. *недомірок*, *-рка* ‘рибина, менша за середню’ (Грінченко 2, 545), рос. діал. *недомѣрок* ‘людина малого росту’ (НОС 6, 39).

***Nedomira**: ст.-пол. *Nyedomira*, ж., 1427 р. (SSNO IV, 37–38).

***Nedomъ(ь)**: чеськ. *Nedoma* (ЧП).

***Nedomъlva**: ст.-рос. *Недомолва*, 1495 р. (Тупиков 269), Сенка *Недомолвинъ*, 1680 р. (Томск 58), рос. *Недомолвин* (Грушко, Медведев 547), *Недомолкин* (Памяць Лоеўск. 374), (похідне) *Недомолвино* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VI, 118);

~ укр. *недомова* ‘хто не вміє говорити’ (Грінченко 2, 545), діал. ‘людина, яка невиразно, тихо говорить’ (Чабаненко 4, 362).

***Nedomyslъ**: ст.-рос. (похідне) *Недомышь*, 1500 р. – топонім у колишній Новгородській землі (Сергий 18), *Недомышь*, *Недомошь*, XVII ст. – назви пустищ (ОПКН 12), ст.-пол. *Nidomislz*, 1210 р. (SSNO IV, 38), пол. *Niedomysl* (SN VI, 592);

~ ***nedomyslъ** (ЭССЯ 24, 21).

***Nedonosъ**: рос. (похідне) *Недоносова*, 1710 р. – топонім (ПКШ 25);

~ укр. *недонѡс* ‘передчасні роди’ (Грінченко 2, 545).

***Nedonosъкъ**: укр. *Недоносико* (ТД Черкаси 698), *Недоносик* (КПУ Черк. 3, 230), рос. *Недоносков* (АСИС 61);

~ ***nedonosъкъ** (ЭССЯ 24, 122).

***Nedoorslъ**: ст.-рос. *Недоросль* Сидора Петрова сынъ Скулменевъ, 1679 р. (Селиванов, Милоков 110), блр. (похідне) *Недоросля* – топонім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN VI, 118);

~ рос. діал. *недоросль* ‘малорослий’ (НОС 6, 40), ‘підліток’ (СПП 3, 105).

***Nedorosta**, ***Nedorostъ**: рос. Іванъ Степановъ с. *Недоростинъ*, 1762 р. (ПЗН 149), блр. *Недоростков* (м. Гомель), чеськ. *Nedorost* (Beneš 190), словц. *Nedorost* (TZ Trnava 138), ст.-пол. *Petrus Nedorostio*, 1396 р. (SSNO IV, 38).

***Nedorostъкъ**: чеськ. *Nedorostek* (ЧП).

***Nedoradъ**: укр. *Недопад* (ТД Черкаси 698), пол. *Niedorad* (SN VI, 592).

***Nedorakъ(ь)**: укр. *Недопака* (КПУ Він. 5, 30), *Недопако* (СКТ 552).

***Nedorasъ**: укр. *Недопас* (ДМ 112).

***Nedoreka**: ст.-рос. Івашко Наумовъ сынъ *Недопека*, 1628 р. (МА 135), Фролко Івановъ с. *Недопекинъ*, 1646 р. (Зарайск 42), рос. *Недопекин* (СКТ 552), блр. *Недопекин* (м. Гомель);

~ рос. діал. *недопѣка* ‘нетямуща людина, дурень’ (НОС 6, 39).

***Nedoritъ**: укр. *Недопитко* (Богдан 200), чеськ. *Nedorpita* (ЧП).

***Nedorada**: пол. *Niedorada* (SN VI, 592).

***Nedorěкъ**: укр. *Недорік* (Горпинич 296);

~ ***nedorěкъъ** (ЭССЯ 24, 122).

***Nedorězъ**: укр. *Недоріз* (м. Луцьк; Анк.), ст.-рос. *Недорѣзь* Васка, 1596 р. (Беляев 21), Михайло Мининъ с. *Недорезовъ*, 1678 р. (Углич 46), рос. *Недорезов* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 181), (похідні) *Недорезовский*, *Недорезовское* – топоніми в колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN VI, 118), блр. *Недарэз* (Бірыла 298), пол. *Niedorez* (SN VI, 592), словц. (похідне) *Nedořezy* – ойконім.

***Nedorgъ(ь)**: схв. *Nedrag* – чоловіче ім’я (PI 339), ст.-чеськ.

Недрагъ, 1477 р. (Морошкин 136), ст.-пол. *Niedrog (Malec 1971: 100).

*Nedoroda, *Nedorodъ: ст.-рос. *Недородка* Милютинъ, 1603 р. (Тупиков 269), Васка *Недородовъ*, 1614 р. (МА 72), блр. *Недорода* (м. Барановичі), пол. *Nedoroda* (SN VI, 592).

*Nedorqba, *Nedorqbъ: укр. *Недоруба* (Горпинич 30), *Недоруб* (СКТ 552), блр. *Недорубко* (м. Вітебськ).

*Nedorъ: укр. *Недор* (КПУ Сум. 10, 647).

*Nedosějъ: рос. *Недосеев* (Книги РФ X, 288).

*Nedosěka, *Nedosěкъ: ст.-рос. Івашка *Недосѣка*, 1629 р. (РГТК 207), Митька Берников, прозвище *Недосѣка*, 1632 р. (Тупиков 269), Івашко *Недосѣкинъ*, 1690 р. (Холмогоров Переславль 191), (похідне) *Недосекино* – топонім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN VI, 118), рос. Борисъ *Недосѣкинъ*, 1722 р. (ПЗН 76), *Недосек* (СКТ 552), блр. *Недосеков* (м. Вітебськ).

*Nedosęgъ: рос. (похідне) *Недосеги* – ойконім у колишній Псковській губ. (Списки Псков. 558).

*Nedosqgъ: ст.-рос. Федка *Недосуговъ*, XVI ст. (Псков 1, 131), Рудочко *Недосуговъ*, 1628 р. (ПКРК I/3, 884), Сенька *Недосугов*, 1646 р. (ПКВ 109), Еремка *Недосуговъ*, XVII ст. (ПКУ 583), рос. *Недосуговъ* Андрей, XVIII ст. (ТЯАК 5, 94), пол. *Niedosug* (SN VI, 593) < східнослов'ян.;

~ *nedosqgъ (ЭССЯ 24, 122).

*Nedospělъjъ: пол. *Niedośpiel* (SN VI, 593).

*Nedostatъкъ: ст.-рос. Гришка *Недостатковъ*, 1676 р. (ПМКЮ 193), пол. *Niedostatek* (SN VI, 592), луж. *Nedostatk* (Wenzel II/2, 38);

~ *nedostatъкъ (ЭССЯ 24, 122–123).

*Nedostoјъ: ст.-рос. (похідне) *Недостоево*, 1614 р. – ойконім у Рязанській землі (ПКРК I/2, 687), Ондрей Левонтъевъ с. *Недостоевъ*, 1639 р. (Тупиков 663).

*Nedostqpa, *Nedostqръ: укр. *Недоступ* (м. Луцьк; Анк.), *Недоступа* (Богдан 200), ст.-рос. *Недоступка* Федор, 1624 р. (Веселовский 215), рос. *Недоступов* (СП 246), (похідні) *Недоступов*, *Недоступовка* – топоніми в колишніх Саратовській та Курській губ. (Vasmer RGN VI, 118), блр. *Недоступ* (м. Гомель), пол. *Niedostup* (SN VI, 593) < східнослов'ян.;

~ укр. діал. *недосту́п* ‘віл або кінь, який не покриває задньою ногою сліду передньої’ (Чабаненко 2, 362), рос. діал. *недосту́п* ‘лежень’ (НОС 6, 40).

*Nedostrěľь: ст.-рос. Ѡедко Васильевъ *Недострѣль*, 1676 р. (Тупиков 269).

*Nedosuxь: ст.-рос. *Недосухь*, 1617 р. (УА 34).

*Nedosърпь: ст.-рос. (похідне) *Недосонова*, 1594 р. – ойконім у колишній Тверській губ. (КМТ 67).

*Nedošitь: пол. *Nedoczytko* (SN VI, 568).

*Nedošivь: ст.-рос. *Недошив* Иван, 1585 р. (Веселовский 215), Ѡедка Дмитриевъ сынъ *Недошивка* (МИРД 1, 120), Симонка Борисовъ сынъ *Недошивкинъ*, 1625 р. (Зарайск 6).

*Nedotęťьjь: ст.-укр. Iacob *Niedoczythy*, XVI ст. (Жерела III, 239).

*Nedovagь: ст.-рос. *Недоваровь*, 1616 р. (Сторожев Тверь 22).

*Nedovogь: рос. *Недоуров* (СКТ 552).

*Nedozogь: ст.-рос. *Недозор* Поспелов сын Сорокин, 1680 р. (АПД 206), (похідне) *Недозоровская* – топонім у колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN VI, 118);

~ ст.-укр. *недозорь* ‘недогляд’ (Тимченко I, 482).

*Nedozьrěľьjь: рос. Алимпей Иванов сын *Недозрелов*, 1710 р. (ЗХ 90).

*Nedoga, *Nedogь: укр. *Недуга* (СП 246), *Недужко* (Горпинич, Корнієнко 160), рос. *Недугов* (МИКП II, 318), чеськ. *Neduha* (Beneš 260);

~ *nedoga, *nedogь (ЭССЯ 24, 125).

*Nedqъľьjь: укр. *Недужий* (СП 246), пол. *Nieduży* (SN VI, 593);

~ *nedqъľьjь / *neduъľьjь (ЭССЯ 24, 126–127).

*Nedqъľьпъjь: ст.-рос. *Недужный* Иван Васильевич Голохвастов, XVI ст. (Веселовский 215);

~ *nedqъľьпъjь (ЭССЯ 24, 127).

*Nedrugь: ст.-рос. *Недругов* Назарий Бадеин, 1586 р. (Веселовский 215);

~ *nedrugь (ЭССЯ 24, 127).

*Nedrgьga: укр. *Недрига* (КПУ Ув. Дон. 2, 641).

*Nedudь: ст.-укр. Яцко *Недуд*, 1654 р. (Кравець, Мицик 28).

***Neduxa**, ***Neduxъ**: укр. *Недуха* (ТД Черкаси 698), *Недух* (КПУ Луг. 4, 135).

***Neduma**, ***Nedumъ**: рос. *Недумов* (Лет. ГС 2004, № 9, 41), *Недумова* (ПКТГ 1908: 241), (похідне) *Усть-Недумский* погост – ойконім у колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN VI, 119), пол. *Niedum* (SN VI, 593).

***Nedurgъ**: ст.-рос. Иванъ Федоровъ *Недуровъ*, XVII ст. (ОПКМ 62).

***Nedurgъпъжъ**: пол. *Niedurny* (SN VI, 593).

***Nedutъ(жъ)**: укр. *Недутий* (КПУ Харк. 2, 199).

***Nedviga**, ***Nedvigъ(жъ)**: укр. *Недвиг* (Горпинич 17), *Недвиг* (м. Луцьк; Анк.);

~ рос. діал. *недвиг* ‘лінива жінка’ (Островский 13, 330).

***Nedъbajъ**: укр. *Недбаєвський* (СП 246), (похідні) *Недбаєвка* (2) – ойконіми в колишніх Волинській та Чернігівській губ. (Vasmer RGN VI, 117), рос. *Недбай* (Книги РФ X, 287), блр. *Недбаєв* (м. Брест), пол. *Niedbaj* (SN VI, 590).

***Nedъbala**, ***Nedъbalaъ(жъ)**: ст.-укр. *Niedbało*, XVI ст. (Жерела III, 51), Федор *Недбалыи*, 1649 р. (Реєстр 398), укр. *Недбала* (Волинськ. обл.; Анк.), ст.-блр. *Недбалович* Юрьи, 1511 р. (LM № 9, 218), Пронец *Недбалович*, 1589 р. (АВК XVIII, 78), блр. *Нядбала* (Бірыла 301), слвн. *Nedbal* (ZSSP 401), чеськ. *Nedbal* (Beneš 269), *Nedbalý* (ЧП), слвц. *Nedbal* (TZ Bratislava 253), ст.-пол. *Nyedbaly*, 1459 р. (SSNO IV, 37), пол. *Niedbał*, *Niedbała* (SN VI, 591);

~ укр. *недбалий* ‘недбайливий, неретельний’ (Грінченко 2, 543) та ін.

***Nedъlba**: укр. *Недовба* (СКТ 552), блр. *Недовба* (м. Гомель).

***Nedъrda**: чеськ. *Nedrda* (ЧП).

***Nedъra**: укр. *Недра* (КПУ Харк. 10, 219), ст.-рос. Первуша *Недринъ*, 1585 р. (Тупиков 663), рос. *Недра* (м. Москва).

***Negadadlo**: рос. *Негадайлов* (СП 245).

***Negajъ**: укр. *Негай* (Ровенськ. обл.; Анк.), слов'ян. *Негай* (Магницький 60), які постали з імператива *ne gajі.

***Neględъ**: укр. *Негляд* (КПУ Хм. 8, 105). Пор. також топонім *Негляда* – назва зимівлі на Кубані (Фелицын № 1166);

~ укр. діал. *негляд* ‘похмура, невдоволена, непривітна люди-

на' (Громик 75), (похідне) *неглядка* ж. 'недбайлива, безтурботна' (Грінченко 2, 542).

***Negluxъ**(**јь**): укр. *Не́глух* (Богдан 200).

***Negněvičъ**: ст.-блр. *Негневич*, 1488 р. (LM № 4, 75), (похідне) *Негневичи* – ойконім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN VI, 115).

***Negoda**: укр. *Него́да* (СП 246), ст.-рос. *Негода* (АСЭИ 2, 613), рос. *Негода* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 181), блр. *Негода* (м. Могильов), *Няго́дзін* (Бірыла 301), серб. *Негода* (Грковић 144), хорв. *Negodić* (Leksik 455), чеськ. *Nehoda* (Венеš 245), пол. *Niegoda* (SN VI, 597);

~ ***negoda** (ЭССЯ 24, 127–128).

***Negodějъ**: ст.-рос. Окимъ *Негодяевъ*, 1430 р., Онцифоръ *Негодяевъ*, 1483 р. (Тупиков 662), *Негодяй › *Негодяевка* (8), *Негодяевская* (2), *Негодяиха* (2) – ойконіми в різних регіонах Росії (Vasmer RGN VI, 115), чеськ. *Nehoděj › ойконім *Nehodiv* (Profous III, 193);

~ ***negodějъ** (ЭССЯ 24, 128).

***Negodějъcъ**: ст.-рос. *Негодяец* Кузмин, 1598 р. (Копанев 155). Похідне на -ъcъ від *Negodějъ (ЭССЯ 24, 128).

***Negodica**: рос. (похідні) *Негодицы* (2) – ойконіми в колишніх Псковській та Петербурзькій губ. (Vasmer RGN VI, 115);

~ ***negodica** (ЭССЯ 24, 128).

***Negojica**: укр. *Негоїца* (СП 246).

***Negojъ**: слов'ян. *Negai*, 1170 р., *Negoj de Pezniz*, 1190 р. – особові імена в альпійських слов'ян (Kronsteiner 54 – з реконструкцією *Negojъ), хорв. *Negojević* (Leksik 455).

***Negojъca**: болг. *Негойца*, ж. (Морошкин 135).

***Negolsъ**: слов'ян. *Негласъ* (Морошкин 136), ст.-пол. *Niegłos* (1136 р. – *Negłoz*, 1400 р. – *Petrus Negłos*) (SSNO IV, 40), пол. *Niegłos* (SN VI, 597);

~ ***negolsъ** (ЭССЯ 24, 130).

***Negoničъ**: блр. (похідне) *Негоничи* – топонім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN VI, 116).

***Negolъ**: рос. (похідні) *Негонова* (2) – ойконіми в колишніх Нижегородській і Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 116).

***Negostъ**: ст.-рос. Ефимъ *Негостевъ*, 1607 р. (Тупиков 662),

(похідне) *Негоща* – топонім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN VI, 116) < *Негость + *-j-*, *Негоще* – назва ручая (НОС 6, 35), пол. (похідне) *Negast* – топонім (Jeżowa Rugia 29);

~ *negostь (ЭССЯ 24, 131).

*Negověľь(*жь*): рос. *Неговелов* (КПУ Зап. 9, 494).

*Negovoga: укр. *Неговора* (КПУ Херс. 9, 151), блр. *Неговора* (м. Мінськ);

~ рос. діал. *неговора* ‘людина, яка не вміє добре говорити’ (ЯОС 6, 128).

*Negqбь(*жь*): ст.-рос. *Незубко* Васильев, 1597 р. (Веселовский 215), рос. *Незубов* (РСД 435), Акулина Федотовская жена *Незубова*, 1713 р. (Баландин, Червяков 222).

*Negqda, *Negqдь: ст.-рос. (похідне) *Незудино*, 1625 р. – назва пустища в колишньому Вологодському пов. (Сторожев I, 18), пол. *Niegud* (SN VI, 597) < східнослов’ян.

*Negrějь: укр. *Негрій*, блр. *Нягрей* (Бірыла 301), рос. *Негрей*, *Негреев* (СКТ 551), блр. *Негрей* (м. Вітебськ), які постали на базі імператива *ne grěji.

*Negrqбь(*жь*): укр. *Негруб* (СП 246), блр. *Негруб* (м. Вітебськ).

*Negьbnqть(*жь*): ст.-рос. *Петрь Незнутой*, XVII ст. (Тупиков 268).

*Negьldогь: ст.-рос. *Незудорь* Иванъ (РВА 2, 217).

*Negьrdьjь: ст.-пол. *Petrus Nyegardi*, 1444 р. (SSNO IV, 40).

*Negьгть(*жь*): блр. (похідне) *Негертава* – ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін. 190).

*Negyba: чеськ. *Nehyba* (Beneš 260), словц. *Nehyba* (TZ Bratislava 253), ст.-пол. *Nyegyba* Maczyek, 1485 р. (SSNO IV, 40);

~ *negyba (ЭССЯ 24, 131).

*Negyвьпь(*жь*): рос. Евдокимъ *Негибневъ*, 1731 р. (Никольский Продолжение 210).

*Нехайжь: укр. *Нехай* (Пура СПР 4, 83), ст.-рос. Василь *Нехай*, 1431 р. (Антонов, Баранов 11), *Нехай* Васильевъ сынъ Бекетовъ, 1517 р. (Веселовский 221), рос. *Нехай* (Книги РФ X, 289), блр. *Няхай* (Бірыла 303), пол. *Niechaj* (SN VI, 587) ~ укр. *Хай* (PI IФ 4, 373);

~ ***не хажі** (ЭССЯ 24, 95–96), укр. діал. *нехая* ‘нечепурна жінка’ (Аркушин 1, 345).

***Нехажьсь**: блр. (похідне) *Няхайчык* (Бірыла 303).

***Нехагъь**: пол. *Nechar* (SN VI, 566) ~ ***хагъь** (ЭССЯ 7, 21), укр. діал. *нехарь* ‘нечисть; гидота; неохайна людина’, *нихарний* ‘брудний; гідкий’ (Піпаш, Галас 115, 117).

***Нехлѣвь(ь)**: ст.-укр. *Иванъ Нехлебъ*, 1552 р. (АЮЗР VII/1, 591), *Костюкъ Нехлѣбенко*, 1649 р. (Реєстр 339), *Роман Нехлеб*, 1654 р. (ПК 1654 р.: 308), рос. *Нехлебов* (РС 332), чеськ. *Nechleba* (ЧП);

~ блр. діал. *нехліб* = *бяххлебич* ‘господар, у якого було дуже мало хліба’ (НС 78).

***Нехода**, ***Неходъ**: ст.-укр. *Климко Неходко*, 1563 р. (Тупиков 277), укр. *Нехода* (СКТ 557), (похідне) *Неходины Хутора* – топонім у колишній Полтавській губ. (Vasmer RGN VI, 153), блр. *Нехода* (м. Гомель), пол. *Niechoda* (SN VI, 578).

***Неходіць**: ст.-укр. *Stepan Niechodzicz*, XVI ст. (Жерела III, 224).

***Неходьсь**: блр. *Неходцева ж.* (м. Вітебськ).

***Нехогошь(ь)**: ст.-рос. *Нехорош Семичев*, XVI ст. (Веселовский 221), *Бобров Нехороший*, XVI ст. (Анпилогов 175), *Нехорошко Киселевъ*, 1611 р. (Иванов Сист. 140), *Шелепин Нехороший*, XVII ст. (ИФТ 2, 208).

***Нехогъ(ь)**: рос. *Нехоров* (РСД 442), пол. *Nechor* (SN VI, 566), луж. *Nechor (ААО 5, 23) ~ ***хогъь** (ЭССЯ 7, 83).

***Нехота**, ***Нехоть**: ст.-рос. *Фадѣй Нехотинъ*, 1639 р. (Арсеньев 47), рос. (похідні) *Нехотово*, *Нехоткино* – ойконіми в колишніх Вологодській і Костромській губ. (Vasmer RGN VI, 153), рос. *Нехотин* (Книги РФ X, 289).

***Нехотѣь**: укр., рос. (похідні) *Нехотеевка* (3) – ойконіми в колишніх Курській та Чернігівській губ., *Нехотиевка* – в колишній Катеринославській губ. (Vasmer RGN VI, 153).

***Нехотимъ**: блр. (похідне) *Нехацім’е* – ойконім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 124).

***Нехута**, ***Нехуть**: рос. (похідне) *Нехутово*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК V, 296), чеськ. *Nechuta* (Beneš 260), пол. *Nechuta* (SN VI, 567);

~ *nexuta / *nexqta (ЭССЯ 24, 133).

*Нехутьпъль: пол. *Nechutny* (SN VI, 567), чеськ. *Nechutný* (Beneš 256);

~ *нехутьпъль / *нехqтъпъль (ЭССЯ 24, 133).

*Нехваъ: чеськ. *Nechval*, XVI ст. (Majtán 1996: 177).

*Нехуба: чеськ. *Nechyba* (Beneš 229), словц. *Nechyba* (TZ Bratislava 253), пол. *Nechyba* (SN VI, 569).

*Нехугъ: ст.-рос. Митка *Нехиревъ*, 1595 р. (Шумаков Сотницы 2, 187).

**Нехутръ(жь)*: рос. *Нехитров* (Лет. ГС 2006, № 20, 27).

*Неясъ: рос. *Неясов* (ИПЧ 4, 142), (похідне) *Неясова* – ойконім у Челябінському окрузі колишньої Уральської обл. (Списки Урал. 15, 85).

*Nejěbadlo: ст.-укр. Миско *Неубало*, 1649 р. (Рєєстр 391).

*Nejědla, **Nejědlъ(жь)*, *Nejědlo: укр. *Неїла* (КПУ Полт. 3, 145), *Неядло*, *Неядлий* (Пура СПР 4, 83), ст.-рос. Юрка *Неел*, 1470 р. (АСЗ 1, 293), *Неелов* Васюк, 1550 р. (ТК 1550 г.: 359), ст.-блр. Нгус *Nieielo*, 1638 р. (АВК XXIII, 157), словн. *Nejedli* (ZSSP 402), чеськ. *Nejedlý* (Beneš 279), *Nejedlo* (ЧП), словц. *Nejedlý* (TZ Trnava 138), пол. *Niejadła*, *Niejadło* (SN VI, 597). Сюди ж (похідні) *Нееловка* (3), *Неелово* (7) – ойконіми в різних регіонах Східної Славії (Vasmer RGN VI, 119).

*Nejědъ: рос. (похідне) *Неедово*, 1721 р. – ойконім у колишньому Костромському пов. (Островский ИСОК 191).

*Nejědъкъ: пол. *Niejadek* (SN VI, 597).

*Nejęta: д.-руськ. *Неѣта > ойконім *Неѣтинъ*, 1425 р. – у Київській землі (ПСРЛ II, 164; ЕСЛГНПР 91), укр. (похідне) *Неятинъ Бродъ*, 1910 р. – мікротопонім (с. Здомишель Ратнівськ. р-ну Волинськ. обл.; ДАВО ф. 263, оп. 1, од. зб. 111, арк. 23 зв.).

*Нејѣта: укр. *Нејма* (КПУ Черниг. 4, 775), *Нешма* (Годинка 184);

~ *нејѣть (ЭССЯ 24, 136).

*Нејѣтакъ: укр. *Нејмак* (ТДЖ 249).

*Nejъzgoda, *Neъzgoda: укр. *Незгода* (КПУ Він. 7, 530), ст.-пол. *Niezgoda*, 1472 р. (SSNO IV, 61), макед. *Huezgoda* – сучасне прізвище, пол. *Niezgoda* (SN VI, 619), чеськ. *Neshoda* (ЧП), словц. *Neshoda*, *Nezhoda* (TZ Trnava 138, 139);

~ *neǰzǰoda (ЭССЯ 24, 137), *nesǰgoda (ЭССЯ 25, 29–30).

*Neǰzǰodǰnǰjǰ: пол. *Niezgodna* (SN VI, 619).

*Neǰzǰyba: чеськ. *Neshyba* (ЧП).

*Neǰzǰodimǰ: укр. *Несходим* (ТДКШ 189);

~ рос. *неисходимый* 'який постійно перебуває де-небудь, не виходить звідкись' (Сл.РЯ XI–XVII вв. 11, 146–147).

*Neǰzǰvestǰnǰjǰ: рос. *Неизвестный* (АСИС 61), пол. *Niezwienu, Niezwiestna* (SN VI, 620);

~ *neǰzǰvestǰnǰ(jǰ) (ЭССЯ 24, 137).

*Nekazǰ: укр. *Неказ* (Горпинич 236).

*Neklada, *Nekladǰ: укр. *Неклада* (ТД Черкаси 699), рос. (похідне) *Некладово* – топонім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 127).

*Nekl'udǰ: ст.-рос. *Неклюдъ Федоровъ сынъ Шалимова, 1495 р.* (Тупиков 270), (похідні) *Неклюдова* (4), *Неклюдовка* (8), *Неклюдово* (18) – топоніми в різних регіонах Росії (Vasmer RGN VI, 127), блр. *Няклюдова* – ойконім у Вітебській обл.;

~ *nekl'udǰ (ЭССЯ 24, 139).

*Nekl'udǰsǰ: рос. (похідне) *Неклюдцево* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VI, 127).

*Nekolǰbǰ: ст.-рос. (похідне) *Неколובה* (слобода), XVII ст. (ОПКМ 229).

*Nekoldǰ: ст.-укр. *Ходко Неколодко*, 1552 р. (АЮЗР VIII/1, 87).

*Nekolǰtǰjǰ: ст.-рос. *Гришка Григорьевъ, прозвище Неколотой, 1625 р.* (Боровск 8).

*Nekora, *Nekogǰ, *Nekogǰ: ст.-укр. *Никора* и *Павель Хотьяновичи, 1563 р.* (Тупиков 279), укр. *Некора* (ТД Черкаси 699), ст.-рос. *Некорь, 1550 р.* (ДРВ VIII, 20), рос. *Некорь, 1704 р.* (СВП II, 322), хорв. *Nekora* (Leksik 456).

*Nekor^(?)akǰ: укр. *Никорак* (КПУ ІФ 2, 451) < **Некорак, Некорак* (СП 247).

*Nekorigǰ: укр. *Некорич* (РІ Зак. 2, 717), хорв. *Nekorić Jurevac, 1512 р.* (Monumenta 200).

*Nekozǰ: укр. *Некóz* (Горпинич, Корнієнко 161).

*Nekrasa, *Nekrasǰ: д.-руськ. *Некрас, XIII ст.* (Подольская 277), ст.-рос. *Некрась, 1461 р.* (Тупиков 231), *Некраса, 1565 р.* (Веселовский 217), ст.-блр. *Некрас, XV ст.* (Бірыла 298), слвн.

Nekrasov (ZSSP 402), ст.-чеськ. *Nekrasa* ч. (Jungmann II, 670), пол. *Niekras, Niekrasa* (SN VI, 598);

~ *nekrasa (ЭССЯ 24, 143).

*Nekrasъсь: ст.-рос. *Некресец* Лешин, 1598 р. (Копанев 159).

*Nekrěръкъъь: укр. *Некрінкий* (Богдан 200).

*Nekrěчь: укр. *Некряч* (ЄР 663).

*Nekręta: блр. *Некрята* (м. Мінськ).

*Nekriчь: укр. *Некрич* (ТД Черкаси 699), рос. *Некрич* (КП Саратов. 3, 520) ~ *kriчь (ЭССЯ 12, 150).

*Nekridlъь: ст.-рос. Панка *Некрылов*, 1646 р. (ПКВ 62), Дементий *Некрыловъ*, 1675 р. (Тупиков 664), рос. *Некрилов* (СП 247), (похідне) *Некрылов* – ойконім у колишній Воронежській губ. (Vasmer RGN VI, 130).

**Nekropъ(ь)* / **Nekrupъ(ь)*: ст.-укр. *Некрупа* Лець, XVI ст. (Жерела II, 7).

*Nekryтъь: укр. *Некритий* (ТД Черкаси 699), (похідні) *Некритове* – назва поселення на Львівщині, рос. *Некрытовка* – ойконім у Томській обл.

*Nekudъ: словц. *Nekudová* ж. (TZ Bratislava 253).

*Nekuъь: укр. *Некуй* (ОКГУМ), ст.-рос. Івашко *Нѣкуй*, 1679 р. (Тупиков 272).

*Nekula: укр. *Некула* (Богдан 200), чеськ. *Nekula* (Beneš 287).

*Nekuгъ: укр. *Некур* (ЄР 502).

*Nekъlъa: укр. *Некульча* (ОМ 3, 50).

*Nekъlda: рос. *Никольдин* (Рамиєс 2, 406).

*Nekъldoma: словц. *Nechojdoma* (TZ Bratislava 253).

*Nekъlesa: укр. *Неклеса* (КПУ Ув. Дон. 8, 275), блр. *Неклеса* (м. Гомель). Як безпрефіксну паралель пор. *Kъlesъ ( ) укр. *Клесів* – ойконім у Ровенськ. обл.).

*Nekъlga: укр. *Неклега* (БР 75) < *Некелга (метатеза).

**Nekъl'a*, *Nekъlъ, *Nekъlъь: ст.-укр. (похідне) Федоръ *Некленко*, 1649 р. (Реєстр 192), укр. *Некля* (Богдан 200), пол. *Niekiel* (SN VI, 597), чеськ. *Nekl* (ЧП).

*Nekъlъсь: укр. *Неклець* (Харківськ. обл.; Анк.)

*Nekъra: укр. *Некра* (КПУ Луг. 2, 37), пол. *Niekra* (SN VI, 598).

*Nekъrda: чеськ. *Nekarda* (ЧП).

*Nekъrдакъ: укр. *Некордак* (РІ ІФ 2, 564).

***Nekъrsa**: укр. *Нукирса* (повідомлення Ушакової Г. Л.).

***Nekvasa**, ***Nekvasъ**: укр. *Ніквас* (ЄР 389) < *Неквас, (похідні) ст.-рос. *Неквасина*, 1629 р. – топонім (МА 147), рос. *Неквасово* – назва поселення в колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN VI, 126).

***Nekvĕtajъ**: ст.-рос. Копыловъ *Нецвѣтай* Ивановъ, 1592 р. (Греков 1916: 111), Треня *Нецвѣтай*, 1629 р. (Тупиков 277), *Нецветаев* Григорий, 1668 р. (ПСРЛ XXXV, 178), блр. *Нецвяттай* (Бірыла 299).

***Nekvĕtъ**: рос. *Нецвет* (КПУ Ник. 3, 95), блр. *Няцвет* (Бірыла 303).

***Nekyla**: укр. *Некіла* (Богдан 200).

***Nekurĕljъ**: укр. *Некипілій* (ОНСН 474), ст.-блр. Янь *Некипельый*, 1528 р. (ЛМ 1915: 228), ст.-рос. Олешка Гавриловъ сынъ *Некипѣлово*, 1628 р. (Зерцалов 65), *Некипельый* Петр, 1647 р. (Раздорский 508), (похідні) *Некипелова*, *Некипеловка* – ойконіми в колишніх Пермській та Курській губ. (Vasmer RGN VI, 126).

***Nekyslъjъ**: рос. *Некислый* (Рамієць 2, 464).

***Nelada**: укр. *Нелада* (КПУ Черк. 8, 625), ст.-рос. Ильюхъ *Неладинъ*, XIV ст. (Тупиков 664);

~ ***neladъ** (ЭССЯ 24, 147).

***Nelajъ**: ст.-рос. Второй Дмитриев сын *Нелаевъ*, 1582–1583 рр. (Кистерев 2003: 124), *Нелаев* Родион, 1678 р. (ТК III, 180), рос. *Нелаев* (СП 247). В основі – імперативна форма *ne laji.

***Nelasъ(jъ)**: рос. *Неласов* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 122).

***Nelĕra**, ***Nelĕrъ(jъ)**: ст.-укр. *Нелѣнь* Скробовичъ, 1565 р. (Тупиков 272), Тимошъ *Нелѣна*, 1649 р. (Реєстр 37), укр. *Неліп* (Волинськ. обл.; Анк.), *Неліпа* (м. Луцьк; Анк.), ст.-блр. *Нелепъ* Соболевичъ, XVI ст. (РКЭ 17), блр. *Нялѣнка* (Бірыла 301), (похідне) *Нелепово* – ойконім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN VI, 130), болг. *Нелен* (Займов 167), ст.-чеськ. *Nelepa*, 1115 р. (Морошкин 136), ст.-пол. Nicolaus *Neleppa*, 1398 р., *Nyeleper*, 1446 р. (SSNO IV, 43), пол. *Nielepa* (SN VI, 598);

~ ***nelĕrъ(jъ)** (ЭССЯ 24, 148).

***Nelĕrъсь**: схв. *Nelipac* – чоловіче ім'я (PI 340), ст.-пол. Danil alias *Nyelepyecz* de Czastin, 1445 р. (SSNO IV, 43), пол. *Nielepiec* (SN VI, 598).

***Nelěзь**: укр. *Неліз* (КС Черк. 2, 159).

***Nelędva**: укр. *Неледва* (КПУ Зап. 14, 292; СХУ 160) < *Нелядва.

***Nel'uba**, ***Nel'ubъ(јь)**: ст.-укр. *Нелюбъ*, 1456–1471 рр. (АЗР I, 72), ст.-рос. Александръ *Нелюбъ*, 1406 р. (Тупиков 272), рос. *Нелюба ж.*, 1616 р. (ПСЭИ I, 326), ст.-блр. *Нелюба ж.* (ПГ 3, 35), блр. *Нелюб*, *Нялюб* (Бірыла 299), болг. *Нелюб* (Заимов 167), *Нелюбов* (Илчев 357), чеськ. *Neliba* (Beneš 259), ст.-пол. *Neluba* (SSNO IV, 43), пол. *Nielub* (SN VI, 599).

Заголовкові праформи продуктивно реалізувалися в ойконімії східнослов'янських земель, див.: (Vasmer RGN VI, 131–132);

~ ***nel'ubъ(јь)** (ЭССЯ 24, 149).

***Nel'ubiць**: ст.-укр. *Нелюбич* Семян, XVI ст. (Жерела I, 40).

***Nel'ubimъ(јь)**: ст.-рос. *Нелюбим* Дорофеев, 1613 р. (Веселовский 217);

~ ст.-рос. *нелюбимый* 'неприемный' (Сл.РЯ XI–XVII вв. 11, 165).

***Nel'ubьсь**: ст.-укр. *Mathy Nielubies*, 1563 р. (АЮЗР VII/2, 98), ст.-пол. *Opaczko alias Nyelubecz*, 1483 р. (SSNO IV, 43).

***Nel'uda**, ***Nel'udъ**: ст.-рос. *Нелидов* Степан Яковлевич, 1470, *Нелидко*, поч. XV ст. (Веселовский 217), (похідні) *Нелидовка* (4), *Нелидово* (10) – топоніми в різних регіонах (як форми з делябілізованим 'у > и), *Нелюдово* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VI, 132), блр. *Нялідовічы* – ойконім у Мінській обл. (Жучкевич 255), пол. *Nieluda* (SN VI, 599);

~ ***nel'udъ** (ЭССЯ 24, 150).

***Nelomajъ**: ст.-рос. *Неломай* Остафьевъ с. Олферьева Дурново, 1565 р. (Тупиков 272).

***Nelupa**, ***Nelupъ**: укр. *Нелупа* (КПУ Луг. 2, 37), *Нелуп* (СКТ 553).

***Nelьga**: укр. *Нельга* (Горпинич 204), *Нильга* (Кравченко 145), рос. *Нельга* (КП Саратов. 3, 520), (похідне) *Нельгино* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN VI, 131), блр. *Нельга* (Бірыла 299);

~ ***nelьga** (ЭССЯ 24, 97).

***Nelьгькьјь**: ст.-рос. *Иванъ Нелехково*, 1557 р. (Тупиков 272).

***Nelьstidlo**: рос. (похідне) *Нельстиловка* – топонім у колишній Курській губ. (Vasmer RGN VI, 131).

***Nelʹžičʹ**: укр. (похідне) *Нельжичи* – топонім (ОНСН 127).

***Neměľkьjь**: ст.-блр. Ян *Немелкий*, 1635 р. (ИЮМ XIV, 235).

***Neměra**, ***Neměgь**: ст.-укр. *Немера* Богдановичь, 1495 р. (Тор-гівля 39), укр. *Немер* (КПУ Дон. 1, 538), блр. *Нямєра* (Бірыла 302), рос. (похідні) *Немерино*, *Немеричи*, *Немерово* (3) – ойконіми в колишніх Тульській, Орловській, Московській, Рязанській, Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 133), макед. *Немер* (Станковска 1995: 562), ст.-пол. *Niemierz*, *Niemierza* (SSNO IV, 45), пол. *Niemier*, *Niemiera* (SN VI, 602);

~ ***neměra**, ***neměgь** (ЭССЯ 24, 152).

***Neměričь**: ст.-укр. Война *Немѣричъ*, 1476 р. (ССУМ II, 40), укр. *Немерич* (КС Черніг. 2, 53).

***Neměgьсь**: укр. *Немерець* (КПУ Сум. 5, 318), (похідне) *Немерче* – ойконім у Вінницькій обл.

***Neměšajь**: (похідні) укр. *Немішаєве* – ойконім у Київській обл., рос. *Немешаева* – назва поселення в колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 134), мотивовані імперативом *ne těšaji.

***Neměkupьľjь**: ст.-рос. *Немекиной* Андрей, 1651 р. (ТК II, 407).

***Nemęť(jь)**: укр. *Нем'ятій* (ОКГУМ), ст.-рос. *Немятій* Дичков Баймаков, 1545 р. (Веселовский 218), *Немятов*, 1573 р. (Альшиц 62), рос. Гурій *Немятов*, 1707 р. (Титов Рукописи 4, 152), (похідні) *Немятова*, *Немятово* – ойконіми в колишніх Рязанській і Петербурзькій губ. (Vasmer RGN VI, 138);

~ ***nemęť(jь)** (ЭССЯ 24, 153).

***Nemigadlo**: рос. Петръ *Немигаловъ*, 1709 р. (Сиб. города 53).

***Nemila**, ***Nemilь(jь)**: ст.-укр. *Немила* ж., 1554 р. (АЮЗР VIII/6, 34), ст.-рос. *Немилов* Кузьма, 1660 р. (Веселовский 217), болг. *Немил* (Займов 167), схв. *Nemil* – чоловіче ім'я (PI 340), *Нимилта* (Речник XV, 155), пол. *Niemila* (SN VI, 602), чеськ. *Nemil [« ойконіма *Nemile* (Šrámek 98)], луж. **Nemil(a)* ? (ААО 5, 24);

~ ***nemilь(jь)** (ЭССЯ 24, 155).

***Nemilostivьjь**: укр. *Немилостивий* (КПУ Харк. 4, 466);

~ ***nemilostivь(jь)** (ЭССЯ 24, 153–154).

***Nemira**, ***Nemirь**: д.-руськ. *Немиръ*, 1412 р. (Тупиков 273), ст.-укр. *Немира*, XV ст. (АЮЗР I/6, 8), укр. *Неміра* (Ровенськ. обл.; Анк.), ст.-рос. *Немир*, 1545 р. (Веселовский 217), блр. *Няміра* (Бір-

ьла 302), болг. *Немир* (Заимов 167), *Немиров* (Илчев 357), схв. *Nemir* – чоловіче ім'я (PI 340), *Nemira* ж., XII ст. (Rječnik VII, 908), ст.-пол. *Niemir*, 1136 р., *Nemyra*, 1401 р. (SSNO IV, 47–48), пол. *Niemir*, *Niemira* (SN VI, 602).

Антропоніми *Немира*, *Немир* продуктивно реалізувалися в східнослов'янській ойконімії, див.: (Vasmer RGN VI, 134–135);

~ *nemira, *nemirъ (ЕССЯ 24, 156).

*Nemiričъ: ст.-укр. Стефан *Немирич*, 1623 р. (Яковенко 354), Еліашъ Александр *Немиричъ*, 1683 р. (Тупиков 664), укр. *Немирич* (КПУ Сум. 1, 178), пол. *Nemiryčz* (SN VI, 602).

*Nemirъpъjъ: укр. *Немірний* (Пура СПР 4, 83);

~ **nemirъpъ(jъ)* (ЕССЯ 24, 157).

*Nemodlimъ: пол. *Niemodlim [цит. за: (Borek 1986–1987: 57)].

*Nemoga, *Nemogъ: укр. *Немога* (КС Дн. 3, 69), блр. Васка *Немога*, 1746 р. (Бірыла 1966: 239), схв. *Nemog*, XIII ст. (ЕССЯ 24, 157–158), словц. *Nemoga* (TZ Bratislava 255);

~ *nemoga / *nemogъ (ЕССЯ 24, 157–158).

*Nemogajъ: блр. *Немогай* (Бірыла 299), мотивоване псл. *netogaji.

**Nemogotъjъ(jъ)*: укр. *Немогуций* (Горпинич, Корнієнко 161);

~ **nemogotъjъ(jъ)* (ЕССЯ 24, 158).

**Nemogt'ъ*: укр. *Неміч* (Горпинич, Корнієнко 161), *Немич* (КПУ Зап. 5, 464), ст.-пол. *Niemocz*, 1405 р. (SSNO IV, 49);

~ **nemogt'ъ* (ЕССЯ 24, 159–160).

**Nemogt'ъlpъ(jъ)*: рос. *Немочной*, 1752 р. (МИВК 29);

~ **nemogt'ъlpъ(jъ)* (ЕССЯ 24, 160–162).

*Nemojъ: болг. *Немой* – захисне ім'я, із *не* і *мой* (Заимов 167), ст.-пол. *Nemoj*, XII ст. (Taszycki 112), пол. *Niemuj* (SN VI, 603), ст.-чеськ. *Nemoj* (Šgrátek 98). Сюди ж слов'ян. Radeke *Nemoghe*, 1344 р. – у німецьких середньовічних джерелах (Schlimpert 1978: 94 – з реконструкцією *Nemoj*).

**Nemoldъ(jъ)*: болг. *Немлад* – захисне ім'я (Заимов 167).

**Nemoltъ(jъ)*: укр. *Немолот* (КПУ Сум. 5, 133), ст.-рос. Гришка *Немолото*, 1690 р. (Холмогоров Переславль 187), рос. Іванъ Семеновъ с. *Немолотовъ*, 1763 р. (Тобольск 123), *Немолотов* (СКТ 554).

***Неморѣ**: ст.-рос. Аниско Ивановъ сынъ *Неморочевъ*, 1631 р. (ПКРК I/2, 507).

***Немодгъ(жъ)**: укр. *Немудрий* (КПУ Полт. 1, 285), рос. *Немудров* (КПУ Киров. 1, 554), пол. *Niemondry* (SN VI, 603);

~ ***немодгъ(жъ)** (ЭССЯ 24, 163).

***Немодъ**: пол. *Niemat [цит. за: (Borek 1986–1987: 57)].

***Немѣда**: рос. (похідні) *Немдинская* (2), *Немдинское* – топоніми в колишніх Костромській та В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 132).

***Немѣва**: ст.-рос. Отдаш *Немолвин*, 1564–1565 рр. (АСС 260), чеськ. *Netliva* (Венеš 260). Пор. також ойконім *Немолва* – в колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN VI, 136);

~ ***немѣвъ(жъ)** (ЭССЯ 24, 164), укр. діал. *немова* 'німа, німий' (Пиртей 2001: 176).

***Немѣвіць**: ст.-укр. Iwan *Nietowicz*, XVI ст. (Жерела III, 240), (похідне) *Немовичі* – ойконім у Ровенській обл.

Немѣза** (Немѣза?**): укр. *Немза* (ПДн. 4/2, 395).

***Немудло**: рос. (похідне) *Немылы* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN VI, 137).

***Немысль**: (похідні) ст.-укр. *Немышлец*, 1639 р. – назва колодязя, укр. *Немишля* – назва яру, *Немышлец* – топонім (басейн Сіверськ. Дінця; СГУ 385), болг. *Немисл* (Займов 167), ст.-серб. (похідне) **Немышль** – ойконім (Даничій II, 143), серб. *Nemysl* (Морошкин 137), пол. *Niemysl [цит. за: (Borek 1986–1987: 57)].

***Немутъ(жъ)**: ст.-укр. Сенка *Немытковъ*, 1649 р. (Тупиков 665), ст.-рос. Ивашка Василев сынъ *Немытов*, 1622 р. (ПКА 285), *Немытый* Лазарь Васильевич, 1698 р. (ВМС 132), рос. *Немытов* (СКТ 554), *Немыткин* (КПУ Ув. Дон. 12, 628), (похідні) *Немытки*, *Немытовка*, *Немытовский* – ойконіми в колишніх Костромській, Смоленській, В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 138), пол. *Niemut* (SN VI, 603);

~ ***немутъ(жъ)** (ЭССЯ 24, 165).

***Немѣга**: ст.-рос. Истомка *Немга*, 1544 р. (Кистерев 2000: 100), (похідне) *Немгино* – топонім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 132) – форма без ефекту першої палаталізації.

***Немѣгдъ**: рос. *Немердов* (КПУ Луг. 2, 37).

***Немыргзькъ**: рос. (похідне) *Немерзки* – ойконім у колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN VI, 133).

***Немыста**: ст.-пол. *Niemsta* (SSNO IV, 49);

~ ***немыста** (ЭССЯ 24, 166).

***Непада**, ***Непадъ**: ст.-укр. *Непадъ*, 1578 р. (Памятники III/2, 79), Данюкъ *Ненад*, 1649 р. (Реєстр 311), укр. *Непада*, 1729 р. (ОКІУМ), *Ненад* (КПУ Сум. 10, 75), *Непада* (КПУ Харк. 8, 195), ст.-рос. *Непадъ*, 1595 р. (Тупиков 273), блр. *Няна́дзік* (Бірыла 302), болг. *Ненад*, *Непада* (Заимов 167), схв. *Непада*, 1345 р. (Сто-жановић I, 33), ст.-серб. **Непада** ч., 1387 р. (Морошкин 137), слвн. *Nepad* (ZSSP 402);

~ ***nenada**, ***nenadъ** (ЭССЯ 24, 167).

***Непадѣјь**: ст.-серб. **Непадѣи** (Даничић I, 144), схв. *Непадеј* (Речник XV, 185), слвн. *Nepadej* (Kos 129). Пор. ще слов'ян. *Nepadei*, 1224 р. – у німецьких середньовічних джерелах (Schlimper 1978: 94);

~ ***nenadějъ** (ЭССЯ 24, 167).

***Непациць**: ст.-серб. **Брамань Ненадикь**, 1369 р. (Даничић I, 143), хорв. *Nepadić* Марко, 1585 р. (Monumenta 338), слвн. *Nepadić* (ZSSP 402).

***Непадобьпъјь**: ст.-рос. *Ивашко Ненадобный*, 1506 р. (Углич 41);

~ ***nenadobьpъ(jъ)** (ЭССЯ 24, 168).

***Непаяѣдъ**: рос. (похідне) *Непаедово* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 138);

~ ***nenajědъ** (ЭССЯ 24, 169).

***Непарадъ**: укр., рос. (похідні) *Непарадов*, *Непарадово* – ойконіми в колишніх Харківській та Курській губ. (Vasmer RGN VI, 138).

***Непарокъ**: ст.-рос. *Непарок* Васильевич Левшин, 1552 р. (Веселовский 218), рос. *Непароков* (Путеводитель 560);

~ ***nenarokъ** (ЭССЯ 24, 169–170).

***Непастье**: ст.-рос. *Олешка Федоровъ сынъ Непастьевъ*, XVI ст. (ТПК 1912, № 4, 58).

***Непашъ**: ст.-рос. *Ненашъ* Десятовъ сынъ Кондыревъ, 1572 р. (МИРС XXIII, 23), Буковский *Ненаш* Микитин, XVI ст. (Анпиров 1982: 120), рос. *Ненашев* (Книги РФ X, 288);

~ ***penaŝь** (ЭССЯ 24, 171).

***Непісь**: укр. *Не́нич* (Горпинич 246).

***Непогь**: рос. (похідні) *Ненорово* (3) – ойконіми в колишніх Ярославській, Костромській, Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 138).

***Neņuda**: пол. *Nienuda* (SN VI, 604).

***Необраліть**: укр. (похідне) *Неопалимівка* – ойконім у Кіровоградській обл., рос. *Неопалимов* (ПКТГ 1908: 203).

***Необрогь**: рос. *Неопоров* (Рамієс 2, 128).

***Необ(в)уцьпъ**: ст.-рос. *Необышний* Фрол, 1624 р. (Веселовский 218);

~ ***neob(в)уцьпъ(јь)** (ЭССЯ 24, 179–180).

***Неокъ(јь)**: рос. *Не́ока*, ч., ж. (СП 248).

***Неорба**, ***Неорбъ**: укр. *Не́рба* (Горпинич 218), рос. *Нерб́ов* (СП 247), пол. *Nieroba* (SN VI, 606).

***Неорбѣ**: рос. *Неробеев* (Лет. ГС 2004, № 10, 34). Лексикалізація імперативної форми *ne orběi.

***Неорбьса**: пол. *Nierobca* (SN VI, 606).

***Неорслъ**: ст.-рос. *Иванко Нерослой*, 1556 р. (Сотная ТС 101).

***Неорслъ**: укр. (похідне) *Нерослева* – ойконім у колишній Херсонській губ. (Vasmer RGN VI, 142), *Нерослик* (СП 555).

***Неорста**: ст.-пол. *Nierosta* (?) (1344 р. – «per [...] Iohannem Neraste») (SSNO IV, 54);

~ ***neorsta** (ЭССЯ 24, 80).

***Неорстја**: ст.-рос. *Нероща*, 1492 р. (Веселовский 219), рос. (похідні) *Нерощин*, *Нерощино* – ойконіми в колишніх Курській та Московській губ. (Vasmer RGN VI, 142).

***Неортајь**: ст.-рос. *Нератай*, 1539 р. (Тупиков 274).

***Неортъ**: блр. *Нераткоў* (Бірыла 299), ст.-рос. *Нератов* Онисим, 1660 р. (Веселовский 219), рос. *Нератов* (Рамієс 2, 19), (похідні) *Нератовка*, *Нератово Сосново* – ойконіми в колишніх Уфимській та В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 141), хорв. *Nerat Blaž*, 1527 р. (Monumenta 223), словн. *Nerat* (ZSSP 402).

***Неорвп'а**, ***Неорвпъ(јь)**: укр. *Неровня* (КПУ Сум. 5, 133), *Нерівний* (КПУ Харк. 8, 261), рос. *Неровный* (КПУ Зап. 14, 294),

(похідне) *Неравново* – ойконім у колишній Московській губ. (Vasmer RGN VI, 140);

~ **неорвнп'а*, **неорвнп(ь)* (ЭССЯ 24, 180–182).

*Неорзуй: ст.-рос. Сенька Гридьев сын *Неразуй*, 1646 р. (ПКВ 156), Осташка *Нерозуй*, 1665 р. (ПО 195).

*Неорзпакь: укр. *Нерознак* (СКТ 555);

~ *неорзпакь (ЭССЯ 24, 186).

*Неотьсторь: слов'ян. *Неоступь* (Морошкин 137).

*Неога, **Неогь(ь)*: (похідні) рос. *Невгово* – топонім у колишній Рязанській губ., блр. *Невгин* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN VI, 110).

**Неогьльп(ь)*: укр. *Неугольна ж.* (ПІ Дн. 4/2, 386).

**Неогь(ь)*: укр. *Неус* (Горпинич 333; СП 248).

*Неоть: ст.-укр. Василей *Неут*, 1654 р. (ПК 1654 р.: 192), рос. *Неутов* (КПУ Полт. 1, 286).

*Нерацісь: ст.-блр. Васка *Непачич*, 1515 р. (ОРСПР 44).

**Нераль(ь)*: чеськ. *Nepala* (ЧП).

*Нерась: пол. (похідне) *Nierasice*, сучасне *Nieraszyce* – топонім у Гливицькому пов. (Malec 1977: 76).

*Нертимь: рос. *Непретимова ж.* (Лет. ЖС 2000, № 9, 129).

*Нерѣја: ст.-рос. *Ненея* Григорьев, 1556 р. (Тупиков 274), *Ненеин* Фетька, 1634 р. (ТК I, 310), рос. *Ненеин* (Книги РФ X, 288), (похідні) *Ненеина*, *Ненеино* (2) – ойконіми в колишніх Пермській, Ярославській, Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 139);

~ *нерѣја (ЭССЯ 24, 187).

*Нерѣйса, *Нерѣйсь: ст.-рос. Василій Ивановъ с. *Непейцынъ*, 1562 р. (Тупиков 665), *Непейцын* Алексей, 1578 р. (РК 1475–1598 гт.: 289), Варламъ *Непейцынъ*, 1584 р. (АЮБ III, 27), рос. *Непейцын*, XVIII ст. (ПМД 49), (похідні) *Непейцево*, *Непейцево на Коськове* – ойконіми в колишніх Уфимській та Псковській губ. (Vasmer RGN VI, 139).

**Неріть(ь)*: чеськ. *Nerita* (ЧП).

**Нерл'уйь*: ст.-рос. Микитка Федков с. *Неплюевъ*, 1495 р. (Тупиков 665), *Неплюй* Федоръ, XVI ст. (НПК IV, 82), Микифоръ *Неплюевъ*, 1625 р. (МА 97), рос. *Неплюев* (ОДДИ I, 373), укр. (похідне) *Неплюеве* – топонім у Сумській обл.

***Нерлохъ(јь)**: укр. *Неплох* (КПУ Харк. 20, 138), рос. *Неплохов* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 182), пол. *Nierłoch* (SN VI, 605).

***Нерлоѣть**: рос. (похідне) *Неплутовская* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 139).

***Нероѣдль(јь)**: блр. *Непачаловіч* (Бірыла 299).

***Нероѣть(јь)**: ст.-рос. Романъ Васильевъ *Непчатый*, 1594 р. (Смирнов ОУ 202), Лукьянь Демьяновъ сынъ *Непчетой*, 1626 р. (Танков 1, 92), рос. *Непчатих* (Горпинич 63), рос. *Непчатов* (КПУ Харк. 3, 337), пол. *Nieroczęt* (SN VI, 605);

~ ***нероѣть(јь)** (ЭССЯ 24, 190).

***Неродоба**: укр. *Неподоба* (КПУ Хм. 10, 540);

~ ***неродоба** (ЭССЯ 24, 190–191).

***Неродовьпъ**: рос. *Неподобный* (СКТ 554);

~ ***неродовьпъ(јь)** (ЭССЯ 24, 191).

***Нерогода**, ***Нерогодъ**: ст.-рос. *Непогода* Неплюев, 1565 р. (Веселовский 218), *Непогодъ* Савельевъ, 1586 р. (АПА 19), *Непогодко* Осиповъ, 1612 р. (Тупиков 274), *Непогодинъ*, 1646 р. (ЦСП 21), рос. Иванъ Михайловъ с. *Непогодинъ*, 1722 р. (ПЗН 90), *Непогодин* (КПУ Ув. Дон. 7, 318), блр. *Непогода* (м. Мінськ), *Непогодин* (м. Бобруйськ), пол. *Nierogoda* (SN VI, 605);

~ ***nerogoda**, ***nerogodъ** (ЭССЯ 24, 192, 193).

***Неројь**: ст.-рос. Богдан *Непоев*, 1634–1635 рр. (ТК Вологда 1, 68), мотивоване псл. *ne roji.

***Нерокојь**: хорв. *Нерокој* (Leksik 457), чеськ. *Нерокој* (Beneš 229), пол. *Nierokój* (SN VI, 605);

~ ***нерокојь** (ЭССЯ 24, 194–195).

***Нерокогъ**: слвн. *Нерокор* (Kos 129).

***Нерокројь**: рос. *Непокроев* (ОДДИ I, 373).

***Нерокрутьпъ**: укр. *Непокрытий* (СП 247), ст.-рос. *Непокрытый* Иван, 1600 р. (Веселовский 218).

***Нерокурьпъ(јь)**: укр. *Непокупний* – сучасне прізвище, блр. *Непакўпны* (Бірыла 299), пол. *Nierokurna* (SN VI, 605);

~ ***нерокурьпъ(јь)** (ЭССЯ 24, 196).

***Нероль(јь)**: укр. *Непол* (КС Київ. 1, 379).

***Неротокъ**: чеськ. *Неротик* (Svoboda 95).

***Неротуслъ**: чеськ. *Неротусл* (Svoboda 81), (похідне) *Неротушл* – топонім (Profous III, 206).

***Нерора**, ***Нерогъ**: ст.-рос. (похідне) *Непорин затон*, 1646 р. – на р. Вороніж (ПКВ 132), рос. (похідні) *Непорова*, *Непорово* – ойконіми в колишніх Тверській та Костромській губ. (Vasmer RGN VI, 140), ст.-пол. *Niepor* (?) [Mojmir *Nipory*, 1265 р. (SSNO IV, 52)], пол. *Nepora* (SN VI, 573), чеськ. *Nepor* (ЧП).

***Нерорада**, ***Нерорадь**: ст.-укр. Прокопъ *Непорада*, 1649 р. (Реєстр 218), укр. *Непорада* (ЄР 159), ст.-пол. *Nieporad (Malec 1971: 100), слвц. (похідне) *Neporadza* – ойконім.

***Нерорадиць**: ст.-чеськ. *Neporadiz*, 1235 р. (Морошкин 137).

***Нерорадьпъ**: укр. *Непорадний* (РІ ІФ 4, 322), пол. *Nieporadny* (SN VI, 605).

***Нерорѣдъпъ(жъ)**: ст.-рос. *Непорядня* Воробин, поч. XVI ст. (Веселовский 219);

~ ***нерорѣдъпъ(жъ)** (ЭССЯ 24, 198).

***Нерортъ(жъ)**: укр. (похідне) *Непоротова* – ойконім у Чернігівській обл., історично – *Непоротова*, 1447 р. (ССУМ II, 40).

***Неposěda**, ***Неposěдъ**: ст.-рос. Михаль *Неposедовъ*, 1462 р. (Тупиков 665), *Неposедъ* Федоровъ сынъ Аристовъ, 1545 р. (Шумаков Обзор 4, 49), пол. *Nieposiada* (SN VI, 605);

~ ***неposěda** (ЭССЯ 24, 200).

***Неpospělъ(жъ)**: ст.-рос. *Неposпѣль* Григорьевъ, 1633 р. (Тупиков 274), пол. *Niepośpiał* (SN VI, 605).

***Неpostавъ**: ст.-рос. Богданъ *Неpostавовъ*, 1545 р. (Тупиков 665), Гарманов *Неpostав* Григорьевич, 1568–1569 рр. (ПМЯ II, 306), *Неpostавовъ* Осиповъ сынъ Чюровского, 1576 р. (Тупиков 274), Григорей крестьяниновъ сынъ *Неpostавовъ*, 1641 р. (САШ 100);

~ ***неpostавъ** (ЭССЯ 24, 201).

***Неpotęga**, ***Неpotęгъ**: ст.-рос. *Непотягов* Копос, 1535 р. (Веселовский 219), *Непотягинъ*, XVII ст. (Пясецкий 75), рос. (похідні) *Непотягово* (5) – ойконіми в колишніх Ярославській, Владимирській, Вологодській губ. (Vasmer RGN VI, 140).

***Нерозпапъ**: укр. (похідні) *Непізнаничі*, *Старі Непізнаничі* – ойконіми в Житомирській обл.

***Неpožitъ**: чеськ. *Nepožitek* (Beneš 229).

***Неpoqкъ**: ст.-рос. *Непук* Мартынов сын, 1556 р. (Антонов 34).

***Неpoqтъ**: рос. *Непутин* Семен, XVII ст. (ТК II, 852);

~ ***nepqъ** (ЭССЯ 24, 206).

***Неправѣда**: укр. *Неправда* (ОКГУМ), блр. *Няпраўда* (Бірыла 302), хорв. (похідне) *Неправди́ци* – топонім у Боснії і Герцеговині (Ім. т. 305);

~ ***неправѣда** (ЭССЯ 24, 210).

***Непрѣдъ**: блр. *Непряд > *Непрязж* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN VI, 140), похідне з індивідуально-посесивним суфіксом *-j-*.

***Непрѣгъ**: укр. *Непруг* (БШШ 162).

***Непрѣха**, ***Непрѣхъ**: ст.-укр. Іванъ *Непрыха*, 1649 р. (Реєстр 250), укр. *Непруг* (Широківщина 145), ст.-рос. Максимко *Непрыха*, 1676 р. (Тупиков 274), рос. *Непрыхін* (КПУ Харк. 2, 658), (похідні) *Большое Непрыхино*, *Малое Непрыхино* – назви поселень у Нижегородській обл., блр. *Непрыхин* (м. Бобруйськ);

~ укр. *непруга* ‘хто не вмiє чи не бажає прости’ (Грінченко 2, 556).

***Непроцьпъ(јь)**: рос. *Непроцнов* (Горпинич 77).

***Непродајъ**: ст.-рос. Митка *Непродаевъ*, 1616 р. (Сторожев 23), мотивоване псл. *ne prodaji.

***Непрока**: рос. *Непрокин* (СКТ 555);

~ ***непрокъ(јь)** (ЭССЯ 24, 222).

***Непролѣјъ**: ст.-рос. Семен *Непролей* Гаврилович, 1386 р. (Тупиков 274). В основі – імперативна форма *ne prolěji.

***Непрошь**: пол. *Niepros [цит. за: (Borek 1986–1987: 57)].

***Непрозвѣпъјъ**: укр. *Непрозвѣний* (Горпинич 218), блр. *Непразвѣнаў* (Бірыла 299).

***Нерьѣда**: укр. *Непайда* (КПУ Зап. 4, 458) < *Непалда (солодкозвучність).

***Нерьѣда**: пол. *Непарда* (КПУ Од. 2, 128).

***Нерьтъ**: блр. *Непорт* (м. Могильов), ст.-пол. *Iohanne Nepar*, 1400 р. (SSNO IV, 51).

***Нерьвъпъ(јь)**: укр. *Непевний* (Пура СПР 5, 115), блр. *Няпѣўны* (Бірыла 302), пол. *Nierewny* (SN VI, 604), чеськ. *Неревнѣ* (ЧП);

~ ***неръвъпъ(јь)** (ЭССЯ 24, 226).

***Нерутајъ**: ст.-рос. *Непытай* Рукавов, 1545 р. (Веселовский 219), Яков *Непытаевъ*, 1673 р. (Тупиков 665), блр. (похідне) *Не-*

пытаи Красные – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN VI, 140). В основі – псл. *ne pytaji.

***Нерьѣа**: укр. *Ненша* (СКТ 555), рос. *Ненша* (АУИФ 307), блр. *Ненша* (ТС Мозырь 146).

***Nerada**, ***Nerady(jь)**: ст.-укр. *Ивань Нерадинъ*, 1654 р. (Тупиков 665), ст.-рос. *Давыдъ Нерадовъ*, 1500 р. (Тупиков 665), *Нерада* ж., 1604 р. (Веселовский 219), болг. *Нерад*, *Нерада* (Заимов 167), серб. *Нерад* (Грковић Имена 192), хорв. *Nerad* (Leksik 457), слвн. *Nerad* (ZSSP 405), чеськ. *Nerad* (Beneš 253), слвц. *Nerád* (TZ Tmava 138), ст.-пол. *Nerad*, 1204 р. (SSNO IV, 53), пол. *Nierad*, *Nierada* (SN VI, 606), н.-луж. *Nerad* (Мукa III, 77);

~ ***nerady(jь)** (ЭССЯ 24, 227).

***Neradyсь**: д.-руськ. *Нерадьць*, 1086 р. (ПСРЛ I, 206).

***Nerazь**: блр. (похідне) *Нярáзiк* (Бірыла 302).

***Nereva**: д.-руськ. *Неревинъ*, 1145 р. – новгородський воєвода (Тупиков 274).

***Nerědy(jь)**: рос. *Неред* (Лет. ЖС 2002, № 14–26, 133).

***Nerězь**: укр. *Ułas Nerez*, 1791 р. (АЮЗР VI/2, 393), *Нерез* (КПУ Харк. 8, 771), рос. *Нерезов* (КПУ Ник. 3, 384), (похідне) *Нерезово* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VI, 141), болг. *Нѣрезов* (Илчев 358);

~ ***nerězь** (ЭССЯ 24, 229).

***Nerězvъ(jь)**: ст.-рос. *Сенька Нерѣзвой* *Апрелевъ с.*, 1530 р., *Ивань Федоровъ с. Нерѣзово*, 1601 р. (Тупиков 275).

***Neręby(jь)**: рос. *Нерябов* (ПДн. 4/2, 397).

***Neręda**, ***Nerędy**: ст.-укр. *Степанъ Неряденько*, 1649 р. (Рестр 156), блр. *Неряд* (м. Гомель), рос., блр. (похідні) *Нерядова*, *Нерядовка* – ойконіми в колишніх Казанській та Могильовській губ. (Vasmer RGN VI, 143), чеськ. *Neřád*, *Neřada* (ЭССЯ 24, 230);

~ ***nerędy** (ЭССЯ 24, 230–231).

***Nerędjenyjь**: укр. *Неряжений* (СП 247).

***Neręxa**: рос. *Неряхин*, 1845 р. (ИИУ 131);

~ ***neręxa** (ЭССЯ 24, 232).

***Neroda**, ***Nerody**: ст.-укр. *Нерод*, 1576 р. (ОО 60), *Троцка Нерода*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 229), укр. *Нерода* (КПУ Полт. 11, 395), (похідне) *Неродик* (Ровенськ. обл.; Анк.), ст.-блр. *Нерода* *Ярош*, XVII ст. (АВК III, 353), блр. *Нярóд* (Бірыла 302), (похідне) *Не-*

роды – ойконім у колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN VI, 142), ст.-пол. *Neroda*, 1421 р. (SSNO IV, 54), пол. *Nierod*, *Nieroda* (SN VI, 606–607);

~ *neroda, *nerodъ (ЭССЯ 24, 233).

*Nerodiъ: слов'ян. *Domian Nierodzicz*, 1565 р. (Тупиков 665).

*Nerodimъ: ст.-серб. (похідне) *Неродимла* – ойконім (Даничић I, 151), сучасне – *Nerodimlje* (Im.m. 179), пол. *Nierodzim [цит. за: (Borek 1986–1987: 58)];

~ **nerodimъ(јь)* (ЭССЯ 24, 234).

*Nerodja: ст.-рос. *Нерожа* Иван Федоров, XVI ст. (Анпилогов 309).

**Nerodъпъ(јь)*: ст.-рос. *Неродна* ж., XVI ст. (Чечулин 82);

~ **nerodъпъ(јь)* (ЭССЯ 25, 6–7).

*Nerqbaјь: укр. *Нерубай* (СКТ 555), (похідне) *Нерубаївка* – ойконім у Херсонській обл., рос. *Нерубаев* (СКТ 555), мотивовані псл. *ne rqbaji.

**Nerqбъ(јь)*: рос. *Нерубов* (Горпинич, Корнієнко 161).

*Nerqсъ: ст.-рос. Фѣдосейко *Неручевъ*, 1673 р. (Тупиков 666), рос. Тимофей *Неручевъ*, 1760 р. (АЕЧ 12).

*Nerqка, **Nerqкъ(јь)*: укр. *Нерука* (КПУ Харк. 8, 111), пол. *Neręk* (SN VI, 573);

~ *nerqка (ЭССЯ 25, 7).

*Neruda, **Nerudъ(јь)*: укр. Денис *Нерудий*, 1723 р. (Швидько 85), чеськ. *Nerud*, *Neruda* (Beneš 259, 260).

*Neruxъ: укр. *Нѣрух* (Горпинич 171; КПУ Черк. 6, 603).

*Nerusa, **Nerusъ(јь)*: укр. *Нерус* (КПУ Київ. 7, 306), блр. *Нерус* (м. Могильов), ст.-пол. *Chodko Nierussin de Byessow*, XVI ст. (SSNO IV, 54).

*Neryba: ст.-укр. *Нерыбинъ*, 1667 р. (ОДМ XI, 209), ст.-рос. Никифоръ Ивановъ с. *Нерыбинъ*, 1610 р. (Тупиков 666), *Нерыбка* Тить, 1660 р. (АМГ III, 10), Микифор *Нерыбин*, 1668 р. (ОАФП 261).

*Nesarinъ: ст.-рос. Івашко *Нешариновъ*, 1495 р. (Тупиков 667).

*Nesagъ: рос. (похідні) *Нешарово* – ойконіми в колишніх Вологодській та Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 157).

**Nesědlъ(јь)*: ст.-пол. *Nesodl*, 1265 р. (SSNO IV, 54).

*Nesěkja: укр. *Несеча* (ТД Черкаси 701).

***Nesěкъ**: слвн. *Nesek* (ZSSP 403), пол. (похідне) *Niesiekowo*, 1245 р. – ойконім (Malec 1977: 76).

***Nesilъ(јь)**: ст.-укр. Васка *Несил*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 379);

~ ***nesila** (ЭССЯ 25, 14).

***Neskora**: чеськ. *Neskora* (ЧП).

***Neskordъ**, ***Neskordь**: укр. *Нескородь* (КПЛ Дон. 1, 130), ст.-рос. *Нескородев* Калина, 1647 р. (Раздорский 508), рос. *Нескородов* (КПУ Луг. 2, 40), блр. *Нескородова* ж. (м. Гомель).

***Neskordьпъ(јь)**: ст.-рос. Томило Мелентьевъ сынъ *Нескородневъ*, 1636 р. (Танков 1, 84).

***Neskreba**: укр. *Нескреба* (КПУ Луг. 8, 321).

***Neskromъпъ(јь)**: укр. *Нескромний* (Горпинич, Корнієнко 161), рос. *Нескромный* (СКТ 555), пол. *Nieskrotna* (SN VI, 609);

~ ***neskromъпъ(јь)** (ЭССЯ 25, 15).

***Neslovъ(јь)**: укр. *Неслов* (КПУ Зап. 6, 363).

***Nesluchъ**: укр. (похідне) *Неслухів* – топонім у Львівській обл., ст.-пол. *Iohannes Nyesluchow*, 1453 р. (SSNO IV, 54), (похідні) *Niestluchowo* (*Niestluchy*), 1501 р. – топонім у Плоцькому пов. (Malec 1977: 76), слвц. (похідне) *Nesliša* – ойконім;

~ ***nesluchъ** (ЭССЯ 25, 16–17).

***Nesměхъ**: блр. *Нéсмiх* (Бірыла 299).

***Nesmějana**, ***Nesmějanъ**: ст.-укр. *Несмянь [дом *Несмяновъ* шевцовъ, 1586 р. (АЮЗР I/1, 218)], ст.-блр. *Василий Несмеян*, 1588 р. (АВК XXI, 289), ст.-рос. *Несмеяна*, ж., 1606 р. (Веселовский 220), *Несмѣянъ* Чаплинь, 1620 р. (Тупиков 275), рос. *Несмеянов* (СКТ 555);

~ ***nesmějana**, ***nesmějanъ** (ЭССЯ 25, 17).

***Nesmějanьсь**: ст.-рос. *Несмеянец* Блеклого, 1550 р. (Веселовский 220).

***Nesměлъјь**: ст.-укр. *Савка Несмѣлый*, 1654 р. (Тупиков 275), рос. *Несмелов* (Книги РФ X, 288), пол. *Nieśmiały* (SN VI, 612);

~ ***nesměлъ(јь)** (ЭССЯ 25, 18).

***Nesoldъкъ(јь)**: хорв. *Nesladek* (Leksik 457), чеськ. *Nesládek* (Beneš 219).

***Nesogъ**: пол. *Nieszorek* (SN VI, 611).

***Nesodimъ(јь)**: рос. *Несудимый* Логин (Голикова 245), блр. *Несудимов* (м. Гомель).

***Nesqđъ**: ст.-пол. *Niesqđ* (Malec 1971: 100).

***Nesqкъ**: укр. *Несук* (КПУ Сум. 5, 134).

***Nesqsěđъ**: ст.-рос. *Несосед* Семенович Пестов, 1571 р. (Веселовский 220).

***Nesрѣха**: чеськ. *Nesрѣcha* (Beneš 287).

***Nesрѣльъ**: пол. *Niesрiał* (SN VI, 612).

***Nesрѣшьпъ(јъ)**: чеськ. *Nesрѣšnú* (Beneš 256).

***Nesрогъ(јъ)**: укр. *Нешпор* (СКТ 558), чеськ. *Nesporý* (Beneš 254);

~ ст.-укр. *неспорый* ‘безуспішний’ (Тимченко I, 502).

***Nestajъ**: укр. (похідне) *Нестайко* (КПУ Харк. 1, 528).

***Nestaniць**: укр. (похідне) *Нестаничі* – ойконім у Львівській обл.

***Nestанъ**: блр. (похідне) *Нястанавічы* – ойконім у Гомельській обл. (Рап. Гом. 126), *Нестанишки* – назва поселення в колишній Віленській губ. (Vasmer RGN VI, 145).

***Nestанъса**: ст.-пол. *Niestanca*, 1265 р. (SSNO IV, 55).

***Nestаргъсь**: чеськ. *Nestarec* (ЧП).

***Nestelěъ**: укр. (похідне) *Нестеліївка* – ойконім у Херсонській обл.

***Nestoъ**: ст.-укр. *Якобъ Нестойко*, 1563 р. (Тупиков 275), ст.-пол. *Nestoy*, 1224 р. (SSNO IV, 55), пол. *Niestoj* (SN VI, 610).

***Nestрахъ**: рос. *Нестрахов* (МСР 98).

***Nestraшь**: рос. (похідне) *Нестрашево* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 148).

***Nestroъ**: укр. (похідне) *Нестроєве* – назва урочища в с. Боровичі Маневецького р-ну Волинської обл. (Анк.), пол. *Niestrój* (SN VI, 610), чеськ. *Nestroj* (ЧП).

***Nestroъпъ**: укр. *Нестройний* (Горпинич 280).

***Nestруъ**: укр., блр. (похідні) *Неструев* – ойконім у колишній Чернігівській губ., *Неструев Рог* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN VI, 148), рос. *Неструев* (СКТ 556).

***Nesухъ(јъ)**: укр. *Несух* (КПУ Зак. 1, 559).

***Nesулъ**: ст.-рос. *Несул* [«у Несула», XIII ст. (Зализняк 638)], ст.-чеськ. *Nesul*, 1052 р. (Морошкин 138), ст.-пол. *Nessul*, 1136 р. (SSNO IV, 56). Див. ще: (Bily 87). Сюди ж слов'ян. *Nezul*, 1236 р. (Schlimpert 1978: 94 – з реконструкцією *Nesul*).

***Nesvaričь**: рос. (похідне) *Несваричи* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 143).

***Nesvĕtajь**: ст.-рос. *Несвитай* Петров сын Івашенцов, 1655 р. (Сб. Щукина V, 26), рос. (похідне) *Несветаевка* – ойконім у колишній Саратовській губ. (Vasmer RGN VI, 143), слов'ян. *Несвѣтай*, *Несвѣтайко* (Морошкин 137).

***Nesvĕtь**: укр. *Несвіт* (КС Сум. 1, 161).

***Nesvoјь**: ст.-рос. *Несвой* Григорий, 1545 р. (Веселовский 219), *Несвой* Оладын, 1613 р. (ПМЦ 106), Кузка Яковлевъ сынъ *Несвоевъ* (ПК Зарайск 22), укр. (похідне) *Несвоевка* – ойконім у колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN VI, 143);

~ ***nesvoјь** (ЭССЯ 25, 24). Пор. також укр. діал. *несвій* 'інший, другий ніж завжди, нездоровий' (Пиртей 2001: 177).

***Nesъčestьpъjь**: пол. *Nieszczęsny* (SN VI, 611);

~ ***nesъčestьnъ(jь)** (ЭССЯ 25, 26–27).

***Nesъčьtьpъjь**: укр. *Нещетний* (КС Київ. 3, 173), рос. *Несчетный* (СКТ 556).

***Nesъda**, ***Nesъdь**: д.-руськ. *Нездъ Нездинецъ*, 1191 р. (Прозоровский ВН 46), *Несъда*, XII ст. (Зализняк 638), рос. *Нездин* Иван, 1798 р. (Герасимов ОДД 22), ст.-чеськ. *Nezda*, 1088 р. (Beneš 287), ст.-пол. *Niezda*, 1136 р. (SSNO IV, 61);

~ ***nesъda** (ЭССЯ 25, 27).

***Nesъdatja**: блр. *Нездачин* (СНН 45).

***Nesъderъ**: блр. *Нездеров* (м. Болбасово).

***Nesъdějь**: рос. (похідне) *Нездеево* – ойконім у колишній Московській губ. (Vasmer RGN VI, 120), мотивоване псл. *nesъději.

***Nesъdičь**: ст.-пол. *Nesdis*, 1204 р. (Taszycki 113).

***Nesъdoba**: чеськ. *Nezdoba* (ЧП), словц. *Nezdobová* ж. (TZ Bratislava 256);

~ ***nesъdoba** (ЭССЯ 25, 28).

***Nesъdogvъ**: пол. *Niezdrow* [цит. за: (Borek 1986–1987: 59)].

***Nesъdogъ**: укр. *Нездюр* (КПУ Рв. 2, 410).

***Nesъgonoгъ**: ст.-рос. *Незговор* Веревкин, 1575 р. (ВХК 2, 211), *Несговорка* Григорьевъ, 1649 р. (Тупиков 275), рос. Яким Ефимов сын *Несговоров*, 1710 р. (ЗХ 125), *Незговоров* (КП Воло-

год. 87), (похідне) *Незговороро* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN VI, 120).

*Nezъjъta: укр. *Несейма* (ТД Черкаси 701).

*Nezъklada: укр. *Несклада* (ТД Черкаси 701).

*Nezъkladъpъjъ: укр. *Нескладна ж.* (Holutiak 294).

**Nezъmeťъ(jъ)*: рос. (похідне) *Несмятово* – ойконім у колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN VI, 144).

*Nezъmysъ: ст.-рос. *Несмысловъ*, 1629 р. (Боровск 204), Федотка Осипов сын *Несмысл*, 1646 р. (ПКВ 29), блр. *Несмыслова ж.* (м. Гомель);

~ **nezъmysъ(jъ)* (ЭССЯ 25, 31).

*Nezъpъasъ: слов'ян. *Неспасъ* (Морошкин 137).

*Nezъpъeta: ст.-рос. Никифоръ Федоровъ с. *Неспятинъ*, 1681 р. (Сиб. города 97).

*Nezъrpъ: блр. *Нясон* (Бірыла 302), ст.-рос. (похідне) *Несонова*, 1610 р. – топонім у колишньому Рославському пов. (АЗР IV, 333);

~ *nezъrpъ (ЭССЯ 25, 31).

*Nezъpъava, **Nezъpъavъ(jъ)*: укр. *Несправа* (Горпинич 119), ст.-пол. *Nyespraw*, 1410–1413 рр. (SSNO IV, 455).

*Nezъtula: укр. *Нестула* (ТД Черкаси 702).

*Nezъvada, *Nezъvadъ: словц. (похідне) *Nesvady* – ойконім.

*Nezъvѣda, *Nezъvѣdъ: рос. *Несведов* (СКТ 555), чеськ. *Nesveda* (ЧП);

~ *nezъvѣda (ЭССЯ 25, 32–33).

*Nezъvitajъ: ст.-рос. *Несвитай* Осипович Головкин, 1565 р. (Веселовский 219), (похідне) *Несвитаево* – ойконім у колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN VI, 143).

*Nezъvoга: чеськ. *Nesvora* (ЧП);

~ *nezъvoга (ЭССЯ 25, 33).

**Nezъvogъpъ(jъ)*: чеськ. *Nesvorný* (ЧП);

~ **nezъvogъpъ(jъ)* (ЭССЯ 25, 34).

*Nezъvѣzъjъ: укр. *Несвіжий* (КПСВР 8, 374).

*Nezъvъrba: чеськ. *Nesvarba* (ЧП).

*Nezъnyъ: ст.-укр. Семен *Несын*, 1614 р. (МБор. 6), укр. *Несин* (КПУ Черниг. 2, 283), ст.-блр. *Несынъ* Глушанинъ, 1552 р. (АЮЗР

VII/1, 628), ст.-рос. *Несыновъ* Кузьма Семеновъ (ВКН 41), пол. *Niesyn* (SN VI, 611);

~ *nesунь (ЭССЯ 25, 34).

*Nesуньсь: укр. *Нусинéць* (Пура СПР 4, 83).

*Nesyta, *Nesyть(жь): ст.-рос. *Несытов*, 1546 р. (КМТ 2, 22), Володя *Несытого* сын Головленков, 1550 р. (ТК 1550 г.: 200), *Несыт* Елизарович, 1571 р. (Веселовский 220), *Несытко* Офонасьевъ, 1627–1630 рр. (Сторожев I, 260), рос. (похідні) *Несытово*, *Несытово Новое*, *Несытово Старое* – топоніми в колишніх Нижегородській та Московській губ. (Vasmer RGN VI, 148), ст.-чеськ. *Nesyta*, 1115 р. (Морошкин 138), пол. *Niesyту* (SN VI, 611);

~ *nesуть(жь) (ЭССЯ 25, 34).

*Nesъrstъ(жь): чеськ. *Nesrsta* (ЧП).

*Nešętajъ: рос. *Нешатаев* (СПЗ 1880: 1, 192).

*Nešitъ(жь): укр. *Нешитый* (КПУ Ув. Дон. 5, 210), рос. *Нешитой* (Книги РФ X, 290), блр. *Нешитой* (м. Гомель).

*Nešъda: укр. *Нешеда* (ДМ 112).

*Nešъva: укр. *Нешва* (КПУ Київ. 8, 172).

*Neščerta, *Neščerty: ст.-укр. Андреи *Несчереть*, 1649 р. (Рестр 110), укр. *Нещерёт* (Горпинич 147), *Нещерета* (П Дн. 4/2, 402), (похідне) *Нещеретове* – топонім у Луганській обл., рос. *Нещеретов* (СКТ 558), пол. *Nieszczeretow* (SN VI, 611).

*Neščertyль(жь): укр. *Нещеретний* (КС Харк. 2, 131).

*Neščergъ(жь) / *Neščъgъ(жь): укр. (похідне) *Нещерів* – ойконім у Київській обл., рос. *Нещерый* (Памяць Петр. 413), пол. *Nieszczер* (SN VI, 611).

*Neščęda: рос. *Нещадин* (м. Луцьк; Анк.), чеськ. *Nesteadá*, *Nescada* (Морошкин 138).

*Neščędimъ(жь): укр. Иван *Нещадим*, 1752 р. (Пивовар 23), *Нещадим* – сучасне прізвище (КПУ Черк. 3, 234), рос. *Нещадим* (КП Коми 490), (похідне) *Нещадимов* – назва поселення в Північно-Кавказькому краї (Список СК 604);

~ укр. *нещадимий* ‘непригодний’ (Грінченко 2, 562).

*Neščъrkъ: ст.-укр. *Нещоркович* Сенько, XVI ст. (Жерела II, 185).

*Netajъ: ст.-укр. *Нетай*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 188), укр. *Нетай*

(PI Луг. 2, 642), ст.-рос. *Нетаи* Суворь (Родословец 82), рос. *Нетаев* (КПУ Харк. 1, 528), мотивовані псл. *ne taji.

***Netelʹ**: ст.-рос. Тренка Ивановь *Нетель*, 1624 р. (Тюмень 27), (похідне) *Нетелева* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN VI, 148), блр. *Нéцель* (Бірыла 299);

~ ***netelʹ** (ЭССЯ 25, 38).

***Neterba**: ст.-укр. Семень *Нетреба*, 1649 р. (Реєстр 142), *Нетеребин*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 387), укр. *Нетреба* (СП 248) < *Нетереба, рос. *Нетребин* (СП 248), чеськ. *Netřeba* (Beneš 298), пол. *Nietrzeba* (SN VI, 613), н.-луж. *Ńetřeba* (Мука III, 77);

~ ***neterba** (ЭССЯ 25, 38–39).

***Neterbʹsʹ**: чеськ. *Netřebc* (ЧП).

***Netesa**, ***Netesʹ**: укр. *Нетéса* (Горпинич 138), ст.-рос. Иван *Нетеса*, XV ст. (Янин 328), Степань *Нетесовь*, 1615 р. (Тупиков 666), (похідні) *Нетесова*, *Нетесово* – топоніми в колишніх Калузькій, Костромській, Орловській губ. (Vasmer RGN VI, 149), блр. *Нетесов* (ТС Мозырь 146).

***Netesapʹjʹ**: ст.-рос. *Нетесаный* Иван, 1585 р. (Веселовский 220).

***Netěja**: ст.-рос. *Нетяя* Некрасов, 1500 р. (ТК 1500 г.: 358), пол. *Niecieja* (SN VI, 588).

***Netěljʹ**: ст.-рос. *Нетѣловь*, 1681 р. (Пушкин 52).

***Netěpa**: укр. *Нетіпа* (ЖС Сум. 2, 76).

***Netěša**: ст.-укр. *Нетѣша > *Нетішин* – ойконім у Хмельницькій обл.

***Netęga**, ***Netęgʹ(jʹ)**: ст.-укр. Юско *Нетяга*, 1649 р. (Реєстр 153), укр. *Нетяга* (Панцьо 113), *Нетяг* (ТД Дрогобич 290), укр., рос. (похідні) *Нетягова*, *Нетяговка* – топоніми в колишніх Чернігівській та Московській губ. (Vasmer RGN VI, 150), пол. *Nieciąg* (SN VI, 588);

~ ***netęgʹ(jʹ)** (ЭССЯ 25, 40), а також укр. *нетяга* ‘бідняк’ (Грінченко 2, 560), діал. ‘недбайлива, повільна людина’ (ГГ 132).

***Netixʹ(jʹ)**: укр. *Нетих* (Горпинич 125).

***Netoporgʹ**: рос. (похідне) *Нетопорово* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN VI, 149).

***Netogʹ(jʹ)**: ст.-пол. *Nietęg* (1253 р. – *Netanc*) (SSNO IV, 58), слвц. *Netuha* (TZ Nitra 94);

- ~ *netoqъ(јь) (ЭССЯ 25, 40–41).
- *Netroqъ: рос. *Нетрусов* (Горпинич, Корнієнко 162).
- *Netulъсь: укр. (похідне) *Нетульчак* (КС Черк. 2, 27).
- *Netъкаць: укр. *Неткач* (КПУ Киров. 1, 554), рос. *Неткач* (м. Москва), (похідні) *Неткачева*, *Неткачев Хутор* – ойконіми в колишній Саратовській губ. (Vasmer RGN VI, 149).
- *Netълкапъ: рос. *Нетолканов* (АПС 66).
- *Netъrda: чеськ. *Netrda* (Beneš 292).
- *Netъl'а: укр. (похідне) *Нéтлюх* (Львівськ. обл.; Анк.);
- ~ *netъl'а (ЭССЯ 25, 44).
- *Neubudъ: чеськ. *Neubud* [с ойконіма *Neubuz* (Šgránek 98)], луж. *Neubud (ААО 5, 25).
- *Neubyтъ(јь): ст.-рос. Данило Ивановъ *Неубытовъ*, 1594 р. (Смирнов ОУ 202).
- *Neučа, *Neučъ: укр. *Неуч* (КС Дон. 2, 571), ст.-рос. *Неуча* Молчановъ, 1633 р. (Тупиков 276);
- ~ *neučа (ЭССЯ 25, 47).
- *Neučimъ: укр. (похідне) *Неучимовський* (КПУ Харк. 1, 527).
- *Neuda: серб. *Неоуда* (Споменик III, 180);
- ~ *neudъ(јь) (ЭССЯ 25, 52 – лише на основі російського діалектного матеріалу).
- *Neudaka, *Neudakъ: блр. *Неўдак* (Бірыла 299), рос. *Неудакин* (АУИФ 308).
- *Neudalъ(јь): ст.-пол. *Neudal, filius Zduy*, 1204 р. (SSNO IV, 58);
- ~ *neudalъ(јь) (ЭССЯ 25, 48).
- *Neudanъ(јь): ст.-рос. *Невданя*, XVI ст. (Чечулин 83), пол. *Niewdan, Nieudana* (SN VI, 614);
- ~ *neudanъ(јь) (ЭССЯ 25, 48).
- *Neudatja: ст.-рос. Плещеев *Неудача Остафьевич* (РК 1475–1598 гг.: 480), *Неудача Цыплятев*, 1547–1548 рр. (Греков 1924: 83), Осипов *Неудача*, 1634 р. (ТК I, 482), *Неудачка*, XVII ст. (Сторожев II, 100);
- ~ *neudatja (ЭССЯ 25, 48–49).
- *Neudojъ: ст.-рос. Савка *Невдоев*, 1694 р. (Карелия 355).
- *Neugadъ: ст.-укр. Яцько *Неугадъ*, 1649 р. (Реєстр 76), *Невгадъ*, 1692 р. (Тупиков 267), укр. *Невгад* (СКТ 551);
- ~ *neugadъ (ЭССЯ 25, 52).

***Neugasimъ**: рос. *Неугасимов* (КП Саратов. 3, 520).

***Neugasъ**: ст.-рос. *Неугас* Скобеев, 1594 р. (Веселовский 220), *Неугасов*, 1613 р. (Якубов I, 10);

~ ***neugasъ** (ЭССЯ 25, 53).

***Neugodъ**: ст.-укр. Сенко *Невгод*, 1600 р. (АЮЗР I/6, 259), укр. *Невгод* (КПУ Він. 5, 188), ст.-рос. *Неугод* Давид Нефедьевич Арбузов, 1585 р. (Веселовский 220), *Неугодъ* Раковъ, поч. XVII ст. (Акты МАМЮ 26), рос. *Неугодов* (КП Саратов. 3, 158), блр. (похідне) *Невгодово* – ойконім у колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN VI, 110), ст.-чеськ. *Neugod*, 1115 р. (Венеš 286);

~ ***neugodъ** (ЭССЯ 25, 53).

***Neugodъпъјъ**: рос. (похідне) *Неугодников* (м. Луцьк; Анк.);

~ ***neugodъпъ(јъ)** (ЭССЯ 25, 54).

***Neuxъ(јъ)**: укр. (похідне) *Неушко* (СП 248), ст.-рос. *Неухов* Григорий, XVII ст. (Раздорский 313), блр. (похідне) *Неуховичъ*, 1797 р. (ВС I, 403).

***Neujutъпъ(јъ)**: ст.-рос. *Неуютнов* Лаврушка, 1676 р. (Виноградов 203).

***Neukъ(јъ)**: укр. *Неук* (КПУ Жит. 6, 103), (похідне) *Невчук* (СП 245), хорв. *Neuković* (Leksik 457), *Неуков* (Речник XV, 555);

~ ***neukъ(јъ)** (ЭССЯ 25, 56).

***Neulovъ**: ст.-рос. Борисъ *Неуловъ*, 1538 р. (КНИ 85).

***Neulyba**: рос. *Неулыбин* (Пугачевщина II, 110).

***Neumѣја**: ст.-рос. *Неумѣинъ* Иванъ, XVI ст. (РШ 77).

***Neumѣгъ**: чеськ. (похідне) *Neuměř* – ойконім (Profovs, Svoboda III, 219).

***Neumuja**: ст.-рос. Власей Макарьинъ с. *Неумоинъ*, 1544 р. (Тупиков 666), рос. *Неумоин* (СН 102), (похідні) *Неумоина*, *Неумоино*, *Неумойкина* – ойконіми в колишніх Пермській, Ярославській, Уфимській губ. (Vasmer RGN VI, 150);

~ ***neumuja** (ЭССЯ 25, 58).

***Neumutъјъ**: укр. *Неумитий* (Горпинич 46), ст.-рос. *Неумитовы*, мн., 1624 р. (Веселовский 220).

***Neunulyъ(јъ)**: рос. *Неунылов* (ОКГУМ).

***Neurokoјъ**: ст.-рос. *Неупокон* Власев, 1568 р. (Веселовский 220), *Неупокон* Кокошкинъ, 1630 р. (Сторожев I, 384), (похідні) *Неупокоева*, *Неупокоево*, *Неупокоевка* – ойконіми в колишніх

Пермській, Новгородській, Костромській губ. (Vasmer RGN VI, 150), блр. *Неўпоко́еў* (Бірыла 299);

~ *neurokojъ (ЭССЯ 25, 58).

*Neurokojъсь: ст.-рос. *Неупокоець* Ивановъ сынъ, 1577 р. (АС I, 547).

*Neuręga: укр. *Неупряга*, *Невпряга* (ОКІУМ).

*Neuradъ: слов'ян. (похідне) *Nörditz* – ойконім на території Саксонії, відомий з 1336 р. (HOS II, 122).

*Neuroпъ: рос. *Неуронов* (КП Саратов. 3, 158).

**Ne(u)sadъ*: луж. **Ne(u)sad* (ААО 5, 25).

*Neustojъ: ст.-рос. *Неустой* Айгустовъ, 1601 р., ст.-блр. *Неустой*, 1641 р. (Морошкин 138).

*Neustorъ: ст.-укр. *Нѣвстунъ* Столпувський, 1366 р. (Грамоти XIV ст. 40), ст.-чеськ. *Неустунъ* (*Неостунъ*, *Ностунъ*), поч. XII ст. (Морошкин 138), ст.-пол. *Nystamp*, 1232 р., *Neustup*, 1272 р. (SSNO IV, 59).

*Neustorpъльъ: чеськ. *Neústupný* (Beneš 256);

~ *neustorpъльъ (ЭССЯ 25, 61).

*Neustrojъ: ст.-рос. *Неустрой* Михайлович Опалев, 1545 р. (Веселовский 220), Яковлев *Неустрой*, 1642 р. (ОАСУ 353), (похідні) *Неустроево*, *Неустроева*, *Неустроевы* – ойконіми в колишніх Рязанській, Пермській, В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 150).

*Neusura: ст.-рос. Лазарь Никоновъ сынъ, прозвище *Неусына*, 1612 р. (Тупиков 276), рос. *Неусытина* ж. (Лет. ГС 2006, № 20, 156).

*Neusurajъ: ст.-рос. *Неусынай* Лазарь Никонов, 1613 р., *Неусынай*, 1625 р. (Веселовский 221).

*Neutira: укр. *Невтїра* (Горпинич 44).

*Neužila, **Neužilъ(жъ)*: пол. *Nieużyła* (SN VI, 614), чеськ. *Neužil* (ЧП).

*Neužigъ: чеськ. *Neužir* (Svoboda 93).

**Neužitъ(жъ)*: пол. *Nieużyta* (SN VI, 614).

*Nevada, *Nevadъ: ст.-укр. *Niewadko*, XVI ст. (Жерела III, 75), Савка *Невадин*, 1649 р. (Реестр 298), укр. *Нева́да* (Волинськ. обл.; Анк.), рос. (похідне) *Невадино* – топонім у колишній Псковській

губ. (Vasmer RGN VI, 110), серб. *Невад* (Грковић Имена 192), хорв. *Nevad* (Leksik 457), пол. *Niewada* (SN VI, 614);

~ *nevada (ЭССЯ 25, 63).

*Nevedičь: рос. (похідне) *Невадицы* – топонім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN VI, 110).

*Nevara, *Nevarгь: укр. *Невар* (Волинськ. обл.; Анк.), *Невара* (КПУ Ув. Дон. 7, 316), рос. (похідне) *Неварь* – ойконім у колишній Курській губ. (Vasmer RGN VI, 110), блр. *Невар* (Бірыла 298), пол. *Niewar*, *Niewara* (SN VI, 614);

~ укр. *нева́ра* ‘погана господиня, яка не вміє зварити’ (Грінченко 2, 537).

*Nevedrějь: ст.-рос. Богданъ *Неведрѣвъ*, 1608 р. (Тупиков 661).

*Nevedro: рос. *Неведров* (КПУ Харк. 8, 357), (похідні) *Неведрово* (2) – ойконіми в колишніх Псковській та Костромській губ. (Vasmer RGN VI, 111);

~ *nevedro (ЭССЯ 25, 604).

**Nevelikь(ь)*: укр. (похідне) *Невеличко* (СП 245), чеськ. *Nevelík* (ЧП).

*Nevelьjь: ст.-укр. Федор *Невелий*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 155), укр. *Невеля* (КС Дн. 1, 248).

**Neverdimь(ь)*: рос. *Невредимый* (Ратиєс 2, 503), *Невредимова* ж. (Вып. 71).

**Neverdьpь(ь)*: слвн. *Nevreden* (ZSSP 403).

*Neveselьjь: укр. *Невеселий* (П Дн. 4/2; 386), рос. *Невесёлый* (СКТ 551), макед. *Невеселов* (Речник ПМ II, 165), чеськ. *Neveselý* (ЧП).

**Nevěčьpь(ь)*: слвн. *Nevečny* (ZSSP 403), чеськ. *Nevěčny* (ЧП);

~ *nevěčьpь(ь) (ЭССЯ 25, 65).

*Nevěda, *Nevěďь: ст.-рос. Иванъ *Невъдовъ*, 1613 р. (Тупиков 662), рос. Влась *Невъдовъ*, 1719 р. (Боровск 140), (похідне) *Неведино* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN VI, 111), ст.-пол. *Niewiad (Malec 1971: 100), пол. *Niewiada* (SN VI, 615), ст.-полаб. *Nevěda (Foster 148);

~ *nevěda (ЭССЯ 25, 65).

*Nevědja: ст.-рос. *Невъжа* Зыковъ с. Обобурова, 1500 р. (Тупиков 268), *Невъжа* Лопатинъ, 1556 р. (Греков 1916: 45), Ани-

симъ *Невъжинъ*, 1695 р. (МА 296), рос. *Невежин* (КП Саратов. 3, 155), (похідні) *Невежина* (7) – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN VI, 111);

~ *nevědja (ЭССЯ 25, 65).

*Nevědjičъ: рос. (похідне) *Невежицы* – ойконім у колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN VI, 111).

*Nevědomica: ст.-рос. *Неведомица* Федор Александрович Морхинин, XIV ст. (Веселовский 214), Досифей, нарицаемъ *Невъдомицынь*, XV ст. (Тупиков 662).

*Nevědomъ(jь): ст.-укр. Васил *Невъдомыи*, 1649 р. (Рестр 387), укр. *Невідомий* (Holutiak 293), ст.-рос. *Невъдомка* Логиновъ, 1585 р. (Тупиков 268), *Невъдом* Пасмуров Языков, 1613 р. (Веселовский 214), рос. *Неведомов* (КПУ Полт. 1, 451), блр. (похідне) *Невядомичына* – ойконім у Вітебській обл., пол. *Niewiadomy* (SN VI, 615);

~ *nevědomъ(jь) (ЭССЯ 25, 66).

*Nevědъ: рос. *Невъдевь*, 1724 р. (СВП II, 165).

*Nevěgolsъ: ст.-чеськ. *Newhlas*, 1234 р. (Морошкин 135);

~ *nevěgolsъ (ЭССЯ 25, 67).

*Nevěja: ст.-рос. Федоръ *Невъя* Ивановъ с. Мякинина, 1539 р. (Тупиков 268), блр. *Нявэйка* (Бірыла 301);

~ *nevěja (ЭССЯ 25, 67).

*Nevěra, *Nevěgъ: ст.-укр. *Неверъ* (ССУМ II, 32), ст.-рос. *Невъръ* Барминъ, 1377 р. (Тупиков 268), *Невер*, 1579 р. (Сб. Щукина IV, 15), блр. *Нявераў*, *Нявера* (Бірыла 301), болг. *Невъръ* (Геров III, 257), схв. *Never* – чоловіче ім'я (PI 341), серб. *Невера* (Грковић 144), слвн. *Nevejrov* (ZSSP 403), ст.-пол. *Nuwuwer*, 1444 р. (SSNO IV, 80), чеськ. *Nevěra* (Šrámek 100). Пор. також слов'ян. *Neuer*, 1319 р. – антропонім у німецьких джерелах (Schlimpert 1978: 94 – з реконструкцією *Nevěr*). Східнослов'янське *Невъръ досить продуктивно реалізувалося в ойконімії, див.: (Vasmer RGN VI, 112);

~ *nevěra (ЭССЯ 25, 68), *nevěgъ: укр. *невір* 'людина, що не заслугоує довір'я, негідник' (МСБГ 6, 45).

*Nevěgъsъ: укр. *Невірєць* (Holutiak 293), ст.-рос. Босков *Неверец* Кузьмин, 1499 р. (ДДГ 345), (похідне) *Неверцово*, XVII ст. – назва пустища в колишньому Углицькому пов. (ПКУ 386).

*Nevěgъpъ(jь): ст.-рос. *Неверной* Иванов, 1573 р. (Альшиц 28);

~ *nevěgъpъ(jь) (ЭССЯ 25, 69–70).

*Nevěstičь: схв. *Нивестић, Нивјестић* (Речник XIV, 717, 730);

~ схв. *нивестић* ‘жених’ (Речник XIV, 717).

*Nevětъ: ст.-пол. (похідне) *Niewiatrowice*, 1381 р. – ойконім (Malec 1977: 77).

*Nevětъ: укр. *Невіт* (Пура СПР 5, 114).

*Nevęda: укр. *Нев’яда* (РІ ІФ 2, 146), пол. *Niewięda* (SN VI, 617).

*Nevida, *Nevido, *Nevidъ: укр. Федоръ Тарасовъ *Невида* Тарасичъ (Волинськ. обл.; ДАВО ф. 394, оп. 1, од. зб. 1, арк. 11 зв.), ст.-рос. Марк *Невидов*, 1668 р. (ОАРП 577), рос. (похідне) *Невидино* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN VI, 113), болг. (похідні) *Невижда* – оронім і гідронім, *Невиш* – оронім, схв. (похідне) *Nevidane* – топонім у Далмації (Займов БГН 132), чеськ. *Nevido* – особове ім’я (Profous III, 222), *Nevida* (ЧП), словц. (похідне) *Nevidzany* – ойконім;

~ *nevidъ (ЭССЯ 25, 79).

*Nevidějъ: ст.-рос. Первушка *Невидѣвъ*, 1617 р. (ПК Суздаль 263), пол. *Niewidzajko* (SN VI, 616).

*Nevidičь: укр. *Невідич* (Богдан 201).

*Nevidomъ(jь): ст.-рос. Микитка *Невидомовъ*, 1699 р. (Тупиков 662), рос. *Невидомов* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 140);

~ *nevidomъ(jь) (ЭССЯ 25, 78).

*Nevinъpъ(jь): укр. *Невинний* (КС Дн. 4, 23);

~ *nevinъpъ(jь) (ЭССЯ 25, 80–81).

*Nevodja: ст.-рос. *Невожа*, 1524 р. (ПЛ 2, 177).

*Nevodъ: блр. *Неводов* (СБГТ 292).

*Nevojъ: чеськ. *Nevoj* [о ойконіма *Nevojice* (Šrámek 100)].

*Nevoldъ: блр. (похідне) *Невалож* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 189) < *Невалодъ.

*Nevol’a: укр. *Неволя* (ОКІУМ), ст.-рос. Ефим Сидоров *Неволя*, 1650 р. (ДПВ 292), рос. Ефросин *Неволя*, XVIII ст. (Шереметьев 461), (похідні) *Неволина*, *Неволино* – топоніми в колишній Пермській губ. (Vasmer RGN VI, 114), ст.-пол. Nicolaum *Nyevola*, 1490 р. (SSNO IV, 61), пол. *Niewola* (SN VI, 617), чеськ. *Nevola* (ЧП);

~ *nevol’a (ЭССЯ 25, 85–86).

- ***Nevolica**: схв. *Нёволиця* (Речник XIV, 736);
 ~ схв. *нёволиця* 'неволя' (Речник XIV, 736).
- ***Nevoličь**: хорв. *Nevoljić* (Leksik 457).
- ***Nevolьsь**: ст.-чеськ. *Newlas*, 1431 р. (Морошкин 135).
- ***Nevolьпъѣ**: пол. *Niewolny* (SN VI, 618), чеськ. *Nevolny* (ЧП).
- ***Nevoгха**, ***Nevoгхъ**: укр. *Невороха* (КПУ Сум. 10, 122),
 ст.-рос. Степанко Иванов сын *Неворохова*, 1574 р. (Садиков 463).
- ***Nevoгть**: ст.-рос. Гаврило *Неворотов*, 1573 р. (Альшиц 28),
 Олексѣй *Неворотовъ*, 1680 р. (Тупиков 662);
 ~ ***nevoгть** (ЭССЯ 25, 28).
- ***Neвъдохъ**: слов'ян. *Невдох* (Рамієц 2, 330).
- ***Neвълда**: укр. *Невойда* (Горбач Теревовельщина 200) < *Не-вол^(*)*да*.
- ***Neвъридло**: ст.-рос. *Невопилов* Григорей Прохоров, 1655 р. (ТК II, 532).
- ***Neвърда**: слов'ян. (похідне) *Newordy* – топонім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN VI, 114).
- ***Neвъзгледъ**: ст.-укр. Кирюша *Невзглядъ*, 1686 р. (Тупиков 267), рос. *Невзгляд* (КПУ Луг. 2, 33).
- ***Neвъзгода**, ***Neвъзгодъ**: ст.-рос. *Невзгодов*, XVII ст. (Пясецкий 75), рос. *Невзгода* (КС Луг. 2, 152), словн. *Nezгода* (ZSSP 403);
 ~ ***neвъзгода** (ЭССЯ 25, 88).
- ***Neвъzorstь**: ст.-пол. *Neuzrost*, 1265 р. (SSNO IV, 61).
- ***Neвъzзогъ**: укр. (похідне) *Невзоров* – топонім у колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN VI, 113), ст.-рос. *Невзор*, 1554 р. (Сб. Щукина V, 1), *Не(в)зоръ* Авдѣевъ сынъ Квасоваръ, 1568–1569 рр. (Гейман 289), *Невзорка* плотник, 1617 р. (ПК Суздаль 255), рос. *Невзоров* (м. Луцьк; Анк.);
 ~ ***neвъзогъ** (***ne-въz-зогъ**) (ЭССЯ 25, 79).
- ***Neвърdadlo**: блр. *Невердалов* (м. Вітебськ).
- ***Neвърdasъ**: блр. *Невердасова* ж. (м. Вітебськ).
- ***Neвърдъ**: пол. *Niewierd* (SN VI, 616).
- ***Neвъртъ**: чеськ. *Nevrt* (ЧП).
- ***Neвър'уѣ**: ст.-рос. Михаил Игнатьевич *Неврью* Коржавин, 1525 р. (Веселовский 215), Ивашко *Неврюевъ*, 1556 р. (Тупиков 662), (похідні) *Неврюево Большое*, *Неврюево Малое* – топоніми в

колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN VI, 114), блр. *Няўруеў* (Бірыла 302).

*Nezabuda, *Nezabudъ: слов'ян. *Незабудь* (Морошкин 136), укр. (похідні) *Незабудине* (2) – ойконіми в Дніпропетровській обл.

*Nezabyть: ст.-укр. Николай *Незабытовский*, 1623 р. (АЮЗР VI/1, 440).

*Nezajъmajъ: ст.-рос. *Незамай* Остафьевъ с. Дурново, 1565 р. (Тупиков 269), (похідні) рос. *Незамаи* – топонім у колишній В'ятській губ., укр. *Незамаевская* – назва поселення на Кубані (Vasmer RGN VI, 120), мотивовані псл. *ne zajъmajі.

*Nezamyslъ: ст.-пол. *Nezamizl*, 1136 р. (SSNO IV, 61), чеськ. *Nezamysl* [< ойконіма *Nezamyslice* (Šrámek 100)].

*Neznajemъjъ: ст.-рос. (похідне) *Незнамова* (горка) – мікро-топонім у передмісті Пскова (Ушаков 4) < *Незнаемова (контракція -*aje-* > -*a-*), *Незнамов* Иван, поч. XVII ст. (ББ 273), рос. *Незнамов* (КП Саратов. 3, 156), блр. *Нязнамаў* (Бірыла 301), слвц. *Nezpatý* (TZ Nitra 222);

~ *neznajemъjъ (ЭССЯ 25, 31).

*Neznajъ: укр. *Незнайко* (СП 246), *Незнаюк* (КПУ Хм. 1, 303), (похідне) *Nieznajowa* – топонім у Галичині (Vasmer RGN VI, 121), ст.-рос. Евтихий *Незнай* Яковлевъ сынъ Забойниковъ, 1554–1555 рр. (Гейман 285), Стонька да Данилко Ануфриевы дѣти *Незнаевы*, 1647 р. (ПКВП 108), блр. *Нязнаеў* (Бірыла 301), пол. *Nieznaj* (SN VI, 619);

~ укр. *незнай* 'незнання' (Грінченко 2, 548), блр. діал. *нязнайка* 'недосвідчена людина' (НС 273).

*Neznamirъ: ст.-пол. *Nesnamirum* de Wazirów, 1379 р. (SSNO IV, 62).

*Neznaněgъ: укр. (похідне) *Незнаніж* – ойконім у Житомирській обл., мотивований особовим ім'ям *Незнаньгъ* + -*jъ*.

*Neznaniць: д.-руськ. *Мирошка Незнаничъ*, 1189 р. (Тупиков 663).

**Neznanъ(jъ)*: укр. *Незнаний* (Богдан 201), (похідне) *Незнанів* – топонім у Львівській обл., ст.-рос. *Незнань*, XVI ст. (НПК V, 255), (похідні) *Незнаново*, 1572 р. (ПКРК I/2, 476), *Незнань* – ойконіми в колишніх Рязанській і Тульській губ. (ГСТ 202), блр. *Ня-*

знань – топонім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 131), хорв. *Neznanović* (Leksik 457), пол. *Nieznany, Nieznana* (SN VI, 619);

~ *neznapъ(jъ) (ЭССЯ 25, 91).

*Neznapъсь: хорв. *Neznanec* (Leksik 458).

*Neznaujъ: ст.-пол. *Niezna(w)uj* [1136 р. – *Neznavy* (SSNO IV, 62)]. Пор. *Bezuјъ.

*Nezola: укр. *Незола* (КПУ Дон. 11, 587).

*Nezъloba: рос. *Незлоба* – прізвисько (Прозвища 126), *Незлобин* (СП 246), (похідне) *Незлобин* – назва хутора в Кологривському пов. колишньої Костромської губ. (СНМК 4, 42);

~ *nezъloba (ЭССЯ 25, 92).

*Nezъvapъ: укр. *Незван* (КПУ Сум. 12, 233), ст.-рос. *Незван* Дмитрий Степанович Ртищев, XV ст. (Веселовский 216), Михайль *Незвановъ*, 1658 р. (ДД V, 268), рос. *Незванов* (ОДДИ I, 373).

*Nežalъ: блр. (похідне) *Нежалішкі* – ойконім у Вітебській обл., литuanізований за рахунок приєднання суфікса *-ішкі*;

~ *nežalъ (ЭССЯ 25, 93).

*Nežagъ: блр. (похідне) *Няжараўка* – топонім у Мінській обл. (Рап. Мін. 196).

**Nežera, *Nežerъ*: укр. *Нежерко* (СП 246), *Нежеря* (КПУ Зап. 14, 292), болг. (похідне) *Нежерово* – мікротопонім (Ковачев Велікотърновско 213).

*Nežežimъ: укр. *Нежижим* (Горпинич Гуляйпілля 224).

*Nežedъ: рос. (похідне) *Нежадово* – ойконім у Плюсському р-ні Псковської обл.

*Nežigajъ: укр. *Нежигай* (КПУ Ув. Дон. 7, 317).

*Nežilъ(jъ): (похідні) рос. *Нежилово* (2) – ойконіми в колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN VI, 120), блр. *Няжылішкі* – ойконім на Вітебщині, макед. *Nežilovo* (2) – топоніми (Im. m. 305), пол. *Nieżyła* (SN VI, 620).

*Nežirъ: слвн. *Nežir* (Kos 129).

*Nežitъ(jъ): пол. *Nieżyta* (SN VI, 620);

~ *nežitъ(jъ) (ЭССЯ 25, 93–94).

*Neživъ(jъ): укр. *Нежив*, XVIII ст. (АК 3, 509), *Неживий* Іван, 1752 р. (АК 2, 533), *Неживий* – сучасне прізвисько (Горпинич 138), блр. *Нежывы* (Бірыла 298), рос. (похідні) *Неживов, Неживые* –

топоніми в колишніх Пермській та В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 120).

*Neživъсь: укр. *Неживець* (КС Сум. 1, 465).

*Nežura: укр. *Нежура* (КПУ Хм. 5, 456), пол. *Nieżura* (SN VI, 620).

**Nežugъль(жъ)*: укр. *Нежурний* (КПУ Харк. 8, 542).

*Neždanъ: ст.-рос. *Нежданъ* Никитинъ с. Рѣсцова, 1564 р. (Тупиков 325), рос. (похідні) *Неждановка*, *Нежданова*, *Нежданово* (4) – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN VI, 119), болг. *Неждан* (Займов 166).

*Nežmakъ: рос. *Нежмаков* (КПУ Киров. 1, 256).

*Nežvaka: укр. *Нежувака* (ПІ Дн. 4/2, 389).

Деривати з префіксами **Ska-*, **Sko-* / **šče-*

Архаїчні префікси **ska-* / **šče-* кваліфікують як варіанти з *s-mobile* до **ko-* / **če-* (Куркина 1981: 331). В повному обсязі вони не інвентаризовані, хоча до певної міри продуктивно реалізувалися в діалектній та ономастичній лексиці, пор.: укр. діал. *скавороба* 'паскуда, погань (про людину)' (Пиртей 2004: 348), *шкопиртатися* 'спотикатися' (Глуховцева 227), *шкобиртати* 'іти, плентатися' (Чабаненко 4, 237), *скокірчитис'и* 'зігнути; скорчитися' (Піпаш, Галас 176), *шкатульгати* 'кульгати' (СБук.Г 665), блр. діал. *скабѣршчыць* 'зіпсувати' (МДСГ 1980: 146), *скотурхаты* 'розбудити' (ЖНС 124), *шчубоўкнуща* 'кинутися в воду' (ЖНС 109), *шчакаўзнуцца* 'посковзнутися' (НЛГ 172), *скабардзіна* 'кощій' (Каспярович 280), рос. діал. *скувырдацься* 'впасти, звалитися' (СРНГ 38, 173), *скочергнуться* 'померти' (СРНГ 38, 120), *скочербажиться* 'зішулитися, скорчитися (про людину)' (СРНГ 38, 120), *скукуркаться* 'зішулитися, згорнутися в клубок, скорчитися (про людину, тварину, птаха)' (СРНГ 38, 179), *скопурдиться* 'раптово померти' (СРНГ 38, 81), *скопырза* 'про пихату, норовисту людину' (СРНГ 38, 81), *скувезить* 'погано, недбало зшити що-небудь' (ЯОС 9, 42), чеськ. діал. *škobrták* 'плуг для обробітку землі' (Svěrák 135) та чимало ін. Пор. ще реалізацію цієї словотвірної моделі в антропонімії.

*Skabylda / *Skobylda: ст.-укр. *Скубейда* Олехно, 1566 р.

(ВГС 1, 43), укр. *Скобейда* – прізвисько (Грищенко, Мойсієнко 63), *Скубейда* (КПУ Полт. 3, 310), рос. *Скоболдин* (КПУ Луг. 3, 628), *Скобельдін* (КС Харк. 2, 283), пол. *Skabałdzina* (SN VIII, 437).

***Skabъrda**: укр. *Шкабурда* (Редько 8, 2280), *Шкаберда* (КПУ Херс. 9, 530) < *Шкабърда, рос. *Шкабардін* (КПУ Херс. 14, 482), пол. *Skabardis* (SN VIII, 437);

~ рос. діал. **скобордо́к* > *шкобордо́км* присл. ‘погано, як-небудь’ (СРДГ 3, 202).

***Skakъrta**: слов’ян. *Шкакрта* (!) (КПУ Од. 6, 627).

***Skamъrda** / ***Skomъrda**: укр. *Шкоморда* (КС Сум. 1, 477), *Шкамарда* (КПУ Харк. 20, 560). Сюди ж *Шкаморда* (ПККГ 1895: 136);

~ укр. діал. *skomyrda* ‘прізвисько впертої людини’ (Janów 210), рос. діал. *шкaмoрда* ‘худе, неприємне обличчя’ (Сахаров 46), *шкaмaрда* ‘лайливе слово = нікудишня людина’ (Тиханов 94), блр. діал. *шкымáрдзіць* ‘шматувати’ (Бялькевіч 498), *ска-мúрдзіца* ‘скривитися’ (Касьпяровіч 281).

***Skapyldъ**: укр. *Шкапанд* (КПУ Од. 10, 295) < *Шкапалд (л > н перед д).

***Skavoga**: укр. *Шкаора* (Горпинич, Бабій 134) < *Шкавора.

***Skavyrda** / ***Skovyrda**: ст.-укр. *Илко Сковерденъко*, 1649 р. (Рєєстр 236), укр. *Сковерда* (Панцьо 118), *Шкаверда* (КПУ Зап. 6, 582);

~ укр. діал. (поліськ.) *скувирда́* бот. ‘анемона, *Anemone sylvestris*’ (Аркушин 2, 153), рос. діал. *скувырда́тъся* ‘впасти, звалитися’ (СРНГ 38, 173).

***Skomuda**: н.-луж. *Skomuda* (Мука III, 93);

~ слвн. *skomuda* ‘затримка’, в.-луж. *skomuda* ‘затримка, зволікання’, н.-луж. *skomuda* ‘перешкода’. Цит. за: (Куркина 1981: 335). Див. ще: (ЭССЯ 20, 168, 169).

***Skomyldъ**: слов’ян. *Скомонд*, 1248 р., варіант *Скуманд*, 70–80 рр. XIII ст. – вождь ятвягів, язичник, «бѣ волъхвъ. и ковникъ» (Матузова, Назарова 377).

***Skopyrta**, ***Skopyrть**: укр. *Шкопортенко* (КПУ Дон. 14, 383);

~ укр. діал. *шкопиртати* ‘тікати’ (АУМ 2, 576).

***Skotyrcъ**: пол. *Skotorczak* (SN VIII, 465).

***Skovera**: укр. *Сковєра* (Волинськ. обл.; Анк.), *Шкавера* (КПУ Черниг. 4, 642), *Сковира* (КПУ Він. 5, 962), *Шковира* (Черкаськ. обл.; Анк.), пол. *Skowera* (SN VIII, 444);

~ укр. діал. *скувєра* 'скупар' (Шило НРС 415).

***Skovorda**, ***Skovordъ**: укр. *Сковорода* (Ровенськ. обл.; Анк.), рос. *Сковорода* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 218), *Сковородов* (КПУ Луг. 2, 244), (похідні) *Сковородкино* (2), *Сковородина*, *Сковородино* (3), *Сковороднево*, *Сковородово*, *Сковородовский* – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN VIII, 308–309), пол. *Skowroda* (SN VIII, 466);

~ укр. діал. *сковородá* 'борона' (Жегуц, Піпаш 134).

***Skovornъ**: укр. *Сковрон* (с. Розжалів Радехівськ. р-ну Львівськ. обл.; Анк.), *Сковран* (Пура СПР IV, 148), *Шковран* (КСР 380), пол. *Skowron* (SN VIII, 466), *Szkowron* (SN II, 290), чеськ. *Škovron*, *Škovran* (ЧП), словц. *Škavran* (TZ Bratislava 347).

***Skovornъкъ**: укр. *Сковронек* (Панцьо 118) < пол., чеськ. *Skovranek* (ЧП), пол. *Skowronek* (SN VIII, 466), луж. *Škowronk* (Wenzel II/2, 126);

~ ***skovornъкъ** (Makarski 90).

***Сковърбіць**: укр. *Сковарбич* (КС Дон. 2, 352).

***Skovъrda**, ***Skovъrdъ**: ст.-рос. *Скуварда > *Скувардина до-рошка*, 1562 р. – мікротопонім у колишньому Ярославському пов. (АФЗК III, 23), Захарко Ивановъ сынъ *Сковордка* Чердынець, 1647 р. (ПКВП 120), рос. *Сковордин* (Книги РФ X, 372), болг. (похідне) *Сковърданов* (Илчев 453). Останній факт двозначний: він може продовжувати й **Skovъrd-*;

~ укр. діал. *шковирда* 'допитливець' (Бевка 145) < *шковърда (*шковърда).

***Skovъrdъсь**: ст.-блр. (похідне) *Skowerdcy*, 1648 р. – назва маєтку на Берестейщині (АВК XXXIII, 363).

***Šcebъršъ**: рос. *Щиборц* (Лет. ЖС 2000, № 6, 136).

***Ščegъlbіць**: ст.-рос. *Щеголбич > ойконім *Щеголбичи*, 1610 р. – в колишній Смоленській губ. (АЗР IV, 339), варіант *Шиголбичи* (ПОСм. 248).

***Ščegъldь**: ст.-рос. (похідне) *Гондонка*, *Щеголдево тож*, XVII ст. – назва пустища в Серпуховському пов. колишньої Московської губ. (ОПКМ 331).

***Ščegъrbqъ**: ст.-рос. *Щегорбут* Григорий, 1628 р. (Веселовский 375).

***Ščekьlda**: ст.-укр. (похідне) Семень *Щоконденко*, 1649 р. (Реєстр 152), ст.-рос. *Щеколда*, 1481 р. (Веселовский 376), *Щеколдин* Микула, XVI ст. (НПК VI, 53), (похідні) *Щеколдина*, *Щеколдино* (2), *Щеколдинская* – топоніми в колишніх Смоленській, Ярославській, Тверській, Вологодській губ. (Vasmer RGN X, 389);

~ ***ščekьlda**: рос. діал. *щекóлда* ‘пройдисвіт, брехун, злодій’ (ЯОС 10, 84), ‘сварлива, лайлива людина’ (НОС 12, 113), *още-хóлда* ‘говорун, базіка’ (Подвысоцкий 115) < *ощекóлда.

Ščekьгъ** (Ščekogъ**): укр. *Щекор* (ЕТ 847).

***Ščevьrdь**: слов’ян. *Щевердович*, 1915 р. (ВВ 314).

Деривати з префіксом **Sq-*

Іменний префікс **sq-*, співвідносний з превербом **sz-*, частково описаний в науковій літературі (Вору́с 87–149; Цейтлин 208–248; Фасмер III, 791 – з літературою). У сфері антропонімії можна реконструювати такі праслов’янські архетипи з цим формантом:

***Sqbaъjъ**: рос. *Субаева* ж. (СКТ 778).

***Sqboць**: укр. *Субоч* (Горпинич, Корнієнко 224), блр. *Субач*, *Субóч* (Бірыла 396), рос. *Субоч* (САЛ 631), (похідне) *Субочев*, 1745 р. (ОКІУМ).

***Sqboъjъ**: рос. (похідне) *Субоево* – назва поселення в колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VIII, 623);

~ рос. діал. *субой* ‘шум, гомін, метушня’ (Даль 4, 352).

***Sqborъгъ**: рос. *Суборов* (САЛ 629), (похідні) *Суборова*, *Суборово* (3) – топоніми в колишніх Смоленській і Калузькій губ. (Vasmer RGN VIII, 623), ст.-пол. *Schamborius*, 1178 р. (Taszycki 119), н.-луж. *Subor* (Мука III, 97);

~ ***sqborъ** (Вору́с 93).

***Sqьlda**: ст.-рос. (похідне) *Шубалдино*, 1504 р. – мікротопонім у колишньому Костромському пов. (Антонов 2001: 123), блр. *Сабайда* (ТС Мозырь 163).

***Sqьldaшь**: укр. *Сабайдаш* (КПУ Хм. 4, 234), *Сабойдаш* (КПУ Дн. 8, 210), *Саболдаш* (КПУ Луг. 5, 478), *Сабалдаш* (КПУ

Черк. 1, 223), (похідне) *Соболдашный* (КПУ Зап. 8, 277) – форми з ослабленою лабіалізацією префіксального -у- (> -о- > -а-).

***Sq̄bьlga**: ст.-пол. *Sobelga, Sobyelga* (SSNO V, 136). Відновлено в: (Казлова I, 50).

***Sq̄bьlta**: укр. *Собулта, Сабульта* (Богдан 251, 281) < **Субол(ь)та*, пол. *Sobolta* (SN VIII, 552).

***Sq̄bьrda**: блр. Яковъ *Суборда*, 1797 р. (BC I, 405), чеськ. *Šubarda* (ЧП).

***Sq̄bьrдакъ**: укр. *Сабардак* (м. Луцьк; Анк.) < *Собардак < *Субьрдак.

***Sq̄bьrga**: пол. *Szubarga* (SN IX, 354).

***Sq̄bьrta, *Sq̄bьrть**: слов'ян. *Суборт > *Субортовичи*, 1567 р. – ойконім у колишній Віленській губ. (ЛМ 1915: 671; Vasmer RGN VIII, 623), хорв. *Šubrt* (Leksik 664), слвн. *Šubrt* (ZSSP 625), чеськ. *Šubrt, Šubrta* (ЧП), пол. *Szubart* (SN IX, 354).

***Sq̄česь**: ст.-рос. *Сучесов* Васька, 1558 р. (См.В 7, 61).

***Sq̄čьrba**: укр. *Шучерба* (Богдан 269).

***Sq̄dera**: пол. *Szudera* (SN IX, 356).

***Sq̄dolь, *Sq̄dolь**: укр. *Судол* (КПУ Льв. 3, 337), *Судоль* (Івано-Франківськ. обл.; Анк.).

***Sq̄dora, *Sq̄dorь**: рос. *Судорин* (Рамієц 2, 337), чеськ. *Sudor* (ЧП), слвц. *Sudor, Sudora* (TZ Bratislava 332; TZ Trnava 164), пол. *Szudorek* (SN IX, 357).

***Sq̄dьltь**: слов'ян. *Судойтись* Лавринь (ОДВ V, 213), освоєне граматично за допомогою лит. *-is*.

***Sq̄dьra**: укр. *Шудра* (СКТ 931), рос. *Судра* (ПКПет. Г 1900: 175), чеськ. *Sudra* (ЧП), пол. *Szudra* (SN IX, 357);

~ ***sq̄dьra** (Bezljaj IV, 139).

***Sq̄dьrajь**: укр. *Шудраї* – прізвисько [с. Микитичі Дубенськ. р-ну Ровенськ. обл. (ОАІУМ)].

***Sq̄dьrakь**: пол. *Szudrak* (SN IX, 357).

***Sq̄dьравь(ь)**: пол. *Szudrawy* (SN IX, 357).

***Sq̄dьrga**: укр. *Судорга* (КПУ Полт. 3, 625), рос. *Судоргин* (КПУ Дон. 15, 436);

~ ***sq̄dьrga**: укр. *судорга* 'курчі' (Грінченко 4, 226), рос. діал. *судорга* 'лайливе слово' (Миртов 317), блр. діал. *судьрга* 'судор-

га' (Бялькевіч 425), слвн. *sǫdrga* 'дрібний град, крупа' (Хостник 283). Див. ще: (Bezlej IV, 139).

***Sqǫgričь**: укр. *Шудрычъ*, 1833 р. [с. Лісняки Старовижівськ. р-ну Волинськ. обл. (ДАВО ф. 394, оп. 1, од. зб. 11, арк. 13 зв.)].

***Sqgloba**, ***Sqglobъ(жъ)**: укр. *Суглоба* (СКТ 778), рос. *Суглобов* (КС Сум. 1, 255), (похідне) *Суглобино* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VIII, 627), ст.-блр. *Суглоб*, *Суглоба*, XVI ст. (Бірыла 397), блр. *Суглоб* (м. Мінськ), (слов'ян.) *Суглобишки* – назва поселення в колишній Віленській губ. (Vasmer RGN VIII, 627) < *Суглоб* + лит. -*ишки*;

~ рос. діал. *суглобий*, *суглоба* 'хмура, непривітна людина' (Даль 4, 353), блр. діал. *суглоб* 'горбата людина' (Бялькевіч 425).

***Sqgoda**: укр. *Сугедá* (Горпинич, Корнієнко 224) < *Сугодá.

***Sqgolvъ(жъ)**: рос. *Сузулов* (СБП 575) < *Сузолов.

***Sqgonidlo**: ст.-рос. (похідне) *Сугонилово*, XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК I, 132).

***Sqgon'a**, ***Sqgonъ**: укр. *Сугоняк* (ТД Дрогобич 363), ст.-рос. Исачка Евтифев сын *Сугоня*, 1566 р. (Кучкин 298), (похідне) *Сугоново* – топонім у колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN VIII, 627);

~ рос. діал. *сугонь* 'переслідування' (Опыт 219).

***Sqgorъ**: укр., рос. *Сугор > *Сугорова*, *Сугорово* – топоніми в колишніх Калузькій та Новгородській губ., *Сугоровка* – назва поселення в колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN VIII, 627).

Sqgoba** (Sqguba**): ст.-рос. Никон Харламов *Сузубин*, 1635 р. (ТК Вологда 3, 400);

~ рос. діал. *сугубый* 'подвійний, здвоєний, удвічі більший' (Даль 4, 354).

***Sqgqzъ**: ст.-рос. (похідні) *Сузузова* – назва пустища, XVII ст., *Сузузова Ховратова*, 1572 р. – топонім у Рязанській землі (ПКРК I/2, 466; Пискарєв 43).

***Sqgrobъ**: рос. *Сугроров* (СКТ 778).

***Sqgьlda**, ***Sqgьldъ**, ***Sqgьldь**: укр. *Шугайда* (КПУ Зак. 1, 147; КСР 385) < *Суголда, (похідне) *Шугайдівський потік* (с. Сіль Великоберезнянськ. р-ну Закарпатськ. обл.), ст.-рос. (похідне) *Сугойдино*, 1509 р. – мікротопонім (АС I, 137), слов'ян. *Суговдъ* Томашъ, 1599 р. (ОДВ I, 135), *Суговдис* Станислав (ОДВ V, 208),

Суговдзь, 1897 р. (ПККГ 1897: 170), (похідне) *Суговды* – топонім у Грустенській волості колишньої Жомойтської землі (Спрогис 302), *Sangawde*, 1388 р. – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 87), словц. *Šuhajda* (TZ Bratislava 355).

***Sqǫgrda**: укр. *Сагарда* (КПУ Луг. 9, 195) < *Согарда < *Сугърда.

***Sqǫgrma**: рос. (похідне) *Сагармина* – ойконім у колишній Олонецькій губ. (Списки Олонец. 225) < *Согормина < *Сугормина.

***Sqyubnъsъ**: укр. *Сугінець* (Горпинич, Корнієнко 224).

***Sqǫgrtъ(jъ)**: ст.-рос. Артемий *Шухертов*, 1662 р. (ВМ 193).

***Sq(j)agпъ(jъ)**: рос. *Суягнов* (АУИФ 428);

~ рос. діал. *суягная* ‘черевата вівця’ (Гоголь 8, 294), *суягняя* (вівця, коза) ‘кітна, черевата’ (Даль 4, 368).

***Sq(j)ara**: рос. *Суяпинъ* Ігнатий, 1707 р. (Курдюмов ІІ, 355). Стосовно кореневої морфемі пор. д.-руськ. *апа* ‘надія, сподівання’ (Срезневский І, 25). Див. ще псл. *ара, *арьпъjъ (ЭССЯ 1, 71, 72).

***Sqjagъ(jъ)**: укр. (похідне) *Суярко* (КБСК 247), рос. *Суяров* (КС Сум. 1, 625).

***Sqjasъ**: рос. *Суясов* (Лет. ЖС 2008, № 7, 174).

***Sqjēdъ**: блр. *Судов* (м. Вітебськ).

***Sqjēga**: ст.-рос. Пронка Ондреевъ с. *Суягинъ*, 1646 р. (Вятка 33), блр. *Суягін* (Бірыла 401).

***Sqjēta**, ***Sqjētъ**, ***Sqjētъ**: слов'ян. *Суята*, 1541 р. (ЛІМ № 6, 194), укр. (похідне) *Суятинів* – ойконім у Сумській обл., ст.-рос. *Суятинины* Постник и Смирной Ивановичи, 1568 р. (Веселовский 306), *Суятка* Яковлевъ, 1609 р. (Тупиков 384), Елка *Суятинъ*, 1615 р. (ГХ 8), (похідні) *Суятин* луг, XVII ст. – мікротопонім на р. Куекші (ДЗ 52), *Суятево*, 1568–1569 рр. – ойконім у колишньому Ярославському пов. (ПМЯ ІІ, 144), рос. *Суятин* (Васильев 7), *Суетов* (САЛ 629) < *Суятов, (похідне) *Суятин* – ойконім у колишній Курській губ. (АУ 57), мотивований антропонімом *Суята*;

~ укр. діал. *суята* ‘клопіт, морока’ (Пиртей 2001: 278), *суяти-ти* (ся) ‘турбувати когось’ (Панцьо 1997: 42), *суятити* ‘побиватися’ (Матвіяс 96), ‘тривожити кого’ (Грінченко 4, 234), *суйат*, -у ‘неспокій’, *суйатитис’і* ‘(діти) йорзатися, бути неспокойним’ (Горбач Романів 85).

***Sq̄jta**, ***Sq̄jтъ**: укр. *Суїма́, Суїма́* (Горпинич, Корнієнко 224), (похідне) *Суйми* – ойконім у Ровенській обл.;

~ рос. діал. *суйм, суйма, суем* ‘зібрання’ (Даль 4, 357), ст.-блр. *суём* (ПГ 2, 70).

***Sq̄jтьса**, ***Sq̄jтсьь**: укр. *Сумець* (ОКІУМ), (похідні) *Сумци* – топонім у Житомирській обл., *Сумцев, Сумцева, Сумцовка* – назви поселень у колишній Харківській губ. (Vasmer RGN VIII, 641), ст.-рос. *Сумца*, 1496 р., *Сумцов* Постник, 1635 р. (Веселовский 306), (похідне) *Сумцово* – топонім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN VIII, 641).

***Sq̄jтльпъ(жъ)**: ст.-рос. *Суемнев* Семейка, 1608 р. (Веселовский 304);

~ рос. діал. *суе(м)ный человек* ‘сварливий, задержуватий’ (Даль 4, 357).

***Sq̄kladъ**: укр. *Суклад* (ЧЧ 457).

***Sq̄kolěno**, ***Sq̄kolěпъ**: ст.-рос. *Суколенов* Нелюб Семенович, 1603 р. (Веселовский 305), рос. *Суколен* (СКТ 779), *Суколін* (КС Черніг. 1, 450).

***Sq̄kolъ**: рос. *Суколов* (м. Луцьк; Анк.).

***Sq̄kora**, ***Sq̄koryъ**: укр. *Сукор*, XVIII ст. (АК 3, 659), ст.-рос. *Шухоръ* Мосѣвъ, 1562 р. (Токмаков 1884: 103), Овдокимка Панфилов сын *Сукора*, 1624 р. (ХКФ 2, 105), блр. *Сукора* (Бірыла 398), хорв. *Sukor* (Leksik 623). Сюди ж слов’ян. *Сукора* (Ратиєс 2, 282).

***Sq̄kostъ(жъ)**: укр. *Шукост* (ТД Турк. 86) < *Сукост.

***Sq̄krojъ**: рос. *Сукроева ж.* – сучасне прізвище в Тамбовській обл.

***Sq̄krqtъ**: укр. *Сукрут* (КПУ Дон. 5, 332), рос. *Сукрутов* (КПУ Харк. 3, 265), (похідне) *Сукрутов* – ойконім у колишній Астраханській губ. (Vasmer RGN VIII, 635), блр. *Сакрут* (Бірыла 361). Щодо фонетичних зрушень у префіксі пор. блр. *Лакамор’я* – назва урочища в Могильовській обл. (МБ 136), діал. *сабѡр* ‘купа’ (СБГ 4, 339), укр. діал. *сапѡна, сонѡна* ‘ріменець, котрим стягаються деревляні кліщі хому́та’ (Верхратський 1912: 294) та ін.;

~ блр. діал. *сукрут* ‘вузол на нитці’ (ДСБр. 222).

***Sq̄kьlda**, ***Sq̄kьldъ**: укр. *Сухонда* (КПУ Черніг. 2, 378) < *Суколда (-х- < -к-, спірантизація; -л- > -н- у позиції перед зубним), *Са-*

ханда (КПУ Київ. 7, 238) < *Соханда < *Суханда, Шухенда (КПУ Черк. 4, 602) < *Сухьлда, ст.-рос. Ивашко Осиповъ сынъ Сухолдинъ, 1667 р. (БПК 73), Федотъ Сухолдинъ XVII ст. (Сб. Щукина I, 6), хорв. *Šukund*, *Šukunda* (Leksik 664) < *Sukuld, *Sukulda, пол. *Szuchulda* (SN IX, 356).

***Sqkьld'акь**: укр. *Сакундяк* (КПУ Терн. 1, 154) < *Сокундяк* < *Сукундяк* < *Сукьлдяк*.

***Sqkьldiць**: укр. *Сухайдич* (Чучка 541) < *Сукал^(?)*дич*.

***Sqkьl'a**, ***Sqkьль**, ***Sqkьль**: рос. *Шуклин* (Никонов 1984: 144) < *Суклин < *Сукля + *-ин*, пол. *Szukiel*, *Szukłow* (SN IX, 359), (похідні) *Suklino*, *Sunkieły* – топоніми в колишній Віленській губ. Цит. за: (Казлова III, 20). Пор.: (Баскаков 207 – ст.-рос. *Шуклин*, 1628 р., із тюрк.);

~ укр. діал. *сúкул'*, *-кл'a* 'сосулька льоду, сомпель' (Горбач МГ 314).

***Sqkьltь**: хорв. *Šuklt* (Leksik 664).

***Sqkьlza**: ст.-рос. Иван Сухолжсин, 1649 р. (СМИК 84) < *Сухолжсин, (похідні) *Сухолжсино*, XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК I, 61), варіант *Суховжсино* (Список ЮЗ 68), *Сукольжсино*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 250).

***Sqkьrба**: укр. *Сокирба* (КПУ Він. 6, 30) < *Сукьрба.

***Sqkьrца**: рос. (похідне) *Сукорчина* – ойконім у колишній Оренбурзькій губ. (Vasmer RGN VIII, 634).

***Sqkьrда**: ст.-рос. Ивашко *Шухардинъ*, 1678 р. (Вятка 38), (похідне) *Шухардино* – ойконім у колишній Владимирській губ. (Списки Влад. 282), рос. *Сакардин* (КПУ Харк. 20, 190) < *Сокардин < *Сукьрдин, ст.-блр. Янь *Сухарда*, 1567 р. (ЛМ 1915: 998), пол. *Sucharda* (SN IX, 137), чеськ. *Sucharda* (ЧП);

~ укр. діал. *сухарда* 'сухоробрий кінь' (АУМ I, 841).

***Sqkьrмиць**: хорв. *Šukurmić* (Leksik 664) < *Sukurmić.

***Sqkьrtь**: укр. *Сукерт* (ОМ I, 508), рос. *Сокортово* (САМ 214) < *Сукортово.

***Sqkьrь(жь)**: хорв. *Sukri* (Leksik 623).

***Sqłęга**: ст.-рос. Иванъ *Суляга*, 1672 р. (Рукописи ВМ IV, 193), рос. *Сулягин* (САЛ 629).

***Sqłojь**: ст.-рос. *Сулой*, 1548 р. (КК 21), *Сулой* Богдан, 1606 р.

(Веселовский 305), рос. *Сулоев*, 1796–1825 рр. (Кр.Д 756), (похідне) *Сулоєво* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VIII, 630);

~ *sqlojъ (Bogúš 103).

*Sqloqъ: рос. (похідне) *Сулуково* – топонім у колишній Владимирській губ. (Списки Влад. 277);

~ укр. діал. *сулу́ка* ‘межа між нивами’ (Москаленко 68).

*Sqmetъ: ст.-рос. Микитка *Суметовъ*, 1653 р. (АЮБ II, 465).

*Sqměra, *Sqměrgъ: укр. *Сумер* (КПУ ІФ 2, 232), *Сумера* (м. Луцьк; Анк.), *Шумер* (Волинськ. обл.; Анк.), блр. *Сумерын* (Бірыла 398), *Шумер* (м. Мінськ), хорв. *Sumera* (Leksik 623), слвн. *Sumer*, *Šumer* (ZSSP 587, 626), чеськ. *Sumera*, *Šumera* (ЧП), (похідне) *Soutěř* – топонім (Profous IV, 138), слвц. *Sumer* (TZ Трпана 164), пол. *Szumer*, *Szumera* (SN IX, 365);

~ рос. діал. *сумэ́ря* ‘тиха нерішуча людина’, ‘лінива, вайлувата людина’ (СРГСУ 6, 75).

*Sqměsъ: ст.-рос. *Сумесь* Иов, 1624 р. (Веселовский 306).

*Sqmirъ: чеськ. *Šumír* (Svoboda 103);

~ укр. *сумир* ‘мир, злагода’ (Грінченко 4, 228).

*Sqmorа, *Sqmorъ, *Sqmorъ: ст.-рос. Яков *Суморов*, 1691 р. (АИВД I, 168), рос. (похідні) *Суморева* – топонім у колишній Тамбовській губ. (Розанов 53), *Шуморово* – назва поселення в Брянській обл., хорв. *Sumor*, *Sumora* (Leksik 623).

*Sqmorqъ: ст.-укр. *Суморокъ* Іванович Радогощанинь, 1517 р. (АЮЗР VIII/4, 165), ст.-рос. Іван Іванович *Суморок*, 1499 р. (Веселовский 306), *Суморокъ* Коншинь, 1560 р. (Шляпин 1, 120), (похідні) *Сумароково* (27), *Сумороково* (2) – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN VIII, 639, 641), ст.-блр. *Суморокъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 35), блр. *Сумарок*, *Суморок* (Бірыла 398), хорв. *Sumrak* (Leksik 623), макед. *Сумраков* (Речник ПКМ II, 516), пол. *Szumrak* (SN IX, 368);

~ *sqmorqъ (Bogúš 97). Сюди ж рос. діал. *суморóк* ‘непривітна, похмура людина’ (Ткаченко 196).

*Sqmьlda: укр. *Шумелда* (КПУ Льв. 4, 703) < *Шумьлда, *Шумельда* (Богдан 270), *Самайда* (КПУ Київ. 2, 157) < *Сумайда (через стадію *Сомайда) < *Сумалда (-й- < -л’-), рос. (похідне) *Самолдін* (Горпинич 340) < *Сумолдін, пол. *Szumajda* (SN IX, 364).

***Sqmьrda**, ***Sqmьrdь**: ст.-рос. (похідні) *Шумардино*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК VI, 53), *Шуморда* Йевлева, XVI ст. – назва поселення в колишньому Вологодському пов. (САС 2, 15).

***Sqmьrдакь**: укр. *Сумердак* (КПУ Льв. 4, 671) < *Сумьрдак, *Самардак* (КПУ Харк. 7, 231), *Самордак* (Богдан 253) < *Самардак, *Самордак – форми з ослабленою лабіалізацією префіксального -у-;

~ блр. діал. *суморда́к* ‘удар по обличчю’, ‘задерика, вперта людина’ (Носович 622), рос. діал. *самурда́к* ‘про капризну, вередливу людину’ (СРНГ 36, 113) < **сумурда́к* (через стадію *сомурда́к*).

***Sqmьrдапъ**: укр. *Самардан* (Горпинич 95) < *Сумьрдан (через стадію *Сомьрдан).

***Sqmьrга**: укр. *Сумарга* (СП 339);

~ рос. діал. *сумо́рга* ‘людина, яка заважає робити що-небудь; той, хто товчється в ногах’ (Кедров 407).

***Sqmьrганъ**: рос. (похідне) *Самарганово* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN VIII, 77) < *Сумьрган (через стадію *Сомьрган).

***Sqmьrга**: рос. *Шумаркин* (Никонов 1984: 145) < *Сумаркин;

~ рос. діал. *шумаркать* ‘голосно говорити, бесідувати’, ‘бурчати, виражати невдоволення’ (Даль 4, 649).

***Sqmьrга**: рос. *Сумеркин* (АУИФ 426).

***Sqpoзь(јъ)**: рос. *Сунозов* (САЛ 629).

***Sqpoзь**: укр. (похідне) *Супоївка* – назва поселення в Кіровоградській обл.

***Sqpoль(јъ)**: рос. *Суполова ж.* (САЛ 713), чеськ. *Šipol* (ЧП).

***Sqpon'a**, ***Sqponь**: укр. *Супоня* (КС Дон. 1, 242), *Супонько* (СП 339), ст.-рос. *Супонев* Кирило Осипович, 1635 р. (ТК I, 261), рос. *Зупонец* (Метогіал) < *Супонец, (похідні) рос. *Супонево* – ойконіми в колишніх Московській, Новгородській, Орловській, Тульській губ., *Супонева* – ойконіми в колишніх Московській та Самарській губ., блр. *Супоничи* – назва поселення в колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN VIII, 644);

~ укр. *супоня* ‘ремінь, яким стягують хомут’ (Грінченко 4, 230), рос. діал. *супонь*, *супоня* ‘похмура людина’ (Даль 4, 361).

***Sqpora**, ***Sqporь**: пол. *Sapor*, *Sapora* (SN VIII, 312);

~ *sqorogъ (Borys 97).

*Sqorogъ: рос. (похідне) *Супоросово* – топонім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VIII, 644);

~ рос. діал. *супоросая* (свинья) ‘черевата’, ‘з приплодом’ (Даль 4, 361).

*Sqreġa: укр. *Супряга* (КПУ Полт. 7, 75), рос. *Супряга* (КП Саратов. 3, 212), (похідне) *Супрягино* – ойконім у колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN VIII, 645).

*Sqreġкъ: рос. *Супряков* (Горпинич, Корнієнко 224).

*Sqreġтъ: ст.-рос. *Супретка* Ларька, 1673 р. (ОАСУ 400), блр. *Супретко* (м. Пружани).

*Sqrqdъ: укр. (похідне) *Шупрудько* (КПУ Рв. 3, 414).

*Sqrqogъ: укр. *Супруг* (ПІ Дн. доп. 4, 453);

~ *sqrqogъ (Bezlej III, 291).

*Sqrqotъ: рос. (похідне) *Супруты* – топонім у колишній Тульській губ. (ГСТ 209), пол. *Szuprutka* (SN IX, 369).

*Sqръrganъ: рос. (похідне) *Супорганово* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VIII, 644).

*Sqръġкъ: рос. *Супорков* (Рамієс 2, 555).

*Sqръrsa: ст.-рос. (похідне) *Супорсина*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 150).

*Sqръrtъ: укр. (похідні) *Шупортяк* (Кравченко 153);

~ укр. діал. *шупортатиса* ‘ковирятися’ (СБук.Г 679).

*Sqръrtъ, *Sqръrtъ: укр. *Шупертяк* (КПУ Луг. 15, 159), рос. *Суперт* (КПУ Зап. 1, 190).

*Sqreġbъ(jъ): укр. (похідне) *Сурабко* (Чернігівщина 1004) < *Сурябко, ст.-рос. (похідне) *Сурябина*, XVII ст. – назва пустища в Можайському пов. колишньої Московської губ. (ОПКМ 250).

*Sqreġdъ: ст.-рос. Федька Михайловъ сынъ *Сурядовъ*, 1614 р. (Шумаков Обзор, 489), рос. *Сурядов*, 1869 р. (СМАР 1, 72).

*Sqreġdъpъjъ: рос. *Сурядный*, *Суряднев* (КПУ Зап. 6, 497).

*Sqroda: рос. *Суродин* (КПУ Ув. Дон. 5, 347).

*Sqrosъ: блр. *Сурóсаў* (Бірыла 399).

*Sqġzъ: ст.-рос. (похідне) *Суржово*, XVI ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК IV, 404)

*Sqsaġa, *Sqsaġъ: рос. *Шусарин* (Рамієс 2, 247), *Шушарин* – сучасне прізвище, (похідні) *Шушарина* – ойконіми в колишніх

Владимирській та Ярославській губ. (Vasmer RGN X, 381), пол. *Susarz* (SN IX, 161);

~ рос. діал. *шушарь* 'мотлох, непотрібна річ' (Опыт 269), *сусара* 'про людину, яка говорить повільно та неясно' (Подвысоцкий 168).

***Sqsēda**, ***Sqsēdъ**, ***Sqsēdъka**, ***Sqsēdъкъ**: укр. (похідне) *Сусідка* (Горпинич, Корнієнко 225), ст.-рос. *Суседов* Данило, 1492 р. (Веселовский 307), *Сусѣдъ* Василий, XV ст. (НПК III, 270), (похідне) *Сусѣдова Нива*, XVI ст. – топонім у Новгородській землі (НПК IV, 385), блр. *Сусед* (м. Вітебськ), *Суседка* (Бірыла 400), пол. *Sąsiad*, *Sąsiada*, *Sąsiadek* (SN VIII, 312), чеськ. *Susedik* (ЧП), слвц. *Susedka* (TZ Trnava 165), луж. *Sused*, *Susedka* (Wenzel II/2, 112);

~ ***sqsēdъ** (Boryś 90).

***Sqsēdlъ(jъ)**: пол. *Sąsiadło* (SN VIII, 312).

***Sqsēka**, ***Sqsēкъ**: рос. *Сусекин*, *Сусеков* (СКТ 781), пол. *Sąsiek* (SN VIII, 312).

***Sqslonъ**: ст.-рос. *Суслон*, 1496 р. (ПКОП 20), *Офонька Суслонов*, 1682 р. (Полякова 214), рос. *Суслонова* ж. (РЗК 360);

~ рос. діал. *суслон* 'снопи для сушіння [...] ' (Даль 4, 364).

***Sqsora**, ***Sqsorъ**: укр. *Шушора* (КПЛ Дон. 1, 194), ст.-рос. *Шушоринъ* Яковъ, 1615 р. (Треков 1916: 174), *Ивашко Сусоръ*, 1624 р. (ПС 7, 182), *Ларька Сусоров*, 1685 р. (Полякова 214), *Андрей Иванович Сусора* (Голикова 217), рос. *Сусоров* (АКО 1, 664), (похідні) *Сусоровка*, *Шушорина* – ойконіми в колишніх В'ятській та Олонецькій губ. (Vasmer RGN VIII, 653; X, 382), блр. (похідне) *Шушоровка* – ойконім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN X, 382), чеськ. *Šušor* (ЧП), слвц. *Šušorova* (TZ Bratislava 357);

~ рос. діал. *сусорить* 'ляпати, що прийде в голову, теревенити' (Барсов 2, 331).

***Sqstavъ**: блр. *Сустаў* (Памяць Петр. 521).

***Sqstrojъ**: рос. *Сустроев* (СП 340).

***Sqsura**: рос. *Шушурин* (СП 405).

***Sqsъga**: пол. *Suzga* (SN IX, 166).

***Sqsъpa**, ***Sqsъpъ**: укр. *Суспа* (КС Черніг. 1, 450), рос. *Суспин* (КП Алтай 2, 181), ст.-пол. *Sąspow*, 1400 р. (Rymut II, 402).

***Sqsъpanь** (-ь): ст.-рос. Тимофей *Суспанов* (НПК III, 581), (похідне) *Шушпанево* – назва пустища (Кусов 338);

~ рос. діал. *шушпаны* ‘в’ялі, неповороткі, бездіяльні люди’ (Барсов 2, 334).

***Sqsъrba**: рос. *Шушурбин* (Memorial).

***Sqsrétja**: ст.-рос. Семень *Сустрѣча*, XVI ст. (НПК VI, 154).

***Sqsъvalъ**: рос. *Сусвалов* (Памяць Петр. 390).

***Sqsъrba**: укр. *Шушерба* (Богдан 270).

***Sqtęga**, ***Sqtęgъ**: укр. *Сутяга* (СП 340), рос. *Сутягин* (КПУ ІФ 3, 183), *Сутягов* (ТЕ 467), (похідні) *Сутяги*, *Сутягин*, *Сутягина*, *Сутягино* – топоніми в колишніх В’ятській, Пермській, Костромській губ. (Vasmer RGN VIII, 656), блр. *Сутягина* ж. (м. Вітебськ);

~ укр. *суцїга* ‘лайливе слово’ (Грінченко 4, 233), діал. *сутяга* ‘скупа людина, скнара’ (Ващенко 93).

***Sqtora**, ***Sqtorgъ**(jъ), ***Sqtorgъ**: ст.-укр. *Суторь* (АЮЗР III/2, 453), ст.-рос. Варфоломей Парфеньєвъ сынъ *Суторинъ*, 1689 р. (МКД 246), рос. (похідне) *Суторихин* (СКТ 781), хорв. (похідне) *Sutorić* (Leksik 625), ст.-пол. *Sątor*, 1238 р. (SN VIII, 313), пол. *Szutor* (SN IX, 374), чеськ. *Sutory* (ЧП), словц. *Sutor* (TZ Bratislava 333).

***Sqtoga**: ст.-укр. Грыцько *Сутуга*, 1649 р. (Реєстр 446), укр. *Сутуга* (СП 340), рос. (похідне) *Сутугинская* – топонім у колишній Архангельській губ. (Vasmer RGN VIII, 656);

~ рос. діал. *сутугий* ‘сильно витягнутий, напружений, як струна’, *сутуга* ‘дріт’ (Даль 4, 365).

***Sqtula**, ***Sqtulъ**(jъ): ст.-укр. Павло *Сутула*, 1649 р. (Реєстр 164), укр. *Сутула* (Горпинич, Корнієнко 225), ст.-рос. Калина *Сутулов*, 1551 р., *Сутулов* Гридя Иванов, 1555 р. (Веселовский 308), рос. *Сутулин* (СП 340), (похідні) *Сутулово*, *Сутуловская* – топоніми в колишніх Тверській та Олонецькій губ. (Vasmer RGN VIII, 656), блр. *Сутула* (Бірыла 400), хорв. (похідне) *Sutulović* (Leksik 625);

~ рос. діал. *сутулый* ‘згорблений у плечах, трохи горбатий’ (Даль 4, 365).

***Sqtulъсь**: укр. *Сутулець* (Ровенськ. обл.; Анк.).

***Sqturgъ**: рос. *Сутурик* (Память 1, 87).

***Sqtъkadlo**: блр. (похідне) *Суткаленка* (Бірыла 400).

***Sqtъkъ**: ст.-рос. (похідне) *Сутково*, XVI ст. – топонім у Новгородській землі (НПК IV, 468), рос. *Сутковой* (СКТ 781);

~ ***sqтъka** (Borys 107).

***Sqtъltъ**: ст.-блр. Милошъ *Сантовтовичъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 66), блр. (похідне) *Сонтултовая дорога* – в колишній Гродненській губ. (ПКГЭ I, 406) < *Сутултовая – форми з розщепленим назальним.

***Sqtъrba**: рос. (похідне) *Шуторбино* – назва пустища (Кусов 338) < *Суторбино.

***Sqtъrga**: ст.-рос. *Сутырга*, XVI ст. (Чечулин 82).

***Sqtъrma**: ст.-укр. (похідне) *Sutormince*, 1612 р., сучасне *Шутромиці* – ойконім у Тернопільській обл. (Крикун 414), укр. *Шутурма* (Богдан 271), *Шотурма*, *Сатурма* (Богдан 255) < *Сутьрма, блр. *Суторьма* (м. Гомель), *Сутормин* (м. Вітебськ), ст.-рос. *Суторма Федоров сын Веревкин*, 1550 р. (ТК 1550 г.: 179), *Суторма Кузьминъ Бредихинъ*, 1594 р. (Смирнов ОУ 166), *Ивашко Корниловъ*, прозвище *Суторма*, 1627–1630 рр. (Сторожев II, 103), рос., блр. (похідні) *Сутурмино* (2), *Суторминская* – топоніми в колишніх Калузькій, Вітебській, В'ятській губ. (Vasmer RGN VIII, 655);

~ рос. діал. *сўторма* 'суєта, безлад' (Даль 4, 365), блр. *сўторма* 'велике скупчення, збіговисько' (Носович 625), діал. *сўтарма* 'безлад, гармидер' (Бялькевіч 428). Див. ще: (Фасмер III, 811–812).

***Sqtъrša**: рос. *Суторшин* (Горпинич 213).

***Sqtъrtanъ**: слов'ян. (похідне) *Сутортаны*, 1590 р. – назва урочища в колишній Віленській губ. (АВК XXX, 82).

***Sqtъrtъ**: слов'ян. (похідне) *Сутортишки* (лит. *Sutartiškės*) – ойконім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN VIII, 655), літуанізований за допомогою суфікса *-iškės*.

***Sqtъmъnъ(jъ)**: укр. *Сутемний* (м. Донецьк);

~ укр. *сутемний* 'дуже темний, майже чорний' (Грінченко 4, 232).

***Sqvada**: чеськ. *Šivada* (ЧП).

***Sqvala**, ***Sqvalъ**: укр. *Сувала* (ТД Дрогобич 363), *Сувалко* (Тернопільськ. обл.; Анк.), (похідне) *Сували* (*Suwały*) – ойконім у Львівській обл. (Vasmer RGN VIII, 624), блр. *Сувал* (Бірыла 396),

(похідне) *Сувалково* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN VIII, 624).

***Sqvara**, ***Sqvarь**: ст.-блр. Михайло *Суварь*, 1667 р. (BC I, 372), блр. *Сувар* (м. Вітебськ), (похідне) *Сувары* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN VIII, 624), пол. *Szuwar*, *Szuwara* (SN IX, 375).

~ ***Sqvějь**: блр. *Сувеєў* (Бірыла 396).

***Sqwezь**, ***Sqwezь**: ст.-рос. Пронька *Суязев*, 1618 р. (Долинин 402). Сюди ж, можливо, ст.-рос. Василей Андреевъ сынъ *Суязовъ* Егурновъ, 1596 р. (ДН 174), в якому *Суязовъ* < *Суязовъ (із втраченою інтервокального -в-), рос. *Суязов* (САЛ 631), укр. *Суязов* – прізвище в Ровенській обл. (Пура СПР V, 156);

~ ***sqwezь** (Boryś 106).

***Squidь**: укр. *Сувид* (КПУ Дн. 1, 93), *Сувід* (КС Сум. 1, 462), блр. (похідне) *Сувіды* – ойконім у Гомельській обл. (Рап. Гом. 164), рос. (похідні) *Сувидово* (2) – топоніми в колишніх Псковській і Тверській губ. (Vasmer RGN VIII, 625).

***Sqvolka**: рос. *Суволока* (Реквиєм 5, 142).

***Sqvora**, ***Sqvorgь(jь)**: укр. *Сувора* (КПУ Хм. 7, 332), ст.-рос. *Сувор* Игнатъев, XV ст. (Веселовский 305), *Сувор* Васильев, 1566 р. (Садиков 1940: 194), (похідні) *Суворов* (5), *Суворова* (5), *Суворовка* (11), *Суворово* (28) – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN VIII, 625–626), ст.-блр. *Сувор*, XVII ст., блр. *Сувораў* (Бірыла 396);

~ ***sqvora** (Boryś 92).

***Sqvьlda**, ***Sqvьldь**: укр. *Сувальд* (Радіон 126), ст.-рос. (похідні) *Шувалдино*, 1560 р., варіант *Шювалдино*, 1591 р. – назва пустища, м. Балахна (ПМДВ 34, 87), Никитинская *Сувалдина*, 1628 р. – ойконім у Рязанській землі (ПКРК I/3, 877), рос. *Шувандин* (Никонов 1973: 175) < *Сувалдин, пол. *Suwald* (SN IX, 165), слов'ян. *Шувальд* (Ратиєц 2, 480) < *Сувальд.

***Sqvьгь**: ст.-укр. Харко *Шуворченко*, 1649 р. (Реєстр 300).

***Sqvьгкь**: рос. (похідне) *Суворкова* ж. (Горпинич, Корнієнко 224).

***Sqvьгть**: слов'ян. (похідні) *Сувортово* (2), *Суворты* – топоніми, *Сувортовичи* – назва маєтку в колишній Віленській губ. (Спрогис 302), пол. *Suwart*, *Szuwart* (SN IX, 166, 375).

*Sqvьrtьka, *Sqvьrtьkь: ст.-укр. Андрєи *Сувертока*, 1649 р. (Реєстр 305), укр. *Суверток* (КПУ Він. 7, 680), блр. *Совертков* (м. Мінськ) < **Сувертков*;

~ укр. *суверток* 'згорток' (Грінченко 4, 225), рос. діал. *суверток* 'т. с.' (Даль 4, 353), блр. діал. *сувертык* 'скруток, скручений липовий лут' (Бялькевіч 425).

*Sqzogь: рос. (похідне) *Сузорово* – топонім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN VIII, 632). Воно ж *Сузорово*, XVI ст. – назва поселення в колишньому Білозерському пов. (ВХК 3, 382).

*Sqzьda: рос. *Суздин* (Pamięć 2, 20), пол. *Szuzda* (SN IX, 375).

*Sqzьdakь: пол. *Szuzdak* (SN IX, 375).

*Sqzьdalь, *Sqzьdalь: укр. *Суздаль* (КПУ Черниг. 5, 323), блр. *Суздалеў* (Бірыла 397), ст.-рос. *Суздаль* Семенов, 1533 р. (Сироткин 128), Степан *Суздалов*, 1682 р. (Сафронов 68), рос. *Суздаль* (САЛ 629), (похідні) *Суздалево*, *Суздали* (2) – топоніми в колишніх Нижегородській, Пермській, В'ятській губ. (Vasmer RGN VIII, 631), пол. *Suzdalcow* (SN IX, 166);

~ блр. діал. *суздаль* 'високий, незграбний підліток' (Гайдукевич 73). Пор. репліку О.М. Трубачова про те, що *Суздаль* – винятково топонімічне слово (Трубачов 1978: 168).

*Sqzьdapьсь: укр. *Сузданець* (Пура СПР 4, 250).

Деривати з вказівними займенниками *Si, *Sь, *Se

Вказівні займенники *Si ж., *Sь ч., *Se сер. у складі ономастичних одиниць зустрічаються досить рідко. Так, у науковій літературі відновлено прагідроніми *Sibьlga (Казлова I, 49), *Sivьlga (Козлова 2005: 88), праойконіми *Sekьly / *Sekьli (Казлова III, 22), *Sьkопь (Шульгач 1998: 17) та ін.

Поданий нижче список дериватів із вказаними займенниками не претендує на вичерпність. (Зауважимо, що розрізнення рефлексів первісних *Si, *Sь, *Se в складі антропонімних одиниць не завжди однозначне).

*Segьlda: рос. (похідне) *Сегондино* – назва поселення в Томській обл. (Том.О 16).

***Sekъrda**: *Сикирдá* (Горпинич 158) < *Секердá, пол. *Siekierda*, *Siekirda* (SN VIII, 392, 393).

***Semъrga**: укр. *Семерга* (КПУ ІФ 2, 378).

***Sevъrga**: укр. *Северденко* (САМ 203).

***Sevъrga**: ст.-рос. Васильев *Северга*, XVI ст. (ВГ II, 210), Палицынъ *Северга* Ивановъ, XVI ст. (АПА 372);

~ рос. діал. *северга* 'нетерплячий' (Даль 4, 169).

***Sezema**: рос. *Сезéма* – прізвисько (Герасимов 84), чеськ. (похідні) *Sezemice* (4) 'ves lidí Sezemových', *Sezemín* < *Sezema* + *-in* – ойконіми (Profous IV, 48–49), ст.-пол. *Sezema* [1265 р. – *Zesema* (SSNO V, 29)]. Детальніше див.: (Шульгач 2001: 237–238).

***Sezemlъ**: ст.-рос. *Сезенев* Петр Иванович, 1587 р. (Веселовский 283) < *Сеземлев (з асиміляцією *мл* > *мн* > *н*'), (похідні) *Сеземская*, *Сезенево* (3) – ойконіми в колишніх В'ятській, Костромській, Московській, Псковській губ. (Vasmer RGN V, 8, 152–153).

***Sezemъсь**: ст.-рос. Шестунка *Сиземец*, 1604 р. (Никольский I/2, ОСХІ, приложение), серб. (похідне) *Sezemče* – ойконім (Im. m. 391) < *Sezemas + *-j-*;

~ д.-руськ. *сеземьць* 'тубілець' (Срезневский III, 324).

***Sibъrtъ**: чеськ. *Sibrť* (ЧП).

***Sigъlta**: рос. (похідне) *Сигонтино* – топонім у колишній Костромській губ. (Самарянов 58) < *Сиголтино (асиміляція плавного).

***Sikъrda**: рос. *Сикардин* (Памяць Лоеўск. 279).

***Sivolga**: укр. *Сіволога* (ЄР 938).

***Sivъrdъ**: укр. *Сівардюк* (PI ІФ 2, 412).

***Sъgoda**, ***Sъgodъ**: укр. *Сегода* (Редько 7, 1787), ст.-рос. (похідне) *Сегодова*, XVII ст. (ОПКН 248), рос. *Сегодин* (КП Алтай 2, 429);

~ рос. діал. *сёгоды* 'нинішній рік' (СРГСУ 5, 126).

***Sъkъrdějъ**: укр. *Секердей* (КПУ ІФ 2, 629).

***Sъrъrtъ**: слов'ян. *Сипуртова* ж. (Спрогис ПАУ 141).

***Sъsarъ**: хорв. *Sesar*, *Šešarek* (Leksik 588, 638).

***Sъsora**, ***Sъsorъ**: укр. *Шешора* (Богдан 264), рос. *Сесорова* ж. (КЛ 2005, № 27–39, 177).

***Sъsurъ**: рос. (похідні) *Шешурино* – ойконіми в колишніх Вологодській та Псковській губ. (Vasmer RGN X, 284), пол. *Szeszur* (SN IX, 279).

***Сьвѣлдајь**: рос. *Сиволдаев* (КПУ Дн. 12/1, 46), блр. *Сиволдаев* (м. Вітебськ);

~ рос. діал. *сивалдай* 'незграбний чоловік, грубіян' (Гоголь 8, 381).

***Сьвѣлдушь**: ст.-рос. Марьїца Семеновская жена *Севалдыша*, 1646 р. (ДНАК XV/3, 53).

***Сьвѣг'ајь**: ст.-рос. Шумко *Севряевъ* сынъ Брюзгинъ, 1626 р. (Выпись 47).

***Сьвѣгть**: рос. *Севертов* (Ратиєц 2, 81).

Деривати з префіксом ***še-**

Щодо генези та функції префікса ***še-**, то його розцінюють як: а) експресивний, що часто зустрічається в поєднанні з іменами структур *тъгъ, тьгъ*; б) як такий, що виник із вказівного займенника **сь-*, **se-* (Казлова I, 47, 158). На наш погляд, це цілком можливо, як імовірно й те, що ***še-** еволюціонувало з ***še-** [~ рос. діал. *чихарда* = *шихарда* 'гра' (Магницкий Особенности 71) і под.] або ***šče-**, якщо взяти до уваги той факт, що африката ***šč-** = (*š'* + *č'*), тобто [*š't's'*] > [*š's'*] за рахунок утрати проривного елемента > довгий м'який шиплячий [*š:*] > [*š'*]. Див. також: (Москов 150).

***šebьlba**: рос. *Шебалбін* (PI Херс. 720).

***šebьlbakъ**: укр. *Шабалбак* (КПУ Полт. 1, 412);

~ рос. діал. *шабольбить* 'нічого не робити, марнувати час' (Диттель 226).

***šebьlda**, ***šebьldo**, ***šebьldъ**: ст.-укр. *Шабалда* Миронъ, 1649 р. (Реєстр 235), укр. *Шабалда* (КПУ Харк. 7, 500), *Шабульдо* (СКТ 895), *Шабанда* (КПУ Дн. 3/2, 66), ст.-рос. *Шоболда* Давыдко, 1464–1478 рр. (АСЭИ 1, 248), *Шоболда*, 1564 р. (Веселовский 371), рос. *Шебалдин* (Ратиєц 2, 222), (похідне) *Шеболдино* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN X, 247), блр. *Шабулда́* (Бірыла 459), *Шаболдов* (м. Вітебськ), *Шабулдо* (м. Могильов), слвн. *šibold* (ZSSP 599);

~ ***šebьlda**: рос. діал. *шеба́лда* 'нероба', *шабо́лда* 'невміла жінка, нероба' (Доп. 303, 305), *шобо́лда* 'людина, не варта уваги' (Опыт 265), *шабо́лда* 'хто тиняється без діла' (Ткаченко 221). Л.В. Куркіна вбачала тут корінь **šebol-* (Куркіна 336), що не

пояснює структури слова. Див. ще: (Фасмер IV, 391, 392, 420, 463).

***Šebьldajь**: укр. *Шабалдай* (ОЛУ 25), рос. *Шебалдаев* (Горпинич 71), *Шебулдаев* (КПУ Дон. 14, 286), блр. *Шебулдаев* (м. Вітебськ), болг. *Шеболдаев* (Илчев 553).

***Šebьldakь**: укр. *Шеболдак* (КПУ Харк. 15, 519), *Шабалдак* (КПУ Полт. 10, 439).

***Šebьldašь**: укр. *Шеболдас* (КПУ Харк. 10, 346), *Шабалдас* (Горпинич 71).

***Šebьldašь**: укр. *Шабадаш* (КС Дн. 1, 638) < *Шабалдаш.

***Šebьldějь**: ст.-рос. (похідне) *Шеболдѣво*, XVII ст. – назва пустища в Углицькому пов. колишньої Ярославської губ. (ПКО 427).

***Šebьlga**: укр. *Шабалга* (КПУ Київ. 8, 504).

***Šebьlta**, ***Šebьltь**: укр. *Шабовта* (КПУ Дон. 18, 241), ст.-рос. *Шеболт* Івашко, 1500 р. (АСЭИ I, 438), Фома Кузминь сынъ *Шаболтъ*, 1525 р. (Горчаков 80), рос. *Шабовтов* (Алгинин 405), блр. *Шаболта* (Памяць Лоеўск. 461), *Шабоўта* (Бірыла 459);

~ рос. діал. *шоболтáть* ‘теревенити’ (Рыбаков 3, 326).

***Šebьltajь**: укр. (похідне) *Шабалтайв* – топонім у Сумській обл., блр. Апанас *Шабалтай*, 1726 р. (Бірыла 1966: 273).

***Šebьltasь**: ст.-укр. *Шабалтас* Сидорь, 1649 р. (Реєстр 444), рос. Ефимь Петровь с. *Шабалтасовь*, 1763 р. (Тобольск 110), *Шабалтасов* (КПУ Харк. 9, 284), (похідне) *Шеболтас* / *Шеболтасова* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN X, 198, 247), блр. *Шабалтáс* (Бірыла 458).

***Šebьrda**: укр. *Шабурда* (КПУ Київ. 5, 809), ст.-рос. *Шабардин* Онтон, XVII ст. (ТК I, 866), рос. *Шебардин* Епифан, XVIII ст. (Кр.В 83), *Шаборда* (м. Москва), *Шабирдін* (КПУ Дн. 12/1, 518).

***Šebьrša**, ***Šebьršь**: ст.-рос. Іван *Шеборшин*, 1582 р., Федор *Шабаршин*, 1616 р. (Веселовский 358, 363), рос. *Шебаршов* (КПУ Харк. 18, 253), *Шабаршов* (КПУ Харк. 20, 543), *Шибаршин* (СКТ 915), блр. *Шабаршын* (Бірыла 459). Пор. ще ойконім *Шебаршино* (Кусов 336). Див. також ***Ščebьršь**;

~ рос. діал. *шебаршá*, *шабаршá* ‘нікчема’, ‘рухлива, швидка людина’ (ЯОС 10, 67, 71), *шабаршá* ‘неврівноважена, безглузда людина’ (Немченко 347).

***Šebьrtь**: ст.-укр. Кузма *Шобуртенко*, 1649 р. (Реєстр 74), блр. *Шаборт* (м. Мінськ), слвн. *Šebart* (ZSSP 595), пол. *Szybart* (SN IX, 388), чеськ. *Šabart* (ЧП);

~ рос. діал. *шибарта* (про людину) 'паскуда' (Гоголь 8, 407).

***Šegьlda**: укр. *Шагайда* (КПУ Терн. 3, 671) < *Шагалда, *Шугайда* (РІ Зак. 2, 763), рос. *Шагандин* (КПУ Херс. 7, 502) < *Шагалдин (денталізація плавного), пол. *Szygienda* (SN IX, 393) < *Szygięlda. Стосовно мотивації пор., наприклад, рос. діал. *шигалдун* 'неповороткий' (Барсов 1, XXI), *шигайдун* 'т.с.' (Рыбников 1864: 24).

***Šegьldějь**: укр. *Шагандій* (КПУ Сум. 4, 155) < *Шагалдій.

***Šegьltasь**: ст.-укр. Офонка *Шеголтасной*, 1654 р. (ПК 1654 р.: 192).

***Šegьrtь**: укр. *Шигірт* (ЄР 301), *Шигирт* (КПУ Ув. Дон. 9, 448), хорв. *Šegrt* (Leksik 635), серб. *Шегрт* (Пешикан 483), макед. *Шегрт* (Речник ПМ II, 762).

***Šekora**, ***Šekorь**: укр. *Шóкер* (Горпинич 237), *Шикер* (Горпинич 145), *Шóкур* (Пура СПР 4, 146), *Шикор* (КПУ ІФ 1, 482), *Шикір* (КПУ Він. 5, 146), *Шекера* (запис наш) < *Шекора (кореневе -е- як результат асимілятивного впливу префіксального голосного), (похідне) *Шекеринці* – ойконім у Хмельницькій обл.

***Šekoręga**: ст.-рос. (похідне) *Шикорягино*, 1686 р. – назва пустища в колишньому Звенигородському пов. (Кусов 134).

***Šekor'акь**: укр. *Шикоряк* (ТД Тур. 45).

***Šekьla**, ***Šekьlo**, ***Šekьль**: укр. *Шикло* (Ніжин 202), ст.-рос. Петрушка *Шикла*, 1615 р. (ГХ 13), блр. *Шикло* (м. Гомель), *Шыкель*;

~ (похідне) рос. діал. *шеклатый* 'шерехатий' (Голицын 66) (Памяць Петр. 478).

***Šekьlakь**: блр. (похідне) *Шеклаково* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN X, 256).

***Šekьlda**: укр. *Шеколда* (КПУ Дон. 13, 490), *Шохайда* (СП 400), *Шахайда* (НД 36) < *Шокалда, *Шакалда (з уваги до явищ солодкозвучності та спірантизації), рос. *Шеколда > *Шехолдино* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN X, 283), пол. *Szychulda* (SN IX, 391) < *Szykulda.

***Šekьlicь**: слвн. *Šoklič* (ZSSP 610).

***Šekъljъ**: укр. *Шеклій* (КС Черніг. 2, 67).

***Šekъrbunъ**: укр. *Шакарбуненко* (Ратиєс 2, 286) – патронім на -енко.

***Šekъrda**, ***Šekъrdo**, ***Šekъrdъ**: укр. *Шикард* (СП 395), ст.-рос. *Шохурдин* Алексей Матвеев, 1652 р. (ТК II, 279) < *Шохурдин, рос. *Шекурдин* (Памяць Петр. 368), *Шехардін* (НД 36), *Шихардин* (КЖЗ 1, 68), (похідні) *Шехурдини*, *Шахордино* – ойконіми в колишніх В'ятській та Московській губ. (Vasmer RGN X, 240, 283), блр. *Шекордо* (м. Могильов);

~ ***Šekъrda**: блр. діал. *шикірда́* 'хто нерозбірливо говорить' (ТС 5, 349), рос. діал. *шехурдиться* 'чванитися, бути пихатим, хорохоритися' (Дилакторский 568).

***Šekъrdanъ**: рос. (похідне) *Шихарданы* – ойконім у колишній Симбірській губ. (Волости IV, 245).

***Šekъrma**: укр. *Шакурма* (КПУ Херс. 9, 82).

***Šekъrtъ**: укр. *Шикарт* (СП 395), рос. *Шикерттов* (Кусов 359).

***Šekъrgъ**: блр. *Шикер* (м. Мінськ).

***Šekъrza**: рос. *Шекарзин* (ПКТГ 1888: 33).

***Šemъlda**: укр. *Шамайда* (КПУ Полт. 8, 79) < *Шамалда (й < л' < л), *Шемийда* (Волинськ. обл.; Анк.), *Шумелда* (Тернопіль 514).

***Šemъldagъ**: ст.-рос. *Шимайдаров*, 1646 р. (Веселовский 368) < *Ше-молдар-ов.

***Šemъrda**: укр. *Шемерда* (КПУ Хм. 2, 337) < *Шемърда, ст.-рос. Ждан Глебов сын *Шамордин*, 1584 р. (РД 299), *Шаморда* Иванъ, 1639 р. (ОДМ XV, 99), рос. (похідне) *Шемордино* – ойконім у колишній Тамбовській губ. (Vasmer RGN X, 266), блр. *Шемордино* (м. Вітебськ), пол. *Szymorda*, 1686 р. (Lipowski 173), чеськ. *Šimerda*, *Šimrda* (Beneš 84), словц. *Šimurda* (TZ Trnava 168).

***Šemъrdakъ**: укр. *Шамардак* (КПУ Київ. 5, 620).

***Šerъldъ**: пол. *Szurold* (SN IX, 411).

***Šerъrda**: укр. *Шанорда* (КПУ Жит. 8, 627), *Шанарда* (Горпинич 371), блр. *Шанорда* (м. Мінськ).

***Šerъrma**: укр. *Шанурма* (КПУ Херс. 10, 505; МиП 512).

***Šerъrta**, ***Šerъrtъ**, ***Šerъrtъ**: укр. *Шанортык*, *Шануртык* (КПУ Полт. 9, 459, 535), рос. *Шанортин* (КП Алтай 2, 157), *Ша-*

портів (Лет. ГС 2005, № 7, 42), блр. *Шапортів* (м. Могильов), пол. *Szuport* (SN IX, 411);

~ укр. діал. *шепортати* 'шелестіти, чухатися', *шапортати* 'шелестіти, чогось шукати' (Брилінський 105), рос. діал. *шапóртать* 'уважно шукати' (Добровольський 96).

*Šesъlba (?): укр. Грицко *Шошовба*, 1752 р. (Пивовар 13) < *Шосолба.

*Šesъlga (?): рос. (похідне) *Шашелгино*, 1702 р. – назва пустища (Углич 186), варіант *Шишелгино* (ПКО 607).

*Šetъrma: укр. *Шатурма* (РІ ІФ 4, 197), *Шотурма* (Богдан 267);

~ рос. діал. *житорма* 'скупий' (Магницький Особенности 20) < *шиторма (експресивне одзвінчення), *шутурма́* 'дурниці, нісенітниці' (СРГСУ 7, 61).

*Šeul(^o)*a*: укр. *Шавула* (Ровенськ. обл.; Анк.), *Шауляк* (СП 391), ст.-рос. Симонъ *Шавула*, 1700 р. (МИТ 52), рос. *Шаулин* (КПУ Дон. 1, 371), ст.-блр. Матфей *Шаула*, 1567 р. (Бірыла 1966: 275).

**Ševor'a*, *Ševorъ: ст.-рос. Степанко *Шовырь*, 1544 р. (Кистев 2000: 102), *Шовыря* Исаков, 1585 р. (АСС 403), Митка *Шовыря*, 1621 р. (СВ 219).

*Ševъlda, *Ševъldo, *Ševъldъ: укр. *Шавалда* (КПУ Херс. 8, 322), *Шавайда* (КПУ Дн. 9, 595), *Шаванда* (КПУ Луг. 12, 595) < *Шавалда, блр. *Шавалда́*, *Шаванда* (Бірыла 459), *Шевалдин* (м. Вітебськ), *Шевандо*, *Шавандов* (м. Мінськ), ст.-рос. *Шевалдов* Никита, 1627 р. (Веселовский 363), Левонтей Семенов, сын *Шевалда*, 1628 р. (САШ 51), *Шавалда*, 1631 р. – прізвисько (ПДПВ 238), рос. *Шевольда* (Ратієц 2, 370), *Шевандо* (м. Москва), *Шавайдов* (КПУ Зап. 16, 402), *Шевандин* (КАК 1912: 436), (похідні) *Шевалдово*, *Шевалдовщина* – ойконіми в колишніх Костромській і Смоленській губ. (Vasmer RGN X, 248). О. І. Соболевський неправомірно відносив прізвиська на зразок *Шевандин* до словотвірного ряду на *-да* < **-ъda* (Соболевский 1911: 337);

~ *ševъlda: блр. діал. *шывільда́* 'людина, яка нерозбірливо вимовляє слова' (Бялькевіч 504).

*Ševъldъrъ: рос. *Шавандров* (КПУ Ув. Дон. 5, 474).

*Ševъldyka: рос. *Шевалдыкин* (Лет. ЖС 2003, № 27–39, 211).

*Ševyldyš: ст.-рос. Кирилко *Шевалдышевъ*, 1614 р. (МА 73), *Шавалдышев* Осип Семенов, 1633 р. (ТК I, 21), Иван *Шевалдыш*, 1669 р. (Мосин 478), рос. *Шевалдышев* (Лет. ЖС 2003, № 27–39, 211).

*Ševylga, *Ševylgъ: ст.-рос. Иван Михайлов *Шиволгин*, 1646 р. (Веселовский 368), блр. *Szewalg*, 1791 р. (АВК X, 544).

*Ševьrda, *Ševьrdъ: ст.-рос. Степан *Шевурда*, 1551 р. (Веселовский 364), (похідне) *Шавордино*, XVI ст. – назва пустища в околицях Пскова (Псков 1, 361), блр. *Шевардов* (м. Могильов);
~ рос. діал. *шавáрдать* ‘тинятися без діла’ (ЯОС 10, 67).

*Ševьrдакъ: укр. *Шаварда́к* (СП 389), блр. *Шаварда́к* (Бірыла 459).

*Ševьrго: укр. *Шоварго* (ТДУ 113).

*Ševьrtadlo: рос. *Шевырталов* Максим, 1738 р. (МИБ 3, 387);
~ рос. діал. *шевыртáть* ‘картавити’ (СРГСУ 7, 48).

*Ševьršъ (*Ševьršь): хорв. *Ševršek* (Leksik 639).

*Ševьrda, *Ševьrdo: укр. *Шеверда* (СКТ 905), (похідне) *Шеверды* – ойконім у колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN X, 249), ст.-рос. *Шевердин*, 1592 р. (Анпилогов 101), (похідні) *Шевердино*, 1686 р. – назва пустища (ОПКН 255), *Шевердино* (2), *Шевердинка* – ойконіми в колишніх Псковській, Смоленській, Рязанській губ. (Vasmer RGN X, 249), рос. *Шевердин* (КПУ Луг. 2, 433), *Шавердо* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 193), блр. *Шавярдá*, *Шавярдó* (Бірыла 459), чеськ. *Ševrda*, *Šavrda* (Beneš 84);

~ *ševьrda: блр. діал. *шавярдá* ‘буркотун’, болг. діал. *шевърдам* ‘рухатися туди-сюди, тинятися’, схв. *шеврдати* ‘т.с.’ (БЕР VI, 763).

*Ševьrдакъ: блр. *Шевердак* (м. Могильов), (похідне) *Шавердакі* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 256).

*Ševьrga: блр. *Шаверга* (м. Мінськ).

*Ševьrtadlo: рос. *Шаверталов* (КПУ Од. 10, 315), *Шевирталов* (Рамієс 2, 336).

*Ševьrtъ: рос. *Живертов* (КП Алтай 2, 219) < *Шивертов (експресивне одзвінчення).

Деривати з преформантами *TA-, *TO-, *TU-

Компактну групу в слов'янській антропонімії становлять деривати із вказівними займенниками *ta-, *to- і прислівником *tu-. Щодо останнього, то він продуктивно відобразився й в інших класах онімів, пор., наприклад, ст.-рос. *Туварма*, 1685 р., *Малая Туварма*, 1696 р. – ойконіми в колишньому Симбірському пов. (Холмогоров Симб. 65, 106), *Тумолга* – назва поселення в колишній Пензенській губ. (Списки Пенз. 117) і под. Див. ще: (Шульгач 1998: 16–17).

***Тавьлда** / ***Товьлда**: ст.-рос. Донай *Тоболдин*, 1586 р. (ДМИМ I, 162), рос. (похідні) *Табулдина* – ойконім у колишній Уфимській губ. (Vasmer RGN IX, 699), *Тоболдино* – колишнє поселення на правому березі р. Північної Сосьви (Ханти-Мансійський Автономний округ). Як зазначає А. К. Матвеев, по-мансійськи цей населений пункт називається *Пупыгынг павыл* ‘поселення з божком (ідолом)’ (Матвеев 1997: 129). Пор. однокореневе пол. діал. *bałdan* ‘добрий бог’ (SGP II, 369);

~ рос. діал. (похідне) *тубандать* ‘бігти, тупотіти’ (Фасмер IV, 66 – без етимології) < *тубалдатель.

***Тавьлгань**: блр. *Табулганов* (м. Барановичі).

***Tal'ubъ**: слвн. *Talivb*, 777 р. (Kos 140 – із прочитанням *Taljub*).

***Tal'udъ**: ст.-блр. Григорь *Талюдовичъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 208).

***Татъргань**: ст.-рос. Трофимко *Татаргановъ*, 1648 р. (Тупиков 777).

***Tavidъ**: пол. *Tawid* (SN IX, 505).

***Тавьлда** / ***Товьлда**: укр. (фонетично видозмінені) *Таюнда* (Горпинич 169) < *Таунда (йотація за рахунок утрати міжскладового -в-) < *Тавулда (денталізація плавного), *Тоюнда* (Ровенськ. обл.; Анк.) < *Товьлда.

***Тавьлдакъ**: рос. *Тавайдаков* (РСД 616) < *Тавалдаков.

***Тавьлга**: ст.-укр. Василь *Тавулга*, 1649 р. (Реєстр 44), укр. Григорій *Таволга*, 1702 р. (ДГІ 321), *Таволга* (УАр. 4, 24), ст.-рос. *Таволга* Уелдин, 1663 р. – юкагир (КПЯ 106), рос. *Таволгин* (Лет.

ГС 2005, № 17, 41), (похідне) *Тавалги* Верхние и Нижние – назви поселень у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN IX, 700–701);
~ укр. діал. *tawoŭha* ‘*Spiraea ulmifolia*’ (Janów 235), рос. діал. *та́воложка* ‘вітка таволги’, ‘ручка батога’ (Доп. 264).

***Тавърда**: пол. *Tawarda* (SN IX, 505).

***Товылтъ**: укр. (похідне) *Тоболток* (КПУ Од. 7, 225).

***Товърѣа**, ***Товърѣь**: пол. *Tyburcz, Tyburcza* (SN IX, 638).

***Товърга**: пол. *Тибурга* (КПУ Льв. 4, 459) < *Тобурга.

***Тодоргъ**: слвн. *Todrag*, XII ст. (Kos SOI 24).

***Токыlda**: рос. (похідне) *Тохалдино* (варіант *Алтыново*) – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN I, 94). Пор. також географічну назву *Таконда* – в Криму, в якій вбачають прототип *Такълда ‘Та Колда’ (Казлова III, 397).

***Томълга**: укр. *Тумолга* (Горпинич 315). Пор. також ойконім *Тумолга* – в колишній Пензенській губ. (Vasmer RGN IX, 213).

Томърѣь** (Томърѣь**): слвн. *Tomrč* (ZSSP 642).

***Томърѣа**: рос. *Тиморша* (КМ 30) < *Томорша, *Тиморшин* (КПУ Од. 10, 406).

***Торърѣь**: слвн. *Toporč* (ZSSP 644).

***Тосаръ**, ***Тосарь**: хорв. *Tosarić* (Leksik 685), пол. *Tosarek, Tosarz, Tozarek* (SN IX, 567, 569).

***Тосуръ**: укр. *Тошур* (Житомирськ. обл.; Анк.).

***Тотълда**: ст.-рос. Захарко *Тотолдинъ*, 1693 р. (ГКЭ II, 361), рос. Емельянь *Тотолдинъ*, 1751 р. (Иванов ПВК 162).

***Тотълга**: рос. *Тотолгина* (АБИ 1, 195).

***Тотълма**: ст.-рос. Иван *Тотолмин*, 1694 р. (ПССГ 135).

***Тотърка**: ст.-рос. Іяковъ *Тотуркинъ*, 1585–1586 рр. (РИБ II, 292).

***Тотърѣь**: рос. (похідне) *Тоторшево* – назва поселення в Нижегородській обл., приєданого в 1962 р. до с. Ардатово (АРТД 217);

~ рос. діал. *тутърша* ‘неохайна людина’, *тутършитъся* ‘сердитися, дутися’, *тутършитъ* ‘надмірно тепло одягати кого-небудь, кутати’ (СРГСУ 6, 114). Теоретично тут можна вбачати базове *търѣа, розширене підсилювальним елементом *-to-*. Див. про це: (Петлева 1986: 198–201).

***Товърѣь**: укр. *Тувариш* (КПУ Дон. 3, 450) < *Товариш* (виразніше

лабіальне -у- під впливом губного -в-), рос. *Товаршинов* (Лет. ЖС 2003, № 27–39, 187).

***Тоџигь**: укр. (похідне) *Тожир* – ойконім у Житомирській обл. (перейменовано на с. Борисівка). Пор. ***Туџигь**.

***Tubogъ**: чеськ. (похідне) *Tubož* – ойконім (Profous IV, 392).

***Tubqda**: пол. (похідне) *Tubądzin* – ойконім (SG XII, 585), який пов'язують з іменем *Tubąda* (Wilkoń 156).

***Tudylgъ**: слов'ян. (похідне) *Тудолговичи* – боярський рід, 1495 р. (АЛМ I/1 85).

***Tugostъ**: чеськ. (похідні) *Tuhošt*, 1524 р. – назва лісу [«les v Tuhoštěch» (Sedláček 160)], *Tuhošt*, 1563 р. – оронім (Sedláček 173).

***Tugьldъ**: блр. (похідне) *Тугальдава* – ойконім у Могильовській обл. (Pap. Mag. 175), варіанти *Тухолдово*, 1654 р. (Акты ЮЗР XIV, 312), *Tucholduw*, *Tucholdowo* (Vasmer RGN X, 204).

***Туџмъ**: ст.-рос. *Туемля*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК VI, 123) < *Туџмѣ.

***Tukьrda**: ст.-рос. (похідне) *Тухардина*, 1615 р. – назва поселення в колишній В'ятській губ. (Спицын 20).

***Tukьrtъ**: слов'ян. *Тукорт* (КПУ Хм. 10, 612).

***Тумѣгь**: укр. *Тумир*, історично *Тумѣрь* – ойконім у Львівській обл. (АВК XIV, 432).

***Тумирь**: укр. *Тумир* (Чучка 561), (похідне) *Тумира* – лімнонім (с. Войкове Згурівськ. р-ну Київськ. обл.; Анк.), хорв. *Tumir* (Leksik 693), пол. *Tumir* (SN IX, 620).

***Tupadlo**: чеськ. (похідні) *Tupadly* (3) – ойконіми (Profous IV, 397–398), пол. *Tupadlo* (SN IX, 621), ст.-луж. (похідне) *Toupe-delitz*, *Tupadelitz*, 1303 р. – ойконім (Körner 142).

***Turadъ**: укр. (похідне) *Turady* – ойконім у Галичині (Vasmer RGN X, 216), рос. *Турадов* (Память 2, 495), слвн. *Turad* (ZSSP 653).

***Tusarъ**: укр. *Тусар* – сучасне прізвище, хорв. *Tušar* (Leksik 695), слвн. *Tušar* (ZSSP 655), чеськ. *Tušar* (ЧП).

***Tutybъa**: рос. (похідне) *Тутолбино* – назва пустища (Кусов 330).

***Tutybъma**: ст.-рос. Ондрюша *Туталмин*, 1601 р. (ВГ 1, 117), (похідні) *Титолмина*, 1534 р. – ойконім (Токмаков 1884: 94), *Тутолмино* – назва слободи (Кусов 330), *Тутолминой* Пеньково, *Ту-*

толминой Подложье – топоніми в колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN IX, 230), рос. *Тутолмин* (КАК 1912: 432). Пор.: (Баскаков 66–67, із тюрк.).

***Тутьrba**: рос. (похідне) *Туторбино* – назва пустища (Кусов 330).

***Тутьrma**: рос. (похідне) *Тутормино* – назва пустища (Кусов 330).

***Тутьrмісь**: серб. *Tutormich*, 1431 р. (Споменик XI, 78).

***Tuvora**: чеськ. *Tuvora* (ЧП).

***Тувьlbajь**: рос. *Тувальбаев* (Книги РФ 2005, IX, 746).

***Тувьлкь**: рос. *Туволкь*, 1715 р. (СВП II, 4).

***Tužagь**: словн. *Tužar* (ZSSP 655).

***Tužera**: ст.-рос. (похідне) *Тужерино*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (Андріяшев 61).

***Tužira**, ***Tužigь**: укр. (похідні) *Тужирь*, 1704 р. – назва урочища поблизу с. Сорокошичі (Ділова ДГ 184), *Тужир* – гелонім (с. Машів Чорнобильськ. р-ну Київськ. обл.; ОАІУМ, 1967 р.), ст.-рос. (похідні) *Тужирово*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК IV, 137), рос. *Тужирино* – ойконім у колишній Санкт-Петербурзькій губ. (Списки СПб. 250).

Деривати з передкореневими *Га-*, *Же-* (та варіантами)

У слов'янських мовах зафіксовано групу онімів, у структурі яких можна констатувати умовний префікс *Га-* (*Ga-*, *Ha-* і варіанти), який не має однозначного тлумачення. Так, оронім *Говерла* – найвища вершина Українських Карпат – О.М. Трубачов реконструював як **o(b)vьrtla*, виділяючи префіксальне **o(b)-* і корінь **vьrtl-* (ініціальне *Г-* кваліфікувалося тут як придихова протеза) (Трубачев 1973: 85). Подібний факт зустрічається й у зібраному нами матеріалі (див. *Говерна*).

Назву р. *Hevelda* в бас. Лаби, відому з I пол. X ст., членують на *He-velda* і зводять до **A-* (> **Ja-*) *Velda* – дериват із префіксом **A-* > **Ja-* (у середовищі германського мовлення аялаутне слов'янське **Ja-* передавалось як *He-*). З іншого боку, припускається й можливість виокремлення префіксального **Ga-* > **Ge-* > *He-* (під впливом голосного кореневої морфеми), тобто архетип *Ga-vьlda (Казлова

I, 163–165). На наш погляд, лінгвістично ця версія теж цілком імовірна.

У низці пропріальних одиниць, які розглянуто далі, початкові *Га-* / *Го-* розцінюються нами переважно як результат одзвінчення префіксального **Ка-* / **Ко-* (> *Ке-*, *Ку-*) чи як ефект пізнішого (місцевого) протезування (*Г-*) праслов'янських рефлексів із префіксом **А-*:

а) укр. *Габовда* (СП 83; РІ Зак. 2, 665 – варіант *Габуда*), рос. *Губайдунин* (Пура СПР 5, 39) – прізвища з передкореневими компонентами *Га-*, *Гу-*. Щодо коренів *-бовд-*, *-байд-* пор., наприклад, укр. *Бовда* (СКТ 71), *Байда* (Пура Край 3, 147) < *Вьlda, *Байдун* (КПУ Од. 10, 16) < *Вьldunь. Префіксальний компонент фіксується й на апелятивному рівні, пор. укр. діал. *габувдыр'а* ‘гуля, набита на голові’ ~ *бóвдыр'а* ‘т. с.’ [детальніше див.: (Шульгач 2001а: 29)]. Рефлекси псл. *Авьlda [~ рос. *Еболда*, 1624 р. – антропонім, початкове *Е-* < *Я-* в ненаголошеному складі (Шульгач 1998: 15)] чи *Кавьlda [~ укр. *Кабайда*, блр. *Кабайда* – прізвища, із *Кабалда при *й* < *л* < *л* ~ укр. діал. *кабалда́* ‘сум'яття’ (ЕСУМ 2, 330 – як «афективне утворення»)]. По-іншому див.: (Чучка 169);

б) *Gabolto*v – ойконім у Словаччині (Majtán 1972: 122) – дериват із посесивним суфіксом *-ov-* від антропоніма *Gabolt < *Ga-bolt. До псл. *Авьльть чи *Кавьльть;

в) *Габовшина* – найменування поселення в колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN II, 282) – похідне з суфіксом *-ин-* у присвійній функції від антропоніма *Габовша < *Га-бовша. Потенційність кореня на антропонімному рівні засвідчує укр. *Бовша* (КПУ Дн. 7, 35) і под. [див. ще: (Шульгач 2001: 232)]. Продовження псл. *Авьльша чи *Кавьльша [~ гідронім *Кабельша*, топонім *Сухая Кабельша* – в колишній Рязанській губ. (Vasmer RGN VIII, 660)];

г) *Гамайда* – прізвище у лемків (Панцьо 100). Імовірно членувати на *Га-майда* з огляду на укр. *Майда* – прізвище (Горпинич, Корнієнко 140), із *Малда < *Мьlda. Сюди ж рос. *Гомондов* (Панцьо 101) < *Го-монд-ов* ~ укр. *Монда* – прізвище в Закарпатській обл. (КПУ Зак. 1, 106) (з урахуванням денталізації *-л-* > *-н-* перед *-д-*). Ілюстрація потенційного псл. *Амьlda чи *Камьlda (*Комьlda). Щодо останнього архетипа пор. рос. *Закомолдин* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 73), а також його реалізацію в топонімі

Закомолдина – в колишній Оренбурзькій губ. (Vasmer RGN III, 391) < прийменниково-іменної конструкції *За* + *Комолдина* (посив на *-ин-* від антропоніма *Комолда);

г) чеськ. *Havalda* (Beneš 84), слвц. *Havaldová* (TZ Nitra 19) – антропоніми ~ чеськ. діал. *havalda* ‘skupenina’ (Bartoš 91), пол. *Hawelda* (SN IV, 72), *Huwajda* (SN IV, 194). Рефлекси псл. *Avьlda чи *Kavьlda;

д) *Гевельга* – прізвище в Київській обл. (КПУ Київ. 8, 565). Із *Го-вельга (префіксальне *-е-* < *-о-* під впливом *-е-* в наступному складі), пор. укр. *Велга* (КПУ Од. 7, 24), чеськ. *Velgo* (Beneš 107), похідне *Вельган* (Пура СПР 5, 161) тощо. Потенційним прототипом могло бути псл. *Ковьlga, відображене, наприклад, у рос. *Коволга > *Куволгин* – назва яру в басейні Оки (Смолицкая 159), в якому виразніше лабіальне *-у-* < *-о-* під впливом губного *-в-*;

е) блр. *Гаварчики* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN II, 283). В основу найменування покладено антропонім *Гаварчик – деминутив від *Гаварч [щодо кореневого компонента пор. (похідне) пол. *Warczak* (Bubak II, 116)]. Імовірно продовження первісного *Кавьrць чи *Кавьrць (~ укр. *Верч* – прізвище у Волинській обл.) ~ діал. *каверч’і* мн. ‘косоволокнистий ліс’ (Никончук 65);

є) блр. *Гаварпин* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN II, 283). Дериват на *-ин* від антропоніма *Га-варпа, пор. (похідні) *Варпанов* (КПУ Дн. 12/2, 365), пол. *Warpacha* (Bubak II, 117) – прізвища. До псл. *Avьгра або *Kavьгра (*Ковьгра);

ж) рос. *Говортков* – прізвище (КПУ Дон. 1, 407), пол. *Gawort* (SN III, 276). Імовірні рефлекси псл. *Ковьrть (*Кавьrть), пор. щодо структури укр. *Ворт* – прізвище (КПУ Дон. 3, 105). З іншим ступенем кореневого вокалізму пор. рос. *Говерт* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 61) < *Коверт < *Ковьrть;

з) укр. *Гаверда* (КПУ ІФ 2, 160), ст.-рос. *Гавердовский* Федор, 1464–1471 рр. (АСЭИ III, 348), чеськ. *Havrda* (Beneš 84), а також рос. *Гавердова* – ойконім у Рязанській обл., історично – *Гавердово*, 1567 р. (ПКРК I/2, 440), *Говердовский* (Розанов 69), *Гавердовка* – потамонім у бас. Оки (Смолицкая 167) та ін. Продовження першопочаткового *Кавьrда / *Ковьrда (чи *Avьrда),

пор., наприклад, укр. *Ковѣрда* (Горпинич 27) – прізвище, реалізоване в назві с. *Ковердина Балка* на Полтавщині ~ укр. діал. *коверда* ‘дурниця, нісенітниця’ (ЕСУМ 2, 483 – «неясне»);

и) ст.-укр. *Говерна*, XVI ст. – антропонім (Жерела I, 116). Швидше за все, до псл. *Ковъртна, тобто мотивоване кратним дієсловом на -*нѣ*- на зразок болг. діал. *гаврътна* ‘скидати, перекидати’. У науковій літературі останнє тлумачать як форму з одзвінченням **ka-* чи вокалізованим протетичним **g-* (Петлева 1979: 33–34): *ko-vърtnŋti. Теоретично *Говерна* може розцінюватися і як віддієслівний континуант < **o(b)-vърtnŋti* (з діалектною *Г*-протезою). Як аналог пор. *Говерла*;

і) укр. *Гоберза* (КПУ м. Київ 1, 433). Ймовірно, із *Ко-берза* < *Ко-бърза < *Кобърза. Стосовно кореневої морфемі див. *Абърза;

ї) укр. *Гавяз* (ПСС 1, 410), рос. *Говяза* (Рамієць 2, 532). За умови одзвінчення початкового *К*- цілком допустима реконструкція прототипів *Кавѣзь, *Ковѣза;

й) рос. *Гумардін* (КПУ Харк. 20, 331). Швидше за все, із *Кумардін* < *Комърда;

к) пол. *Habart, Habarta* (SN IV, 5), *Габарты* – ойконім відантропонімного походження (Вольтер 274) < *Кабърта, *Кабърть;

л) пол. *Haburda* (SN IV, 9). Із *Абърда чи *Кабърда;

м) пол. *Haturda* (SN IV, 39). Із *Амърда чи *Камърда;

н) пол. *Gabarcz, Gabarczyk* (SN III, 209). Імовірні рефлексипсл. *Кабъргъ;

о) пол. *Gabardziak* (SN III, 209). Ілюстрація потенційного псл. **Кабърд’акъ*;

п) укр. *Гаура* (ТМ 66) < *Кавора < *Кавора;

р) укр. *Гонайда* (КС Дн. 2, 81) < *Корьлда.

с) слов’ян. Матей *Готарттик*, 1528 р. (Перапіс 226). Потенційний континуант псл. *Котъртікь.

II. Відомий ряд фактів антропонімного рівня, в складі яких вичленовується препозитивний компонент *Же-* (з варіантами) та коренева морфема, організована за зразком структур *тъгт, тълт*. Етимологічна процедура дозволяє висловити припущення, що маємо справу з давнім префіксом **še-*, в якому **š-* > *Ж-* у результаті експресивного одзвінчення. Пор.:

а) укр. *Жабурда* (СКТ 256), співвідносно з укр. *Шабурда*

(КПУ Київ. 5, 809) < ***Šebьrda**. Останнє може зіставлятися з ***Вьrda** (як праантропонімом) > укр. *Бурда* (КПУ Полт. 1, 82), серб. *Бурда* – прізвисько (ґирић 315), чеськ. *Burda* (Davídek 93) тощо;

б) укр. *Жобулда* (Горпинич 295), *Жебульда*, *Жабульда* (КПУ Херс. 10, 193, 194), *Жеболда* (КПУ Дн. 7, 480), *Жабанда* (КПУ Херс. 7, 157) < *Жабалда (л > н перед зубним), рос. *Жебалдов*, м. Москва (ИПЧ 2, 107) ~ ст.-рос. *Шеболда* (РИБ IX, 90), *Шоболда* (АСЭИ I, 248) < ***Šebьlda**, ***Šebьldь**, структурно співвідносних з ***Вьlda** > укр. *Болда* (КПУ Черк. 7, 252), *Булда* (КПУ Черниг. 7, 762), *Бульда* (КПУ Черк. 3, 58), ст.-рос. *Болда*, 1647 р. (ПКВП 124), ст.-блр. *Булда*, XVII ст. (ИЮМ XXXII, 99) та ін. ~ ***šebьlda** [~ рос. діал. *шебáлда* ‘про бездіяльну людину’ тощо; детальніше див. (Шульгач 2000: 365)];

в) укр. *Жиборт* (КПУ Дн. 1, 49), *Жибарт* (КПУ Рв. 3, 12); сюди ж дериваційно вторинні топоніми *Жебортаны* (варіанти *Жебуртаны*, *Жебуртоны*) – в колишній Віленській губ. (Vasmer RGN III, 269, 270), *Жебортовичи* – в колишній Мінській губ. (Vasmer RGN III, 287) < ***Šebьrть** ~ ***Вьrть** > укр. *Борт* – прізвище (КПУ Зап. 13, 125);

г) *Жегурман > топонім *Жегурманове* – в колишній Рязанській губ. (Vasmer RGN III, 271). Співвідноситься з укр. *Гурман* – сучасне прізвище (Горпинич 255) як ***Šegьrмань**: ***Гьrмань**;

г) укр. *Жамардїй* (КПУ Полт. 4, 815), *Жемердей > топонім *Жемердеевка* – в колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN III, 280). Із ***Šemьrdějь**, пор. щодо кореня ***Мьrdějь**, реалізоване в антропонімах на зразок рос. *Мардієв* (м. Луцьк) < *Мардїй* + *ев*;

д) рос. *Жехердов* (КПУ Луг. 10, 107) < *Ше-херд-ов < ***Šekьrdь** (x < k);

е) рос. *Живертов* (КП Алтай 2, 219). До первісного ***Ševьrть**;

є) слвн. *Žibolt* (ZSSP 718). Швидше за все, континуант псл.

***Šebьltь**.

ж) рос. *Жевора* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 60) < ***Ševora**

з) рос. *Жемойдо* (Лет. ЖС 2001, № 14–26, 68) < *Жемолдо (со-
лодкозвучність) < ***Šemьldo**.

II. ДАВНІ СУФІКСАЛЬНІ МОДЕЛІ

Похідні на **-it-*

Деривати з суфіксом **-it-* послідовно відновлюються в ЕССЯ (так, у вип. 1–22 подано 25 архетипів). Попередня спроба інвентаризації континуантів цієї словотвірної моделі у сфері *nomina propria* була здійснена нами раніше (Шульгач 1997: 68–72). Нижче подається реєстр похідних із цим суфіксом у складі праантропонімів.

*Babita, *Babitъ: укр. *Бабит* (Горпинич 4), *Бабіта* (Богдан 269), рос. *Бабитов* (Горпинич, Корнієнко 2006: 173).

*Balita: укр. *Балита* (Панчук 120).

*Bedritъ: рос. *Бедрит* (САЛ 343).

*Berzitъ: рос. (похідне) *Березитская* (м. Миколаїв).

*Beržitъ: укр. *Березит* (КПУ Сум. 14, 129).

*Bělita, *Bělitъ: укр. *Білітюк* (Волинськ. обл.; Анк.), *Белитченко* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 19), рос. (похідне) *Белитино* – ойконім у колишній Курській губ. (Vasmer RGN VI, 322), хорв. *Belitak* (Leksik 37).

*Bobritъ: рос. *Бобритов* (КПУ Харк. 9, 42).

*Bordita: ст.-рос. Івашка Васильєв *Бородитинъ*, 1608 р. (Томск 27).

*Bulitъ: ст.-укр. Оська *Булитков*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 428).

*Bъlbitъ: укр. *Бобітко* (ТД Тур. 23) < **Болбітко*, рос. *Большбит* (Лет. ЖС 2003, № 27–39, 26), пол. *Бульбитек* (Pamięć 2, 260).

*Bъldъritъ: рос. *Бондрит* (КПУ Зап. 15, 73) < **Болдрит*.

*Bъlsitъ: рос. (похідне) *Байситово*, *Пуро-Байситово* – топоніми в колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN I, 238) < **Балситово*.

- ***Вьлїить**: укр. *Бульшит* (КПУ Хм. 10, 367).
- ***Вьлвить**: укр. *Бовит* (КПУ Дон. 17, 161) < *Болвит / *Боввит, *Бовит* (КС Дн. 1, 322).
- ***Вьлзить**: рос. *Болзитов* (Память 2, 250).
- ***Вьлžitь**: рос. *Бальжитова* (Лет. ЖС 2007, № 44, 136).
- ***Вьргбить**: укр. *Борбит* (КПУ Харк. 18, 54), *Бурбитько* (КПУ Луг. 10, 308), *Борбитько* (УВБ 527), рос. *Барбитов* (КПУ Харк. 1, 73), *Барбитов* (КПУ Харк. 2, 564), блр. *Борбит* (м. Могильов).
- ***Вьрлїть**: укр. *Барліт* (СПам. 3, 196), *Барліт* (КПУ Дон. 17, 438).
- ***Вьрміть**: рос. *Бормитов*, 1794 р. (Дмитренко 298).
- ***Вьрніта**: пол. *Vornita* (SN I, 435).
- ***Вьрсить**: укр. *Берситенко* (КПУ Полт. 8, 257) < *Бьрситенко.
- ***Вьзїта**: укр. *Бзита* (Тернопільськ. обл.; Анк.).
- ***Їелїта**: укр. *Чилїта* (КС Сум. 2, 60).
- ***Їерїта**: рос. *Черїтин* (Памяць Лоеўск. 379).
- ***Їьлїить**: укр. *Чемшит* (м. Нововолинськ; Анк.) < *Челшит (форма з незакономірною лабіалізацією плавного), *Чимшит* (КС Дн. 1, 466).
- ***Їьлвить**: ст.-рос. (похідне) *Чювїтиново*, XVI ст. (ТПК 1912: 3, 73) < *Челвїтиново.
- ***Їьрміть**: ст.-укр. *Czormith Jacz*, XVI ст. (Жерела I, 89), рос. *Черміт* (Лет. ЖС 2002, № 1–13, 214), *Чермітова ж.* (КПУ Сум. 2, 59).
- ***Їьрніта**, ***Їьрніть**: укр. *Чорніта* (КПУ Харк. 17, 314), *Чорніта* (СП 386), (похідні) ст.-рос. *Чернітина*, XVI ст. – назва пустища в колишній Нижегородській губ. (Анпилогов 1977: 89), *Чернітово* – ойконім у колишній Тамбовській губ., відомий з 1623 р. (Прохоров Надпись 178).
- ***Їьрпїта**, ***Їьрпїть**: укр. *Чорпїта* (Волинськ. обл.; Анк.), *Цюрпїта* (Панчук 120). Сюди ж, очевидно, укр. *Черепїта* (СП 381) – як форма із секундарним *-e-*;
~ укр. *черпїта* ‘чубатий жайворонок, *Alauda cristata*’ (Грінченко 4, 459), *чоропїта* ‘жайворонок’, ‘людина малого зросту’ (СБук.Г 649).
- ***Дерїть**: укр. *Дерїт* (Панцьо 103).
- ***Дервїта**: ст.-рос. *Деревїтинъ* Павель, XV ст. (НПК I, 617).

- ***Doržitъ**: укр. *Дорожит* (СП 127).
- ***Dqbita**, ***Dqbitъ**: укр. *Дубіта* (Богдан 53), блр. (похідні) *Дубитово* – ойконім у колишній Гродненській губ. (Vasmer RGN III, 108), *Дубітава* – назва поселення в Брестській обл. (Рап. Бр. 49), пол. *Dębita* (SN II, 419).
- ***Dqbynitъ**: ст.-рос. Куземка *Дубнитов*, 1540 р. (Тороп. книга 314).
- ***Drapitъ**: ст.-укр. Семень *Драпитка*, 1649 р. (Реєстр 471).
- ***Dylditъ**: рос. *Дондитов* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 63) < *Долдитов.
- ***Dьrditъ**: ст.-укр. Семен *Дердитчин* зять, 1666 р. (ПК 1666 р.: 253).
- ***Dьrbitъ**: укр. *Дербит* (КПУ Харк. 18, 80).
- ***Dьržitа**: блр. (похідне) *Держитино* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN III, 1).
- ***Golqbita**: рос. (похідне) *Голубитина* – гідронім (ПМДВ 30).
- ***Gьrmitъ**: слов'ян. *Гремит* (Рамієц 2, 263).
- ***Gьlbitъ**: укр. *Гульбит* (ТСЕ 111), блр. *Гульбит* (м. Гомель), (похідне) *Гальбитова* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 65).
- ***Gьlzitъ**: рос. (похідне) *Галзитская* ж. (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 56).
- ***Gьrbitъ**: укр. *Гурбит* (Горпинич 146), пол. *Harbit* (SN IV, 54).
- ***Gьrmita**: укр. *Герміта* (СП 90).
- ***Gьrpita**: укр. *Гурпита* (КПУ Ник. 1, 82).
- ***Gьržitъ**: укр. *Гуржит* (КПУ Ник. 8, 51).
- ***Gьzitъ**: слов'ян. *Гзитка* (Рамієц 2, 332).
- ***Xalitъ**: укр. *Халит* (Горпинич 298), рос. *Халитов* (СКО XVI), (похідні) *Халитово* – гідронім в околицях Старої Руси, колишня Новгородська губ. (Vasmer V, 19), *Халитовка* – гідронім у бас. Оки (Смолицкая 67).
- ***Xoldita**: укр. *Холодита* (*Cholodyta*) (Фаріон 304);
~ рос. діал. *холодита* ‘холод’ (Новосиб. 571).
- ***Xolita**, ***Xolitъ**: ст.-рос. Игнатко *Холитин*, 1662 р. (ОАРП 188), рос. *Холитов* (КПУ Сум. 14, 291).
- ***Xorbritъ**: д.-руськ. князь Михайло, нарицаемый *Хоробритъ*, сынъ Ярославль, 1248 р. (Тупиков 416).
- ***Xvalitъ**: ст.-рос. (похідне) *Хвалитово* – топонім, *Хвалитов*,

1539 р. – назва ручая в історичній Новгородській землі (НПК V, 250; ПКНЗ I, 374).

***Хълміть**: ст.-рос. Иванко *Холмит*, 1540 р. (Тороп. книга 304), Алексей *Холмитин*, XVI ст. (КК 62).

***Jarita**, ***Jaritъ**: укр. *Ярита* (КПУ Харк. 11, 250), (похідне) *Яритина Балка* – ойконім у Харківській обл., слов'ян. *Яритъ* (Магницький 100).

***Jęzitzъ**: рос. *Язитов* (КПУ Харк. 15, 539).

***Jъmenitъ(jъ)**: рос. *Именитов* (САМ 92);

~ ***jъmenitъ(jъ)** (ЭССЯ 8, 225).

***Konitъ**: укр. *Конит* (Панчук 120).

***Korbita**, ***Korbitъ**: рос. (похідні) *Карабитово*, *Карабитова Гора* – ойконіми в колишній Ярославській губ. (Списки Яросл. 348), ст.-пол. *Korabita* (SSNO III, 80) < східнослов'янськ.

***Korpita**: укр. *Караніта* (Богдан 108), *Хороніта*, *Хероніта* (Богдан 115–117).

***Korvitъ**: рос. *Коровітов* (ЧТ 1, 352), (похідне) *Коровитчино* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN IV, 420).

***Kositъ**: укр. *Коситюк* (Рамієс 2, 201), пол. *Kositko* (SN V, 186), слов'ян. *Коситъ* (Магницький 52).

***Kozita**: рос. (похідне) *Козитинская* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN IV, 272).

***Kozьlita**: укр. *Козліта* (КПУ Харк. 7, 319), ст.-рос. Петрушка *Козлітинъ*, 1623 р. (Пясецкий Севск 23), рос. *Козліта* (КЛ 2003, № 1–13, 100), *Козлітин* (Пура СПР 4, 54), *Козлітин* (м. Луцьк).

***Krivitъ**: рос. (похідне) *Кривитчина* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN IV, 558).

***Kulita**, ***Kulitъ**: укр. *Кулит* (КС Дн. 4, 58), пол. *Kulit*, *Kulita* (SN V, 408).

***Kurita**, ***Kuritъ**: укр. *Куритенко* (ИПЧ 4, 118), пол. *Kurita* (SN V, 438).

***Кълбіть**: укр. *Кульбит* (ПСС 1, 731), *Кульбіт* (АПС 89), *Кўбіт* (Ровенськ. обл.; Анк.) < *Кулбіт, блр. *Кубит* (ТС Мозырь 125), пол. *Kulbit* (SN V, 402), (похідне) *Млечковщина-Кульбитищина* – ойконім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN IV, 672);

~ рос. діал. *колбитка* 'товстий довгий ніс' (Васнецов 108), 'довгоносий' (Магницький Особенности 28).

***Кьлдить**: ст.-укр. (похідне) *Кандитово*, 1408 р. – топонім у Кременецькому пов. (ГВКЛ 5), укр. *Кандит* (КПУ Зап. 15, 198) < *Калдит, ст.-рос. (похідне) *Кондитовъ истокъ*, 1597 р. – гідронім у басейні Оки (ПКРК I/2, 498) < *Колдитов, *Кандитово* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Титов 1885: 528).

***Кьліть**: блр. *Клит* (м. Дзержинськ).

***Кьліть**: рос. *Кульмитов* – сучасне прізвище.

***Кьліта**, ***Кьліть**: укр. (похідне) *Колпитів* – ойконім у Волинській обл., пол. *Kulpit*, *Kulpita* (SN V, 410);

~ укр. діал. *кóвніт* ‘пил’ (СБук. Г 214).

***Кьліта**: укр. *Ковіта* (КС Черк. 2, 68) < *Коввіта / *Колвіта.

***Кьліть**: слов’ян. *Колзитъ*, *Кулзитъ* (Магницький 52, 53).

***Кьліть**: рос. *Кожитов* (Книги РФ IX, 166) < *Колжитов.

***Кьрбіть**: укр. *Корбит* (Богдан 132), *Курбіт* (Панчук 150), (похідні) *Кирбитов Хутор* – ойконім у колишній Катеринославській губ. (Vasmer RGN IV, 455), *Кирбитова Балка* – гідронім у басейні Дону (Vasmer II, 326), рос. (похідне) *Корбиты* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN IV, 398), блр. *Корбит* (м. Гомель);

~ рос. діал. (похідне) *кирбитник* ‘неякісний пиріг’ (ЯОС 5, 31).

***Кьрсьміть**: ст.-укр. *Корчьмит* Павел, 1609 р. (Ділова мова 154), укр. *Карчміт* (СП 171), ст.-блр. Матей *Корчмит*, 1541 р. (Усціновіч 1975: 30), блр. *Карчміт* (Бірыла 189), ст.-рос. Еско *Корчмитъ*, 1571 р. (Шумаков Сотниці 5, 16), рос. *Корчмит* (Книги РФ IX, 177), (похідне) *Корчмитово* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN IV, 440), пол. *Karczmit* (SN IV, 496).

***Кьрдить**: укр. *Кордит* (СП 185), ст.-рос. Емельян *Кардит*, 1678 р. (КПЯ 129), рос. (похідне) *Кордитный* (Рамієс 2, 311).

***Кьрліта**, ***Кьрліть**: укр. *Курліта* (Панчук 120), пол. *Kurlit*, *Kurlita* (SN V, 440).

***Кьрманіта**: укр. *Карманіта* (Панчук 120).

***Кьрніта**, ***Кьрніто**: укр. *Курніта* (КПУ Льв. 4, 586), *Курніта* (Панчук 120), *Корнітенко* (САЛ 472), пол. *Kornito* (SN V, 161).

***Кьрпіта**, ***Кьрпіть**: укр. *Карпіта* (Богдан 109), *Курпіта* (ТДЗ 214), *Курпітка* (КПУ Харк. 9, 147), *Керпіта*, *Курпіта* (КПУ Киров. 1, 492, 494), (похідне) *Курпіты* – топонім у Галичині (Vasmer

RGN IV, 710), рос. *Курпитов* (КПУ м. Київ 2, 89), пол. *Kurpita* (SN V, 444), чеськ. *Karpita, Kurpita* (ЧП).

***Кърsитъ**: слов'ян. *Курситъ* (Магницкий 54).

***Кърšita, *Кърšить**: рос. *Куришов* (КПУ Луг. 7, 230), блр. *Куришта* (м. Солігорськ).

***Кърvita, *Кърvить**: укр. *Хорвита* (КПУ м. Київ 3, 510) < *Корvит, рос. (похідне) *Корvитино* – ойконім у колишній Санкт-Петербурзькій губ. (Списки СПб. 233), пол. (похідне) *Karwity*, мн. – ойконім.

***Kysitъ**: рос. *Киситов* (КПУ Ув. Дон. 9, 291).

***Lelitъ**: укр. *Лелітка*, XVIII ст. (АК 3, 303).

***Lěvitъ (-ьсь)**: укр. *Левит* (Горпинич 112; СП 207), *Лівітчик* (СП 212).

***Lipitъ**: укр. *Липитко* (Богдан 70), *Липитюк* (СП 210), рос. (похідні) *Липитино, Липиты* – ойконіми в колишніх Московській і Псковській губ. (Vasmer RGN V, 145), *Липитинка* – гідронім у населеному пункті *Липитино* – в колишній Костромській губ. (Vasmer III, 68).

***L'ubita, *L'ubitъ**: укр. *Любителька* (СП 219), (похідне) *Любитово* – назва урочища (с. Невір Любешівськ. р-ну Волинськ. обл.; Анк.), *Любитів* – ойконім у Волинській обл., ст.-рос. (похідні) *Любитово*, XVI ст. – топонім у Новгородській землі (НПК V, 494), *Любитова, Любитино* – мікротопоніми (ОПКН 50, 141), *Лембитов* – назва острова в Обонезькій п'ятині (ПКОП 127), хорв. (похідне) *Ljubitovica* – ойконім (Im.m. 272), *Lubitte*, XII ст. – особове ім'я в альпійських слов'ян (Kronsteiner 208, з реконструкцією **L'ubita*).

***Lozitъ**: слов'ян. *Лозитъ* (Магницкий 55).

***Malita, *Malitъ**: укр. *Малита* (Пура Край 3, 214), (похідне) *Малитовський* (СП 224), рос. *Малитин* (Памяць Лоеўск. 271), (похідні) *Малитино* – топоніми в колишніх Ярославській (2) і Псковській губ. (Vasmer RGN V, 370), блр. *Малитко* (м. Дзержинськ), пол. *Malita, Malitek* (SN VI, 155);

~ **malitъkъ(jъ)* (ЭССЯ 17, 165).

***Mamitъ**: укр. *Мамитько* (КС Київ. 2, 368).

***Manita, *Manitъ**: укр. *Маніта* (СБП 223), рос. *Манитов* (Книги РФ IX, 219).

***Maslita**: рос. (похідне) *Маслитино* – гідронім у бас. Оки (Смолицкая 228).

***Mazitʹ**: рос. *Мазитов* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 157), блр. *Мазитова* ж. (м. Мінськ).

***Mëlitʹ**: ст.-рос. *Мѣлитъ* – особове ім'я в новгородських берестяних грамотах (Зализняк 635).

***Mëzitʹ**: укр. *Мезит* (КПУ Ув. Дон. 2, 638), рос. *Мезитов* (КС Харк. 2, 187), блр. *Мезит* (м. Могильов).

***Milita**, ***Militʹ**: укр. (похідне) *Милитчук* (ЄР 396), ст.-рос. *Милит* Федор Гридин, XV ст. (НПК III, 435), рос. (похідні) *Милитино* (6) – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN V, 561), чеськ. *Militký* (Beneš 256);

~ ***milita** (ЭССЯ 19, 35).

***Molditʹ**: укр. *Молодит* (КПУ Од. 1, 524).

***Munitʹ**: рос. *Мунитов* (Лет. ГС 2005, № 21, 40).

***Musitʹ**: укр. *Мусит* (ТД Дрогобич 286; Тернопіль 399).

***Mušitʹ**: укр. *Мушит* (м. Нововолинськ; Анк.), *Мушит* (м. Луцьк; Повідомлення І.Д. Скорук).

***Muzitʹ**: рос. *Музитов* (Рамієц 2, 240).

***Mužita**: рос. (похідне) *Мужитино* – поселення на р. *Мужитинка* л. Жиздри, бас. Верхньої Волги.

***Mьlditʹ**: слов'ян. *Moldite*, 1319 р., *Maldite*, 1346 р. – антропоніми прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 54), *Мандит* (Рамієц 2, 70) < *Мьлдит.

***Mьlsitʹ**: рос. *Мельситов*, *Мильситов* (КП Саратов. 3, 145, 147).

***Mьlʹtita**: укр. *Мантита* (Богдан 177) < *Малтита (денталізація плавного).

***Mьlvita**, ***Mьlvitʹ**: ст.-рос. Кирилль *Мелвитовъ*, XV ст. (НПК III, 524) < *Мьлвитов, рос. (похідне) *Молвитино* – ойконім у колишній Костромській губ. (СЕК 1908: 1, 24).

***Mьrditʹ**: рос. *Мурдит* (КПУ Луг. 13, 545).

***Mьrmitʹ**: укр. *Мурмитко* (Горпинич 342).

***Mьršitʹ**: ст.-блр. *Моршитъ* Андрей, XVI ст. (АВК V, 359).

***Mьržitʹ**: слов'ян. *Морзитъ* (Магницький 59).

***Mьržitʹ**: слов'ян. *Моржитъ* (Магницький 59).

***Nositʹ(jь)**: укр. *Носитий* (Богдан 202).

***Novity̆(jь)**: укр. *Новіткевич* (с. Радошин Ковельськ. р-ну Волинськ. обл.; Анк.);

~ рос. діал. *новитка* 'нова річ' (СРНГ 21, 255).

***Obvarity̆**: рос. *Барит*, 1939 р. (САМ 16).

***Qsity̆**: ст.-рос. (похідне) *Уситовская*, XVII ст. – мікротопонім (ОПКН 217) < *Усит-ов-ская*, рос. (похідні) *Уситово Старое* (2), *Уситовский Новый* – ойконіми в колишній Псковській губ. (Списки Псков. 588).

***Piščity̆**: рос. *Пищита* (КЛ 2005, № 1–13, 153), блр. *Пишчыта* (Бірыла 325).

***Ръlnity̆**: рос. (похідне) *Полнитино*, XVIII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (Кусов II, 371).

***Ръlšity̆**: укр. *Пелешитик* (Богдан 219) – як форма з другим повноголоссям.

***Ръrdity̆**: рос. (похідне) *Пердитово* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN VI, 635).

***Ръrvity̆**, ***Ръrvity̆**: рос. *Первитов* (КПУ Харк. 1, 335), (похідні) *Первитино* (2) – ойконіми в колишніх Тверській та Ярославській губ. (Vasmer RGN VI, 633);

~ укр. діал. *пáрвітка* 'корова першого отелу; первістка' (Корзонюк 178).

***Račity̆**: укр. *Рачіта* (СП 297).

***Radity̆**: рос. (похідне) *Радитино* – топонім у колишній Ярославській губ. (Списки Яросл. 366).

***Rědity̆**: ст.-укр. Васка *Редитко*, 1664 р. (ПК 1666 р.: 400).

***Rudity̆**: укр. *Рудзіт* (м. Луцьк; повідомлення І. Д. Скорук).

***Rusity̆**: ст.-пол. Анна *Russites*, 1495 р. (SSNO IV, 520).

***Rybity̆**: ст.-укр. *Ribithow*, 1565 р. (АЮЗР VII/2, 252).

***Rysity̆**: укр. *Рисіта* (Богдан 250).

***Sadlity̆**, ***Sadlity̆**: рос. *Салита* (САЛ 597), *Салитков* (ИПЧ 4, 44).

***Sarity̆**, ***Sarity̆**: ст.-рос. Илларионъ *Шарита*, XVI ст. (НПК IV, 181), слов'ян. *Шарит* (Рамієс 2, 92).

***Sedlity̆**: слов'ян. *Селитъ*, *Селитка* (Магницький 75).

***Skrobity̆**: ст.-укр. *Скробитка* Петр, XVI ст. (Жерела I, 199).

***Skъrbity̆**: (похідне) рос. *Шкарбиткин* (КПУ Луг. 10, 268);

~ рос. діал. (похідне) *скирбитивный* 'сутулий' (СРНГ 38, 7).

***Skьrmitь**: рос. *Шкирмитов* (КПУ Ув. Дон. 5, 501).

***Skьrpita**, ***Skьrpitь**: укр. *Шкарпита* (КР 128), *Шкарпитко* (КПУ Сум. 5, 213), *Шкорпита* (КПУ Льв. 2, 236), *Шкурпит* (КПУ Полт. 11, 280), блр. *Шкурпит* (м. Мінськ);

~ укр. діал. *старій скарпіток* 'людина похилого віку' (Яким, Зубрицька 95).

***Slavita**, ***Slavitь**: рос. (похідне) *Славитинской* – назва погосту (Самоквасов II, 362), болг. *Славит* – особове ім'я (Заимов 200).

***Smolita**, ***Smolitь**: ст.-рос. Федька Петровъ сынъ *Смоли-тинь*, 1680 р. (Томск 104), рос. (похідне) *Смолитов* ручей, или Родник – гідронім у м. Смоленськ (Писарев 150).

***Studitь**: рос. *Студитов* (КП Вологод. 122).

***Sušitь**: рос. (похідне) *Сушитский* (ИПЧ 5, 227).

***Svojitь**: чеськ. *Svojitka* (Beneš 126).

***Sъčestitь**: рос. *Щаститко* (м. Москва).

***Sьlditь**: укр. *Солдит* (PI ІФ 4, 168), *Салдіт* (Богдан 252), рос. *Сандитов* (Книги РФ X, 357) < *Салдитов.

***Sьlsitь**: слов'ян. *Шалсить* (Магницький 94).

***Sьrlitь**: пол. *Szarlitt* (SN IX, 227).

***Sьrmita**: укр. *Шермитинська* (Горпинич 148).

***Sьrnitь**: рос. *Сарнит* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 153).

***Sьrpita**, ***Sьrpitь**: укр. *Шарпита* (КПУ Хм. 7, 369), *Сюрпита* (Тернопіль 474), слов'ян. (похідне) *Сурпиты* – назва маєтку в колишній Віленській губ. (АВК IV, 475), пол. *Szurpita*, *Szurpitt* (SN IX, 372).

***Širitь**: хорв. (похідне) *Širitovci* – ойконім (Im. m. 426).

***Šumitь**: ст.-рос. *Шумитка*, 1596 р. (ПМДВ 260).

***Šьrbitь**: рос. *Щербитов* (КПУ Полт. 6, 265), блр. *Шчэр-бітаў* (Бірыла 490).

***Terbitь**: рос. (похідне) *Теребитово* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN IX, 58).

***Těšita**: рос. (похідне) *Тешидино* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN IX, 81).

***Tolitь**: блр. *Толитенков* (м. Вітебськ).

***Tuxьvitь**: ст.-укр. Іван *Тухвитко*, XVI ст. (Жерела I, 40).

***Tulitь**: слов'ян. *Тулить* (Магницький 87), ст.-рос. (похідне) *Тулитово*, XV ст. – топонім у Новгородській землі (НПК II, 632).

***Turita**: рос. *Туритин* (П Дн. доп. 4, 345).

***Tušity**: рос. (похідне) *Тушиново* – топонім у Тверській обл. (Воробьев 2005: 398).

***Tylvity**: ст.-рос. *Ивань Тойвуть*, XV ст. (ГВНП 253), рос. *Тольвитич* (Рамієц 2, 186).

***Tylzity**: слов'ян. *Толзитъ* (Магницкий 84).

***Tьrnyty**: укр. *Турнітка* (ПСС 1, 918).

***Tьrpyty**: укр. *Турпитко* (КПУ Луг. 2, 661), *Турпитько* (ТЕ 485), рос. *Турпитов* (КПУ Полт. 1, 389), блр. *Турпитько* (м. Могильов).

***Valita**, ***Vality**: д.-руськ. *Валитъ* (ПСРЛ V, 221), укр. *Валита* (КС Сум. 1, 413), ст.-рос. (похідне) *Валитов*, 1640–1645 рр. – острів на Білому морі (Мюллер 41), рос. *Валитов* (САЛ 336), *Алитов* (Рамієц 2, 514) < *Валитов, (похідні) *Большое Алитово*, *Малое Алитово* – топоніми в Тульській обл. (ТО 229, 230) < *Валитово.

***Velity(jь)**: укр. *Велит* (ТД Тур. 87), *Велитенко* (КП Алтай 2, 190), *Велиток* (ДМ 64), *Велитяк* (РІ Дон. 2, 458), *Велитченко* (РІ Дон. 2, 458), ст.-рос. (похідне) *Велитного Дуброва*, 1670 р. – назва пустища (Лихтерман 282), рос. *Велит* (Лет. ЖС 2006, № 39, 128), блр. *Велитченко* (м. Мінськ);

~ рос. діал. *велитá* ‘величина, розмір’ (АОС 3, 98).

***Virita**: укр. *Ірита* (ТД Дрогобич 194) < *Virita.

***Volity**: ст.-рос. (похідне) *Волиново городище*, 1627 р. – топонім у бас. р. Паз на півночі Росії (КБЧ 148).

***Vority**: рос. (похідне) *Оритово* – топонім у Тверській обл. (Воробьев 2005: 285) < *Voritovo.

***Vornity**: рос. (похідні) *Воронитчина* – топонім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN II, 190), *Воронитское* – топонім у колишньому Вологодському пов. (Водарский 307).

***Vorpita**: укр. *Араніта* (Богдан 3) < *Вараніта, *Раніта* (Панцьо 116) < *Араніта, пол. *Rapita* (SN VIII, 45).

***Vorzьbity**: ст.-укр. *Петро Ворожбитенко*, 1649 р. (Реєстр 23), укр. *Ворожбит* (КПУ Льв. 1, 238), рос., блр. (похідні) *Ворожбитов* – топонім у колишній Курській губ., *Ворожбиты* – назви поселень у колишніх Гродненській та Вітебській губ. (Vasmer RGN II, 186).

***Vьlbity**: укр. *Альбит* (с. Рогинці Роменськ. р-ну Сумськ.

обл.) < *Валбит, рос. Албитов (КПДЖЗ 1, 95) < *Валбитов, ст.-блр. Мартинъ Вонбитовичъ, 1528 р. (ЛІМ 1915: 33).

*Vьlčitъ: рос. Волцит (КЛ 2007, № 27–39, 48) < *Волчит.

*Vьlmitъ: рос. Альмитов (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 11) < *Вальмитов.

*Vьlnitъ: рос. Вильнит (САЛ 374) < *Вьльнит < *Вьльнит.

*Vьlzitъ: слов'ян. Улзитъ (Магницкий 88) < *Вьлзитъ.

*Vьlžitъ: ст.-рос. (похідне) Вожитово, XVI ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК VI, 181) < *Волжит-ов-о.

*Vьrbita, *Vьrbitъ: укр. Арбит (м. Шепетівка Хмельницьк. обл.; Анк.) < *Варбит, рос. Арбитов (КПУ Од. 1, 330) < *Варбитов, Ярбитин (Рамієс 2, 401) < *Арбитин (йотація) < *Варбитин (втрата артикуляційного слабкого початкового В-).

*Vьrlitъ: рос. (похідне) Ворлитских (КП Алтай 2, 222).

*Vьrgitъ: слов'ян. Орзитъ (Магницкий 62) < *Ворзитъ.

*Vьrbitъ: рос. Ирбиткин (КПУ Дон. 20, 140) < *Вирбиткин, (похідне) Вербитова пр. Плюси – гідронім, пов'язаний з назвою поселення Вербити в колишній Петербурзькій губ. (Vasmer I, 285), варіант Вербитово (Списки СПб. 223), пол. Wierbitowicz (SN X, 207).

*Žeravitъ: рос. (похідне) Жеравитово – топонім у колишній Нижегородській губ. (Vasmer RGN III, 281).

Наведений реєстр антропонімів не остаточний. Як свідчать джерела, потенційно могли (чи можуть) онімізуватися, наприклад, апелюючи на зразок рос. діал. зверитый 'сердитий, суворий' (НОС 4, 90), разумитый 'розумний' (СРГСУ 5, 57), сердитка 'чоловік або жінка, які сердяться' (Гоголь 8, 291), серб. многоочитъ 'multos oculos habens' (Даничић II, 83) та чимало ін. (Коломиєц 193; Зверковская 242).

Похідні на **-qt-*

У цьому підрозділі подано давні похідні на **-qt-* – активні дієприкметники теперішнього часу до розширення за допомогою *-j-*. Як свідчить представлений матеріал, в антропонімії їх збереглося значно більше, ніж в апелятивній лексичі (пор. **bavqťka*, **bĕlqť*, **lazqta* та деякі ін., відновлені в ЕССЯ).

*Basqta: ст.-рос. (похідне) *Басутино*, XVII ст. – ойконім (ОПКН 22).

*Batqta, **Batqť*: ст.-рос. *Батуа*, 1539 р. (Тупиков 42), рос. *Батутов* (КПУ Ув. Дон. 5, 31), (похідні) *Батутино*, *Батути* – топоніми в колишній Псковській губ. (Vasmer RGN I, 290).

*Bavqta, **Bavqť*: укр. *Бавут* (КПУ Льв. 1, 280), ст.-рос. Івашко *Баутин*, 1626 р. (ОАРП 57), Іван *Баута*, 1653 р. (Раздорский 518), рос. *Баута* – прізвисько (Герасимов Словарь 24), *Баутов* (Лет. ЖС 2004, № 37, 144), *Баутин* (ИПЧ 2, 101), (похідне) *Баутино* – назва пустища (Кусов 263), блр. *Баутина* ж. (м. Гомель), (похідне) *Баутенки* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 292).

*Bavqťka: рос. *Бауткин* (Память 1, 312);

~ **bavqťka* (ЭССЯ 1, 170).

*Bazqť: блр. *Базутов* (м. Гомель).

*Bazqťka: рос. *Базуткин* (САМ 14).

*Bergqta, **Bergqť*: укр. *Берегут* (Богдан 11), *Берегута* (ПСС 1, 173).

*Bĕlqta, **Bĕlqť*: укр. (похідне) *Білути* – поселення в Львівській обл., болг. *Белут*, *Белута* – особові імена (Заимов 18);

~ **bĕlqť* (ЭССЯ 2, 77).

*Bodqta: ст.-укр. (похідне) *Будутина* весь – назва поселення в Київській землі (ОКІУМ).

*Bolgqta, **Bolgqť*: ст.-укр. Прокоп *Благутенко*, 1649 р. (Рестр 317), укр. *Благут* (Чучка 70), *Благута* (КПУ Льв. 2, 474), *Балагута* (КС Од. 3, 566), блр. *Благутко* (м. Полоцьк), (похідне) *Благутино* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 400), рос. *Балагутин* (КПУ Ув. Дон. 13, 547), *Благут* (м. Москва), схв. *Blahut* – чоловіче ім'я (PI 210), хорв. *Blahut* (Leksik 51), чеськ. *Blahút*, *Blahuta* (ЧП), слвц. *Blahút*, *Blahuta* (TZ Trnava 65), пол.

(похідне) *Bluggentin*, 1314 р. – ойконім (Jeżowa Rugia 28: *bol-gotinь);

~ *bolqŕtь (ЭССЯ 2, 174).

**Bol'qta*, **Bol'qŕtь*: ст.-рос. *Болута*, XVI ст. (НПК VI, 383), блр. *Балута* (м. Гомель), болг. *Болут*, *Болута* (Заимов 28). Пор. також слов'ян. *Болюта* (Рамієс 2, 139).

*Borqŕtь: блр. *Борутенко* (м. Гомель).

*Bьgqŕtь: рос. *Бгут* – сучасне прізвище.

*Bьlbqŕtь: укр. *Болбут* (КПУ Жит. 9, 375), рос. *Бебутов* (м. Калуга) < *Белбутов, блр. *Болбут* (м. Барановичі);

~ укр. діал. *балбута* 'пустомеля' (Чабаненко 1, 61), *больбут* 'буркотун' (Яворницький 45).

*Bьldqta, *Bьldqŕtь: слов'ян. *Байдута* (Магницький 32), рос. *Байдут* (Чернопятов Некрополь 27).

*Bьlgqta: східнослов'ян. *Болгѣта* Иванъ, поч. XVI ст. (ЛІМ 1903: 62).

*Bьlkqta, *Bьlkqŕtь: рос. *Байкутова* ж. (м. Калуга). Очевидно, сюди ж укр. *Бакута*, рос. *Бакуткин* (САМ 14), *Бакутов* (м. Калуга) – як форми з абсорбцією плавного.

*Bьlmqŕtь: укр. *Баймут* (СКТ 37) < **Бал^(?)мут*, *Бохмут* (Богдан 18) < *Болмут (через стадії *Бофмут < *Бовмут), блр. (похідне) *Бяльмонты* – ойконім у Вітебській обл. (Рап. Віц. 66).

*Bьltqta, *Bьltqto: ст.-укр. Савька *Бовьтута*, 1649 р. (Реєстр 156), укр. *Бовтута* (КПУ Сум. 10, 247), рос. (похідні) *Болтутино* – топонім у Смоленській обл., *Балтутина*, *Балтутино* (2) – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN I, 255–256), ст.-блр. Дмитроп *Бовтута*, 1595 р. (Бірыла 1966: 199), блр. Федоръ *Болтута* (ВС 1, 392), *Бавтута*, *Бахтута* (м. Вітебськ).

*Bьrbqta, *Bьrbqŕtь: рос. (похідне) *Барбутова* – топонім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN I, 271), блр. *Борбут* (м. Могильов), серб. *Барбут* (Пешикан 460), макед. *Барбута* (Станковска 255).

*Bьrgqta, *Bьrgqŕtь: укр. *Бургут* (ТД Черкаси 263), *Бургутин* (КПУ Дн. 86 52), блр. *Бургутин* (м. Бобруйск).

*Bьrxqŕtь: рос. *Бархутов* (КПУ Херс. 9, 102).

*Bьrkqta, *Bьrkqŕtь: укр. *Боркута* (КПУ Він. 6, 78), *Баркута* (КПУ Од. 10, 16), *Буркут* (КПУ Черк. 1, 56).

*Вьрmqta, *Вьрmqтъ: укр. *Бармута* (Горпинич 205), рос. *Бармута* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 20), *Бармут* (м. Москва), *Бармутов* (САМ 16), (похідне) *Бармутово* – ойконім у колишній Рязанській губ. (Списки Рязан. 509), ст.-блр. *Петръ Бармутовичъ*, (похідні) *Бармутовичи* – ойконім (РКЭ 256), блр. *Бармута* (м. Пружани), (похідні) *Бармуты* – назва поселення в Брестській обл. (Рап. Бр. 20), *Бармутино* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 275). Пор. ще слов'ян. *Бармут* (Рамієс 2, 143).

*Вьрnqтъ: укр. *Бернут* (ПСС 1, 180) < *Бьрнут.

*Вьrzqтъ: рос. *Барзут* (Лет. АД 2007, № 12, 298).

*Вьrdqta, *Вьrdqтъ: укр. *Бердут* (КПУ Дон. 6, 65), *Бердута* (КПУ Луг. 6, 47), рос. *Бердут* (САЛ 347), *Бердутин* (КПУ Ник. 9, 252).

*Вьrl'qta: укр. *Берлюта* (Рівне 312).

*Вьrvqтъ: ст.-укр. Михно *Бервут*, XVI ст. (Жерела II, 266).

*Сѣl'qta: укр. (похідне) *Целютинский* – ойконім на Донеччині (Vasmer RGN X, 12), рос. *Целютин* (КПУ Зап. 16, 361), пол. *Celutko* (SN II, 25).

*Сѣrqta ?: укр. *Чурута* (м. Черкаси).

*Сѣsqтъ ?: ст.-рос. *Петръ Часутовъ*, XVII ст. (ОПКМ 23).

*Сьlbqta, *Сьlbqтъ: ст.-рос. Внуков *Чебута* Васильев, 1560–1561 рр. (АФЗХ III, 19) < *Челбута, (похідне) *Чебутина*, XVII ст. – назва пустища в Можайському пов. колишньої Московської губ. (ОПКМ 257) < *Челбутина.

*Сьlgqta, *Сьlgqтъ: укр. *Чугут* (Горпинич 240) < *Чулгут, *Чогут* (КПСВР 8, 126) < *Чолгут, *Чугута* (ТСГ 374), рос. *Чугутов* (Энгель 384) – усі з абсорбцією плавного.

*Сьlxqta, *Сьlxqтъ: укр. *Чехута* (СТА 258) < *Челхута, *Чехут* (Богдан 33), *Чухут* (АК 3, 289), блр. *Чехутин* (м. Вітебськ), рос. *Чехутин* (СП 383) – з аналогічним фонетичним розвитком.

*Сьlvqтъ: рос. *Чайвут* (Лет. ГС 2005, № 12, 34) < **Чал^(v)вут*.

*Сьmqтъ: укр. *Чмут* (Редько 8, 2217), ст.-рос. *Чмутъ*, XVI ст. (НПК VI, 126), Ачкасов Борис *Чмутов* сынъ, 1550–1560 рр. (ПКНЗ V, 384), (похідні) *Чмутово*, 1610 р. – топонім у колишній Нижегородській губ. (АЗР IV, 328);

~ укр. діал. *чмут* 'пустун, людина, схильна до пустощів'

(Євтушок 131), блр. діал. *чмута́* ‘людина, яка говорить недоречності’ (ЖНС 74). Співвідносне з кашуб. *čmqtac sq* ‘крутитися, бути в постійному русі’ та ін., де вбачають префікс **čь-* (варіант постаті **če-*) та дієслова *mqtiti (Popowska-Taborska, Boguś 323). На наш погляд, *čьmqtъ – рефлекс псл. *čьmq, *čęti, паралель до *čьnq, *čęti. Пор. аналогічно псл. *žęti, *žьmq і *žęti, *žьnq.

*Čьrbqтъ: блр. (похідне) *Цвербути* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 249).

*Čьrkqta, *Čьrkqтъ: укр. *Цыркут* (ОМ 1, 570), ст.-рос. (похідні) *Черкутино*, 1676 р. – ойконім у колишньому Владимирському пов. (Виноградов 205), *Новочеркутино*, *Салтыково тож* – назва поселення в Усманському пов. колишньої Тамбовської губ. (Бунин 233).

*Čьrsqta: укр. *Черсута* (КПУ Дн. 12/2, 439).

*Čьrtqta: рос. *Чертутин* (КПУ Черк. 3, 850), ст.-блр. *Юрко Цюртутинъ*, 1688 р. (ИЮМ V, 15).

*Dorgqta, *Dorgqтъ: ст.-укр. *Dragut Dutka*, 1684 р. (Чучка 208), рос. *Дорогутин* (САМ 71), слвн. *Dragutinović* (ZSSP 115), хорв. *Dragutinac* (Leksik 140), серб. *Драгутин*, 1774 р. (Елезовић 1, 151), *Драгут*, макед. *Драгута* – особові імена (Станковска 2003: 97, 255), болг. *Драгут*, *Драгута* – особові імена (Заимов 96), чеськ. *Drahuta* (ЧП). Див. ще: (Казлова II, 143).

*Drobqтъ: укр. *Дробут* (м. Луцьк; повідомлення І. Д. Скорук).

*Dьlbqтъ: ст.-блр. (похідне, литuanізоване за допомогою суфікса *-ишки*) *Долбутишки*, 1592 р. – назва маєтку в Мінському пов. (АВК XXXI, 114).

*Dьrbqтъ: ст.-блр. *Дербут* Филипп, 1585 р. (ОДВ I, 173), чеськ. *Drbout* (Beneš 293).

*Dьrkqta: хорв. *Drkuta* (Leksik 142).

*Dьrnqta: укр. *Дернута* (Богдан 46).

*Еgqta, *Еgqтъ: слов'ян. *Ягутъ*, *Ягутка* (Магницький 96), *Ягута* (Рамієс 2, 468), укр. *Ягутко* (КПУ Київ. 8, 809), рос. *Ягутов* (КПУ Харк. 17, 322), блр. *Ягутка* (м. Гомель), *Егуткин* (СБГТ 194), *Ягутко* (м. Мінськ).

*Еkqta (?): укр. *Якута* (Волинськ. обл.; Анк.), рос. *Якута* (м. Москва), *Якуткін* (м. Луцьк; Анк.), блр. *Якутик* (м. Мінськ).

По-іншому (як похідні на *-ут-* від *Яков*) див.: (Толкачев 1978: 119).

*Ėzqta, *Ėzqtъ: укр. *Язута* (ТД Дрогобич 415), *Езута* (Памяць Лоеўск. 311), блр. *Язутаў* (Бірыла 499).

*Gor'qta, *Gor'qtъ: укр. *Горутко* (Рівне 374), слов'ян. *Гарута* (Рамієс 2, 356).

*Grъmqтъ: укр. *Гримут* (СНУ 1, 152), пол. Хриштофъ *Гримунтовский*, 1686 р. (ОАСУ 483).

*Gъlbqta, *Gъlbqto, *Gъlbqtъ: ст.-блр. Юрѣи *Кзолбута*, 1528 р., Адамъ *Кгинбутъ*, 1567 р. (ЛМ 1915: 90, 783), Mikul Andreyko *Ноубитовичз* (АВК XXXV, 83), блр. *Гайбут* (Бірыла 94), *Гайбута* (м. Вілейка). Пор. також слов'ян. *Гимбут*, 1697 р. (ИЮМ XI, 83) < *Гълбут.

*Gъldqtъ: (похідне) *Голдутишки* – топонім у Жомойтській землі (Спрогис 77) < *Голдут* + лит. суфікс *-ишки*.

*Gъlgqta, *Gъlgqtъ: укр. *Галзута* (с. Нараїв Дубенськ. р-ну Ровенськ. обл.; ОКІУМ), рос. *Гэлгут* (Книги РФ 2005, IX, 470), пол. Antoni *Gielgut*, 1790 р. (АЮЗР V/1, 501).

*Gъlmqтъ: блр. (похідне) *Гольманты* – топонім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 72) < *Голмжты.

*Gъlvqtъ: укр. Левко *Гойвутенко*, 1753 р. (Пивовар 228).

*Gъrbqta, *Gъrbqtъ: укр. *Горбут* (КПУ Київ. 6, 300), *Гарбут* (КПУ Полт. 7, 210), *Гербут* (КПУ Дон. 14, 318), *Гурбутов* (Горпинич Гуляйпілля 90), ст.-блр. Федко *Горбутовецъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 36), блр. *Горбут* (м. Вітебськ), *Гербутов* (м. Мінськ), болг. *Гърбутов* (Илчев 148), хорв. *Grbutek* (Leksik 201), словц. *Harbut* (TZ Bratislava 106), *Harbuta* (TZ Nitra 19).

*Gъrdqtъ: укр. *Гордутко* (КПУ Рв. 2, 603), ст.-блр. Андрей *Гердут* (ОДВ III, 137), блр. (похідне) *Гердуцішки* – топонім у Мінській обл., освоєний литовським етносом за допомогою суфікса *-ішки*.

*Gъrgqta, *Gъrgqtъ: ст.-укр. Федоръ *Горъгута*, Степанъ *Гургута*, 1649 р. (Реєстр 170, 367), укр. *Горгут* (КПУ Льв. 4, 179), рос. *Горгута* (КПУ Зап. 1, 167), *Горгутов* (Рамієс 2, 336), ст.-блр. Петръ *Кзиркгонтовичъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 51), блр. (похідне) *Гергуть* – мікротопонім у Брестській обл. (МБ 58), серб. (похідне) *Gurgutovo* – ойконім (Im. m. 195).

***Гъркqta**: укр. *Гаркута* (КПУ Зап. 11/1, 189).

***Гърmqta**, ***Гърmqтъ**: блр. (похідне) *Гарманціна* – топонім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 67) < *Гармжт-іна. Сюди також *Кгирмонт*, литовський князь, син Швинторога (= Святорога) < слов'ян. *Гырмжт, слвн. *Garmut* (ZSSP 155).

***Гърnqta**: укр. *Горнута* (Панчук 121).

***Харqta**: ст.-укр. *Харута*, 1649 р. (Реєстр 412), укр. *Харута* (Горпинич 333).

***Хлебqta**, ***Хлебqтъ**: ст.-рос. Филип Иванов сын *Хлебутин*, XVII ст. (ТКМ III, 226), блр. *Хлебут* (Бірыла 431).

***Ходqta**: укр. *Хадута* (КПУ Черниг. 6, 435), ст.-рос. Ондрейко *Ходутинъ*, 1563 р. (Шляпин I, 34), Василей *Ходутин*, 1635 р. (ТК I, 255), Максимко *Ходутин*, 1658 р. (КПЯ 60), (похідні) *Ходутино*, XVI ст. – топонім у колишній Тверській губ. (ТПК 3, 373), *Ходуткино* – назва поселення в колишній Ярославській губ. (ИАЯ II, 65).

***Ходqtiць**: блр. (похідне) *Хадуцічы* – ойконім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 180).

***Хол'qta**: ст.-рос. Игнат *Холютинъ*, 1657 р. (АОК 361), (похідне) *Халютин*, XVI ст. – мікротопонім (НПК VI, 560), рос. *Халютин* (Гобза 441), блр. *Халюта* (м. Вітебськ).

***Хомqтъ**: ст.-укр. Васко *Хомут*, 1649 р. (Реєстр 272), укр. *Хомут* (Львівськ. обл.; Анк.), ст.-рос. Чердынец Андрюшка *Хомутов*, 1682 р. (Полякова 237), рос. *Хомутов* (СП 372), (похідні) *Хомутово* (22) – топоніми в різних регіонах, блр. (похідні) *Хомуты*, *Хомонтины* – назви поселень в колишній Гродненській губ. (Vasmer RGN IX, 516–518), чеськ. *Chomout* (ЧП), (похідне) *Chomutice* – ойконім, ст.-пол. (похідні) *Chomętowo*, 1136 р., *Chomęcice*, 1388 р. – топоніми (Profous II, 33);

~ ***хомqтъ** (ЭССЯ 8, 69–70).

***Хотqtiць**: блр. (похідне) *Хатуцічы* – ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін. 273).

***Хьlxqta**, ***Хьlxqтъ**: блр. Mikolay *Chauchuta*, 1770 р. (АВК ХХХV, 176) = *Хавхута / *Хаўхута, чеськ. *Chuchut* (ЧП).

***Хьlmqтъ**: ст.-блр. Зань *Холмутовичъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 188).

***Хьrkqta**, ***Хьrkqтъ**: укр. *Харкут* (Панчук 150), *Хархута*

(м. Жмеринка Вінницьк. обл.), рос. *Хорхутов* (Память 1, 190) < *Харкута, *Хоркутов. Сюди ж слов'ян *Харкута* (Рамієс 2, 358); ~ слвц. діал. *xrxút* 'людина слабкої конституції' (Roman 59).

***Jadqta**: ст.-укр. Івань *Ядущенко*, 1649 р. (Реєстр 472), укр. *Ядута* (СКТ 947), (похідне) *Ядуть* / *Едуть* – ойконім у колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN X, 489), блр. (похідне) *Ядуці* – назва поселення в Гродненській обл. (Рап. Гродз. 263), рос. *Ядута* (м. Москва), (похідне) *Ядутино* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN X, 489);

~ ***jadqť** (ЭССЯ 8, 170, стаття *jaxati / *jěxati).

***Jarqta**: укр. *Ярута* (м. Ковель Волинськ. обл.; Анк.), ст.-блр. (похідне) *Ярутинское* – назва дворища (РКЭ 234), блр. *Ярута* (м. Гомель), рос. (похідне) *Ерутино*, XVIII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (Кусов II, 341) < *Ярутино.

***Jarqtičь**: ст.-блр. (похідне) *Ярутичи* – назва дворища, XVI ст. (РКЭ 229).

***Jěbqta**: ст.-рос. (похідне) *Ебутино*, XV ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК I, 148).

***Jьdqta**: укр. *Ідута* (КПУ Київ. 3, 124).

***Кльvqta**: рос. *Клеутин* (ИПЧ III, 46), блр. *Клеутин* (м. Докшиці) < *Клеутин (втрата інтервокального -v-).

***Korbqta**, ***Korbqť**: укр. *Карабут* (ТД Дрогобич 198), *Карабута* (КПУ Харк. 9, 416) < *Коробут, *Коробута, (похідні) *Карабутів*, *Карабутове* – ойконіми в Сумській обл., ст.-рос. (похідне) *Карбутово*, XV ст. – мікротопонім в історичній Новгородській землі (НПК I, 508), блр. *Карабута* (м. Гомель).

***Korpqta**: укр. *Карапута* (Богдан 108).

***Kortqta**: укр. *Коротутяк* (Богдан 134).

***Kosqta**: пол. *Kosqtka* (SN V, 173).

***Krasqť**: блр. *Красуткий* (м. Бобруйськ).

***Кьlbqta**, ***Кьlbqť**: укр. *Колбут* (сmt Першотравенськ Баранівськ. р-ну Житомирськ. обл.), *Кобута* (РІ ІФ 3, 329) < *Колбута, ст.-рос. Посник Михайловъ *Хамбутовъ*, 1630 р. (Шумаков Обзор, 681) < *Халбутовъ (асиміляція л > м перед губним), рос. *Кульбутов* (КПУ Полт. 12, 286), *Колбутова* ж. (Лет. ЖС 2006, № 14–26, 101), (похідне) *Хайбутовская* – ойконім у колишній Архангельській губ. (Жилинский 289). Сюди ж (похідне) *Калбутышки* – топонім

у колишній Каунаській губ. (Vasmer RGN III, 708) < слов'ян. *Кълбут* + лит. суфікс *-ишки*.

*Кълдqта, *Кълдqтъ: слов'ян. *Килдута* (Магницкий 51) < *Кълдута, *Кандут*, *Киндут*, *Кондута* (Магницкий 50–52) < *Кълдут, *Кълдута (асиміляція плавного), укр. *Хандута* (КПУ Сум. 10, 198) < *Кандута.

*Кълxqта, *Кълxqто: рос. *Кавхута* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 71), блр. *Ковхута*. Див. ще: (Казлова III, 259).

*Кълkqта: укр. *Ковкута* (КПУ Сум. 11, 391), рос. *Колкутин* (КПУ Ник. 3, 213), *Калкутин* (КМ 48), (похідне) *Колкутаевская* – топонім у колишній Олонецькій губ. (Vasmer RGN IV, 309).

*Кълpqта, *Кълpqтъ: укр. Кондрать *Килпута*, 1718 р. (ДІП 182), блр. *Кампун* (м. Вітебськ) < *Калпун.

*Кълsqтъ: блр. *Колсут* (м. Барановичі).

*Кълtqта, *Кълtqтъ: слов'ян. *Килтута* (Магницкий 51) < *Кълтута (через стадію *Кылтута), укр. *Кантут* (КПУ Льв. 2, 28) < *Калтут (асиміляція плавного), ст.-блр. Романъ *Контутовичъ*, 1528 р. (ЛІМ 1915: 213).

*Кърbqтъ: укр. *Кербут* (КПУ Полт. 9, 334) < *Кърбут (фонетична реалізація бінарної групи *ьr > ep*), (похідні) *Корбутовка* – назва поселення в колишній Волинській губ., блр. *Korbutowo* – топонім у колишній Гродненській губ. (Vasmer RGN IV, 399), ст.-рос. *Карбутово*, 1550–1560 рр. – ойконім у Деревській п'ятині (ПКНЗ V, 231), рос. *Корбут* (м. Москва), (похідне) *Корбутовский* – топонім у колишній Саратовській губ. (Vasmer RGN IV, 399). Див. ще: (Козлова 120).

*Кърgqтъ: укр. *Коргут* (Богдан 350), *Кургут* (КПУ Черк. 1, 434), чеськ. *Krhut* (Beneš 293), словц. *Karhútová* ж. (TZ Bratislava 155).

*Кърxqта, *Кърxqтъ: укр. *Корхут* (МіП 411), *Кархут* (КПУ Льв. 3, 261), чеськ. *Karchut*, *Karchuta* (Beneš 86, 89).

*Кърkqта, *Кърkqтъ: рос. *Коркутов* (Память 1, 52), *Куркутов* (Путеводитель 231), макед. *Коркут* (Станковска 2003: 97), хорв. *Krkut*, *Kurkut* (Leksik 337, 349), словн. *Krkuta* (ZSSP 306). Пор. ще *Коркуцяны* – топонім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN IV, 409). Див. ще: (Козлова 232).

*Кърmqтъ: чеськ. *Krmout* (Moldanová 2004: 91).

***Кърнqta**: укр. *Корнута* (КПУ Льв. 3, 459), *Курнута* (КПУ Хм. 5, 384), рос. *Корнута* (КЛ 2003, № 1–13, 105), чеськ. *Kornuta* (ЧП). Сюди ж ойконім *Кнерути* – колишня чеська колонія в Дубенському р-ні Ровенської обл. (Vasmer RGN IV, 227). Див. ще: (Козлова 351);

~ укр. діал. *курнут* ‘колючий бур’ян’ (Москаленко 46).

***Кърpqta**, ***Кърpqtъ**: укр. *Корпута* (ТДУ 61), *Корпутко* (КПУ ІФ 2, 57), ст.-рос. (похідне) *Карпутова*, XVII ст. – ойконім (ОПКН 42), рос. *Карпутов* (КПУ Зап. 9, 137).

***Кърtqtъ**: укр. *Картут* (КПУ Зап. 12, 143).

***Кърvqtъ**: укр. *Карфут* (Радіон 48) < *Карвут.

***Labqta**, ***Labqtъ**: укр. *Лабута* (КПУ Дн. 11, 133), ст.-рос. Василий *Лабутинъ*, 1612 р. (АС II, 240), Дмитрей *Лабутинъ*, 1625 р. (Мамеев 13), рос. *Лабутин* (Книги РФ ІХ, 196), чеськ. *Labuta* (ЧП). Сюди ж слов’ян. *Лабут* (Рамієс 2, 155);

~ рос. діал. *лабута* ‘про незграбну людину’ (СРНГ 16, 218).

***Ladqta**, ***Ladqto**: укр. *Ладутю* (КПУ Сум. 12, 278), блр. *Ладутько* (м. Бобруйськ), слвн. *Laduta* (Kos 123).

***Lagqta**: укр. (похідне) *Лазутин* – топонім у колишній Чернігівській губ. (Vasmer RGN V, 37), ст.-рос. *Лазута*, XVI ст. (Чечулин 83), рос. *Лазутка* (Лет. ЖС 2000, № 5, 125), ст.-блр. Яким *Лазутка* (Инв. Сморгонь 43), блр. *Лазутик* (м. Вітебськ);

~ блр. діал. *лагу́та* ‘ледар, гульвіса’ (ТС 3, 8).

***Lapqta**: укр. *Ланута* (Holutiak 243), рос. *Ланутин* (ППП 1, 297).

***Lasqta**: блр. *Ласута* (ТС Мозырь 129).

***Latqta**: укр. *Лату́та* (с. Осова Дубровицьк. р-ну Ровенськ. обл.; Анк.).

***Lazqta**: укр. *Лазута* (Holutiak 243), ст.-рос. *Лазута*, 1365 р. (Веселовский 176), (похідне) *Лазутино*, XVI ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК V, 460), рос. *Лазутин* (Книги РФ ІХ, 97), блр. *Лазута* (Бірыла 242). За іншою версією, припускається зв’язок із церковним іменем *Лазарь* / *Лазорь* (Толкачев 1978: 118) – як дериват на -*ут*-;

~ ***lazqta** (ЭССЯ 14, 71).

***Lazqtъka**: укр. *Лазутка* (КПУ Київ. 5, 285);

~ ***lazqtъka** (ЭССЯ 14, 71).

***Legqta**, ***Legqťь**: укр. *Лезута* (КПУ Дон. 14, 160), ст.-блр. (похідне) *Лезуты*, 1603 р. – ойконім у колишньому Брестському пов. (АВК VI, 226).

***Lětqta**: укр. *Літута* (АПС 117), рос. *Летута* (Памяць Лоеўск. 298), блр. *Летута* (м. Гомель).

***Leḡqta**: рос. (похідне) *Лязутино* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN V, 302).

***Leḡqta**: блр. *Лякутин* (м. Гомель).

***L'ubqta**: рос. *Любутин* (ЛР 2001, 80), (похідне) *Любутино* – назва пустища в колишній Псковській губ. (Василев 2, 153), блр. *Любутин* (м. Гомель), слвц. *Libutka* (TZ Nitra 119). Див. ще: (Казлова II, 72).

***L'utqťь**: пол. *Лютутовский* (НПЗЯ 2, 429) ‹*Лютут-ов-ск-ий*.

***Lotqťь**: укр. *Лотут* (КПУ Льв. 1, 494).

***Maxqta**, ***Maxqťь**: рос. *Махутов* (Память 2, 134), ст.-блр. Гришко *Махута*, 1622 р. (Инв. Сморгонь 37), чеськ. *Machut*, *Machuta* (ЧП).

***Marqta**, ***Marqťь**: укр. *Марут* (КПУ Хм. 10, 523), *Марута* (Рівне 427), блр. *Марутенко* (м. Вітебськ), *Марутич* (СБГТ 275).

***Mazqta**: укр. *Мазутенко* (Рамієс 2, 552), слов'ян. *Мазутка* (Магницький 55).

***Mězqta**: укр. *Мізута* (Богдан 186).

***Miqqta**, ***Miqqťь**: рос. *Мизута* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 169), блр. *Мизут* (м. Вітебськ).

***Milqta**, ***Milqťь** / ***Mil'qta**, ***Mil'qťь**: слов'ян. *Милута* (Магницький 55), укр. *Милутка* (повідомлення Ушакової Г. Л.), *Милютченко* (ТД Дрогобич 276), ст.-рос. *Милюта*, 1542 р. – особове ім'я (Тупиков 307), рос. *Милутка* (Книги РФ II/1, 117), *Милуткин* (Память 1, 324), *Милютин* (КПУ Ув. Дон. 13, 271), (похідні) *Милютино* (3), *Милютин* починок – топоніми в різних регіонах, блр. *Милютино* – назва поселення в колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN V, 561), ст.-серб. *Милуѣтъ*, 1411 р. (Даничић II, 68), хорв. *Milutin* (Leksik 434);

~ ***milqťь** / ***mil'qťь** (ЭССЯ 19, 45).

***Mirqta**, ***Mirqťь**: ст.-укр. *Мирута*, 1596 р. (АЮЗР VI/1, 254), укр. *Мирута* (КПУ Черниг. 2, 140), *Мирута* (ЄР 258), *Мирутенко* (ЗЧ 269), (похідні) *Мирутин*, *Мирутин Гай* – назви поселень у ко-

1628 р. (ПКРК I/3, 808), рос. *Мерзutowo* – ойконім у колишній Рязанській губ. (Добролюбов ИСО I, 320).

***Мьркqтъ**: рос. *Меркутов* (Лет. ЖС 2006, № 1–13, 123).

***Obžьgqтъ**: ст.-рос. (похідне) *Ожзutowo*, 1657 р. – назва пустища (АИСМ 261).

***Olkqta**: укр. *Лукутка* (Панцьо 110), ст.-рос. *Лукута* Кузьмин, 1624 р. (Веселовский 186) < *Локута, рос. *Лакутин* (ОДДИ I, 367).

***Padqta**: блр. *Падута* (Бірыла 307).

***Raxqta**: укр. *Пахута* (РІ Полт. 3, 538), рос. *Пахута* (КЛ 2005, № 1–13, 150).

***Raxqtiць**: ст.-укр. *Wasko Pachuticz*, XVI ст. (Жерела III, 75).

***Pertyrqtъ**: ст.-рос. *Перетрутов* Петр, 1577 р. (Веселовский 242), рос. *Перетрутов* (АКН 181).

***Pëgqтъ**: укр. *Пизут*, *Пізут* (ТД Дрогобич 311, 33).

***Plakqta**: рос. (похідні) *Плакутка*, (?) *Плокутино* – топоніми в колишніх Псковській та Владимирській губ. (Vasmer RGN VII, 45, 63). Пор. також *Плакучей* – назва поселення в колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN VII, 45).

***Plovqta**: ст.-рос. Степан *Плоутин*, 1610 р. (ПОС 203), рос. *Плаутин* (Память 2, 54), (похідне) *Плаутино* – назва поселення в Мценському р-ні Орловської обл. – форми із втраченим інтервокальним -в-.

***Prawqta**: укр. (похідні) Великий *Правутин*, Малий *Правутин* – ойконіми в колишній Волинській губ. (Vasmer RGN VIII, 352).

***Pьrхqтъ**: блр. *Пархутик* (м. Мінськ), (похідне) *Пархуты* – ойконім у Гродненській обл. (Жучкевич 283).

***Pьrtqta**: укр. *Партута* (повідомлення Ушакової Г. Л.).

***Pьrtqtiць**: рос. (похідне) *Партутичи* – топонім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN VI, 585).

***Pьrdqta**: укр. *Пердута* (Тернопіль 421), ст.-блр. Сенка *Пердута*, 1581 р. (РКЭ II, 461).

***Rakqta**: рос. *Ракутин* (КПУ Ув. Дон. 8, 664), блр. *Ракутин* (м. Гомель).

***Ratqtiць**: блр. (похідне) *Ратуцічы* – ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін. 228).

***Rekqta**, ***Rekqtъ**: укр. *Рекут* (Тернопіль 439), *Рекута* [с. Дуліби Гоцанськ. р-ну Ровенськ. обл. (ДАРО ф. Р-479, оп. 2, од. зб. 238, арк. 80)], ст.-рос. Івашко *Рекут*, 1634 р. (ТК I, 356), рос. *Рекута* (Лет. ГС 2006, № 31, 35), *Рекутин* (м. Москва), (похідні) *Рекутино*, *Рекутини* – топоніми в колишніх Костромській та В'ятській губ. (Vasmer RGN VII, 565).

***Revqta**, ***Revqtъ**: укр. *Реут* (Горпинич 22), *Ревта* (РІ Зак. 1, 597; ТДВ 51) < *Реута, *Ревт* (ТДЗ 153) < *Реут, ст.-рос. Гриша *Реутов*, 1638 р. (ЗК 203), Фролов *Реут* Козлов сын (ПМЯ 2, 138), *Ревутовъ* Іван (РК 1475–1598 гг.: 199), *Ревутъ*, XV ст. (НПК II, 355), рос. *Ревтов* (КПУ Ник. 5, 557), ст.-блр. *Ревут*, XVI ст. (РКЭ 39), блр. *Рэвут*, *Рэвтовіч*, *Раўтовіч* (Бірыла 358), *Реут* (м. Полоцьк);

~ рос. діал. *ревута* 'плаксі́й, рева' (ЯОС 8, 130).

***Rězqta**: ст.-рос. Пятко Семенов *Резутин*, 1636 р. (Парфенова 329), рос. *Резутина* (Тернопіль 439).

***Rębqтъ**: рос. *Ребутов* (АУИФ 371) < *Рябутов [аналогічно – *Рибченкова* ж. (там само) < *Рябченкова].

***Ręqta**: укр. *Рагута* (Горпинич 132) < *Рягута.

***Rogqtъ**: блр. *Розут* (м. Гомель).

***Rokqta**: слов'ян. (похідне) *Rokentin*, 1267 р. – топонім (Jeżowa 35 – з реконструкцією *rokqtiń).

***Sarqta**: укр. *Шарута* (м. Горохів Волинськ. обл.; Анк.), ст.-рос. Марко *Шарутинъ*, поч. XVII ст. (Тупиков 833), рос. *Шарутин* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 285), блр. (похідні) *Шаруты* – мікротопонім у Могильовській обл. (МБ 256), *Шаруты* (2) – топоніми (Vasmer RGN X, 231).

***Sěkqta**, ***Sěkqtъ**: ст.-укр. *Siekutowa*, ж. (Жерела III, 250).

***Sęqta**, ***Sęqtъ**: укр. *Szagut* Тумко, XVIII ст. (Фаріон 311), *Шагута*, 1908 р. (ДАВО ф. 247, оп. 1, од. зб. 45, арк. 9 зв.), ст.-рос. Богдашко Микитин сын, прозвище *Шезута*, 1624 р. (ХКФ 2, 105). Очевидно, сюди ж укр. *Сизута* (КС Київ. 3, 327) < *Сязута, словц. *Šigit* (TZ Bratislava 343). Стосовно фонетичного розвитку $\epsilon > 'a > i$ (і) пор., наприклад, українські прізвища *Придченко* (м. Донецьк) < *Прядченко, *Трисорука* (КПУ Терн. 1, 365) < *Трясорука, діал. *ридюга* 'зношене старе рядно' (Корзонюк 207) < *рядюга, блр. діал.

сігáць 'ступати (широким кроком)', *сігань* 'крок' (МДСГ 1980: 143) < *сягáць, *сягань і под.

*Skorbqta: укр. *Шкарабута* (КПУ Черк. 8, 811).

*Skorqta: блр. *Скорута* (м. Гомель).

*Skorqta: укр. *Шкаранута* (СКТ 919).

*Skripqta: словц. *Škriputa* (TZ Bratislava 348).

*Skьlbqть: ст.-блр. Stasiuk *Skolbuthowicz*, XVI ст. (ПКГЭ I, 164), слов'ян. *Сколбут* Сирутевич, 1531 р. (ЛМ № 15, 270).

*Skьldqть: слов'ян. (похідне) *Скалдуцишки* – ойконім у колишній Каунаській губ. (Vasmer RGN VIII, 298).

*Skьlgqть: укр. (похідне) *Скогутувський* (СП 324) < *Сколгут-ов-ський.

*Skьrbqta, *Skьrbqть: укр. *Скарбут* (Holutiak 370), *Шкорбут* (КПУ м. Київ 3, 661), *Шкарбута* (КПУ Ник. 5, 510), *Шкарбутко* (ТДР 86), рос. *Шкарбутов* (ЕТ 830), (похідне) *Шкарбутов* – топонім у Північно-Кавказькому краї (Список СК 632), слов'ян. (похідні) *Skorbucianu*, 1750 р. – топонім у колишньому Троцькому воєводстві (АВК XII, 10), *Скорбутишки* – назва поселення в колишній Ковенській губ. (Энгель 729).

*Skьrgqta: укр. *Шкоргута* (КПУ Жит. 6, 368).

*Skьrkqть: ст.-блр. Юшко *Скиркутевичь*, 1528 р. (ЛМ 1915: 217), хорв. *Skrkutić* (Leksik 657).

*Skьrmqть: блр. *Скірмант*, *Скірмунт*, *Шкірмант* (Бірыла 378, 379) та ін. Детальніше див.: (Козлова 313–314).

*Slabqть: рос. *Слабутова* ж. (ТД Дрогобич 348).

*Slěpqть: рос. (похідне) *Слепуткино* – ойконім у колишній Московській губ. (Vasmer RGN VIII, 337).

*Slovqta, *Slovqть: укр. *Слаута* (КПУ Харк. 8, 733), *Слаута* (КПУ Харк. 15, 279), *Слаутич* (м. Черкаси), ст.-рос. *Слоуть*, 1558 р. (Шумаков, 321), Онашко Мартемьяновъ сынъ *Слявутинь*, 1646 р. (ВСК 96), рос. *Слаута* (Лет. ГС 2004, № 16, 61), (похідні) *Слаутино* – топонім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VIII, 332), *Слаутины*, *Слаутино Верхнее*, *Слаутино Нижнее* – топоніми в колишніх В'ятській та Калузькій губ. (Vasmer RGN VIII, 344), ст.-блр. *Словута*, 1528 р. (Перапіс 337), блр. *Слаута* (Бірыла 381), *Слаута* (м. Мінськ), Григорий *Славтовичь*, 1728 р.

(ОДСТ 163), (похідне) *Славутишки* – топонім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN VIII, 332);

~ рос. діал. *словут* ‘поголос’: о худых людях и *словут* недобрый (Элиасов 383), *славута* ‘слава’ (НОС 10, 84).

***Smьrkqъ**: укр. *Смаркутська* (ТД Дрогобич 349).

***Sokqta**: блр. *Сакута* (м. Вітебськ).

***Sorqъ**: рос. (похідне) *Шуруты Татарские* – ойконім у колишній Симбірській губ. (Волости IV, 246), блр. *Сурунтович* (м. Мінськ).

***Stegqъ**: д.-руськ. *Стегутъ* Зебровичь, 1227 р. – ятвязький воєначальник (ИП 51, 47).

***Stьrbqъ**: слов’ян. *Штарбут* (Рамієс 2, 526).

***Stьbqъ**: ст.-блр. *Стебут*, XVI ст., Алексей *Сцебут*, 1676 р., блр. *Сцебут*, рос. *Стебут* (Бірыла 401; Бірыла 1966: 260).

***Svьrbqta**, ***Svьrbqъ**: ст.-укр. Корнїй *Свербутенко*, 1649 р. (Реєстр 443), укр. *Свербута* (БР 55), рос. *Свербута* (КЛ 2005, № 1–13, 174), блр. *Свирбут* (м. Бобруйськ), *Свирбутовіч* (Бірыла 369).

***Sьlbqъ**: укр. *Шейбут* (м. Устилуг Волинськ. обл.; Анк.) < *Сьлбут, ст.-блр. Станиславъ *Шульбутовъ*, 1528 р. (ЛМ 1915: 90), *Сайбут* Ян Матеевич, 1596 р. (АВК XXXII, 52) < **Сал(ь)бут*, рос. (похідні) *Сайбутово* – топонім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN VIII, 62), *Шильбутово* – назва поселення під Москвою (Веселовский ФЗ I, 190), варіанти *Шилбутово*, 1662 р. (Горфункель 295), *Шулбутова* (МИКП II, 337), *Шинбутова* (ОПКМ 159). Пор. також ґрунт *Сайбутовский*, 1604 р. – у колишньому Троцькому воеводстві (Каталог 822).

***Sьldqъ**: укр. *Сулдут* (КПУ Харк. 17, 96).

***Sьlgqta**, ***Sьlgqъ**: ст.-укр. Данко *Сувзутовецъ*, 1649 р. (Реєстр 204), укр. (похідні) *Солзутов* / *Сулзутов* – назва поселення в колишній Подільській губ. (Vasmer RGN VIII, 636), *Солзутове* – топонім у Кіровоградській обл., ст.-рос. (похідне) *Шайзутово* XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК I, 125) < **Сал(ь)зутово*, рос. *Сунзутов* (Книги РФ VI, 196), *Шанзутов* (КПУ Ув. Дон. 6, 675) < *Салзутов, (похідні) *Сунзутово*, *Шонзуты* – топоніми в колишніх Ярославській та Казанській губ. (Vasmer RGN VIII, 642; X, 343).

***ʕyl'ubqta**: рос. (похідне) *Слибуты* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN VIII, 338) < *Слюбуты (делабіалізація).

***ʕylkqta**: ст.-укр. Фєско *Шолкутенко*, 1649 р. (Реєстр 358), укр. *Шовкута* (ОКІУМ), рос. *Шавкута*, *Шавкутин* – сучасні прізвища. Українські факти можуть континувати й псл. *ʕʕylkqta.

***ʕylpqrta**: рос. *Шавнутин* (Рамієц 2, 227).

***ʕylsqta**: ст.-рос. Івашко *Суншутинь*, 1490 р. (Тупиков 768) < *Суншутинь (незакономірна асиміляція плавного).

***ʕyltqta**: укр. *Шолтута* (КПУ Ув. Дон. 1, 593), *Шевтута* (КПУ Ув. Дон. 12, 463).

***ʕyrbqʕtʕ**: блр. *Сарбантович* (м. Могильов) – форма з розщепленим носовим.

***ʕyrdqʕtʕ**: укр. *Сурдутович* (СКТ 780).

***ʕyrgqta**, ***ʕyrgqʕtʕ**: укр. *Шаргут* (КПУ Льв. 4, 147), рос. *Сургутов* (АКН 241), *Сургутович* (РСД 611), *Сургутин* (Горпинич 267), (похідні) *Шоргутово* – назва поселення в Кологривському пов. колишньої Костромської губ. (СНМК 4, 47), *Сургутовка* – ойконім у колишній Самарській губ. (Vasmer RGN VIII, 646), ст.-блр. Павел *Соркгонтовичь*, 1528 р. (ЛМ 1915: 50), блр. (похідне) *Сургутново* – топонім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN VIII, 646) < *Сьргжтово.

***ʕyrkqʕtʕ**: блр. *Сурконт* (СБГТ 362), (похідні) блр. *Сурканти* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 233) < *Сьркжты, *Сурконтновичи*, 1567 р. – ойконім у колишній Віленській губ. (ЛМ 1915: 768), хорв. *Šrkutić* (Leksik 657);

~ рос. діал. *шаркута* ‘про того, хто нишпорить’ (Доп. 304).

***ʕyrmqʕtʕ**: блр. *Сармонт* (м. Мінськ) – форма з розщепленим носовим.

***ʕyraqʕtʕ**: ст.-укр. *Іоско Сурпѣ*, XVI ст. (Жерела III, 157).

***ʕyrbqʕtʕ**: укр. *Сербутовський* (ЛГС 2002, № 20, 48) < *Сербут-ов-ськ-ий*, блр. *Сарбантович* (ТС Мозырь 166) – форма з розщепленим носовим. Пор. також ойконім *Сербутки* – у колишній Сувалкській губ. (Вольтер 1901: 106).

***ʕyrgqta**, ***ʕyrgqʕtʕ**: укр. *Сергута* (ПСС 3, 528), ст.-блр. Івань *Сиркгутъ*, 1567 р. (ЛМ 1915: 674).

***ʕyrkqʕtʕ**: рос. *Шеркутов* (ЗЧ 582).

***Śьrqtъ**: рос. *Срутов* (Рамієц 2, 518).

***Śьrqtъ**: укр. *Серпутько* (Горпинич 123).

***Śьrtqtъ**: ст.-блр. Богданъ *Сирътутевичь*, 1528 р. (ЛМ 1915: 93).

***Šibqtъ**: укр. *Шибут* (м. Черкаси), ст.-рос. Иванко Микитинъ с. *Шибутов*, 1593 р. (Тупиков 840), *Шибутъ*, XVI ст. (НПК VI, 133), блр. *Шыбут* (Бірыла 490).

***Širqta**: рос. *Ширутин* (Лет. ЖС 2003, № 27–39, 214).

***Šъlbqta**: рос. *Щелобутин* (Памяць Лоеўск. 420) – форма з секундарним *-о-*.

***Šъlkqta**, ***Šъlkqtъ**: ст.-укр. Иванъ *Шолкутєнько*, 1649 р. (Реєстр 358) < *Щолкутєнько, укр. *Шевкута* (ОКІУМ) < *Щевкута < *Щелкута, рос. (похідне) *Щелкутино* – топонім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN X, 391).

***Текqtъ**: рос. *Текутов* (МиП 489; Рамієц 2, 352), блр. *Текутова* ж. (м. Мінськ).

***Тєrbqtъ**: (похідні) рос. *Тєребутицы* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN IX, 59), блр. *Цєрабуты* – назва поселення в Мінській обл. (Рап. Мін. 276), чеськ. *Trěboutice* – топонім (Profous IV, 365).

***Толqta**: ст.-рос. Григорий *Толута*, 1552 р. (РИБ XIV, 51), (похідні) *Толутин*, XVI ст. – назва починка в колишній Тверській губ. (ТПК 1912: 73), *Толутино* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VIII, 713).

***Торqta**, ***Торqtъ**: ст.-укр. *Andrey Turuthko*, XVI ст. (Жерела III, 86), укр. *Турута* – сучасне прізвище, ст.-рос. (похідне) *Турутово*, XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК II, 169), *Турутов* (КЕКН 2, 287).

***Товqtъ**: слов'ян. *Тавуть* (Магницький 79).

***Тъldqta**, ***Тъldqtъ**: слов'ян. *Тойдута* (Магницький 84) < *Толдута, рос. *Тундутов* (Путеводитель 557), (похідне) *Тундутово* – назва поселення в колишній Астраханській губ. (Vasmer RGN IX, 214) < *Тулдутово (асиміляція плавного).

***Тъlgqtъ**: ст.-рос. (похідне) *Тойгутово*, XVII ст. – назва пустища (ОПКН 123).

***Тъlmqtъ**: ст.-блр. *Андрей Толмонть*, 1586 р. (ОДВ I, 202) <

*Тълмжтъ, (похідні) *Талмуцішкі*, *Тальмонты* – ойконіми в Гродненській обл. (Рап. Гр. 238).

*Тълтqтъ: рос. *Талтутов* (Рамієс 2, 358) < *Талтутов (через стадії *Тавтутов < *Тафтутов).

*Тълvqтъ: ст.-рос. *Тойвутов* (НПС III, 956) < **Тол(ь)вутов*, Грідька Івановъ сынъ *Товвотова* (Шумаков Обзор₁ 161).

*Търgqтъ: укр. *Торгуд* (МиП 493) < *Торгут.

*Търkqтъ: укр. *Торкут* (Горпинич 395), *Таркут* (ЕТ 674), *Туркут* (Велигорский 367), рос. *Торкут* (САЛ 640).

*Търmъqтъ: слов'ян. *Турмантов* (Рамієс 2, 518) – форма з розщепленим назальним.

*Търqta, *Търqтъ: ст.-рос. (похідні) *Трутово*, *Трутино*, XVI ст. – топоніми в історичній Новгородській землі (НПК VI, 166, 976), пол. *Trat* (SN IX, 577).

*Vedqta, *Vedqтъ: укр. *Ведут* (УВБ 443), *Ведута* (КПУ Харк. 20, 623), рос. *Ведутин* (Рамієс 2, 210), блр. *Ведута* (м. Мінськ).

*Verqta: блр. *Верутин* (м. Гомель).

*Vęzqta: рос. (похідне) *Вязутинская* – топонім на Вологодщині (Список ЮЗ 60).

*Vidqta: ст.-укр. Васил *Видута*, 1649 р. (Реєстр 465), укр. *Видута* (КПУ Полт. 11, 576), (похідне) *Відутин* – ойконім у Волинській обл.

*Vitqta: рос. *Витутин* (Рамієс 2, 354), *Итутин* (КПУ Луг. 5, 82) < *Витутин;

~ укр. діал. *витутка* ‘звивалка, самотєчка’ (Магура 312).

*Voldqta, *Voldqтъ: болг. *Владут*, *Владута* – особові імена (Заимов 53).

*Volqta, *Volqтъ: ст.-рос. Юрій *Волутин*, 1646 р. (Веселовский Дьяки 107), блр. *Валутава* ж. (м. Вітебськ).

*Вълbqтъ: укр. *Албут* (ОМ 1, 20), *Альбут* (КС Дон. 2, 453) < *Вальбут, ст.-рос. (похідне) *Айбутово*, 1504 р. – ойконім у колишньому Переяславському пов. (ДДГ 375), воно ж *Айбутова* (Vasmer RGN I, 34), сучасне *Айбутово* – в Московській обл. (Поспелов 13 – з лит., услід за В.М. Топоровим) < **Вал(ь)бутово*, рос. *Анбутов* (Рамієс 2, 38), ст.-блр. Матей *Ильбутевичъ*, 1565 р. (ЛІМ 1915: 295), Янь *Вонбутъ* (ОДВ V, 1) < *Волбутъ, очевидно, через стадію *Вомбутъ, (похідне) *Ейбутовичи*, 1596 р. – ойконім (АВК

XXXII, 426) < *Въл(ь)бутовичи, блр. (похідне) Вельбутова – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 50).

*Vьldqť: укр. *Индутний* (КПУ Черк. 7, 76) < *Віндутний < *Вьлдутний, ст.-рос. (похідне) *Волдутов* погост, 1137 р. – Заволоччя, бас. Пн. Двіни (Рябинин 114), рос. *Ялдутов* (КП Саратов. 3, 642), слов'ян. *Илдута, Илдутка, Яндутов* (Магницький 43, 98) < *Андутов < *Вьлдутов. Див. ще: (Казлова I, 162).

*Vьlgqta, *Vьlgqť: укр. *Вельгут* (Богдан 317), ст.-рос. *Волгута* Видяев, 1569 р. (ДМИМ I, 300), рос. *Алгутин* (КПУ Луг. 15, 269) < *Валгутин.

*Vьlgqťсь: рос. *Алгутчев* (КПУ Ув. Дон. 9, 15).

*Vьlxqta, *Vьlxqť: слов'ян. *Вахут* (Магницький 35) < *Валхут, рос. *Алхутов, Алфутов* (КЛ 2003, № 1–13, 11), (похідні) *Алхутов* – топонім у колишній Саратовській губ., блр. *Авхуты, Авхутино* – назви поселень у колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN I, 1897) – форми з трансформованим анлаутом.

*Vьlkqť: рос. *Анкутов* (Горпинич 149) < *Валкутов (неорганічна асиміляція плавного).

*Vьlmqť: ст.-блр. (похідне) *Ольмонты*, воно ж (?) *Вяльмуты* – топонім у Гродненській обл. (ОДВ III, 113; Рап. Гр. 62) < *Вольмжты, ст.-болг. *Альмут*, X ст. – хан (Каптерев 32) < *Вальмут, словц. *Volmut* (TZ Bratislava 392).

*Vьlрqta, *Vьlрqť: укр. *Ялнута* (Горпинич 254) < *Алнута < *Валнута, рос. *Алнутов* (ТД Дрогобич 89). Див. ще: (Казлова II, 17).

*Vьltqť: рос. *Автутов* (КПУ Ник. 3, 10) < *Валтутов, (похідне) *Алмутышево* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN I, 94).

*Vьlvqť: рос. *Ильвуткин*, 1929 р. (Вып. 31) < *Вьльвуткин < *Вьлвуткин.

*Vьrbqť: блр. *Арбутович* (м. Мінськ) < *Варбутович, ст.-рос. *Ивашко Арбутов*, 1675 р. (Орлова 538), рос. *Арбутовський* (РІ Зап. 3, 263).

*Vьrgqta, *Vьrgqť, *Vьrgqť: слов'ян. *Варгутка, Яргутка* (Магницький 35, 100), укр. *Аргута* (ТДК 53; Рівне 305), рос. *Варгуткина ж.* (СПДРК 39), *Аргутов* (Память 2, 118), *Аргутинская ж.*

(САМ 10), *Арзуткін* (БР 27), блр. (похідне) *Варзучёва* – ойконім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 36), чеськ. *Varhout* (ЧП).

***Върхqта**, ***Върхqтъ**: слов'ян. *Архут*, *Архутка*, *Ирхутка*, *Орхутка*, *Ярхутка* (Магницький 29, 46, 63, 100) – форми з видозміненим анлаутом, укр. *Архутич* (Богдан 3), блр. *Архутик* (м. Пружани), *Архутич* (м. Вітебськ).

***Върkqта**, ***Върkqтъ**: укр. *Воркут* (КПУ Черк. 6, 87), *Варкут* (КПУ Полт. 12, 59), *Оркута* (Пура СПР 4, 88), рос. *Воркутов* (КПУ Дн. 12/2, 365), блр. *Аркуцік* (Бірыла 23) < *Варкуцік. Сюди ж укр. *Ворокута* (КПУ Дн. 2, 49), *Варакута* (КПУ Дон. 7, 100) – форми з секундарним -о-.

***Върmqта**, ***Върmqтъ**: укр. *Ормута* (ТД Дрогобич 298) < *Вормута, слов'ян. (похідне) *Вирмутишки*, 1609 р. – топонім (АВК ХХХ, 406) < *Вырмут-ишки (литуанізоване словотвірно).

***Върpqтъ**: ст.-блр. (похідне) *Ворпутянский*, XVI ст. (ОДВ III, 31).

***Върsqтъ**: слов'ян. *Варсутъ*, *Варсутка*, *Арсутка*, *Орсутка*, *Ярсутъ* (Магницький 29, 35, 62, 100), укр. *Варсут*, *Варсутка* (КПУ Полт. 12, 59).

***Върtqтъ**: ст.-укр. (похідне) *Ортупова* / *Ortutová* (фіксується з 1414 р.) – ойконім на терені компактного проживання русинів (Пряшівщина) (КСР 456), рос. *Артупов* (Память 2, 118) < *Вартупов.

***Върzqтъ**: слов'ян. *Варзутка*, *Вырзутка* (Магницький 35, 36), *Арзутка* (Магницький 29) < *Варзутка, рос. *Арзютов* (ТСД 4, 460).

***Върbqтъ**: слов'ян. (похідне) *Вирбутишки* – мікротопонім (ОДВ IV, 83) < *Вирбут-ишки*.

***Върdqта**: рос. *Вердутин* (КПУ Ник. 5, 436).

***Върgqтъ**: укр. *Верзут* (Богдан 318).

***Върxqта**, ***Върxqтъ**: (похідні) ст.-рос. *Верхутово*, 1616 р. – топонім у колишньому Дмитровському пов. (ПСЭИ I, 324), варіант *Верхутова* (ОПКМ 165), *Верхутино* – назва поселення в колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN II, 70), блр. *Вярхуціно* – назва поселення в Мінській обл. (Рап. Мін. 64).

***Върkqта**, ***Върkqтъ**: укр. *Веркута* (КПУ м. Київ 1, 304), блр. *Веркутец* (м. Мінськ).

***Върmqтъ**: укр. *Вермут* (КПУ м. Київ 1, 304).

***Върtqта**: укр. *Вертуда* (КПУ Черк. 7, 52), слов'ян. *Вертуда*, 1566 р. (Лаппо 135);

~ укр. діал. *верту́т, верту́та* ‘рулет, вид пирога з маком, сиром, повидлом’ (СБук.Г 49).

***Vьrzqťь**: слов’ян. *Ерзуть, Ирзуть, Ирзутка* (Магницкий 39, 46) < *Верзут.

***Vьsemogqta**: блр. *Симагутин* (м. Дзержинськ).

***Zavьrqťькь**: блр. (похідне) *Заўру́тки* – ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін. 108–109).

***Živqtičь**: рос. (похідне) *Живутицы* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN III, 287) < *Живут-ич-и.

***Žьgqta, Žьgqťь**: укр. *Жзут* (ТД Дрогобич 179), *Жгута* (Holutiak 165), ст.-рос. Федька Андреев сын *Жзута*, 1672 р. (ХКК 1, 146), (похідні) *Жзутова Гора*, XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК I, 664), *Жзутово* – ойконім у колишній Псковській губ. (Быстров 168), варіант (?) *Жзуты* (Списки Псков. 532), блр. *Жзут* (м. Гомель).

***Žьlmqťь**: слов’ян. Андрей *Жолмонтъ* (ОДВ V, 53) – форма з розщепленим назальним.

***Žьgmqťь**: слов’ян. (похідне) *Жармунты* – назва жупи між рр. Сала, Лаба і Мульда (Успенский 188) < *Жармжты.

***Žьrqťь**: ст.-укр. Івашко *Жрут*, 1654 р. (ПК 1654: 274), чеськ. *Žrout* (ЧП);

~ чеськ. *lidožrout* ‘людожер’ (Kott III, 918).

Похідні на *-yt-

Значно меншу (у порівнянні з *-it-*) групу праантропонімів становлять похідні з суфіксом *-yt-*. Деривати на *-yt-* належать до суфіксального ряду *-et- / -ot- / -ut-*, вони, як зауважує Р. М. Козлова, сприймаються як ряд варіантних морфем (Козлова 120). Процедура їх розпізнання не завжди проста. Ідеально *-yt-* вичленюється в позиції після задньоязикових (*Вьрхуть і под.), оскільки відсутній ефект палаталізації. Легко розпізнається в тих мовах, де збереглося протиставлення категорії твердості ~ м’якості приголосних (*ty ~ *ti).

***Boгыta, Bogyťь**: укр. *Богита* (КПУ Полт. 3, 39), рос. *Богитова* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 31).

***Bolgyть**: укр. *Благітка* (Горбаль 6, 626), рос. *Благитко* (Лет. ЖС 2002, № 1–13, 25), хорв. *Blahitko* (Leksik 51).

***Вьldyta, *Вьldуть**: ст.-рос. Федька *Булдытин*, 1668 р. (ОАРП 594), пол. *Bandyt* (SN I, 161) < *Baldyt (асиміляція плавного).

***Вьlzyть**: пол. *Belzyt* (SN I, 238).

***Вьrbyть**: рос. *Бырбыткин* (Лет. АД 2006, № 10, 331).

***Вьrdyть**: рос. *Бурдытко, Бурдыткин* (м. Калуга).

***Вьrхуть**: рос. *Бархитов* (ИПЧ 3, 230).

***Вьrkyта, *Вьrкуть**: укр. *Беркита* (Тернопіль 237), словц. *Bur-kyt* (TZ Bratislava 43);

~ укр. *буркита* 'буркотун' (Яворницький 57).

***Kostyta**: пол. *Kostyta* (SN V, 199).

***Kosyta**: пол. *Kosyta* (SN V, 200).

***Кьlbyть**: рос. *Кобытов* (АУИФ 207) < *Колбытов (абсорбція плавного).

***Кьrgyть**: рос. *Каргитов Яков*, II пол. XVIII ст. (РСД 274).

***Кьrkyть**: рос. *Куркитов* (Pamięć 2, 370).

***Кьrmyта**: пол. *Kurmyta* (SN V, 441).

***Кьrnyта, *Кьrнуть**: пол. *Kurnyta, Kurnytowski* (SN V, 161, 441).

***Кьrpyта, *Кьrпуть**: пол. *Karpytka* (Bubak I, 159), *Korpyта, Kurpyт, Курпыта* (SN V, 167, 445).

***Лахyта**: укр. *Лакита* (Рівне 412).

***L'ubyта**: ст.-рос. (похідні) *Любытина, Любытино-Олпатьяво*, XVI ст. – топоніми в історичній Новгородській землі (НПК VI, 6, 862).

***Льbyть**: рос. *Лобытов* (РВД 218).

***Льgyть**: укр. *Легіт* (Богдан 160), рос. (похідні) *Легитово* (2) – ойконіми в колишній Костромській губ. (СНМК 6, 26; 7, 26).

***Могyтіць**: укр. *Могитич* (Івано-Франківськ. обл.; Анк.).

***Могyть**: укр. *Магіт* (КПУ Ув. Дон. 8, 625);

~ рос. діал. *могіта* 'сила', 'багатство', *могітка* 'силач; борець; сильна, здорова людина' (СРНГ 18, 192). Див. ще: (ЭССЯ 19, 123).

***Мухyть**: рос. *Мухитов* (Лет. АД 2006, № 9, 337)

***Мьrgyтіць**: укр. *Маргітич* (запис наш).

***Мьrgyта**: укр. *Маргіта* (КПУ Ув. Дон. 13, 127).

*Мьгмуть: ст.-рос. (похідне) *Мормытова*, XVII ст. – назва пустища (ОПКН 241).

*Orkyta, *Orkyть: ст.-укр. Иван *Рокита*, 1649 р. (Реєстр 181), блр. *Ракіта* (Бірыла 348), рос. *Ракитов* (КПУ Ув. Дон. 12, 641), чеськ. *Rakuta, Rokuta* (ЧП), словц. *Rakuta* (TZ Bratislava 297), пол. *Rakita, Rokita* (SN VIII, 35, 128);

~ ***orkyta** (ЭССЯ 32, 173–175).

*Pokyta: блр. *Пукіта* (Бірыла 337).

*Pьrдыта: пол. *Pardyta* (SN VII, 200).

*Pьrхыта: пол. *Parchyta* (SN VII, 198).

*Sęgуть: рос. *Шагитов* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 284). Можливо, сюди ж рос. *Сагитов* (Горпинич, Тимченко 241).

*Skьppyта: пол. *Skarpyta* (SN VIII, 443).

*Soryть: пол. *Szorytka* (SN IX, 321).

*Sьlgyть: пол. *Szulgit* (SZ 47).

*Sьrgyть: пол. *Szurgit* (SN IX, 370).

*Turyта: ст.-рос. Івашко *Турьта*, 1624 р. (ПС 7, 165), рос. (похідне) *Турьтино* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN IX, 228).

*Tьldyть: пол. *Tandytko, Tondytko* (SN IX, 486, 558).

*Volkyта: ст.-рос. *Волокита*, 1545 р. (Кистерев 1992: 118), (похідні) *Волокитина* (2), *Волокитино* (4) – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN II, 159–160).

*Vьldyта, *Vьldyть: пол. *Wojdyta* (SN X, 288), *Oldytowski* (SN VII, 67) < **Woldytowski*.

*Vьlgyть: ст.-рос. (похідне) *Валгитово*, 1568–1569 рр. – топонім у колишній Ярославській губ. (ПМЯ II, 168).

*Vьlpyть: слов'ян. *Опытко* (Pamięć 2, 360) < **Волпытко* – форма з абсорбованим плавним і втраченим анлаутним *В-*.

*Vьltyто, *Vьltyть: пол. *Wojtyto, Wojtytko* (SN X, 301).

*Vьrдыта: пол. *Wardyta* (SN X, 93).

*Vьrхыть: укр. *Архитка* (Богдан 3) < **Вархитка*.

Похідні на **-уль*

Словотвірна модель на **-уль* < **-улі* досить продуктивно реалізувалася в усіх класах онімів – ойконімії, гідронімії, антропонімії тощо. Пор., наприклад, праці останніх років: (Козлова 1991: 42–46; Багаедава 1995: 18–23; Шульгач 2001б: 237–240; Шульгач 2001в: 26–31; Шульгач 2003а: 69–90 та ін.). За спостереженнями Ю. С. Азарх, деривати з суфіксом **-уль* притаманні й апеллятивним словникам слов'янських мов (наприклад, російської), що суперечить тезі про запозичення іменників жіночого роду на *-ынь* із церковнослов'янізмів на *-ыни* / *-ыня* (Азарх 57).

У дериваційно-семантичному ряду похідні на **-уль* співвідносні з **-ань* / **-ень* / **-онь* / **-иць*, пор., наприклад, ономастичний ряд праслов'янських архетипів **L'ubanь* / **L'ubень* / **L'ubonь* / **L'ubunь* / **L'ubunь* (Казлова II, 63–66).

*Babunь: ст.-блр. (похідне) *Бабыничи*, 1656 р. – ойконім у колишній Вітебській губ. (АМГ III, 479), блр. *Бабына* (Бірыла 30), ст.-рос. *Бабынин* Устин Иванович (РП 114), рос. *Бабынев* (АКИФ 33), (похідні) *Бабынино* (7) – топоніми в різних регіонах (Vasmer RGN I, 223), пол. *Babuni* (SN I, 109).

*Bastunь: пол. *Bastyniec* (SN I, 202).

*Bedrunь: пол. *Bedrun* (SN I, 227).

*Běgunь: ст.-рос. *Бегинин* Никита Акимович, 1579 р. (Веселовский 30), (похідне) *Бегиня Грань*, 1629 р. – мікротопонім (КВ 172), рос. *Бегинин* (КПУ Ув. Дон. 12, 48), блр. *Бегинь* (Бірыла 48).

*Bělunь: ст.-рос. *Ортюшка Бельнцев*, 1616 р. (ПСЭИ I, 319), (похідні) *Бѣлыничи* – ойконім (АПД I, 326), блр. *Белыничи* – ойконім у колишньому Могильовському пов. (Кр.Д 249), *Бялынавічы* – ойконім у Вітебській обл. (Рап. Віц. 65), пол. *Białunia* (SN I, 287);

~ ***běluni** (ЭССЯ 2, 83).

*Bobrunь: ст.-рос. *Бобриня* Андрей Гаврилович Кобылин, XV ст. (Веселовский 42), рос. *Бобрынев* (ПККО 1880: 85), пол. *Bobrun* (SN I, 277).

*Bobunь: укр. *Бобинич* (Богдан 17), ст.-рос. *Бобыня* Окулов, 1519–1520 рр. (АСЭИ 3, 403), Михайло *Бобынин*, 1620 р. (ВКТСМ 242), пол. *Bobuni* (SN I, 377);

~ рос. діал. *бобыня* 'про пихату, чванливу людину' (СОГ 1, 80).

***Водуць**: укр. *Бодинь* (Панцьо 97), пол. *Woduniak* (SN I, 387).

***Вогуць**: укр. *Богиня* (КПУ Сум. 13, 56), ст.-рос. *Бокгиня*, 1695 р. (ИЮМ X, 100), рос. *Богиня* (КПУ Зап. 15, 63), *Богинич* (АУИФ 46), хорв. *Vogina* (Leksik 56), слвн. *Vogina* (ZSSP 45), пол. *Vogiń* (SN I, 393);

~ укр. діал. *богін'і* 'мітична лісова істота з обвислими грудьми, нага' (Горбач Романів 27) та ін., див. ***богуні** (ЭССЯ 2, 163).

***Вохуць**: пол. *Wochuń* (SN I, 381), чеськ. *Vochůnek* (ЧП).

***Вокуць**: блр. (похідне) *Бакінічы* – ойконім у Брестській обл. (Рап. Бр. 19).

***Волгуць**: д.-руськ. *Благиня*, 1202 р. (ПСРЛ II, 156), ст.-рос. Петрушка Кирилов *Благиня*, 1563 р. (ПКОП 69), (похідні) *Благиново* (2) – топоніми в колишніх Костромській та Тверській губ. (Vasmer RGN I, 397), чеськ. *Vlahunka* (ЧП);

~ ***bolguni** (ЭССЯ 2, 174–175).

***Волюць**: ст.-рос. (похідне) *Болынина*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 95), рос. *Балынь* (СЭ 310) < *Болынь;

~ рос. діал. *болынка* 'чиряк, пухлина' (СГРС 1, 142).

***Волздуць**: рос. *Болоздыня* (Книги РФ II/1, 26).

***Вордуць**: ст.-укр. *Мартинь Бородыня*, 1568 р. (АЮЗР VI/1, 67), Гарасим *Бородыненко*, 1649 р. (Реєстр 425), укр. *Бородиня* (КПУ Київ. 1, 30), пол. *Voroduń* (SN I, 436) < укр.

***Воруць**: укр. *Боринь* (КПУ Київ. 8, 262), *Боринець* (Богдан 21), пол. *Voruń* (SN I, 445).

***Восуць**: пол. *Vosuń* (SN I, 451);

~ рос. діал. *босыня* 'босоногий' (Дилакторский 33).

***Вотуць**: ст.-рос. *Ивань Ботынин*, XVII ст. (Титов Синодики 69).

***Вудуць**: укр. *Будинко* (Богдан 25), пол. *Vuduń* (SN I, 544).

***Булуць**: укр. *Булинюк* (Богдан 27), ст.-рос. *Булыня*, 1545 р. (Веселовский 54), блр. *Булына*, *Булыня* (Бірыла 67, 68), рос. *Булынка* (м. Москва), блр., рос. (похідні) *Булыново* (2), *Булынки*, *Булыница* – ойконіми в колишніх Вітебській, Мінській, Псковській, Тамбовській губ. (Vasmer RGN I, 579), пол. *Wyłuńko* (SN I, 564);

~ рос. діал. *булыня* ‘нероба’, ‘недоумок’ (ПОС 2, 209), *булынь* ‘твердий наріст, наплив на стовбурі дерева’ (СГРС 1, 213).

***Вугуць**: пол. *Вугуї* (SN I, 581);

~ рос. діал. *бурынька* ‘пустун, бешкетник’ (СРГК 1, 144).

***Вутруць**: пол. *Vutryї* (SN I, 588).

***Вутуць**: ст.-рос. Іванко *Бутыневъ*, 1668 р. (Яблоков XII), (похідне) *Бутынино*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 96), рос. *Бутынка* (м. Москва), блр. *Бутынец* (м. Гомель), пол. *Vutyniec* (SN I, 589).

***Вузупь**: укр. *Бузынюк* (КПЛ Дон. 1, 49).

***Вьдупь**: рос. *Балдынюк* (КП Алтай 2, 385), пол. *Bołdyї* (SN I, 413).

***Вьлупь**: пол. *Bałyї* (SN I, 152).

***Вьгдупь**: укр. *Бординюк* (Богдан 20), ст.-рос. Варварка Алешкинская жена *Бурдынина*, 1646 р. (Торопец 6), рос. *Бурдынь* (м. Москва), *Бардинін* (КПУ Харк. 2, 75), пол. *Vardyї*, *Bordyї*, *Vurdyї* (SN I, 176, 430, 572). Сюди ж назва поселення *Бурдынишки* – в колишній Сувалкській губ. (Vasmer RGN I, 586), граматично освоєна за допомогою литовського суфікса *-ишки*.

***Вьгупь**: рос. *Барвынь* (Лет. ЖС 2001, № 14–26, 18).

***Вьзупь**: рос. (похідні) *Барзынино*, *Борзынино* – назви поселень у колишній Костромській губ. (СНМК 7, 24), *Борзыни* – ойконім у колишній Тверській губ. (СССТв. III, приложение), варіант *Барзыни* (Vasmer RGN I, 273).

***Вьздупь**: пол. *Vzdyї* (SN I, 602).

***Вьзупь**: пол. (похідне) *Vzuniaka* (SN I, 604).

***Їевьгдупь**: ст.-рос. Пронка *Чевардынин*, 1668 р. (Кункин 2, 8).

***Їургупь**: пол. *Czurpyї* (SN II, 311).

***Їылупь**: ст.-рос. (похідні) *Чебынина*, *Чебынева*, XVII ст. – назви пустищ у Можайському пов. колишньої Московської губ. (ОПКМ 257) < *Челбынина, *Челбынева, рос. *Чебынин* (ИПЧ 3, 95) < *Челбынин.

***Їьгупь**: укр. *Чергинець* (Горпинич 145).

***Добгупь**: укр. *Добринь* (КПУ Сум. 2, 272), *Добринець* (Богдан 49), ст.-рос. *Добрыня*, XVI ст. (НПК VI, 205), ст.-блр. *Добриня* Петрович, 1567 р. (Бірыла 1966: 210), блр. *Добрыня*, *Дабрыня* (Бірыла 123), пол. *Dobrzyї* (SN II, 453), н.-луж. *Dobryї* (Мука III).

Сюди ж слов'ян. *Добрыня* (Магницкий 37) в язичницькому антропоніміконі чувашів;

~ *dobryni (ЭССЯ 5, 46–47).

*Dobунь: ст.-рос. *Добыня*, 1575 р. (ВХК 1978: 1, 20), (похідне) *Добынино*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК III, 255), рос. *Добынин* (ИПЧ 4, 191).

*Dorgунь: укр. (похідні) *Дорогиничі* – топоніми в Київській, Волинській, Чернігівській обл., ст.-рос. Матвѣй *Дорогинин*, XVI ст. (НПК III, 445), ст.-блр. Петръ *Дорогининъ* (АВК V, 370), серб. *Драгинић* (Пешикан 473), хорв. *Draginja* (Leksik 139), чеськ. (похідне) *Drahinici*, XIII–XIV ст. – топонім (ЭССЯ 5, 78);

~ *dorgyni (ЭССЯ 5, 78).

*Dqbyнь: рос. Матрена Семеновская ж. *Дубынина*, 1718 р. (Белев 42), *Дубынин* (Книги РФ X, 135), (похідне) *Дубынино* – ойконім у колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN III, 134).

*Dqгyнь: ст.-рос. (похідне) *Дугинина*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 206).

*Drobунь: ст.-рос. (похідне) Мишка Ивановъ, прозвище *Дробынка*, 1669 р. (Тупиков 134).

*Drugунь: ст.-рос. *Другиня* Федков, XVI ст. (Каштанов 46), (похідне) *Другинино* – назва пустища в Углицькому пов. колишньої Ярославської губ. (ПКУ 328);

~ укр. *другиня* 'подруга' (Афанасьев-Чужбинский 395).

*Dudyнь: пол. *Diduń* (SN II, 563).

*Duryнь: ст.-рос. *Дурыня* Ивашко, 1601 р. (ВГ 1, 117), Павлик Шестаков *Дурынин*, 1623 р. (ЗХ 25), (похідні) *Дурынино* – ойконім у колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN III, 152), *Дурынина* – назва поселення в Тобольському окрузі колишньої Уральської обл. (Списки Урал. 12, 218), блр. *Дурыня*, *Дурынін* (Бірыла 141), (похідне) *Durynicze* – назва поселення в колишньому Бобруйському пов. (SG II, 230), воно ж *Дурыничі*, сучасне Изюмово (Жучкевич 441), пол. *Duruń* (SN II, 582).

*Dыbyнь: слов'ян. Шулга *Долбыничъ*, 1504 р. (ГВКЛ 38).

*Dыgyнь: ст.-укр. Мацей *Долгинка*, 1560 р. (Тупиков 130), укр. (похідні) *Довгинцеве* – ойконім у Дніпропетровській обл., *Довгиничі* – ойконім у Житомирській обл., ст.-рос. Васько *Долгиня*, 1519 р. (АСС 42), рос. *Долгинін* (КПУ Харк. 14, 464), (похідні)

Долгинина, 1763 р., *Долгинино* (2), *Долгинево* – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN III, 53; МИМТ 481; МА 341), хорв. *Duhines* (Leksik 145).

***Дърбунь**: рос. (похідне) *Дорбыни* – ойконім у колишній Рязанській губ. (Vasmer RGN III, 77).

***Дърдунь**: пол. *Durdun* (SN II, 579).

***Егунь**: д.-руськ. Вьнездъ *Ягилиць*, 1200 р. (Тупиков 855).

***Gadyнь**: пол. *Gadyń* (SN III, 219), *Nadunia* (SN IV, 14).

***Gladунь**: укр. *Гладинюк* (Богдан 86), пол. *Gładun* (SN III, 377), *Hładun* (SN IV, 125).

***Glazунь**: ст.-рос. *Глазына*, 1478–1479 рр. – смоленський князь (ЛМ № 4, 209), Олехно *Глазыня*, 1495 р., князь, намісник Лучинський у Литовському князівстві (Тупиков 105), Дмитрій *Глазыничь*, 1678 р. (ВКВР 343), (похідні) *Глазынино Якутино*, 1562 р. – ойконім (Токмаков 105), *Глазынина* – назва поселення в колишній Московській губ. (Vasmer RGN III, 360).

***Glodунь**: пол. *Głodun* (SN III, 382).

***Godунь**: укр. *Година* (КПУ Харк. 10, 81), рос. *Годинін* (КПУ Сум. 3, 125), блр. *Годыня* (м. Могильов), пол. *Hodun* (SN IV, 132), *Godun* (SN III, 406).

***Golунь**: укр. *Гольня* (КПУ Од. 10, 480), ст.-рос. *Гольня*, 1635 р. (АМГ III, 7), рос. *Гольня* (КП Алтай 2, 91), *Гольнец* (Книги РФ X, 104), ст.-блр. *Михаил Гольня*, XVII ст. (Инв. Сморгонь 62), *Кохонь Гольничь*, 1528 р. (ЛМ 1915: 34), блр. *Гольня* (м. Вітебськ), *Гольнец* (м. Болбасово), пол. *Gołuniec* (SN III, 430); ~ ***golyni** (ЭССЯ 7, 16).

***Gordунь**: пол. *Noroduniec* (SN IV, 161) < східнослов'ян.

***Goryнь**: укр. *Горинь* (Богдан 92), рос. *Горынин* (Лет. ЖС 2000, № 6, 121), блр. *Горынин* (м. Вітебськ), пол. *Gorun* (SN III, 451), *Horun* (SN IV, 164).

***Gostунь**: ст.-рос. (похідне) *Гостыниччи*, XVI ст. – назва волості в історичній Новгородській землі (НПК VI, 479); як ойконім у колишньому Оршанському пов. (ЛМ № 10, 54), блр. (похідне) *Гостыни* – назва фільварку в колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN II, 524), пол. *Gostun* (SN III, 457).

***Gqduнь**: пол. *Gudun* (SN III, 579), *Hudunia* (SN IV, 183).

***Gqstунь**: пол. *Gustun* (SN III, 596) < східнослов'ян.;

~ *gqstyni (ЭССЯ 7, 87–88).

*Gqsynь: ст.-рос. *Гусыня* Семен, 1614 р. (Акты ПД I, 412; Веселовский 92);

~ *gqsyni (ЭССЯ 7,88).

*Gqtyнь: укр. *Гутиня* (КПУ м. Київ 1, 536), пол. *Hutyń* (SN IV, 194).

*Gqzунь: рос. *Гузынев* (Рамієс 2, 34), *Гузынина* ж. (Книги РФ IX, 100);

~ рос. діал. *гузыня* ‘незадоволена людина, буркотун’ (ССГ 3, 88).

*Grozdynь: ст.-укр. *Гроздыня* (АЮЗР VI/2, 140).

*Grqdynь / *Grudynь: ст.-укр. Сенка *Грудыня*, 1654 р. (Тупиков 120), укр. *Грудинь* (Holutiak 123), пол. *Grudyń* (SN III, 534).

*Gulyнь: ст.-рос. Андрюшка Евтифѣевъ с. *Гулынинь*, 1698 р. (Тобольск 91), (похідне) *Гулынино*, 1629 р. – назва пустища в колишньому Вологодському пов. (Сторожев I, 312), рос. *Гулынь* (РСД 178), *Гулынин* (КПУ Дон. 11, 335), (похідне) *Гулынки* – ойконім у Рязанській обл. (ТСР 1, 53), пол. *Gułyń* (SN III, 585).

*Gurунь: пол. *Guruyń* (SN III, 594).

*Gьdynь: укр. (похідне) *Гдиняк* (Панцьо 100), пол. *Gdynia* (SN III, 295).

*Gьldynь: пол. *Galdyń*, *Goldyń*, *Gaudyń*, *Holdyń* (SN III, 241, 274, 425; IV, 143).

*Gьltyнь: пол. *Hołtyń* (SN IV, 147).

*Gьrbунь: рос. (похідні) *Горбынино* (2) – ойконіми в колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN II, 458). Пор. ще назву пустища *Горбынино*, 1694 р. – в колишньому Суздальському пов. (САШ 329);

~ рос. діал. *горбыня* ‘невелике підвищення’, ‘нерівне місце дошки, сучок’ (СРГК 1, 367).

*Gьrdynь: укр. *Гординя* (КПУ м. Київ 1, 469), рос. *Гордыня* (КПУ Зап. 16, 165), *Гордынец* (Лет. ЖС 2008, № 8, 146), ст.-блр. Якубъ Корыбановичъ *Гордыня*, 1470 р. (Тупиков 114), блр. *Гордынец* (м. Гомель), пол. *Grdyń*, *Garduyń* (SN III, 260, 497);

~ *gьrdyni (ЭССЯ 7, 207–208).

*Gьrtyнь: укр. *Гартинюк* (Богдан 82), пол. *Hurtyń* (SN IV, 191).

*Хмарунь: пол. *Chmarzyń* (SN II, 83).

***Ходуць**: укр. *Ходинь* (КПУ Льв. 2, 471; Радіон 67), ст.-рос. (похідне) *Ходынино*, XVII ст. – ойконім у колишній Рязанській губ. (ПКРК I/2, 745), ст.-блр. Останко *Ходыничь*, 1552 р. (Тупиков 807), блр. *Хадынюк* (м. Вітебськ), (похідне) *Хадынічы* – назва поселення в Брестській обл. (Рап. Бр. 128), пол. *Chodyń* (SN II, 294);

~ ***xodyni** (ЭССЯ 8, 52).

***Холдуть**: пол. *Chładyń* (SN II, 80).

***Холуць**: пол. *Cholunieć* (SN II, 101);

~ ***xoluni** (ЭССЯ 8, 66).

***Хогуць**: пол. *Choryń* (SN II, 111).

***Хотуць**: укр. *Хотинь* (СП 372), *Хотинець* (м. Київ), блр. *Хотынюк* (СБГТ 386), пол. *Chotynieć* (SN II, 113);

~ ***xotyni** (ЭССЯ 8, 85).

***Хгаруць**: рос. (похідне) *Храпыни* – ойконім у Тверській обл. (Воробьев 2005: 417).

***Худуць**: укр. *Ивань Худыня*, 1767 р. (УЛМ XVIII), ст.-рос. (похідні) *Худынино*, 1614 р. – ойконім у Суздальському пов. колишньої Владимирської губ. (ПСЭИ I, 244), *Худынево*, 1678 р. – назва пустища в історичній Новгородській землі (Журдюмов 4, 91), рос. *Худынцев* (ИИРК 152);

~ рос. діал. *худыня* ‘худий, охлялий’ (СРГСУ 6, 157).

***Хьртуць**: рос. *Хуртынин* (КПУ Зап. 11/2, 410).

***Хутруць**: укр. *Хитриня* (Львівськ. обл.; Анк.), пол. *Chitryń* (SN II, 76), *Chytryniewicz* (SN II, 149).

***Кобъзуць**: пол. *Kobzyń* (SN V, 39).

***Колбуць**: ст.-рос. *Колобынин* Русин (ПСРЛ XXIX, 287), (похідні) *Колобынино*, XVII ст. – назва пустища в колишньому Московському пов. (ОПКМ 114), «деревня Степановская, *Колобынина*, Татищева тож», XVII ст. – топонім у колишній Калузькій губ. (Симсон КУ 133), блр. *Колобынина ж.* (СБГТ 231), (похідне) *Колобынино* – ойконім у колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN IV, 311).

***Кортуць**: пол. *Korotynieć* (SN V, 165) < східнослов'ян.

***Коруць**: пол. *Korzyń* (SN V, 5).

***Космуць**: укр. *Косминя* (Волинськ. обл.; Анк.), *Космина* (Богдан 136), ст.-рос. *Космыня* Федоров Репьев сын, 1555 р. (НПК II, 39), *Космыня* Первого, 1634 р. (ТК Вологда II, 265), рос. *Кос-*

мынин (Лет. ЖС 2006, № 14–26, 106), (похідне) *Космынино* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN IV, 452), блр. (похідне) *Касмынічы* – ойконім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 88), пол. *Kosmyna* (SN V, 188).

~ *kosmyni (ЭССЯ 11, 147).

*Kostyнь: укр. *Костинюк, Костињак* (Богдан 137), пол. *Kostyń* (SN V, 198).

*Kosyнь: ст.-укр. *Mychalko Kossinia*, XVI ст. (Жерела III, 49), блр. *Касынюк* (Бірыла 192), ст.-рос. *Васка Косынин*, 1609 р. (ПОСм. 160), пол. *Kosyń* (SN V, 200);

~ *kosyni (ЭССЯ 11, 179–180).

*Kotyнь: рос. *Котыня* (ПКПет.Г 1900: 126), (похідне) *Котынино* – ойконім у Вологодській обл. (РВД 83), пол. *Kotyńia* (SN V, 221);

~ рос. діал. *котыни* ‘довге, нерозчесане, розтріпане волосся’ (СВГ 3, 113).

*Kozyнь: укр. *Козинюк, Козиняк, Козинець* (Богдан 140), ст.-рос. *Бориско Козынинъ*, 1681 р. (Тупиков 578).

*Kosyнь: ст.-рос. *Кусынин Федька*, XVII ст. (НН 32), рос. *Кусынинъ Семень*, 1707 р. (Курдюмов II, 350).

*Krasyнь: блр. (похідні) *Красыні* (2) – ойконіми у Вітебській обл. (Рап. Віц. 205).

*Krotyнь: рос. *Крутынин* (Память 1, 197).

*Kudyнь: пол. *Kudyń, Kudyńia* (SN V, 389).

*Kutryнь: пол. *Kutryń* (SN V, 468).

*Kutyнь / *Kotyнь: укр. *Кутинь* (Рожко 168), блр. *Кутынка* (Бірыла 236), пол. *Kutyń* (SN V, 470).

*Kybyнь: ст.-укр. *Карпушка Колбыненко*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 427), ст.-рос. *Кубыня Васильевъ*, 1629 р. (РГТК 209) < *Колбыня, блр. *Кубынин* (м. Держинськ).

*Kylyнь: укр. (похідні) *Клугинівка, Клугино-Башкирівка* – ойконіми в Харківській обл. (форми з метатезою -ул- > -лу-), ст.-рос. (похідне) *Калгини Исочки Голубцово*, 1500 р. – назва поселення у Водській п’ятині (ПОКН 394).

*Kykyнь: ст.-рос. (похідне) *Ковкиничи*, 1564 р. – топонім в історичній Новгородській землі (ПКНЗ II, 84).

***Къловуць**: д.-руськ. Степанъ Ильинъ *Кловыня*, 1354 р. (ПСРЛ XXIV, 140).

***Кълруць**: рос. *Колпынь* (Memorial).

***Кълтуць**: рос. *Колтынин* (ПКАК 49), пол. *Chaltuń, Chołtuń* (SN II, 48, 101) < **Kaltuń, *Koltuń*.

***Кълвуць**: укр. (похідне) *Ковиничі* – ойконім у Львівській обл. (як форма з абсорбованим -л-).

***Кърдунь**: ст.-рос. Афонасей *Кордынцовъ*, 1667 р. (АЮБ II, 816), пол. *Kardynia* (SN IV, 499), *Korduń, Kurduń* (SN V, 152, 436).

***Къркунь**: ст.-рос. (похідні) *Киркиничі, Большие Киркиничі, Другие Киркиничі, Третии Киркиничі*, 1620 р. – ойконіми в історичній Новгородській землі (Греков 1924: 139, 140).

***Къгруць**: пол. *Korpuń* (SN V, 167).

***Кърсунь**: пол. *Karszuń* (SN IV, 513) < **Karsuń, Korszuń* (SN V, 169) < *Korsuń.

***Къртуць**: укр. (похідне) *Картиницький* (Богдан 109), рос. *Куртынин* (САЛ 490), блр. *Картыник* (м. Вітебськ), пол. *Kortyniec* (SN IV, 515), *Kartynicz* (SN V, 170).

***Ларуць**: блр. *Лапынин* (м. Вітебськ).

***Латуць**: ст.-рос. *Латыня Яковлевъ сынъ Горяиновъ*, 1571 р. (Тупиков 224), *Латыня Нероновъ сынъ Волковъ*, 1590 р. (ДВ 62), (похідне) *Латынцева* – ойконім у колишній Орловській губ. (Vasmer RGN V, 69).

***Ліхунь**: рос., блр. (похідні) *Лихини, Лихинино* (2) – ойконіми в колишніх Тверській та Ярославській губ., *Лихиничі* – топоніми в колишніх Гродненській та Могильовській (2) губ. (Vasmer RGN V, 173).

***L'udunь**: пол. *Luduń* (SN V, 648).

***L'ustunь**: пол. *Lustuń, Lusztyń* (SN V, 655).

***L'utunь**: ст.-пол. *Lutini*, 1498 р. (SSNO VII, 135), пол. *Lutynia* (SN V, 656);

~ ***I'utyni** (ЭССЯ 15, 237).

***Logunь**: пол. *Łohuń* (SN VI, 51).

***Lotunь**: ст.-рос. *Лотыня*, XVI ст. (Чечулин 83), пол. *Łotynia* (SN V, 63).

***Lozunь**: укр. *Лозинець* (Богдан 166), ст.-рос. (похідне) *Лозынино*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ.

(ОПКМ 174), рос. (похідне) *Лозыниччи* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN V, 198), пол. (похідне) *Łozyniak* (SN VI, 65).

***Logуpь**: укр. *Лугиня* (КПУ Київ. 3, 48), *Лугиня* (СП 216), *Лугина* (КПУ Сум. 13, 297), рос. *Лугинин* (Пугачевщина I, 195), блр. (похідні) *Лугиновичи*, *Лугиницкое* – ойконіми на Половчині (ПР 63, 72–73).

***Ludyнь**: пол. *Łudyń* (SN VI, 71).

***Льбуpь**: д.-руськ. *Льбыня, XII ст. (Подольская 222), укр. *Лобиня* (Кравченко 179), ст.-блр. (похідне) *Лобыниччи*, XVI ст. – ойконім (РКЭ 243), блр. *Лобынька* (Бірыла 240), ст.-рос. *Денись Васильевъ сынъ Лобынцовъ*, 1620 р. (СЛ 48), рос. *Лобынцев* (КПУ Ув. Дон. 4, 388), пол. *Łabynicz* (SN VI, 9);

~ ***лъбуpь** (ЭССЯ 16, 229).

***Льгуpь**: чеськ. (похідні) *Lhenice* (2) – топоніми, які виводять із особового імені *Lhupě (Profous II, 515–516).

***Льгуpь**: ст.-рос. Марко Климовъ с. *Легининъ*, XV ст. (Тупиков 619), Иван Борисов сын *Легинев*, 1634 р. (Сб. Щукина IV, 65), (похідне) *Легининъ дворъ*, 1689 р. (ИЮМ VI, 83), схв. *Лагиња* (Речник XI, 157);

~ ***лъгупі** (ЭССЯ 17, 79).

***Махупь**: укр. *Махиня* (КПУ Полт. 3, 358), *Махиня* (ТДС 162);

~ блр. діал. *ма́хінь* ‘велич’ [про людину] (ТС 3, 68).

***Maлyпь**: укр. *Малиняк* (Богдан 176), рос. *Малынкин* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 160), (похідне) *Малынино* – назва поселення в колишній Калузькій губ., блр. (похідні) *Малыниччи Новые*, *Малыниччи Средние*, *Малыниччи Старые* – ойконіми в колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN V, 380), *Малынішкі* – ойконім у Гродненській обл., із *Малынь* + *-ішкі*, пол. *Małyń* (SN VI, 168). Сюди ж слов’ян. *Малыня* (Магницкий 55).

***Matуpь**: укр. *Матиня* (Богдан 181), пол. *Małyń* (SN VI, 259).

***Medуpь**: ст.-рос. *Медынка* Фомин, 1585 р. (Веселовский 196), рос. (похідне) *Медынцево* – ойконім у колишній Рязанській губ. (Списки Рязан. 554), пол. *Medyna* (SN VI, 278);

~ рос. діал. *медынька* ‘наречений’ (СГРС 2, 270) та ін. (ЭССЯ 18, 72).

***Мёхуць**: блр. (похідне) *Малыя Мяхінічы* – ойконім у Вітебській обл. (Рап. Віц. 248).

***Ме́хуць**: ст.-рос. *Мякинин* Александр, 1452 р. (Веселовский 210), Иван Семенов сын *Мякинин*, 1684 р. (АПД 324), (похідне) *Мякинина*, поч. XVII ст. – топонім у колишній Ярославській губ. (ИАЯ 3, 61), пол. *Mećinia* (SN VI, 308);

~ ***ме́хуца** (ЭССЯ 18, 251–252).

***Мітуць**: пол. *Mityń* (SN VI, 401).

***Модлуць**: укр. *Молинь* (ЛГС 2002, № 18, 48), *Молиняк* (Богдан 188), пол. *Mołuy* (SN VI, 433) < укр.

***Мокруць**: укр. *Мокрина* (Богдан 187), рос. (похідне) *Мокрынино* – ойконім у колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN V, 649), пол. *Мокрунка* (SN VI, 426);

~ ***мокруні** (ЭССЯ 19, 147).

***Морхуць**: пол. *Mrochuy* (SN VI, 472).

***Моруць**: пол. *Moryń* (SN VI, 451).

***Мотуць**: пол. *Motyńia* (SN VI, 465);

~ ***мотуні** (?) (ЭССЯ 20, 88).

***Мозуць**: ст.-рос. *Инька Мозынин*, 1557–1558 рр. (АСС 229).

***Модруць**: пол. *Mećdryń* (SN VI, 307).

***Модуць**: ст.-рос. Невер Первов сын *Мудынин*, 1566 р. (Кучкин 1969: 302), Селиван Елисеѣв с[ы]нъ *Мудынин*, 1648 р. (ПДП Влад. 244).

***Мотуць**: пол. *Matyńia* (SN VI, 275).

***Мудуць**: пол. *Mudyń* (SN VI, 484).

***Муруць**: рос. *Мурыня* – прізвисько (Герасимов Словарь 57), пол. *Murzuy* (SN VI, 494).

***Мьдуць**: пол. *Modyń* (SN VI, 419).

***Мьдуць**: слов'ян. (похідне) *Молдыняны* – ойконім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN V, 651).

***Мьгхуць**: д.-руськ. *Морхиня* Иван Гаврилович, II пол. XIII ст. (Веселовский 204), ст.-рос. *Морхиня* Иван Федорович, 1392–1427 рр. (АСЭИ I, 591), Ивашко Денисов *Морхинин*, 1636/37 р. (ПССГ 71), (похідні) *Морхинино* – ойконім у Кологривському пов. колишньої Костромської губ. (СНМК 4, 42), ст.-блр. *Морхиничи* – топонім (ПГ 1, 140).

***Мьртуць**: пол. *Martyń* (SN VI, 217).

- ***Мързлупь**: рос. *Мерзлинін* (м. Ковель Волинськ. обл.; Анк.).
- ***Нізъкупь**: ст.-укр. (похідне) *Низкиничі* – ойконім у Волинській обл., відомий з XVI ст. (Шульгач 2001г: 94).
- ***Nozdryнь**: ст.-рос. Степан Иванов сын *Ноздрьинин*, 1584 р. (РД 298), рос. *Ноздрьинин*, 1716 р. (Трейтер Опись 40), ст.-блр. *Ноздрьня*, 1674 р. (Тупиков 281), пол. *Nozdryń* (SN VI, 658).
- ***Oldyнь**: рос. *Ладынин* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 133), пол. *Lodyń* (SN VI, 51).
- ***Olкупь**: пол. *Łokuy* (SN VI, 54).
- ***Orstuyнь**: ст.-рос. Степан *Ростынин*, 1498–1499 рр. (АСЭИ I, 533).
- ***Qgruyнь**: пол. *Węgrzyń* (SN X, 177).
- ***Qsyнь**: ст.-рос. Петръ *Усынинъ*, 1593 р. (Курдюмов 2, 313), Ивашко *Усыня*, 1632 р. (Мосин 433), Сенька *Усынин*, 1685 р. (Полякова 233), рос. *Усынин* (ЖП Алтай 2, 416).
- ***Patryнь**: пол. *Patryń* (SN VII, 229).
- ***Peruyнь**: пол. *Pieruni* (SN VII, 326).
- ***Ploskuyнь**: д.-руськ. *Плоскыня*, 1223 р. (ПСРЛ XXXV, 64), ст.-рос. *Плоскинин*, 1689 р. (УМ 176), рос. (похідне) *Плоскинино* – назва поселення на Вологодщині (Список ЮЗ 200).
- ***Роходуьнь**: пол. *Rochoduniak* (SN VII, 419).
- ***Poluyнь**: слов'ян. *Полынь* (Рамієс 2, 78), блр. *Палынь* (Бірыла 311), рос. *Полынь*, *Полынцев* (Memorial), *Полынев* (АКО 2, 289), *Полынин* (Лет. ГС 2004, № 9, 42), пол. *Połyń* (SN VII, 474).
- ***Pozduьнь**: ст.-рос. Жидков *Поздыня*, 1619–1620 рр. (Антонов 271), Анфим *Поздынин*, 1641 р. (Веселовский 251), Панко Анфимовъ сынъ *Поздынинъ*, 1677 р. (БПК 20).
- ***Popyнь**: ст.-рос. Третьячко Иванов сын *Пупынин*, 1598 р. (Копанев 154), рос. *Пупынин* (КДТ 205), блр. *Пупынин* (м. Гомель).
- ***Prostuyнь**: рос. *Простынин* (м. Москва);
~ рос. діал. *простыня* ‘простак’ (Дилакторский 417).
- ***Puryнь**: рос. *Пурыничева* (КЛ 2007, № 1–13, 175), пол. *Puryń* (SN VI, 622).
- ***Pustyнь**: рос. *Пустынин* (м. Москва);
~ рос. діал. *пустыня* ‘про несерйозну, легковажну людину’ (ССГ 9, 75).
- ***Puzuyнь**: ст.-укр. *Пузиня*, XVI ст. (Жерела III, 61), ст.-рос. Ва-

силий Іванович Пузыня, 1514 р. (ОДМ ХХІ, 205), Пузыня, 1607 р. (ПОСм. 1), рос. Пузыня (Книги РФ Х, 332), блр. Пузына, Пузыня (Бірыла 337), пол. Ризуї, Ризуниак (SN VII, 630).

*Рълхунь: рос. (похідне) Полхини – ойконім у колишній Владимирській губ. (Vasmer RGN VII, 237).

*Ръгтунь: рос. Портиніна ж. (м. Устилуг Волинськ. обл.; 1978 р.), пол. Partyń (SN VII, 206).

*Ръгтунь: слов'ян. Пиртыня' (Магницький 67).

*Ръгвунь: ст.-рос. Івашка Івановъ сынъ Первынинъ, 1684 р. (ПКТК 1, 472).

*Radoхунь: серб. (похідне) Ра^ахунга (Споменик III, 187), сучасне Radoinja (Im.m. 364) – топонім.

*Radунь: ст.-рос. (похідне) Радынъ путь, 1456–1462 рр. – топонім в історичній Новгородській землі (ПРП II, 199), пол. Radyń (SN VIII, 21), н.-луж. Radyń (Мука III, 89).

*Rogунь: укр. Рогиня (УВБ 581), Рогинець (КС Сум. 2, 541), (похідне) Рогинці – топонім (ОНСН 524), ст.-рос. Рогинин Тимофей, 1613 р. (ДПП 34), блр. Рагіня (Бірыла 345), слвн. (похідне) Roginče – ойконім (Furlan 120).

*Rqкунь: ст.-рос. Суханко Рукинець, 1606 р. (Никольський I/2, CLXIII).

*Rudунь: ст.-укр. Андрей Рудыня, 1654 р. (Акты ЮЗР Х, 791).

*Rusунь: укр. Русиня (ЛГС 2000, № 4, 64).

*Ръдунь: пол. Rdзуї (SN VIII, 60).

*Рубунь: рос. Рыбынин (АКН 314).

*Sadунь: пол. Sadyń (SN VIII, 255).

*Sedмунь: ст.-рос. (похідне) Семьнина, 1582 р. – назва пустища в Деревській п'ятині колишньої Новгородської землі (ОПКН 68), Степан Ільин сын Семьнин, 1629 р. (Яковлев I, 407), Семьнин Антон Вахромеевич, 1698 р. (ВМС 184).

*Sęгунь: укр. (похідне) Шегині – ойконім у Львівській обл.

*Skoгунь: ст.-рос. Скорыня Іван Михайлов, 1525 р. (Веселовський 288), Ситко Данилов сын Скорынин, 1623 р. (Полякова 204), рос. Шкарынин (КП Алтай 2, 118), (похідні) Скорынино – ойконім у Чкаловському р-ні Нижегородської обл. (ГО 225), Скорынино (3) – назви поселень у колишніх Владимирській та Новгородській губ. (Vasmer RGN VIII, 318), Скорынево – ойконім

у Тверській обл. (Воробьев 2005: 357), блр. *Скарынка* ж. (м. Вітебськ), *Скорынина* ж. (м. Мінськ), (похідні) *Скарынавічы*, *Скарынічы* – топоніми в Мінській обл. (Рап. Мін. 243–244), пол. *Skoryńko* (SN VIII, 463);

~ рос. діал. *скорыня* ‘полуда’ (Сл.РЯ XI–XVII вв. 25, 6).

***Skrebunь**: ст.-рос. Олешка *Скребынин*, 1681 р. (Сиб. города 85).

***Slabunь**: укр. *Слабыня* (КПУ Дон. 8, 475), блр. *Слабыня* (Бірыла 381), рос. *Слабыня* (Памяць Лоеўск. 320).

***Slěrunь**: рос. *Слепынин* (Лет. ЖС 2007, № 35, 125).

***Slovunь**: рос. (похідне) *Словынево* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN VIII, 381).

***Smolunь**: пол. *Stołyńiec* (SN VIII, 532).

***Smьlgunь**: блр. *Смильгинь* (м. Мінськ), (похідне) *Смильгіні* – ойконім у Вітебській обл. (Рап. Віц. 357).

***Solunь**: укр. *Солинюк* (Богдан 283), пол. *Sołyń* (SN VIII, 572);

~ рос. діал. *солыня* ‘епітет богатиря’ (Добровольский 859).

***Sotunь**: пол. *Sotyń* (SN VIII, 585).

***Sporunь**: укр. *Споринь* (Богдан 285), ст.-рос. Тоболин *Спорыня* Ускога сын, XVI ст. (ТК 1550 г.: 410), Василий *Спорынинь*, 1643 р. (Белев 25), блр. *Спорынина* ж. (м. Барановичі), пол. *Sporuy* (SN VIII, 601);

~ укр. *спориня* ‘прибуток, примноження’ (Грінченко 4, 185).

***Staryunь**: ст.-рос. Онтонко Игнатъевъ сынъ *Старынин*, 1578–1579 рр. (Сторожев Десятни 237), (похідні) *Налубки Старынина*, 1567 р. (ПКРК I/2, 446) – топонім, *Старынино* – назва поселення в колишній Рязанській губ. (Vasmer RGN VIII, 545), блр. *Старынчик* (Бірыла 390), пол. *Starzyniec* (SN IX, 36).

***Stogunь**: ст.-рос. Гнѣвош *Стогинин*, 1504–1505 рр. (АСЭИ III, 245), Яков Гневашов сын *Стогинин*, 1566 р. (Садиков 1940: 186).

***Stradunь**: слов’ян. *Страдынь* (Катынь 656), пол. *Stradyń* (SN IX, 92).

***Straxunь**: ст.-серб. *Страхуня* – особове ім’я (Даничић III, 184), схв. *Страхиња* – особове ім’я (Шабановић 38).

***Strogunь**: ст.-рос. (похідне) *Строгинина*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 184).

***Стръмунь**: ст.-рос. (похідне) *Стромынино*, 1504 р. – топонім у колишньому Московському пов. (ДДГ 394).

***Стълбунь**: ст.-рос. (похідне) *Столбынина деревня*, 1472 р. – ойконім у Дмитровському пов. колишньої Московської губ. (Лебедев 7), Федька Ивановъ с. *Столбынинъ*, 1646 р. (Торопец 2).

***Сухунь**: ст.-укр. Иванъ *Сухиня*, 1649 р. (Ресстр 465), укр. *Сухиня* (КПУ Харк. 3, 355), *Сухина* (Волинськ. обл.; Анк.), *Сухинець* (ТДС 186), ст.-блр. Василь *Сухиничь*, 1528 р. (ЛМ 1915: 93), Леон *Сухиня*, 1685 р. (Бірыла 1966: 262), рос. (похідне) *Сухинина* – топонім у колишній Московській губ. (Кусов II, 383), чеськ. *Suchyňa* (ЧП).

***Сурунь**: укр. *Суринич* (Богдан 294), пол. *Szuruń* (SN IX, 372).

***Свѣтунь**: укр. *Святиня* (Чучка 506).

***Сългунь**: рос. (похідне) *Сохгиничи* – топонім у колишній Обонезькій п'ятині («на горі в *Сохгиничах*»; ПКOP 93) < *Совгиничи (через стадію *Софгиничи). Очевидно, воно ж в *Шангиничах*, *Никитки Китова*, XVII ст. – назва пустища (ОПКН 89).

***Сълхунь**: ст.-рос. Михайло Родивоновъ, прозвище *Шулхининъ*, 1700 р. (Тупиков 848).

***Сълкупь**: ст.-рос. Филипъ *Совкиничь*, 1369 р. (Тупиков 755).

***Сълрунь**: ст.-рос. Семейка *Шелопыня*, 1629 р. (Полякова) < *Шелпыня.

***Сълтунь**: пол. *Soltyń* (SN VIII, 571).

***Сърдунь**: пол. *Surdyń* (SN IX, 157).

***Široкупь**: хорв. *Širokini* (Leksik 644), ст.-пол. *Szyrokinia* (Taszycki I, 126).

***Širунь**: блр. (похідне) *Шырынюк* (Бірыла 492);

~ д.-руськ. *ширыни* = *ширына* 'широта; простір', 'багатство, достаток' (Срезневский III, 1595).

***Šutунь**: укр. *Шутинь* (КПУ Ник. 1, 518), ст.-рос. *Шутынь*, XV ст. (НПК I, 518).

***Šьгбунь**: укр. *Щербиня* (Кравченко 179).

***Тіхунь**: укр. *Тихиня* (КПУ Київ. 7, 314), блр. *Тихиня* (ТС Мозырь 175).

***Тогрунь**: ст.-рос. Василей Емельянов сын *Торопынин*, 1565 р. (Садиков 1940: 182), *Торопыня* Белозерец, 1581 р. (АСМ

1572–1584 гг.: 165), *Торопынка* Котов, 1613 р. (Тупиков 397), рос. *Торопынин* (ЛЖС 2004, № 1–13, 176), блр. *Торопыня* (м. Вітебськ).

***Тогунь**: рос. (похідне) *Тугинино* – ойконім у колишній Нижегородській губ. (Vasmer RGN IX, 203).

***Тухунь**: чеськ. *Tichuňa* (ЧП), слвц. *Tichuňa* (TZ Trnava 176).

***Тулунь**: рос. *Тулынин* (Книги РФ 2005, IX, 747).

***Тургунь**: ст.-рос. (похідні) *Турынино*, I пол. XVII ст. – назва пустища в колишній Псковській губ. (ОПКН 217), *Турынина*, *Турынино* – ойконіми в колишніх Калузькій і Тверській губ. (Vasmer RGN IX, 228).

***Твѣрдунь**: рос. *Твердынин* (САМ 223).

***Тѣрдунь**: рос. *Турдинін* (КПУ Харк. 17, 588).

***Тѣргунь**: укр. *Тургиневич* (КПУ Хм. 1, 157), чеськ. *Trgiňa* (ЧП), слвц. *Trgiňa* (TZ Bratislava 369).

***Вердунь**: пол. *Wereduń* (SN X, 159) < укр.

***Вѣзунь**: блр. *Вязинин* (м. Дзержинськ) < *Вязинин.

***Волдунь**: пол. *Włoduniek, Włoduń* (SN X, 270, 313).

***Волунь**: укр. *Волынь* (КПУ Дон. 20, 126), рос. *Волынев* (Рамієс 2, 374), (похідне) *Волынино* – ойконім у колишньому Вологодському пов. (Водарский 333), пол. *Wołuń* (SN X, 317). Сюди ж слов'ян. *Волыня* Щукойть, 1556 р. (ТЛК I, 44).

***Вордунь**: пол. *Worodyniec* (SN X, 321) < укр.

***Вортунь**: ст.-блр. *Воротынецъ* Ігнатий (АВК IV, 434), пол. *Worodyniec* (SN X, 323) < укр.

***Ворунь**: рос. (похідні) *Ворынина, Ворынино, Ворынкино* – ойконіми в колишніх Владимирській, Тверській, Новгородській губ. (Vasmer RGN II, 202), пол. *Woruń* (SN X, 324).

***Вѣлдуь**: пол. *Wojduń* (SN X, 287) < *Wolduń / *Wolduń.

***Вѣлгунь**: ст.-рос. Кузьма *Ингинин* (НПК V, 382) < *Вьлгинин < *Вьлгинин, рос. *Алгинин* (Чернігівськ. обл.).

***Вѣлкунь**: ст.-рос. (похідне) *Илкиниччи*, XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК II, 276) < *Вьлкиниччи < *Вьлкыниччи.

***Вѣлтуь**: рос. *Алтыня* (КПУ Луг. 10, 37) < *Валтыня, (похідне) *Ялтынина* – топонім у колишньому Унженському пов. (Кафенгауз 498) < *Алтынина < *Валтынина, пол. *Wojtuń* (SN X, 300) < *Woltuń / *Woltuń, слвц. *Valtyni* (TZ Bratislava 380).

***Vьrdynь**: рос. (похідне) *Ардынцево* – ойконім у колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN I, 167) < *Вардынцево, пол. *Wardyn* (SN X, 93).

***Vьrtynь**: укр. (похідне) *Ортиничі* – топонім у Львівській обл., із *Вортиничі*, пол. *Wartyń* (SN X, 102).

***Vьrdynь**: пол. *Werdyn* (SN X, 159).

***Zqbyнь**: рос. *Зубынин* (м. Черкаси).

***Žaryнь**: рос. *Жарынин* (Енакиєво 173), пол. *Żaryń* (SN X, 572).

***Želyнь**: пол. *Żołyńia* (SN X, 595).

***Žeryнь**: ст.-рос. *Жерынцов Семен*, 1562–1563 рр. (АФЗХ 1956: 310).

***Židrynь**: пол. *Żydryn* (SN X, 595).

***Žylyнь**: укр. *Зелтиня* (ЄР 467), пол. *Żołyńiak* (SN X, 595).

Похідні на *-i-m-

Реконструкції part. passiv. praes. у сфері пропріальної лексики так чи інакше приділяли увагу практично всі класики слов'янської ономастики (С. Роспанд, В. Маньчак, Й. Бенеш, Я. Свобода, Р. Траутманн, Е. Мука, Й. Заїмов та ін.). Тому нині основне зусилля, на наш погляд, повинно бути спрямоване на максимально можливий вияв і опис корпусу пасивних дієприкметників теперішнього часу на *-i-m- (зокрема в ономастичній лексиці слов'янських мов, де вони реалізувалися особливо продуктивно і збереглися досить багато). Під таким кутом зору підійшла до цієї проблеми останнім часом Р.М. Козлова (Казлова II, 166–195).

Як свідчить поданий нижче матеріал, граматична категорія пасивних дієприкметників на *-i-m- була живим явищем у праслов'янський період як у складі пропріальної, так і – логічно – апелятивної лексики. Тому, – як зауважує Р. М. Козлова, – слід критично поставитися до висновків тих учених, які стверджують про її запозичення з церковнослов'янської мови, див., наприклад: (ГУМ 264; ИГРЯ 366). Стосовно ж праслов'янських антропонімних дериватів на *-i-m-, то до сьогодні залишається актуальною теза М. Долобка, який писав про неможливість чітко розрізнити

hurocoristica від двоосновних особових імен та партіципiальні похідні з суфіксом *-i-t- (Долобко 232).

***Bagrimъ**: ст.-рос. *Багримов* Никита, XV ст. (НПК I, 646), рос. (похідне) *Багримово* – топонім (Кусов 262), пол. *Вахрут* (SN I, 125);

~ ***bag(ъ)riti** (ЭССЯ I, 130).

***Вajima**, ***Вajimъ**: ст.-рос. Таузаров *Баим*, XVI ст. (ПМДВ 306), рос. *Баимов* (Книги РФ X, 33), (похідні) *Баимова* (3) – топоніми в колишніх В'ятській, Оренбурзькій, Уфимській губ. (Vasmer RGN I, 233), пол. *Vaim*, *Vaima* (SN I, 126);

~ ***bajiti** (ЭССЯ I, 140).

***Balimъ**: укр. *Балим* (Горпинич 269), ст.-рос. *Балым* Иван Сидоров, 1624 р. (Веселовский 24), *Иванъ Балимовъ*, 1671 р. (Акты ЮЗР IX, 589), рос. *Балим* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 22), *Балимов* (Памяць Лоеўск. 398), *Балымов* (САЛ 339);

~ ***baliti** / ***ba(d)liti** (ЭССЯ I, 147–148).

***Varimъ**: укр. *Баримок* (Горпинич 344), рос. *Баримов* (ОМ 2, 43), (похідне) *Барымовка* – ойконім у Липецькій обл. (ЛО 64), блр. *Барымов* (СБГТ 134), чеськ. *Varimov* (ЧП).

***Vasimъ**: рос. *Басимов* (Книги РФ X, 38), пол. *Vasim* (SN I, 199);

~ ***basiti** (ЭССЯ I, 161).

***Batrimъ**: пол. (похідне) *Batrzutowicz* (SN I, 206).

***Bazima**: укр. *Базима* (КПУ Сум. 4, 51), рос. *Базыма* (Лет. ЖС 2003, № 27–39, 16);

~ ***baziti** (ЭССЯ I, 171).

***Bělima**, ***Bělimъ**: ст.-укр. Данило *Былимъ*, Федоръ *Билименко*, 1649 р. (Реєстр 67), Борис *Билим*, 1654 р. (ПК 1654 р.: 110), укр. *Билим* (КПУ Жит. 7, 370), рос. *Белим* (Лет. ЖС 2003, № 27–39, 21), *Белым* (КПУ Зап. 7, 33), *Белимов* (САЛ 344), хорв. *Bilima* (Leksik 47), словн. *Bilimovič* (ZSSP 39), макед. *Белим* – особове ім'я, *Белимов* – прізвище (Речник ПКМ I, 105), пол. (похідне) *Belimowska* (SN I, 236);

~ ***běliti** (ЭССЯ 2, 67).

***Birimъ**: ст.-рос. *Биримъ* Еска, XV ст. (НПК II, 510), хорв. *Birimač* (Leksik 48).

***Bloqimъ**: блр. (похідне) *Блудзімля* – ойконім у Могильов-

ській обл. (Рап. Маг. 29), луж. **Blud(i)m* > **Blud(i)mici*, історично – *Blodemizi*, 1110 р., *Plodemizi*, 1145 р., сучасне – *Plömnitz*, ойконім (Köerner 119);

~ *blqđiti (sę) (ЕССЯ 2, 125).

***Воџимъ**: пол. *Wozym* (SN I, 384);

~ *bočiti (sę) (ЕССЯ 2, 151).

***Bodima**: пол. *Bodyma* (SN I, 387). Опосередковане свідчення потенційності псл. *boditi, пор. псл. *bodidlo (ЕССЯ 2, 153).

***Војимъ**: ст.-рос. Болтин *Боим*, 1647 р. (ОПК 75), слов'ян. *Voim Pawieł*, 1673 р. (АВК XIII, 336), пол. *Voimowicz* (SN I, 401).

***Волимъ**: укр. *Болімчук* (Рівне 316), ст.-пол. *Bolim*, 1290 р. (Rymut I, 46);

~ *boliti (ЕССЯ 2, 175).

***Bordimъ**: ст.-укр. (похідне) Яско *Бородименко*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 419), укр. *Барадим* (РІ Херс. 383).

***Воримъ**: ст.-рос. Калистратка *Боримов*, 1629 р. (РГ 205), рос. Артемь *Борымовъ*, 1720 р. (МИВ 14, 1502), ст.-блр. Рафаль *Боримъ* 1528 р. (ЛМ 1915: 161), пол. *Borzum*, *Borzumek* (SN I, 448);

~ *boriti (sę) (ЕССЯ 2, 203–204).

***Borzdimъ**: чеськ. (похідні) *Brázdím Veliký*, *Starý*, *Nový* – ойконіми (Profous I, 170);

~ *borzditi (ЕССЯ 2, 220–221).

***Bosima**: слвн. Joanni Carneо cognominato *Bosima*, 1569 р. (SL 41).

***Воџима**, ***Воџимъ**: укр. *Бозима* (м. Луцьк; повідомлення І. Д. Скорук), (похідне) *Божимовский* (м. Луцьк; Анк.), пол. *Wozum* (SN I, 445), н.-луж. (похідне) *Póžumí*, історично *Vožimí* – ойконім (Muka SMM 57);

~ *božiti (sę) (ЕССЯ 2, 128).

***Bratima**, ***Bratimъ**: хорв. *Bratim*, *Bratima* (Leksik 69);

~ *bratiti (sę) (ЕССЯ 2, 237).

***Brulimъ**: чеськ. *Broulím* (ЧП);

~ *bruliti (ЕССЯ 3, 46).

***Bučima**: пол. *Buczuma* (SN I, 539);

~ *bučiti (ЕССЯ 3, 75).

***Budima**, ***Budimъ**: ст.-укр. Куземка *Будим*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 428), укр. *Будим* (Горпинич 170; СП 59), (похідні) *Буди-*

мина – назва колишнього хутора в Старовижівському р-ні Волинської обл., *Будимля* – топонім у Ровенській обл., ст.-рос. Василей Борисав сынъ *Будимав*, 1611 р. (ПОСм. 122), рос. *Будыма* (м. Москва), *Будимович* (РСД 92), макед. *Будимов* (Речник ПКМ I, 163), схв. *Vudim* – чоловіче ім'я (PI 219), хорв. *Vudim* (Leksik 79), серб. *Будимовић* (СБР 1, 858), (похідні) болг. *Будимов* (2) – гідроніми, *Будимова нива* – мікротопонім (Заимов БГИ 79), (похідні) *Vudim Do*, *Vudimlić Japre* (Боснія та Герцеговина), *Vudimci* (Хорватія), *Vudimlje* (Чорногорія) – топоніми (Im.m. 103), полаб. (похідне) *Vudim* – топонім, із *Budimí (Trautmann 172). Пор. також слов'ян. (похідне) *Vudimae*, 1209 р., *de Vudim*, 1241 р. – топонім в області Грайфсвальд (Німеччина), яке пов'язують з особовим іменем *Vudim* (Witkowski 41);

~ *buditi (ЕССЯ 3, 76–77), укр. *будим* 'півень' (Яворницький 55).

*Budrimъ: ст.-рос. Андреян *Будримов*, 1682 р. (КДГ 8, 164).

*Bugrimъ: укр. *Бугрим* (КПУ Сум. 2, 268; Рівне 321), блр. *Бугрим* (м. Вітебськ), (похідне) *Бугримовка* – топонім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN I, 554), рос. *Бугримов* (КПУ Сум. 1, 65);

~ рос. діал. *бугрiть* 'виступати, здійматися над поверхнею' (АОС 2, 158).

*Bulimъ: укр. *Булим* (Редько ДУП 80), *Булименко* (КС Луг. 2, 101), (похідне) *Булинове* – назва лісу (с. Лісняки Старовижівськ. р-ну Волинськ. обл.; Анк.), рос. *Булимов* (КПУ Харк. 2, 88);

~ *buliti (ЕССЯ 3, 94).

*Bunimъ: рос. *Бунимов* (САЛ 362), блр. *Бунимович* (ТС Мозырь 80);

~ *buniti (ЕССЯ 3, 96).

*Burima, *Burimъ: ст.-укр. Васко *Бурименко*, Степанъ *Буримъ*, 1649 р. (Реестр 306, 319), укр. *Бурим*, *Бурима* (КПУ м. Київ 1, 255; Горпинич 73), рос. *Бурим* (Книги РФ X, 66), *Буримов* (Пура Край 3, 158), *Бурым* (САМ 33), блр. *Бурим* (ТС Мозырь 80), *Бурима* (м. Гомель), *Буримович* (ПКМГ 1875: 153), пол. *Burzum* (SN I, 583);

~ *buriti (se) (ЕССЯ 3, 98).

***Bušimъ**: укр. (похідне) *Велика Бушимка* – ойконім у Вінницькій обл.;

~ ***bušiti** (sę) (ЭССЯ 3, 101).

***Butimъ**: укр. *Бутим* (Горбаль 6, 455; ТД Дрогобич 119), ст.-рос. Матюшка Алексеев сын *Бутымов*, 1623 р. (Полякова 42, із *Бутым*, «походження якого неясне»), рос. *Бутимов* (КП Алтай 2, 31), *Бутымов* (КПУ Ув. Дон. 9, 101), макед. *Бутим* – особове ім'я, *Бутимов* – прізвище (Речник ПКМ I, 173);

~ ***butiti** (sę) (ЭССЯ 3, 102).

***Butrima**, ***Butrimъ**: укр. *Бутрим* (ТДВ 31), (похідне) *Бутрименко* (КПУ Київ. 1, 262), ст.-рос. Івашка *Бутримъ*, 1505 р. (Іванов 217), *Бутримовъ* Богданъ Васильевъ, 1594 р. (Смирнов ОУ 167), рос. *Бутрым* (м. Москва), (похідні) *Бутримово* – топоніми в колишніх Владимирській, Смоленській губ., блр. (похідне) *Бутримово* – назва поселення в колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN I, 600), пол. *Butrzytm*, *Butrzyta* (SN I, 588);

~ рос. діал. *бутрѣм* 'вперта, неслухняна людина' (Федосюк 42).

***Byłcimъ**: ст.-укр. *Tuchno Hrehorowicz Wiuczum*, 1616 р. (АЮЗР VI/1, 292) < *Byłczum.

***Byltimъ**: укр. *Байцим* (Ровенськ. обл.; Анк.) < *Балтим (надмірне пом'якшення зубного), слов'ян. (похідне) *Балтимишки* – назва маєтку (ОДВ IV, 270), литuanізована за рахунок приєднання суфікса *-ишки*.

***Bylvimъ**: слов'ян. *Бувим* (Ратиєс 2, 49) < *Булвим / *Буввим.

***Bylzimъ**: укр. *Бейзим* (Рівне 310), (похідні) *Бейзими*, *Старі Бейзими* (Хмельницьк. обл.), *Бейзимівка* (Житомирськ. обл.) – ойконіми, мотивовані антропонімом *Бейзим* < *Бълзим (й < л' < л – солодкозвучність), рос. *Бейзим* (РСД 59).

***Byłzimъ**: (похідні) *Vižim* (Хорватія; Боснія і Герцеговина) – ойконіми (Im. m. 107).

***Byrdimъ**: укр. *Бардим* (КПУ Харк. 18, 43), *Бурдим* (КПУ Полт. 7, 363), ст.-рос. Потапко *Бордым*, 1636/37 р. (ПССГ 72), рос. *Бурдым* (САЛ 362), блр. *Бурдым* (м. Могильов).

***Byrlimъ**: рос. *Бурлімов* (PI Херс. 756).

***Byrpnimъ**: пол. *Vornim* (SN I, 435).

***Byrsimъ**: укр. *Бурсим* (КПУ Черниг. 9, 94) < *Борсим, *Берсим* (ЗЧ 434) < *Бърсим, *Барсименко* (ТДЗг. 27).

- ***Въртимъ**: пол. *Burzym* (SN I, 580);
~ ***въртити** (ЭССЯ 3, 132).
- ***Вържимъ**: рос. *Боржим, Боржимовский* (АКО 1, 281, 485).
- ***Възимъ**: ст.-рос. Бажен Осипов сын *Безимов*, 1635 р. (ТК III, 175), пол. (похідні) *Vzutek, Vzutowaska* (SN I, 604);
~ ***възити sę** (ЭССЯ 3, 143).
- ***Вустримъ**: укр. *Бистримович* (Волинськ. обл.; Анк.), блр. *Быстримович* (м. Вітебськ);
~ ***bystriti** (ЭССЯ 3, 152).
- ***Вьрлимъ**: укр. *Берлим* (Горпинич 18);
~ ***вьрлити** (ЭССЯ 3, 168).
- ***Сѣдима**: укр. *Цедзіма* (Holutiak 428);
~ ***сѣдити** (ЭССЯ 3, 174–175).
- ***Сѣлимъ**: рос. (похідне) *Целимово* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN X, 11), болг. *Цалим* (Заимов 236), хорв. *Celimović* (Leksik 90);
~ ***сѣлити** (ЭССЯ 3, 178).
- ***Їеримъ**: серб. (похідне) *Їерим* – ойконім (Im.m. 114), хорв. *Їеримовић* (Leksik 109);
~ ***ѵерити** (ЭССЯ 4, 66).
- ***Їилимъ**: укр. *Чилим, Чилим* (Рівне 532), рос. Василий Иванов сын *Чилимов*, 1710 р. (ЗХ 153), *Чилимов* – сучасне прізвище (Лет. ЖС 2000, № 7, 110), слов'ян. (похідне) *Silletowe*, 1330 р. – топонім у районі Ростока (Trautmann 175);
~ ***ѵилѣти / ѵилити** (ЭССЯ 4, 111–112).
- ***Їудимъ**: ст.-рос. *Чудимовъ*, 1657 р. (Багалеі МИК 28), рос. (похідне) *Чудимовская* – ойконім у колишній Олонецькій губ. (Списки Олонец. 232);
~ ***ѵудити** (ЭССЯ 4, 127–128).
- ***Їулимъ**: рос. *Чулимов* (КПУ Зап. 16, 396);
~ ***ѵулити sę** (ЭССЯ 4, 132).
- ***Їупримъ**: пол. *Сзиргум* (SN II, 311).
- ***Їурима, Їуримъ**: укр. *Чурима, Чуріма* (СП 388), рос. *Чури-мов* (Pamięć 2, 336);
~ ***ѵурити** (ЭССЯ 4, 133–134).
- ***Їьлдимъ**: рос. *Чалдымов* (САМ 246).
- ***Їьрдимъ**: рос. *Чардымов* (ТДП 297).

- ***Čьrtimь**: рос. *Черчимцева* (Лет. ЖС 2007, № 46, 164);
 ~ *čьrtiti (ЭССЯ 4, 163).
- ***Čьstimь**: чеськ. *Čstim* (Svoboda 163);
 ~ *čьstiti (ЭССЯ 4, 175).
- ***Čьtimь**: серб. (похідне) *Штѣмѣ*, варіант *Čtimja* – топонім (Елезовић 2, 485);
 ~ *čьtiti (ЭССЯ 4, 177).
- ***Dalimь**: схв. *Dalim* – чоловіче ім'я (PI 228);
 ~ *daliti (sę) (ЭССЯ 4, 186).
- ***Dělimь**: схв. *Delim* – чоловіче ім'я (PI 230);
 ~ *děliti (ЭССЯ 4, 233–234).
- ***Dolimь**: слов'ян. *Долим* (Pamięć 2, 156).
- ***Doržimь**: слов'ян. (похідне) *Darsimhoued*, 1249 р. – топонім в окрузі Грайфсвальд (Німеччина), перший компонент якого виводять зі слов'янського особового імені *Daržim' (Witkowski 50–51). Див. ще: (ААО 5, 46);
 ~ *doržiti (ЭССЯ 5, 80).
- ***Dud(ь)limь**: рос. *Дулимов* (Книги РФ IX, 118), блр. *Дулимова*, ж. (м. Вітебськ), чеськ. *Dulimov* (ЧП);
 ~ *dud(ь)liti (ЭССЯ 5, 148–149).
- ***Dьrdimь**: рос. *Дардымов* (Книги РФ II/1, 55). Пор. також *Дордимсу*, 1672 р. – антропонім у Посольських книгах Росії та Калмицького ханства XVII ст. (ПКР 64) ‹ *Дордим-су*. Стосовно другого компонента пор. калмицьке прізвище *Замсу* (там само).
- ***Dьržimь**: чеськ. *Držim* (Svoboda 163);
 ~ *dьržiti (ЭССЯ 5, 232), рос. діал. *держімый* 'використовуваний для повсякденного носіння' (СРГК 1, 455).
- ***Ėdimь**: пол. *Jadzimek* (SN IV, 248);
 ~ *ėditi (sę) (ЭССЯ 6, 40).
- ***Gadima**, ***Gadimь**: укр. *Гадим* (Богдан 78), *Гадима* (КПУ м. Київ 1, 371), пол. *Надута* (SN IV, 14);
 ~ *gaditi (sę) (ЭССЯ 6, 79–80).
- ***Galima**, ***Galimь**: укр. *Галима* (Горпинич, Тимченко 52), *Галимук* (м. Луцьк), рос. *Галимов* (САЛ 385), (похідне) *Галимова Верхня* – топонім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN II, 103), блр. *Галимов* (м. Вітебськ), пол. *Galimow*, *Galimowski* (SN III, 234), слвц. *Halimovič* (TZ Nitra 114);

- ~ *galiti (se) (ЭССЯ 6, 92–94).
- *Gasimъ: рос. *Гасимов* (Книги РФ IX, 82);
- ~ *gasiti (ЭССЯ 6, 104).
- *Gazimъ: рос. *Газимова* (Лет. ЖС 2007, № 43, 136);
- ~ *gaziti (ЭССЯ 6, 113).
- *Godima, *Godimъ: укр. (похідне) *Годимівка* – мікротопонім у Ровенській обл. (Пура Походження 1, 95), пол. *Godym, Godzim* (SN III, 405, 406), *Hodym, Hodyma* (SN IV, 132);
- ~ *goditi (se) (ЭССЯ 6, 188–190).
- *Gojimъ: хорв. *Gojim* (Leksik 193), пол. *Hojim* (SN IV, 135);
- ~ *gojiti (se) (ЭССЯ 6, 195–197).
- *Golimъ, *Golimo: укр. *Голим* (Горпинич, Тимченко 60), ст.-рос. *Голимов*, 1623 р. (Полякова 61), пол. *Golimo* (SN III, 418);
- ~ рос. діал. *голимый* ‘суцільний, без домішок’, ‘схожий на кого-небудь’ (СРНГ 6, 294) < псл. *goliti (ЭССЯ 6, 207).
- *Gorimъ: пол. *Gorzim* (SN III, 454), чеськ. *Hořim* (Svoboda 163);
- ~ *goriti (ЭССЯ 7, 46).
- *Gorъcimъ: пол. *Gorczym* (SN III, 454);
- ~ *gorъčiti (ЭССЯ 7, 53).
- *Gostimъ: слов’ян. (похідне) *Гостіци* – топонім на території Греції, із *Gostimъ (Vasmer Die Slaven 181), ст.-рос. (похідне) *Гостимичи*, XVII ст. – назва пустища (ОПКН 6);
- ~ *gostiti (ЭССЯ 7, 66), рос. діал. *гостимый* у виразі *гостима выть до порога* (*выть* – ‘кількість їжі, необхідної для вгамування апетиту’) (Потанин 38).
- *Gqdimа, *Gqdimъ: ст.-укр. Федор *Гудым*, 1649 р. (Реєстр 84), укр. *Гудим, Гудима* (СП 107), ст.-рос. Гарасимко *Гудимов*, 1627 р. (Парфенова 129), рос. *Гудим, Гудимов* (Сайтов 39), блр. *Гудим* (м. Могильов), *Гудимчик* (м. Вітебськ), пол. *Gudym, Gudyma, Gudima* (SN III, 578, 579);
- ~ *gqdimi (ЭССЯ 7, 80), укр. *гудим* ‘хто гуде (людина, жук, болотняний птах)’ (Яворницький 167).
- *Gqtimъ: укр. *Гутем* (СБП 497) < *Гутим.
- *Gqzimъ: чеськ. *Houzim* (ЧП).
- *Grëšimъ: рос. (похідне) *Грешиново*, XVIII ст. – ойконім у колишній Московській губ. (Кусов II, 336);

~ *grěšiti (ЭССЯ 7, 118–119).

*Grozimъ: ст.-укр. *Грозимъ*, 1495 р. (ССУМ I, 265), ст.-пол. *Grozim*, 1429 р. (Rymut I, 271);

~ *groziti (ЭССЯ 7, 143).

*Gulima, *Gulimъ: укр. *Гулим* (PI 3, 303), *Нуґута* (Vincenz 503), ст.-рос. *Гулиман*, 1579–1600 рр. (Веселовский 91) < *Гулим-ан*, (похідне) *Гулимов*, 1571–1572 рр. – мікротопонім у колишньому Дмитровському пов. (Садиков 1940: 251), рос. *Гулим* (САЛ 404), *Гулимов* (АУИФ 109), блр. *Гулимов* (м. Полоцьк), пол. *Gulima*, *Gulimow* (SN III, 584), *Hulim* (SN IV, 186);

~ *guliti (ЭССЯ 7, 170–171).

*Gurimъ: пол. *Gurym* (SN III, 591);

~ *guriti (se) (ЭССЯ 7, 177).

*Gьldima, *Gьldimъ: укр. *Гайдим* (Пура СПР 5, 28) < *Галдим, блр. *Гайдым* (м. Мінськ), пол. *Goldym*, *Hajdyma* (SN III, 425; IV, 20).

*Gьlsimъ: пол. *Hojsym* (SN IV, 137).

*Gьrdimъ: ст.-рос. Гришка *Гордымовъ*, 1646 р. (УП 35), рос. Ларионъ Федоровъ с. *Гырдымовъ*, 1724 р. (Вятка 145), рос. *Гардимов* (Рамієс 2, 446), *Гардымов* (САЛ 386), *Гырдымова* ж. (Енакиєво 147), (похідне) *Гырдымово* – ойконім на території Удмуртії, на р. Чепці, блр. *Гырдымов* (м. Мінськ), схв. *Gordim* (PI 264);

~ *гьrditi (se) (ЭССЯ 7, 202–203), рос. діал. *гырдым* ‘про високу, сухопару, незграбну людину’ (СРНГ 7, 252).

*Gьrsimъ: рос. (похідне) *Гарсимово* – топонім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN II, 322).

*Gьrtimъ: ст.-укр. *Гартим*, XVI ст. (Жерела I, 205), пол. *Hartym* (SN IV, 63).

*Gьzima, *Gьzimъ: укр. *Гозима* (Богдан 93), пол. *Gzymka* (SN III, 612);

~ *гьziti (se) (ЭССЯ 7, 215).

*Gylimъ: укр. *Гилим* (АПС 138), блр. *Гылимович* (м. Мінськ);

~ *gyliti (ЭССЯ 7, 221).

*Хajimъ: укр. *Хаїм* (СП 367);

~ *хajiti (ЭССЯ 8, 12).

*Хarimъ: слов'ян. *Харим* (Рамієс 2, 353), рос. *Харимов* (КПУ Хм. 10, 652);

~ укр. *харити* ‘чистити’ (Грінченко 4, 387).

***Xodimъ**: укр. *Ходимчук* (КС Київ. 2, 75), *Ходымчук* (ТМ 187), слов'ян. *Ходимович* (Рамієс 2, 285);

~ ***xoditi** (ЕССЯ 8, 48–49), рос. діал. *сходімо солнце* 'сонце, яке заходить' (БС 2, 836).

***Xolimъ**: ст.-укр. *Халим*, 1603 р. (ОО 91), рос. *Халим*, *Халимов* (Книги РФ II/1, 183), *Холимов* (Рамієс 2, 246), блр. *Халимова ж.* (м. Мінськ);

~ ***xoliti** (ЕССЯ 8, 61).

***Xotimъ**: ст.-укр. *Chotim*, XVI ст. (Жерела II, 105), рос. *Хотимцева ж.* (ТД Дрогобич 392), блр. *Хацім*, *Хацімец* (Бірыла 429), (похідні) *Хоцімка*, *Хацімча* – ойконіми в Могильовській обл. (Рап. Маг. 181, 183), чеськ. *Chotim* (Svoboda 47), полаб. (похідне) *Chotim* – топонім, із *Chotimí (Trautmann 172);

~ ***xotěti** (ЕССЯ 8, 83–84).

***Xudima**, ***Xudimъ**: пол. *Chudym*, *Chudyma* (SN II, 134);

~ ***xuditi** (ЕССЯ 8, 110).

***Xulimъ**: укр. *Фулим* (Редько ДУП 227) < *Хулим;

~ ***xuliti** (ЕССЯ 8, 116).

***Xvalimъ**: укр. (похідне) *Фалемичі* – топонім у Волинській обл., відомий під 1157 р. як *Хвалимичи* (ПСРЛ II, 486), рос. *Хвалимов* (СА 34), пол. *Chwalim* (SGP III/1, 184), н.-луж. *Chwalim* (Мука III, 146);

~ ***xvaliti** (ЕССЯ 8, 119–120).

***Xvatimъ**: болг. *Хватим* (Заимов 231), чеськ. *Chvatim* (Svoboda 47), (похідне) *Chvatim*, 1150 р. – назва лісу (Sedláček 185);

~ ***xvatiti** (sę) (ЕССЯ 8, 123–124).

***Xylimъ**: ст.-блр. *Wouczich Chilimowicz*, XVI ст. (ПКГЭ I, 165), пол. *Chylimko* (SN II, 147);

~ ***xyliti** (sę) (ЕССЯ 8, 155–156).

***Xytimъ**: болг. *Хитим* (Заимов 232);

~ ***xytiti** (sę) (ЕССЯ 8, 161).

***Jalimъ**: пол. *Jalimow* (SN IV, 266);

~ ***jaliti** (ЕССЯ 8, 171).

***Jarimъ**: укр. *Яримко* (СБП 399), *Яримович* (Богдан 329), ст.-рос. (похідне) *Ярымово*, 1658 р. – ойконім у колишній Нижегородській губ., в якому вбачають тюркизм (Морохин 210), рос.

Ярымов (САЛ 694), пол. *Jarzum, Jarzuma, Jarzutek* (SN IV, 305, 308);

~ *jariti (sę) (ЭССЯ 8, 171–175).

*Jasimъ: слов'ян. *Ясимка* (Магницкий 100), пол. *Jasim* (SN IV, 311).

*Jazdimъ / *Jězdimъ: схв. *Jezdim* (PI 286);

~ *jazditi / *jězditi (ЭССЯ 8, 185).

*Judimъ: пол. *Judim* (SN IV, 438);

~ *juditi (ЭССЯ 8, 191–192).

*Jurima, *Jurimъ: укр. *Юрим* (Пура СПР 5, 185), *Юрима* (КПУ Дн. 1, 242);

~ *juriti (sę) (ЭССЯ 8, 198–199).

*Jъzbimъ: чеськ. (похідне) *Zbimov* – ойконім (Profous, Svoboda IV, 745);

~ *jъzbiti (ЭССЯ 9, 15–16).

*Кацімъ: рос. *Качимов* (Лет. ГС 2005, № 11, 40), *Кацим* (Memorial);

~ *kačiti sę (ЭССЯ 9, 107–108), рос. діал. *качим* бот. '*Gypsophila paniculata* Led.' (Анненков 47), укр. *качим* 'рослина *Gypsophila paniculata*' (Яворницький 342).

*Kadimъ: слов'ян. *Кадимъ* (Магницкий 49), ст.-рос. *Кадымов* Тимофей Васильевич, 1587 р. (Веселовский 130), Васька Тимофеевъ *Кадымовъ*, XVII ст. (Щепкина 104), рос. *Кадымов* (САМ 95), *Кадимов* (Горпинич 313), блр. *Кадымов* (м. Могильов);

~ *kaditi (ЭССЯ 9, 109–110).

*Kalimъ: укр. *Калим* (СП 166), хорв. *Kalim* (Leksik 277), пол. *Kalim* (SN IV, 444);

~ *kaliti (ЭССЯ 9, 123–124).

*Kazimъ: укр. *Казименко* (КС Сум. 2, 379), ст.-рос. Терешка Федоровъ сынъ *Казымъ*, 1647 р. (ПКВП 125), Васька *Казымов*, 1683 р. (Полякова 95), рос. *Казимов* (Книги РФ X, 174), *Казымов* (КП Алтай 2, 470), схв. *Kazim* – чоловіче ім'я (PI 293), хорв. *Kazimić* (Leksik 287);

~ *kaziti (sę) (ЭССЯ 9, 17).

**Kl'udimъ*: слов'ян. (похідне) *Cleuden* – ойконім на території Саксонії (HOS I, 147);

~ **kl'uditi* (sę) (ЭССЯ 9, 53–54).

- *Kojasimъ**: укр. *Куюсим* (СБП 396) < *Ко-ясим. Пор. ***Jasimъ**.
*Kojimъ: пол. *Koim* (SN V, 60);
 ~ ***kojiti** (ЭССЯ 10, 113).
*Kordima, ***Kordimъ**: укр. *Карадыма* (КПУ Киров. 1, 489) < **Кородыма*, пол. *Korodum* (SN V, 162) < східнослов'ян.;
 ~ ***korditi se** (ЭССЯ 11, 60).
*Korima, ***Korimъ**: укр. *Коримá* (Горпинич, Корнієнко 2006: 198), *Корименко* (КС Черніг. 2, 46), пол. *Korzum* (SN V, 177), чеськ. *Korim* (ЧП), словц. *Korim* (TZ Bratislava 173);
 ~ ***koriti** (ЭССЯ 11, 74–77).
*Kosima, ***Kosimъ**: укр. *Косименко* (ПККур.Г 1893: 207), *Косимина* (Богдан 137), рос. *Косимов* (КС Дн. 4, 55), хорв. *Kosimić* (Leksik 318), пол. *Kosim*, *Kosyma* (SN V, 185, 200);
 ~ ***kositi** (ЭССЯ 11, 142–143).
*Kostimъ: рос. *Куштым* (КПУ Ув. Дон. 10, 255);
 ~ ***kostiti** (ЭССЯ 11, 156–157).
*Kotimъ: пол. (похідне) *Kosimów* – ойконім, чеськ. *Kotim* (Svoboda 163);
 ~ ***kotiti se I, II** (ЭССЯ 11, 204–207).
*Kozima: пол. *Kozima* (SN V, 240), (похідне) *Kozimino* – топонім;
 ~ ***koziti (se)** (ЭССЯ 12, 24–25).
*Kqsimъ: рос. *Кусимов* (Книги РФ 2005, IX, 573);
 ~ ***kqsiti** (ЭССЯ 12, 66).
*Krasimъ: укр. (похідне) *Красимів*, *Красимівка* – гідроніми в бас. Сули л. Дніпра та Сіверськ. Дінця (СГУ 280), рос. *Красимов* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 103), блр. *Красимов* (м. Бобруйськ), пол. *Krasimow* (SN V, 263);
 ~ ***krasiti** (ЭССЯ 11, 99–100).
*Kresimъ: пол. *Kresim* (Malec 1971: 163);
 ~ ***kresiti** (ЭССЯ 12, 126).
*Krqglimъ: ст.-рос. *Круглимов*, 1672 р. (Універсали УГ 930).
*Krqtimъ: рос. (похідне) *Крутимовский* (Память 1, 308);
 ~ ***krqtiti (se)** (ЭССЯ 13, 30–31).
*Kučima, ***Kučimъ**: ст.-блр. *Кучим*, 1513 р. (ЛМ № 25, 247), пол. *Kuczuma* (SN V, 383);
 ~ ***kučiti (se) I** (ЭССЯ 13, 81–82).
*Kudima, ***Kudimъ**: укр. *Кудим* (Горпинич 105), *Кудима*

(ТДЧ 123), рос. *Кудимов* (Рамієц 2, 237), слов'ян. *Кудым* – засновник поселення *Кудымкор* (Республіка Комі), сучасне м. *Кудым* (Ожегова 125), яке не має пояснення на місцевому ґрунті (Кривошекова-Гантман 19), пол. *Kudyma* (SN V, 389);

~ *kuditi (ЭССЯ 13, 82–83).

*Kulima, *Kulimъ: укр. *Кулимич* (Богдан 150), *Кулимчук* (ПСС 1, 726), рос. *Кулимов* (Книги РФ IX, 191), блр. *Кулимкович* (м. Мінськ), слов'ян. *Кулим* (Рамієц 2, 414), пол. *Kulim*, *Kulima* (SN V, 407);

~ рос. діал. *кулим* ‘глухий чоловік’, *кулимка* ‘глуха жінка’ (СРНГ 15, 67, 68).

~ *kuliti (sę) (ЭССЯ 13, 97–98).

*Kurima, *Kurimъ: рос. *Куримов* (Рамієц 2, 202), чеськ. *Kouřim* (Beneš 139), (похідне) *Kouřimes*, 1610 р. – оронім (Sedláček 184), пол. *Kurzum*, *Kurzuma* (SN V, 452);

~ *kuriti (sę) (ЭССЯ 13, 123–124).

*Kusimo, *Kusimъ: укр. *Кушим* (СП 203) < *Кусим*, рос. *Кусимов* (Книги РФ X, 227), пол. *Kusimo* (SN V, 455).

~ *kusiti (ЭССЯ 13, 135).

*Kutima, *Kutimъ: укр. *Кутим* (Горпинич 300), рос. *Кутимов* (Рамієц 2, 67), пол. *Kutyma*, *Kutymów* (SN V, 470);

~ *kutiti (sę) (ЭССЯ 13, 139–140).

*Kuvimъ: слов'ян. *Кувим* (Рамієц 2, 324).

*Kuzima, *Kuzimъ: укр. *Кузимич* (СП 196), рос. *Кузимов* (Рамієц 2, 304), пол. *Kuzima*, *Kuzimko* (SN V, 473). Аблаутний варіант до *Kuzimъ. Щодо апелятивної бази пор., наприклад, укр. діал. (похідне) *скуза* ‘виправдання’ (Матвіяс 114) < *съ-kuzа < *съ-kuziti.

*Kužimъ: укр. *Кужим* (КС Черк. 2, 156), рос. *Кужим* (КП Алтай 2, 256), блр. *Кужим* (м. Мінськ).

*Kyldimъ: ст.-укр. Петро *Кодым*, 1649 р. (Реєстр 268) < *Колдым, пол. *Kundyт* (SN V, 419) < *Kuľdym, *Kodim*, *Kodyт* (SN V, 55, 56) – як форми з абсорбованим плавним;

~ рос. діал. *киндимный* ‘скупий і злий’ (СРДГ 2, 225) < *кылдимный < *кылд-ит-ьпъжь.

*Kyľtimъ: пол. *Choltyт* (SN IV, 99) < *Koľtyт.

*Kyľtyrimъ: ст.-блр. Мицко *Каньтримовичь* 1528 р. (ЛІМ

1915: 228), пол. *Kontrym* (SN V, 126) < *Koľtrym (денталізація плавного), слов'ян. *Контрым* (ПККГ 1887: 201).

***Кърѣимъ**: ст.-укр. *Wassyl Karczymowicz*, XVI ст. (Жерела III, 376).

***Кърдимъ**: укр. *Курдым* (КПУ Дон. 17, 224), (похідні) *Карди-ман* (Волинськ. обл.; Анк.) < *Кардим-ан*, рос. (похідні) *Кырдымова* – ойконім у колишній Пермській губ. (*Vasmer RGN V*, 23), *Кардымово* – ойконім у Смоленській обл., блр. *Кардыман* (м. Могильов), хорв. *Kardim* (*Leksik 282*). Сюди ж слов'ян. *Кардымок* (*Рамієс 2*, 420);

~ ***кърдити** (ЭССЯ 13, 213).

***Кърлимъ**: укр. *Харлим* (КС Черніг. 2, 185) < *Карлим, слов'ян. *Курлимов* (*Кудлимов*) (*Рамієс 2*, 160).

***Кърримъ**: укр. *Куррим* (КС м. Київ, 637);

~ ***къррिति** (ЭССЯ 13, 239).

***Кърсимъ**: укр. *Карсим* (КПУ Київ. 2, 470);

~ рос. діал. (похідне) *закърсить* 'загубити' (СРНГ 10, 180) < *za-kъrsiti.

***Кързимъ**: рос. *Курзимов* (ВО 2, 25), слов'ян. (похідне) *Корзум* – ойконім на території Саксонії [за однією з версій – із дієприкметника **kъrzim-* (HOS I, 487)];

~ ***кързिति** (sę) (ЭССЯ 13, 243–244).

***Кържимъ**: ст.-рос. Антон *Куржумовъ*, XVII ст. (Сиб. города 60), рос. *Каржимов* (*Рамієс 2*, 236), *Коржуманов* (АКН 290) < *Коржим-ан-ов*;

~ рос. діал. *киржим* 'плоскодонний човен на р. Курі' (Клыков 42).

***Куѣимъ**: рос. (похідне) *Кичимова Ивана* – назва поселення в Тобольському окрузі колишньої Уральської обл. (Списки Урал. 12, 220).

***Кусимъ**: укр. *Кусим* (Богдан 156);

~ ***кусити** (ЭССЯ 13, 273).

***Кузима**, ***Кузимъ**: ст.-укр. Левко *Кизимъ*, 1649 р. (Реєстр 210), укр. *Кизима*, *Кизім* (Богдан 156), *Кизим* (Кравченко 161). Аблаутний варіант до *Кузимъ.

***Ладимъ**: схв. *Ladim* (PI 303);

~ ***ладити** (ЭССЯ 14, 9–10).

***Lalimъ**: укр. *Лалим* (Горпинич, Бабій 69), *Лалым* (КПУ Киров. 1, 1039);

~ ***laliti** (ЭССЯ 14, 23).

***Lanimъ**: укр. *Ланименко* (СЗЕ 253);

~ пол. діал. *lanic* 'ламати' (ЭССЯ 14, 26: **lan'ati* ?).

***Lelimъ**: хорв. *Lelimovsky* (Leksik 362);

~ ***lelēti** (ЭССЯ 14, 100–102).

***Leščimъ**: укр. (похідне) *Лещименко* (ТСКД 210);

~ ***leščiti** (ЭССЯ 14, 139–140).

***Lisimъ**: укр. (похідне) *Лисименко* (Книги РФ X, 240), блр. *Лисимов* (м. Гомель);

~ ***lisiti** (sę) (ЭССЯ 15, 143).

***L'udima**, ***L'udimъ**: укр. *Людим* (Волинськ. обл.; Анк.), блр. (похідне) *Лудимы* (RGN V, 136) – ойконім у колишній Гродненській губ., із *Людимы, пол. *Ludyma* (SN V, 648);

~ ***l'uditi** (ЭССЯ 15, 193). Сюди ж рос. діал. *людимый* 'товариський, веселий' (НОС 5, 58), 'любимий, рідний' (СРГК 3, 169).

***L'utimъ**: ст.-рос. (похідне) *Лутимля*, XVII ст. – ойконім (ОПКН 50), схв. *Ljutim* (PI 313);

~ ***l'utiti** (sę) (ЭССЯ 15, 224).

***Lojimъ**: пол. *Łoim* (SN VI, 52);

~ ***lojiti** (ЭССЯ 15, 258–259).

***Loščimъ**: ст.-рос. (похідне) *Лощемля*, XVI ст. – назва волості в історичній Новгородській землі (НПК VI, 377);

~ ***loščiti** (ЭССЯ 16, 96).

***Lqčimъ**: чеськ. *Loučim* (Beneš 139);

~ ***lqčiti** (ЭССЯ 16, 132–134).

***Luščimъ**: ст.-блр. Янь *Лушчевовичь* 1528 р. (ЛМ 1915: 44), пол. *Łuszczymak* (SN VI, 81);

~ ***luščiti** (sę) (ЭССЯ 16, 207–210).

***Malimъ**: рос. *Малимов* (КС Харк. 2, 183);

~ рос. діал. *малимки* мн. 'печиво з прісного тіста' (Дилакторський 248), ***maliti** (sę) (ЭССЯ 17, 164).

***Matimъ**: рос. *Матимов* (Память 2, 360).

***Mazimъ**: рос. *Мазимов* (Память 2, 529), хорв. *Mazimović* (Leksik 413);

~ ***maziti** (ЭССЯ 18, 27).

- ***Mělimъ**: слвн. *Melim* (ZSSP 370);
 ~ ***mělitī** (sę) (ЭССЯ 18, 161).
- ***Měsima**, ***Měsimъ**: (?) укр. *Мисима* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 171), хорв. *Misim*, *Misimović* (Leksik 437);
 ~ ***měsiti** (ЭССЯ 18, 199–200).
- ***Milimъ**: укр. *Мілімук* (СП 239), рос. *Милимов* (Pamięć 2, 545), схв. *Milim* (PI 325), чеськ. *Milimová* (Beneš 55);
 ~ ***militi** (sę) (ЭССЯ 19, 35–36).
- ***Mirimъ**: рос. (похідне) *Миримская* ж. (Лет. ГС 2006, № 20, 27), схв. *Mirim* (PI 329);
 ~ ***miriti** (sę) (ЭССЯ 19, 53–54).
- ***Mqtimъ**: ст.-рос. *Мутимец*, I пол. XVII ст. (Палагина 81), Мишка *Мутимцовъ*, 1681 р. (Тупиков 656);
 ~ ***mqtiti** (sę) (ЭССЯ 20, 142–145).
- ***Mulimъ**: укр. *Мулименко* (Holutiak 288), блр. *Муліменка* (Бірыла 288);
 ~ ***muliti** (sę) I, II (ЭССЯ 20, 181–183).
- ***Musimъ**: рос. *Мусимов* (Памяць Лоеўск. 392);
 ~ ***musiti** (sę) (ЭССЯ 20, 196).
- ***Mьdylimъ**: слов'ян. (альпійськ.) *Medilim* (Kronsteiner 53);
 ~ ***mьdyliti** (sę) (ЭССЯ 20, 208–209).
- ***Mьldimъ**: *Mejdim* – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 57) < *Mejdim < *Mьldim.
- ***Mьlsimъ**: пол. *Mojsym* (SN VI, 424) < *Molsym / *Molsym;
 ~ ***mьlsiti** (ЭССЯ 20, 225).
- ***Mьlzimъ**: пол. *Mojzym* (SN VI, 424) < *Molzym / *Molzym;
 ~ блр. діал. (похідне) *закамб'юзіць* 'поспіхом розчинити тісто' (Шаталава 59) < *za-ka-mьlziti.
- ***Mьrčimъ**: рос. *Мырчымова* ж. (Книги РФ II/1, 123).
- ***Mylimъ**: укр. *Милімко* (СП 236), пол. *Mylim* (SN VI, 507);
 ~ ***myliti** (sę) (ЭССЯ 21, 39–40).
- ***Myslimъ**: укр. *Мислим* (Редько ДУП 158), макед. (похідне) *Мисимица* – назва поля, яку виводять із *Мислимица < *Мислима (*Нива*) < зниклого імені *Мислим* (Станковска 2001: 279), ст.-пол. *Myślim*, 1136 р. (Rymut II, 129);
 ~ ***mysliti** (sę) (ЭССЯ 21, 45–46).
- ***Mьstimъ**: ст.-пол. *Mścim*, 1456 р. (Rymut II, 123);

- ~ ***mьstiti** (сґ) (ЭССЯ 21, 170);
- ~ ***mьstimь** (jь): рос. діал. *мстимой* ‘злопам’ятний, мстивий’ (СРГСУ 2, 145).
- ***Nadimь**: рос. *Надимов* (СП 244), хорв. *Nadimić* (Leksik 452);
- ~ ***naditi** (ЭССЯ 22, 8–9).
- ***Најџдимь**: пол. *Najdzimowicz* (SN VI, 532), слов’ян. *Naydims* (Trautmann AP 64) < *Naydim-s*.
- ***Narimь**: ст.-рос. *Нарымов* Василий Алексеевич, 1601 р. (Веселовский 213), слов’ян. *Narim* (Trautmann AP 66).
- ***Наргьтимь**: рос. *Нартымов* (ЛС 29);
- ~ ***наргьtiti** (сґ): рос. діал. *нартиться* ‘противитися’, схв. *naratiti* ‘загострити’ (ЭССЯ 23, 22, стаття *наргьть, *наргьть, *наргьта).
- ***Nebudimь** (?): луж. *Nebudim (?) (ААО 5, 23).
- ***Nedesimь**: слов’ян. (похідне) *Nedesim*, 1242 р. – топонім, із *Nedesimí (Trautmann 173);
- ~ ***ne desiti**, пор. псл. *desiti (ЭССЯ 4, 217–218).
- ***Nexotimь**: блр. (похідне) *Нехацім’е* – ойконім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 124).
- ***Нејъxодимь**: укр. *Несходим* (ТДКШ 189);
- ~ укр. діал. *нисході́мий* ‘безкрайї; безмежний’ (Піпаш, Галас 117).
- ***Nemodlimь**: пол. (похідне) *Niemodlin*, історично *Nemodlim*, 1228 р. – ойконім на Шльонську (Rospond 19) < *ne modliti.
- ***Neobpalimь**: укр. (похідне) *Неопалимівка* – ойконім у Кіровоградській обл.-
- ***Неpertимь**: рос. *Непретимова* ж. (Лет. ЖС 2000, № 9, 129).
- ***Nerodimь**: ст.-серб. (похідне) *Неродимла* – ойконім (Даничић I, 151), воно ж *Неродимла*, 1772 р. (Елезовић 1, 459), сучасне – *Nerodimlje* (Im. m. 179), пол. *Nierodzim [цит. за: (Borek 1986–1987: 58)];
- ~ ***nerodimь**(jь) (ЭССЯ 24, 234).
- ***Neučimь**: укр (похідне) *Неучимовський* (КПУ Харк. 1, 527).
- ***Neverdimь**(jь): рос. *Невредимова* ж. (Вып. 71).
- ***Nevidimь**(jь): ст.-рос. Митька *Нивидимов*, 1696 р. (Кудрявцев 87), рос. *Невидимов* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 140), *Невидимый* (КПУ Ув. Дон. 5, 208);

~ *nevidimъ(жъ) (ЭССЯ 25, 78).

*Nežežimъ: укр. *Нежижим* (Горпинич Гуляйпілля 224).

*Niščimъ: укр. *Нищименко* (СП 250), рос. *Нищимова ж.* (Лет. АД 2006, № 6, 289);

~ *niščiti (ЭССЯ 25, 122–123).

*Norimъ: блр. (похідне) *Нарыманаў* – ойконім у Гомельській обл. (Рап. Гом. 117), слов'ян. *Norim* – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 72);

~ *noriti (ЭССЯ 25, 188–189).

*Obačimъ: пол. *Васзутек* (SN I, 197);

~ *obačiti (ЭССЯ 26, 91–92).

*Obbajimъ: рос. (похідне) *Абаимово* – топонім у Нижегородській обл. (ГО 142);

~ рос. діал. *абаим* ‘краснобай, брехун’ (Даль 2, 566).

*Obbolimъ: рос. *Аболімова ж.* (САЛ 319);

~ *obbolěti, *obboliti (ЭССЯ 26, 113).

*Obdolimъ: рос. Гаврила *Одолимов*, XVIII ст. (ПМД 56), *Адалимов* (РСД 14), *Водолімова ж.* (м. Черкаси);

~ *obdoliti (ЭССЯ 26, 162).

*Obxotimъ: пол. *Осхосім* (SN VII, 20);

~ *obxotiti (se) (ЭССЯ 27, 81).

*Oblěsimъ: рос. *Аблесимов* – письменник XVIII ст. Цим самим знімається сумнів укладачів ЭССЯ щодо реконструкції псл. *oblěseti (ЭССЯ 27, 244).

*Obstudimъ: рос. *Остудімов* (ЛГС 61);

~ *obstuditi (ЭССЯ 30, 89–90).

*Obsvętimъ: ст.-пол. *Oświęcim*, 1460 р. (Rymut II, 191), пол. *Oświęcimko* (SN VII, 125), (похідне) *Oświęcim* – топонім на Шльонську (Rospond 19);

~ *obsvętiti (ЭССЯ 30, 103).

*Obvidimъ: блр. (похідне) *Абідземля* – ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін. 14);

~ *obviděti (se) (ЭССЯ 31, 48–51).

*Obvitimъ: рос. (похідне) *Битимка* – назва поселення в Свердловській обл.

*Olčimъ (?): блр. *Лачимов* (ТС Мозырь 130);

***Ordimъ** / ***Radimъ**: словц. (похідне) *Radimák* (TZ Bratislava 297).

***Orstima**: пол. (похідне) *Rościmino* – топонім.

***Orzszkazimъ**: рос. *Рассказимов* (м. Москва).

***Qdima**, ***Qdimъ**: укр. *Удімович* (БР 106), укр. *Удімець* (Горпинич 159), ст.-рос. Антонко Фаддеев сын *Удимцов*, 1681 р. (АПД 260), (похідне) *Удимцова* надь Турою, 1680 р. – ойконім в історичній Пермській землі (ПС 7, 199), рос. *Удимцов*, 1703 р. (Пам.СІІ, 230), *Удыма* (м. Москва), *Удимов* – сучасне прізвище.

***Qgъrimъ**: ст.-рос. *Угримов*, 1579 р. (Полякова 230), рос. *Угримов* (КПУ Зап. 14, 416), пол. *Uhrzym* (SN X, 11).

***Qsimъ**: ст.-укр. Процькь *Усим*, 1649 р. (Реєстр 57), укр. *Юсим* (КПУ Ник. 10, 274) < *Усим* (йотація), рос. *Усимов* (Памяць Лоеўск. 282), серб. *Усимович* (Пешикан 508);

~ рос. діал. *уситъся* ‘ображатися, бути невдоволеним, вередувати’ (Дилакторский 529).

***Pasimъ**: пол. *Pasim* (SN VII, 213).

***Patrimъ**: пол. *Patrym* (SN VII, 229).

***Pazimъ**: пол. *Pazytenko* (SN VII, 247) < укр.

***Piščimъ**: укр. *Піщимко* (Кравченко 164).

***Plodimъ**: луж. *Plodim (ААО 5, 64).

***Robědimъ**: ст.-рос. *Победимова ж.*, 1649 р. (СУ 9), рос. *Победимов* (САЛ 567).

***Roběžimъ**: ст.-рос. Гришка *Побежимовъ*, 1628 р. (Сташевский 52), Тимофей *Побяжимовъ*, 1673 р. (ОВДА 6), (похідне) *Побежимова*, 1628 р. – назва пустища в Рязанській землі (ПКРК І/3, 890), рос. *Побежимов* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 202).

***Podъxalimъ**: рос. *Подхалимова ж.* (САЛ 568).

***Polimъ**: хорв. *Polimas* (Leksik 520).

***Pol’ubimъ**: рос. *Полюбимов* (м. Москва).

***Porimъ**: слов’ян. *Porim, яке Е. Айхлер і Г. Вальтер відновлюють з ойконіма *Vormitz* (Саксонія) (HOS I, 487).

***Porodimъ**: серб. (похідне) *Породи^м* – топонім (Споменик III, 186).

***Poskočimъ**: пол. *Poskoczum* (SN VII, 500).

***Postqrimъ**: ст.-полаб. *Postqrim (Foster 138).

***Pqtimъ**: укр. *Яковъ Путим*, 1723 р. (Швидько 312), ст.-рос.

Ивашко *Путимец*, 1626 р. (ИИЗТ 1, 46), (похідне) *Путимцова* надь озеромь, 1680 р. – ойконім в історичній Пермській землі (ПС 7, 199), *Путимцовъ* (Пам.СИ I, 486), рос. *Путимов*, 1812 р. (НООВ 297), (похідне) *Путимово* – ойконім у колишній Псковській губ. (Списки Псков. 571), блр. (похідне) *Пуцімель* – ойконім у Могильовській обл. (Pap. Mag. 146), чеськ. *Putim* (Svoboda 163).

***Procědimъ**: укр. *Процідим* (Панчук 142).

***Proходimъ**: укр. *Проходімець* – прізвисько [с. Будо-Орловець Городищенськ. р-ну Черкаськ. обл. (ОКІУМ, запис 1969 р.)]; ~ рос. діал. *проходім* ‘пройдисвіт’ (НОС 9, 51), *проходімой* ‘бувалий, багато знаючий, досвідчений’ (СРГСУ 5, 38).

***Prokotimъ**: пол. *Prokocim* (SN VII, 550).

***Prosimъ**: укр. (похідні) *Просимяк* (Богдан 235), *Просимців* (м. Луцьк), ст.-рос. *Просимовъ*, 1657 р. (Багалеї МИК 23), пол. *Prosimowska* ж. (SN VII, 554).

***Pulimъ**: укр. *Пулім* (Літ. ЖС 2007, № 11, 95), пол. *Pulym* (SN VII, 617);

~ ***puliti** (БЕР V, 851–852).

***Purimъ**: укр. *Пурим* (УВБ 102), рос. *Пурим* (м. Калуга), блр. *Пуримова* ж. (м. Гомель).

***Putrimъ**: пол. *Putrym* (SN VII, 628);

~ рос. діал. *пўтрить* ‘розсипати пилом’ (Богораз 122).

***Ratimъ**: рос. *Ратимова* ж. (Лет. ГС 2004, № 20, 47), хорв. *Ratim* (Leksik 554), пол. *Ratym* (SN VIII, 52), чеськ. *Ratim* (Svoboda 163).

***Razima**, ***Razimъ**: рос. *Разимов* (Рамієс 2, 547), пол. *Razim* (SN VIII, 57), чеськ. *Razim*, *Razima* (ЧП);

~ рос. діал. *разіть* ‘бити, вдаряти’ (Даль 4, 31).

***Retimъ**: серб. (похідне) *Retimlje* – ойконім (Im.m. 375);

~ рос. діал. *ретиться* ‘рішуче збиратися на що-небудь, гарячкувати, хоробритися’ (Даль 4, 93).

***Rodima**, ***Rodimъ**: укр. *Родименко* (ЗА 446), *Родимок* (СП 303), *Родимнюк* (Рівне 481), ст.-рос. (похідне) *Родимцево*, 1504 р. – топонім у колишньому Переяславському пов. (ДДГ 375), рос. *Родимцев* (ЗЗМ 410), *Родимин* (Рамієс 2, 416), *Родимов* (Книги РФ X, 342), пол. *Rodzim*, *Rodzym* (SN VIII, 118);

~ рос. діал. *родимый* ‘плодоносний’ (СРДГ 3, 95).

*Rosimъ: блр. *Расімовіч* (Бірыла 349), пол. *Rosim* (SN VIII, 145);

~ рос. діал. *росить* 'змочувати росою, класти під росу' (Даль 4, 104).

*Rudima, *Rudimъ: укр. *Рудим* (Богдан 248), *Рудима* (СП 306), рос. *Рудимов* (КС Харк. 2, 242), схв. *Rudim* – чоловіче ім'я (PI 376);

~ рос. діал. *рудить* 'бруднити' (Даль 4, 108).

*Rudrimъ: ст.-укр. Федоръ *Рудрименко*, 1649 р. (Реєстр 277).

*Rusimъ: болг. *Rusim* – особове ім'я (Заимов БГИ 82), (похідні) *Русимов*, *Русимов кладенъц*, *Русимовска вода* – топоніми в різних округах (Заимов Заселване 257), пол. *Rusim* (SN VIII, 194);

~ рос. діал. *русеть* 'ставати русим' (Даль 4, 114).

*Rysimъ: болг. *Рисимка* – особове ім'я (Героу 5, 622);

~ рос. діал. *рысить* 'бігти риссю' (Даль 4, 118).

*Sadimъ: укр. *Садьмака* (АУИФ 384) < *Садим-ака.

*Sadlimъ: слов'ян. *Салимка* (Магницький 72), рос. *Салимов* (Горпинич, Бабій 106), хорв. *Salimović* (Leksik 572), пол. *Salim*, *Salimow* (SN VIII, 268), чеськ. *Salim* (ЧП);

~ рос. діал. *салить* 'мазати або бруднити салом, жиром' (Даль 4, 131).

*Sarimъ: рос. *Шаримов* (СКТ 900), *Шарымов* (САЛ 674), *Царімов* (СБП 489) < *Сарімов.

*Sedlima, *Sedlimъ: ст.-укр. Senko *Selim*, XVI ст. (Жерела I, 157), ст.-рос. Михайло Максимовъ сынъ *Шелимовъ*, 1635 р. (РИБ II, 714), рос. *Шелимова ж.* (Лет. ЖС 2005, № 13, 203), ст.-блр. *Селимъ Стефановичъ*, 1640 р. (Тупиков 353), болг. *Селим* (Йлчев 446), схв. *Selimić*, *Selimović* (Leksik 585), (похідне) *Selimovići* – топонім у Боснії та Герцеговині (Im.m. 388), слвн. *Selimec* (ZSSP 544), пол. (похідні) *Siedlimin*, *Siedlimino* – ойконіми.

*Sestrimъ: болг. *Сестрим* – особове ім'я (Заимов 198);

~ укр. *сестритися* 'ставати названою сестрою' (Грінченко 4, 117).

*Skolimъ: слов'ян. *Skolym*, 1340 р., *Skolim*, 1385 р. (Trautmann AP 94), ст.-блр. Берната *Сколимовъ* 1528 р. (ЛІМ 1915: 122), (похідне) *Сколимовский* Станиславъ, XVI ст. (АВК XX, 288), пол. (похідне) *Skolimowo* – топонім.

***Skьldimъ**: ст.-блр. (похідне) *Скавдымовичъ Якубъ* (ОДВ V, 144).

***Skьltimъ**: рос. *Скафтымов*, 1895 р. (АКС 314) < *Скавтымов* < *Скалтымов*. Див. ще: (Казлова III, 132).

***Skьrdimъ**: слов'ян. *Schardin*, 1300 р. – антропонім (Trautmann AP 93), (похідне) *Skierdzimu* (*Скердимы*), 1640 р. – топонім у Троцькому пов. колишньої Віленської губ. (АВК XI, 127).

***Slonima**, ***Slonimъ**: укр. *Слонім* (Харківськ. обл.), рос. *Слоним* (САЛ 612), блр. *Слоним* (м. Бобруйськ), пол. *Slonima*, *Slonimiec* (SN VIII, 508);

~ рос. діал. *слоніть* 'притуляти до чого-небудь' (Даль 4, 223).

***Solima**, ***Solimъ**: укр. *Солима*, *Солимко* (Богдан 283), пол. *Solima* (SN VIII, 565).

***Sopimъ** (?): рос. *Шапимов* (Рамієц 2, 312).

***Sotima**: укр. *Шотима* (Богдан 267).

***Sqdimа**, ***Sqdimъ**: укр. *Судим* (СБП 548), *Судима* (Волинськ. обл.; Анк.), (похідне) *Судимак* (Пура Край 3, 255), ст.-рос. Гришка Емельянов синь *Судимовъ*, 1630 р. (Геронтий 151), серб. (похідні) *Sudimlja*, *Gornja Sudimlja* – ойконіми (Im. m. 177, 416);

~ рос. діал. *судимка* 'жінка-пліткарка' (СОГ 14, 137).

***Starimъ**: ст.-блр. *Старимовичъ* (Спрогис ПАУ 147).

***Stradimъ**: рос. *Страдымова ж.* (м. Иваново).

***Strašimъ**: слов'ян. (похідне) *Strasym*, 1317 р. – топонім, із *Strašim (Trautmann 173);

~ рос. діал. *страшімой* 'страшний', 'дуже великий', 'дуже сильний' (СРГСУ 6, 67).

***Stratimъ**: пол. *Stracim* (SN IX, 91).

***Studimъ**: рос. (похідне) *Студиминская* – ойконім у колишній Архангельській губ. (Vasmer RGN VIII, 614).

***Sulima**, ***Sulimъ**: ст.-укр. Гаврилко *Сулимъ*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 362), укр. *Сулима* (Панчук 119), *Сулим* (КПУ Харк. 20, 194), *Шулим*, *Шуліма* (Горпинич 195, 393), ст.-блр. Ларко *Сулимъ*, 1698 р. (ИЮМ XII, 8), блр. *Сулім* (Памяць Петр. 499), *Сулима*, *Шулимов* (м. Вітебськ), рос. *Шулимов* (СП 403), болг. *Сулим* – особове ім'я (Займов 212), чеськ. *Sulima* (ЧП), пол. (похідне) *Sulimow* – ойконім, полаб. (похідне) *Sulim* – ойконім, із *Sulim (Trautmann 173). Пор. ще назву поселення *Zöllmen* (Дрезденський

округ, Саксонія), яку пов'язують з антропонімом **Sulim(a)* (HOS II, 651);

~ блр. діал. *суліма* 'отрута, нечиста сила, нечистик (у погрозах і прокляттях)' (Кучук, Малюк 130).

***Surima**, ***Surimъ**: укр. *Сурумко* (ТД Тур. 54), блр. *Шурим* (м. Мінськ), слвн. *Surima* (ZSSP 587), пол. *Szurim*, *Szurym* (SN IX, 371, 372);

~ рос. діал. *шурить* 'текти швидко, струєю' (HOS 12, 110).

***Ųlsimъ**: рос. *Совсимов* (СКТ 753), *Совсимова ж.* (Рівне 500).

***Ųltimъ**: рос. *Сультимова ж.* (Лет. ЖС 2007, № 14–26, 188).

***Ųralimъ**: серб. *Спалимић* (Пешикан 487).

***Ųsimъ**: ст.-укр. Петрушка Андрѣвѣвъ сынъ *Сасимовъ*, 1660 р. (Акты ЮЗР V, 23), *Сасимович*, 1667 р. (Борисенко 38), укр. *Сасім* (БКПУ 856), блр. *Сасім* (Бірыла 366), *Сасимович* (м. Вітебськ), пол. *Sosim* (SN VIII, 581);

~ рос. діал. *сосіть* 'кормити дитину грудьми' (СРГСУ 6, 44).

***Ųtorimъ**: укр. *Сторименко* (Рамієц 2, 178).

***Ųtulimъ**: пол. *Stulim* (SN IX, 126).

***Ųrdimъ**: укр. *Сердимченко* (Рамієц 2, 398).

***Ųalimъ**: ст.-рос. Илейка *Шалимъ* Тереховъ сынъ, 1491 р., Федко *Шалимъ*, 1500 р. (Тупиков 435), блр. *Шалимо* (м. Мінськ).

***Ųirimъ**: рос. *Ширимов* (Лет. ЖС 2006, № 1–13, 214).

***Ųišimъ**: ст.-рос. *Шишимъ*, 1556 р. (Тупиков 446). Див. ще: (Казлова II, 188).

***Ųutimъ**: ст.-рос. (похідне) *Шутимль*, 1460 р. – назва урочища в Углицькому пов. колишньої Ярославської губ. (АСЭИ I, 283), рос. *Шутемов* (Шумилов 270) < *Шутимов.

***Ųčedimъ**: слвн. (похідне) *Ųtedim* – топонім, первісно *Ųtedimъ* (Bezljaj IV, 16);

~ ***Ųčedimъ** (Bezljaj IV, 16).

***Tarima**, ***Tarimъ**: укр. *Тарим* (ОКІУМ), *Таріма* (м. Луцьк; Анк.), рос. *Тарыма* (Лет. ЖС 2004, № 27–39, 193), пол. *Taryta* (SN IX, 499). Пор. також лит. *Tarimas* (LPŽ II, 1022) як можливе запозичення зі слов'янського антропонімікону.

***Tasimъ**: рос. (похідне) *Тасимов* – ойконім у колишній Пермській губ. (RGN X, 19), варіант *Тасимова* (Списки Урал. 5, 85), схв. *Tasim* – чоловіче ім'я (PI 408).

***Tesimъ**: ст.-блр. Михаль Томьковичъ *Tesimъ*, Янь *Tesimo-вичъ*, 1567 р. (ЛМ 1915: 1056, 1138).

***Těšimъ**: слов'ян. *Thessim* (Trautmann AP 104), ст.-пол. *Cieszum*, 1228 р. (Rymut I, 97), пол. (похідне) *Cieszumia* – ойконім.

***Tišimъ**: рос. (похідне) *Тишимля* – ойконім у колишній Орловській губ. (RGN IX, 107).

***Tolimъ**: ст.-пол. *Tolim*, 1375 р. (Rymut II, 609).

***Torimъ**: ст.-рос. *Торым*, 1645 р. (КПЯ 225), рос. *Тырымов* (Книги РФ II/1, 176), пол. *Torim*, *Torzum* (SN IX, 563, 566).

***Tqžimъ**: рос. (похідне) *Тужимово* – ойконім у колишній Калужській губ. (Vasmer RGN IX, 205).

***Trošimъ**: укр. *Трусим* (Богдан 307), рос. *Трусимов* – сучасне прізвище.

***Tučimъ(жъ)**: рос. *Тучимый* (Рamięс 2, 513), чеськ. *Tuším* (ЧП).

***Tulimъ**: рос. *Тулимова ж.* (м. Калуга), пол. *Tulim* (SN IX, 617).

***Turima**: пол. *Turzuma* (SN IX, 629);

~ рос. діал. *туріть* ‘гнати або зганяти, лякати, проганяти’ (Даль 4, 443–444).

***Tušima**, ***Tušimъ**: слов'ян. *Тушіма* (Рamięс 2, 117), болг. *Тушим* – особове ім'я (Займов 227), (похідне) *Тушим* – ойконім, із *Тушимъ (Займов БГИ 170), хорв. *Tušim* (Leksik 695), чеськ. *Tušim* (Svoboda 163), словц. *Tušim* (TZ Tmava 177), пол. (похідне) *Kościelów Tuszumia* – ойконім.

***Tuzimъ**: ст.-укр. Кузьма *Тузим*, XVI ст. (Жерела II, 244), пол. *Tuzim* (SN IX, 632);

~ рос. діал. *тузіть* ‘бити кулаками’ (Даль 4, 441).

***Tvrdimъ**: серб. (похідне) *Tvrdimići* – ойконім (Im. m. 446).

***Tърtimъ**: ст.-блр. Богдан *Тартим*, 1570 р. (АВК XXXI, 24).

***Ulimъ**: рос. *Улимов* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 261), пол. *Ulimek*, *Ulimowicz* (SN X, 16).

***Uslimъ**: рос. (похідне) *Услимова* – топонім у колишній Калужській губ. (RGN IX, 317).

***Ustimъ**: пол. (похідне) *Uścimów* – топонім, луж. *Ustim (ААО 5, 78).

***Utrimъ**: ст.-рос. Артемий *Утримовъ*, 1632 р. (ПО 82).

***Vadimъ**: слов'ян. *Адимъ* (Магницький 25) < *Вадимъ, укр. (по-

хідне) *Вадим'юк*, рос. *Вадим* (Лет. ЖС 2002, № 14–26, 32), *Вадімов* (СП 64), хорв. *Vadimov* (Leksik 701);

~ рос. діал. *ва́дить* 'манити, приваблювати, прикормлювати' (Даль 1, 160).

***Valimъ**: пол. *Walimowicz* (SN X, 70), чеськ. *Valím* (ЧП), слов'ян. (похідне) *Valimov* – топонім на терені історичних ободритів та велетів-лютичів (Skalová 79);

~ рос. діал. *валі́ть* 'скидати, перевертати на бік, кидати' (Даль 1, 161).

***Varimъ**: ст.-пол. *Warzym*, 1400 р. (Rymut II, 653), пол. (похідне) *Warzymowo* – ойконім, слов'ян. (похідне) *Wahren* – ойконім на території Саксонії, відомий з 1004 р. (HOS II, 544).

***Velimъ**: укр. *Велим* – прізвисько (Волинськ. обл.; Анк.), *Велемець* (м. Володимир-Волинський; Анк.) < *Велимець, (похідне) *Велимче* – ойконім у Волинській обл., рос. *Велим* (САЛ 372), (похідне) *Velimlje* – топонім у Чорногорії (Im.m. 457), макед. *Велим* – ім'я, *Велимов* – прізвище (Речник ПМ I, 192), чеськ. *Velim* (Svoboda 163), пол. *Wielimowicz* (Rymut II, 674).

***Verdimъ**: блр. (похідне) *Вередимово* – ойконім у колишній Мінській губ. (RGN II, 39);

~ рос. діал. *вредимый* 'поганий, ядовитий' (НОС 1, 142).

***Věstimъ**: рос. *Вестимов* (с. Челков Климовськ. р-ну Брянськ. обл.);

~ рос. діал. *вєсті́мый* 'відомий, не таємний і не підозрілий' (Даль 1, 333).

***Vęzimъ**: укр. *В'язим* (КПУ м. Київ 1, 366);

~ рос. (застаріле) *вєзі́ть* 'бути ув'язненим, сидіти в кайданах' (Даль 1, 338).

***Vidimъ**: ст.-укр. (похідне) *Гринь Видимченко*, 1649 р. (Рєстр 262), ст.-рос. (похідне) *Видемле*, XV ст. – назва озера й поселення (НПК I, 108, 117) < *Видимле, серб. (похідне) *Vidimlje* – топонім (цит. за: Заимов БГИ 139), чеськ. *Vidím* (Beneš 139), ст.-пол. *Widzimek*, 1473 р. (Rymut II, 672).

***Vilimъ**: слов'ян. *Илимка* (Магницкий 43) < *Вилимка, рос. *Вилимов*, 1722 р. (СВП II, 106), *Вилим* – сучасне прізвище (САЛ 374), (похідне) *Илимова Гора* – топонім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN III, 621) < *Вилимова Гора, ст.-блр. *Вилимович*,

1679 р. (ОДАЗ I, 351), блр. *Вилим* (м. Полоцьк), хорв. *Vilim* (Leksik 716), чеськ. *Vilim, Vilimes* (Beneš 55), (похідне) *Vilimov* – ойконім (Profous, Svoboda IV, 545), словц. *Vilim* (TZ Trnava 182), пол. *Wilim* (SN X, 231), *Ilimowicz* (SN IV, 210) < **Wilimowicz, Wylimczyk* (SN X, 363).

***Visimъ**: рос. (похідне) *Исимова* – ойконім у колишній Оренбурзькій губ. (Vasmer RGN III, 661) < *Висимова.

***Višimъ**: рос. *Ишимов* (СБП 499) < *Вишимов. Детальніше див.: (Казлова II, 192).

***Vodimъ**: слов'ян. *Одимъ* (Магницький 61) < *Водимъ.

***Voldimъ**: рос. *Владимов* (м. Луцьк; Анк.), схв. *Vladim* – чоловіче ім'я (PI 429);

~ рос. діал. *владимый* 'здатний діяти' (СРГК 1, 205).

***Volimъ**: укр. *Олим* (КПУ Хм. 4, 726) < **Волим, Волимець* (КПУ Ув. Дон. 12, 89), рос. *Олимов* (Книги РФ X, 300) < *Волимов;

~ рос. діал. *волишь* 'хотіти, бажати, вимагати, наказувати' (Даль 1, 239).

***Vortimъ**: рос. (похідне) *Воротимово* – назва поселення в колишній Костромській губ. (СНМК 1, 41), ст.-блр. (похідне) *Воротимовка, XVI ст. – назва урочища [«на Wrothymowcze» (ПКПС II, 508)], ст.-пол. *Wrócimowic*, 1332 р. (Rymut II, 703), чеськ. (похідне) *Vratimov* – ойконім (Profous, Svoboda II, 744).

***Vozimъ**: пол. (похідне) *Wozimko* (SN X, 330).

***Vьlčimъ**: рос. *Алчимов* (Рамієц 2, 344) < *Валчимов, хорв. *Vičimović* (Leksik 732).

***Vьldimъ**: укр. *Авдимець* (Богдан 4) < *Валдимець, рос. *Авдимов* (Рамієц 2, 154) < *Валдимов (втрата артикуляційно слабкого В-), (похідне) *Овдимовская* – топонім у колишній Архангельській губ. (Жилинский 285), пол. *Ojdyt* (SN VII, 38) < *Wojdyt < *Woldyt / *Woldyt.

***Vьlrimъ**: рос. (похідне) *Аннимов* – гідронім у басейні Оки (Смолицкая 138) < *Валнимов (форма з незакономірною асиміляцією (денталізацією) плавного) – посесив на -ов від *Вьлрим.

***Vьlsimъ**: ст.-рос. *Алсимовъ* Адрианъ Тимофеевъ, 1651 р. (Барсуков 83) < *Валсимовъ, рос. *Ансимов* (Кусов 340) < *Алсимов < *Валсимов, слов'ян. *Woysim* Paweł, 1751 р. (АВК XII, 28) < *Wolsim

/ *Wolsim, *Waysim, 1394 р. – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 113).

*Vьltimь: *Oytim* – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 72) < *Wojtim < *Woltim.

*Vьrbimь: ст.-укр. *Арбимь* Микитько, 1649 р. (Реєстр 207) < *Варбимь.

*Vьrĭimь: ст.-блр. *Szczepan Arczimowicz*, 1558 р. (ПКГЭ I, 159).

*Vьgrimь: рос. *Арнімов* (Горпинич 59) < *Варнимов.

*Vьrsimь: пол. *Arsim* (SN I, 84) < *Warsim.

*Vьrĭimь: пол. (похідне) *Orszymowo* – ойконім, із *Worszymowo.

*Vьrtimь: ст.-рос. Ондрюшка *Ортимовь* (СПМК 61) < *Вортимовь, рос. *Артимов* (Рамієць 2, 25).

*Vьrgimь: болг. (похідні) *Варзимовото*, *Вьрзимовото* – мікротопоніми (Ковачев 96, 103).

*Vьrtimь: пол. *Wiercimok*, *Wiercimak* (SN X, 208).

*Zakatimь: рос. *Закатимов* (ОДДИ 1, 358).

*Zorima: укр. *Зоріма* (СП 157).

*Zudimь: рос. *Зудімов* (Пура СПР 5, 59).

*Želimь: укр. *Жилім* (КПУ Полт. 1, 152), луж. *Želim (ААО 5, 81).

*Žežima, *Žežimь: укр. *Жижома* (м. Маріуполь), *Жужома* (м. Черкаси), рос. *Жижимов* (КПУ Ув. Дон. 8, 401), *Жужома* (Книги РФ 2005, IX, 498).

*Žulimь: укр. *Жулим* (м. Черкаси), ст.-рос. Софронко Никитинь синь *Жулимов*, 1647 р. (ПКВП 100);

~ рос. діал. *жулиться* 'шулитися, морщитися' (Даль 1, 547).

*Žurima: рос. *Журима* (м. Камінь-Каширський Волинськ. обл.).

*Žьltimь: рос. *Желтымов* (КПУ Зап. 15, 172).

Проаналізований матеріал дозволяє зробити наступні висновки:

а) в *ареальному* плані пасивні дієприкметники теперішнього часу на *-i-т- найпродуктивніше представлені в іменниках західнослов'янських (польська, чеська) і східнослов'янських (російська, українська, меншою мірою – білоруська) мов. Значно менше вони збереглися в південнослов'янському ономастиконі,

особливо словенському (судячи з даних ZSSP). Опрацювання нових джерел фактичного матеріалу, без сумніву, може певним чином скоригувати цю тезу;

б) вилучені з писемних (особливо середньовічних) пам'яток і живого функціонування антропоніми на **-i-m-* – реальне підґрунтя для *реконструкції* втрачених чи не засвідчених джерелами *інфінітивів* на *-i-ti*;

в) відновлений нами корпус праслов'янських архетипів на **-i-m-* у сфері антропонімії може розцінюватися як важливий фрагмент *праслов'янського лексичного фонду*. В переважній більшості випадків реконструйовані праформи відсутні в Етимологічному словарі славянських мов (вип. 1–32) і в *Słowniku prasłowiańskim* (т. 1–8) або теоретично можуть бути пропущені за умови відсутності мотивуючої апеллятивної лексики в національних словниках слов'янських літературних мов та діалектних джерелах. Тому поданий вище фрагмент, а також корпус праслов'янських *part. passiv. praes.*, відновлений на матеріалі пропріальної лексики інших ономастичних класів [ойконімія, оронімія, гідронімія, див.: (Казлова II, 166–195; Шульгач 2005: 242–250)], істотно заповнює існуючу лакуну в словниках праслов'янських лексичних старожитностей;

г) лексичне багатство і розмаїття дієприкметникових форм на **-i-m-* дозволяє критично поставитися до загальноприйнятої й освяченої традицією думки про те, що вони творилися від слов'янських власних особових імен типу *composita*;

д) разом із цим спростовується й помічена тенденція стосовно вжитку партіципціальних форм, за якою вони свідомо виводяться як з академічних граматик, так і з живого мовлення і кваліфікуються як не притаманна нашому сьогоденню граматична категорія. Варто згадати хоча б штучні форми на зразок укр. *значащий, значущість* (замість закономірних *значимий, значимість*), які практикуються не лише в засобах масової інформації;

е) без сумніву, опрацювання нового фактичного матеріалу дасть змогу *розширити* як реєстрову базу дериватів на **-i-m-* (запропонований тут список не претендує на вичерпність), так і дозволить повніше проілюструвати словникові статті вже реконструйованих архетипів.

Похідні на **-o-m-*

Як справедливо зазначає Р. М. Козлова, віддіеприкетникові назви становлять найстарожитніший і один із найбагатших шарів слов'янської ономастики, який до сьогодні не виявлений у повному обсязі. Сказане однаковою мірою стосується як діеприкетників на **-i-m-*, так і на **-om-* < **-o-m-*, дериваційною базою для яких були первісні дієслова, що належали до дієвідмінювання на *-o-* / *-e-* (на зразок *nesti, *vedti, *vědti) (Казлова II, 166–167). На основі ономастичного матеріалу (антропоніми, гідроніми, ойконіми, мікротопоніми) дослідниця відновила більше сотні праслов'янських архетипів на **-o-m-* (Казлова II, 195–220). Слід додати, що нетематизовані інфінітиви типу *vedti і под. досить рідко представлені в ЕССЯ та SP, чим й обумовлюється важливість поданого нижче списку part. praes. passiv., реконструйованих на основі фактів слов'янської антропонімії.

***Вагомъ**: ст.-рос. (похідне) *Баграмово*, XVII ст. – ойконім у Рязанській землі (ПКРК I/2, 499).

***Вахомъ**: пол. *Vachotek* (SN I, 112).

***Вергомъ**: пол. *Brzegom* (SN I, 519);

~ ***bergt'i** (ЕССЯ 1, 189–190).

***Вѣдома**: укр. *Бідума* (Пура Край 4, 463) < *Бідома;

~ укр. діал. *бідома* 'неприємність, лихо' (Черешеньки 183).

***Вѣгомъ**: рос. *Бегам* (м. Москва) < *Бегом, *Бегум* (Лет. ЖС 2006, № 26–39, 20), блр. (похідне) *Бигомль* – ойконім (ОДАЗ II, 682).

***Вѣломъ**: укр. *Беломенко* (Ратиєц 2, 490), рос. *Бѣлам* (АУИФ 58) < *Бѣлом.

***Водомъ**: рос. *Будамов* (м. Миколаїв).

***Вохомъ**: пол. *Vochot* (SN I, 380).

***Ворота**, ***Воромъ**: рос. *Боромиков* (Ратиєц 2, 292), пол. *Vorota*, *Vorotik*, *Vorotec* (SN I, 437).

***Востромъ**: пол. *Bostrom* (SN I, 450).

***Вухомъ**: пол. *Vuchomicz* (SN I, 535).

***Вигомъ**: ст.-укр. Васил *Буромецъ*, 1649 р. (Реєстр 430), укр. (похідне) *Бурамель* (Волинськ. обл.; Анк.), хорв. *Virut* (Leksik 84) < *Virom.

***Butoma**, ***Butomo**, ***Butomъ**: укр. *Бутома* (ЗЗМ 412), *Бутомо* (Він. М 177), ст.-блр. Гришко *Бутома*, 1691 р. (ИЮМ VIII, 16), блр. Иван Васкович *Бутома*, 1743 р. (Бірыла 1966: 201), *Бутомо* (м. Мінськ), рос. *Бутома* (САЛ 363), *Бутомо* (Вып. 113), слвн. *Butom* (ZSSP 68).

***Butromъ**: блр. *Бутроменко* (м. Гомель).

***Buzomъ**: рос. (похідне) *Бузумовский* – гідронім у бас. Оки (Смолицкая 246) < *Бюзом-ов-ский.

***Byldoma**: укр. *Булду́ма* (СП 60) < *Бьлдама, *Балду́ма* (КПУ Од. 6, 158), *Болду́ма* (АПС 130);

~ блр. діал. *байду́ма* ‘несерйозна людина’ (Малажай 194), ‘непостійна людина’ (ДСБр. 16).

***Bylgoma**: рос. (похідне) *Болгаминский*, 1453 р. – наволок на р. Шексна (АФЗХ I, 257).

***Bylkomъ**: рос. *Балкумова* (м. Миколаїв).

***Bylsomъ**: укр. *Бальсам* (Богдан 6) < *Болсом, (похідне) *Болсу-мовський* (Горпинич, Тимченко 28) < *Болсом-ов-ський*.

***Byltomъ**: *Beutam* – антропонім у балтійських слов'ян (Trautmann AP 18) < *Beltom / *Beltom.

***Byrdomъ**: укр. *Борду́мака* (КПУ Полт. 10, 779) < *Бордом-ака*, рос. *Бордамов* (КПУ Харк. 16, 234) < *Бордомов, *Бардамов* (Рамієс 2, 130), макед. *Бурдумовски* (Речник ПКМ I, 171 – «неясно»), хорв. *Burdum* (Leksik 83).

***Byrgoma**: рос. *Баргамин* (Ніжин 63) < *Баргомин*.

***Byrkomъ**: рос. *Боркум* (м. Москва) < *Борком, пол. *Borkum* (SN I, 434), слов'ян. *Барком* (Рамієс 2, 47).

***Byrsomъ**: рос. *Барсамов* (Книги РФ IX, 32) < *Барсомов.

***Byrtomъ**: укр. *Бартам* (КС Дн. 4, 29), пол. *Bartomik*, *Bartum* (SN I, 189), луж. *Bartom* (Wenzel II/1, 33).

***Byzomъ**: укр. *Бирзум* (Горпинич, Бабій 16), рос. *Барзамов* (м. Миколаїв).

***Byzoma**: укр. *Бзома* (ТДЗ 91).

***Bystromъ**: ст.-укр. Юре(и) *Быстра(м)*, 1590 р. (АЖГУ 198), рос. *Бистром*, 1860 р. (ПТ I, 2), пол. *Bystram* (SN I, 598). Сюди ж слов'ян. *Alexandr Bistrom*, 1711 р. (АВК XXIX, 353), *Jan Bystram*, 1824 р. (АВК XVI, 510).

***Čadomъ**: блр. (похідне) *Ча́домле* – мікротопонім у Брест-

ській обл. (Клімчук Брест. 131), історично – *Чадомль* [«*prod Czadomliet*», XVI ст. (ПКПС II, 312)] < *Čad-om-jь.

*Čyldomъ: рос. *Чулдум* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 263), пол. *Czewdomicz* (SN II, 292).

*Čyxoма, *Čyxoмъ: д.-руськ. *Чухома*, 1208 р. (ПСРЛ II, 486) < *Челхома, укр. *Чухомець* (КС Київ. 3, 84), рос. *Чехомов* (КПУ ІФ 3, 164) < *Челхомов, *Челхомець – форми з абсорбованим плавним, *Чухомов* (Ратиєц 2, 118), *Чухломин* (Лет. ЖС 2002, № 6, 135) < *Челхомин (метатеза та еволюція бінарної групи -ь/- > -'ел- > -ул-).

*Čykoма: рос. *Чукомин* (Лет. ГС 2005, № 10, 33).

*Čyрoма: укр. *Чапама* (м. Ковель Волинськ. обл.; Анк.) < *Чапома < *Чалпома (абсорбція плавного).

*Čyлoмъ: ст.-рос. *Чунтом*, I пол. XVII ст. (Палагіна 83) < *Чултом (асиміляція плавного), рос. *Чунтомова ж.* (Лет. Р 2007, 87).

*Čyгdоmъ: рос. *Чадромцев* (КП Вологод. 135) < *Чардомцев (метатеза).

*Čyгnoма: пол. (похідне) *Czarnomino* – топонім (NMP II, 188).

*Čyгoмъ: рос. *Чуртомов* (КМ 323).

*Dětoмъ: блр. (похідне) *Дэтомля* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 80). Пор. також *Детомишки* – назва фільварку в колишній Сувалкській губ. (Вольтер 1901: 224) < слов'ян. *Детом* + лит. суфікс *-ишки*.

*Dobroма, *Dobroмъ: болг. *Добром*, *Доброма* – особові імена (Заимов 89, 90), пол. (похідне) *Dobromie* – топонім.

*Dorgома, *Dorgоmъ: слвн. (похідне) *Dragomelj* – топонім (Im.m. 147), болг. *Драгом*, *Драгома* – особові імена (Заимов 95), макед. (похідне) *Драгумица* – топонім, який виводять із особового імені *Драгум* (Станковска 2001: 130), хорв. (похідне) *Drago-тап* (Leksik 140).

*Duroмъ: укр. *Дурум* (КПУ Ув. Дон. 2, 165) < *Дуром.

*Dьlgomъ: болг. *Дьлгоманов* (Илчев 190) < *Дьлгом-ан-ов*, пол. *Długom* (SN II, 437).

*Ėdoма: укр. *Єдаменко* (СНУ 1, 84) < *Єдоменко, ст.-рос. Алексей Михеев *Едома*, 1673 р. (ТКСГ 3, 65).

*Ėdroma (?): рос. (похідне) *Едромино* – назва поселення в колишній Московській губ. (МИКП II, 361).

***Gadomъ**: пол. *Nadom, Nadomik* (SN IV, 12).

***Gazomъ**: пол. (похідне) *Gazomia* – топонім.

***Glazomъ**: рос. (похідні) *Глазомуцкая* ж. (САЛ 391), *Глазومیчи* – ойконім у Тверській обл. (Воробьев 2005: 92), блр. *Глазмічы* – ойконім у Вітебській обл. (Жучкевич 271).

***Gluxoma**: укр. *Глухоман* (ТП 40) < *Глухом-ан*.

***Godoma**, ***Godomъ**: укр. (похідні) *Великі Годомці, Малі Годомці* – ойконіми в Житомирській обл., *Годомичі* – назва поселення на Волині, *Годом'є* – мікротопонім у Рокитенському р-ні Ровенської обл. (Пура Походження I, 95), ст.-рос. (похідне) *Годомцова*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 101), серб. *Годомин* – назва поля (Миличевич 131).

***Gordomъ**: ст.-рос. (похідне) *Городомля* – назва поля, XVI ст. (НПК VI, 972).

***Gostoma**, ***Gostomъ**: ст.-укр. Семень *Гостомъ* (Демчук 86), Семен *Гостомець*, 1649 р. (Реєстр 127), хорв. *Gostom* (Leksik 197), пол. (похідне) *Gostomin* – топонім на Шльонську (Rospond 11), чеськ. *Hostom*, полаб. *Gostom* (Svoboda 163).

***Gqtoma**: пол. *Gutoma* (SN III, 599).

***Gubomъ**: рос. *Губомов* (КПУ Ув. Дон. 4, 180).

***Gulomъ**: рос. *Гуломов* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 70).

***Гъдомъ**: слов'ян. *Gedam* (Trautmann AP 29) < *Gedom.

***Гъдомъ**: укр. *Гайдамович* (Горпинич, Тимченко 52) < *Гайдомович, пол. *Najdomowicz* (АВК IV, 19), слов'ян. *Гойдомович* Григорій Станиславович, 1596 р., (похідне) *Гойдомово*, 1596 р. – назва маєтку (АВК XXXII, 421, 426);

~ укр. діал. *гуйдума* ‘великан, моцак’ (Бевка 51) < *гълдома, *гайдама́* ‘волокіта’ (Горбач МГ 284).

***Гърдома**, ***Гърдомъ**: слов'ян. (похідне) *Гордомы* – ойконім у колишній Ковенській губ. (ПККГ 1907: 18), рос. (похідне) *Гардамшина* ж. (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 53), пол. *Gerdom* (SN III, 310).

***Xodoma**, ***Xodomъ**: укр. *Ходомай* (КПСВР 7, 135) < *Ходом-ай*, чеськ. *Chodoupu*, первісно *Chodumí*, 1273 р. – ойконім, із *Chodomi*, мн. від *Chodom* (Profous II, 28), пол. *Chodom* (SN II, 92).

***Xotomъ**: ст.-рос. (похідне) *Хотомль*, XVII ст. – назва пусти-

ща в колишній Московській губ. (ОПКМ 256) < *Хотом-ґ-ь, пол. *Chotomowicz* (SN II, 113).

***Xudoma**: укр. *Худомака* (м. Черкаси) < *Худом-ака*, полаб. (похідне) *Chodomin*, 1401 р. – ойконім (Trautmann 174).

***Xutomъ**: ст.-укр. *Хутомиха* Іванова, 1620 р. (ВКО 256).

***Xyroma**, ***Xyromъ**: ст.-рос. (похідне) *Хитомина*, XVII ст. – назва пустища в Можайському пов. колишньої Московської губ. (ОПКМ 256), болг. *Хитом* – особове ім'я (Заимов 232).

***Jaroma**, ***Jaromъ**: укр. *Яромка* (КПУ Полт. 2, 444), *Яромич* (с. Будимля Дубровицьк. р-ну Ровенськ. обл.; Анк.), (похідне) *Яромель* – ойконім у Волинській обл. < *Яром-ґь* (із секундарним -e-), рос. *Ярома* (САЛ 693), *Яромко* (Лет. ЖС 2000, № 7, 11), *Яромичев* (КПУ Киров. 1, 397), блр. *Ярома* (м. Полоцьк), *Яромчык* (Памяць Лоеўск. 480), болг. *Яром* – особове ім'я (Заимов 252), (похідне) *Яром* (*Iromi*, 1431 р.) – назва зниклого поселення < *Яром-ґь (Заимов БГИ 178), пол. *Jaroma*, *Jaromek* (SN IV, 300), (похідне) *Garemun*, 1250 р. – топонім (Jeżowa Rugia 28), чеськ. *Jaromiš* (ЧП), полаб. (похідне) *Jermin*, 1277 р. – ойконім, із *Jaromin (Trautmann 174), *Jarom* – топонім у землі історичних ободритів і велетів-лютичів (Skalová 37).

***Jьdoma**: рос. *Идомкин* (Вып. 129).

***Kakoma**: укр. *Какома* (PI Херс. 323), пол. *Kakoma* (SN IV, 438).

***Kazoma**: укр. (похідне) *Казумин* – ойконім на Львівщині, із *Казомин.

***Kosoma**: пол. *Kosoma* (SN V, 189).

***Kostroma**, ***Kostromъ**: слов'ян. *Кострома* (Магницький 53), укр. *Костроменко* (ЛГС 2005, № 4, 58), ст.-рос. *Кострома* Дмитрієв, 1596 р. (ДТП IV, 48), *Кострома*, 1617 р. (Симсон 28), (похідне) рос. *Костромыкин* (Память 1, 307), ст.-блр. *Янко Кострома*, 1622 р. (Інв. Сморгонь 40), *Кастрома* (м. Гомель), пол. *Kostrom* (SN V, 196). Див. ще: (Казлова II, 201–202);

~ рос. діал. *кастры* ‘пучок дубців, яким карають, або батог’ (Руднев 100).

***Kotoma**, ***Kotomъ**: укр. *Котумко* (КС Дн. 1, 268) < *Котом-ко, ст.-рос. Гаврилко *Котомин*, 1583 р. (Полякова 120), Петръ *Кутумовъ*, 1650 р. (Латкин 271), (похідне) *Котумова*, XVII ст. –

назва пустища в Можайському пов. колишньої Московської губ. (ОПКМ 217), рос. *Котомин* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 131), хорв. *Kotoman* (Leksik 321) < *Kotom-an*;

~ *kotoma (ЭССЯ 11, 208).

*Kozoma, *Kozomъ: пол. *Kozum* (SN V, 246) < *Kozom, чеськ. (похідне) *Kozomín* – ойконім (Profous II, 353).

*Kudoma: ст.-рос. Денись Михайловъ с. *Кудоминъ*, 1643 р. (Тупиков 605).

*Kuroma: рос. *Куромин* (КС Дн. 4, 479).

*Kuzoma: укр. *Кузоменко* (КС Дн. 1, 282).

*Kydomъ: ст.-рос. *Кундумъ* Пироговъ сынъ Оладьинъ, 1546 р. (АС I, 287) < *Колдомъ, *Колдомов* (Шумилов 212), Васко *Колдомай*, 1624 р. (ПКРК I/2, 709), Савка *Колдомец*, 1698 р. (НН 283), рос. *Колдомцев* Федор Степанов (МИКП I, 91), *Хандом* (Памяць Лоеўск. 347);

~ укр. діал. (похідне) *кулдуман* ‘бідняк, жебрак’ (Бевка 79) < *колдом-ан*.

*Kysomъ: пол. *Kulsum* (SN V, 410) < *Kulsom*.

*Kyтомъ: рос. *Колтомов* (КПУ Київ. 8, 629), пол. *Koltum* (SN V, 92) < *Koltom;

~ рос. діал. *колто́ма* ‘безнога людина, яка ходить на дерев’яному протезі’ (НОС 4, 93), *халто́ма* ‘пустун’ (Доп. 288), *халтамить* ‘швидко робити’ (Голицын 63), блр. діал. *халтамá* ‘легкодумна людина, яка багато й швидко говорить’ (Садоўскі 16), ‘пліткарка’ (ЖНС 39).

*Kyлтрома, *Kyлтромъ: пол. *Komtroma* (SN V, 104) < *Koltroma, слов’ян. (похідне) *Kontromiszki*, 1596 р. – ойконім у колишній Віленській губ. (АВК XXXII, 468) < *Kontrom-iszki (литванізоване за рахунок приєднання суфікса *-iszki*) < *Koltrom (асиміляція плавного у позиції перед дентальним);

~ рос. діал. *контромить* ‘бити’ (СРГСУ 2, 45) < *колтромить.

*Kylzoma: ст.-рос. *Кезомин* Лука Иванович, 1467 р. (Веселовский 138) < *Kьlzомин (абсорбція плавного).

*Kьrdomъ: укр. (похідне) *Кардамичове* – ойконім в Одеській обл., ст.-рос. Тимофеи Огдокимов снъ *Курдумова*, 1499 р. (Мейчик 123) < *Кордомов, рос. *Кардамич*, 1812 р. (НООВ 442), *Кордумов* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 117), (похідне) *Курдумово* – ойконім

у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN IV, 697), болг. *Кардам*, хан, 778–802 рр. (Андреев 27), пол. *Kordomeszko* (SN V, 150).

*Къргота: укр. *Корзумяк* (Holutiak 215), рос. (похідні) *Кургоминский погост* – у колишній Вологодській губ. (Челищев 143), *Коргомино* – ойконім у колишній Московській губ. (Vasmer RGN IV, 399).

*Кърсомъ: ст.-рос. Олушко *Корсомаевъ*, XV ст. (НПК II, 848) < *Корсом-аевъ*, ст.-рос. Іванъ *Кирсомоецъ*, 1691 р. (Сб. Щукина 5, 57) < *Кырсомоецъ < *Кърсомоецъ.

*Къртома: рос. *Картомин* (КПУ Дон. 19, 177), (похідні) *Къртомкова* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN V, 23), *Кортомино* – назва пустища на Псковщині (Василев Опыт 143).

*Кързомъ: слов'ян. *Курзум* (Рамієс 2, 145) < *Курзом.

*Лagома: пол. *Łaguta* (SN IV, 16) < *Łagoma.

*Lasома, *Lasомъ: укр. *Ласум* (ТД Дрогобич 244) < *Ласом.

*Legома, *Legомъ: рос. *Легомін* (КПУ Дн. 6, 507), *Легомина* ж. (Лет. ЖС 2002, № 1–13, 112), блр. *Легомина* ж. (м. Вітебськ), пол. *Legomin* (SN V, 545), чеськ. *Lehom* (Svoboda 163).

*Лęгомъ: укр. (похідне) *Лягомивский* – ойконім у колишній Полтавській губ. (Vasmer RGN V, 302).

*Лęкомъ ? / *Elкомъ ?: рос. Лука *Лекомцевъ*, 1724 р. (Вятка 160), блр. *Лекомцев* (м. Мінськ).

*Lizомъ: слов'ян. *Лизум* (Рамієс 2, 36) < *Лизом.

*L'udома, *L'udомъ: рос. (похідне) *Линдомы* – ойконім у колишній Олонецькій губ. (Списки Олонец. 213) < *Людомы, блр. *Лидум* (м. Мінськ) < *Людом, пол. (похідне) *Ludomje* – топонім.

*L'utома, *L'utомъ: ст.-рос. Іванец Халевин сын *Литомина*, 1550 р. (ТК 1550 г.: 206) < *Лютомина, *Литомин* Іван Никитич, 1576 р. (Веселовский 181), (похідні) *Литомина Большое*, *Литомина Малое*, 1558 р. – ойконіми (МИЗК I, 53), *Лютомля* – топонім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN V, 299), рос. *Литомгин* (ОДДИ 1, 368) < *Лютомкин, ст.-блр. Мішка *Літам*, 1700 р. (Памяць Петр. 55). Див. ще: (Казлова II, 206).

*Lqгомъ: блр. (похідне) *Лугамавічы* – ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 141).

*Lqкомъ: ст.-укр. Олекса *Лукомец*, 1649 р. (Реєстр 54), (по-

хідні) рос. *Лукомкино* – ойконім у колишній Нижегородській губ., блр. *Лукомы* – назва поселення в колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN V, 251), пол. *Łąkotek* (SN IV, 40).

***Ługomъ**: пол. *Ługom* (SN VI, 72).

***Łukomъ**: пол. *Łukom* (SN VI, 76).

***Małomъ**: пол. (похідне) *Małomice* – топонім на Шльонську (Rospond 11).

***Maroma, *Maromъ**: пол. *Marom, Maroma* (SN IV, 209).

***Matoma**: пол. *Matoma* (SN VI, 248).

***Milomъ**: чеськ. *Milom* (Svoboda 163).

***Mіromъ**: ст.-рос. Івашко *Мироманов*, 1696 р. (Кудрявцев 87), рос. *Мироманов* (СЖВ 102) < *Миром-ан-ов*.

***Mуromа, *Mуromъ**: ст.-рос. (похідне) *Муромино*, 1646 р. – топонім у колишньому Московському пов. (Холмогоровы 5, 127), рос. *Муромов* (Книги РФ X, 281).

***Mъlgomъ**: рос. *Малгамов* (Ніжин 137) < *Малгомов*.

***Mъlsumъ**: блр. *Мовсумов* (м. Мінськ).

***Mъrgomъ**: блр. *Мардамáй* (Бірыла 275) < *Мардом-áй*.

***Mysloma**: пол. (похідне) *Mysłomin* – топонім.

***Naъrdomъ**: слов'ян. *Naъrdom* (Trautmann AP 64).

***Neъtomъ(ъ)**: ст.-чеськ. *Nectom*, XIII ст. (Pleskalová 137).

***Neъldoma**: словц. *Nechojdoma* (TZ Bratislava 253).

***Nesědomъ**: укр. *Несідоменко* (КБСК 349).

***Nudomъ**: ст.-рос. Ефим *Нудомов*, XVI ст. (ПМДВ 304), Богдан *Нудомов*, 1610 р. (Антонов 206).

***Obostromъ (?)**: рос. *Бостром* (КЕКС 111). Пор. *Ostromъ.

***Obvitomъ**: пол. *Vytom* (SN I, 600).

***Olkomъ(ъ)**: укр. *Лакомий* (Волинськ. обл.; Анк.), рос. (похідні) *Лакомово* – ойконім у колишній Владимирській губ., *Лакомицы* – ойконім у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN V, 48) < *Лакомичи, блр. *Лакомый, Лакомка* (м. Вітебськ), пол. *Łakoty, Łakotek* (SN VI, 18–19), чеськ. *Lakoty* (ЧП);

~ ***olkomъ(ъ)** (ЭССЯ 32, 60–61).

***Olkomъсь**: рос. *Лакомцев* (СП 205), (похідні) *Лакомцево* (3) – ойконіми в колишніх Псковській та Костромській губ. (Vasmer RGN V, 48);

~ ***olkomъсь** (ЭССЯ 32, 62).

***Ordoma**, ***Ordомъ** / ***Radoma**, ***Radомъ**: укр. *Радома* (Панцьо 116), *Радом* (Тернопіль 438), *Радамчук* (Богдан 241), блр. (похідне) *Рáдомля* – ойконім у Гомельській обл. (Рап. Гом. 143), рос. (похідне) *Радомль* – ойконім у колишній Орловській губ. (Vasmer RGN VII, 504), слвн. (похідне) *Radomlje* – топонім (Im.m. 365), пол. *Radom*, *Radomy* (SN VIII, 18, 19), чеськ. *Radoma* (Svoboda 163), н.-луж. (похідне) *Radomí* – топонім (Мука III, 169). Пор. також слов'ян. (похідне) *Ардамъ – топонім на території Греції, який реконструюють як *Ordомъ* > *Radомъ* і пов'язують з особовим іменем *Radom* + суфікс -*ъ* (Malingoudis 76–77). Див. ще: (Казлова III, 209).

***Orстомъ**: рос. *Ростом* (Лет. ЖС 2002, № 14–26, 160).

***Oстомъ**: рос. *Остумов* (Рамієс 2, 546) < *Остомов.

***Ostroma**, ***Ostromъ**: укр. *Остром* (Богдан 210), *Ястромець* (ПСС 3, 967), блр. (похідне) *Астрамóвич* (Бірыла 25), рос. *Остром* (Лет. ЖС 2001, № 14–26, 146), (похідні) ст.-рос. *Остромково*, XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК II, 595), *Острамова*, XVII ст. – назва пустища (ОПКН 244), пол. *Astrom* (SN I, 90).

***Qdomъ**: ст.-рос. (похідне) *Удомли*, XVII ст. – назва пустища (ОПКН 124).

***Qdromъ**: слов'ян. (похідне) *Vqdomí* – топонім у землі історичних ободритів і велетів-лютичів (Skalová 80).

***Qsomъ**: блр. (похідне) *Усомля* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN III, 320).

***Pitomъ**: укр. *Питомець* (СНУ 1, 91), рос. *Питомец* (КПУ Ув. Дон. 1, 444), хорв. *Pitomac* (Leksik 512);

~ укр. діал. *питомий* 'спадковий' (СБук.Г 413) та ін.

***Ploskomъ**: пол. *Ploskomka* (SN VII, 409).

***Posëdomъ**: пол. *Posiadom* (SN VII, 499).

***Ръldомъ**: ст.-рос. (похідне) Івашка *Полдамасовъ*, 1673 р. (Щеглов 4) < *Полдом-ас-ов.

***Ръrsомъ**: рос. *Парсамов* – сучасне прізвище (м. Кіровоград) < *Парсомов.

***Ръrtомъ**: пол. *Partum* (SN VII, 205) < *Partom (під впливом сусіднього лабіального -*m*).

***Ръrdома**, ***Ръrdомъ**: рос. (похідне) *Пярдомля* – топонім в іс-

торичній Новгородській землі (Vasmer RGN VII, 485) < *Пердомля, пол. (похідне) *Perdomino* – ойконім.

***Рьсома**: пол. *Psoma* (SN VII, 599).

***Ракома**: рос. *Ракомін* (КПУ м. Київ 3, 28), (похідне) *Ракомина*, 1707 р. – назва пустища на півночі Росії (Довнар-Запольский 47).

***Рекомь**: чеськ. *Řekom* (Svoboda 163).

***Рѣдома**, ***Рѣдомь**: рос. (похідне) *Рѣдомы* – ойконім у Псковській обл. (Василев Опыт 274), пол. *Redam* (SN VIII, 65) < *Redom.

***Родомь**: рос. *Родумов* (м. Москва) < *Родомов.

***Рогомь**: рос. (похідне) *Рогумля* – назва урочища в Новгородській обл. (НОС 9, 146), історично – поселення (НПК II, 103), варіант *Рогумля*, XV ст. (НПК II, 430), *Рагомля* – назва пустища (ОПКН 66).

***Rudoma**, ***Rudomь**: ст.-укр. Ятцко Марковъ сынъ *Рудомець*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 318), укр. *Рудоменко* (КС Харк. 2, 233), рос. *Рудом* (СВ I, 312), *Рудомін* (КПУ Сум. 4, 108), ст.-блр. (похідне) бояре *Рудоминскии*, 1528 р. (ЛІМ 1915: 42), блр. *Рудомін* (Бірыла 354), *Рудомцева* ж. (м. Бобруйськ).

***Rydoma**, ***Rydomь**: ст.-укр. (похідне) *Рыдомль* – ойконім у Кременецькому пов., 1430 р. (АЮЗР VIII/4, 8), воно ж *Ридомиль* (Тернопільськ. обл.), пол. *Rydomina* (SN VIII, 210).

***Sadoma**, ***Sadomь**: укр. *Садома* (ТДЗ 246), рос. *Садомов* (СП 310), *Садомцев* (КП Саратов. 3, 309), пол. *Sadoma* (SN VIII, 253).

***Saroma**, ***Saromь**: укр. *Шарамá* (СП 390), *Шарамко* (Волинськ. обл.; Анк.), *Шарамович* (Holutiak 442), ст.-рос. Гридка *Шарамь*, XV ст. (НПК II, 325), Григорьев сын Иван сын *Саромова*, 1537 р. (АСМ 1497–1571 гт.: 49), рос. *Шаромов* (СП 390), *Шарамов* (Память 1, 97), (похідні) *Шаромовская*, *Шаромовы* – ойконіми в колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN X, 230), блр. *Саром* (м. Мінськ), пол. *Saroma* (SN VIII, 298), *Szaroma*, *Szarama*, *Szaram* (SN IX, 225, 278);

~ рос. діал. *шарóма* 'неохайна жінка' (СРГСУ 7, 46).

***Sěkoma**: укр. *Сікома* (Богдан 273).

***Sęgomь**: рос. *Шагам* (м. Москва) < *Шагом.

***Siroma**: слов'ян. *Сиромович* (Памяць Лоеўск. 377), хорв.

Siroma (Leksik 592), пол. *Sieroma* (SN VIII, 408), (похідне) *Sieromino* – ойконім;

~ укр. *сірома* ‘бідняк, бідолаха’ (Грінченко 4, 128).

***Skakomъ**: пол. *Skakum* (SN VIII, 438) < *Skakom.

***Smъrdomъ**: рос. (похідні) *Смердомля*, *Смердомцы* – ойконіми в колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN VIII, 380).

***Sodoma**, ***Sodomъ**: укр. *Содума* (Львівськ. обл.; Анк.), ст.-рос. *Содомко*, XVI ст. (Чечулин 83), (похідне) *Содомов*, 1647 р. – мікротопонім на р. Мулянка в колишній Пермській губ. (ПКВП 101), рос. *Содомцев* (СЛС 140), (похідні) *Большое Содомово*, *Малое Содомово* – топоніми в Нижегородській обл., хорв. *Sodoma* (Leksik 602), чеськ. *Sodoma* (ЧП), словц. *Sodoma* (TZ Trnava 162);

~ рос. діал. *содомка* ‘сварлива, криклива людина’ (СРНГ 39, 212).

***Soldomъ**: рос. (похідне) *Солодомля* – топонім (Успенский 6).

***Sorkomъ**: блр. (похідне) *Сорокомля* – ойконім у колишній Мінській губ. (Vasmer RGN VII, 457).

***Sqdoma**, ***Sqdomъ**: укр. *Судома* (КПУ Хм. 5, 575), (похідне) *Судомляк* (Львівськ. обл.; Анк.), блр. *Судома* (м. Могильов), пол. *Sudoma* (SN IX, 143), чеськ. *Šudoma* (ЧП). Сюди ж *Sandam* – антропонім у прибалтійських слов’ян (Trautmann AP 86);

~ укр. *судоба* ‘мимовільне скорочення м’язів, судорога, корчі’, заст. ‘горе, біда’ (ЕСУМ 5, 468). По-іншому див.: (Варбот 1983: 21–22). Див. ще: (Казлова II: 212);

~ рос. діал. *судомить* ‘м’яти, бгати’ (Миртов 315).

~ блр. діал. *нэсудобы* ‘нестерпний’ (Шапялевіч 133).

***Stanoma**: пол. (похідне) *Stanomino* – ойконім.

***Staromъ**: пол. *Starom* (SN IX, 30);

~ укр. діал. (похідне) *старомля* ‘старий одяг, непридатний для носіння’ (Гримашевич 152), *старомл’а* ‘доросле», розсудливе дитя’ (Никончук Листвин 90).

***Stradomъ**: ст.-рос. Івашко *Страдоминъ*, 1658 р. (Тупиков 763), чеськ. *Stradom* (Svoboda 163), пол. (похідне) *Stradomia* – топонім;

~ рос. діал. *страдомый* ‘нестерпний, бідовий’ (Барсов 1, XVIII), ‘робочий’ (Голицын 60).

***Страхома**: укр. (похідне) *Страхамський* (Богдан 290) < *Страхомський, пол. (похідне) *Strachomin* – ойконім.

***Сухома**, ***Сухоць**: рос. *Сухомин* (Рамієць 2, 244), блр. *Сухома* (м. Могильов), пол. *Suchotek* (SN IX, 139);

~ укр. діал. *сухóмл'а* ‘худа, суха людина’ (Никончук Листвин 91).

***Сугомць**: укр. *Сурамович* (Holutiak 395), блр. *Суромко* (м. Барановичі), пол. *Suromko*, *Suromiec* (SN IX, 159).

***Сутомць**: чеськ. *Sutom* (Svoboda 163), слов'ян. (похідне) *Sutomí* – ойконім у землі історичних ободритів і велетів-лютичів (Skalová 73).

***Сваргомць**: слов'ян. (похідне) *Швароман* (Рамієць 2, 493) < *Шваром-ан.

***Сьldомць**: ст.-рос. Ілья Захаров *Шандамов*, 1500 р. (Веселовский 360), Михайло *Шандамь* – ростовський князь, XVI ст. (ПСРЛ XXIV, 228) < *Салдомць, рос. *Шалдаманов* (АКН 249) < *Салдом-ан-ов, (похідне) *Салдамов Майдан* – ойконім у Нижегородській обл. (Русинов 172), слов'ян. *Stefan Suldam*, 1766 р. (АВК XXXV, 145) < *Suldom;

~ укр. діал. *совдті* ‘повільно й безперестанно йти чи щось робити’ (Сизько Полт. 81) < *сьldti.

***Сьлромць**: укр. *Шайном* (КС Дн. 4, 466) < *Салтом.

***Сьrdомць**: ст.-рос. Івашко Олексеев *Сурдома*, 1641 р. (Мосин 374) < *Сурдома (метатеза), рос. *Шурдумов* (Лет. ЖС 2000, № 7, 110) < *Сурдомов (змішування *С- ~ Ш-*; *-у-* < *-о-* під впливом лабіального *-м-*).

***Сьrgомць**: рос. *Шаргамов* (Памяць Лоеўск. 420).

***Сьвѣdomць**: рос. (похідні) *Сведомково*, *Сведомкова Виставка* – ойконіми в колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN VIII, 119), луж. *Swědom* (Wenzel II/2, 114), *Swedomtja* (Zběrka 46);

~ укр. *свідомий* ‘відомий, знайомий’ (Грінченко 4, 107) та ін.

***Сьромць**: укр. (похідне) *Сьромля* (КПУ Херс. 9, 37), слов'ян. *Сьромля* (Рамієць 2, 454);

~ блр. діал. *сьромля* ‘сирі дрова’ (Янкова 350).

***Šaloma**: слов'ян. *Шалома* (ПККГ 1887: 203).

***Široma**: пол. *Szyromia*, *Szyromin* (SN IX, 413).

***Šutoma**: рос. (похідне) *Шутуминский* (ОМ 1, 614) < *Шутуминский.

Ščьrtomъ?** (Šьrtomъ?**): ст.-рос. *Шертонец* Иван Васильев, XVII ст. (ТК II, 736).

***Taroma**, ***Taromъ**: рос. *Тарумов* (РСД 618) < *Таромов, (похідне) *Тарумовка* – ойконім у колишній Саратовській губ. (Vasmer RGN IX, 17), пол. *Taromin* (SN IX, 497).

***Terbomъ**: полаб. (похідне) *Tribom*, 1268 р. – ойконім, із *Treboŋ (Trautmann I, 173).

***Těxoma**, ***Těxomъ**: ст.-рос. Андрюшка, прозвище Тренка, Лукинъ сынъ *Техомовъ*, 1647 р. (ПКВК 142), пол. (похідне) *Ciechomin* – топонім.

***Togomъ**: пол. (похідне) *Tangomicz*, 1315 р. – топонім (Jeżowa Rugia 40), н.-луж. (похідне) *Tuġoŋ* – ойконім (Мука SMM 37).

***Tuxomъ**: рос. (похідні) *Тухомичи* (2) – ойконіми в колишній Псковській губ. (Vasmer RGN IX, 232), чеськ., полаб. *Tuchot* (Svoboda 163). Пор. ще ойконім *Tuchemitz*, 1333 р. – на території Саксонії, який виводять від антропоніма *Tuchot (HOS II, 488).

***Turoma**: ст.-рос. (похідне) *Турумичи*, XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК II, 283), рос. *Турома* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 240), блр. *Турумина* ж. (м. Мінськ), хорв. *Turoman* (Leksik 695) < *Turom-an*.

***Tьlgomъ**: рос. (похідне) *Тогомово* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN IX, 114) < *Толгомово (абсорбція плавного).

***Tьlkomъ**: пол. (похідне) *Tolkemitze*, 1314 р. – топонім (Jeżowa Rugia 40), н.-луж. (похідне) *Tlukoŋ* – ойконім (Мука SMM 57).

***Tьgxoma**: пол. (похідне) *Tarchomin* – топонім.

***Tьgkomъ**: укр. (похідне) *Туркомак* (КПУ Ув. Дон. 11, 225) < *Турком-ак*.

***Tьgzomъ**: укр. (похідне) *Турземецький* (Богдан 308) < *Турзом-ець-к-ий.

***Věstomъ**: ст.-рос. Исачко *Вештомов*, 1680 р. (Полякова 50) < *Вестомов.

***Větomъ**: укр. *Вітьом* (КС Київ. 1, 162).

***Vidoma**, ***Vidomъ**: пол. *Widomek* (SN X, 190), ст.-чеськ. *Widoma*, 1160 р. (Pleskalová 143).

***Viromъ**: пол. *Irom* (SN IV, 221) < *Wirom.

***Vьldoma**, ***Vьldomъ**: ст.-рос. Максимко *Андомец*, 1496 р. (ПКОП 11) < *Валдомец, *Выдома* Дмитрий Васильев, 1564 р. (Веселовский 74) < *Вьлдома, рос. *Алдомин* (КПУ Дон. 8, 37) < *Валдомин, (похідне) *Ильдомово* – топонім у колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN III, 624) < *Вьлдомово < *Вьлдомово, блр. (похідне) *Вайдомішки* – ойконім у Гродненській обл., із *Вайдома* < *Валдома + лит. суфікс *-ішки*.

***Vьlgoma**, ***Vьlgomъ**: ст.-рос. (похідне) *Ылгомель*, 1498 р. – топонім (ПКНЗ I, 143) < *Вьлгом-ј-ь, рос. *Ильгамов* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 95), блр. (похідне) *Ольгомель* – назва маєтку в колишній Мінській губ. (Ярмолович 140), пол. *Wilgota* (SN X, 230), слов'ян. *Algat* (Trautmann AP 12) < *Walgot.

***Vьlxomъ**: пол. (похідне) *Олхомяк* (КС Од. 3, 928).

***Vьlkoма**, ***Vьlkomъ**: рос. *Волкомич* (Лет. ЖС 2000, № 1–13, 35), пол. *Wilkoма*, *Wilkom* (SN X, 233).

***Vьltoma**, ***Vьltomъ**: ст.-рос. (похідне) *Олтотово*, 1608 р. – ойконім у колишньому Яранському пов. (АПШ 318) < *Волтотово, рос. *Антомов* (СП 27) < *Валтомов (-н- < -л- перед зубним), *Ватомов* (Лет. ГС 2005, № 6, 39) < *Валтомов, пол. *Wojtom*, *Wojtotek* (SN X, 297) < *Woltom / *Woltom. Сюди ж пол. *Jachtoma* (SN IV, 241) < *Автомта (J-протеза, оглушення *w* > *f* > *ch*) < *Waltoma (втрата артикуляційно малоенергійного *W-).

***Vьrdomъ**: ст.-рос. Сенка *Вордомаевъ*, 1628 р. (ПКРК I/3, 761), блр. (похідне) *Вардомичи* – ойконім у колишній Мінській губ. (Ярмолович 24).

***Vьrxomъ**: ст.-укр. *Вархом* Міхалко, XVI ст. (Жерела II, 252), рос. *Архомов* (Рамієс 2, 47) < *Вархомов.

***Vьrtoмъ**: рос. *Уртамов* (КП Алтай 2, 563) < *Вуртомов, *Артакин* (Лет. ЖС 2006, № 40, 124) < *Вартамкин.

***Vьrzomъ**: рос. (похідне) *Варзумовский Верхний* – мікротопонім у Пінезькому р-ні Архангельської обл. (Симина 30).

***Vьzpitomъ**: рос. *Воспитомцева* ж. (Рівне 333).

***Vьrdomъ**: рос. (похідне) *Вердумаев* (Рамієс 2, 290) < *Вердомаев.

***Vьrxoma**, ***Vьrxomъ**: укр. *Верхомий* (ПСС 1, 335), (похідне) *Верхомля* – топонім у Львівській обл., ст.-рос. (похідне) *Верхомо-*

во, 1568–1569 рр. – ойконім у колишній Ярославській губ. (ПМЯ II, 59), рос. *Верхомин* (Богдан 318).

*Въртома, *Въртошь: ст.-рос. (похідне) *Вертомино*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 302), рос. *Вертамов* (Пура Край 3, 162) < *Вертомов, *Вертумов* (Рамієс 2, 171).

*Вързошь: рос. *Вирзум* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 49) < *Вирзом.

*Загърдомъ: слов'ян. *Загордум* (Рамієс 2, 440) < *Загордом (під впливом лабіального -м).

*Zavelkomъ: чеськ. *Zavlekom* (Svoboda 163).

*Жаромъ: рос. *Жаром* (м. Москва).

*Жидомъ: ст.-блр. (похідні) *Жидомля* – гідронім [«*ku ruszaiowi Zidomli*», XVI ст. (ПКГЭ I, 44)], *Жыдомль*, 1606 р. – топонім (Гильтебрандт 82), *Жидомлянская*, 1611 р. – назва сінокоосу в колишній Гродненській губ. (Каталог 734), серб. (похідне) *Жидомишта*, 1349 р. – топонім (Славева 214), пол. *Żydomik* (SN X, 611), (похідне) *Żydomice* – ойконім у Равському пов. (SG XIV, 883).

*Žiroma: полаб. (похідне) *Zurromin* – ойконім, із *Žiromino (Trautmann 175);

~ блр. діал. (похідне) *жыро́мскі* ‘ненажерливий’ (Сцяцко 57).

*Житома, *Житомъ: укр. (похідні) *Житоменко* (Рамієс 2, 265), *Житомя* – назва джерела (Волинськ. обл.; Анк.), болг. (похідне) *Житом*, 1431 р. – топонім, зараз не існує (Займов БГИ 108), н.-луж. (похідне) *Žitom* – ойконім (Мука SMM 57).

III. АНТРОПОНІМНІ ЕТЮДИ

Князь Пургас і «Рґсь Пґргасова» (лінгвістичний коментар)

Словосполучення «Рґсь Пґргасова» як адміністративно-територіальна одиниця згадується єдиний раз у Лаврентіївському літописі під 1228 р. Тоді великий князь Юрій Всеволодович здійснив військовий похід в «землю Мордовськую», під час якого муромський князь Юрій Давидович пограбував і спалив *Пургасову волость* («пожгоша жита и потравиша, и скоты избиша, полонѣ послаша назадѣ, а Мордва вѣѣгоша в лѣсы своя, вѣ тверди, и кто не вѣѣгль, тѣхъ избиша») (ПСРЛ I, 191). Дізнавшись про це, князь волзьких болгар направив до місця подій свою дружину, і руське військо змушене було повернутися назад. У квітні наступного, 1229 р., Пургас із мордовою оточив Нижній Новгород, але «отвишася нхъ Новгородци» (ПСРЛ I, 192), а владимирське військо у відповідь сукупно з половцями «изви Мордву всю и Рґсь Пґргасову, а Пґргас едва в малѣ ґтече» (ПСРЛ I, 192).

У науковій літературі ім'я князя Пургаса однозначно кваліфікують як мордовське. Такої точки зору дотримувались укладачі Показчика до перших восьми томів ПСРЛ (УПСРЛ 188), а також історики, археологи, етнографи (Голубовский 1888: 55; Смирнов 1951: 48; Попов 1948: 111; Попов 1965: 55; Демидов 1884: 8; Марков 1914: 22 та ін.). Проте, як правильно зауважив В.В. Седов, відповісти на питання, що це була за Русь, яким чином вона опинилася в мордовських землях, чому за неї заступилася Волзька Болгарія, майже неможливо (Седов 2001: 13).

На наш погляд, симптоматичний сам зміст літописного фрагмента «изви Мордву всю и Русь Пургасову», в якому чітко протиставлено мордву як етнос і острівець давньої Русі в інородному оточенні – руську волость, очолювану Пургасом.

Вважаємо, що цей антропонім можна задовільно прокоментувати на слов'янському мовному ґрунті, через те що в мордовській мові (ерзя і мокша) для цього немає відповідних лексико-словотвірних засобів. Із дериваційної точки зору *Пургас* можна зіставити з численними похідними на *-ас* антропонімами, пор., наприклад, українські прізвища *Бендас*, *Бурбас*, *Валгас*, *Гермас*, *Горбас*, *Дурдас*, *Кордас* та ін., російські – *Балмас*, *Балтас*, *Бирбас*, *Бурмас*, *Калгас*, *Мурдас* і под., для яких, як правило, можна знайти відповідні апелятиви-мотиватори (: укр. *Любас* < *любас* ~ *любити*, *Лобас* < *лобас* ~ *лоб* [детальніше див.: SP II, 32-33]). Щодо антропоніма *Пургас*, то його можна кваліфікувати як лексико-семантичне утворення від *пургас, пор., наприклад, (похідне) рос. діал. (вологдськ.) *пурга́ско* ‘низькоросла людина, недоросток’, ‘про малюка, дитину’ (СРНГ 33, 135). Літописне ім'я *Пургас*, до того ж, не ізольоване й не поодинокі: про його продуктивність та ареал, – а це дуже важливі показники, – опосередковано свідчать назви населених пунктів у різних регіонах Росії, наприклад, *Пургасово* – в колишніх Ярославській, Костромській, Тамбовській, Тверській губ., *Пургасы* – в колишній В'ятській губ., *Пургасовка* – в колишній Тульській губ. (Vasmer RGN VII, 445). Особливо цінний факт фіксації слов'ян. *Porgas* під 630 р. у «Слов'янському іменослові» М. Я. Морошкіна (Морошкин 154) – «ідеальний» фонетичний прототип для формально модифікованого *Пургас* (*o* > *y* під впливом початкового лабіального *П-*), а також фіксації в хронологічно пізніших джерелах: ст.-рос. *Пургасовъ* Воинъ, XVI ст. (ОЦА 133), рос. Тимофей *Пургасовъ*, 1701 р. (МИВ 4, 191), *Пургасов*, 1892 р. (ПК Кур. Г 1892: 87).

Апелятив *пургас* з точки зору словотворення можна зіставляти як з дієслівною, так і з іменною лексикою. Виходячи з рос. діал. *парга́ть* ‘сильно, далеко кидати що-небудь’, *запарга́ть* ‘забризкати’, кашуб. *purgac* ‘швидко їхати’, похідних *napurgac*, *vpurgnoc* ‘збити кого-небудь’, *odpurgnoc* ‘відчепитися’, *prǣpurgnoc* ‘скористатися багатом’ та ін., Т. В. Горячева реконструює псл. *prǣgati.

При цьому значення 'сильно, далеко кидати; бризкати' трактується як 'робити швидкі, енергійні рухи' (Горячева 1988: 69), що дозволяє залучити в коло формально й семантично споріднених форм кашуб. *purgac sq* 'ковзатися', *purgac* 'швидко їхати возом', пол. діал. *pyrgać* 'кидати каменем' (Boryś, Popowska-Taborska IV, 140), а також пол. діал. *pergnać* 'сіпнути', *pyrgać* 'стрибати', *pyrgnać* 'штовхнути' (Kańlowicz IV, 74, 458), блр. діал. *шпургнуць* 'кинути', *шпáргаць* 'кинути чим-небудь', *шпáргацца* 'кидатися, нервувати' (СБГ 5, 495, 497), рос. діал. *поржѣть* 'заставляти рухатися кого-небудь у різних напрямках, сильно ганяти' (ИОС 2, 169), *паргáть* 'швидко бігати' (СРНГ 25, 219), *шпарнѣть* 'сильно вдарити по чому-небудь' (НОС 12, 106) < *шпаргнѣть і под. З точки зору семантики до цих дієслів дуже близькі прикметники схв. *пргав* 'гарячий, запальний; нестримний, грубий' (Толстой 685), болг. *пъргав* 'надмірно рухливий; швидкий, легкий' (Речник СБКЕ II, 935), які свідчать про наявність однокореневих утворень й у південнослов'янських мовах.

З-поміж іменних похідних, які можна об'єднати під архетипом *(s)пъргъ, -а, вкажемо укр. діал. *пурга* 'стара потворна людина' (АУМ 1, 838), рос. діал. *пурга* 'про навіжену, шалену людину', 'відросток, відгалуження оленячих рогів' (СРНГ 33, 135), *пáргá* 'тонке коротке полотно, яке вичесують із льону, прядива; вически', *пáрга* 'льоновий пух, порох, який сиплеться при тканні під ткацький стан', *паргá* 'залишки плутаних ниток, обрізків основи після ткання' (СРНГ 25, 218, 219) < *'те, що відокремлено, відкинуто в сторону', болг. діал. *пурга* 'швидкий, жвавий; меткий, легкий' (Стойчев 235), укр. діал. *шпáрга* 'мотузка' (Жегуц 167), можливо, *пурга* 'непривітна людина', 'лютий кудлатий собака', *пéргá* 'лютий собака' (Горбач 61, 63), якщо вони не з *пърга, кашуб. *purga* 'черевик або туфля на дерев'яній підошві, підбитій дротом' (Sychta IV, 225) та ін. Потенційність псл. *спърга засвідчується на основі лит. *spùrgas* 'брунька' (Lybeis 581) < *'те, що вискакує, з'являється в результаті поштовху, швидкого руху'.

До списку найдавніших (локально обмежених) похідних від *пърга / *пъргъ необхідно віднести рос. діал. *скапържнѣный* 'сварливий, безглуздий'. О.О. Шахматов пов'язував його з *копърза* 'сварлива, безглузда людина' (Фасмер III, 633), хоча точніше – зі

*скапърга < *sko-pъrġa. На основі якісного та кількісного аблауту псл. *ръrġa / *ръrġь пов'язані з *ръrġa, *щъръrġa [відновлено в: (Шульгач 1997: 95-103)], *коръrġa (пор. рос. діал. *кўперъrġa* 'завірюха'; СВГ 4, 20), *porġь, які цементують генетично слов'янську словотвірну мікросистему.

Не менш важливий аргумент на користь слов'янської генези антропоніма *Пургас* – словотвірне антропонімне (ширше – ономастичне) гніздо, в якому він функціонує. Ось деякі його компоненти:

***Ръrġa**, ***Ръrġь(ġь)**, ***Ръrġo**: укр. *Пурга* (КС Зап. 95), *Пург* (КПУ Зап. 12, 256), *Пурго* (ПД Дн. 4/3, 48), рос. *Поргина* ж. (КС Зап. 153), *Парга (*Пурга), відновлювані з топонімів *Паргино*, *Паргина*, *Пургинской* – в колишніх Костромській та Пермській губ. (Vasmer RGN VI, 582; VII, 445) – усі без ефекту першої палаталізації, хорв. *Порга* (Морошкин 154), болг. *Паргов* (Илчев 380), слвн. *Purg* (ZSSP 495), слвц. *Purgy* (TZ Tрнава 152), пол. *Purga* (SN VII, 620). Пор. також топоніми: хорв. *Parg*, хорв., слвн. *Purga* (Im. m. 325, 361) та ін. Укр. *Шпурга* (КС Дн. 4, 470), пол. *Szparga* (SN IX, 326), слов'ян. *Spurge*, 1425 р. (Trautmann AP 97) < ***Сръrġa**, ***Сръrġь** – форми з мобільним *S-*.

***Ръrġadlo** / ***Сръrġadlo**: укр. *Шнарғало* (СНУ 1, 183), рос. *Пургайлов* (СКТ 658), *Шпурғалов* (Лет. ЖС 2004, № 40-52, 272), блр. *Шпурғалов* (м. Мінськ).

***Ръrġajъ**: рос. *Пургаев* (КПУ Харк. 1, 551), слвн. *Purgaj* (ZSSP 495), пол. *Purgaj* (SN VII, 620).

***Ръrġакъ**, ***Ръrġаць**: ст.-укр. *Иван Пуркгацькии*, 1649 р. – антропонім у козацьких реєстрах (Реєстр 72), укр. *Пургач* (СКТ 619; КПУ Жит. 11, 545), рос. *Алексей Савельев сын Паргачев*, 1710 р. (ЗХ 157), *Паргачев* (Память 2, 216), пол. *Pargacz*, *Purgacz* (SN VII, 201, 620), слвц. *Pargáč* (TZ Nitra 43);

~ укр. діал. *поргáч* (*пирьгáчь*, *пергáч*) 'кажан' (Онишкевич 2, 62), кашуб. *purgáč* 'ковзаняр' (Sychta IV, 225).

***Ръrġань**, ***Ръrġань** / ***Сръrġань**: укр. *Парган* (м. Ковель), *Парганенко* (СКТ 599), ст.-рос. *Кирман Евстафьев Пурганов*, 1615 р. (Веселовский 261), рос. *Парган* (Рамієць 2, 76), пол. (похідне) *Parganu* – назва поля (Leyding II, 358), *Spurganu* – топонім у Тельшовському пов. (SG XI, 151), *Pargan* (SN VII, 201).

***Ръгунъ** / ***Сръгунъ**: ст.-укр. *Шпоргун*, 1670 р. (Коць 33), укр. *Поргун* (КПУ Дн. 8, 497), слов'ян. *Пиргунъ* (Магницький 67).

***Ръгала**, ***Ръгаль**, ***Ръгаль** / ***Сръгала**: укр. *Пургаль* (КБС 296), пол. *Purgal, Purgał, Purgala, Pyrgał, Pyrgala, Szpargala* (SN VII, 620, 636; IX, 326).

***Ръгала**, ***Ръголь**, ***Ръголь**: укр. *Паргола* (КПУ Дн. 1, 169), рос. (похідне) *Парголово* – ойконім у колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN VI, 582), пол. *Purgoł, Purgol, Pargoł, Pargol* (SN VII, 201, 620).

***Ръгуль** (?): рос. *Пиргулов* (СКТ 619).

***Ръгосъ**: ст.-рос. Воин Тимофеевич *Пургосов*, 1587 р. (Веселовский 261), (похідне) *Пургосово* – назва поселення в колишній Тверській губ. (СССТв. VIII/2).

***Ръгузь**: ст.-рос. Сава Кириловъ сынъ *Пургусовъ*, 1636 р. (Троицкий 14), Левонтей Ивановъ сынъ *Пургусовъ*, поч. XVII ст. (ККК 166), рос. *Пургусов* Тимофей, 1707 р. (БВ 162), (похідне) *Пургусово* – топонім у колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN VII, 445), варіант *Пургосово* (Кусов 120).

***Ръгазь** / ***Сръгазь**: рос. *Пургашев* (м. Москва), блр. *Спур-гяш* (м. Мінськ).

***Ръгожь**: (похідне) *Prgoševo* – топонім у Боснії та Герцеговині (Im. т. 355).

***Ръгуьш**: рос. *Пургыш* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN VII, 445), він же – як починок на р. Мала Сарагулька (МСВГ VII/2, 68), *Паргыш-Касы* – ойконім у колишній Казанській губ. (Vasmer RGN VI, 582), другий компонент якого пов'язаний з чуваськ. *каса* 'поселення, невелике село, сільська вулиця' (Мурзаев II, 267-268).

***Ръгать**(жъ): пол. *Purgat* (SN VII, 620).

***Ръготъ** / ***Сръготъ**: рос. *Спургот* (Лет. ЖС 2007, № 33, 139), пол. *Purgot* (SN VII, 621).

***Сръганъ**: рос. (похідне) *Супорганово* – топонім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VIII, 644).

***Сърьга**: рос. *Чапоргина* ж. (Лет. ЖС 2004, № 36, 156), *Чапаргин* (Ратієць 2, 480).

І останній, екстралінгвістичний момент. В басейні р. Сура на правому березі Волги, в мордовських землях, зусиллями археоло-

гів відкрито скупчення пам'яток іменьківської культури. Предками її носіїв, судячи з авторитетної заяви Г. І. Матвеевої, було землеробське населення Верхньої Наддніпрянщини та суміжних земель Волині й Поділля – слов'янське в своїй основі (Матвеева 1981: 52–73; Васильев, Матвеева 1986: 146). Тому цілком імовірно, що цей значний острівець іменьківських археологічних старожитностей на території сучасної Мордовії можна ідентифікувати з попередниками Пургасової Русі першої третини XIII ст. (Седов 2001: 13). Завдяки саме іменьківцям у пермські мови і до фінських племен проник етнонім *русь* – ним могла називатися якась значна частина слов'янського населення бас. Середньої Волги – Нижньої Ками. Це могло статися до часу розпаду прапермської мовної спільноти, тобто близько VIII ст. н.е. (Трубачев 1993: 51; Седов 2001: 7 і наст.).

Лябушка, Лабушка, Балабушка і под.)*

Російські прізвища *Лябушка / *Лабушка (первісно, очевидно, глузливі прізвиська), які відобразилися в назвах поселень *Лябушки* – в колишній Олонецькій губ., *Лабушкино* – в колишній Костромській губ. (Vasmer RGN V, 29, 301), можуть зіставлятися з рос. діал. (вологодськ.) *лябушка* ‘здобна булочка’ (СВГ 4, 61), *лябуша*, *лябушка* (олонецьк.) ‘коров'ячий кіз'як у формі перепічки’ (СРНГ 17, 252), *лябуш*, *лябуша*, *лабушка* (карельськ.) ‘коров'ячий послід’ (СРГК 3, 86, 171) та ін. < ‘що-небудь кругле, подібне на перепічку’. Ця лексика, на наш погляд, формально вторинна, фонетично модифікована за рахунок редукації початку слова. Підстави для такого припущення дає порівняння її з ідентичними за значенням лексичними відповідниками з інших діалектних зон, а саме: *алябушка* (свердловськ.) ‘картопляний млинець’, *алябушки* мн. (пермськ., в'ятськ., уральськ.) ‘невеличкі короваї [...]’, *алябушка* (архангельськ., курськ.) ‘маленькі пиріжки з горохової муки [...]’ (СРНГ 1, 229, 248) і под. До цього списку можна додати *олябуш* (читинськ.) ‘невдало спечений хліб, пиріг’, *олябушки*

*) Видозмінений варіант статей: *Лябушка* // Русская речь. 1999. № 4. С. 81–84; Из русской диалектной лексики. II (абайда, арда, лябушка, шоболда) // Филологические исследования. Донецк, 2000. Вып. II. С. 357–366.

мн. (пермськ.) 'млинці, оладки', *олабушка* (північнодвінськ.) 'млинчик, оладка, перепічка' (СРНГ 23, 180), *елáбыш* (архангельськ.) 'млинець' (СРНГ 8, 336) тощо.

Припускаємо, що й цей ряд прикладів із початковими *a-*, *o-*, *e-* не споконвічний, а своєрідна проміжна ланка формально трансформованої по діалектах лексики, яка сягає базових етимонів з етимологічним анлаутним *b-*. Пор., перш за все, рос. діал. *балабу́х* (донськ.) 'невеличка булочка', *балабу́шка* 'пончик' (Ткаченко 56), *бала́бушка* (новгородськ.) 'маленька булка з пшеничної муки', (псковськ.) 'ячмінний, житній колобок, хліб' (СРНГ 2, 68), *бала́бушка* (новосибірськ.) 'млинець з тіста' (Новосиб. 17), для яких можна вказати лексико-семантичні відповідники в українських та білоруських діалектах: *бала́бушка* 'вид мучної страви, галушки' (СБук.Г 22), *бала́бушка* 'невеликий продовгуватий пшеничний млинчик' (Гайдукевіч 65), 'булочка з пшеничної чи житньої муки' (ЭСБМ 1, 286), *балабу́шка* 'невеликий хлібець, булочка з пшеничної чи житньої муки' (ДСБр. 17). При цьому важливо відзначити, що подекуди (в одних і тих самих говірках) паралельно функціонують форми з початковим *b-* і без нього: рос. діал. *ала́бушки* = *альябу́шки* (уральськ.) 'млинчики' ~ *бала́бушечка* 'маленька булочка з варенням', *болябу́шки* мн. 'булочки' (СРГСУ Доп. 14, 37).

Стосовно семантики наведена лексика може бути зведена до більш загального значення 'що-небудь округле, опукле', яке реалізувалося в конкретних семантемах 'млинець', 'булочка', 'коровай' і под., що опосередковано підтверджується лексичним матеріалом із «некулінарної» сфери, пор. рос. діал. *балобушка* 'про велику дитячу голову' (СРНГ 2, 84), блр. діал. *бала́бушка* 'потовщення, гуз, бородавка', *баламбу́шка* 'котушка ниток' (ТС 1, 39) < **балабу́шка* (форма з експресивним губним *-m-*) і под.

Зі структурно-етимологічного погляду вихідне *болобушка* (варіанти *балабушка*, *балабушка*) – похідне з суфіксом *-к-* від *болобуха* / *болобуша* (варіанти *балабуха*, *балабуша*), які також фіксуються в східнослов'янських діалектах з «кулінарним» значенням. Пор., наприклад, рос. діал. *бала́буша* 'випічка' (СРГК 1, 33), 'білий хліб, булка' (СРНГ 2, 68), блр. діал. *балабу́ша* 'житній або пшеничний хліб', *бала́буша* 'булка з начинкою' (ЭСБМ 1, 286),

укр. діал. *балабу́х* 'невелика хлібина', *балабу́хи* мн. 'пампушки', *балабу́шки* мн. 'товсті коржики' та ін. (ЕСУМ 1, 122).

Ця етимологічна процедура була необхідна для того, щоб зрозуміти походження ряду антропонімних одиниць, поданих нижче, які, виникнувши семантичним способом, відображають відповідні фонетичні зміни в анлауті. Для зручності подамо їх під відповідними гаслами (при цьому слід узяти до уваги різноманітну діалектну реалізацію кореневих морфем, побудованих за схемою *tol*).

*Volbuxa, *Volbuxъ / *Volbuša *Volbušъ: укр. *Болубуха* (КПУ Зап. 1, 85), *Балабух* (КПУ Льв. 1, 37), *Балабу́ха* (Пура СПР IV, 10), *Балабушка* (КПУ Київ. 1, 629), *Белабу́шко* (Пура СПР V, 91), *Лабуш* (КПУ Од. 6, 97) < *Алабуш < *Балабуш, *Лябу́ха* – прізвисько (сmt Свितязь Шацьк. р-ну Волинськ. обл.; Анк.), (похідне) *Балабушині Верби* – ойконім у Полтавській обл.; блр. *Балабушка* (Бірыла 36); ст.-рос. Ждан *Олабухин*, 1584 р. (Веселовский 11), рос. (похідні) *Большие Алабухи*, *Малые Алабухи* – ойконіми в колишній Тамбовській губ., *Алабухино* (2), *Алабушево* – назви поселень у колишніх Владимирській, Костромській, Московській губ. (Vasmer RGN V, 48), *Лабушево*, *Лабухино* – в колишній Рязанській губ. (Списки Ряз. 547); очевидно, сюди ж пол. *Łobuch*, *Łobuszko* (SN VI, 49), чеськ. *Labiš* (ЧП). Зі східнослов'янських мов різними шляхами були запозичені повноголосні антропонімолексеми: хорв. *Balabušić* (Leksik 20), чеськ. *Balabuch* (ЧП), пол. *Bałabuch*, *Bałobuch* (SN I, 146, 151) і под. Пол. *Włabuch* (SN I, 359), судячи з реалізації формули *tol*, очевидно, запозичено з чеської чи словацької мов.

На рівні суфіксальної варіантності *Volbuxъ / *Volbušъ пов'язані з:

*Volbaxa, *Volbaxъ / *Volbaša, *Volbašъ: укр. *Болубаш* (Богдан 19), *Балюбах* (м. Сміла Черкаськ. обл.), *Балюбаш* (КПУ Дн. 9, 252), *Болюбаш* (с. Струтинь Золочівськ. р-ну Львівськ. обл.; Анк.), *Лябах* (КПУ ІФ 3, 225) < *Алябах < *Баляха, *Лябашки* мн. – прізвисько (с. Соснівка Конотопськ. р-ну Сумськ. обл.; ОКГУМ), *Лабаш* (КПУ Харк. 14, 182); ст.-рос. *Алабашъ* Алексѣвъ сын Кѣдравцавъ, 1574 р. (ПРПР 50), рос. *Балабашин* (КПДЖЗ 1, 79); можливо, пол. *Łobach*, *Łobasz* (SN VI, 49), чеськ. *Labaš* (ЧП);

~ *bolbaха, *bolbaхъ / *bolbaшь: укр. діал. *бала́бух* ‘повільна, вайлувата людина’ (СБук. Г 22), *балаба́ха* ‘м’ячик, який робили пастушки з коров’ячої шерсті’ (Аркушин 1, 8), рос. діал. *балаба́шка* ‘короваєць на конопляній олії’ (Доп. 4), ‘кулька з вареної розтовченої картоплі, обкачана в муці або підсмажена’ (ПОС 1, 97), блр. діал. *балаба́шка* ‘печиво з муки, перепічка’ (СБГ 1, 155).

*Bolboха / *Bolboša: укр. *Лябоха* (с. Боремець Млинівськ. р-ну Ровенськ. обл.; Анк.) < *Алябоха < *Балябоха, блр. (похідне) *Болабошки* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 449); можливо, пол. *Łoboch*, *Łobosz* (SN VI, 48, 49), чеськ. *Laboš* (ЧП);

~ рос. діал. *балабошки* мн. ‘пампушки, оладки’ (Даль 1, 41).

*Bolбухъ / *Bolбушь: ст.-рос. *Олабыш* Федор, 1491 р. (ПСРЛ XXVII, 362), *Алабыш* Колобов сын Перепечин, 1550 р. (Веселовский 11), (похідні) *Булыбышева*, 1624 р. – топонім (Успенский ОО 143), *Олабышево* / *Лябышево*, XV ст. – топонім в історичній Новгородській землі (НПК I, 174; ПКНЗ I, 43), *Алябышев* – назва поселення в колишній Пермській губ. (Vasmer RGN I, 100), *Алабышево* – ойконіми в колишніх Псковській та Ярославській губ. (Vasmer RGN I, 48), *Лябышев* – сучасне прізвище (КПУ Луг. 6, 500), блр. *Балабышка* (Бірыла 36);

~ рос. діал. *балабы́шка* ‘кругла житня хлібина’ (ПОС 1, 98), *олябы́шка* ‘ласкаве звертання до дитини’, *олябыш* ‘маленька кругла хлібина з ячмінної муки’ (СРНГ 23, 195).

Виходячи з цього, можна критично поставитися до гіпотези про тюркське походження російського прізвища *Алабышев*, яке виводять із татарськ. *ala baş* ‘пістрява голова’ чи *alab* ‘велика корзина’ + пестливий суф. -уѣ, -ѣ (Баскаков 257).

Розглянутий антропонімний матеріал із консонантами -х- / -ш- у суфіксальній морфемі – це фрагмент розлогого дериваційного антропонімного гнізда з чільними *Bolbъ, *Bolba < *bolbъ, *bolba, майбутній опис якого буде неповним без врахування фонетичних зрушень, описаних вище.

З іншого боку, потенційним мотиватором для апелювання *лябушка* та ін. і пов’язаних із ним антропонімів може бути діалектна лексика з ініціальним к-. Для підтвердження цього припущення зішлемося на рос. *калабу́шка* (московськ.) ‘круглий крендель’,

(калінінськ.) 'кругла паляниця [...]', (олонецьк.) 'круглий пиріг із толокном', *колябушка* (свердловськ.) 'картопляна оладка', *колабушек* = *колобушек* (воронезьк.) 'прісний млинець' (СРНГ 14, 148, 221), *колабушка* (карельськ.) 'кругла ватрушка з картопляною начинкою' (СРГК 2, 397), *колобушка* = *колобок* (вологодськ.) 'випічка круглої форми' (СВГ 3, 84) та ін. Таким чином, аналізоване *лябушка* / *лабушка* можна зводити до *калябушка / *калабушка (через стадію *алябушка / *алабушка) < *колобушка *'кулінарний виріб округлої (овальної) форми'. Стосовно структури *колобушка – зменшувально-пестлива форма від *колобух*, -а, пор., наприклад, рос. діал. *колобу́х*, *колобу́ха* (олонецьк.) 'круглий пиріг із толокном' (СРНГ 14, 147).

Додамо, що наведена апелятивна лексика активно відобразилася у сфері антропонімії. Пор.:

*Kolbaxa, *Kolbaxъ / *Kolbaŝь: ст.-рос. Лукьянко Семеновъ сынъ *Колыбахинъ*, 1621 р. (ДД V, 819), *Колобашевъ* Василей Ивановъ, XVII ст. (Самоквасов II, 286), (похідне) *Колыбашево*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 326), хорв. *Klobaš* (Leksik 300);

~ укр. діал. *колубах* 'струдель' (Верхратський 1877: 27) < *колобах, рос. діал. *колоба́шка* 'великий шматок хліба' (Ванюшечкин 176), *кулыба́ш* 'круглий пиріг без начинки' (СВГ 4, 17) < *колобаш, *кулебяха* 'житній млинець' (СРНГ 16, 55) < *колобаха та ін.

*Kolbuxa, *Kolbuxъ / *Kolbuŝь: укр. *Калабуха* (КПУ Херс. 8, 228), блр. (похідне) *Колобухино* – назва поселення в колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN IV, 311), ст.-рос. Тимошка *Калабухъ*, 1645 р. (ПВ 27), Елизаръ *Калабухов*, 1685 р. (Никольский Выпись 44), рос. *Колобухов* (КПУ Харк. 12, 326), *Кулабух* (ЗЗД 423) < *Колобух, *Калабухов* (КПУ Луг. 4, 568), пол. *Kłobuch*, *Kłobusz* (SN V, 8, 9), чеськ. *Klabouch* (ЧП). Зі східнослов'янських мов запозичено пол. *Kołobuch* (SN V, 86), *Kalabuch*, *Katubusz* (SN IV, 451, 457);

~ рос. діал. *колобу́ха* 'товста оладка [...]'(НОС 4, 75), *колобу́шка* 'випічка круглої форми' (СВГ 3, 84), *кулебуха* 'булочка із залишків тіста' (СРНГ 16, 55) < *колобуха та ін. (див. вище).

*Kolboxъ: чеськ. *Klaboch* (ЧП).

Отже, при пошуках генетичних зв'язків для прізвищ типу *Ла-*

бушка, Лябушка слід мати на увазі потенційність їхнього входження до етимологічних гнізд *Bolbaxъ, -а чи *Kolbaxъ, -а (за рахунок втрати початкових **B-*, **K-* та подальшої формальної еволюції). Стосовно мотивації апелювальною лексикою кулінарної сфери, то вона могла використовуватися в переносному (метафоричному) значенні. Підтвердження сказаному – типологічні паралелі: укр. *Перепічка* (СП 270), ст.-рос. Тихон *Коровай*, 1458 р. (Веселовский 156), *Оладья* Андреев Клементьев, 1470 р. (Веселовский 230), *Оладка* Гаврилков, 1478 р. (АЮБ II, 545), Данило Васильевич *Блин* Монастырев, XV ст. (Веселовский 40), Денис *Лепешка*, 1607 р. (Веселовский 180) тощо.

Рос. *Мелокостов* і деякі первісні основи, не ускладнені суфіксами *-ък-*, *-ок-**)

За спостереженнями В.М. Жирмунського, в індоєвропейських мовах збереглися численні прослідки синкретичного імені – залишки первісної недиференційованості іменника та прикметника. З цього погляду особливо цікаві складні слова як граматико-синтаксичні утворення значної хронологічної глибини, такі, в яких перший компонент (означення), з сучасної точки зору, – іменник, хоча функціонує він як атрибут – прикметник (зі значенням якості). Такі структури властиві багатьом індоєвропейським мовам, у тому числі й слов'янським (Жирмунский 185, 201). Проілюструємо сказане антропонімними композитами, які можуть розцінюватися як потенційні праслов'янзми:

а) російське прізвище *Мелокостов* (КПУ Луг. 12, 384), на наш погляд, можна зіставляти з (фонетично затемненими) укр. *Милокіст* (КПУ Полт. 3, 546), *Милокост* (КПУ Луг. 3, 577), *Милокостий* (Горпинич, Бабій 79), *Милокастий* (СПБ 187), *Милокость* (ТСКр. 127), рос. *Милокостов* (КГУ 457) і под., в яких легко вичленовується компонент *-кост-* (: *kostъ, *kostъjъ) і непрозорий перший член *Мел-* / *Мил-*. Швидше за все, його можна порівнюва-

*) Розширений варіант статті: Реконструктивні можливості антропонімії // Актуальні питання антропоніміки: 36. матеріалів наук. читань пам'яті Ю. К. Редька / Відп. ред. І.В. Єфименко. К., 2005. С. 251–259.

ти з чеськ. *měly* 'мілкий', полаб. *mólě*, прикм. 'невеликий, маленький', пол. *mięły* 'дрібний', рос. діал. *мѣлий* 'т. с.' та ін., на основі яких відновлюють псл. *měľьjь / *měľьjь (ЭССЯ 18, 168) – прикметник архаїчного типу на -ьjь. В такому разі семантично узгоджуються обидва складники антропоніма, тобто *Мелокостов* і под. < **Mělokostь(jь)* – це первісне прізвисько людини з 'дрібними (невеликими) кістками', геспр. 'членами тіла'. Сюди ж, очевидно, рос. *Мельзуб > *Мельзубово* – топонім у Тверській обл. (Воробьев 2005: 245).

Структурно ускладнений варіант *měľькьjь також фіксується в складі антропонімів, хоч і не досить продуктивно: ст.-рос. Івашко *Мелкой*, 1680 р. (Тупиков 303), Кольчуг Афонька *Мелкомуков*, 1623 р. (Полякова 145 – із складного прізвиська *Мелкая Мука*), Івашко *Мелкозерный*, 1629 р. (Тупиков 247), Федька Артемьевъ сынъ *Мелкобѣляевъ*, 1647 р. (ПКВП 110), макед. *Мелкослав* (Станковска 1992: 180) і под.

б) ст.-пол. *Głada*, 1444 р., *Gład*, 1480 р., пол. *Hładyj* (Rymut II, 239, 240), *Głada*, *Głady* (SN III, 376, 377) можуть розцінюватися як ідеальні продовження псл. **Gładь(jь)* – нерозширений суфіксальний (-ьk-) варіант псл. **Gładькь(jь)* / **gladькь(jь)* (ЭССЯ 6, 115–116). Потенційне **Gładь(jь)* можна відновлювати й для східнослов'янського лінгвального континууму, як про це опосередковано свідчать укр. *Гладенко* (СКТ 162) – патронім на -енко, рос. *Гладов* (Лет. ЖС 2004, № 1-13, 142) – патронім на -ов, (похідні) рос. *Гладовская*, *Гладычи*, блр. *Гладовщина* – ойконіми в колишніх Вологодській, В'ятській, Мінській губ. (Vasmer RGN II, 358), мотивовані антропонімами *Глад, *Гладыч.

в) суфіксально неускладнений варіант псл. *rěďькьjь – *rěďьjь – належав до давніх *и*-основ, про що свідчить його литовська паралель – *raidūs* 'не сплутаний, який рівно стоїть (льон, жито)' (Откупщиков 32). Рефлекси псл. *rěďьjь у доступних нам джерелах невідомі. Проте, за матеріалами антропонімії [поза сферою номінації особи пор., наприклад, укр. *Ридодуби* – ойконім у Чортківському р-ні Тернопільської обл. ~ ст.-рос. *рѣдодубь* 'ділянка лісу з рідкоростучими дубами' (Сл.РЯ XI–XVII вв. 22, 132)], вони, без сумніву, існували. Пор. деякі суфіксальні деривати: ст.-укр. *Рѣдець*, 1526 р. (АЮЗР VI/1, 8) < *Рѣд-ець*, рос. *Редичев*

(Лет. ЖС 2003, № 27-39, 158) ‹ *Ред-ич-ев*, (відантропонімні похідні) *Редовичи* – ойконім у колишній Орловській губ. (Vasmer RGN VII, 556) ‹ *Ред-овичи*, *Редова Василя* – ойконім у Пермському краї (Списки Урал. 8, 470) і под., а особливо композитні утворення:

***Rědiborъ**: (похідне) *Rědiborъ* – топонім у землі історичних ободритів та велетів-лютичів (Skalová 65).

***Rědobordъ**(**ь**): ст.-укр. *Редобородъ* Харко, 1552 р. (АЮЗР VII/1, 87), серб. (похідне) **Рѣдобради** – ойконім (Споменик IV, 3);

~ д.-руськ. **рѣдобрады** ‘хто має рідку бороду’ (Срезневский III, 216).

***Rědojědъ**: ст.-рос. (похідне) *Редежа*, варіант *Редеежа*, XVI ст. – назва поселення в історичній Новгородській землі (НПК V, 492–493).

***Rědogostъ**: ст.-рос. (похідне) *Редогоща*, XV ст. (НПК I, 456). Пор. також *Rědogostъ* – топонім у землі історичних ободритів та велетів-лютичів (Skalová 65).

***Rědošivъ**: ст.-рос. Якушко Карпов сын *Редошив*, 1621 р. (ПКА 73).

***Rědozqbъ**(**ь**): ст.-рос. Тренька Дмитриев сын *Редозубов*, 1623 р. (Полякова 188), Савин Фоминъ сынъ *Редозубовъ*, 1673 р. (ОВДА 3), (похідне) *Редозубово*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК VI, 305), рос. Семень *Редозубовъ*, 1750 р. (Короленко 28), *Редозубова ж.* (СРН 80);

~ д.-руськ. **рѣдозѣвыи** ‘хто має рідкі зуби’ (Срезневский III, 216).

З таким самим успіхом потенційно могли онімізуватися й поодинокі апелятиви з першим компонентом *ред-*, наприклад, д.-руськ. **рѣдоглавыи** ‘лисий’ (Срезневский III, 216), рос. діал. *редокрылый* ‘який має в крилах кілька пір’ін іншого кольору (про голуба)’, *редохвостый* ‘т.с.’ (СРНГ 35, 21) і под.

Значно продуктивніше реалізувалася словотвірна модель із першим компонентом ***Rědъk-** – розширення з суфіксом *-ъk-*:

***Rědъkozqbъ**(**ь**): рос. *Редкозубов* (СКТ 671; САЛ 584), блр. *Редкозубова ж.* (м. Мінськ);

~ ст.-рос. **рѣдкозубый** ‘хто має рідкі зуби’: Мишка Третьяковъ сынъ Стенина волосомъ русь ... *реткозубъ*, губаст (1593 р.) (Сл.РЯ XI–XVII вв. 22, 132), рос. діал. **рѣдкозубый** ‘недовговіч-

ний' (народне повір'я) (Даль IV, 120), болг. діал. *редкозѣб, ретко-зѣбавѣц* (БЕР 6, 386).

Пор. також ст.-укр. *Рѣдкий* (Памятники II/1, 306), укр. *Рідкоус* (м. Луцьк; Анк.), рос. *Редкобородов* (КП Алтай 2, 275), *Редкоусов* (САЛ 711), *Редкоплет* (КПУ Киров. 1, 111), *Редкосеева* ж. (КС Харк. 2, 467), *Редкокашель* (Памяць Петр. 389), болг. *Редкостъпов* (БЕР 6, 386) тощо. Тому виглядатиме цілком природною ймовірність фіксації антропоніма *Редкоумный, тому що діалектний словник такий факт уже зафіксував – рос. *редкоумный* 'недоумкуватий' (СРНГ 35, 20).

г) в ЭССЯ відновлено три композити з компонентом **ьг-*, який пов'язують із прикметником **ьгь(ь)*. Це також залишок давніх *и*-прикметникових основ, які збереглися в давньогрецькій, індо-іранських, германських, кельтських, литовській мовах і були втрачені у слов'ян через приєднання до *и*-основ суфіксального *-к-* (Откупщиков 23). Рудименти псл. **ьгь(ь)* простежуються в польських діалектах, давньоруській мові та діалектах російської мови (ЭССЯ 17, 69). Є вони й у складі композитних похідних: псл. *ьгостажь, *ьгосърдъжь, *ьгоутье (ЭССЯ 17, 65-66, 67, 69). До цього списку слід додати *ьголажь, яке континує російське прізвище *Леголаев* (Ратиєц 2, 272), та *ьгожда, реалізоване в пол. *Lehojda* (SN V, 547), ст.-укр. Андрѣи *Логоиденко*, 1649 р. (Реестр 204). Стосовно структури пор. рос. *Лихойдов* (Лет. ЖС 2005, № 14-26, 151).

г) псл. *зідькъжь 'водянистий, негустий' утворено від зниклого **зідь(ь)*, яке теж відносять до *и*-прикметникових основ і зіставляють з лит. *giedrùs* 'світлий, прозорий' (Откупщиков 29). Залишки псл. **зідь(ь)* збереглися в антропонімії:

*Зідимѣгъ: ст.-рос. *Жидимер*, відображене в мікротопонімі *Жидимерский лес* – у колишньому Переяславському пов. (ДДГ 377).

*Зідиславъ: д.-руськ. *Жидислав* Жихнович, XIII ст. (ГВНП 317), слвн. *Židislav* (Kos 149).

*Зідобогъ: слов'ян. *Жидоборъ* (Морошкин 85).

**Зідокорвъ(ь)*: рос. (похідне) *Жидокоровский* – топонім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN III, 291).

*Зідомігъ: рос. *Жидомиров* (Лет. ЖС 2000, № 9, 123).

***Židomorgъ**: слов'ян. *Жидоморъ* (Морошкин 85) ~ рос. діал. *жидомор* 'скупий' (Иванова 134).

***Židoqsъ**: ст.-рос. Лука *Жидоусовъ*, 1700 р. (ПСИ 24).

***Židovozъ**: укр. *Жидовоз* (КПУ Луг. 13, 460).

***Židęta**: д.-руськ. Лука *Жидята*, XI ст. – новгородський єпископ [другий компонент цієї антропонімоформули О. І. Соболевський виводив із *Жидиславъ* (Соболевский 1910: 255–256)], (похідні) *Жидятино* – топонім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN III, 291), *Seidnitz* – ойконім на території Саксонії (штат Дрезден), відомий з XIV ст., із *Židęta (HOS II, 405).

***Žididlo**: (похідні) *Жидилово* (3), *Жидиловка* (2), *Жидилов Бор* – топоніми в різних регіонах Росії (Vasmer RGN III, 290), макед. *Židilovo* – ойконім (Im. m. 493).

***Židoba**: рос. *Жидобин* (САЛ 426).

***Židyničъ**: укр. (похідне) *Жидиничі* – ойконім у Чернігівській обл., нині – с. Червоне.

***Židьсь**: (похідне) *Жидча* – ойконім у колишній Мінській губ. (Ярмолевич 62) < *Жидець* + індивідуально-посесивний суфікс *-ь*.

Фіксуються й суфіксально ускладнені структури, наприклад:

***Židькъь**: ст.-рос. Денис Михайлов сын *Житкой*, 1614 р. (Антонов 2004: 252), ст.-блр. Івашко Степанов сын *Житкой*, 1668 р. (РБС 21);

~ ст.-рос. *жидкий* перен. 'не багатий, бідний' (Сл. РЯ XI–XVII вв. 5, 108).

***Židьkonogъ(ь)**: ст.-рос. Івашко *Житконоговъ*, 1628 р. (Суздаль 8), Архипъ *Житконошкінъ*, 1676 р. (ОВДА 389) ~ рос. діал. *жидконогий* 'немічний, кволий (про людину)' (СРГК 2, 60), *жидкие ноги* 'про боягуза' (СГРС 3, 367).

***Židьkopęstь(ь)**: рос. (похідне) *Жидкопестовская* – топонім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN III, 290).

Діалектний матеріал свідчить про те, що компонент *жид(к)*-актуальний у сфері номінації особи, а значить, може реалізуватися й у прізвиськах чи прізвищах. Пор., наприклад, рос. діал. *жидколапый* 'худорлявий, тонконогий', *жидколягий* 'слабкий, тонконогий' (СРНГ 9, 169), *жидкоштаный* 'виснажений (про худу людину)' (СРГК 2, 60) та ін.

д) прикметник *широкий* онімізувався як у «чистому» вигляд

ді, так і в складі композитних утворень: укр. *Широкий* – сучасне прізвище (Волинськ. обл.; Анк.), ст.-рос. *Иванъ Широкой*, 1657 р. (Мамеев 2, 43), Ісай Ігнатев сын *Широкосямъ*, 1655 р. (Давидссон 344), рос. *Широкоступ*, *Широкопояс* (КПУ Киров. 1, 386, 650), *Широконогов* (КС Дн. 1, 186), *Широкоград* (Лет. ЖС 2003, № 27-39, 214), *Широкорядов* (КП Алтай 2, 573), блр. *Широкоумова* ж. (м. Мінськ) і под., в яких перший складник віділює певну ознаку зовнішності (чи конституції) його носія.

Більш значимі й важливі з лінгвістичної точки зору композити без суфіксального (-ок-) розширення, оскільки вони й хронологічно давніші. В нашому розпорядженні є фактичний матеріал, який дозволяє реконструювати відповідний фрагмент праслов'янського словника:

**šigъ(jь)*: укр. *Ширий* (Пура СПР 4, 145), *Шир* (ТДЗг. 61), *Шира*, *Шір* (Богдан 265, 272), ст.-рос. *Ширя*, XVI ст. (НПК IV, 395), рос. *Широв* (АУИФ 492), *Широ* (Книги РФ 2005, IX, 797), хорв. *Šir*, *Šira* (Leksik 644), слвц. *Širý* (TZ Bratislava 346), *Širo* (TZ Nitra 229);

~ **šigъ(jь)*: укр. діал. *ширый* 'широкий' (Верхратський 1902: 484), рос. діал. *широ́й* 'чистий, відкритий', слвн. *šir* 'широкий', чеськ. *širý*, слвц. *širý* (Фасмер IV, 442). Пор. також рос. (фолькл.) *широ море* 'широке' (ВНП III, 512), чеськ. *širotoři = širé toře* (Kott TP 421) і под.

**širobokъ(jь)*: ст.-рос. Сергѣй Трофимовъ *Широбоковъ*, 1594 р. (Смирнов ОУ 234), Егупка Микифоровъ с. *Широбоковъ* (Торопец 7), рос. *Широбоков* (СП 396), (похідні) *Широбоково*, *Широбоковский*, *Широбоковцы* – ойконіми в колишніх Ярославській та В'ятській губ. (Vasmer RGN X, 308), блр. *Широбоков* (м. Барановичі), пол. *Szyrobok*, *Szirobokow* (SN X, 284, 413).

**široglazъ(jь)*: рос. *Широглазов* (Память 1, 310), (похідне) *Широглазова* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN X, 308).

*širogorъ: ст.-рос. Алексей Иванов с. *Широгоров* (Чайкина 63), рос. *Широгоров* (КПУ Ув. Дон. 2, 561), блр. *Широгоров* (м. Барановичі) ~ рос. діал. *широгор* 'недоторканий' (Чайкина 63).

***Široqzъ(јь)**: рос. (похідне) *Широгузовская* – ойконім у колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN X, 308).

***Širokolъ**: рос. *Широколов* (КПУ Ув. Дон. 2, 562).

***Širokonъ**: рос. *Широконов* (ПІ Дн. 4/4, 81), (похідне) *Широконово* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN X, 310).

***Širokonъ**: рос. (похідне) *Широконева* – ойконім у колишній Воронежській губ. (Vasmer RGN X, 310).

***Širokožuxъ**: рос. *Широкожихов* (САЛ 679).

***Širokъrdъ**: блр. *Шыракард* (Бірыла 492).

***Širolъbbъ(јь)**: рос. (похідне) *Широлобово* – ойконім у колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN X, 310);

~ ***Širokolъbbъ(јь)**: рос. *Широколов* (СП 396).

***Šironosъ(јь)**: ст.-укр. Маньк *Шыронос*, 1649 р. (Реєстр 55), ст.-рос. Иван Артемьев *Широнос* Осин, 1495 р. (Веселовский 369), Михаил *Широнос*ов, 1603 р. (АММ 56), рос. *Широнос*ов (КП Алтай 2, 19), (похідні) *Широносова*, *Широносово* – ойконіми в колишніх Пермській і Тульській губ. (Vasmer RGN X, 310), ст.-блр. Овтушко Устинович *Шыронос*, 1635 р. (Бірыла 1966: 277), пол. *Szyronos* (SN X, 284).

***Širopetъ(јь)**: ст.-рос. Иванъ Дмитриевъ *Широпятый*, 1594 р. (Смирнов ОУ 234).

***Širouxъ(јь)**: рос. *Широухов* (Лет. ГС 2006, № 28, 42).

Таким чином, залучення поміна ргоргіа в процесі етимологізування завжди залишатиметься актуальним через здатність власних назв акумулювати й консервувати в собі реліктові залишки лексичного складу мов, які з різних причин або були втрачені в загальноживаній лексиці, або не потрапили до лексикографічних джерел. Проаналізований матеріал підтверджує важливість антропонімних композитних структур із препозитивним атрибутивним компонентом для поглиблення наших знань про еволюцію категорії прикметника в слов'янських мовах.

Архаїзми в Реєстрі Війська Запорозького 1649 р. *)

Безмудченко

Павло *Безмудченко* (Реєстр 272). Дериват на *-енко* від базового **Безмудець*, потенційність якого підтверджується на основі сучасного українського прізвища *Безмуда* (с. Іванне Дубенськ. р-ну Ровенськ. обл.; ОКІУМ). Формально це лексикалізоване словосполучення – «префікс **bez-* + ім'я **mqdo* в Род. в.», співвідносне з псл. **bezgoda*, **bezpota* і под. (ЕССЯ 1, 25, 40). Кореневе **mqdo* / **mqdъ*, яке відновлюється з огляду на укр. *мудо* 'ядро (в чоловіка-самця)', болг. діал. *мудò* 'testiculus', схв. *мудо* 'т. с.', чеськ. *toud*, (старе) *mud* 'чоловічі статеві залози', в.-луж. *mud* 'testiculus', н.-луж. *mud* 'ядра (статевих органів)', ст.-пол. *mqdo*, *mędo* 'testiculus' та ін. (ЕССЯ 20, 123–124), входить до складу псл. **golomqđъ*, **lixomqđъ*, відновлених укладачами ЕССЯ (6, 212; 15, 94), а також інших композитів, які особливо продуктивно представлені в антропонімії. Подаємо їх під відповідними праслов'янськими гаслами.

*Bezmqda, ***Bezmqdъ**: укр. *Безмуда* (ОКІУМ), *Безмудько* (ДМ 57), *Безмутько* (РІ ІФ 5, 44), блр. (видозмінене) *Безмодов* (КПУ Дон. 11, 112), ст.-рос. (похідне) *Безмудово*, 1616 р. – назва пустища в колишньому Муромському пов. (ПСЭІ І, 317).

*Bělomqđъ (-ьсь): ст.-рос. Максимко *Бѣломудѡв*, 1565 р. (СПМК 88), *Бѣломудецевъ* Титъ, 1682 р. (ОДМ XV, 436), Мамонъ *Беломутцевъ* (Рукописи ВМ IV, 254), (похідні) починок *Беломудов* (Кусов 263), починок *Бѣломудовской*, XVII ст. – у колишньому Углицькому пов. (ПКУ 568), блр. *Беломутов* (!) (м. Гомель).

*Ěymomqđъ: укр. *Чорномуд* (Богдан 37), *Чорномудяк* (РІ ІФ 1, 627), ст.-рос. Іванъ *Черномудовъ*, 1624 р. (Бартенев 18), (похідне) *Черномудово*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК V, 248), пол. *Czarnomudziak* (SN III, 258).

*) Розширений варіант публікацій: Ономастика і праслов'янська реконструкція // Реконструктивні можливості ономастики : Тези доп. і повідомлень наук. семінару / Відп. ред. І. М. Железняк. К., 1995. С. 62; «Реєстр Війська Запорозького 1649 року» як етимологічне джерело // М-ли Міжнарод. славістичної конференції пам'яті проф. Костянтина Трофимовича (1–3 квітня 1998 року). Львів, 1998. Т. I. С. 108–109.

***Dыgomqдъ**: укр. *Довгомуд* (КПУ Хм. 4, 84), ст.-рос. Софонко Сергеев сын *Долгомудов*, 1623 р. (Полякова 63), рос. *Довгомудов* (Редько III, 631) ~ укр. діал. *довгомудик* 'тхір' (АУМ 1, 833).

***Golomqдъ**: укр. *Голомудько* (КПУ Черк. 6, 731), *Голомутько* (Горпинич, Корнієнко 55), ст.-рос. Федько *Голомудин*, 1573 р. (Кучкин 1969: 307), Маркъ *Голомудовъ*, 1678–1680 рр. (РК 29), рос. Варвара Васильєва дч. *Голомудова*, 1710 р. (Вятка 71).

***Xolimqдъ**: укр. *Холомуд* (КПУ Сум. 14, 216), *Халимендик* (Горпинич 74).

***Malomqдъ**: укр. *Маламуд* (КПУ Він. 6, 82), *Маломут* (КС Дн. 2, 202), рос. *Маламуд* (Лет. ЖС 2003, № 52, 45).

***Mqdojъgradlo**: укр. *Мендограло* (КПУ Хм. 9, 664) < пол., пол. *Mędygrał* (SN VI, 307).

***Mqdoręзь**: ст.-рос. Василий *Мудорез* Логинов (АСМ 1479–1571 гг.: 182), Митя Тарасов сын *Мудорезовъ*, 1614 р. (ПСЭИ I, 200); ~ ***mqdoręзь** (ЭССЯ 20, 125).

***Mqdovagъ**: ст.-рос. Петрушка *Мудоваровъ*, 1565 р. (Шумаков Обзор₁ 161), Онтишко Петров сын *Мудоваров*, 1575 р. (СМИК 33).

***Obdъrimqдъ**: ст.-пол. *Odrzymąd*, 1438 р. (Rymut II, 173).

***Palimqda**: укр. *Палимуда* – прізвисько (с. Кримне Камінь-Каширськ. р-ну Волинськ. обл.; Анк.).

***Palomqдъ** (?): ст.-рос. Степанъ *Паламудовъ*, 1623 р. (Сенигов 286), Шумилко *Паламудовъ*, 1697 р. (Шляпин 1, 256).

***Parimqda**, ***Parimqдъ**: укр. *Паримуд* (КПУ Льв. 4, 631), *Паримуда* (Хмельницьк. обл.; Анк.), *Парамуд* – прізвисько (с. Лобачівка Горохівськ. р-ну Волинськ. обл.; Анк.), пол. *Parzymądko*, 1557 р. (Bubak Słownik I, 396). Щодо першого компонента пор. укр. *Паригузич* (Рівне 460).

***Saromqдъ**: блр. *Сарамуд* (СБГТ 339).

***Suxomqдъ**: ст.-укр. Василей *Сухомуд*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 189), укр. *Сухомуд* (КПУ Черк. 5, 446), блр. (похідне) *Сухомуды* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN VIII, 668), ст.-рос. *Сухомудов* Михайло Григорьев, 1546 р. (Шумаков 205), Васюкъ Грибовъ сынъ *Сухомидовъ*, 1555 р. (Шумаков Обзор₃ 53), (похідне) *Сухомудово*, XVI ст. – ойконім у колишній Ярославській губ. (ПМЯ II, 189).

***Suromqдъ**: пол. *Szuromyda* (SN IX, 371).

***Trimqđъ**: ст.-укр. Олекса *Тримут*, XVI ст. (Жерела I, 2), ст.-рос. Ермак *Тремудов*, 1533 р. (Сироткин 146), *Тремудовъ* Филиппка, 1628 р. (См.В, 37), (похідне) *Тремудиха*, XVI ст. – ойконім у колишній Вологодській губ. (САС 2, 122), рос. *Тримуд* (АПС 111).

***Vyđrimqđo**: ст.-пол. *Wydrzymądo*, 1437 р. (Rymut II, 708).

***Želomqđъ**, ***Želomqđъ**: укр. *Желомудзь* (Горпинич 74), блр. *Желамуд* (м. Вілейка). Пор. також (похідне) *Желомудець* *первой*, 1629 р. – мікротопонім в околицях Чудського озера (Лихтерман 291).

Бурнь

Иванъ *Бурнь* (Реєстр 400). Другий компонент може зіставлятися з укр. *Бурно* (КПУ Киров. 1, 88), рос. *Бурно* (Книги РФ X, 66), *Бурнов* (Ратієс 2, 539), (похідними) *Бурнова*, *Бурново* – ойконіми в колишніх Уфимській та Тверській губ. (Vasmer RGN I, 590), блр. *Бурновіч* (Бірыла 70), пол. *Burn*, *Burna*, *Burno*, *Burnu* (SN I, 578, 579) і под., в яких виразніше лабіальне -у- постало з -о- під впливом ініціального лабіального Б- / В-. У такому разі ці антропоніми логічно звести до базових ***Вьгна**, ***Вьгнь(ь)**, ***Вьгно**. Враховуючи ж різноманітну вокальну маніфестацію голосного -ь- у структурі тьрт, про що вже говорилося вище, до континуантів псл. ***Вьгнь**, -а, -о слід долучити укр. *Барна*, *Барно* (Горпинич, Корнієнко 19), ст.-рос. *Борнинь* Яхно, XV ст. (НПК I, 97), рос. *Барнов* (Память 2, 31), *Барнин* (Ратієс 2, 430) – патроніми на -ов, -ин, слвн. *Brnko* (ZSSP 61), чеськ. *Varna*, *Vrna* (ЧП), слвц. *Varna*, *Vrna* (TZ Bratislava 17, 39) та ін. З огляду на це можна критично поставитися до припущення про те, що укр. *Бърна*, рідше – *Барна́* (Закарпаття) запозичено з угорського антропонімікону (Чучка 50).

Стосовно апелятивної бази, то рефлексі псл. ***вьгна** фіксуються лише в південнослов'янському діалектному континуумі: болг. *бърна*, *бръна* 'губа', макед. *брна* 'кільце (вставляють в свинячий лич, губу тварини)', слвн. *brna* 'звіряча карнавальна маска' ~ лит. *burnà* (ЭССЯ 3, 130).

Укр. *Барнюк*, *Барняк* (Чучка 50), (похідні рос. *Барнево*, *Бурнево* – ойконіми в колишніх Псковській та Вологодській губ., блр. *Бурневка* – назва поселення в колишній Могильовській губ.

(Vasmer RGN I, 275, 590), хорв. *Brnja* (Leksik 75) свідчать про потенційність псл. ***Въгпъ**. У відповідність їм можна поставити апеллятивну лексику на зразок рос. діал. *бурня* ‘сердитий, насуплений чоловік’ (СРГСУ Доп. 49).

Основа **Въгп-* реалізувалася в низці похідних, які можна згрупувати під відповідними гаслами:

***Въгнајъ** / ***Въгп’ајъ**: укр. *Барнай*, *Бурнай* (Богдан 8), *Бурнаєнко* (Горпинич, Корнієнко 35), ст.-рос. *Бурняй* Григорьевич Сухово, 1604 р. (Веселовский 56), пол. *Вурнај* (SN I, 578).

***Въгнахъ** / ***Въгп(’)ахъ**: укр. *Бурнаховський* (КПУ Полт. 10, 1000), *Барнаш* (м. Луцьк), *Бурнаш* (Богдан 28), ст.-рос. *Бурнаш*, 1546 р. (АФЗХ II, 192), *Бурнаш* Федорович Борзецов, 1551 р. (Веселовский 56), рос. *Бурняшев* (м. Ратне Волинськ. обл.; Анк.), (похідні) *Бурнаши* (2), *Бурнашевка*, *Бурнашева* Старая, *Бурнашево* (2) – ойконіми в різних регіонах ~ рос. діал. *бурнаш* ‘сварливий, задирака’ (ЯОС 2, 31), хорв. *Brnašić*, *Burnašić* (Leksik 74, 84), чеськ. *Varnaš* (ЧП), словц. *Varnaš* (TZ Bratislava 17).

***Въгпнїъ**: серб. (похідне) *Brnjiševo* – ойконім відантропонімного походження (Im. m. 101).

***Въгношъ**: ст.-пол. *Vurnosz*, 1376 р. (Rymut I, 64).

***Въгнушъ**: хорв. (похідне) *Brnišak* (Leksik 75).

***Въгнушъ**: ст.-рос. Семен *Бурнышевъ*, 1647 р. (Гурлянд 30), рос. (похідні) *Барнышева*, *Барнышева* *Усадьба* – ойконіми в колишній Орловській губ. (Vasmer RGN I, 275–276), пол. *Varnysz* (SN I, 182).

***Въгнакъ** / ***Въгп’акъ**, ***Въгнаць** / ***Въгп’аць**: укр. *Бурнак* (КПУ Дон. 19, 484), *Барняк* (СКТ 45), *Бурняк* (Богдан 28), ст.-рос. *Бурнак*, 1409 р. – ординський князь (ПСРЛ XI, 205), Яков *Бурнак*, 1533 р. (Сироткин 166), Тулуп *Бурнаков*, 1573 р. (Веселовский 55), Григорий *Борняковъ*, 1643 р. (Столбцы 60), рос. *Бурнаков* (КС Сум. 2, 101), (похідні) *Барняки*, *Борнякова*, *Борнякова* *Семена*, *Бурнакина*, *Бурнакова*, *Бурнаковка*, *Бурнаково* (4) – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN I, 276, 491, 590), болг. *Бурнаков*, *Бърняков* (Илчев 94, 97), хорв. *Varnak*, *Varnjak*, *Brnjač*, *Brnjak*, *Burnač* (Leksik 28, 75, 84), пол. *Vurnak* (SN I, 578), чеськ. *Brňák* (ЧП), словц. *Varnák*, *Barniak* (TZ Bratislava 17), *Brňák* (TZ Trnava

69). Щодо апелятивного опертя пор., наприклад, укр. діал. *барна́к* ‘кривизна на гирлидзі’ (Чучка 50).

*Вьгніка, *Вьгнікъ: укр. *Барник* (Панцьо 96), *Бурник* (Богдан 28), ст.-рос. (похідне) *Бурникина*, XVI ст. – топонім у колишньому Нижегородському пов. (Черкасова 243), хорв. *Burnik* (Leksik 84), слвн. *Burnik* (ZSSP 67).

*Вьгнукъ: (похідні) ст.-рос. *Бурнукова*, 1613 р. – ойконім в Арзамаських актах (АПА 491), рос. *Барнуки*, *Барнуковка* (2), *Борнуково* – ойконіми в колишніх Пензенській, Саратовській, Симбірській губ. (Vasmer RGN I, 275, 491).

*Вьгнасъ: укр. Семен *Бурнас*, 1752 р. (Пивовар 62), хорв. *Brnas* (Leksik 74), пол. *Burnas*, *Byrnas* (SN I, 578, 597), слвц. *Barnasová* (TZ Bratislava 17).

*Вьгнось: ст.-укр. Василь *Бурнос*, 1558 р. (АЮЗР VIII/6, 56), Аньдрѣи *Бурносъ*, 1649 р. (Реєстр 422), укр. *Борнос* (с. Милуші Луцьк. р-ну Волинськ. обл.; Анк.), *Бурнос* (КПУ Черниг. 1, 52), рос. *Бурносов* (Книги РФ X, 66), (похідні) *Бурносово* – ойконіми в колишніх Смоленській і Псковській губ., *Борносова*, *Борносово* – в колишніх Московській та Рязанській губ. (Vasmer RGN I, 491, 590), блр. *Бурнос* (Бірыла 70), (похідні) *Бурносово* – назви поселень у колишніх Вітебській та Могильовській губ. (Vasmer RGN I, 590), *Бурносы* – у Гродненській обл. (Рап. Гр. 42).

*Вьгнушь: укр. *Бурнусенко* (ОКІУМ), рос. *Бурнусов* (КПУ Полт. 1, 82), пол. *Burnus* (SN I, 579).

*Вьгнатъ: хорв. *Brnat* (Leksik 84), пол. *Burnat* (SN I, 578), чеськ. *Barnat* (ЧП).

*Вьгнѣ, -ѣт-: ст.-рос. *Бурнятко*, XVI ст. (Чечулин 83), рос. (похідне) *Барнятино* – ойконім у колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN I, 276), хорв. *Brne*, *Brnjetić* (Leksik 74, 75), слвн. *Brne*, *Brnetič* (ZSSP 61).

*Вьгнітѣ > *Вьгніць: укр. *Барнич* (Богдан 8), рос. (похідне) *Барничево* – ойконім у колишній Рязанській губ. (Vasmer RGN I, 275) < *Барничево, хорв. *Barnić*, *Burnić*, *Brnić* (Leksik 28, 74, 84), пол. *Barnicz* (SN I, 182).

*Вьгнотъ: пол. *Barnot* (SN I, 182).

*Вьгнотъ: слвн. *Brnót* (ZSSP 61) – за умови реалізації *q > o* в словенській мові.

*Вьгнавь(жь): пол. *Burnawa* (SN I, 578) і под.

Укр. *Барнаус* (КПУ Дон. 22, 56), *Барнаатов* (УВБ 177) свідчать про потенційність композитних структур ***Вьгноцьсь**, ***Вьгноцьть**.

Сувзутовець і рефлєкси псл. *Sьlg- у слов'янській антропонімїї

Компонент *Сувзутовець* в антропонїмоформулі Данко *Сувзутовець* (Реєстр 204) може тлумачитись як 'виходець із населеного пункту *Сулзутов(е)*', пор. топонїми *Солзутов / Сулзутов* – на Подїллі (Vasmer RGN VIII, 427, 636), *Солзутове* – в Одеській обл. і под. Він співвідноситься з ст.-рос. (похідним) *Шайзутово*, XV ст. – топонїм у Новгородській землі (НПК I, 125), рос. *Сунзутов* (Книги РФ VI, 196), *Шанзутов* (КПУ Ув. Дон. 6, 675) – прїзвища, (похідне) *Сунзутово* – топонїм у колишній Ярославській губ (Vasmer RGN VIII, 642), пол. *Salgut, Sulgut* (SN VIII, 274; IX, 151). Польські факти неоднозначні: або це запозичення з східнослов'янських мов, або питомі прїзвища з деназалїзацією голосного чи деривати з суфіксом *-ut*.

З граматичного погляду ***Sьlgota, *Sьlgоть** – активні дієприкметники теперїшнього часу, мотивованї дієсловом **sьlgt'i*.

Дериваційне антропонїмне гнїздо з основою ***Sьlg-** етимологічно не освоєно. Воно належить до структур типу *ъlt*, яким властиві:

а) різноманїтна вокальна реалїзація **ъ** в групі «голосний + плавний», тобто потенційність **ъl** > *-ал-, -ол-, -ел-, -ил- (-їл-), -ул-* аналогічно до **Vьlda* > укр. *Балда* (Панцьо 96), *Болда* (КПУ Черк. 7, 252), чеськ. *Belda* (Вепель 82), рос. *Билдя*, 1520 р. (Пискарев 22), укр. *Більда* (КПУ Київ. 2, 58), пол. *Bulda* (SN I, 563) – антропонїми;

б) асимїлятивні заміни плавного, тобто перехїд *л* > *м, н* аналогічно до *Кумганов, Кунганов*, XV ст. (АСЭИ 1, 54, 132) – антропонїми замість **Кулганов* < **Kьlganovъ*;

в) перехїд плавного *л* > *й* (через стадїю *л'*), так звана солодкозвучність, як, наприклад, у топонїмі рос. *Байганово* – на Ярославщині (Списки Ярослав. 333) при укр. *Балган* – хутір біля с. Чайкине Новгород-Сїверського р-ну Чернігівської обл. < **Vьlganъ* і под.

г) перехід *л* > *й/в* на зразок *Kьlda > укр. *Колда* (КПУ Херс. 7, 36) при укр. *Ковда* (КПУ Полт. 3, 558) – антропоніми;

г) метатеза «редукований + плавний» > «плавний + редукований»;

д) абсорбція плавного аналогічно до укр. *Бова* (КПУ Од. 1, 66) ~ *Болва* (КПУ Черниг. 5, 44), пол. *Bowa* ~ *Balwa* (SN I, 145, 454) < *Вьlva. Див. про це: (Казлова I, 8–9).

Врахування цих та інших особливостей дозволяє звести воедино, на перший погляд, генетично різнопланову лексику, яка в етимологічних словникових статтях тлумачиться як запозичення з неслов'янських джерел [див., наприклад: (Фасмер IV, 398: *шалгач, шелгач*); (Даль 4, 648: *шульга* 'ліва рука' в статті *шуйца* 'т. с. '); (Баскаков 254: *Шульга* < *шульга* < тюрк. *sol* 'лівий') та ін.].

На чолі антропонічного гнізда з коренем **Sьlg-* виступають безафіксні псл. *Sьlga ж. / *Sьlgь ч. / *Sьlgo сер., розпізнання яких імовірно за рахунок наступних фактів:

а) антропоніми з реалізацією *ьl* > *ол* у кореневій морфемі, включаючи випадки асиміляції плавного та переходу *л* > *л'* > *й*: рос. *Совга* (Лет. ЖС 2001, № 14–26, 182) < *Солга, слов'ян. *Сонга* (Магницький 78) < *Солга, (похідні) *Сомгова*, XVII ст. – назва пустища в Можайському пов. колишньої Московської губ. (ОПКМ 248), *Сойгино* – топонім у колишній Симбірській губ. (Vasmer RGN VIII, 413), ст.-блр. Александръ *Совговичъ*, 1615 р. (ОДВ IX, 144), *Сонгов* (ОДВ III, 44) < *Солгов, слвц. *Solga* (TZ Трнава 162), пол. *Solga, Solga* (SN VIII, 565, 568). Сюди долучаються фонетично вторинні форми, які постали в результаті змішування шиплячих (*Ш-*) та свистячих (*С-*) на зразок ст.-рос. *Шолгинъ*, 1627 р. (Акты ПД 1, 576), а також факти з абсорбованим *-л-* у корені, як-от: укр. *Суга* (КПУ Од. 1, 266) < *Сулга;

б) деривати від *Sьlga, *Sьlgь, *Sьlgo з реалізацією *ьl* > *ал* у корені, включаючи випадки солодкозвуччя та асиміляції плавного: укр. *Сальга* (КПУ Херс. 9, 76), *Сайга* (КПУ Киров. 1, 59) < **Сал^(о)га*, *Савго* (КС Дон. 2, 682), ст.-рос. *Самга*, 1554 р. (Шташевский LXIII), рос. *Самгин* (СК Калуж. 1908: 38), пол. *Salga, Samga* (SN VIII, 274, 277), чеськ. *Salgo* (Венеš 82), *Salga* (ЧП), слов'ян. *Салга* (Магницький 72): Список можна розширити за рахунок фактів із початковим *Ш-* < *С-*: ст.-рос. *Шанга*, XVI ст. (ПКОП 161),

рос. *Шавга* (м. Москва), *Шангин* (СК Калуж. 1908: 56), (похідні) *Шайгово Новое*, *Шайгово Старое* – ойконіми в колишній Пензенській губ. (Vasmer RGN X, 240), пол. *Szajg* (SN IX, 211). Сюди ж слов'ян. *Шанг* (Ратиєс 2, 417);

в) форми з -ул-рефлексациєю бінарної групи -ъл-: укр. *Сульга* (КПУ Од. 10, 405), *Сульженко* (КПУ Полт. 3, 584), *Сульжук* (Горпинич 23), рос. *Сульжин* (КПУ Харк. 2, 252) – патроніми на -енко, -ук, -ин, (похідні) *Сульжин*, *Сульжинівка* – ойконіми в Хмельницькій та Житомирській обл., блр. *Сульжынскі* (Бірыла 398), пол. *Sulga* (SN IX, 148), а також укр. *Шульга*, *Шульго* (Богдан 269), *Шумгинский* (КПУ Дон. 7, 592), ст.-рос. *Шулга*, XV ст. (НПК I, 836), *Шуигин*, 1552 р. (ИСОИ 32), *Шульга*, *Шуйга*, XVI ст. (Веселовский 373), (похідні) *Шуигино*, *Шуйгино*, XVI ст. (НПК VI, 56, 95), *Шуйгина Гора*, XV ст. (НПК I, 404), *Шулгино* (НПК IV, 381), болг. *Шулга* (Йлчев 560), пол. *Szulga*, *Szulgo* (SN IX, 361, 362), чеськ. *Šulha* (ЧП);

г) факти з реалізацією -ъл- > -ел-: ст.-рос. *Шельга*, 1649 р. (КД 76), пол. *Selga*, *Selga*, *Szelga*, *Szejga* (SN VIII, 349, 350; IX, 261, 265). Сюди долучаються блр. *Шелег* (ТС Мозырь 189), рос. *Шелег* (Память 2, 222) – як форми із секундарним голосним.

Зі слов'янських мов у литовську запозичено прізвища *Šulga*, *Šulgà*, *Šulgas*, *Šulgis*, *Siulgà*, *Šulginas*, *Šalga* (LPŽ II, 880, 941, 989), де вони почасти граматично оформилися.

Щодо апелятивного підгрунтя для *Sьlga / *Sьlgь / *Sьlgo пор., наприклад, укр. *шульга* 'лівша; ліва рука; ліва сторона' (Пискунов 42), діал. *шульга* 'вид верби' (с. Мизове Старовижівськ. р-ну Волинськ. обл.; запис 1954 р.), *шульгá* 'тин, огорожа' (с. Копилля Маневицьк. р-ну Волинськ. обл.; ОАІУМ), рос. діал. *шульга* 'ліва рука, лівша, культя' (Даль 4, 648), *сайгá* 'про рухливу, жваву людину' (СРНГ 36, 44), *шельгá* 'набридлива, нав'язлива людина' (СРГСУ 7, 49), пол. діал. *szulga* 'кістка' (Rymut II, 558) < *sьlga, а також відіменні похідні укр. *сòвгатися* 'ковзатися' (Грінченко 4, 164), діал. *сáвгати* 'клювати (про птахів)' (ЕСУМ 5, 160), блр. діал. *совгнўты* 'штовхнути', *обсòвгаты* 'обтовкти трохи в ступі' (ДСБр. 150, 211), *насòбўгаты* 'надавати стусанів' (ТС 3, 161), *саўганўць*, *совгынўты* 'штовхнути, вдарити', *сільганўць* 'стьогнути' (СБГ 4, 425), *саўгáцца* 'ковзатися, кататися на льоду' (Ка-

сьпяровіч 272), рос. діал. *сайгать* ‘бігати туди-сюди у пошуках кого-, чого-небудь’ (СРНГ 36, 44), *суйгать* ‘щеміти, боліти, колоти’ (Куликовський 110) та ін. – рефлексії більш загального *‘рухатися’, ‘штовхати(ся)’, мотивованого в гнізді і.-є. **sel-* ‘скакати’, ‘повзти’ (Walde II, 505) < *‘рухатися’. Детальніше див.: (Шульгач 2001: 238–239). Семантична палітра слов’янських континуантів і.-є. **sel-g-* досить строката; що ж до співвідношення значень ‘кістка’, ‘кінцівка’ ~ ‘культя’ і ‘безладно рухатися’, ‘штовхати’, ‘ударяти’ тощо пор., наприклад, псл. *kьlga ‘нога’, ‘культя’ і набір семантем у рефлексів псл. *kьlgati ‘припадати на одну ногу’, ‘ковзати(ся)’ і под. (Козлова 1997: 105).

Наявний у нашому розпорядженні фактичний матеріал дозволяє частково відновити лексичну мікросистему праслов’янських суфіксальних дериватів із коренем **Sьlg-*.

Похідні з опорним *-j-* у суфіксальній частині:

***Сьлгајь**: укр. *Салгај* (КПУ Черниг. 7, 555), *Сингај* (КПУ Черк. 3, 295) < *Силгај, *Шульгај* (Горпинич 25) < *Сулгај, рос. *Шульгај > топонім *Шульгај* – в колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN X, 365), хорв. *Šalgaj* (Leksik 630), ст.-пол. *Solhay*, 1425 р. (SSNO V, 146), пол. *Solhaj*, *Szalgaj* (SN VIII, 568; IX, 218), слов’ян. *Салгај* (Магницький 72). Потенційно сюди ж модифіковані укр. *Соггај* (Горпинич 347) < *Солгај, *Суггај* (СП 403) < *Сулгај, а також, вочевидь, *Соглаєв* (КПУ Дн. 3/1, 567) – метатезний варіант до *Солгаєв.

***Сьлгојь**: укр. *Солгиенко* (КПУ Дон. 17, 283), ст.-рос. *Сулгоев*, 1563 р., 1645 р. (ПКОП 115; КД 70).

***Сьлгујь**: ст.-рос. *Сулгуєв*, 1563 р. (ПКО 115), *Сонгуєв > топонім *Сонгуєва*, 1500 р. (ПОКН 301).

Ад’єктив псл. ***Сьлгавъ(јь)** імовірно вбачати в чеськ. *Szilhavý* (Beneš 255) ~ укр. діал. *шульгавий* ‘лівша’ (с. Городок Маневицьк. р-ну Волинськ. обл.; запис наш).

Похідні з *-k/-č-* у суфіксальній морфемі:

***Сьлгакъ** / ***Сьлгаць** < ***Сьлгакъь**: укр. *Суйгачик* (с. Люблинець Ковельськ. р-ну Волинськ. обл.; Анк.) ~ діал. *сайгак* ‘кілок, до якого прив’язують овець’ (Чабаненко 4, 53), *Шульгач* – прізвище, поширене у Волинській, Ровенській обл. (Анк.), ст.-рос. *Шалгач*, 1603 р. (Веселовський 360), *Шалгачев*, 1683 р. (Полякова 255), рос.

Салгаков (КПУ Зап. 11/2, 256), блр. *Савгачик* (м. Мінськ), *Шульгач > топонім *Шульгачи* – в колишній Віленській губ. (Vasmer RGN X, 365), чеськ. *Szilháček* (Beneš 290), пол. *Szulgacz* (SN IX, 361);

~ *сьгаць: укр. діал. *шульгач* ‘лівша’ (с. Городок Маневицьк. р-ну Волинськ. обл.; запис наш), *сугач* ‘товкач у сукновальні’ (Грінченко 4, 164), рос. діал. *шульгач* ‘лівша’, *шолгач* ‘торба з харчами з грубого полотна’ (Даль 4, 465, 648).

З огляду на укр. *Сўльжик* (Горпинич 140), *Шульжик* (СП 319), *Шулежко*, *Шулешко* (Горпинич, Корнієнко 263) імовірна реконструкція демінутивів *Śylžikь, *Śylžькь.

До числа найдавніших у словотвірному відношенні дериватів належить патронім *Śylžitь > *Śylžičь – похідне на *-ičь* із первісним демінутивним значенням, а в пізньопраслов’янську добу – із вказівкою на родинні зв’язки (тобто нащадок *Śylga чи *Śylgy). Континуантами псл. *Śylžitь виступають: блр. *Сульжыч* (Бірыла 398) ~ с. *Сульжычы* в Мінській обл. (Пап. Мін. 257), *Сульжыцкі* (Бірыла 398) – катойконім (‘виходець із *Сульжыч*’), *Сульжиц* (м. Мінськ), а також форми на зразок ст.-рос. *Шалгичевь*, 1617 р. (Симсон 31), рос. *Шангичев* (Лет. ЖС 2000, № 6, 135), пол. *Szulgicz* (SN IX, 362) і под., в яких відбулося вирівнювання консонантного *-z-* < *-ž-* за аналогією до *Шалга* / *Szulga*.

Похідні з консонантом *-n-* у суфіксі:

*Śylganь / *Śylžanь: укр. *Samko Sathan*, *Sahan Krzyształ*, 1791 р. (АЮЗР VI/2, 403), *Солган* (сmt Любомль Волинськ. обл.; Анк.), *Сейган* (Панцьо 117), *Салган* (Горпинич 369), *Саган* (КПУ Терн. 2, 253) < *Салган, *Шовган* (СП 400) < *Совган, *Шалган < лімоніма *Шалганово озеро* (Пура Озера 70), *Шульган* (СП 403), ст.-рос. *Шалганко*, XVI ст. (Чечулин 84), *Шунжанин* (ПКОП 161) < *Сулжанин, рос. *Солганов* (КПУ Од. 10, 229), *Салганов* (КПУ Зап. 12, 285), *Соганов* (КПУ Дон. 17, 97) < *Солганов, *Шалганцев* (КПУ Луг. 2, 423) ~ діал. *сунганець* ‘мураха’ (Калинин. 258), *Сайган < ойконіма *Сайганово* в колишній Тамбовській губ. (Vasmer RGN VIII, 62), *Сайганов* (КМ 29), блр. *Сайганов* (м. Мінськ), *Сульжань > топонім *Сульжани* – в Мінській обл. (Пап. Мін. 257), пол. *Sałgan*, *Sulgan*, *Szulgan*, *Szulhan* (Rymut II, 393, 558), *Songan* (SN VIII, 574), чеськ. *Šulhan* (Davidek 134), слов’ян. *Салгань* (Магницький 72) тощо. Слов’ян. *Šołgan* реалізувалося також у назві

поселення *Szołganiszki* – в колишній Віленській губ. (SG XII, 16), литуанізованій за рахунок приєднання суфікса *-iszki* (= лит. *-iški*);

~ ***сьгань**: укр. діал. *саўган* ‘отара, гурт овець’ (Москаленко 65), блр. діал. *саган* ‘низька товста людина’, ‘високий горщик з вухами’ (ТС 5, 8) < *салган, укр. (відіменне похідне) *совгáнитися* ‘совгатися’ (Грінченко 4, 164) та ін.

***сьгонь**, ***сьгонь** / ***сьжень**: ст.-укр. Іван *Шолкгеня*, 1649 р. (Реєстр 353), укр. *Шовгеня* (КПУ Полт. 11, 93), ст.-рос. *Шалженнинов*, 1613–1615 р. (ДПП 196), рос. *Сайгонов* (КПУ Харк. 18, 533) < *Салгонов, блр. *Савгоничъ* (Спрогис ПАУ 132), *Шайжень* (Бірыла 470), пол. *Szulgenia*, *Szulgenia* (Rymut II, 558).

***сьгунь**: укр. *Шовгун* (СКТ 925), *Шульгун* (Пура Край 4, 272), *Сазун* (КПУ Ник. 4, 239) < *Салзун, рос. *Шевгунов* (КПУ Луг. 2, 433), *Шайгунов* (КПУ м. Київ 3, 594), *Шамгунов* (Книги РФ 2005, IX, 788) < *Салзунов, *Сунзунов* (МСР 267) < *Сулзунов, рос., блр. *Шалзун > топоніми *Шалзуны*, *Шалзуново* – відповідно в колишніх Пермській та Вітебській губ. (Vasmer RGN X, 210);

~ ***сьгунь**: укр. діал. *шалгун* ‘плетена корзина для збереження сала’ (Никончук ЕЛЖ 109), рос. діал. *шалгун* ‘той, хто змушений ходити з мішком; мішочник’ (НОС 13, 114), *шалгун*, *шелгун* ‘торба, мішок для хліба і припасів у дорозі’ (Даль 4, 648) та ін.

***сьгунь**: ст.-рос. (похідне) *Сохгиничи* – топонім у колишній Обонезькій п’ятині («на горе в *Сохгиничах*»; ПКОВ 93) < *Совгиничи (через стадію *Софгиничи). Очевидно, воно ж в *Шангиничах*, *Никитки Китова*, XVII ст. – назва пустища (ОПКН 89).

Деривати з *-r*-консонантом у суфіксі:

***сьгарь** / ***сьгарь**: укр. *Совгарь*, *Совгаренко*, 1767 р. (АЮЗР I/3, 358), *Шангар* (Горпинич 219) < *Сангар < *Салгар, ст.-рос. Федор *Согарев*, 1628 р. (Веселовский 295) < *Солгарев, рос. *Шунгаров* (Лет. ЖС 2003, № 14-26, 217), *Сингарьов* (КПУ Харк. 2, 720), блр. *Шынгароў* (Бірыла 491), пол. *Sangar*, *Szalgar*, *Szalgarz* (SN VIII, 287; IX, 361).

***сьгорь**: пол. *Szalgor* (SN IX, 211).

***сьгурь**: укр. *Шовгур* (СП 400), *Сингур* (Горпинич 391), *Сінгур* (КПУ Дн. 6, 111) ~ с. *Сінгури* – в Житомирській обл., *Шенгур* (КПУ Ник. 5, 293), *Сенгур* (КПУ Зап. 5, 552), *Сангур < *Сангурский* – назва фільварку в колишній Чернігівській губ. (Vasmer

RGN VIII, 61), ст.-рос. *Сумгуръ* Борисовъ Красной, 1584 р. (Сторожев II, 15), *Сунгуръ* Григорьевъ, 1630 р. (Шумаков Заметки 164), рос. *Сунгуров*, 1716 р. (ПМД 3, 59). *Сангуров* (КПУ Херс. 7, 285), *Сингуров* (КПУ Херс. 7, 495), *Шамгуров* (Pamięć 2, 42). Антропонім *Сунгур* широко відобразився також у назвах поселень різних регіонів Росії, пор.: *Сунгурово* (в колишніх Казанській, Костромській, Вологодській, Нижегородській губ.), *Сунгуровская* – в колишніх В'ятській та Вологодській губ. (Vasmer RGN VIII, 642). Зважаючи на українське прізвище *Сагура* (КПУ Киров. 1, 309) ‹ *Салгура*, можна відновлювати базове *Sьlgura – парадигматичний варіант жін. роду.

*Sьlgura, *Sьlguryъ: укр. *Совгира* (КС м. Київ 584), *Совгіра* (ЄР 96), *Совгир* (КПУ Полт. 3, 590), *Савгиръ* (КПУ Од. 10, 192).

З уваги до укр. *Шейгас* (СП 393), *Шевгас* (КПУ м. Київ 3, 521) можлива реконструкція регіонального псл. *Sьlgasъ – похідного на *-asъ*. Стосовно суфікса пор., наприклад, псл. *Dqbasъ, **L'ibasъ*, *Mьrdasъ, *Pьrgasъ та ін. Укр. *Шейгус* (ТДЗг. 71), блр. *Шольгусаў* (Бірыла 479) континують псл. *Sьlgusъ.

Похідні з консонантом *-š-* у суфіксі:

*Sьlgašъ, *Sьlgušъ ‹ *Sьlgaxjъ, *Sьlguxjъ: рос. *Сайгашев* (СП 310), *Сайгушев* (КПУ Ник. 2, 575), *Сойгушкін* (КПУ Харк. 18, 351). Сюди ж ойконіми *Сайгуши* та *Шайгуши* – в колишніх Сибірській і Тамбовській губ. (Vasmer RGN VIII, 62; X, 204), мотивовані антропонімами *Сайгуш*, *Шайгуш* ‹ *Сьлгуш, а також укр. *Сангуш* (с. Конюшки Дубенськ. р-ну Ровенськ. обл.; запис 1967 р.; ОАІУМ), ст.-блр. Роман *Сангушко*, 1590 р. (Усціновіч 1975: 141 – без пояснення) та *Сангушки* – литовський православний князівський рід (кореневе *-н-* ‹ *-л-*, денталізація).

До праслов'янських віддієслівних дериватів на *-dlo* належить *Sьlgadlo, яке вбачаємо в укр. *Сагало* (Пура Край 3, 244) ‹ *Салгало (абсорбція *-л-*), рос. *Солгалов* (КПУ Од. 2, 169), *Салгалов* (КПУ Херс. 7, 284), *Сайгалов* (КПУ Черниг. 7, 554), *Сонгайло* (ПКАГ 1912: 139), *Сангалов* (Лет. ЖС 2000, № 6, 131), ст.-блр. Станислав *Шалгала*, 1552 р. (Бірыла 1966: 273), Миколай *Сунгайло*, 1583 р. (ОДВ I, 92) та ін. Стосовно мотивації пор., наприклад, блр. діал. *соўгáло* 'волоцюга' (ДСБр 213).

Деривати з консонантом *-t-* у суфіксі:

***Šьlgatъ**(jъ): укр. *Шульгат* (Волинськ. обл.; Анк.), *Шульгатий* (СП 403), *Сагатий* (КПУ Харк. 12, 573) < *Салгатий, ст.-рос. (похідне) *Сайгатово*, 1516 р. – ойконім у колишній Московській губ. (Тонин 96), рос. *Сунгатов* (Книги РФ X, 390), (похідне) *Сайгатово* – ойконім у колишній Ярославській губ. (Vasmer RGN VIII, 62), блр. *Сульгат* (м. Вітебськ), *Шульгат* (м. Докшиці);

~ ***šьlgatъ**(jъ): укр. діал. *шульгáтий* ‘лівша’ (с. Городок Маневицьк. р-ну Волинськ. обл.; запис наш).

***Šьlgota**, ***Šьlgotъ**: укр. *Шевгота* (КР 128), *Сонгот* (ТДК 108) і под.

Із реліктових композитів, до складу яких входить компонент **Šьlg-*, відзначимо псл. ***Šьlgorogъjъ**, відображений у топонімі *Шелзирогово* в Тверській обл. Росії (Воробьев 2005: 434).

Скувбасъ

Ст.-укр. Демянь *Скувбасъ* (Реєстр 431) – унікальний лексичний факт для ілюстрації псл. ***Skьlbasъ** / ***skьlbasъ** – форми з *s-mobile*, паралельної до *Kьlbasъ / *kьlbasъ. Останні відновлено на багатому фактичному матеріалі слов'янських мов у спеціальній літературі (Казлова III, 80-81). Потенційно сюди належать й укр. *Скубас* (КПУ Хм. 5, 547) < *Скувбас / *Скулбас, пол. *Skabas*, *Skobas* (SN VIII, 437, 453) – як форми з абсорбованим плавним.

Кирста

Прізвищевий компонент *Кирста* (пор. Петро *Кирста*; Реєстр 108) може зіставлятися ст.-укр. Івань *Кирстенъко* (Реєстр 247) – патронімом на *-енъко*, а також укр. Стефань *Кирста*, 1723 р. (Швидько 50), *Кирста*, *Кирстюк* (Богдан 156), *Кірста* (Радіон 51), чеськ. *Kirst* (ЧП), слов'ян. *Кирста*, 1434 р. – молдавський боярин (МИВР 41) і под. Вони демонструють *-ир-* (*-ip-*) реалізацію групи **-ьr-* у кореневій морфемі. Це один із потенційно можливих випадків вокалізації голосного *-ь-* у поєднанні з плавним, обіч *-ар-*, *-ер-*, *-ор-*, *-ур-* маніфестацій. Пор.: укр. *Керста* (КПУ ІФ 2, 729), рос. *Скерст* (Гобза 437), хорв. *Karst*, *Kerstić*, *Kurstović* (Leksik 284, 291, 349), пол. *Karst*, *Kersta*, *Kierst*, *Kiersta*, *Korst*,

Kurst (SN IV, 513, 569, 599; V, 168, 446), чеськ. *Karst, Kirst* (ЧП) тощо.

Псл. **Кърста, Кърсть, Скърсть* – рефлексі і.-є. *(s)ker-, розширеного детермінативною групою -st-. На рівні кількісного аблауту вони пов'язані з **Korsta, Korсть*, на рівні якісного – з *Їърсть, пор., наприклад, рос. (похідне) *Черстаев* (КПУ Зап. 11/2, 427) < *Їърстайь.

Чоргунь

Фіксується як Демянь *Чоргунь* (Реєстр 28). Разом із спорідненим рос. *Чергунев* (КС Дон. 2, 44) континують псл. **Їьргунь, Їьргунь*. На основі суфіксальної варіантності (-ун, -ун'-) обидва найменування можна зіставляти з ст.-рос. *Чюрган* Поилов, 1574 р. (Садиков 467), Мокушка Федоровъ с. *Чюргань*, 1677 р. (ПЗН 8), рос. *Цурганов* (ТЕ 321), укр. *Цурган* (КПУ Сум. 13, 150) < *Чурган ~ укр. діал. *чорган* 'нікудешній хлопець; старий березовий війник' (Бевка 143), блр. *Чэрган > мікротопонім *Чэрганы* (ТС 5, 381), болг. *Черганов* (Илчев 539), пол. *Czerżan* (SN II, 539) < **Їьргань / Їьгżань*. Пор. також слов'ян. *Чорганя* (Магницький 93) < *Чоргань (під впливом імен на -а) < *Їьргань. Для цих архетипів (як і для відновлених нижче) практично відсутнє апелятивне підгрунття.

Антропонімний матеріал дозволяє констатувати первісні праформи, не ускладнені афіксами – псл. **Їьрга, Їьрго*: укр. *Черга* (КПУ Сум. 4, 123), *Чурга* (м. Луцьк) ~ укр. діал. *чєрга* 'сніг з дощем' (Никончук 123), чеськ. *Āargo* (ЧП)і, а також залежні від них посесиви на -ov- / -ev-, -in- – **Їьрговь / Їьгřєвь, Їьгřинь*: укр. *Чургович* (КСР 373), рос. *Чержов* (КПУ Ник. 4, 504), *Чержев* (КПУ Луг. 5, 559); укр. *Цуржинко* (КПУ Дон. 13, 465), ст.-рос. Ванька *Чургин*, 1382 р. (Будовниц 135) – з вирівнюванням основи за аналогією до форм на -г-.

Укр. *Чергик* (Горпинич 38), рос. *Чержикова* ж. (КС Зап. 112), *Чержецов* (ПКАК 48) – рефлексі потенційних демінутивів на -ікъ, -ьсь: **Їьгřікъ, Їьгřьсь*. Хорв. *Āerģić* (Leksik 109) – імовірний патронім псл. *Їьгřіць < *Їьгřить.

Межі лексичної мікросистеми з коренем **Їьрг-* можна розширити за рахунок ще деяких суфіксальних дериватів:

*Їьгаъь, *Їьгуъь: слов'ян. *Чоргаъь* (Магницький 93), (похідні) *Чергаши* – ойконім на терені Чаваш республіки, *Чиргуши* – ойконім у Нижегородській обл., в якому Г.П. Смолицька помилюково вбачала поєднання мордов. *чире* ‘край’ та *кужо* ‘поляна’ (Смолицька 2001: 90). Стосовно мотивації пор., наприклад, рос. діал. *чурга́шка* ‘короткий шматок колоди’ (Калинин. 278).

*Їьгајь, *Їьгујь: слов'ян. *Чаргај* (Магницький 91), ст.-рос. *Чоргуев* (ПКОП 235), хорв. *Їьгај* (Leksik 117).

Болг. *Чергаров* (Илчев 539), хорв. *Їьгар, Їьгар* (Leksik 109, 114) продовжують потенційне псл. ***Їьгаръь.**

Укр. *Чургель* (КПУ Од. 1, 911), блр. *Чургель* (Бірыла 453), пол. *Czurgiel* (SN II, 312) – континуанти псл. ***Їьгъьь.**

Хорв. *Їьгус* (Leksik 117) сягає регіонального псл. ***Їьгусъь.**

Ст.-укр. *Шолкоплас*, укр. *Шовкомуд* та ін.

Зафіксована в козацьких реєстрах антропонімоформула *Ивань Шолкоплас* (Реєстр 360) у своїй другій частині – безсумнівний композит, якому відповідають укр. *Шовкоплас* (Богдан 268), *Шалкоплас* (КПУ Дн. 2, 507), (видозмінене) *Шевхоплас* (КПУ Киров. 1, 381), рос. *Шелкоплас* (САЛ 677), *Шелкопласов* (Рамієц 2, 215), блр. *Шелкопласов* (м. Мінськ), под. *Szałkoplas* (SN IX, 218) і под. Другий компонент *-плас* відобразився в укр. *Кривоплас* (КПУ Сум. 1, 145), *Скороплас* (КПСВТ 1, 177), рос. *Чистопласов* (УВБ 598), його співвіднесенність з дієсловом на зразок рос. *пласать* сумнівів не викликає. Щодо першого складника *Шовк-* / *Шелк-*, то він також фігурує в композитних прізвищах, наприклад, укр. *Шовковус* (СП 400), *Шовкопряд* (КПУ Полт. 8, 369), *Шовкошитний* (КС Київ. 2, 350), рос. *Шелкошевеев* (КПУ Харк. 14, 322), (похідне) *Шелкошевский* – топонім в області Війська Донського (Vasmer RGN X, 260) і може зіставлятися з апелятивом *шовк* / *шелк*. Проте мотивація останніми прізвища *Шолкоплас*, на наш погляд, неможлива, оскільки при цьому не простежується логіко-мотиваційна вмотивованість компонентів і втрачаються внутрішні зв'язки між ними на рівні композита. Залишається припустити, що *Шолкоплас* і под. – фонетично модифіковані форми, в яких ініціальне *Ш-* вторинне, зі *Щ-*.

У доступних нам історичних та сучасних джерелах з антропонімії вдалося знайти поки що єдиний факт на користь запропонованої гіпотези – ст.-укр. Лукьян *Щелкопляс*, 1564 р. (ПК 1564 р.: 170). Проте видозміна *Щ-* > *Ш-* (через стадію *ШШ-* як результат втрати проривного компонента *-Ч-*) підтверджується як діалектним матеріалом [пор., наприклад, фразеологізм рос. *только пять шшёлкают* ‘про швидкий біг’ (МФС 83)], так і варіантністю *Шовк-* / *Щолк-* в інших композитних похідних антропонімного рівня, а саме:

*Ššькопогь: ст.-рос. *Шелконогов* Федор (УПЛ 144), (похідне) *Шелконогово* – топонім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN X, 260) ~ ст.-рос. Федька *Щелконоговъ*, 1579 р. (Полякова 269), *Щелконог*, 1624 р. (Веселовский 376), Калинка *Щелконоговъ*, 1690 р. (КА 184), рос. *Щелконогов* (СКТ 936), (похідне) *Щелконогово* – топонім у Свердловській обл., блр. *Щелконогов* (м. Вітебськ).

*Ššькомѡдъ: укр. *Шовкомуд*, 1752 р. (Пивовар 77), *Шовкомуд* (КПУ Хм. 8, 384), *Шелкомуть* (КП Харцызск 71), рос. *Шевкомуд* (Книги РФ 2005, IX, 792) ~ ст.-рос. Степанко Кузьминичъ *Щолкомудъ*, 1602 р. (ДТП 2, 437), Агафья Семенова дочь *Щелкомудова*, 1613 р. (Греков 1916: 65).

Крім псл. *Ššькоплєсъ, *Ššькопогь, *Ššькомѡдъ, можна реконструювати також *Ššьконосоъ [~ ст.-рос. *Щелконосовъ* Демка, 1664 р. (Тупиков 850)], *Ššькольвь [~ рос. (похідне) *Шелколовской* – топонім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN X, 206)], в яких перший складник можна зіставляти з рос. діал. *шелкать* ‘говорити’ (НОС 12, 113), *шелкнуть* ‘ляснути, вдарити’ (Магницкий Особенности 72), (фразеол.) *щёлковый язык* ‘плавна, гладка мова’ (МФС 114), *шелкотун* ‘базика, пустомеля’ (НОС 12, 114), *шелкать зубами* ‘сердитися, комизитися’; пор. також вирази *шелкать пальцами*; *шелкнуть кого пальцем в лоб*, *картами по носу* (Даль 4, 653) тощо.

Нарешті, ймовірність саме компонента *Щелк-* (*Щолк-*) у прізвищі *Щолкопляс* підтверджується наявністю похідних (особливо суфіксальних), зокрема:

*Ššька, *Ššько, *Ššькъ: ст.-рос. *Щолк* Иванов, 1562 р. (АФЗК 1961: 25), рос. *Щелков*, *Щелкин* (СКТ 936), ст.-блр. *Щолко*

Иванъ (Любавский 230), пол. *Szczelko* (SN IX, 240). Пор. також назви поселень *Щелково* (15) – на теренах Східної Славії (Vasmer RGN X, 391).

***ŠŸkaŸ**: рос. *Щелкачев* (Чумаков 223), (похідне) *Щелкачево* – назва поселення в колишній Тверській губ. (Vasmer RGN X, 391) ~ рос. діал. *щелкач* ‘різкий, зухвалий, нахаба, грубіян, забіяка’ (Даль 4, 654).

***ŠŸkadlo**: ст.-рос. *Щелкалов*, 1532 р. (Веселовский 376), Андрей *Щелкалов*, 1626 р. (Евсеев 2, 200).

***ŠŸkапъ / *ŠŸkипъ**: ст.-рос. Гришка Власов сын *Щелканов*, 1647 р., Дениска Яковлев сын *Щелкунов*, 1623 р. (Полякова 269, 270), рос. *Щелканов*, *Щелкунов* (СКТ 936), *Шевкунов* (КПУ Харк. 20, 462), укр. *Шовкун* (КПУ Рв. 3, 316), блр. *Шчаўкун* (Бірыла 488), *Шелкун*, *Щелкунов* (м. Вітебськ), (похідне) *Шчаўканы* – топонім у Мінській обл. (Рап. Мін. 290), пол. *Szczelkun* (SN IX, 240). Пор. також ойконіми *Щелканы* (5), *Щелканова* (4), *Щелканово* (8) і под. – в різних східнослов’янських регіонах (Vasmer RGN X, 391) ~ рос. діал. *щелкун* ‘меткий на язык; балакуча молодиця; пліткарка’ (Даль 4, 654).

***ŠŸkaгъ**: рос. *Щелкарев* (КП Саратов. 3, 249).

***ŠŸkавъјъ**: рос. *Щелкавин* (АУИФ 497).

***ŠŸkqta**: ст.-укр. Иванъ *Шолкутенъко*, 1649 р. (Реєстр 358) < *Шолкутенъко, укр. *Шевкута* (ОКІУМ) < *Щевкута < *Щелкута, рос. (похідне) *Щелкутино* – топонім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN X, 391).

Таким чином, заголовкове *Шолкопляс* < *Щолкопляс* – це людина, яка танцює, ляскаючи пальцями [~ рос. *плясать, прищелкивая* (Даль 4, 654)] чи цокаючи каблуками. Прізвище *Шовкомуд* < *Щолкомуд* – іронічно-насмішливе. Про похідні з основою *mqd-див. вище.

Чвовж

Фіксується в антропонімсполуці Яхно *Чвовж* (Реєстр 239). Швидше за все, перед нами форма з консонантизацією нестійкого в артикуляційному відношенні голосного подібно до структур типу [o]t > [wo]t / [vo]t (з білабіальним чи лабіодентальним приго-

лосним) – явище, характерне для вокалізму українських правобережнополіських говорів (Назарова 72-77). Пор. щодо аналогії фонетичного розвитку сучасне прізвище *Єрвомір* (сmt Рокитне Ровенськ. обл.; Пура СПР V, 50) < *Яромір (Шульгач 1994: 13). У такому разі *Чвовж* < *Човж можна зіставляти зі слов'ян. *Чолж*, 1524 р. (ЛІМ № 12, 304), пол. *Czauż* (SN II, 262). Це реліктові форми, які продовжують первісне *ЇЛЬЪ.

Окремі факти свідчать про потенційність демінутива на *-*ікъ* – *ЇЛЬІКЪ, пор. укр. *Чевжик* (Богдан 35; ТД Костопіль 141), рос. *Чужиков* (м. Черкаси) < *Чулжиков, блр. *Чоўжык* (Бірыла 451), пол. *Czowżuk* (SN II, 302).

Укр. *Чемжак* (Богдан 33; КПУ Зак. 1, 150) < *Челжак, *Чунжук* (м. Черкаси), рос. *Ченжуков* (КПУ Дон. 3, 482) < *Чулжук, *Челжуков* – форми з варіантними суфіксами -*ак*, -*ук*, які зводяться до псл. *ЇЛЬАКЪ, *ЇЛЬУКЪ.

Рос. *Чонжин*, XVIII ст. (РСД 702) – посесив на -*ин*, із *ЇЛЬІНЪ. На основі укр. *Чанжар* (м. Черкаси) можна відновлювати базове *ЇЛЬАГЪ / *ЇЛЬУГЪ.

Основа **ЇЛЬ-* сягає **ЇЛЬГ-*, на основі якісного аблауту вона пов'язана з **ЇЛЬ-* < **ЇЛЬГ-*. Див. про це: (Козлова III, 230-247; 235-249; 251-257).

Толда і споріднені найменування

Ст.-укр. Гаврыло *Толда* (Реєстр 330) генетично споріднене з Миско *Талда* (Реєстр 400), Волоцько *Талденко* (Реєстр 90), укр. *Толда* (КПУ Сум. 11, 296), *Талда́* (Горпинич 52), *Товда* (КПУ Дон. 17, 290), а також укр. *Тинда* (КПУ Черк. 6, 656), *Тунда* (КПУ Дон. 10, 294), які зазнали асиміляції плавного в позиції перед зубним (*л* > *н*) і які сягають первісних *Тилда, *Тулда. Аналогічне фонетичне зрушення спостерігаємо в блр. *Тында* (Бірыла 419), ст.-рос. Филко *Тинда* (ПКОП 160), рос. *Тунда* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 240) при ст.-рос. *Тылда > ойконім *Тылдино*, XVI ст. – у колишній Вологодській губ. (САС 21), рос. *Талд > ойконім *Талдово* – на Псковщині (Vasmer RGN VIII, 708) та «ідеальному» щодо кореневого вокалізму *Толда > ойконім *Толды Буртасы* – на терені Чаваш республіки, із псл. *Тьлда. Крім східнослов'янських, континуанти

***Тьlda** ж., ***Тьldь** ч. представлені й в інших антропоніміконах: хорв. *Told, Tund* (Leksik 679, 693), чеськ. *Tolda, Tond* (Beneš 82), пол. *Tejda* (SN IX, 510) < **Тьlda, Tujdowski* (SN IX, 616) < **Tuld-ow-ski, Tunda* (SN IX, 621) < *Tulda тощо. Швидше за все, сюди слід приєднати слов'ян. *Тулдь* (варіант *Турдь*), 944 р. – ім'я князя в посольстві Ігоря до греків (ПСРЛ I, 20; V, 99).

Укр. *Стойда* (ТД Черкаси 259), *Штонда* (КПУ Харк. 6, 477), *Штинда* (КПУ Льв. 3, 552), блр. *Штайда* (м. Солігорськ), ст.-рос. (похідне) *Штолдовское* – назва озера в Білозер'ї (АСЭИ II, 671), пол. *Stojda, Stajda, Stajdo* (SN IX, 13, 90) сигналізують про реальність псл. ***Стьlda, *Стьldo, *Стьldь**.

Окрім форм чол. і жін. родів на -ь, -а, існував вочевидь і варіант на -і, про який опосередковано свідчать (похідні) укр. *Штондя* (КПУ Дн. 6, 132), *Штулдюк* (СКТ 930), *Тундиук*, 1911 р. (ДАВО ф. 399, оп. 1, од. зб. 811, арк. 11), рос. *Тюльдюков* (КПУ Харк. 1, 475) – патроніми на -ук, (-ук)-ов від ***Тьldь**.

Псл. **Тьlda, *Тьldь*, безсумнівно, апелятивного походження, пор. рос. діал. *отолда* 'дурень, неук' (СРНГ 24, 256), *тында* 'дилда, дурепа; нечепура' (Даль 4, 447), *тунда* 'малорухлива, млява жінка' (Чайкина 45).

Фактичний матеріал, почерпнутий із різноманітних лексикографічних джерел, дозволяє накреслити контури дериваційного гнізда з коренем **Тьld-*. При цьому слід зважити на те, що йому притаманні всі ті формальні модифікації, які властиві й іншим лексичним мікросистемам, організованим на зразок структур *тыт* [наприклад, **Кьl-d-*, див.: (Казлова III, 137-205)]. Наведемо найвиразніші щодо продуктивності праантропоніми цього дериваційного гнізда.

***Тьldуха, *Тьldухь, *Тьldaшь** < ***Тьldaxь, *Тьldушь** < ***Тьlduxь**: (слов'ян.) *Тойдуш* (Магницький 84), укр. *Тындых* (КПУ Киров. 1, 981), рос. *Толдыхин* (КПУ Ник. 5, 451), (похідне) *Тандашково* – топонім у Тюменській обл., пол. *Tomdasz* (SN IX, 553) < *Toldasz.

***Тьldажь, *Стьldoжь**: укр. *Талдайко* (КПУ Дон. 8, 232), *Тудай* (Панцьо 121) < **Тулдай, Столдоенко* (КПУ Керчь 1, 384), рос. *Талдаев* (КПУ Луг. 2, 299), пол. *Tendaj* (SN IX, 511) < *Teldaj.

***Тьldакь / *Стьldакь, *Тьldaць** < ***Тьldakь**: укр. *Товдак* (КПУ

Харк. 18, 384), *Тендак* (Богдан 301) < *Тьлдак, *Тудак* (Панцьо 121) < *Тулдак, ст.-рос. Михаил Антонович *Тайдаков*, 1587 р. (Веселовский 311), (похідне) *Толдаково* / *Тондаково Большое*, 1558–1560 рр. – топонім у колишньому Звенигородському пов. (МИЗК I, 74), слов'ян. *Толдакъ* (Магницький 84), рос. (похідні) *Тайдаково* (4) – ойконіми в колишніх Тульській (2), Рязанській та Симбірській губ. (Vasmer RGN VIII, 705), *Тойдакова* – поселення в колишній Казанській губ. (Vasmer RGN IX, 115), пол. *Tandaczyk*, *Tundak*, *Stajdak* (SN IX, 13, 486, 621).

*Тьлдукъ, **Тьлд'укъ*: укр. *Тундук* (КПУ Сум. 11, 156), *Тандюк*, *Тендюк* (Волинськ. обл.; Анк.), слов'ян. *Тойдукъ* (Магницький 84), рос. (похідне) *Тюндюкова* – ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN IX, 244), пол. *Tanduk* (SN IX, 486).

*Тьлдань: рос. *Талданов* (КПУ Полт. 4, 951), хорв. *Taldan*, *Tajdan* (Leksik 670).

*Тьлдонь: рос. *Толдонов* (Память 2, 198), *Талдонов* (КПУ Дон. 4, 549), блр. *Тайдонов* (м. Мінськ), чеськ. *Taldon* (ЧП).

*Тьлдунь: рос. *Тойдунов* (КПУ Херс. 9, 515) і под., мотивовані апеллятивною лексикою типу *толдун* 'дурень' (СРГСУ Доп. 531), *талдун* 'дурень, тупиця' (Іванова 504).

На основі укр. *Тиндич* (Панцьо 120), ст.-блр. Войтехъ *Тюнъдичь*, 1565 р. (ЛМ 1915: 280) можна відновлювати патронім на *-itjъ: *Тьlditjъ.

Один із найпродуктивніших підрозділів гнізда з коренем **Тьld-* – деривати з консонантом *-r- у суфіксі:

*Тьлдара, *Тьларгъ: укр. *Тевдаренко* (Рамієс 2, 167), рос. *Тондарин* (КПУ Од. 1, 786), хорв. *Tandar*, *Tandara* (Leksik 671), пол. *Tondar* (SN IX, 558), чеськ. *Tandara* (ЧП). Стосовно мотивації пор., наприклад, блр. діал. *стоўдар* 'дурень' (Данілович 30). Заголовкові праформи на основі суфіксальної варіантності пов'язані з:

*Тьлдора, *Тьлдоръ: укр. *Тандор* (Панцьо 120), *Тендора* (КПУ Од. 1, 787), пол. *Tondor*, *Tendora* (SN IX, 511, 558).

*Тьлдуга, *Тьлдургъ, **Тьлд'ургъ* / *Стьлдургъ: укр. *Тандур* (КПУ Дон. 7, 76), *Тандура* (КПУ Луг. 4, 217), *Штандур* (ТДЧ 177), рос. *Тандура* (Лет. ЖС 2004, № 40-52, 231), *Тюндюров* (КПУ Сум. 5, 434).

*Тьлдъга, *Тьлдъгъ, *Стьлдъгъ: укр. *Тандрик* (м. Луцьк), *Стондрик* (Богдан 289), *Штандрик* (PI IФ 2, 331), *Штундрук*

(Богдан 292), рос. (похідне) *Стандров* – топонім у колишній Тамбовській губ., блр. *Тондрик* (м. Мінськ), пол. *Tondra, Tandrowska* (SN IX, 486, 558), чеськ. *Tondr, Tondra* (ЧП). Сюди ж, очевидно, слід долучити форми на зразок укр. *Товдер* (ТДХ 112), *Тиндер* (Панцьо 120), *Тюндер* (КПУ Зап. 2, 384), *Штундер* (Горпинич 293), пол. *Tonder, Tondera, Tunder, Tender, Towdera* (SN IX, 511, 558, 568, 621).

***Тьдыра, *Тьдыгъ / *Тьдыгъ:** укр. *Тандир* (ЄР 702), *Тиндирка* (КПУ Він. 6, 643), пол. *Tendyra, Tandyrak, Tondyriak* (SN IX, 486, 511, 558) – усі з позиційною асиміляцією плавного (-л- > -н-).

Похідні з приголосним *-s- у суфіксі:

***Тьдасъ:** укр. *Тендасъ* (Панцьо 120), пол. *Tandas, Tundas* (SN IX, 486, 621).

***Тьдисъ:** рос. *Толдисов* (СБП 246).

***Тьдосъ:** пол. *Tandos, Tondos* (SN IX, 486, 558).

***Тьдусъ:** рос. *Толдусова* ж. (Горпинич 277), пол. *Tajdus, Tondus* (SN IX, 478, 558).

Потенційно можливі також архетипи з суфіксами *-ік-, -ук-, -ък-*:

***Тьдіка, *Тьдікь, *Тьдыка, *Тьдыкь:** ст.-укр. *Иванъ Танъдычъка*, 1649 р. (Реєстр 243), укр. *Тиндик* (КПУ ІФ 3, 121), *Тендик* (Богдан 301), (похідне) *Талдыки* – поселення в колишній Київській губ. (Vasmer RGN VIII, 708), блр. *Тындік* (Бірыла 419), ст.-рос. (похідні) *Тандыковский враг*, 1542 р., *Тондыкова*, 1613 р. – пустище в колишньому Московському пов. (Прокопенко Новые 59, 64), рос. *Талдыков* (ППП 1, 501), *Талдикін* (КПУ Харк. 9, 580), *Тундиков* (КПУ Харк. 20, 285), *Тодыка* (КПУ Луг. 2, 324) < *Толдыка, (похідні) *Талдыкина, Талдикин* – ойконіми в колишній Орловській губ. (Vasmer RGN VIII, 708), пол. *Tendyk* (SN IX, 511), чеськ. *Taldik* (ЧП), словц. *Taldik* (TZ Nitra 57).

***Тьдъкъ:** пол. *Tandek, Tendek, Tondek* (SN IX, 486, 511, 558).

Голга

Фіксується в складі антропонімоформули Гуринь *Голга* Пултавський (Реєстр 429). Перед нами ідеальний прообраз псл. *Gьlga, до континуантів якого можна залучити також укр. *Гульга* (КПУ Дон. 5, 106), *Голега* (ОКІУМ) < *Голга – форма з секундарним *-е-*, рос. *Галга* (СВП I, 290), пол. *Galga, Gajga, Gujga, Gilga* (SN II, 227, 242, 351, 581), які ілюструють *-ал-*, *-іл-* та *-ул-* рефлексію кореневої сполуки *-ьl-*. Первісне **Gьlg-* відбилося також у похідних рос. *Галегов* (Лет. ЖС 2005, № 14-26, 56), *Гангов* (Рамієс 2, 336) < **Галгов, Голгин, Гальгин* (Рамієс 2, 446, 488), *Гольгин* (КПУ Дон. 22, 253) – патроніми на *-ов, -ин*.

Ст.-рос. Овдоким *Галго* Говруев, 1592 р. (МИК 327), рос. *Гейго* (СЛС 145), укр. *Галго* (КС Крым 400), пол. *Gojg, Gujgo* (SN II, 411, 581) < **Golg, *Gulgo* – ймовірні продовження псл. **Gьlgь, *Gьlgo*. Слов'ян. *Гойжово* – ойконім на території Жемайтії (Спрогис 295), блр. *Гейжа* – сучасне прізвище (м. Мінськ) свідчать про потенційність псл. *Гьлзь < **Gьlgьь, *Gьлза* < *Gьlgja.

Лексична мікросистема праслов'янських дериватів з коренем **Gьlg-* не досить багата, судячи з доступних джерел, однак деякі її компоненти все ж піддаються реконструкції (в ЕССЯ гніздо з чільним **гьlg-* відсутнє).

*Gьlgadlo: укр. *Говгаленко* (СКТ 166) – патронім на *-енко, Гонгало* (Горпинич 55; КПСВР 6, 239), *Гангало* (КПУ Хм. 7, 67; СКТ 149) – форми з асиміляцією плавного, пол. *Giejgalo, Giejgallo* (SN II, 330).

*Gьлгајь: рос. Тарас *Галгаев*, 1719 р. (СВП II, 85).

*Gьлгујь: ст.-рос. Савка Максимовъ сьнъ *Гавгуи*, 1691 р. (СГКЭ II, 319), (похідне) *Гавгуево в Фомине конце*, 1500 р. – ойконім у Новгородській землі (Сергий 56).

*Gьлгань / *Гьлзань: ст.-укр. Павель *Гьсиганько*, 1649 р. (Реєстр 247), укр. *Галган* (Панцьо 99), блр. *Галган, Гейжан* (Бірыла 98, 107), пол. *Galgan, Gałgan, Gawgan* (SN II, 233, 243, 278), чеськ. *Galgánek* (ЧП), слов'ян. *Гавжанко* (Рамієс 2, 485);

~ укр. діал. *галган* 'розбишака' (Матвіяс 76), блр. діал. *галган* 'негідник' (НЛГ 34), *галган* 'дурень, остолоп' (СБГ 1, 410), болг. діал. *гълган* 'стегнова кістка' (Шклифов 222), пол. діал. *gałgan*

‘гультяй, обідранець’ (Karłowicz 3, 51), ‘лежень, негідник’ (Steffen 38), чеськ. діал. *galgan* ‘пройдисвіт, негідник, мерзотник’ (Gregor 54).

***Гыгонь** / ***Гыгонь**: рос. (похідне) *Голгоновская* – ойконім у колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN II, 396), пол. *Galgon, Golgon, Galgonek, Galgoń, Gielgoń* (SN II, 233, 242, 333, 417);

~ чеськ. діал. *gelhoň* ‘здоровило, дилда’ (Bartoš 82).

***Гыгунь** / ***Гыгунь**: укр. *Гульгун* (КПУ Льв. 2, 72), *Гавгун* (Горбаль 6, 856), пол. *Galgun, Gawgun, Gielzun* (SN II, 242, 278, 333).

***Гыгась**: укр. *Галгас* (КПУ ІФ 1, 769), пол. *Galgas* (SN II, 242).

***Гыгусь**: пол. *Galgus* (SN II, 242).

***Гыгаць**: укр. *Гавгаш* (КПУ Од. 3, 39), рос. *Галгашов* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 56), чеськ. *Halgaš* (Blanár, Matejčík 1, 199).

***Гыгуць**: укр. *Галгуш* (КПУ Зак. 1, 117), слов’ян. *Голгушъ* (Спрогис ПАУ 33).

***Гыгарь** (-ь): укр. *Гонгар* (Горпинич, Корнієнко 56) < *Голгар, рос. *Гонгаров* (м. Костопіль Ровенськ. обл.), пол. *Galgarz, Gejgar* (SN II, 242, 300).

***Гыгорь**: рос. *Гайгоров* (КПУ Зап. 11/1, 184).

***Гыгунь**: укр. *Гангур* (РІ Зак. 1, 251) < *Галгур, рос. *Гильгуров* (Рамієць 2, 456).

***Гыгота**: укр. Михайло *Гейготенко*, 1723 р. (Швидько 113), *Гейгота* (РІ ІФ 1, 146), *Гайгота* (Горпинич, Корнієнко 47).

***Гыгота**, ***Гыготь**: укр. *Галгута* (с. Нараїв Дубенськ. р-ну Ровенськ. обл.; ОКІУМ), пол. Antoni *Gielgut*, 1790 р. (АЮЗР V/1, 501).

Ст.-укр. *Бурдунь* у генетичному гнізді

Зафіксовані в Реєстрі ст.-укр. Хвилон *Бурьдунь*, Богдан *Бурдунко* (Реєстр 75, 442) генетично споріднені з укр. *Бордун* (КПУ Полт. 1, 72), *Бурдун* (КПУ Сум. 14, 201), рос. *Бордунов* (КПУ Киров. 1, 81), ст.-блр. Івань *Бардунь*, 1603 р. (АВК XVIII, 197), хорв. *Brdun, Bardun* (Leksik 26, 56), пол. *Bardun, Bordin, Burdun* (SN I, 176, 430, 572), чеськ. *Bardoun* (Beneš 92), румун. *Bordin* (Constantinescu 210), яке запозичено зі слов’янських мов. На основі наведених фактів можна реконструювати праантропонім

*Bьrdunь апеллятивного походження. Про це свідчать укр. діал. *бурдун* ‘пустун’, *бордун* ‘жовтець їдкий, *Ranunculus acris* L.’ (ЕСУМ 1, 229-230, 299), рос. діал. *бурдунук* ‘хрестоподібна дерев’яна підставка під посуд для води’ (АОС 2, 179) та ін.

Багатий фактичний матеріал слов’янських мов дозволяє відновити фрагмент праслов’янського словника – лексичну мікросистему з основою **Bьrd-*. У переважній більшості випадків реконструйовані архетипи не мають апеллятивного підгрунтя (принаймні воно не фіксується в доступних лексикографічних джерелах), чим й обумовлена відсутність етимологічного гнізда з коренем **bьrd-* в ЕССЯ та SP.

Поданий нижче антропонімний матеріал маніфестує тип кореневих структур зразка *тът*, в яких, як уже доведено (Козлова 15–30), бінарна група *-ьr-* могла реалізуватися в східнослов’янському лінгвальному континуумі як *-ор-*, *-ар-*, *-ур-*, *-ир-* (*-ыр-*). Подібна реалізація сонанта *ɾ* в структурах *тът* притаманна й південно- та західнослов’янським теренам, особливо в діалектній площині (не слід забувати також про здатність прізвищ «мігрувати»). Саме цим і обумовлена логіка відбору й репрезентації фактичного матеріалу, поданого під відповідними гаслами.

*Bьrda: укр. *Борда* (КПУ Луг. 8, 193), *Барда* (СП 62), *Бурда*, *Бурда* (Панцьо 96, 97), ст.-рос. *Бурда*, 1596 р. (ЗККА 16), *Барда* Ушаков, 1597 р. (АФЗХ III, 182), *Бырдин*, 1613 р. (Веселовский 59), Тимошка *Бордин*, 1629 р. (КВ 136), рос. *Борда* (Лет. ЖС 2002, № 1-13, 28), *Бурда* (Книги РФ X, 65), *Бырда* (м. Калуга), (похідне) *Бурдино* – назва поселення у Псковській обл., блр. *Барда*, *Бурда*, *Бырда* (Бірыла 42, 69, 74), (похідне) *Бордино* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 476), болг. *Барда* (Илчев 64), макед. *Барда* (Речник ПКМ 1, 94), хорв. *Borda*, *Brda*, *Burda* (Leksik 60, 70, 83), слвн. *Burda* (ZSSP 67), пол. *Barda*, *Borda*, *Burda*, *Byrda* (SN I, 175, 429, 571, 597), чеськ. *Brda* (ЧП), *Barda*, *Burda* (Beneš 82), слвц. *Burda* (TZ Bratislava 43), луж. *Byrda* (Zběrka 41), *Burda* (Wenzel II/1, 69). Зі слов’янських мов запозичено румунське прізвище *Borda* (Constantinescu 210);

~ *bьrda: укр. діал. *бурда́* ‘грижа’ (с. Чудель Сарненськ. р-ну Ровенськ. обл.; Никончук, Мойсієнко 71), ‘здинок’, ‘жировий шар на шкірі’, ‘бешкетник’ (ЕСУМ 1, 299 – «неясно»), блр. діал.

бурда ‘грижа, пухлина’ (ЭСБМ 1, 415), ‘великий ніс’ (ТС 1, 94), рос. діал. *бурды* мн. ‘друге підборіддя’ (СРНГ 3, 285), *барда* ‘стара карга, страшило’ (СРНГ 2, 112), пол. діал. *burda* ‘неспокійна людина, розбишака’ (Bubak I, 91), чеськ. (застаріле) *burda* ‘бешкетник, забіяка’, словц. *burda* ‘дражлива людина’ (ЕСУМ 1, 299) та ін., які продовжують і.-є. *byrdā Див.: (Шульгач 1998а: 40–41).

***Вьрдо**: укр. *Бордо*, *Бурдо* (КПУ Він. 6, 545), рос. *Бардо* (Книги РФ X, 36), *Бурдо* (САЛ 363), блр. *Бордо*, *Бурдо* (Бірыла 42, 69), болг. *Бурдо* (Илчев 94), пол. *Bardo*, *Bordo*, *Burdo* (SN I, 176, 430, 572).

***Вьрдъ**: укр. *Борд* (КПУ м. Київ 1, 208), *Бард* (СП 62), *Бурд* (СКТ 98), рос. *Бордов* (КПУ Луг. 4, 381), *Бард* (САЛ 340), (похідні) *Бардово* – назва пустища у Псковській обл. (ПОС 1, 118), *Бурдов*, *Бурдова*, *Бурдово* (2) – ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN I, 585), блр. *Борд* (м. Гомель), *Бурд* (м. Барановичі), (похідне) *Бардово* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 476), пол. *Bard*, *Bord*, *Burd* (SN I, 175, 429, 571). Зі слов’янських мов запозичено румунське прізвище *Bord* (Constantinescu 210).

***Вьрдъ**: укр. *Бурдз* (Пура Край 4, 169) < *Бурдзь < *Бурдь, (похідні) *Бурдяк*, *Бурдюк* (СП 62), мотивовані базовим *Бурдь*, блр. *Бурдзь* (Бірыла 69), *Бурдь* (м. Барановичі), (похідні) *Борди*, *Бордзи*, *Бордево* – топоніми, зафіксовані в документах XVII ст. (ОДВ III, 20, 92; IV, 90), макед. *Бордева* ж. (Речник ПКМ 1, 146), словн. *Brdev* (ZSSP 56), пол. *Bardź*, *Burdź* (SN I, 177, 573).

Похідні з консонантом -g- у суфіксальній морфемі:

***Вьрдагъ**: рос. *Бардагов* (КПУ Дон. 5, 46).

***Вьрдега** / ***Вьрдежь** < ***Вьрдегъ**: укр. *Бардега* (КПУ Льв. 2, 158), *Бурдега* (СКТ 99), *Бардіж* (Горпинич 299), пол. *Bardega*, *Bordega* (SN I, 175, 430).

Вьрдега** / ***Вьрдогъ** (Вьрд^(o)угъ**): укр. *Бордуг* (КПУ Херс. 12, 98), *Бурдюг* (КПУ Луг. 8, 193), *Бурдюг* (РІ ІФ 1, 128), рос. *Бордугов* (КПУ Зап. 12, 50), *Бордюгов* (КС Дон. 2, 460), пол. *Bardega*, *Burdziag* (SN I, 176, 573);

~ укр. діал. *бурдугатий* ‘череватий, пузатий’, *бурдюг* ‘пухир’ (СБук.Г 43), *бурд’ух*, -га ‘черев’ (Робчук 191).

***Вьрдога**: рос. (похідне) *Бардогино* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN I, 272), пол. *Bardoga* (SN I, 176).

*Върдуга, *Върдугъ: укр. *Бурдига* (СП 62), *Бардига* (Волинськ. обл.; Анк.), *Бордиженко* (КПУ Київ. 7, 207), ст.-рос. *Сергей Бурдыгин*, 1692 р. (СРИ 108), рос. *Бурдыга* (КП Коми 158), (похідне) *Бурдыгино* – ойконім у колишній Самарській губ. (Vasmer RGN I, 586), блр. *Бордыга* (м. Гомель), пол. *Burdyg* (Bubak I, 63), *Vardyga*, *Bordyga*, *Burdyga* (SN I, 176, 430, 572);

~ ***върдуга:** укр. діал. *бардига* ‘великий шматок хліба’ (Грінченко 1, 29), блр. діал. *бурдыга* ‘сильна людина’ (Кананенка, Малажай 154), рос. діал. *забурдыга* ‘неспокійна людина’ (СРНГ 9, 283).

Похідні з *-х-* / *-щ-* у суфіксальній морфемі:

*Върдахъ / *Върдашь < *Върдахъ: ст.-укр. *Бурдашь*, 1649 р. (Реєстр 240), укр. *Бардах* (КПУ Ник. 4, 13), *Бордаш* (КПУ Полт. 1, 72), *Бардаш* (СП 36), *Бурдаш* (Панцьо 97), ст.-рос. *Афонька Федоровъ с. Бордашинъ*, 1604 р. (Белев 31), рос. *Бордаш* (КПУ Луг. 11, 393), *Бардашев* (КПУ Харк. 1, 631), (похідне) *Бардаши* – ойконім у колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN I, 271), блр. *Бардаш* (Бірыла 42), слвн. *Brdaš* (ZSSP 56), пол. *Bardach*, *Burdach* (SN I, 175, 571), *Bardasz*, *Bordasz*, *Burdasz* (SN I, 175, 429, 571), слвц. *Bordaš* (TZ Trnava 67), луж. *Burdach* (Wenzel II/1, 69).

*Върдехъ / *Върдешь: слвн. *Brdeško* (ZSSP 56).

*Върдишь: чеськ. *Bardiš* (Beneš 66).

*Върдоха, *Върдохъ / *Върдоша, *Върдошь: укр. *Бордох* (КПУ м. Київ 1, 208), *Бардош* (Волинськ. обл.; Анк.), рос. *Бурдохин* (Рамієць 2, 198), *Бардошин* (КПУ Харк. 17, 399), пол. *Bardosz*, *Burdosz*, *Bordoszewski* (SN I, 176, 572), чеськ. *Vardoš* (Beneš 67), слвц. *Vardoš* (TZ Bratislava 16);

~ пол. діал. *burdosz* ‘погано зв’язаний снопик житньої соломи’ (SGP III/1, 124).

*Върдухъ (*Върд’ухъ) / *Върдуша, *Върдушь: укр. *Бардуш* (КПУ Харк. 15, 538), *Бордюх* (КПУ Полт. 3, 169), рос. *Бардушин* (КПУ Черниг. 9, 696), (похідне) *Бардухи* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN I, 271), блр. *Бардушка* (Бірыла 42), серб. *Бурдуш* – прізвисько (Ћирић 317), слвн. *Brduš* (ZSSP 56), пол. *Barduszko* (SN I, 176), чеськ. *Brdušik* (ЧП). Сюди ж слов’ян. *Бурдуша* (Рамієць 2, 359).

*Върдухъ / *Върдушь: ст.-укр. *Воинко Бордышев*, 1654 р. (ПК 1654 р.: 200), укр. *Бардиш* (КПУ Черк. 3, 37), *Бурдыш* (КП Керчь

1, 575), ст.-рос. Федотъ *Бордышевъ*, 1647 р. (Смирнов 69), рос. *Бардышев* (СКТ 44), хорв. *Burdych* (Leksik 83), пол. *Bardych, Bordych, Burdych* (SN I, 176, 430, 572), *Bardysz, Bordsz* (SN I, 176, 430), чеськ. *Burdych* (Beneš 71), луж. *Bordych* (Wenzel II/1, 53).

Похідні з консонантом *-j-* у суфіксі:

*Вьрдајь: укр. *Бордайкевич* (Богдан 20), *Бардай* (КПУ Од. 2, 134), *Бурдай* (КПУ Харк. 10, 62), рос. *Бардаев* (Память 1, 194), *Бордаев* (КПУ м. Київ 1, 208), *Бурдаев* (Книги РФ X, 65), (похідне) *Бардаева* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN I, 271), пол. *Bordajko, Burdaj* (SN I, 429, 571).

*Вьрдѣјь: ст.-укр. *Ihnat Burdey*, XVI ст. (Жерела III, 97), укр. *Бордей* (Богдан 2), *Бардейко*, *Бурдей* (СП 36, 62), *Бардій*, *Бурдій* (Богдан 7, 27), (похідні) *Бурдеи Большие*, *Бурдеи Малые* – назви поселень у колишній Херсонській губ. (Vasmer RGN I, 585), ст.-рос. (похідне) *Бардѣева*, 1694 р. – назва пустища в колишньому Кашинському пов. (АЮБ I, 486), рос. (похідні) *Бардеево* (2) – топоніми в колишніх Новгородській і Тверській губ. (Vasmer RGN I, 271), блр. *Бурдзей*, *Бардзееў* (Бірыла 42, 69), (похідне) *Бурдзейкі* – ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін. 41), пол. *Bardziej, Bordziej, Burdziej* (SN I, 177, 430, 573), чеськ. *Burděj* (ЧП), словц. *Burdej* (TZ Трнава 70).

*Вьрдојь: укр. *Бардоїнко* (КПУ Дн. 12/1, 138), ст.-рос. (похідне) *Бардоева*, 1563 р. – топонім у колишній Обонезькій п'ятині (ПКОП 81).

*Вьрдујь: ст.-рос. Онцифорикъ *Бардујь*, 1482 р. (АСЭИ II, 588), рос. *Бурдуев* (КПУ Дон. 17, 326).

Похідні з консонантом *-k-* / *-č-* у суфіксі:

*Вьрдакъ / *Вьрдачь: ст.-укр. Яцко *Бордакъ*, 1666 р. (ПК 1666 р.: 307), укр. *Бордакъ* (КС Од. 2, 504), *Бордач* (КПУ Черк. 6, 63), *Бардакъ* (СП 36), *Бурдакъ* (КПУ Хм. 4, 345), ст.-рос. Естафей *Бурдачев*, 1681 р. (АПД 131), (похідне) *Бурдаково*, 1606 р. – назва пустища в колишній Тульській губ. (Белоцерковский 163), рос. *Бардачев* (КПУ Од. 2, 594), *Бордаков* (Память 2, 9), *Бурдаков* (Книги РФ X, 65), (похідне) *Бурдачево* – топонім у колишній Владимирській губ. (Списки Влад. 249), блр. *Бордакъ* (Бірыла 58), болг. *Бордакъ*, *Бурдакъ* (Илчев 84, 93), серб. *Бардакъ* (Пешикан 495), хорв. *Bardak, Bardac* (Leksik 26), макед. *Барда-*

ков (Речник ПКМ 1, 94), пол. *Bardak, Bordak, Burdak, Byrdak* (SN I, 175, 428, 571; 597), *Burdacz* (SN I, 571), чеськ. *Bordáč* (ЧП), словц. *Bordák* (TZ Bratislava 35), *Bardáč, Bordač* (TZ Трнава 61, 67), луж. *Byrdak* (Zběrka 41), *Bardak, Burdak* (Wenzel II/1, 31, 53).

*Вьрдикъ / *Вьрдиць: ст.-укр. Сидоръ *Бордиченко*, 1649 р. (Реєстр 430), укр. *Бордик* (КПУ Київ. 7, 225), *Бордік* (КПУ м. Київ 1, 208), *Бардик* (КПУ Полт. 9, 747), *Бурдик* (КПУ Хм. 1, 43), *Бардич, Бордич* (СП 36, 50), рос. *Борди́ков* (КПУ Дон. 11, 167), *Бурдик* (Книги РФ X, 65), блр. *Бордик* (м. Гомель), (похідне) *Ба́рдзіч* – ойконім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 25) < *Вьрдиць (*navolkъ, rǫbežъ, lěsъ* і под.), словн. *Brdik* (ZSSP 56), серб. *Бардић* (Елезовић 1, 31), хорв. *Brdić, Bordič* (Leksik 70), пол. *Bardzik, Bordzik, Burdzik, Byrdzik* (SN I, 177, 431, 573, 597), *Bordzicz, Burdzicz* (SN I, 430), чеськ. *Bardík* (Blanár, Matejčík I/1, 274), *Burdík, Brdiček* (ЧП), словц. *Bardik* (TZ Трнава 61). Окремі з наведених фактів можуть сягати псл. ***Вьрдитъ.**

Як демінутивну паралель із суфіксом *-ica* пор. ст.-укр. *Бардица*, 1570 р. (АЮЗР VII/2, 381) < ***Вьрдica.**

*Вьрдука, *Вьрдукъ: д.-руськ. Андрей *Бурдукъ*, 1469 р. (ПСРЛ VIII, 155), укр. *Бурдук* (СП 62), *Бурдука* (КПУ Ник. 1, 617), ст.-рос. *Бордукъ* (НПК VI, 203), Петрушка *Бордуковъ*, 1616 р. (МА 93), (похідне) *Бурдукино*, 1498 р. – топонім у колишній Московській губ. (АФЗХ I, 55), рос. (похідні) *Бардуково, Бордуково* – ойконіми в колишній Тверській губ. (Vasmer RGN I, 273, 476), *Бурдуки, Бурдукова, Бурдуково* – назви поселень у колишній Ярославській губ. (Списки Яросл. 336), блр. *Бардук, Бурдук* (Бірыла 42, 69), (похідне) *Бурдуки* – топонім у Гродненській обл. (Рап. Гр. 42), болг. *Бьрдуков* (Илчев 97), пол. *Barduk, Burduk, Bordukiewicz* (SN I, 176). З огляду на ареал може бути переглянута версія про тюркське походження рос. *Бурдук* (Баскаков 208);

~ ***вьрдукъ:** рос. діал. *бурдучка, бурдучок* ‘мотузка, якою прив’язують худобу’ (СРНГ 2, 114) та ін.

*Вьрдька, *Вьрдькъ: укр. *Бордок* (Горпинич 129), рос. *Бордков* (КПУ Од. 8, 562), блр. *Бордок* (м. Мінськ), хорв. *Brdek* (Leksik 70), пол. *Bordek, Burdek, Burdka, Byrdek* (SN I, 430, 571, 572, 597), чеськ. *Brdek, Burdek* (ЧП).

*Върдука, *Върдукъ: ст.-укр. Процькь *Бурдыка*, 1649 р. (Реестр 185), укр. *Бурдыка* (КС Дон. 2, 112), ст.-рос. Микита *Бурдыка*, 1593 р. (Тупиков 71), (похідне) *Бордыкина* Гора, 1582 р. – назва пустища (ОПКН 23), *Бардыкин* (КПУ Луг. 4, 227), *Бурдыкин* (КПУ Дон. 8, 60), (похідні) *Бурдыки* – топонім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN I, 586), *Бурдыково* – назва поселення на Вологодщині (Список ЮЗ 100), блр. *Бурдыка* (Бірыла 69), (похідні) *Бурдыки, Бурдыкино* – топоніми в колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN I, 586), пол. *Bardyka, Burdyk, Burdyka* (SN I, 176, 572).

Похідні з *-l-* у суфіксальній морфемі:

*Върдала, *Върдадь, *Върдаль: укр. *Бурдадь* (КПУ Полт. 1, 82), *Бардадь* (КПУ ІФ 2, 283), рос. *Бурдалов* (КПУ Ник. 5, 185), хорв. *Brdal, Brdalović* (Leksik 70), пол. *Bardal, Bordial, Bordała, Burdal, Burdała* (SN I, 175, 429, 571). Серед цих антропонімів можуть бути й деривати від псл. ***Върдадло**, мотивованого дієсловом **bъrdati*. Про його потенційність свідчать рос. діал. *бърдаты* ‘копирсатися в їжі’ (ПОС 1, 118), ст.-пол. *burdać się* ‘робити щось по волі, марудитися’ (Sł. pol. II, 509) та ін.

*Върдела, *Върдель: укр. *Бурдела* (КПУ Зап. 12, 57), *Бурдель* (Ровенськ. обл.; Анк.), рос. *Бурдель* (Книги РФ X, 65), блр. *Бурдзель* (Бірыла 69), слвн. *Brdelak* (ZSSP 56), хорв. *Burdelić* (Leksik 83), пол. *Bardziel, Burdziel, Bordziel* (SN I, 127, 430, 572), чеськ. *Burdel* (ЧП), слвц. *Burdel* (TZ Bratislava 43).

*Върдола, *Върдоць, *Върдоць: укр. Іванка *Бардола*, 1723 р. (Швидько 204), *Бурдоць* (КПУ Харк. 14, 351), блр. (похідне) *Бурдолишкі* – топонім у Мінській обл. (Рап. Мін. 41), литуанізований за рахунок приєднання суфікса *-ішкі*, пол. *Bardola, Bardola, Bardol, Burdol* (SN I, 176, 572).

*Върдул^(а), *Върдуль: укр. *Бордуля* (СКТ 82), *Бордуль* (КПУ Харк. 17, 157), рос. *Бордулин* (КПУ Ник. 4, 271), *Бурдулин* (КПУ Херс. 10, 452), макед. *Бурдулоски* (Речник ПКМ I, 171), пол. *Bordulak* (SN I, 430);

~ ***върдуль:** рос. діал. *бордуль* ‘дурень, недоумок’ (ССГ 1, 226), *бурдуль* ‘прищ, пухир на шкірі від укусу комахи’ (СРНГ 3, 284), блр. діал. *бурдуль* ‘пухир’ (ЭСБМ 1, 416) та ін.

*Върдыла, *Върдыль: укр. *Бардыла* (КПУ Полт. 9, 144), *Бурди-*

ла (КПУ Він. 1, 43), рос. *Бурдилін* (КПУ Харк. 18, 672), пол. *Bardyl, Bordyl, Burdyl* (SN I, 178, 430, 572);

~ *byrdylъ: рос. діал. *бурдыль* 'булька на поверхні води' (СРНГ 3, 285), блр. діал. *бурдыль* 'пухир, водянка' (Юрчанка 45) і под.

*Byrdylъ: слвц. *Brdlik* (BLS I, 548).

Похідні з консонантом *-т-* у суфіксі (part. passiv. praes.):

*Byrdimъ: укр. *Бурдим* (КПУ Полт. 7, 363), *Бардим* (КПУ Харк. 18, 43), рос. (похідне) *Бурдымаги* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN I, 586) < *Бурдым-аг-и*.

*Byrdomъ: укр. (похідне) *Бордумака* (КПУ Полт. 10, 779) < *Бордом-ака, рос. *Бордамов* (КПУ Харк. 16, 234) < *Бордом-ов, (похідне) *Бурдомачиха* – ойконім у колишній Тверській губ. (Vasmer RGN I, 586), макед. *Бурдумовски* (Речник ПКМ I, 171 – «неясно»), хорв. *Burdum* (Leksik 83) < *Burdom.

Похідні з консонантом *-н-* у суфіксі:

*Byrdanъ, *Byrdanъ: укр. *Бордан* (Богдан 20), *Бардан* (КПУ Дн. 11, 277), *Бурдан* (КПУ Жит. 9, 384), рос. *Борданов* (Память 2, 138), *Барданов* (КПУ Од. 2, 594), блр. *Бордан* (м. Мінськ), слвн. *Bordan* (ZSSP 49), хорв. *Bordan* (Leksik 60), пол. *Bordan, Bardan, Burdan, Byrdan, Bardań* (SN I, 175, 429, 571, 596), слвц. *Burdan* (TZ Tnava 70), луж. *Bordan* (Wenzel II/1, 53), *Byrdan* (Zběrka 41). Зі слов'янських мов запозичено румун. *Bordan* (Constantinescu 210);

~ *byrdanъ: укр. діал. *бурдан* 'дивина залізнякавидна, *Verbascum phlomoides* L.' (Омельковець 33).

*Byrdenъ: укр. *Бурденя* (КПУ Хм. 5, 29), *Бурденюк* (КПУ Він. 7, 135), рос. (похідне) *Барденево* – назва поселення в колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN I, 271).

*Byrdinъ: ст.-рос. Тимошка *Бордин*, 1629 р. (KB 136), рос. *Бырдин* (Бірыла 74), *Бурдин* (КПУ Киров. 1, 87) – 'належний *Byrdě'. Пор. також рос. (похідні) *Бордина* (2), *Бордино* (3), *Бардина* (3), *Бардино* (14) – назви поселень у різних регіонах (Vasmer RGN I, 272, 476).

*Byrdonъ, *Byrdonъ: укр. *Бардон* (Панцьо 96), рос. *Бардонов* (КПУ Дон. 16, 189), *Бурдонов* (КПУ Дн. 12/2, 71), блр. *Бардон* (Бірыла 42), слвн. *Bordon* (ZSSP 49), хорв. *Bordon, Burdon* (Leksik 80, 83), пол. *Bardoń* (Lipowski 22), *Burdoń* (SN I, 572), чеськ. *Bar-*

don, Bardoň (ЧП), слвц. *Bardoň* (TZ Bratislava 16), (похідне) *Bardoňovo* – ойконім (Majtán 1972: 50). Зі слов'янських мов, судячи з кореневого вокалізму, запозичено основу литовського прізвища *Bordonas* (LPŽ I, 290) < *Bordon-as*;

~ пол. діал. *burdon* 'про розгнівану, набурмосену людину' (SGP III/1, 124).

*Върдунъ, *Върдунь: рос. *Бурдуни* (Лет. ЖС 2006, № 14–26, 33), слвц. *Bardún* (TZ Bratislava 16);

~ укр. *бурдун* 'пустун' (Яворницький 57).

*Върдунь: укр. *Бордюнок* (Богдан 20), ст.-рос. Варварка Алешкинская жена *Бурдынина*, 1646 р. (Торопец 6), рос. *Бардинин* (КПУ Харк. 2, 75), блр. *Бордынюк* (м. Мінськ), пол. *Barduń, Bordyń, Burdyń* (SN I, 176, 430, 572).

*Върдъникъ: укр. *Бурдник* (КПУ Полт. 1, 82), ст.-рос. Савка Терентьев *Бурдник*, 1696 р. (АИ I, 178), слвн. *Brdnik* (ZSSP 56), пол. *Bordnik* (SN I, 430).

Похідні з консонантом *-r-* у суфіксі:

*Върдагъ: ст.-укр. Стенка *Бордар*, 1654 р. (ПК 1654 р.: 176), укр. *Бардар* (КПУ Од. 1, 816), *Бордарчук* (КПУ м. Київ 1, 208), макед. В'лкашин сын на *Брдар*, XV ст. (ТДИМ III, 46), *Брдаров, Бардаров* (Речник ПМ I, 94, 157), слвн. *Brdar* (ZSSP 56), хорв. *Brdar* (Leksik 70), пол. *Bordaruk* (SN I, 429), чеськ. *Bardarov* (ЧП). Кореневий вокалізм окремих фактів, зокрема південнослов'янських, неоднозначний.

*Върдогъ / *Върдъгъ (?): укр. *Бардер* (СП 36), слов'ян. *Бардор* (Рамієс 2, 230).

*Върдурѧ / *Върд'уръ: укр. *Бурдюр* (КПУ Київ. 4, 243), пол. *Bardura* (SN I, 176).

Похідні з консонантом *-s-* у суфіксальній морфемі:

*Върдасъ, *Върдась: укр. *Бардас* (КПУ Дн. 8, 222), *Бардась* (Горпинич 170), *Бардас* (КПУ Зап. 1, 89), рос. *Бардасов* (КПУ Харк. 19, 71), *Бурдасов* (КПУ Луг. 4, 236), (похідне) *Бурдасовская* – ойконім у колишній Симбірській губ. (Vasmer RGN I, 585), блр. *Бардасов* (м. Полоцьк), хорв. *Bardas* (Leksik 26), пол. *Bardas, Bordas, Burdas* (SN I, 175, 429, 571), чеськ. *Bardas* (ЧП);

~ ***върдасъ:** ст.-пол. *bardas* 'простакувата людина' (Sł. pol. II, 13).

***Върдесъ**: хорв. *Bordes* (Leksik 80).

***Върдисъ**: укр. *Бардіс* (КПУ м. Київ 1, 104), чеськ. *Bardis* (ЧП).

***Върдосъ**: укр. *Бардос* (КС Дон. 2, 583), *Бордосенко* (РІ Дон. 2, 289), рос. *Бордосов* (АУИФ 49), словц. *Bárdos* (TZ Bratislava 16), пол. *Bardos* (SN I, 176).

***Върдусъ**, ***Върдусь**: ст.-укр. Кречун *Бордусь*, 1649 р. (Ресстр 255), укр. *Бордусь* (КПУ Київ. 8, 155), *Бардус* (КПУ Зап. 5, 311), рос. *Бурдусов* (КПУ Дн. 8, 52), блр. *Бардусов* (м. Полоцьк);

~ ***върдусъ**: рос. діал. *бáрдус* ‘боггуз’ (СГРС 1, 47), ст.-пол. *bardus* ‘дурний, нерозторопа’ (Sł. pol. II, 13).

***Върдусь**: пол. *Bardys, Bordys, Burdys* (SN I, 63, 176, 430), чеськ. *Burdys* (Beneš 60).

Похідні з консонантом *-t-* у суфіксі:

***Върдаты**: рос. (похідні) *Бордатовка, Бурдатово* – ойконіми в колишніх Пензенській та Костромській губ. (Vasmer RGN I, 476, 585).

***Върдѣ**: ст.-рос. Микитка *Бурдятъ*, 1628 р. (ПКРП I/3, 1099), рос. (похідне) *Бурдята* – назва поселення в колишній В’ятській губ. (Vasmer RGN I, 586), хорв. *Brdetić* (Leksik 70). Останній факт неоднозначний щодо кореневого вокалізму.

***Върдотъ**: хорв. *Bardot* (Leksik 76).

***Върдуть**: рос. *Бурдытко, Бурдыткин* (м. Калуга).

***Върдидло**: укр. *Бурдило* (КПУ Дн. 9, 105), *Бардило* (Богдан 7), *Бордила* (СП 52), рос. (похідне) *Бардилова* – ойконім у колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN I, 271), ст.-блр. *Бурдило*, XVII ст. (Бірыла 69), блр. *Бурдзілаў, Бардзілоўскі* (Бірыла 42, 69), (похідні) *Бардиловка Заболотская, Бардиловка Лесная* – ойконіми в колишній Мінській губ. (Ярмолевич 6), *Бардиловичи* – ойконім на Полоччині (ПГ II, 110), *Бардзілы* – назва поселення в Брестській обл. (Рап. Бр. 20);

~ ***върдидло**: рос. діал. *бурділо* ‘тичка, якою заганняють рибу в сіть’ (СГРС 1, 102), мотивоване дієсловом *върдити: рос. діал. *бурдіть* ‘бешкетувати, шкодити’ (СРНГ 3, 284) та ін.

До числа найархаїчніших належать композити з компонентом **Върд-* та префіксальні деривати:

***Върдоносъ**: укр. *Бордунос* (КПУ Київ. 6, 131), *Бордуніс*

(КПУ Черк. 7, 463), *Бурдонос* (КПУ Черк. 3, 442), рос. *Бордонос* (АКК 141), *Бурданос* (КП Коми 158), блр. *Бордонос* (м. Гомель).

*Вьрдооqсь: укр. *Бардаус* (КПУ Луг. 9, 41), рос. *Бордоусов* (САЛ 356).

*Golobьrda: укр. *Голобурда* (КС Луг. 2, 287), ст.-рос. *Холобурда*, 1638 р. (Веселовский 341), рос. *Голобурда* (Книги РФ 2005, IX, 455), блр. *Голобурдо* (м. Мінськ). Сюди ж слов'ян. *Алобурда* (Рамієс 2, 149) < *Галобурда*.

*Їebьrda: укр. *Чеберда* (КПУ м. Київ 3, 546) < **Чебьрда*, ст.-рос. **Чубарда* > ойконім *Чубардино*, XVI ст. – в історичній Новгородській землі (НПК VI, 100), чеськ. *Їubrda* (ЧП), словц. *Їobrda* (BLS II, 169);

~ ***Їebьrda:** рос. діал. *чибурда́* 'несмачна їжа' (Фасмер IV, 358).

*Їebьrдакь: укр. *Чебардак* (КПУ Дон. 7, 515).

*Kабьrda, *Kабьrдъ / *Kобьrda, *Kобьrдо: укр., блр. *Кабарда́*, *Кабурда* (Бірыла 165), ст.-рос. *Кибардин*, 1623 р. (Полякова 101), рос. *Кобордо* (АКН 96), *Кабардов* (Лет. ЖС 2004, № 27-39, 82), *Кабардін* (м. Луцьк; Анк.), *Кубардин* (КПУ Луг. 13, 192), хорв. *Kabrda* (Leksik 274), пол. *Kabarda, Kaborda* (SN IV, 416), *Kobardo, Kobordo* (SN V, 31, 35), чеськ. *Kabrda* (Beneš 82). Зі слов'янських мов запозичено лит. *Kabárda* (LPŽ I, 878).

*Sarobьrda: рос. *Шарабардін* (КПУ Харк. 19, 518).

*Skobьrda: укр. *Шкабурда* (Редько 8, 2280), рос. *Шкабурдін* (КПУ Харк. 14, 482).

*Sqbьrda: блр. *Яковъ Суборда*, 1797 р. (BC 1, 405).

*Їebьrda: укр. *Шабурда* (КПУ Київ. 5, 809), (фонетично вторинне) *Жабурда* (СКТ 256) – форма з експресивним одзвінченням початкового *Ш-*, ст.-рос. *Шабардин* Онтон (ТК I, 866), рос. *Шебардин* Епифан, 1773–1775 рр. (Кр.В 83), *Шабурдін* (КПУ Дн. 12/1, 518).

На основі якісного аблауту **Вьrd- / *bьrd-* пов'язані з **Вьrd- / *bьrd-*, див.: (Єфименко 2005: 70-76), на основі кількісного – з **Bord- / *bord-*.

Ст.-укр. *Ивань Чербуренко* і споріднені антропоніми

Компонент *Чербуренко* (Реєстр 180) кваліфікується як патронім на *-енко* від основи *Чербур, яку не вдалося зафіксувати в доступних нам слов'янських ономастиколах. На основі суфіксальної варіантності її можна зіставляти з рос. *Чербарь* (Лет. ЖС 2002, № 1–13, 214), пол. *Szczerbaczuk* (SN IX, 244) і відновлювати прототипи *Їьрбагь (*Їььрбагь) / *Їьрбугь, мотивовані відповідними апелятивами. Фактичний матеріал свідчить про відносну продуктивність генетичної мікросистеми з основою **Їьrb-*. Так, окремі факти дають підстави стверджувати про потенційність псл. *Їьрба, *Їьрбь, *Їьрбо, не ускладнених посткореневими афіксами. Пор.: укр. *Чорба* (Горпинич 222), рос. *Чорба* (ОКІУМ), *Чербов* (КПУ Ник. 9, 144), *Чербин* (КПУ Зап. 13, 113) – патроніми на *-ов*, *-ин*, блр. *Чорба*, 1838 р. (ДМБ II, 177), хорв. *Čerba*, *Čerbo* (Leksik 109), пол. *Maciey Czurba*, 1761 р. (АВК XXXV, 99), *Czerba*, *Czyrba* (SN II, 276, 320), чеськ. *Čerba* (ЧП), словц. *Čerba* (TZ Bratislava 52), слов'ян. *Цербо* (Pamięć 2, 257). Сюди долучаються рефлексії псл. *Їььрба, *Їььрбь, *Їььрбо як варіанти з *S-*mobile: укр. *Щерб*, *Щерба* (СКТ 936), *Щирба* (Львівськ. обл; Анк.), *Щорба* (Горпинич 171), *Щербо* (КПУ Сум. 14, 297), рос. *Щерб* (м. Москва), *Щерба*, *Щербо* (Книги РФ IX, 397, 398), ст.-блр. *Щербь*, XVI ст. (АВК XVII, 355), блр. *Щерб*, *Щербо* – сучасні прізвища, хорв. *Ščerbo* (Leksik 634), пол. *Szczerb*, *Szczerba*, *Szczerbo*, *Szczyrba* (SN IX, 243, 245, 257), чеськ. *Ščerba* (ЧП), *Šcrba* (Beneš 244), *Štrba* (TZ Bratislava 355), *Štrbo* (TZ Nitra 200).

Оскільки в ЕССЯ похідні з коренем **ьrb-* відсутні, є підстави для їх презентації принаймні на антропонімному рівні.

*Їьрбайь / *Їььрбайь: слов'ян. *Чербай*, *Чирбай*, *Чорбай*, *Чурбай* (Магницький 4, 92–94), рос. *Чербаев* (КПУ Киров. 1, 725), укр. *Щербай* (Львівськ. обл.; Анк.), блр. (похідне) *Щербай* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN X, 395).

*Їьрбуїь: ст.-рос. (похідне) *Чербуева гора*, 1600 р. (МИК 381).

Похідні з *-k-* / *-č-* у суфіксальній морфемі:

**Їьrb(°)акь* / *Їььрбакь: слов'ян. *Чорбакь*, *Чербьякь* (Магницький 92, 93), укр. *Чербак* (Богдан 33), *Щербак* – сучасне прізвище, ст.-рос. *Щербакь*, XVI ст. (НПК VI, 137), рос. *Щербак*,

Щербаков – сучасні прізвища, блр. *Шчарбак*, *Шчэрбак* (Бірыла 487), болг. *Щърбаков* (Илчев 564), пол. *Czerbak*, *Czurbakow*, *Szczerbak*, *Szczyrbak* (SN II, 276, 312; IX, 243, 257), чеськ. *Čerbák*, *Ščerbák* (ЧП), словц. *Štrbák* (TZ Bratislava 355);

~ рос. діал. *чурбák* ‘про важко хвору людину’ (СРДГ 3, 197) та ін. Детальніше див.: (Шульгач 2002а: 183–187).

***ŠČьrbukъ**: пол. *Szczerbuk* (SN IX, 245).

***Čьrbaць / *ŠČьrbaць**: ст.-укр. *Ивань Чорбачь*, 1552 р. (АЮЗР VII/1, 596), *Щербач* (Волинськ. обл.; Анк.), ст.-рос. *Щербачь*, XVI ст. (НПК V, 15), блр. *Шчарбач*, *Шчэрбач* (Бірыла 487), пол. *Szczerbacz* (SN IX, 243).

В цю словотвірну парадигму вписуються демінутиви:

***Čьrbikъ / *ŠČьrbikъ**: укр. *Щербик* (Волинськ. обл.; Анк.), пол. *Czerbik*, *Szczerbik* (SN II, 276; IX, 243), словц. *Štrbik* (TZ Bratislava 355).

***Čьrbькь / *ŠČьrbькь**: хорв. *Ščerbek* (Leksik 634), пол. *Czarbek*, *Szczerbek* (SN II, 255; IX, 244), словц. *Štrbka* (TZ Trnava 171).

***ŠČьrbьсь**: хорв. *Ščerbec* (Leksik 634), пол. *Szczerbiec* (SN IX, 244).

***Čьrbica / *ŠČьrbica**: схв. *Чорбица* – прізвисько (ґирић 312), рос. *Щербица* (КПУ Дон. 15, 510).

Псл. ***Čьrbiць / *ŠČьrbiць** – патроніми на *-itъ – відновлюються з огляду на рос. *Чорбичев*, 1716 р. (ПМД 149), *Щербич* (Лет. ЖС 2006, № 39, 142), блр. *Щербич* (м. Вітебськ), хорв. *Čerbić* (Leksik 109), пол. *Szczerbicz* (SN II, 244).

Рос. *Щербига* (КПУ Дн. 12/2, 182) континує псл. ***ŠČьrbyga**.

***Čьrbаль / *ŠČьrbаль**: рос. *Чербалеv* (Память 2, 165), пол. *Szczerbal* (SN II, 243).

***ŠČьrbель / *ŠČьrbуль**: укр. *Щербель* (КПУ Дн. 12/2, 182), блр. *Шчарбялëў* (Бірыла 487), рос. *Щербуль* (Лет. ЖС 2007, № 1–13, 211), пол. *Szczerbel* (SN II, 244);

~ блр. діал. *шчарбëль* ‘беззуба людина’ (Чыгрын 131).

Деривати з консонантом -n- у суфіксальній морфемі:

***Čьrbanь / *ŠČьrbanь // *Čьrbanь / *ŠČьrbanь**: слов'ян. *Чербань*, *Чорбань* (Магницький 92, 93), ст.-рос. *Сенка Ларионовъ сынъ Чурбань*, 1678 р. (Выпись 128), рос. *Чербанов*, 1716 р.

(ПМД 103), *Чурбан* (КП Саратов. 3, 627), *Чербанін* (КПУ Полт. 1, 406), *Щербань* (Книги РФ IX, 203), укр. *Чурбанюк* (Волинськ. обл.; Анк.), *Щербан* (Ровенськ. обл.; Анк.), *Щербань* – сучасне прізвище, блр. *Чурбанаў*, *Шчарбан* (Бірыла 453, 487), *Цурбанов* (м. Вітебськ), болг. *Щърбан* (Илчев 564), пол. *Szczerban*, *Szczerbań* (SN IX, 244), чеськ. *Ščerban* (ЧП), словц. *Štrbánik* (TZ Trnava 171);

~ укр. діал. *чурбáн* ‘дерев’яна посудина’ (Піпаш, Галас 223).

***ŠĀrbina**: укр. *Щербина* – сучасне прізвище, блр. *Шчарбіна* (Бірыла 487), рос. *Щербина* (Книги РФ IX, 398), хорв. *Ščerbina* (Leksik 634).

***ŠĀrbony**: пол. *Szczerboń* (SN IX, 245).

***ŠĀrbuny** / ***ŠĀrbuny**: ст.-укр. *Чирбунчєня* Гринь, 1649 р. (Реєстр 242), ст.-рос. (похідне) *Чарбунова*, 1686 р. – назва пустища (ОПКН 254), блр. *Шчарбун* (Бірыла 487).

***ŠĀrbny**(jь): пол. *Czerbnik*, *Czerbniak* (SN II, 276).

***ŠĀrbas** / ***ŠĀrbas**: рос. *Чурбасов* (КПУ Харк. 16, 263), *Щербасов* (Кусов 359), пол. *Czarbas* (SN II, 255).

Похідні з *-t-* у суфіксі:

***ŠĀrbaty**(jь) / ***ŠĀrbaty**(jь): ст.-рос. *Щербатой*, XV ст. (НПК 1, 902), рос. *Чербатов* (КПУ Харк. 18, 568), укр. *Щербатий* – сучасне прізвище на Волині, блр. *Шчарбатаў* (Бірыла 487), пол. *Szczerbat*, *Szczerbaty*, *Szczyrbaty* (SN IX, 244, 257);

~ рос. діал. *щербáтый* ‘вередливий’ (Доп. 311), ‘скупий’ (Дилакторский 576) та ін.

***ŠĀrbety**: *Szczerbet* (SN IX, 244).

Похідні з *-x-* / *-š-* у суфіксі:

***ŠĀrbuxa**, ***ŠĀrbux** / ***ŠĀrbuš**: слов’ян. *Чербушко* (Pamięć 2, 378), укр. *Щербуха* (КПУ Киров. 1, 392), пол. *Szerbuch* (SN II, 245).

***ŠĀrbaš** / ***ŠĀrbaš**: слов’ян. *Чербаш* (Магницький 92), рос. *Щербашова* ж. (СКТ 937), (похідні) *Чурбаши*, *Чурбашкино* – ойконіми в колишніх В’ятській та Новгородській губ. (Vasmer RGN X, 184).

***ŠĀrbiš** / ***ŠĀrbiš**: блр. *Чербишевичь*, 1812 р. (BC I, 317), пол. *Szczerbisz* (SN IX, 244).

***Їрбуџь**: рос. (похідне) *Чурбышова* – назва поселення в колишній Пермській губ. (Vasmer RGN X, 184).

***Їрбѣдь**: рос. (похідне) *Щербедино* (Ильино) – ойконім у Балашовському пов. колишньої Саратовської губ. (ОДД 1, 399).

Ст.-рос. *Кучербасовъ* Матвѣй, 1621 р. (ППК 133) – рефлекс псл. ***Коѣрбасъ**.

Можна відновити окремі композити:

***Їрбомысль**: блр. (похідне) *Чербомыслово* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN X, 74).

***Їрбоносъ** / ***Їрбоносъ**: ст.-укр. Пашко *Чорбонос*, 1552 р. (АЮЗР VII/1, 88), укр. *Щербонос* (КПУ Луг. 8, 409).

***Їрборѣянь**: укр. *Щербор'ян* (КПУ Харк. 10, 357).

***Їрбовылькъ**: пол. *Szczerbowilk* (SN IX, 245).

Сорьденко

Фіксується в складі словосполучення Грышко *Сорьденко* (Ресстр 198). Формально це патронім на *-енко* від базової основи *Сорд-*, реальність якої як антропонімної одиниці підтверджується з боку ст.-укр. Родка *Сурда*, 1654 р. (ПК 274), Нгуско *Szurda*, 1604 р. (ОО 114) < *Surda, укр. *Сурда* (КС Черк. 2, 123), *Сурдо* (КПУ Дон. 19, 387) < *Сурдо, *Шурда* (Панцьо 124) < *Сурда тощо. При цьому варіантний вокалізм *-ур-* у кореневій морфемі – часте явище й в інших слов'янських ономастиконах. Пор.: ст.-рос. *Шурдинъ* Познякъ, 1537 р. (Шумаков 124), Івашко Григорьевъ сынъ прозвище *Сурда*, 1631 р. (АС II. 756), рос. *Сурдов* (Ратиєць 2, 141), (похідні) *Шурдово* – ойконім у колишній Костромській губ. (Vasmer RGN X, 375), *Шурдин Починок* – у колишньому Ростовському пов. (Веденева 230), блр. *Сурдó* (Бірыла 339), *Сурда* (м. Гомель), *Сурдов* (м. Толочин), *Шурда* (м. Вітебськ), (похідне) *Сурды* – ойконім у Могильовській обл. (Рап. Маг. 170), болг. *Шурдов* (Илчев 561), хорв. (похідне) *Šurdovec* – ойконім (Im.m 432), чеськ. *Šurda* (ЧП), пол. *Surda*, *Surdo*, *Szurda* (SN IX, 156, 157, 370) опріч Федька Епи-маховъ сынъ *Шарда*, 1647 р. (ПКВП 100), болг. *Сардо* (Илчев 441), хорв. *Sardo* (Leksik 580), чеськ. *Zarda* (ЧП) < *Sarda, пол. *Sard*, *Sarda*, *Szarda*, *Szurda*, *Syrda* (SN VIII, 295; IX, 197, 226, 370) та ін. На основі цих фактів можна реконструювати базові псл.

*Sьrda ж., *Sьrdь ч., *Sьrdo сер. Пол. *Surdy*, *Syrdy* (SN IX, 156, 197) сягають псл. *Sьrdь(жь).

Стосовно апеллятивного підгрунтя пор., наприклад, рос. діал. *сарда* ж., збірне 'малолітні діти', *сардо́* 'риболовний закіл із зв'язаних дерев'яних дощечок' (СРНГ 36, 144).

Основа **Sьrd-* реалізувалася з різною долею продуктивності в усіх класах ономастичної лексики. Лексична мікросистема з цим коренем у слов'янській антропонімії, судячи з доступних джерел, виглядає наступним чином:

*Sьrdoba / *Sьrdeba: укр. *Шардуба* (ОКІУМ), *Шордуба* (СКТА 267), *Шурдуба* (КПУ Дн. 7, 515) – форми з переходом початкового *С-* > *Ш-*, *Сурдена* (КПУ Черниг. 1, 1033) < *Сурдеба, рос. *Шардуба* (м. Москва), *Шурдуба* (КП Алтай 2, 321), слов'ян. *Сардубай* (Магницький 73).

*Sьrduga, *Sьrduga: укр. *Сардуга* (Панцьо 117), *Сардуга* (Радіон 114), (похідне) *Шурдугайло* (Горпинич 266), пол. *Sarduga* (SN VIII, 295), *Szurduga* (SN IX, 370), *Sardugiewicz* (SN VIII, 295).

*Sьrdaжь: рос. *Сурдаев* (КПУ Харк. 18, 548), пол. *Surdaj* (SN IX, 156), *Surday* – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 96), слов'ян. *Сардай* (Магницький 73).

*Sьrdějь: укр. *Шардії* (Богдан 261), пол. *Surdej* (SN IX, 156), чеськ. *Surdej* (Beneš 96).

*Sьrдахь / *Sьrдашь < *Sьrдахь: укр. *Сардаш* (Радіон 114).

*Sьrдохь / *Sьrдошь < *Sьrдохь: укр. *Сардош* (Радіон 114), пол. *Sardoch* (SN VIII, 295), чеськ. *Srdoš* (ЧП).

*Sьrдуха: рос. *Шардухин* (КПУ Київ. 8, 238).

*Sьrдухь: пол. *Surdych* (SN IX, 157).

*Sьrдакъ / *Sьrдаць: укр. *Сардак* (КПУ Хм. 8, 338), *Шурдак* (КПУ Льв. 3, 196), ст.-рос. Никифорко Филипов сын *Шардак*, 1647 р. (Шумилов 266), Łaugin *Szyrdak*, 1654 р. (СГЧ 1, 64), рос. *Шардаков* (КП Алтай 2, 228), (похідні) *Сардаковская* – ойконім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN VIII, 103), *Шардакова* Карпа над Прудом Очерского Завода – топонім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN X, 225), блр. *Сардачук* (м. Бобруйськ), хорв. *Sardač* (Leksik 580), пол. *Sardakowski*, *Szardakiewicz*, *Szordak*, *Surdak*, *Szurdak* (SN VIII, 295; IX, 156, 226, 321, 370). Праан-

тропонім апелативного походження, пор. серед його континуантів блр. діал. *сырда́к* 'кіш' (ДСБр. 224).

***Ѕьrdikъ**: укр. *Сурдик* (СП 339), *Сурдзік* (Богдан 294), пол. *Surdik* (SN IX, 156).

***Ѕьrdičъ**: хорв. *Surdić* (Leksik 624).

***Ѕьrdokъ** / ***Ѕьrdočъ** < ***Ѕьrdokjъ**: укр. *Сардоч* (Радіон 114), слвн. *Sardoč* (ZSSP 534), слов'ян. *Surdocz* (Trautmann AP 100).

***Ѕьrdukъ** / ***Ѕьrd'укъ**: ст.-укр. (похідне) Микита *Шурдукаленко*, 1649 р. (Реєстр 352), укр. *Шурдук* (КПУ Полт. 2, 429), (похідне) *Шурдуків окiн* – мікротопонім (Череп. Микротоп. 311), ст.-рос. Стенка Павловъ *Сурдюковъ*, 1673 р. (ТКС 3, 36), хорв. *Surdučki* (Leksik 624), пол. *Surduk* (SN IX, 157), чеськ. *Surduk* (ЧП).

В мотиваційному плані пор., наприклад, відіменне похідне рос. діал. *засурдучить* 'вбити (гвіздок, кілок тощо)' (СРНГ 11, 75).

***Ѕьrdьka**, ***Ѕьrdьkъ**: пол. *Surdek*, *Surdeka* (SN IX, 156), *Szardek*, *Szardkiewicz*, *Szordkowski* (SN IX, 226, 321).

***Ѕьrduka**, ***Ѕьrduкъ**: блр. *Сардыка*, *Шардыка* (Бірыла 366, 468), пол. *Sordyk* (SN VIII, 579), *Surduk*, *Surdyka*, *Szordykowski* (SN IX, 157, 321).

***Ѕьrdalъ** / ***Ѕьrdalъ**: укр. *Сурдал* (КПУ Дон. 8, 230), пол. *Sordal* (SN VIII, 578). Можливо, сюди ж рос. *Сардалов* (Книги РФ X, 358), якщо це не дериват на *-adlo*.

***Ѕьrdeľъ** / ***Ѕьrdeľъ**: хорв. *Sardelić* (Leksik 580), пол. *Sordel*, *Surdel*, *Surdeło*, *Surdziel* (SN VIII, 579; IX, 156, 157).

***Ѕьrdolъ**: укр. *Сурдол* (КПУ Дн. 7, 506), *Сурдоленко* (ПКП 1911: 178);

~ блр. діал. *сурдолле* 'недобра людина' (МАСМ 93).

***Ѕьrdulъ** / ***Ѕьrdulъ**: укр. *Сурдулець* (Богдан 298), блр. *Шурдулев* (м. Могильов), пол. *Syrdul* (SN IX, 197).

***Ѕьrduľъ** / ***Ѕьrduľъ**: пол. *Sardyl*, *Sardyło*, *Sordyl*, *Surdyl* (SN VIII, 295, 579; IX, 157), чеськ. *Sordyl* (ЧП).

***Ѕьrdomъ**: рос. *Шурдумов* (Лет. ЖС 2000, № 7, 110) < *Шурдомов (під впливом лабіального *-м-*).

***Ѕьrdanъ**: укр. *Сардан* (КПУ Ув. Дон. 1, 486), ст.-рос. Никифорко Филипов сынъ *Шарданъ*, 1647 р. (ПКВП 125), рос. *Сардан* (САМ 202), болг. *Сардан* (Илчев 440), пол. *Surdan* (SN IX, 156).

***Ѕьrdinь**: ст.-рос. Григорий *Сурдин*, 1692 р. (СТК 31), рос. *Сурдин* (Лет. ЖС 2005, № 14–26, 247).

***Ѕьrdonь** / ***Ѕьrdonь**: рос. *Сордонов* (Память 1, 127), хорв. *Šurdonja* (Leksik 666), пол. *Sordon, Sardoń, Sordoń, Surdoń* (SN VIII, 295, 579; IX, 157).

***Ѕьrdynь**: пол. *Surduń* (SN IX, 157).

***Ѕьrdьнь(ь)**: рос. *Сорднєв* (КПУ Зап. 11/2, 312).

***Ѕьrdaгь**: рос. *Сардаров* (КПУ Дн. 3/2, 634), хорв. *Srdar* (Leksik 607), слвн. *Srdar* (ZSSP 570). Південнослов'янські факти неоднозначні щодо вокалізму.

***Ѕьrdesь**: рос. *Шурдєсов* (КПУ Дон. 5, 395).

***Ѕьrdosь**: ст.-рос. (похідне) *Сурдосово*, 1577 р. – топонім на території Карелії (МИК 246).

***Ѕьrdysь** / ***Ѕьrdysь**: пол. *Sardys, Sardysiak* (SN VIII, 295).

***Ѕьrdatь**: слвн. *Sordat* (ZSSP 566).

***Ѕьrdeta**: слов'ян. *Surdeta*, 1276 р. – антропонім прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 100).

***Ѕьrdotь**: хорв. *Sardot, Srdot* (Leksik 580, 650).

***Ѕьrdotь**: укр. *Сурдутович* (СКТ 780).

Рос. *Шурдупалов* (КПУ Зап. 11/2, 469) свідчить про потенційність псл. ***Ѕьrdopalь(ь)**.

Каркач

Олекса *Каркач* (Реєстр 49). Вважають, що він «міг бути представником народів Дагестану чи Північного Кавказу» (МЗУА 76), хоча це припущення нічим не аргументується.

Компонент *Каркач* фіксується в антропоніміконах більшості слов'янських мов: ст.-укр. Грицько *Коркачъ*, 1649 р. (Реєстр 484), укр. *Коркач* (КПУ Черк. 1, 416), *Каркач* (КПУ Дон. 11, 530), *Киркач* (КС Дон. 1, 123), *Кіркач* (Горпинич 306), блр. *Курка́ч* (Бірыла 234), ст.-рос. (похідне) *Каркачево*, XVI ст. – ойконім в історичній Новгородській землі (НПК IV, 70), рос. *Каркачев* (КС Луг. 2, 36), болг. *Къркачев* (Илчев 290), макед. *Кркачев, Каркачев* (Речник ПКМ I, 597, 697), хорв. *Krkač, Karkač, Kerkač* (Leksik 283, 291, 337), пол. *Karkacz* (SN IV, 501), чеськ. *Krkáč* (Beneš 290). Ареальний фактор – основний аргумент на користь

питомості наведених пропріальних лексем, на основі яких можна реконструювати псл. ***Къркаць**. Воно мотивоване відповідним апелятивом, рефлeksi якого особливо продуктивно представлені в південнослов'янських мовах: болг. *къркач*: на *къркач* '(нести дитину) на спині, на плечах' (БЕР III, 204), макед. *кркач* у виразі *носи кркач* 'нести на спині' (МРС 231), серб. *кркача* ж. 'спина, потилиця' (Лавровский 263), чеськ. *krkač* 'хто має довгу шию' (Kott I, 821) та ін. Див. ще: (Козлова 230). Як структурно-семантичну паралель пор. псл. *Гърбаць / *гърбаць.

Стспан Черпило

Другий компонент цієї антропонімної сполуки, занотованої в Реєстрі Війська Запорозького (Реєстр 123), має аналог у рос. *Черпилов* (СКТ 886). Обидва номени суть віддієслівні деривати на *-*idlo*, вони продовжують первісне ***Їьрpidlo**. Як паралель можна відновити похідне на *-*adlo* – псл. ***Їьрpadlo**, потенційність якого засвідчують укр. *Чурпал* (КПУ Дон. 18, 238), рос. *Цурпалов* (КПУ Киров. 1, 637) і под.

Оскільки словотвірне гніздо з коренем ***Їьрp-** в ЕССЯ та SP представлене досить бідно, є потреба подати його в якнайбільшій повноті.

Їьгра**, ***Їьгръ**, ***Їьгро**: укр. *Черп* (СКТ 886), *Черно* (КПУ Зап. 5, 576), рос. *Чарно* (ТСД 1, 668), пол. *Cierp*, *Cierpa*, *Czerpa* (SN II, 178, 276), *Szczerpa* (SN IX, 245) – варіант з мобільним *S-*. Сюди ж ойконіми *Чурпы* – назва поселення в колишній Казанській губ. (Vasmer RGN X, 151), *Чорпи* – зафіксоване в Троцькому пов. під 1665 р. [«do Czop»] (АВК XXXI, 364)]. Укр. *Чурп'юк* (СП 383) – патронім на -*юк*, пол. *Szczerpiak* (SN IX, 245) – сигналізує про потенційність псл. ***Їьгръ** (Їьгръ**).

Перелік суфіксальних дериватів праслов'янського рівня можна представити наступним чином (подаємо послідовно за опорним консонантним компонентом суфіксальних морфем).

***Їьрpica**: пол. *Czerpica* (SN II, 286).

***Їьгрpаць**: слов'ян. *Щурпач* (Памієць 2, 535).

***Їьгрpіць**: слвн. *Črpič* (ZSSP 95), хорв. *Črpić* (Leksik 115).

***Їьґрїґа**: рос. (похідне) *Церпигино* – ойконім у колишній Новгородській губ. (Vasmer RGN X, 18).

***Їьґраїґь** / ***Їьґрїґїґь**: слов'ян. *Чернай* (Магницький 92), ст.-рос. Івашко *Чурнаєв*, 1680 р. (Томск 134), рос. (похідні) *Чурнаєва*, *Чурнаєво* – ойконіми в колишній Казанській губ. (Vasmer RGN X, 151), укр. *Чурній* (Волинськ. обл.; Анк.).

***Їьґрїґхь**: пол. *Czerpich* (SN II, 286).

***Їьґрїґха**, ***Їьґрїґхь**: укр. *Черпух* (КПУ Ник. 1, 716), *Черпуха* (КПУ Херс. 467), рос. *Черпухов* (ПІ Дн. 4/4, 367), (похідні) *Черпухин*, *Черпухино* – ойконіми в колишніх Костромській та Вологодській губ. (Vasmer RGN X, 125).

***Їьґраґь** / ***Їьґрїґраґь**, ***Їьґрїґраґь**: укр. *Черпак* (СП 383), рос. *Черпаков* (СКТ 886), блр. (похідне) *Черпаки* – ойконім у колишній Вітебській губ. (Vasmer RGN X, 125), пол. *Czerpak*, *Czyrpak*, *Szczerpakowski*, *Szczerpiak* (SN II, 286, 321; IX, 178, 245), чеськ. *Čerpák* (ЧП);

~ ***Їьґраґь** (ЭССЯ 4, 158; SP II, 247).

***Їьґрїґкь**: рос. *Цурпиков* (КПУ Харк. 8, 336).

***Їьґрїґька**, ***Їьґрїґькь**: пол. *Czerpek*, *Czyrpka*, *Czirpek*, *Czirpka* (SN II, 286, 294, 321).

***Їьґрїґель**: пол. *Czerpiel* (SN II, 286).

***Їьґраґь** / ***Їьґрїґраґь**: укр. *Цурпан* (Горпинич 172), рос. *Черпанов* (Рівне 531), хорв. *Črpan* (Leksik 115), пол. *Czarpan* (SN II, 260), *Szczerpaniak*, *Szczerpaniewicz* (SN IX, 245).

***Їьґрїґпїґь**: *Чурпін* (Горпинич 203), пол. *Czarpin* (SN II, 260).

***Їьґрїґль**(їґь): (похідні) слвн. *Čerpnjak*, *Črpnjak* (ZSSP 91, 95), пол. *Czarpiak*, *Czerpnik* (SN II, 260, 286).

***Їьґраґь**: пол. *Czerpas* (SN II, 286).

***Їьґраґь**: слов'ян. *Черпашь*, *Чорпашь* (Магницький 93).

Їьґрїґїґь** (Їьґрїґуїґь**): укр. *Церпиш* (Горпинич 209), пол. *Czerpisz* (SN II, 286).

***Їьґрїґоїґь**: ст.-рос. Іван *Черпошин*, 1614 р. (Антонов 2004: 228).

***Їьґраґьїґь**: укр. *Черпатенко* (КС Дон. 1, 250), пол. *Czerpatowicz* (SN II, 286).

***Їьґрїґрїґь**: ст.-блр. *Черпять*, XVI ст. (ОДВ II, 29).

***Їьґрїґїґа**, ***Їьґрїґїґь**: укр. *Черпїта* (Житомирськ. обл.; Анк.),

Чорніта (Богдан 38), *Чурніта* (Волинськ. обл.; Анк.), *Цюрніта* (Радіон 141), *Чероніта*, *Чороніта* (СП 383, 384), *Чороніт* (Богдан 37), пол. *Czerpita* (SN II, 286).

***Їьррота**: укр. *Черпота* (КПУ м. Київ 3, 572).

На основі укр. *Черповал* (м. Бориспіль; ОКІУМ), *Черпонос* (ПСС 3, 827), *Черповод < *Черповоди* – ойконім у Черкаській обл. можна відновлювати прантропоніми композитної структури – ***Їьрроваль**, ***Їьррпозь**, ***Їьррповодь**.

Проаналізований матеріал свідчить, що в структурах типу *тъгт* на східно- та західнослов'янських (Польща) теренах можлива реалізація голосного *-ь-* у кореневій сполуці як *-ер-* (найтипніше втілення), *-ір-* (*-ир-*), *-ар-*, *-ор-*, *-ур-*.

Шуркгал

Фіксується як Яким *Шуркгал* (Реєстр 278). Стосовно споріднених відповідників зішлемося на: укр. *Сургайло* (КПУ Харк. 2, 759), *Шаргало* (КПУ Він. 2, 500), *Шургало* (ОКІУМ), рос. *Сургалов* (КП Саратов. 3, 315), *Шаргалов* (м. Тернопіль), блр. *Шаргало* (м. Бобруйськ), пол. *Szurgajło* (SN IX, 370) < ***Їьргадло**. Щодо апеллятивного підґрунтя пор., наприклад, укр. діал. *шургало* ‘непосидюча, рухлива дитина’ (Богдан Назви 137). Словотвірна модель на *-дло* передбачає потенційність псл. ***Їьргати**, реальність якого підтверджується укр. діал. *шáргати* ‘йти розгрузлою дорогою, стежкою’, ‘бруднити, нівечити одяг, взуття’ (СБук.Г 657), рос. діал. *шáргать* ‘захватити руками, згладити нерівності’ (Фасмер IV, 408), блр. діал. *шáргаць* ‘ображати, сварити, обзивати’ (СБГ 5, 463), пол. *szurgać* ‘бруднити’, ‘псувати’.

Основа ***Їьрг-** досить продуктивно представлена в слов'янській антропонімії. Окремі її складники можуть кваліфікуватися як праслов'янські лексичні одиниці.

***Їьрга**, ***Їьргь**, ***Їьрго** відновлюються на основі укр. *Сарга* (КПУ Ув. Дон. 2, 436), *Сурга* (КПУ Дон. 3, 428), *Шарга*, *Шорга*, *Шарго* (СП 391, 401), *Шурга* (ЄР 401), *Зарга* (Закарпатськ. обл.; ОКІУМ) < *Сарга, ст.-рос. *Иванъ Зоргинъ*, 1658 г. (Акты ЮЗР XV, 235) < *Соргинъ, рос. *Сарга́* – прізвисько (Добровольський 422), *Зорг* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 90) < *Сорг і похідних: укр. *Сиргін*

(КПУ м. Київ 3, 192), блр. *Шурґін* (Бірыла 484), ст.-рос. Федка *Шарґинь*, 1668 р. (Тупиков 832), Василей *Шорґин*, 1680 р. (АПД 199), *Осорґин*, 1501 р. (Баскаков 173–174 < тюрк.), рос. Григорий Иванов сын *Сарґин*, 1710 р. (ЗХ 102) та ін. Можна назвати також низку відантропонімних ойконімів, які опосередковано розширюють ареал функціонування основи **Šьrg-* на східнослов'янській території: рос. *Шурґи* (*Шурґов*) – в колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN X, 375), *Осорґино* – в колишній Костромській губ. (СНМК 2, 30) < *О-сорґино*, блр. *Сорґавічы* – в Брестській обл. (Пап. Бр. 118), *Сорґаўцы* – в Гродненській обл. (Пап. Гр. 226), укр. *Szarga* (2) – ойконіми в Галичині (Vasmer RGN X, 225) і под. До них, вважаємо, слід долучити назви з метатезою *-рз-* > *-гр-* (*-хр-*) на зразок рос. *Шаґровский*, *Шохровка*, *Шохры* – ойконіми в колишній В'ятській губ., *Шогринское* – в колишній Пермській губ. (Vasmer RGN X, 202, 339, 347). Перестановка консонантів *-рз-* > *-гр-* фіксується й у складі окремих антропонімів, пор.: ст.-рос. Гордѣй Григорьевъ сынъ прозвище *Согра*, 1630 р. (РИБ XXV, 94), рос. *Согр* (КПУ Од. 2, 769); швидше за все, сюди ж *Сугр*, 1107 р. – ім'я половецького хана (ПСРЛ IX, 140; ПВЛ 1, 186, 389; 2, 476).

Як мотиватор для наведених антропонімних одиниць пор. рос. діал. *сáрга* 'про високу людину', 'про пихату жінку', *саргá* 'про неметку в роботі людину', 'про рухливу, моторну дівчинку' (СРНГ 36, 143), укр. діал. *шáрга* 'запальна, гаряча людина' (Онишкевич 2, 379).

З-поміж інослов'янських континуантів основи **Šьrg-* вкажемо болг. *Шарґа*, *Шарґо*, *Шарґов* (Илчев 552), слвн. *Sorgo*, *Šargo* (ZSSP 566, 593), хорв. *Srgo*, *Sargo*, *Sorg*, *Sorgo*, *Šorgo* (Leksik 605, 608, 652), пол. *Sarga*, *Sargo*, *Sorga*, *Surga*, *Surgo*, *Szarga*, *Szorga*, *Zorga* (SN VIII, 597; IX, 157, 226, 321; X, 533), чеськ. *Sarga*, *Surga* (ЧП).

Псл. *Šьргъ / *Šьрга співвідносяться с псл. *Šьргъ / *Šьргъа < *Šьргъь / *Šьргъа, пор.: укр. *Сорґа* (КПУ Дн. 9, 362), *Сарґа* (КПУ Дон. 17, 394), *Сурґ* (СБП 548), *Шорґ* (Богдан 131), рос. *Сорґ* (м. Москва), *Сарґев* (КПУ Дон. 15, 403) та ін.

Дериваційне гніздо праантропонімів з коренем **Šьrg-* можна подати таким чином:

*Šьргaйь: укр. *Сурґай* (СКТ 780), *Шурґай* (КС Черк. 2, 33) < *Сурґай*, *Шарґай* (Горпинич 239) < *Сарґай*, *Зарґай* (КПУ Харк. 14,

360) < *Саргай*, рос. *Сургай* (Лет. ЖС 2002, № 14-26, 181), *Шургаєв* (КПУ Луг. 9, 245), *Шаргаєв* (КПУ Харк. 20, 550), блр. *Саргаєва* ж. (м. Бобруйськ), *Сургаєв* (м. Гомель), пол. *Szurgaj* (SN IX, 30). Сюди ж блр. *Шаграй* (Бірыла 460) < *Шагдай. Антропонім *Сургай* / *Саргай* як прізвище чи прізвисько відобразився також в ойконімії: укр. *Сургаївка* – в Кіровоградській обл., ст.-рос. *Саргаєво*, XV ст. – в історичній Новгородській землі (ПКНЗ III, 285), рос. *Саргаєва* – в колишній Уфимській губ. (Vasmer RGN VIII, 103).

***Сьргуїъ**: укр. *Сиргуєв* (КПУ м. Київ 3, 192).

Похідні з *-l-* у складі суфікса:

***Сьрголь**, ***Сьрголь** / ***Сьргуль**, ***Сьргуль**: пол. *Sargulak*, *Surgul*, *Surgol*, *Szargol* (SN VIII, 296; IX, 226).

Одна з найпродуктивніших ланок лексичної мікросистеми з коренем **Сьрг-* – деривати з консонантом *-n-* у суфіксальній морфемі. Сюди належать:

***Сьргань**: ст.-укр. Жаданець *Сурганенко*, 1649 р. (Реєстр 227), укр. *Сорган* (Богдан 283), *Сарган* (КПУ Ув. Дон. 3, 626), *Сурган* (Горпинич 329), *Шарган* (Богдан 261), *Шурган* (запис наш. – *В.Ш.*), *Шурган* (Горпинич, Тимченко 314), (похідне) *Сургани* – ойконім у Кіровоградській обл., блр. *Сурганаў* ~ діал. *сурган* ‘неспокійний хлопець’ (Бірыла 399), рос. *Сурганов* (КПУ Харк. 2, 252), *Шарганов* (СП 391), *Шурганов* (КС Дн. 4, 470) – патроніми на *-ов*, *Шурганкин* (Никонов 179) ~ діал. *сарган* ‘риба *Belone rostrata*’ (СРНГ 36, 144), *шурган* ‘обрубок дерева, чурбан, в який вбивають бабку’ (ЯОС 10, 82), слвн. *Šrgan* (ZSSP 615), чеськ. *Sarganek*, *Šargan* (ЧП), *Šarhan* (Beneš 91), слвц. *Šrgan* (TZ Bratislava 357), пол. *Szargan*, *Sarganek* (SN VIII, 296; IX, 226). Мотивуючий апелятив у російськомовному середовищі був актуальний ще в XVII в., пор. прізвисько якута *Сьрган* Котетов, 1688 р. (КПЯ 199), дане російськими колонізаторами Якутії. Форма *Сьрган* ілюструє, крім інших, *-ыр-* рефлексацию сонанта *-r-* у структурі *ʔrt*. Псл. *Сьргань співвідносне з *Сьгъзань > укр. *Саржан* (ОКІУМ), *Суржан* (КПУ Луг. 2, 289), рос. *Саржанов* (КС Дон. 1, 596).

***Сьргунь**: укр. *Сиргун* (КПУ Харк. 1, 185), *Шургун* (Holutiak 452), рос. *Сургунов* (Кр.Д 190), *Шаргунов* (Лет. ЖС 2004, № 40–52, 265), (похідні) *Шаргуны*, *Шаргуновской* – ойконіми в колишній

В'ятській губ. (Vasmer RGN X, 225) ~ діал. *шаргунец* 'пліткарка' (ЯОС 10, 70), блр. *Шаргун* (Бірыла 468), пол. *Sargun, Surgunow* (SN VIII, 296; IX, 157).

***Съргънь**: укр. *Шургенюк* (ОКІУМ).

Похідні з приголосним *-t-* у суфіксальній морфемі:

***Съргать(ь)**: укр. *Соргатий* (Горпинич 288), рос. (похідне) *Шаргатово* – назва поселення в колишній Костромській губ. (Vasmer RGN X, 225), пол. *Szurgat* (SN IX, 370).

***Съргота**, ***Сърготь**: укр. *Шургот* (КПУ Терн. 1, 345), хорв. *Šurgot* (Leksik 666), пол. *Surgot, Surgota, Szurgot, Szargot* (SN IX, 157, 226, 370), чеськ. *Šurgot* (ЧП), луж. *Šurgot* (Jordan 142).

***Съргота**, ***Сърготь**: укр. *Шаргут* (КПУ Льв. 4, 147), рос. *Сургутин* (Горпинич 267), *Сургутович* (РСД 611), (похідне) *Сургутовка* – ойконім у колишній Самарській губ., блр., пол. (похідні) *Сургутново*, *Сургонцишки* (пол. *Surgonciszki*) – топоніми в колишніх Вітебській і Віленській губ. (Vasmer RGN X, 646), *Surgante*, 1396 р. – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 101). З псл. *Сърготь пов'язана (після йотації) форма *Сърготъ > ***Сърготъ**: укр. *Сургуч* (КС Херс. 272), рос. *Сургучев* (Книги РФ II/1, 168), *Сургучов* (КПУ Полт. 5, 486), блр. *Саргуч* (Бірыла 366). Пор. також опозицію *Сургут* ~ *Сургуч* – ойконіми в колишніх В'ятській і Пермській губ. (Vasmer RGN VIII, 646).

***Съргуть**: пол. *Szurgit* (SN IX, 370).

Укр. *Зоргач* (ОКІУМ) < *Соргач, рос. *Съргач, яке відобразилося в ойконімах *Сыргачи*, *Шаргачево* – в колишніх Пермській та Оренбурзькій губ. (Vasmer RGN X, 225), хорв. *Sargač, Šargač, Šorgač* (Leksik 560, 632, 652), пол. *Szurgacz* (SN IX, 370), *Zurgacz* (SN X, 533) < *Surgacz, слвц. *Surgač* (TZ Bratislava 333), *Surgacz* – антропонім у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 100) свідчать про реальність псл. ***Съргаць** < *Съргакъ. З-поміж поодиноких апелятивних відповідників вкажемо рос. діал. *саргáч* 'невеликий кінець (шматок) тканини' (СРНГ 36, 144).

Факти української та словацької мов дозволяють реконструювати праформи з варіантними *-аць / -оць* суфіксами: ст.-укр. *Сургаць* Быковъ, 1608 р. (Тупиков 436), укр. *Саргаш* (КПУ Він. 5, 930), *Саргош*, *Соргаш* (СП 313, 332), слвц. *Surgoš* (TZ Trnava 165) < ***Съргаць**, ***Съргоць**.

Укр. *Шаргар* (КПУ Дон. 7, 83), рос. *Заргар* (Лет. ЖС 2003, № 1-13, 70) < *Саргар – продовження псл. *Сьргагь.

Можна відновити також кілька праформ з рідкісними префіксальними морфемами: *Васьрга, *Мусьрга, див.: (Шульгач 2001: 236–237) та:

*Косьрга: рос. (похідне) *Косоргинский сверх Дубровки* – топонім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN IV, 455). Щодо моделі пор. ще гідронім *Косоржа* (*Касоржа*) – в басейні Дону.

*Косьргаць: рос. *Кусургашев* – сучасне прізвище (Книги РФ X, 228).

Укр. прізвище *Соргоручний* (КПУ Харк. 18, 544) – раритетний композит, континуант псл. *Сьргогьцьпль.

На основі кількісного чергування коринь **Сьрг-* пов'язаний з **Sorg-*.

Базові *Sorga, *Sorgь репрезентують блр. (похідне) *Сарагавец* (Бірыла 365), ст.-рос. *Сорога*, XVI ст. (Веселовский 296), слвн. *Sraga* (ZSSP 570), пол. *Sroga* (SN VIII, 610). Первісні *Сорога, *Сорог відновлюються також на основі посесивних дериватів, наприклад, укр. *Сороговець* (ЄР 799), *Сурогов* (КПУ Харк. 18, 547) < *Сорогов, рос. *Сорогин* (СБЗ I, 2), пол. *Srogowicz* (SN VIII, 610) і под. Логічно, що вони відобразилися в назвах населених пунктів як прізвиська чи прізвища першопоселенців. Пор. ст.-рос. *Сорогина*, 1615 г. – назва поселення (Копанев История 243), *Сорогино*, *Сорогинская* – ойконіми в колишніх Новгородській, Вологодській губ. (Vasmer RGN VIII, 453). Щодо антропонімів, то вони могли бути мотивовані апелятивною лексикою на зразок рос. діал. *сорьга* 'буркотун, неприступна людина' і под. (Фасмер III, 722).

До найдавніших і небагаточисельних антропонімних дериватів з коренем **Sorg-* належать:

*Sorgань / *Soržань: укр. *Сороган* (КПУ Ник. 1, 22), *Сорожан* (Богдан 284), *Шараган* (Богдан 261) < *Сорогань.

*Sorgонь: чеськ. *Srogoň* (ЧП), пол. *Srogoń* (SN VIII, 610).

*Sorgаць < *Sorgакь: укр. *Сорогач* (КПУ Од. 9, 539).

*Sorgаць, *Sorgоць: пол. *Srogasz*, *Srogosz* (SN VIII, 610).

*Soržь < *Sorgjь: укр. *Зорожуй* (Богдан 345) < *Сорожуй.
Зауважимо, що еволюція початкового **С-* > *Ш-*, **С-* > *З-* спосте-

рігається не тільки в гніздах **Sorg-* / **Sьrg-*, див.: (Козлова 2004: 244-276; Козлова 2006: 319-322; Шульгач 2004: 294-302).

Бовъванъ

Ст.-укр. Васко *Бовъванъ* (Реєстр 448) можна зіставляти з: ст.-укр. Івашка *Болван*, 1654 р. (ПК 1654 р.: 143), укр. Левко *Бовванъ*, 1723 р. (Швидько 288), *Болван* (РІ ІФ 3, 287), *Балван* (Панцьо 95), *Бойван* (КПУ Дн. 7, 36), *Буйван* (КПУ Сум. 3, 99) – форми з переходом -л- > -л'- > -й-, *Бован* (Панцьо 97) < *Бовван / *Болван, *Буфан* (с. Вузлове Радехівськ. р-ну Львівськ. обл.; Анк.) < *Буван (-ф- < -в-), (похідне) *Боанова криниця* – мікротопонім у Ровенській обл. (Пура Походження I, 33) < *Боан < *Бован (втрата інтервокального -в-), ст.-рос. *Болван*, XV ст. (Веселовский 44), *Меньшой Балван*, 1657 р. (Прозоровский 123), рос. *Бовван* (САЛ 351), *Буванов* (СКТ 98), *Буфанов* (Горпинич, Корнієнко 36) < *Буванов, *Болован* (Лет. Р 2006, 12), (похідні) *Баваново* – назва поселення в колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN I, 224), *Болваны* (4), *Болваново Нижнее*, *Болваново Вышнее* – ойконіми в колишніх В'ятській, Саратовській, Смоленській, Тверській губ. (Vasmer RGN I, 450), *Болваново* (5), *Болвановское*, *Болваны* – топоніми в колишній Псковській губ. (Списки Псков. 511), ст.-блр. *Буйван*, XVI ст. (ОДВ VI, 117), блр. *Балв́ан*, *Бóлван* (Бірыла 38), (похідні) *Балвановка* – топонім у колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN I, 250), *Балванішкі* – назва поселення в Гродненській обл. (Рап. Гр. 30) < *Балван-ішкі*, болг. *Балванов* (Илчев 61), хорв. *Balvan*, *Belvanović* (Leksik 22, 38), серб. *Балван* (Грковић 156), *Бован* (СБР I, 588), слвн. *Buvan* (ZSSP 68), пол. *Bałwan*, *Balwan*, *Bołwan*, *Bolwan*, *Bowan*, *Bulwan*, *Bujwan* (SN I, 145, 153, 412, 415, 454, 554, 562), чеськ. *Balvan*, *Bolvan*, *Bovan* (ЧП), слвц. *Balvan* (TZ Trnava 60). На основі цих фактів можна відновити псл. *Вълванъ як праантропонім.

Зі слов'янських мов запозичено лтськ. *Bulvans*, лит. *Bulvanas*, *Bulvonas*, на що свого часу вказував К. Буга (LPŽ I, 346).

Стосовно апеллятивного підгрунтя пор., наприклад, укр. діал. *болв́ан* 'дурень' (Жегуц, Піпаш 23), рос. діал. *болв́ан* 'голова' (СГРС I, 136), 'бешкетник, неслухняне дитя', 'хамовита людина, невіглас' (НОС I, 65), *болован* 'дурень, болван' (СРНГ 3, 76), блр.

болван 'дурень' (ЭСБМ 1, 291), болг. *балван* 'вайлувата, невихована людина' (БТР 39), пол. діал. *bałwan* 'дурень' (SJP 1, 91), словц. *bolvan* 'лежебока, нероба' (SSJ 1, 117).

З огляду на сказане може бути переглянута версія М. О. Баскакова, за якою рос. *Болван* виводилося з тюрк. *palwan* < перс. *rāhlāwan* 'атлет, герой, воїн, борець' (Баскаков 34).

Додамо також, що рефлексії псл. *Vьlvanъ, крім сфери антропонімії, фіксуються й в інших класах онімів, про що нам уже доводилося писати (Шульгач 1996: 92–94; Шульгач 1998: 29–33). Див. ще: (Казлова I, 61–62).

Основа **Vьlv-* репрезентує тип кореневих структур, яким властиві: а) реалізація сполуки «голосний -ъ- + плавний -l-» як -ал-, -ол-, -ел-, -ул-, -іл- (-ил-); б) лабіалізація плавного (-л- > -в-); в) абсорбція плавного; г) явище солодкозвуччя, тобто перехід -л- > -л'- > -й'-; г) метатеза (-лв- > -вл-); д) розвиток секундарних голосних у позиції після плавного (ці фонетичні явища спостерігаються в усіх кореневих структурах зразка тьлт). З огляду на сказане й відбирався фактичний матеріал, на основі якого можна відновити праслов'янську лексико-словотвірну парадигму з коренем **Vьlv-*.

*Vьlva, *Vьlvъ, *Vьlvo: укр. *Иванъ Болва*, 1723 р. (Швидько 284), *Балва*, 1752 р. (Пивовар 61), сучасні укр. *Болва* (КПУ Дн. 8, 229), *Бальва* (КПУ Дн. 5, 434), *Більва* (Горпинич 76), а також *Байва* (КПУ Полт. 8, 564), *Буйва* (Ровенськ. обл.; Анк.) < **Бал^(v)ва*, **Бул^(v)ва*, *Бовла* (ПСС 221), яке тлумачиться нами як метатезний варіант до *Болва, ст.-блр. *Матей Буйва*, 1567 р. (ЛМ 1915: 629), блр. *Булва* (Бірыла 67), ст.-рос. *Балва*, 1557-1561 рр. – ногайський гонець (ОПК 169), рос. *Болва* (Книги РФ 2005, IX, 409), *Болов* (Лет. ЖС № 14-26, 35) < *Болв, хорв. *Valjva*, *Vulva*, *Vuva*, *Vuvo* (Leksik 22, 82, 85, 86), пол. *Walwa*, *Vulwa* (SN I, 145, 562), чеськ. *Bulva* (ЧП).

До цього списку долучаються форми з абсорбованим -л- (-l-): укр. *Бова* (СП 49), *Бовенко* (ОКГУМ) – патронім на -енко, *Бева* (КПУ Харк. 2, 446), блр. *Бавá* (Бірыла 30), ст.-рос. *Бова Болвановъ сынъ Скрыпицына*, 1581 р. (Шумаков Обзор, 319), *Бовъ*, 1664 р. (Тупиков 50), (похідне) *Бовина гора*, 1647 р. – топонім (Полякова 59), рос. *Яга-Бова*, *Ога-Бова* – прізвиська (СРНГ 3, 40), хорв. *Bev* (Leksik 44),

пол. *Bow, Bowa* (SN I, 454), чеськ. *Bouva, Buva, Bůva* (Beneš 105). Укр. *Небова* (Рівне 444) постало з первісного *Nebylva. Пор. також слов'ян. *Бово* (Памяць Лоеўск. 309), *Був / Буф* (Рамієць 2, 171).

Заголовкові праантропоніми мотивовані відповідними апеллятивами, продовження яких подекуди фіксуються в слов'янських мовах. Пор., наприклад, укр. діал. *больфа* 'пухир, пухлина' (СБук.Г 36) < *больва, рос. діал. *булва* бот. '*Heliantus tuberosus* L.' (Анненков 48), *бовá* 'різновид тасьми' (СРГК 1, 82) < *болва. Р.М. Козлова наводить ще пол. діал. *bałwa* 'вал, водна хвиля' (Казлова I, 66). Семантика наведених апеллятивів закономірно континує генетичне значення і.-є. **b(h)el-* 'здуватися, рости' > 'що-небудь опукле, заокруглене'.

Із базовими *bylva, *bylvъ, *bylvo пов'язані демінутиви:

***Bylvica**: луж. *Bólwica* (Zběrka 41).

***Bylvьсь**: рос. *Бовец* (КПУ Ув. Дон. 2, 67), хорв. *Bovac* (Leksik 65), слвн. *Bovec* (ZSSP 51), пол. *Bowiec* (SN I, 454).

***Bylvikъ**: пол. *Bowik, Bulwik* (SN I, 454, 562).

На основі суфіксальної варіантності пов'язані такі деривати:

***Bylvaka**, ***Bylvakъ**, ***Bylvakъjъ** > ***Bylvacъ**: ст.-укр. *Иван Боловач*, 1653 р. (ВУР 3, 421) – форма із секундарним *-о-*, із *Болвач, укр. *Больвак* (КС Дн. 3, 133), *Бувак* (КПУ м. Київ 1, 242), *Бувака* (КПУ Черк. 4, 55), блр. *Балвака* (Бірыла 38), *Балваков* (м. Вітебськ), *Bałwacz*, 1770 р. (АВК XXXV, 177), ст.-рос. *Бовачев* (АФЗХ II, 268), рос. *Болвакин* (КП Алтай 2, 47), *Бульваков* (Рамієць 2, 191), *Болвачев* (КПУ Од. 1, 358), хорв. *Boljvak, Buvač* (Leksik 59, 86), яке мотивувало топонім *Buvači* (Im.m. 107), пол. *Bowak, Bułwak* (SN I, 454, 564). Ці й подібні до них факти постали в результаті пропріалізації відповідної апеллятивної лексики, пор., наприклад, блр. *балвака* 'нерозумна людина' (ЭСБМ 1, 291).

***Bylv'akъ**: пол. *Вујвіак* (SN I, 554).

***Bylvuka**, ***Bylvukъ**: ст.-рос. *Бовыка, Бовыкинъ*, XV, XVI ст. (НПК I, 180; III, 318), (похідні) *Бовыково, Бовыкина* (2) – топоніми (НПК IV, 16; Копанев 1951: 206), пол. *Bowucz* (SN I, 455) < *Вовукъjъ.

Досить продуктивно реалізувалася словотвірна модель із приголосним *-н-* у суфіксі:

***Bylvapъсь**: ст.-рос. (похідне) *Болванцы*, 1556 р. – мікротопо-

нім (АС I, 404), рос. (похідне) *Болванцево* – топонім у колишній Псковській губ. (Списки Псков. 511), хорв. *Balvanac* (Leksik 22) і под. Їх можна кваліфікувати як демінутиви на *-ьсь або як семантичні деривати, пор., наприклад, рос. діал. *болванець* ‘пуголовок’ (Мордов. словарь 1, 42).

*Вьлвпъ ‘який стосується *Вьлву’: укр. *Болвин* (СП 51), *Бойвин* (КПУ Дн. 12/1, 139), *Бавин* (КПУ Луг. 9, 39), *Бувин* (КПУ Дон. 20, 337), (похідне) *Бовинский* – ойконім на Полтавщині (Vasmer RGN I, 418), ст.-рос. (похідне) *Больвино*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 266), рос. *Болвин* (СП 51), *Болвинов* (КПУ Ник. 6, 245), *Бильвин* (Ратиєц 2, 531), *Бовин*, *Бовін* (СП 49), *Бувин* (КП Керчь 1, 57), (похідні) *Бовинская* (3) – ойконіми в колишній Пермській губ. (Vasmer RGN I, 418). Антропонім *Болвин (> *Боловин* і под. – як форми з другим повноголоссям) відобразився також у назвах поселень: *Боловин Починок* (колишня Тверська губ.), *Боловино* (колишні Костромська, Нижегородська, Тверська, Ярославська губ.), *Баловино* (колишня Псковська губ.), *Балавино* (колишня Ярославська губ.) (Vasmer RGN I, 246, 254, 453). Пор. ще *Боловинский конец*, *Боловина лавица* – назви внутрішньоміських об’єктів Пскова середини XV ст. (Прозоровський Древний Псков 181), а також блр. (похідне) *Bilviny* – назва поселення в колишній Гродненській губ. (Vasmer RGN I, 389), хорв. *Bevin*, *Bivinić* (Leksik 44, 85), пол. *Balwin*, *Bowin*, *Biwin* (SN I, 145, 454, 589), чеськ. *Balvín* (ЧП). Сюди ж слов’ян. *Бильвиново*, *Бильвиново или Осока* – ойконіми на Сувалкщині (Вольтер 1901: 4) відантропонімного походження.

Зі слов’янських мов запозичено основи литовських прізвищ *Vovinas*, *Vovunas* (LPŽ I, 295).

*Вьлвопъ, ***Вьлвопъ**: болг. *Балавонски* (Илчев 60) – як форма з секундарним -а-, із *Балвонски, пол. *Bałwon* (Rymut I, 17), *Belwon*, *Belwoń*, *Bełwon*, *Bełwoń* (SN I, 238, 239). Щодо мотивації зішлемося на чеськ. *blvoň* ‘дурень, йолоп’ (Kott I, 75).

*Вьлвупъ: ст.-укр. *Иван Баивуненко*, 1649 р. (Реєстр 306) – патронім на -енко, слов’ян. (похідне) *Буйвуны* – ойконім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN I, 659), відомий під 1564 р.: *Гришко Якубович з Буйвунь* (ЛМ 1915: 650).

Фактичний матеріал дозволяє реконструювати антропонімні

деривати з іншими стрижневими консонантами суфіксальних морфем, переважна більшість яких виникла лексико-семантичним способом:

*Вьлвајь: укр. *Бавай* (Богдан 9) < *Баввай / *Балвай, ст.-рос. (похідне) *Боваев*, XVII ст. – урбанонім у Нижньому Новгороді (РИБ XIX, 171) < *Болваев, рос. *Боваев* (Лет. ГС № 5, 31), пол. *Вуйвај* (SN I, 554) < *Bulwaj.

*Вьлвась, *Вьлвась: укр. *Бальвас* (СКТ 41), *Бавласюк* (Рамієс 2, 336) < *Балвасюк, (похідне) *Бевасове* – назва озера у Вінницькій обл. (ОКІУМ) < *Беввас-ове чи *Белвас-ове, ст.-рос. *Болвасов*, XVI ст. (Анпилогов 1982: 65), рос. *Буловас* (Memorial) < *Булвас, (похідне) *Болвасово* – ойконім у колишній Московській губ. (Vasmer RGN I, 250), блр. *Бальвас* (м. Мінськ), пол. *Balwas*, *Bałwas*, *Baławas*, *Bałwaś*, *Bauwas* (SN I, 145, 148, 153, 210), чеськ. *Bulvas* (ЧП).

*Вьлватъ: укр. *Боват* (КПУ Дн. 2, 530), *Бельватенко* (КПУ Сум. 5, 56), пол. *Bałwat* (SN I, 153).

*Вьлвїть: укр. *Бовит* (КПУ Дон. 17, 161), *Бовіт* (КПУ Дн. 3/1, 82) – форми зі стягненням *-вв-* > *-в-* чи абсорбцією плавного *-л-*.

*Вьлвїтїь: укр. *Бойвич* (Богдан 22), *Буйвіч* (КПУ Полт. 7, 363), *Бович* (СКТ 71), блр. *Belwicz*, 1783 р. (АВК XXXV, 556), *Буйвіч* (Бірыла 65), (похідне) *Буйвичи* – ойконім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN I, 569), ст.-рос. (похідне) *Болвичевская*, XVII ст. – мікротопонім у колишній Московській губ. (ОПКМ 226), (похідне) *Буловицы* – назва поселення на Смоленщині (Vasmer RGN I, 579) < *Боловичи < *Болвичи, пол. *Bewicz*, *Bowiczuk* (SN I, 270, 454).

*Вьлвqтъ: пол. *Bałwut* (SN I, 153) – деназалізована форма чи запозичення з східнослов'янських мов.

*Вьлвахъ / *Вьлвась < *Вьлвахїь: укр. *Болвах* (КПУ Од. 1, 63), блр. *Болвах* (м. Мінськ), болг. *Бьлвашев* (Илчев 96), пол. *Bołwach* (SN I, 415). У діалектах російської мови зберігся мотивуючий апелятив, пор. *болва́шка* 'важка дерев'яна палиця' (НОС 1, 65).

*Вьлвишь, *Вьлвушь: пол. *Bołwisz*, *Bowysz* (SN I, 412, 455).

*Вьлвушь: блр. *Балвушев* (м. Гомель).

*Вьлвише: укр. *Бовище* (КПУ Київ. 1, 418) – дериват на *-іше* з пейоративною семантикою.

Як свідчить зібраний з доступних джерел і проаналізований фактичний матеріал, похідні з основою **Bъlv-* реалізувалися на слов'янських теренах із різною долею продуктивності, проте їх рефлекси засвідчено практично в усіх слов'янських антропоніміконах. Попередньо окреслені контури розмитого, але розлого генетичного гнізда з коренем **Bъlv-*, куди належить і псл. *Bъlvantъ, – один із вагомих аргументів на користь питомості й відповідного апелятива – псл. *bъlvantъ, з приводу генези якого немає однастайності.

Архаїчні слов'янські антропоніми типу *composita* в «Новгородских писцовых книгах» *)

Корпус праслов'янських особових імен, утворених шляхом основоскладання, в усій повноті ще не відновлено. Найповнішим є особові імена-композиції реконструюються укладачами Етимологического словаря славянских языков (так, у межах праслов'янської абетки від А до К подано 115 (116) праформ, умовно приурочених до праслов'янського періоду), хоча, за твердженням О.М. Трубачова, тут цілком можливі пропуски (Трубачев 1988: 5, 6). Наближений до повноти склад слов'янських двочленних імен з відповідним коментарем збирався опублікувати К. Римут (Rymut 1993: 5).

Одне з джерел фактичного матеріалу, на основі якого можна частково заповнити вже існуючі лакуни, – «Новгородские писцовые книги» – оригінальна пам'ятка писемності XV–XVI ст. Не так давно спробувала реконструювати давньослов'янську антропонімію на основі географічних найменувань «Новгородских писцовых книг» І. В. Єфименко. Дослідниця відновила 13 антрополексем: *Всевидъ*, *Братогость*, *Чадогость*, *Щитогость*, *Витонѣзь*, *Гостенѣзь*, *Милонѣзь*, *Радонѣзь*, *Дорогобудъ*, *Житобудъ*,

*) Розширений варіант публікацій: «Новгородские писцовые книги» як джерело реконструкції праслов'янського антропонімного фонду // Записки з ономастики: Зб. наук. праць. Одеса, 2000. Вип. 4. С. 3–7; Из исторической топонимии Новгородской земли // Топонимия и диалектная лексика Новгородской земли: М-лы Международной науч. конф. «Историческая топонимика Великого Новгорода и Новгородской земли», 13–15 ноября 2001 года. Великий Новгород, 2001. С. 35–37.

Любобудь, Милобудь, Чернобудь (Єфіменко 1995: 287–292). На наш погляд, цю процедуру можна продовжити. Нижче подається ряд праслов'янських особових імен, утворених шляхом основоскладання. Вони збереглися переважно в складі топонімів історичної Новгородщини, в структурі яких наявні посесивні суфікси *-j-* та *-ov-*.

***Borislavъ**: пустище *Бориславово*, Ильинское тож (НПК VI, 364). Щодо псл. *Borislavъ пор. (новгород.) *Бориславъ*, XIII ст. (Зализняк 390), болг. *Борислав*, XV ст. (Заимов 29), слвн. *Borislav* (Keber 140), н.-луж. *Bóristlaw* (Мукa III, 16), слов'ян. *Borislau(us)*, 1071 р. (Schlimpert 1978: 20) – як доповнення до: (ЕССЯ 2, 203).

***Byslavъ**: ойконіми *Быславле* (НПК I, 7; II, 69), *Быслав* (НПК III, 74). Стосовно відновленого антропоніма пор. луж. *Byslaw* (Wenzel II/1, 71).

***Čabqđъ**: ойконім *Чабудь* (НПК VI, 962).

***Čagostъ**: ойконім *Чагоща* (НПК V, 307). Сюди ж блр. *Чагошчы* (ТС 5, 381) – мікротопонім, топоніми *Čagošće* – в Словенії, *Čagošta* – в Боснії і Герцеговині (Im.m. 115). Пор. ще болгарське особове ім'я *Чагост*, XI ст. (Заимов 241). Наведений фактичний матеріал може розцінюватися як доповнення до реконструйованого *čagostъ (ЕССЯ 4, 10).

***Čaněgъ**: ойконім *Чанежъ* (НПК IV, 119). Пор. ще назву с. *Чаниж* на Львівщині, а також мікротопонім *Ченіж* (с. Кречів Іванічівськ. р-ну Волинськ. обл.) (Цинкаловський I, 571) < *Чаниж.

***Divogostъ**: ойконім *Дивогоща* (НПК II, 38).

***Dobroslavъ**: ойконім *Доброславль* (НПК II, 526). Стосовно особового імені пор. болг. *Доброслав* (Заимов 90), ст.-серб. *Доброславль* (Даничић III, 585), ст.-пол. *Dobroslaw*, 1426 р. (SSNO I, 490), ст.-чеськ. *Dobrozlaw*, XIII ст. (Pleskalová 131), луж. *Dobrosław* (Wenzel II/1, 91), слов'ян. *Doberzlaus*, 1242 р. – особове ім'я в середньовічних німецьких документах (Schlimpert 1978: 42) та ін. (ЕССЯ 5, 43).

***Dobrožigъ**: ойконім *Доброжирь* (НПК I, 83). Див. ще: (ЕССЯ 5, 45).

***Domožigъ**: ойконім *Доможирово* (НПК V, 672). Пор. також ст.-рос. Максимъ *Доможировъ*, 1529 р. (Лихачев СА 161), Пятницын *Доможирь* Демидовъ (НПК VI, 1043), (похідні) *Доможи-*

рова, Доможирова (5), Доможировка (2) – ойконіми в різних регіонах Росії (Vasmer RGN III, 75);

~ рос. діал. *доможір* ‘господар’, ‘чоловік, який прийшов жити в дім дружини’, ‘чоловік, який добре господарює’ (АОС 11, 390).

***Dorgožitъ**: мікротопонім *Дорогажитъ* (НПК VI, 352). Див. ще: (Казлова II, 134).

***Godogostъ**: ойконім *Годогоша* (НПК I, 93).

***Gojmyslъ**: ойконім *Гомысль* (НПК I, 343).

***Gojpnęgъ**: ойконім *Гонежи* (НПК V, 420). Пор. ще назву поселення *Гонеж* – у колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN II, 426).

***Gojslavъ**: ойконім *Гославль* (НПК II, 56). Пор. ще особові імена серб. *Гојслав* (Грковић 65), болг. *Гоуслав*, XIII ст. (Заимов 65), пол. *Gosław* (Taszycki 102), чеськ. *Hoj(i)slav* (Svoboda 76), слов'ян. (альпійськ.) *Goizlau*, XII ст. (Kronsteiner 207).

***Gostil'ubъ**: ойконім *Гостелюбль* (НПК VI, 189). Сюди ж болг. *Гостилюб*, XIII ст. (Заимов 68), пол. **Goś(ci)lub* (Malec 1971: 87).

***Hotěmirъ**: ойконім *Хотѣмирици* (НПК I, 42). Пор. також ст.-чеськ. *Chotyemyri* Gen. sg., XIII ст. (Pleskalová 132), слов'ян. (альпійськ.) *Chotemir*, IX ст. (Kronsteiner 205) – як доповнення до відповідної статті, поданої В.М. Топоровим (Топоров 34).

***Hotobqđъ**: ойконім *Хотобужу* (НПК V, 514). Реконструкція з поєднувальним голосним -о- як паралель до *xotibqđъ (ЕССЯ 8, 84-85) чи *Hotěbqđъ, пор. пол. *Chociebaqđ (Malec 1971: 74).

***Hotovidъ**: ойконім *Хотовижу* (НПК III, 107). Сюди ж назви поселень укр. *Фотовиж* (Сумськ. обл.), блр. *Хотовиж* – у колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN IX, 532). Як імовірна паралель із поєднувальним -о- до структур *Hotividъ [пор. ойконім *Фотивиж* – у колишній Орловській губ. (Vasmer RGN IX, 428)] чи *Hotěvidъ.

***Hotъpnęgъ**: ойконім *Хотнѣжъ* (НПК III, 773). Пор. також ойконіми *Хотнежа* (Малая, Большая) – в колишній Петербурзькій губ. (Vasmer RGN IX, 531).

***Jutrogostъ**: ойконіми *Утрогоць* (НПК IV, 57), *Вутрогоца* (НПК V, 4), ст.-пол. (похідне) *Jutrogoszcz*, сучасне *Wiatrogoszcz / Witrogoszcz* – топонім (Malec 1971: 90). Пор. також слов'ян. (по-

морське) *Jutergoz*, 1248 р. – топонім, який пов'язують з особовим іменем *Jutrogost (Müller 106).

**L'ubočędo*: ойконім *Любочажа* (НПК V, 491).

**L'ubojędъ*: ойконім *Любоежа* (НПК V, 296). Пор. також назви поселень *Любоежа* – в колишніх Псковській та Новгородській губ. (Vasmer RGN V, 290).

**L'ubonęgъ*: ойконім *Любонъга* (НПК V, 169). Пор. ще найменування поселення *Любонез* – у колишній Псковській губ. (Vasmer RGN V, 291).

**L'uboradъ*: ойконім *Любоража* (НПК V, 491). Реконструкція підтримується серб. *Љуборад* (Грковић 123), болг. *Люборад*, XIV ст. (Заимов 143) – особові імена, слов'ян. *Domasca filius Luberadi*, 1232 р. (Schlimpert 1978: 78) – як доповнення до відповідної статті в: (ЭССЯ 15, 178).

**L'ubovidъ*: лімнонім *Любовижа* (НПК V, 481). Глибина реконструкції захищається наявністю болг. *Любовид*, XI ст. (Заимов 143), пол. *Lubowid (Males 1971: 93). Див. ще: (Казлова II, 78).

**L'udъžerъ*: ойконім *Люджеруци* (НПК III, 822). Як структурний різновид реконструйованих **L'udіžerъ* / **L'udožerъ* (ЭССЯ 15, 193). Стосовно поєднувального голосного пор. псл. **L'udъmilъ* (ЭССЯ 15, 200), **L'udъněgъ* (Шульгач 1998: 158).

**L'udъgostъ*: *Легоща* – назва вулиці в історичному Новгороді. Фіксується як: «отъ Люднгощи ѳлицы», 1369 р. (ПСРЛ VIII, 16), «от Люгощи ѳлицы до Яковли», 1377 р. (ПСРЛ IV, 72), «Людгоща ѳлица», 1406 р. (ПСРЛ III, 103), «с Легощи улицы» (НПК III, 112). Про потенційність особового імені **L'udъgostъ* свідчить патронім *Людъгостиничъ* – напис на стіні Новгородського Софійського собору, XI–XIII ст. (Медынцева 161). Пор. також ойконім *Людогощ* – в колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN V, 296) < **L'udogostъ* (варіант із поєднувальним -o-).

*Mirogostъ: мікротопонім *Мирогоща* (НПК VI, 494). Пор. ще ойконіми ст.-укр. *Мирогощъ, XV ст. (ССУМ 1, 595) – сучасне с. *Мирогоща* на Ровенщині, блр. *Мирогощъ* – у колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN V, 571).

*Mirojędъ: ойконім *Мироѳжа* (НПК VI, 8). Пор. також поселення *Мироеды* на Псковщині (Vasmer RGN V, 571).

*Mironęgъ: ойконіми *Миронъгъ* (НПК I, 904), *Миронъжская*

Лука (НПК II, 821). Доповнення до відповідної статті в: (ЭССЯ 19, 54).

***Mirolavъ**: ойконім *Мирославль* (НПК II, 480). Стосовно особового імені пор. слвн. *Mirolav* (Keber 363), хорв. *Mirolav* (Leksik 437), *Mirolaw* – особове ім'я у прибалтійських слов'ян (Trautmann AP 60) та ін. (ЭССЯ 19, 54–55).

***Nedomyslъ**: ойконім *Недомысль* (НПК III, 35). Очевидно, воно ж *Недомысли* – в колишній Новгородській губ., зафіксоване в іншому джерелі (Vasmer RGN VI, 118). Як доповнення до відповідної статті в: (ЭССЯ 24, 121).

***Nenajědъ**: ойконім *Ненаждъ* (НПК I, 624). Пор. ще назву поселення *Ненаедова* – в колишній Тверській губ. (Vasmer RGN VI, 138). Додаткова ілюстрація відповідної статті в ЭССЯ 24, 169, де ономастичний матеріал відсутній.

***Ordomeŕъ** / ***Radomeŕъ**: ойконім *Радомеръ* (НПК I, 662). Сюди ж слвн. *Radomerje* – топонім (Im.m. 365). Паралель до *Radomirъ, пор. болг. *Радомир (Заимов БГИ 149), серб. *Радомир* (Грковић 167), пол. *Radomir* (Males 1971: 106). Див. ще: (Топоров 50).

***Ortyměŕъ**, ***Ortymirъ**: ойконіми *Ратмеръ* (НПК VI, 11, 888), *Ратмирово* (НПК I, 39). Збережене тут особове ім'я *Ратмир* фіксується також у новгородській берестяній грамоті № 334, датованій XII–XIII ст. (Подольская 232), відобразилось воно в назвах поселень *Ратьмир*, *Ратмир* – у колишній Московській губ. (Vasmer RGN VII, 544). Пор. ще ст.-чеськ. *Ratmerus*, 1269 р. – особове ім'я (Pleskalová 133). Слвн. *Ratimir* (Kos 134), слов'ян. *Ratimarus*, 1234 р. – у середньовічних німецьких джерелах (Schlimpert 1978: 115) продовжують *Ortimirъ.

***Sědiměŕъ**: лімнонім *Сядимеръ* (НПК V, 53).

***Terbovidъ**: ойконім *Теребовижа* (НПК V, 115).

***Uneměŕъ**: ойконім(и) *Унемеръ*, *Вунемера* (НПК V, 125, 353). Сюди ж слов'ян. *Wenemarus*, 1260/72 pp. (Schlimpert 1978: 149). Паралель до *Unemirъ, відновленого В.М. Топоровим (Топоров 58–59).

***Vętjeměŕъ**: ойконіми *Вычемеръ*, *Вычемеръ Нижний* (НПК VI, 859, 997). Щодо особового імені пор. укр. (похідне) *Вічмеро*, варіант *Вичамєрово* – назва озера в Ровенській обл. (Пура Озера

25, 26), слов'ян. *Venzmer*, 1229 р. (Schlimpert 1978: 154), д.-кашуб. *Venzmer*, 1229 р. *Vencemarus*, 1243 р. (Лоренц 86), а також схв. *Većemir*, пол. *Więcemir* (Taszycki 129).

***Vidogostь**: ойконім *Видогоща* (НПК II, 552). Пор. також блр. (похідне) *Видогощ* – назва маєтку в колишній Мінській губ. (Ярмолевич 271), особове ім'я луж. *Widogosti* (Svoboda 91). Див. ще: (Казлова I, 73).

***Vitogostь**: ойконім *Витогощ* (НПК IV, 37). Пор. ще д.-кашуб. *Vitogost* (Лоренц 71).

***Voьgostь**: гідронім *Вогоща* (НПК Указатель 114). Вкажемо також на д.-руськ. особове ім'я *Воигость* (Морошкин 28).

***Voьmьгь**: ойконім *Воимеричи* (НПК VI, 853). Сюди ж поселення *Воимерово* / *Воимирово* – в колишній Калузькій губ. (Vasmer RGN II, 139). Пор. ще серб. *Воимьрь* (Морошкин 45) – особове ім'я. Реконструкція з другим компонентом *-тьгь* може розглядатися як паралель до *Voьmьrь, пор., наприклад, рос. *Воимир < ойконіма *Воимирово* – в колишній Тверській губ. (Vasmer RGN II, 139), болг. *Воимир* (Заимов 54), серб. *Војмир* (Грковић 57), слвн. *Voјmir* (Kos 146), пол. *Wojmir* (Malec 1971: 125), чеськ. *Voјmir* (Svoboda 92). Див. ще: (Топоров 50).

***Voьпнѣгь**: ойконім *Вонижицы* (НПК V, 344). Реконструкція особового імені ґрунтується на (новгород.) *В(о)нѣгь*, XIII ст. (Зализняк 398), ст.-серб. *Воннѣгь* (Даничић III, 571), болг. *Воинег*, XV ст. (Заимов 55). Пор. ще укр. (похідне) *Вонігове* – ойконім у Закарпатській обл.

***Voьslavь**: ойконім *Воиславле* (НПК III, 847). Для порівняння можна залучити назву поселення *Voislavci* – в Македонії (Im. m. 466). Глибина реконструкції забезпечується наявністю д.-руськ. *Воиславь* Добриничь, 1220 р. (Тупиков 146), болг. *Воислав*, XIII ст. (Заимов 54), серб. *Војислав* (Грковић 56), пол. *Wojslaw* (Malec 1971: 125), чеськ. *Voјslav* (Svoboda 92), слов'ян. *Voizlaus*, 1219/20 рр. (Schlimpert 1978: 157).

***Žirobqđь**: ойконім *Жиробудь* (НПК III, 226).

«Инжирь вродъ» і псл. *Јьльѣгъ

Словосполучення «Инжирь вродъ» зафіксоване в Іпатіївському літопису під 1183 р.: «идоущю же ємоу по Днепроу. и ста тоу. идеже нарѣцаеть^ѣ. Инжирь [варіант – Инъжирь] вродъ. и тоу пербродиса на ратьноюу стороною Днѣпра» (ПСРЛ II, 631). Сам об'єкт, який нині не простежується, локалізують поблизу р. Сули (УПСРЛ II, 122) чи поблизу гирла Тясмина (Сл.М 411). В Етимологічному словнику літописних географічних назв Південної Русі у відповідній статті (автор О.С. Стрижак) наводиться кілька існуючих версій імовірного походження топоніма *Инжирь*: 1. посесив від антропоніма (?) *Инжирь; 2. похідне від апелятива *инжирь* 'винна ягода'; 3. того ж кореня, що й тур. *хынзыр* 'свинячий; вепрячий', очевидно, 'мілководний'; можливо, тур. *hınzir* 'поганий, кепський, гидкий' (ЕСЛГНПР 64).

З-поміж наведених припущень найімовірніша, на наш погляд, гіпотеза про зв'язок літописної назви з особовим іменем. Воно, правда, подається зі знаком запитання та під астеріском, які легко знімаються з уваги до ст.-рос. Василій *Инжиров*, 1688 р. (Тупиков 560), *Инжиров* – сучасне російське прізвище у Харківській обл. (КПУ Харк. 7, 113) – посесиви від базових *Инжир* / *Инжир*. Останні сягають першопочаткового *Јьльѣгъ – поєднання займенника *јьль 'один; сам; інший, чужий тощо' та антропоніма (особового імені) *ѣгъ. Пор., наприклад, укр. Андрій *Жир*, 1750 р. – отаман Полтавського полку (АК 2, 588), *Жир* – сучасне прізвище (КПУ Хм. 4, 421) та ін. Досить продуктивним цей компонент був у складі композитних утворень (як пре- і постпозитивний складник), пор. (новгород.) *Жировитъ*, XI ст., *Жирославъ*, XIII ст. (Подольская 216), *Жирославъ*, 1148 р. – половецький воєвода (ПСРЛ XXXVIII, 118), *Жиробудъ [« ойконіма *Жиробудъ* – у Новгородській землі (НПК III, 226)], *Жиронѣгъ [« *Жиронѣжская* поляна, 1557 р. – мікротопонім у м. Рязань (АСЗ I, 258)] ~ (новгород.) *Доброжиръ*, *Домажиръ*, *Нажиръ*, XII ст., слвн. *Nežir*, чеськ. *Mojžir*, *Neužir* і под. Детальніше див.: (Железняк 1974: 64).

Стосовно словотвірної моделі з компонентом **јьл-*, то вона частково описана в науковій літературі. Так, Р. М. Козлова від-

новлює на антропонімному рівні псл. *Їнобогъ, *Їнославъ [сюди ще болг. (зникле) ім'я *Инослав* (Заимов 112)], а на рівні пратопонімів – *Їновольдъ, *Їновортиславъ, *Їногостѣа, *Їнъгьлдъ, *Їнабьлда (Казлова I, 118, 135-136). Фактичний матеріал дозволяє реконструювати ще деякі старожитні особові назви:

*Їногостъ: ст.-рос. (похідне) *Иногощо*, *Иногощъ*, XV–XVI ст. – назва озера (НПК II, 181, 186, 224; VI, 1058, 1068), болг. *Иногост* (Заимов 112), (похідне) *Иногощ*, варіант *Виногощ*, XV ст. – географічна назва (Заимов БГИ 111).

*Їноходъ: ст.-рос. (похідне) *Иноходківці*, 1471 р. – топонім у Київській землі (ОКІУМ), укр. *Винохід* (КПУ Дн. 10, 409), ст.-рос. Аврамко Панкратовъ сынъ *Иноходовъ*, XVII ст. (Выписи 26), рос. (похідне) *Виноходцево* – ойконім у колишній Псковській губ. (Списки Псков. 518);

~ *їноходъ (ЭССЯ 8, 232).

*Їновѣгъ: блр. *Иновер* (м. Гомель).

*Їноземь, *Їноземьсь: укр. *Иноземець* (м. Черкаси), ст.-рос. *Иноземь*, XVI ст. (НПК V, 571), *Иноземь* Тимофеевъ сынъ Есиповъ, 1567 р. (ПКРК I/2, 442), Якушка Артемьевъ с. *Иноземець*, 1685 р. (Боровск 47), рос. *Иноземцев* (м. Черкаси), пол. *Inozietcowa* (SN IV, 219).

Таким чином, відновлений праантропонім *Їнъжиръ, який знаходить надійне лексико-словотвірне підґрунтя в старожитньому слов'янському антропоніміконі, може кваліфікуватися як імовірний праслов'янізм.

Золотьча і особове ім'я *Zoltъсь

Географічна назва *Золотьча* згадується в контексті історичних подій I пол. XII ст. у Київській землі: «на *Золотьчи*», 1101 р., «в *Золотьчю*», «по *Золотьчи*», 1151 р. (ПСРЛ I, 275, 311). Її умовно прив'язують (услід за В.Г. Ляскоронським) до сучасного старого річища Дніпра біля с. Вишеньки Бориспільського р-ну Київської обл. (ЕСЛГНПР 62; СГУ 216). В Етимологічному словнику літописних географічних назв Південної Русі наводиться дві версії походження цього найменування: а) «від *зола + *теча* з пізнішим формально-семантичним переосмисленням у *Золоть-ча*; б) мож-

ливо, посесив на *-j(a) від *Золотько, пор. Златко, *Златич(о) (Илчев 214)» (ЕСЛГНПР 62–63, автор статті – А. П. Корепанова).

Ми поділяємо припущення про відантропонімне походження назви *Золотча*, правда, з деякими корективами. На поч. XII ст. індивідуально-посесивний суфікс *-j-* дійсно ще був продуктивним словотвірним засобом, проте він міг приєднуватися до імен зі зменшувально-пестливим суфіксом *-ець* (*-ьсь). Від паралельних щодо структури особових імен із суфіксом *-к-* (в епоху функціонування суфікса належності *-j-*) творилися топоніми на *-ов-* (Мароевич 129). Пор., наприклад, назви населених пунктів укр. *Золотковичі* – у Львівській обл., рос. *Золотково* – в історичній Новгородській землі і под. < антропоніма *Золотко. Тому ми схильні виводити літописну *Золотчу* (первісно це, очевидно, топографічна назва) від особового імені *Золотець < *Zoltьсь. У доступних нам джерелах східнослов'янських мов таке ім'я відсутнє, хоча пор., наприклад, хорв. *Zlatec* (Leksik 751).

На останок зазначимо, що основа **Zolt-* продуктивно реалізувалася в складі антропонімних формул слов'янських народів, пор. укр. *Золотий* – прізвище (СП 157), ст.-рос. Иван Андреевич *Золотой-Оболенский*, XVI ст. (Веселовский 342), болг. *Злат* (Илчев 214), макед. *Златов* (Речник ПКМ I, 462), ст.-чеськ. *Zlat*, XIII ст. (Pleskalová 145) – особове ім'я, чеськ. *Zlatý* (ЧП 633), пол. *Złoty* (SN X, 521) – прізвища та чимало ін.

ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

- АБ – Арзамасские и Барминские будные станы: Приходо-расходные и сметные книги 1679–1680 гг. / С предисл. В. И. Саввы // ЧОИДР. 1908. Кн. III, отд. I. С. 1–70.
- АБИ – Архангельские былины и исторические песни, собр. А. Д. Григоровичем в 1899–1901 гг. М., 1904. Т. 1.
- АВК – Акты, изд. Виленскою Археографическою комиссиею. Вильна, 1865–1910. Т. I–XXXV.
- АГР – Акты, относящиеся до гражданской расправы древней России / Собр. и изд. А. Федотов-Чеховский. СПб., 1860–1863. Т. I–II.
- АЕ – Археографический ежегодник.
- АЕЧ – Акты Елецкой провинциальной и Чернавской воеводской канцелярий, извлеченные из архива упраздненных и присутственных мест Елецкого окружного суда А. Пупаревым. Окончание // Труды Орловской ученой архивной комиссии. Орел, 1893. Вып. 2. С. 1–70.
- АЖГУ – Акты Житомирського гродського уряду 1590 р., 1635 р. / Підг. до видання В. М. Мойсієнко. Житомир, 2004.
- Азарх – *Азарх Ю. С.* Из истории именного словообразования (существительные на -ынь женского рода в русском языке) // Исследования по словообразованию и лексикологии древнерусского языка / Отв. ред. Р. И. Аванесов. М., 1969. С. 57–72.
- АЗР – Акты, относящиеся к истории Западной России, собр. и изд. Археографическою комиссиею. СПб., 1846–1853. Т. I–V.
- АИ – Акты исторические и юридические и древние царские грамоты Казанской и других соседственных губерний, собр. Степаном Мельниковым. Казань, 1859. Т. I.
- АИВД – Акты, относящиеся к истории Войска Донского / Собр. А. А. Лешин. Новочеркасск, 1891. Т. I.
- АИСМ – Акты Иверского Святоозерского монастыря (1582–1706) / Собр. архимандрит Леонид. Ред. А. Труворов. СПб., 1878 (РИБ. Т. V).
- АК – Архів Коша Нової Запорізької Січі. 1734–1775 : Корпус документів. К., 1998–2006. Т. 1–4.
- АКК – Адрес-календарь Курляндской губернии / Под ред. Н. М. Степанова. Митава, 1911.

- АКН – Адрес-календарь Нижегородской губернии на 1886 год. Нижний Новгород, 1886.
- АКО – Адрес-календарь. Общая роспись начальствующих и прочих должностных лиц по всем управлениям в Российской империи на 1883 г. СПб., 1883. Ч. 1–2.
- АКС – Адрес-календарь Саратовской губернии на 1895 год / Сост. Ф. С. Шиманский. Саратов, 1895.
- Акты МАМЮ – Из актов Московского архива Министерства юстиции / Сообщил А. Н. Зерцалов // ЧОИДР. 1900. Кн. II, отд. I. С. 1–130.
- Акты ПД – Акты писцового дела. Материалы для кадастра и прямого обложения в Московском государстве / С предисл. С. Б. Веселовского. Т. 1 : Акты 1587–1627 гг. // ЧОИДР. 1913. Кн. II, отд. I. С. 1–320; 1913. Кн. III, отд. I. С. 321–448; 1913. Кн. IV, отд. I. С. 449–668; Т. 2 : Акты 1627–1650 // ЧОИДР. 1916. Кн. III. С. 1–490.
- Акты ЮЗР – Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собр. и изд. Археографическою комиссиею. СПб., 1863–1892. Т. I–XV.
- Алгинин – *Алгинин А. Н.* Корни : Очерки по истории русских старообрядческих слобод Добрянки и Радуля. Чернигов, 2006.
- АЛМ – Акты литовской метрики / Собр. Ф. И. Леонтович. Варшава, 1896. Т. I. Вып. 1 (1413–1498 гг.); Варшава, 1897. Т. I. Вып. 2 (1499–1507 гг.).
- АМГ – Акты Московского государства, изд. имп. Академиею Наук / Под ред. Н. А. Попова и Д. Я. Самоквасова. СПб., 1890–1901. Т. I–III.
- АММ – Акты Московских монастырей и соборов 1509–1609 гг. из архивов Успенского собора и Богоявленского монастыря / Под ред. Л. В. Черепнина. М., 1984.
- АНВМ – Архив Новоторжского Воскресенского женского монастыря. Старица, 1910.
- Андреев – *Андреев Й.* Българските ханове и царе VII–XIX век: Историко-хронологичен справочник. София, 1988.
- Андряшев – *Андряшев А. М.* Материалы по исторической географии Новгородской земли. Шелонская пятина по писцовым книгам 1496–1576 гг. // ЧОИДР. 1914. Кн. III. С. 1–544.
- Аникин – *Аникин А. Е.* Этимология и балто-славянское лексическое сравнение в праславянской лексикографии. Материалы для балто-славянского словаря. Вып. 1 (*a- – *go-). Новосибирск, 1998.
- Анк. – Анкета Інституту української мови НАН України для збору ономастичних матеріалів.
- Анненков – *Анненков Н.* Простонародные названия русских растений. М., 1858.
- Анпилогов – *Анпилогов Г. Н.* Новые документы о России конца XVI – начала XVII в. М., 1967.
- Анпилогов 1977 – *Анпилогов Г. Н.* Нижегородские документы XVI века (1588–1600 гг.). М., 1977.
- Анпилогов 1982 – *Анпилогов Г. Н.* Рязанская писцовая приправочная книга конца XVI века. М., 1982.
- Антонов – *Антонов А. В.* Нижегородские поместные акты конца XVI –

- начала XVIII веков // Русский дипломатарий. М., 1999. Вып. 5. С. 212–277.
- Антонов 1999 – Антонов А. В. Ярославские монастыри и церкви в документах XVI – начала XVII века // Русский дипломатарий. М., 1999. Вып. 5. С. 13–68.
- Антонов 2004 – Антонов А. В. Дозорная книга Карачевского уезда 1614 года // Русский дипломатарий. М., 2004. Вып. 10. С. 223–272.
- Антонов, Баранов – Антонов А. В., Баранов В. К. Неизвестные акты XIV–XVI века из архива Московского Чудова монастыря // Русский дипломатарий. М., 1997. Вып. 2. С. 3–23.
- АОК – Акты Оскольского края (из собрания старинных актов о Курской губернии) / Сообщил Н. Н. Голицын // Труды Курского статистического комитета. Курск, 1863. Вып. I. С. 355–484.
- АОС – Архангельский областной словарь / Под ред. О. Г. Гецевой. М., 1982–2004. Вып. 1–12.
- АПА – Арзамасские поместные акты (1578–1611 гг.) / Под ред. С. Б. Веселовского. М., 1915.
- АПД – Акты писцового дела 60–80-х годов XVII века / Сост. С. Б. Веселовский. Под ред. В. И. Буганова, Б. В. Левшина. М., 1990.
- АПС – Афган, прописаний у серці. Миколаїв, 2004.
- АПШ – Акты времени правления царя Василия Шуйского (1609 г. 19 мая – 17 июля 1610 г.) / Собр. и отред. А. М. Гневушев. М., 1914.
- АРГ 1505–1526 гг. – Акты русского государства 1505–1526 гг. / Сост. С. Б. Веселовский. М., 1975.
- Аркушин – Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок. Луцьк, 2000. Т. 1–2.
- Аркушин СГ – Аркушин Г. Л. Силенська гуторка. Мельбурн, 1994.
- Арсеньев – Арсеньев Ю. П. Ближний боярин князь Н. И. Одоевский и его переписка с Галицкою вотчиною (1650–1684 гг.). М., 1902. (Приложения, с. 42–129).
- АС I – Архив П. М. Строева. I // РИБ. Пг., 1915. Т. XXXII.
- АС II – Архив П. М. Строева. II // РИБ. Пг., 1917. Т. XXXV.
- АСЗ – Акты служилых землевладельцев XV – начала XVII века / Сост. А. В. Антонов, К. В. Баранов. М., 1997–1998. Т. I–II.
- АСИС – Алфавитный список избирателей города Саратова на четырехлетие 1905–1908 гг. 2-й избирательный участок. Саратов, 1905.
- АСМ – Акты социально-экономической истории севера России конца XV–XVI в. : Акты Соловецкого монастыря 1572–1584 гг. / Сост. И.З. Либерзон. Л., 1990.
- АСМ 1479–1571 гг. – Акты социально-экономической истории севера России конца XV–XVI в. : Акты Соловецкого монастыря 1479–1571 гг. / Сост. И. З. Либерзон. Л., 1988.
- АСС – Акты Суздальского Спасо-Евфимьева монастыря 1506–1608 гг. / Сост. С. Н. Кистерев, Л. А. Тимошина. М., 1998.
- АСЭИ – Акты социально-экономической истории Северо-Восточной Руси конца XIV – начала XVI в. М., 1952–1964. Т. I–III.

- АТД – Административно-территориальное деление и органы власти Нижегородского края – Горьковской области. 1929– 1979 : Справочник. Горький, 1984.
- АТК – Акты Троицкого Калязина монастыря XVI в. / Сост. С. Н. Кистерев, Л. А. Тимошина. М. ; С.-Петербург, 2007.
- АТД Брян. – Административно-территориальное деление Брянского края за 1916–1985 годы: Историко-географический справочник. Тула, 1989.
- АУ – Алфавитный указатель населенных мест Курской губернии // Курский сборник. Курск, 1901. Вып. 1. С. 1–66 (Приложение).
- АУИФ – Алфавитный указатель имен и фамилий лиц, помещенных в ведомости справок о судимости за 1870 и 1871 гг. СПб., 1872.
- АУМ – Антологія українського міфу / Зібр. та впоряд. В. Войтович. Тернопіль, 2006. Т. 1–2.
- Афанасьев-Чужбинский – *Афанасьев (Чужбинский) А. С.* Словарь малорусского наречия // Афанасьев (Чужбинский) А. С. Собр. соч. СПб., 1892. Т. IX. С. 289–465.
- АФЗХ – Акты феодального землевладения и хозяйства XIV– XVI веков / Подг. к печати Л. В. Черепнин. М., 1951. Ч. I.
- АФЗХ 1956 – Акты феодального землевладения и хозяйства / Подг. к печати А. А. Зимин. М., 1956. Ч. II.
- АФЗХ 1961 – Акты феодального землевладения и хозяйства / Сост. Л. В. Черепнин. М., 1961. Ч. III.
- АХУ – Акты Холмогорской и Устюжской епархий. Ч. 1 // РИБ. СПб., 1890. Т. XII (сборный).
- АЮ – Акты юридические, или Собрание форм старинного делопроизводства, изд. Археографическою комиссиею. СПб., 1838.
- АЮБ – Акты, относящиеся до юридического быта древней России, изд. Археографическою комиссиею / Под ред. Н. Калачева. СПб., 1857–1884. Т. I–III.
- АЮЗР – Архив Юго-Западной России, изд. Временною комиссиею для разбора древних актов [...]. Киев, 1859–1914. Ч. I–VIII.
- Багаедава – *Багаедава Т. М.* Паходжанне гідронімаў Пасожжа з фармантам *-уль* // Веснік БДУ. Серыя 4. Мінск, 1995. № 1. С. 18–23.
- Багалеі МИК – Материалы для истории колонизации и быта степной окраины Московского государства (Харьковской и отчасти Воронежской губ.) в XVI–XVIII столетии / Собр. Д. И. Багалеі. Харьков, 1886.
- Багалеі Очерки – *Багалеі Д. И.* Очерки из истории колонизации степной окраины Московского государства. М., 1887.
- Багамольнікава – *Багамольнікава Н. А.* Гідронімы басейна ракі Прыпяць: структурна-семантичныя тыпы матывацыі. Гомель, 2004.
- Баландин, Червяков – *Баландин Н. И., Червяков В. П.* Переписная ландратская книга Устюжны-Железнопольской 1713 г. // Аграрная история Европейского Севера СССР. Вологда, 1970. С. 96–253.
- Баранов – *Баранов К. В.* Новые документы по истории Новгородской и Псковской служилых корпораций XVI – начала XVII века // Русский дипломатарий. М., 1999. Вып. 5. С. 118–160.

- Барашков – *Барашков В. Ф.* Топонимия Ульяновской области: Пособие по краеведению. Ульяновск, 1974.
- Барсов – Причитания Северного края / Собр. Е. В. Барсов. М., 1872–1882. Ч. 1–2.
- Барсуков – *Барсуков А. П.* Списки городовых воевод и других лиц воеводского управления Московского государства XVII столетия. СПб., 1902.
- Бартенев – *Бартенев П. И.* Сотная выпись города Дмитрова 7132 года // Временник имп. Московского общества истории и древностей российских. 1856. Кн. XXIV, отд. III. С. 1–24.
- Баскаков – *Баскаков Н. А.* Русские фамилии тюркского происхождения. М., 1979.
- БВ – Булавинское восстание (1707–1708 гг.) // Труды историко-археографического института АН СССР. М., 1935. Т. XII.
- Бевка – *Бевка О.* Словник-пам'ятник: Діалектний словник села Поляни Марамороського комітату / Ред. І. Удварт. Ніредьгаза, 2004.
- Безгин – *Безгин И. Г.* Симбирская губернская гимназия (1786–1887 гг.). СПб., 1888.
- Белев – Белев : Материалы для истории города XVII и XVIII столетий. М., 1885.
- Белоцерковский – *Белоцерковский Г. М.* Из Тульской старины // Труды Тульской губернской ученой архивной комиссии. Тула, 1915. Кн. II. С. 156–189.
- Беляев – *Беляев И. С.* Угличское следственное дело 15 мая 1591 г. // ЧОИДР. 1917. Кн. I, отд. IV. С. 1–29.
- БЕР – Български етимологичен речник / Съст. В. Георгиев, Ив. Гълъбов, Й. Заимов, Ст. Илчев и др. София, 1971–2002. Т. 1–6.
- Бірыла – *Бірыла М. В.* Беларуская антрапанімія. 2 : Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі. Мінск, 1969.
- Бірыла 1966 – *Бірыла М. В.* Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы. Мінск, 1966.
- Бірыла 1981 – *Бірыла М. В.* Усходнеславянскія антрапонімы з адмоўем *не*-тыпу *Неждан, Недбай, Небаба, Некрас, Неваш, Нетреба* // Беларуская анамастыка. 2. Мінск, 1981. С. 4–28.
- БКПУ – Безсмертя і Книга пам'яті України. 1941–1945 / Голова редколегії І. О. Герасимов. К., 2000.
- Богдан – *Богдан Ф.* Словник українських прізвищ у Канаді. Вінніпег; Ванкувер, 1974.
- Богдан Назви – *Богдан С. К.* Назви дітей у західнополіських говірках // Полісся : Мова, культура, історія. Матеріали міжнарод. конференції / Відп. ред. Г. А. Скрипник. К., 1996. С. 134–140.
- Богораз – *Богораз В. Г.* Областной словарь колымского русского наречия // Сб. ОРЯС. 1901. Т. LXVIII. № 4. С. 1–346.
- Борисенко – *Борисенко В. Й.* Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст. К., 1986.
- Боровск – Боровск : Материалы для истории города XVII и XVIII столетий

- (с подлинников, хранящихся в Московском архиве Министерства юстиции). М., 1888.
- БПК – Белозерские писцовые книги 1677 года // Новгородский сборник. Новгород, 1865. Вып. I (Приложение).
- БР – Баришівський район та м. Березань : Телефонний довідник. 2005. К., 2005.
- Брилінський – *Брилінський Д.* Словник подільських говірок. Хмельницький, 1991.
- БТР – Български тълковен речник. Трето изд. София, 1973.
- Буданова 1991 – *Буданова В. П.* Этнонимия племен Западной Европы: рубеж античности и средневековья : [Словарь]. М., 1991.
- Будовниц – *Будовниц И. У.* Монастыри на Руси и борьба с ними крестьян в XIV–XVI вв. (по «житиям святых»). М., 1966.
- Бунин – *Бунин Н. А.* Статистическое описание Усманского уезда Тамбовской губернии // ЖМВД. 1836. № 10–12. С. 204–293.
- БШШ – Бойовий шлях Широківщини / Упоряд. Л. А. Бай, В. О. Ганенко. Кривий Ріг, 2006.
- Быстров – *Быстров Н.* Покровская церковь погоста Елин, Островского уезда, Псковской губернии : Историко-статистический очерк. Псков, 1902.
- БЭ – Беларуская энцыклапедыя : У 18 т. / Рэд. кол. Г. П. Пашкоў і інш. Мінск, 2004. Т. 18. Кн. 1.
- Бялькевіч – *Бялькевіч І. К.* Краёвы слоўнік ўсходняй Магілёўшчыны. Мінск, 1970.
- Ванюшечкин – *Ванюшечкин В. Т.* Словарь русских народных говоров Рязанской Мещеры : Материалы по русской диалектологии. Воронеж, 1983 : А–Н.
- Варбот 1983 – *Варбот Ж. Ж.* К реконструкции и этимологии некоторых праславянских глагольных основ и отглагольных имен. X (**(s)kripati*, **(s)kripь* и др.; *sqdoma и *sqdomiti; *žьrxь) // Этимология. 1981 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1983. С. 16–23.
- Василев Опыт – *Василев И. И.* Опыт географическо-статистического словаря Псковской губернии. Псков, 1882–1896. Вып. 1–3.
- Василенко – *Василенко В. Н.* Опыт толкового словаря народной технической терминологии в Полтавской губернии. Отд. I–III : Кустарные промыслы, сельское хозяйство и земледелие, народные поговорки и изречения // Труды Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда. Харьков, 1902. Т. 2. Ч. I–II. С. 139–216.
- Васильев – *Васильев М. Г.* История Вятской гимназии за 100 лет ее существования. Вятка, 1911.
- Васильев, Матвеева 1986 – *Васильев И. Б., Матвеева Г. И.* У истоков истории Самарского Поволжья. Куйбышев, 1986.
- Васнецов – *Васнецов Н. М.* Материалы для объяснительного областного словаря вятского говора. Фототип. переизд. Киров, 1995.
- Ващенко – *Ващенко В. С.* Словник полтавських говірів. Харків, 1960. Вип. 1.

- ВВ – Вся Вильна. Адресная и справочная книга на 1915 год. Вильна, 1915.
- ВГ – Верхотурские грамоты конца XVI – начала XVII в. / Сост. Е. Н. Ошанина. М., 1982. Сб. 1–2.
- ВГС – Володимирський гродський суд : Подокументні описи актових книг. Вип. 1 : Справи 1–5. 1566–1570. К., 2002.
- Велигорський – *Велигорський І.* Назвища в селі Серафинцях, Городенського повіту // Рідна мова. 1935. Ч. 8. С. 363–368.
- Верхратський 1877 – *Верхратський І.* Знадоби до словаря южноруського. Львів, 1877.
- Верхратський 1902 – *Верхратський І.* Про говір галицьких лемків // Збірник філологічної секції НТШ. Львів, 1902. Т. V. С. 1–481.
- Верхратський 1912 – *Верхратський І.* Говір батюків. Львів, 1912.
- Веселовский – *Веселовский С. Б.* Ономастикон : Древнерусские имена, прозвища и фамилии. М., 1974.
- Веселовский Дьяки – *Веселовский С. Б.* Дьяки и подьячие XV– XVII вв. / Под ред. В. И. Буганова и Б. В. Левшина. М., 1975.
- Веселовский ИИ – *Веселовский С. Б.* Исследования по истории класса служилых землевладельцев. М., 1969.
- Виденеева – *Виденеева А. Е.* Ростовский архиерейский дом и система епархиального управления в России XVIII века. М., 2004.
- Виноградов – *Виноградов И. И.* Писцовая и межевая книга по гор. Юрьевцу Поволжскому и Стрелецкой слободе // Костромская старина. Кострома, 1911. Вып. VII. Отд. II. С. 1–284.
- Він. М – Вінницький мартиролог. Книга пам'яті жертв політичних репресій на Вінниччині (20–50-і рр. XX ст.). Вінниця, 2001. Т. 1.
- ВКАСМ – Вкладные книги Антониева Сийского монастыря. 1576–1694 (7084–7202) / Сообщил А. Ф. Изюмов // ЧОИДР. 1917. Кн. II, отд. I. С. 1–104.
- ВКВР – Вкладная книга Владимирского Рождественского монастыря / Сообщ. К. Н. Тихонравов // Известия имп. Археологического общества. 1863. Т. 4. Вып. 1. С. 338–369.
- ВКН – Вкладная книга Нижегородского Печерского монастыря / С предисл. А. А. Титова // ЧОИДР. 1898. Кн. III, отд. I. С. 1–94.
- ВКО – Володіння князів Острозьких на Східній Волині (за інвентарем 1620 року) / Переклад, упоряд. і передм. І. Ворончук. К. ; Старокостянтинів, 2001.
- ВКТСМ – Вкладная книга Троице-Сергиева монастыря / Подг. Е. Н. Клинина, Т. Н. Манушина, Т. В. Николаева. М., 1987.
- ВМ – Восстание в Москве 1682 г. : Сб. документов / Отв. ред. В. И. Буганов. М., 1976.
- ВМС – Восстание московских стрельцов. 1698 год (Материалы следственного дела) : Сб. документов / Сост., автор ист.-археогр. обзора и комментариев А. Н. Казакевич. Под ред. и с предисл. В. И. Буганова. М., 1980.
- ВНП – Великорусские народные песни / Изд. А. И. Соболевский. СПб., 1897. Т. 3.

- ВО – Великая Отечественная. Комкоры : Военный биографический словарь. М. ; Жуковский, 2006. Т. 1–2.
- Водарский – *Водарский Я. Е.* Вологодский уезд в XVII в. (К истории сельских поселений) // *Аграрная история Европейского Севера СССР.* Вологда, 1970. С. 253–367.
- Волости – Волости и важнейшие селения Европейской России. СПб., 1883. Вып. IV : Губернии Нижне-Волжской области.
- Вольтер 1901 – *Вольтер Э. А.* Список населенных мест Сувалкской губернии как материал для историко-этнографической географии края. СПб., 1901.
- Воробьев 2005 – *Воробьев В. М.* Тверской топонимический словарь: Названия населенных пунктов. М., 2005.
- Воскобойникова – *Воскобойникова Н. П.* Описание древнейших документов архивов Московских приказов XVI – нач. XVII вв. (РГАДА. Ф. 141 : Приказные дела старых лет) / Под ред. Н. Ф. Демидовой, Н. Шилдс Коллмен. М., 1994.
- ВС – Витебская старина / Сост. и изд. А. Сапунов. Витебск, 1883–1888. Т. 1–5.
- ВСб. – Владимирский сборник : Материалы для статистики, этнографии, истории и археологии Владимирской губернии (1431–1729 гг.) / Сост. и изд. К. Тихонравов. М., 1857.
- ВУР – Воссоединение Украины с Россией: Документы и материалы. М., 1953. Т. 3.
- ВХК – Вотчинные хозяйственные книги XVI в. : Вытные книги. Хлебные оброчники и переписная книга вотчин Кирилло-Белозерского монастыря. 1559–1601 гг. / Под ред. А. Г. Манькова. М. ; Л., 1983. Вып. 1–3.
- ВХК 1978 – Вотчинные хозяйственные книги XVI в. : Книги денежных сборов и выплат Иосифо-Волоколамского монастыря. 1573–1595 гг. / Под ред. А. Г. Манькова. М. ; Л., 1978. Вып. 1–2.
- Выписи – Выписи с писцовых, межевых и переписных книг на село Мечасово с деревнями Арзамасского уезда 130–133, 154, 157 и 186 гг. / Разобрал А. В. Богородский // *ДНАК.* 1913. Т. XV. Вып. 2. С. 1–28.
- Выписка – Выписка из описи имуществу Воскресенского Новоиерусалимского монастыря, 1680 г. / Доставил архим. Амфилохий // *Известия имп. Археологического общества.* 1861. Т. IV, вып. 1. С. 25–60.
- Выпись – Выпись из тверских писцовых книг Потапа Нарбекова да подъячего Богдана Фадеева 1626 года. Тверь, 1901.
- Вятка – Вятка : Материалы для истории города XVII и XVIII столетий. М., 1887.
- Гайдукевич – *Гайдукевич І. М.* Нескалькі слоў з мясцовай гаворкі // *Народнае слова* / Рэд. А. Я. Баханькоў. Мінск, 1976. С. 65–76.
- ГВКЛ – Грамоты великих князей литовских с 1390 по 1569 год / Собр. и изд. под ред. В. Антоновича и К. Козловского. Киев, 1868.
- ГВНП – Грамоты Великого Новгорода и Пскова. М. ; Л., 1949.
- ГГ – Гуцульські говірки: Короткий словник / Відп. ред. Я. Закревська. Львів, 1997.

- ГД – Государственное древлехранилище хартий и рукописей. Опись документальных материалов фонда № 135 / Сост. В. Н. Шумилов. М., 1971.
- Гейман – *Гейман В. Г.* Несколько новых документов, касающихся истории сельского населения Московского государства XVI в. // Сб. Российской Публичной библиотеки. Пг., 1924. Т. 2. Вып. 1. С. 277–295.
- Гельмольд – *Гельмольд.* Славянская хроника / Пер. с лат. и примеч. Л. В. Разумовской. М., 1963.
- Георгиевский – *Георгиевский В. Т.* Суздальский Ризположенский монастырь // Труды Владимирской ученой архивной комиссии. Владимир, 1900. Кн. 2. С. 1–68; 87–190.
- Гераклитов ОДД – *Гераклитов А. А.* Описание документов и дел Исторического архива. Саратов, 1914. Вып. I.
- Герасимов Словарь – *Герасимов М. К.* Словарь уездного череповецкого говора // Сб. ОРЯС. 1910. Т. 87. № 3. С. 1–111.
- Геров – *Геров Н.* Речник на българския език. Фототипно изд. София, 1975–1978. Ч. 1–5.
- Геронтий – *Геронтий, иеромонах.* Город Зарайск и его окрестности // Воронежский юбилейный сборник в память трехсотлетия г. Воронежа. Воронеж, 1886. Т. II. С. 135–159.
- Гильтебрандт – *Гильтебрандт П. А.* Старинные описи литовской метрики. Выпуск первый // ЛЗАК за 1888–1894 гг. СПб., 1903. Вып. XI, отд. II. С. 1–194.
- Гідронімія – *Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках / Відп. ред. О. С. Стрижак.* К., 1981.
- Глуховцева – *Словник українських східнослобожанських говірок / Укладачі : К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко та ін.* Луганськ, 2002.
- Гневушев 1908 – *Гневушев А. М.* Отрывок писцової книги Вотской пятины второй половины 1504–1505 г., содержащей в себе опись части дворцовых земель этой пятины. Киев, 1908.
- ГО – Горьковская область. Административно-территориальное деление на 01.01.75. Горький, 1975.
- Гобза – *Гобза И. О.* Столетие Московской 1-й гимназии. 1804–1904 : Краткий исторический очерк. М., 1903.
- Гоголь – *Гоголь Н. В.* Собр. соч. в 9 т. М., 1994. Т. 8.
- Годинка – *Годинка А.* Час гурше ги вода... : Русинські тексти / Зобр. М. Капраль. Ніредьгаза, 2005.
- Голикова – *Голикова Н. Б.* Астраханское восстание. 1705–1706 гг. М., 1975.
- Голицын – *Голицын Н. Н.* История Пскова (862–1510) // Архив исторических и практических сведений, относящихся до России / Изд. Н. Калачов. СПб., 1863. Кн. V. С. 1–96.
- Голубовский 1988 – *Голубовский П.* Болгары и хазары, восточные соседи Руси при Владимире св. // Киевская старина. 1888. Т. XXII, июль. С. 26–68.
- Горбаль – *Горбаль М.* Довідник-пошуківець. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини 1939–1950 рр. (за архівними документами). Торонто ; Львів, 2003–2005. Т. 5, 6.

- Горбач Бродин – *Горбач О.* Південнобуковинська гудульська говірка і діалектний словник села Бродина, повіту Радівці (Румунія). Мюнхен, 1997.
- Горбач МГ – *Горбач О.* Мармароська говірка й діалектний словник села Поляни над р. Русковою (Румунія) // *Горбач О.* Зібрані статті. VIII : Історія мови. Діалектологія. Лексикологія. Фотопередрук. Мюнхен, 1997. С. 276–323.
- Горбач Романів – *Горбач О.* Північно-наддністрянська говірка й діалектний словник с. Романів Львівської області. Мюнхен, 1965.
- Горбач Теревовельщина – *Горбач О.* Говірки Теревовельщини // *Горбач О.* Зібрані статті. V : Діалектологія. Мюнхен, 1993. С. 173–256.
- Горпинич – *Горпинич В. О.* Прізвища степової України : Словник. Дніпропетровськ, 2000.
- Горпинич Гуляйпільщина – *Горпинич В. О.* Вся Гуляйпільщина в іменах та прізвищах : Словник. Дніпропетровськ, 2007.
- Горпинич, Корнієнко – *Горпинич В. О., Корнієнко І. А.* Прізвища Дніпровського Припоріжжя (словник). Дніпропетровськ, 2003.
- Горпинич, Корнієнко 2006 – *Горпинич В. О., Корнієнко І. А.* Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів. Дніпропетровськ, 2006.
- Горпинич, Тимченко – *Горпинич В. О., Тимченко Т. В.* Прізвища правобережного Степу : Словник. Дніпропетровськ, 2005.
- Горфункель – *Горфункель А. Х.* Хронологический перечень земельных приобретений Кирилло-Белозерского монастыря (1601–1700) // *Российское государство в XIV–XVII вв.: Сб. статей, посвящ. 75-летию со дня рождения Ю. Г. Алексеева / Отв. ред. А. П. Павлов.* СПб., 2002. С. 280–300.
- Горячева 1981 – *Горячева Т. В.* К этимологии рус. диал. *мотрошить* // *Этимология.* 1979 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1981. С. 92–97.
- Горячева 1982 – *Горячева Т. В.* Этимологические заметки // *Этимология.* 1980 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1982. С. 103–114.
- Горячева 1988 – *Горячева Т. В.* Этимологические заметки // *Этимология.* 1985: Сб. статей / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1988. С. 62–71.
- Грамоти XIV ст. – Грамоти XIV ст. / Упоряд., вступ. стаття, коментарі і словники-показчики М. М. Пешак. К., 1974.
- Греков 1916 – *Греков Б. Д.* Описание актовых книг, хранящихся в архиве имп. Археографической комиссии // *ЛЗАК за 1915 год.* М., 1916. Вып. 28. С. 1–237.
- Греков 1924 – *Греков Б. Д.* Монастырское хозяйство XVI–XVII веков. Л., 1924.
- Григорович – *Григорович В. И.* Очерк путешествия по Европейской Турции (С картой окрестностей Охридского и Преспанского озер). М., 1877.
- Гримашевич – *Гримашевич Г. І.* Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок. Житомир, 2002.
- Грищенко, Мойсієнко – *Грищенко С., Мойсієнко В.* Мелені: Історико-лінгвістичний нарис. Житомир, 1998.
- Грінченко – *Словарь української мови / Упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. К., 1907–1909. Т. 1–4.*

- Грковић – Грковић М. Речник личних имена код Срба. Београд, 1977.
- Грковић Имена – Грковић М. Имена у Дечанским хрисовулама. Нови Сад, 1983.
- Громик – Громик Ю. Лексика тематичної групи 'риси характеру людини та її поведінка' в поліській говірці с. Липне // Волинь філологічна: текст і контекст. Вип. 4 : Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах : Зб. наук. праць / Упоряд. Г. Л. Аркушин. Луцьк, 2007. С. 63–82.
- Грушко, Медведєв – Грушко Е. А., Медведєв Ю. М. Словарь фамилий. Нижний Новгород, 1997.
- ГСТ – Города и селения Тульской губернии в 1857 году / Изд. на основании приходных списков Тульской епархии под наблюдением П. И. Кепшена. СПб., 1858.
- Гурлянд – Гурлянд И. Я. Акты города Романово-Борисоглебска 1627–1690 гг. // Временник Демидовского юридического лицея. 1902. Кн. 84. С. 1–36.
- ГХ – Город Хлынов в 1615 году по Дозорной книге кн. Ф. А. Звенигородского / Сообщил А. В-нь // Труды Вятской ученой архивной комиссии. Вятка, 1906. Т. III–IV. С. 1–34.
- Давидссон – Давидссон К. К. Новгородские документы. Из русских рукописей XVII в., хранящихся в университетской библиотеке г. Упсалы (Швеция) // История русского языка: Исследования и тексты / Отв. ред. В. Г. Демьянкова, В. Ф. Дубровина. М., 1982. С. 326–336.
- ДАВО – Державний архів Волинської області (фонди).
- Даль – Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. М., 1955. Т. 1–4.
- Данилова – Данилова Л. В. Очерки по истории землевладения и хозяйства в Новгородской земле в XIV–XV вв. М., 1955.
- Данілович – Данілович М. А. У дзялектны слоўнік Гродзеншчыны // Жывое народнае слова : Дзялекталагічны зборнік / Рэд. П. А. Міхайлаў, І. Я. Яшкін. Мінск, 1992. С. 21–33.
- Даничић – Даничић Ђ. Рјечник из књижевних старина српских. Београд, 1975. Т. I–III.
- ДАРО – Державний архів Ровенської області (фонди).
- ДБХ – Документи Богдана Хмельницького: 1648–1657 / Упоряд. І. Крип'якевич та І. Бутич. К., 1961.
- ДВ – Десятни по Владимиру и Мещере 1590 и 1615 гг. / Сообщил Ю. В. Готьє // ЧОИДР. 1911. Кн. I, отд. I. С. 51–89.
- ДД – Донские дела. Кн. V // РИБ. Пг., 1917. Т. XXXIV.
- ДДГ – Духовные и договорные грамоты великих и удельных князей XIV–XVI вв. / Подг. к печати Л. В. Черепнин. М. ; Л., 1950.
- Демидов 1884 – Демидов Н. Исторический очерк Василь-Сурского уезда Нижегородской губернии. Нижний Новгород, 1884.
- Демчук – Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVI ст. К., 1988.

- ДЗ – Документы по землевладению в XVII столетии в одном из уголков Костромской губернии. СПб., 1913.
- ДИК – Документы по истории коми // Историко-филологический сборник. Сыктывкар, 1958. Вып. 4. С. 241–271.
- Дилакторский – Словарь областного вологодского наречия. По рукописи П. А. Дилакторского 1902 г. / Изд. подг. А. Н. Левичкин, С. А. Мызников. СПб., 2006.
- Диттель – *Диттель*. Сборник рязанских областных слов // Живая старина. 1898. Вып. 2. С. 203–227.
- Ділова ДГ – Ділова документація Гетьманщини XVIII ст. : 3б. документів / Упоряд., автор передмови та коментаря В. Й. Горобець. К., 1993.
- Ділова мова – Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст. (3б. актових документів) / Підг. до вид. В. В. Німчук, В. М. Русанівський, К.С. Симонюта та ін. К., 1981.
- ДП – Джерела з історії Полтавського полку. Середина XVII – XVIII ст. Т. I : Компуті та ревізії Полтавського полку. Компут 1649 р. Компут 1718 р. / Упоряд., підг. до друку, вступна стаття В. О. Мокляка. Полтава, 2007.
- ДМ – Довідник місцевої та районної телефонної мережі Корсунь-Шевченківського району. Корсунь-Шевченківський, 2001.
- ДМБ – Дакументы і матэрыялы па гісторыі Беларусі / Пад рэд. М. Н. Нікольскага і др. Мінск, 1940. Т. II.
- ДМИМ – Документы и материалы по истории Мордовской АССР / Отв. ред. Б. Д. Греков, В. И. Лебедев. Саранск, 1940–1953. Т. I–IV.
- Дмитренко – Опись казачьих дел Московского отделения Общего архива главного штаба / Сост. И. И. Дмитренко. СПб., 1899.
- ДМУ – Десятни Московского уезда 7086 и 7094 гг. / Сообщ. Е. Сташевский // ЧОИДР. 1911. Кн. I, отд. I. С. 1–50.
- ДН – Десятни новиков, поверстанных в 1596 г. / Публикация Н. П. Лихачева // Известия Русского генеалогического общества. 1909. Вып. 3. С. 113–209.
- ДНАК – Действия Нижегородской губернской ученой архивной комиссии. Нижний Новгород.
- Добролюбов ИСО – *Добролюбов И.* Историко-статистическое описание церквей и монастырей Рязанской епархии. Зарайск, 1884. Т. 1.
- Добролюба – *Добролюба Г. М.* Ідеографія і генезис поліських антропологічних порівнянь : Дис. канд. філол. наук. Машинопис. Житомир, 1997.
- Добрынкин – *Добрынкин Н.* Жизнь, нравы и обычаи крестьян в Меленковском уезде (Этнографический очерк) // Ежегодник Владимирского губернского статистического комитета. Владимир, 1876. Т. I, вып. 1. С. 70–119.
- Довнар-Запольский – *Довнар-Запольский М. В.* Веревные и разрубные книги Северного края // ЛЗАК за 1902 г. СПб., 1905. Вып. XV. С. 1–166.
- Долинин – *Долинин Н. П.* Разрядный список 1618–1619 гг. поместных казаков Рязани // АО за 1963 г. М., 1964. С. 397–408.

- Долобко – Долобко М. Славянський суффікс *-i-t-* // Сб. статей в честь академіка Олександра Івановича Соболевського. Л., 1928. С. 227–232.
- Доп. – Дополнение к Опыту областного великорусского словаря. СПб., 1858.
- ДПВ – Документи Псковського повстання і Земського собору 1650 г. // *Тихомиров М. Н.* Класова боротьба в Росії в XVII в. М., 1969. С. 234–333.
- ДПП – Документи Печатного приказу (1613–1615 гг.): Сборник / Сост. С. Б. Веселовський. Отв. ред. Б. В. Левшин. М., 1994.
- ДРВ – Древняя Российская вивлиофика. М., 1788–1791. Ч. I–XX.
- ДСБр. – Дыялектны слоўнік Брэстчыны / Рэд. Г. М. Малажай, Ф. Д. Клімчук. Мінск, 1989.
- ДСП – Документи ставки Е.И. Пугачева, повстанческих властей и учреждений. 1773–1774 гг. / Сост. : А. И. Аксенов, Р. В. Овчинников, М. В. Прохоров. М., 1975.
- ДТП – Дела Тайного Приказа. Кн. 2 // РИБ. СПб., 1908. Т. XXII; Кн. 4 // РИБ. Л., 1926. Т. XXXVIII.
- Евсеев – *Евсеев И. Е.* Описание рукописей, хранящихся в Орловских древлехранилищах. Орел, 1905–1905. Вып. 1–2.
- Елезовић – *Елезовић Гл.* Речник косовско-метохишког дијалекта. Београд, 1932–1935. Св. 1–2 (Српски дијалектолошки зборник. Књ. IV, VI).
- Енакиєво – Енакиєво : Телефонний справочник. Донецк, 2007.
- ЕСЛГНПР – Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі / Відп. ред. О. С. Стрижак. К., 1985.
- ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. К., 1982–2006. Т. 1–5.
- ЕТ – Епопея трагізму (Серія : Книга пам'яті України про громадян, які загинули у воєнних конфліктах за рубежем. Т. 4). К., 2006.
- Євтушок – *Євтушок О. М.* Вивчення лексики говірок Рівненщини. Рівне, 1997.
- ЄР – Єдиний реєстр адвокатів України. К., 2004.
- Єфименко 2004 – *Єфименко І.* Про одну архаїчну словотвірну модель в антропонімії // Вісник Уманського педуніверситету. Філологія (мовознавство) : Зб. наук. праць. К., 2004. С. 73–77.
- Єфименко 2005 – *Єфименко І. В.* Антропонімічні етюди. X // Актуальні питання антропоніміки: Зб. матеріалів наук. читань пам'яті Ю. К. Редька / Відп. ред. І. В. Єфименко. К., 2005. С. 70–76.
- Єфименко 1995 – *Єфименко І. В.* До слов'янської відантропонімічної топонімії (на матеріалі «Новгородських писцевих книг») // Пам'ятки писемності східнослов'янськими мовами XI–XVIII ст. : Матеріали наук. конф. пам'яті Л. П. Жуковської. К., 1995. С. 287–292.
- ЖГ – Жалованные грамоты Путивльскому Молченскому монастырю // Труды Курского губернского статистического комитета. Курск, 1863. Вып. 1. С. 562–579.
- Жегуц, Піпаш – *Жегуц І., Піпаш Ю.* Словник гуцульського говору в Закарпатті. Мюнхен, 2001.

- Железняк – Железняк *И. М.* Проблема повторяющихся топонимных ареалов // Русский этнограф. М., 1993. № 6. С. 148–155.
- Железняк 1974 – Железняк *И. М.* Історія літописного *Мутижирь* // Мовознавство. 1974. № 3. С. 62–66.
- Железняк 1996 – Железняк *И. М.* Лінгвістична аналогія та формування топонімного ареалу // Восточноукраинский лингвистический сборник. Донецк, 1996. Вып. 2. С. 56–63.
- Жерела – Жерела до історії України – Руси. Львів, 1895–1900. Т. I–III.
- Жилинский – Жилинский *А. А.* Крайний Север Европейской России. Архангельская губерния. Пг., 1919.
- Жирмунский – Жирмунский *В. М.* Происхождение категории прилагательных в индоевропейских языках в сравнительно-грамматическом освещении // Известия АН СССР. Отделение л-ры и языка. 1946. Т. V. Вып. 3. С. 183–203.
- ЖМВД – Журнал Министерства внутренних дел.
- ЖНС – Живое наша слова : Дыялекталагічны зборнік / Укл. Л. П. Кунцвіч, І. Я. Яшкін (рэд.). Мінск, 2001.
- Журавлев – Журавлев *А. Ф.* Древнерусская фундаментальная аксиология в зеркале праславянской лексики // Славянское и балканское языкознание : Проблемы лексикологии и семантики. Слово в контексте культуры / Ред. кол. Н. И. Толстой и др. М., 1999. С. 7–32.
- Жучкевич – Жучкевич *В. А.* Краткий топонимический словарь Белоруссии. Минск, 1974.
- Жывое НС – Жывое народнае слова / Рэд. П. А. Міхайлаў, І. Я. Яшкін. Мінск, 1992.
- ЗА – Запорізький архів. Народна війна. 1941–1944. Антифашистський рух Опору на території Запорізької області : 36. документів і матеріалів / Авт.-упоряд.: В. О. Бондар, О. Г. Величко, І. В. Козлова. Запоріжжя, 2005.
- Заимов – Заимов *Й.* Български именник. София, 1988.
- Заимов БГИ – Заимов *Й.* Български географски имена с -*ъ*. София, 1973.
- Заимов Заселване – Заимов *Й.* Заселване на българските славяни на Балканския полуостров. Проучване на жителските имена в българската топонимия. София, 1967.
- Зализняк – Зализняк *А. А.* Древненовгородский диалект. М., 1995.
- Зарайск – Зарайск : Материалы для истории города XVI–XVIII столетий. М., 1883.
- Зверковская – Зверковская *Н.П.* К истории формантов с приметой 'т' в русском языке. Суффиксы -*ит*-, -*овит*-, -*ист*- // Общеславянский лингвистический атлас : Материалы и исследования. 1979. М., 1981. С. 242–247.
- Зеленин Отчет – Зеленин *Д. К.* Отчет о диалектологической поездке в Вятскую губернию // Сб. ОРЯС. 1904. Т. LXXVI. № 2. С. 1–181.
- Зерцалов – Зерцалов *А. Н.* О восстании новиков всех городов 7136 года // ЧОИДР. 1895. Кн. IV, отд. I. С. 1–73.
- ЗЗД – Золотые звезды Донбасса. Донецк, 2003.
- ЗЗМ – Золоті зірки Миколаївщини : Енциклопедичне видання. Миколаїв, 2005.

- ЗККА – Записная книга крепостным актам XV–XVI вв., явленным в Новгород дьяку Д. Алябьеву // РИБ. СПб., 1898. Т. XVII.
- ЗХ – Земледельческое хозяйство Западной Сибири в XVII – нач. XVIII в.: Сб. архивных источников / Сост., автор вводн. ст., публикатор арх. ист. Н. А. Балюк. Отв. ред. Н. С. Половинкин. Тюмень, 2001.
- ЗЧ – Загиблі на чужині (Серія : Книга пам'яті України про громадян, які загинули у воєнних конфліктах за рубежом). К., 2003.
- ИАЯ – Исторические акты Ярославского Спасского монастыря / Изд. И. А. Вахрамеев. М., 1896. Т I–III.
- Иванов – *Иванов П. И.* Описание Государственного архива старых дел. М., 1850.
- Иванова – *Иванова А. Ф.* Словарь говоров Подмосковья. М., 1969.
- Иванов ПВК – *Иванов П. И.* Пермская веревная книга 1751 г. (К вопросу о крестьянском обложении в XVIII в. – по новым архивным данным) // Древности. Труды Археографической комиссии имп. Московского археологического об-ва / Под ред. И. Н. Бороздина. М., 1913. Т. III. С. 79–166.
- Иванов Сист. – *Иванов П. И.* Систематическое обозрение поместных прав и обязанностей, в России существовавших, с изложением всего до них относящегося. М., 1836.
- ИГР – Историческая грамматика русского языка. Морфология. Глагол / Под ред. Р. И. Аванесова, В. В. Иванова. М., 1982.
- ИИЗТ – Из истории земли Томской : Сб. документов и материалов. Вып. 1: 1604–1917 / Сост. А. Н. Жеравина и др. Томск, 1978.
- ИИРК – Из истории раскулачивания в Карелии. 1930–1931 гг. : Документы и материалы / Сост. Л. И. Дроздович. Петрозаводск, 1991.
- ИИУ – Из истории Урала. Урал с древнейших времен до 1917 г. : Сб. документов и материалов. Свердловск, 1971.
- Илчев – *Илчев С.* Речник на личните и фамилни имена у българите. София, 1969.
- ИМЛ – История Мордовии в лицах : Биографический сборник. Ковылкино, 2001. Кн. 4.
- Инв. Сморгонь – Инвентари магнатских владений Белоруссии XVII–XVIII вв.: Владение Сморгонь / Сост. П. Г. Козловский, Е. П. Шлосберг, Е. Л. Бравер. Минск, 1977.
- ИОС – Иркутский областной словарь / Ред.-сост. Н. А. Бобряков. Иркутск, 1973–1979. Вып. 1–3.
- ИП – История Полотска, или Северо-Западной Руси от древнейших времен до Люблинской унии. М., 1872.
- ИПЧ – Их помнит Черниговщина : списки погибших на Черниговщине / Сост. В. Д. Драгунов. Чернигов, 1993–1994. Кн. 1–5.
- ИСОН – Историко-статистическое описание Николаевского Корельского монастыря / Сообщил Макарий, епископ // ЧОИДР. 1879. Кн. 1. С. 1–49.
- ИФТ – История форм труда в Русском государстве первой половины XVII века : Материалы по истории ремесленного труда и форм найма на посадах Русского государства (документы по г. Москве) / Сост. А. Н. Сперанский. М., 1988–1989. Ч. 1–3.

- ИЮМ – Историко-юридические материалы, извлеченные из актовых книг губерний Витебской и Могилевской, хранящиеся в Центральном архиве в Витебске / Изд. под ред. Н. Созонова, кн. Мещерского, М. Веревкина. Витебск, 1871–1906. Вып. I–XXXII.
- Иванцюра – *Иванцюра І.* Доброгостів : Историко-географічний мемуарний нарис. Дрогобич, 2001.
- Іліаді – *Іліаді О. І.* Етимологічне гніздо з коренем **ver-* у праслов'янській мові. К. ; Кіровоград, 2001.
- ІУМ – *Бевзенко С. П., Грищенко А. П., Лукінова Т. Б., Німчук В. В.* (відп. ред.), *Русанівський В. М., Самійленко С. П.* Історія української мови: Морфологія. К., 1978.
- КА – Кунгурские акты XVII века (1668–1699 г.) / Изд-е А. Г. Кузнецова, ред. А. А. Титов. СПб., 1888.
- Казлова I, II – *Казлова Р. М.* Беларуская і славянская гідранімія : Праславянскі фонд. Гомель, 2000–2002. Т. I–II.
- Казлова III – *Казлова Р. М.* Славянская гідранімія : Праславянскі фонд. Гомель, 2003. Т. III.
- Казлова 1991 – *Казлова Р. М.* Айканімічныя старажытнасці Беларусі (Назвы з фармантам **-уль*) // Чарнобыль і духоўная спадчына беларускага народа : Матэрыялы навук. чытанняў. Гомель, 1991. С. 42–46.
- КАК 1912 – Курский адрес-календарь. Справочная и адресная книга на 1912 г. Курск, 1912.
- Калайдович – *Калайдович К. Ф.* Историческое и топографическое описание мужского общежительного монастыря святого чудотворца Николая, что на Пешноше. М., 1837.
- Калинин. – Опыт словаря говоров Калининской области / Под ред. Г. Г. Мельниченко. Калинин, 1972.
- Кананенка, Малажай – *Кананенка Т. М., Малажай Г. М.* Ацэначныя назвы асобы ў гаворках Брэстчыны // Жывое народнае слова : Дыялекталагічны зборнік / Рэд. П. А. Міхайлаў, І. Я. Яшкін. Мінск, 1992. С. 153–159.
- Карелия – Карелия в XVII веке : Сб. документов / Сост. Р. Б. Мюллер. Петро-заводск, 1948.
- Касьпяровіч – *Касьпяровіч М. І.* Віцебскі краёвы слоўнік (матар'ялы). Віцебск, 1927.
- Каталог – Каталог древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской, а также некоторых судов губерний Могилевской и Смоленской, хранящимся ныне в Центральном архиве в Вильне. Вильна, 1872.
- Катынь – Катынь. Март 1940 г. – сентябрь 2000 г. : Расстрел. Судьбы живых. Эхо Катыни. Документы / Отв. сост. Н. С. Лебедева. М., 2001.
- Кафенгауз – *Кафенгауз Б. Б.* История хозяйства Демидовых. М. ; Л., 1949. Т. I.
- Каштанов 1979 – *Каштанов С. М.* По следам Троицких копийных книг XVI в. // Записки отдела рукописей Государственной б-ки им. В. И. Ленина. М., 1979. Вып. 4. С. 4–59.

- КБС – Класова боротьба селянства Східної Галичини (1772– 1849) : Документи і матеріали. К., 1974.
- КБСК – Книга бойової слави Кролевеччини / Укл. Ф. С. Яковенко. 2-ге вид., випр. і доп. Харків, 2004.
- КБЧ – Книга Большому Чертежу / Подг. к печати и ред. К. Н. Сербиной. М. ; Л., 1950.
- КВ – Книга Вяцких пригородков Слободского да Шестакова посадов и уездов писма и меры Ивана Борисовича Доможирова да подячего Ивана Кокушкина 137 (1629) году // Труды Вятской ученой архивной комиссии. Вятка, 1916. Вып. III–IV, отд. 2. С. 1–346.
- КГУ – Колективізація і голод на Україні. 1929–1933 : 36. документів і матеріалів / Упоряд. Г. М. Михайличенко, Є. П. Шаталіна. К., 1992.
- КД – Карельская деревня в XVII веке : Сб. документов / Сост. Р. Б. Мюллер. Петрозаводск, 1941.
- КДГ – Каталог древнерусских грамот, хранящихся в отделе рукописей ГПБ им. М. Е. Салтыкова-Щедрина. Л., 1988. Вып. 8.
- КДР 1901–1904 – Крестьянское движение в России в 1901– 1904 гг. : Сб. документов / Отв. ред. А. М. Анфимов. М., 1998.
- КДТ – Крестьянское движение в Тамбовской губернии (1917– 1918): Документы и материалы / Отв. ред. В. Данилов. М., 2003.
- Кедрин – *Кедрин Н.* Материалы лексикографические по новгородским говорам. Слова ладожские // Живая старина. 1898. Т. III–IV. С. 400–408.
- КЕКН – Кто есть кто в Нижегородской области. Нижний Новгород, 2000. Вып. 2.
- КЕКС – Кто есть кто в Сызрани / Ред.-сост. Е. Мочалова. Сызрань, 2001.
- КИМ – К истории мятежа 1648 года в Москве и других городах / Сообщил А. Н. Зерцалов // ЧОИДР. 1896. Кн. I, отд. I. С. 1–36.
- Кистерев 1992 – *Кистерев С. Н.* Документы частного архива служилых людей первой половины XVI века // Архив русской истории. М., 1992. Вып. 1. С. 112–121.
- Кистерев 2000 – *Кистерев С. Н.* Владимирский Рождественский монастырь в документах XVI – начала XVII века // Русский дипломатарий. М., 2000. Вып. 6. С. 90–148.
- Кистерев 2003 – *Кистерев С. Н.* Нормативные документы таможенных учреждений городов Устюжской четверти конца XVI – начала XVII в. М., 2003.
- КК – Книга ключей и Домовая книга Иосифо-Волоколамского монастыря XVI века / Под ред. М. Н. Тихомирова и А. А. Зимина. М. ; Л., 1948.
- ККК – Кормленая книга Костромской чети. 1613–1627. По рукописи, принадлежащей Московскому архиву Министерства юстиции / Сообщил А. Н. Зерцалов // РИБ. СПб., 1894. Т. XV.
- КЛ – Книжная летопись. Москва.
- Клепатский – *Клепатский П. Г.* Очерки из истории Киевской земли. Литовский период. Одесса, 1912. Т. 1.
- Климчук – *Климчук Ф. Д.* Специфическая лексика Дрогичинского Полесья

- // Лексика Полесья : Материалы для полесского диалектного словаря / Отв. ред. Н. И. Толстой. М., 1968. С. 20–78.
- Клімчук Брэст. – *Клімчук Ф. Д.* З мікратапаніміі Брэстчыны // Беларуская анамастыка. Мінск, 1985. С. 120–132.
- Клыкков – *Клыкков А. А.* Краткий словарь рыбацких слов. М., 1968.
- КМ – Книга-мемориал воинов, погибших при защите Родины в Великую Отечественную войну 1941–1945 гг. и захороненных в городе Калинин. Калинин, 1986.
- КМТ – К материалам для церковной и бытовой истории Тверского края в XV–XVI вв. (Документы Троице-Сергиевской Лавры на земельные владения в пределах Тверского края) / [Сост.] М. Рубцов. Старица, 1905. Вып. 2.
- КНИ – Кратчайшие о Нижнем Новгороде известия // ДРВ. М., 1791. Ч. XVIII. С. 72–148.
- Книги РФ – Книги Российской Федерации : Ежегодник. М., 1998. Т. VI; 1999. Т. II. Ч. 1; 2003. Т. X; 2004. Т. IX; 2005. Т. IX.
- Ковачев Великотърновско – *Ковачев Н.* Местните имена във Великотърновско. Велико Търново, 2001.
- Козлова – *Козлова Р. М.* Структура праславянского слова. Праславянское слово в генетическом гнезде. Гомель, 1997.
- Козлова 2005 – *Козлова Р. М.* Русск. Волга и родственные названия // Студії з ономастики та етимології. 2005 / Відп. ред. В. П. Шульгач. К., 2005. С. 80–107.
- Козлова 2006 – *Козлова Р. М.* Славянские континуанты и.е. **ser-* ‘течь, струиться, быстро двигаться’ (названия от основы с и-вокализмом) // Acta Albaruthenica, Rossica, Polonica. VII Міжн. наук. конференція «Беларуска-руська-польське супастаўляльнае мовазнаўства, літаратуразнаўства, культуралогія»: Зб. наук. артыкулаў. Віцебск, 2006. С. 319–322.
- Козлова Ономастика – *Козлова Р. М.* До етимології імені *Аскольдъ* (*Аскольдъ*, *Оскольдъ*) // Ономастика України першого тисячоліття нашої ери / Відп. ред. І. М. Железняк. К., 1992. С. 102–113.
- Козлова Проблемы – *Козлова Р. М.* Проблемы славянской именной префиксации (производные с префиксом **a-*) // Русский язык : Межведомственный сборник. Минск, 1991. Вып. 11. С. 61–72.
- Коломиец – *Коломиец В. Т.* Прилагательные с суффиксами *-at-* (*-оват-*), *-ит-* (*-овит-*), *-аст-*, *-ист-* в славянских языках // Л. А. Булаховский и современное языкознание. К., 1997. С. 191–197.
- Копанев – *Копанев А. И.* Материалы по истории крестьянства конца XVI и первой половины XVII в.: Записная книга старых крепостей 1598 г. Оценная книга Кемской волости с волостками 30-х годов XVII в. // Материалы и сообщения по фондам отдела рукописной и редкой книги Библиотеки АН СССР. М. ; Л., 1966. С. 143–199.
- Копанев 1951 – *Копанев А. И.* История землевладения Белозерского края XV–XVI вв. М. ; Л., 1951.
- Корзонюк – *Корзонюк М. М.* Матеріали до словника західноволинських го-

- вірок // Українська діалектна лексика : Зб. наук. праць. К., 1987. С. 62–267.
- КОРК – Каталог озер и рек Карелии / Под ред. Н. Н. Филатова и А. В. Литвиненко. Петрозаводск, 2001.
- Короленко – *Короленко В. Г.* Опись делам Балахнинского городского магистрата // ДНАК. 1900. Т. IV. Отд. 2. С. 48–82.
- Коць – *Коць М.* Вербиця в історії та переказах (X ст. – 1939 р.). Львів, 2000.
- КП Алтай – Книга памяти : Поименный список воинов Алтая, павших в боях Великой Отечественной войны 1941–1945 гг.: В 2 т. Барнаул, 1986–1988.
- КП Вологод. – Книга памяти Вологодской области : Нюксенский район / Ред. В. В. Судаков. Вологда, 1989.
- КПЖЗ – Книга памяти жертв политических репрессий в Восточном Забайкалье. Чита, 2000. Т. I.
- КП Керчь – Книга памяти города-героя Керчи и Керченского полуострова. Симферополь, 1999. Т. 1.
- КП Коми – Книга памяти Республики Коми : Афганистан. 1979–1989. Сыктывкар, 2000.
- КПЛ Дон. – Книга памяти ликвидаторов аварии на Чернобыльской АЭС : Донецкая область. Донецк, 2006. Т. 1.
- КП Саратов. – Книга памяти : Саратовская область. Саратов, 1994. Т. 3.
- КПСВР – Книга пам'яті і слави Волині : Рівненська область. Рівне, 2001–2005. Т. 1–8.
- КПСВТ – Книга пам'яті і слави Волині : Тернопільська область. Рівне, 2005. Т. 1.
- КПУ Він. – Книга пам'яті України : Вінницька область. К., 1994–1997. Т. 1–9.
- КПУ Вол. – Книга пам'яті України : Волинська область. Львів, 1995. Т. 1–3.
- КПУ Дн. – Книга пам'яті України : Дніпропетровська область. Дніпропетровськ, 1993–1997. Т. 1–12.
- КПУ Дон. – Книга памяти Украины : Донецкая область. Донецк, 1994–1999. Т. 1–22.
- КПУ Жит. – Книга пам'яті України : Житомирська область. Житомир, 1993–1998. Т. 1–12.
- КПУ Зак. – Книга пам'яті України : Закарпатська область. Ужгород, 1995–1998. Т. 1–2.
- КПУ Зап. – Книга пам'яті України : Запорізька область. Дніпропетровськ, 1994–2005. Т. 1–16.
- КПУ ІФ – Книга пам'яті України : Івано-Франківська область. Львів, 1998–2003. Т. 1–3.
- КПУ Київ. – Книга пам'яті України : Київська область. К., 1995–2000. Т. 1–8.
- КПУ Киров. – Книга памяти Украины : Кировоградская область. Кировоград, 1995. Т. 1.
- КПУ Луг. – Книга памяти Украины : Луганская область. Луганск, 1994–1998. Т. 1–15.
- КПУ Льв. – Книга пам'яті України : Львівська область. Львів, 1995. Т. 1–4.
- КПУ м. Київ – Книга пам'яті України : Київ. К., 1994–1995. Т. 1–3.

- КПУ Ник. – Книга памяти Украины : Николаевская область. Николаев, 1995–2005. Т. 1–10.
- КПУ Од. – Книга памяти Украины : Одесская область. Одесса, 1994–1997. Т. 1–10.
- КПУ Полт. – Книга пам'яті України : Полтавська область. Полтава, 1995–1999. Т. 1–12.
- КПУ Рв. – Книга пам'яті України : Рівненська область. Львів, 1994–1998. Т. 1–4.
- КПУ Сум. – Книга пам'яті України : Сумська область. Суми, 1994–1998. Т. 1–14.
- КПУ Терн. – Книга пам'яті України : Тернопільська область. Львів, 1995–1996. Т. 1–3.
- КПУ Ув. Дон. – Книга памяти Украины по увековечению участников боевых действий, умерших в послевоенные годы : Донецкая область. Донецк, 2001–2006. Т. 1–15.
- КПУ Харк. – Книга пам'яті України : Харківська область. Харків, 1994–2003. Т. 1–20.
- КПУ Херс. – Книга памяти Украины : Херсонская область. Симферополь, 1996–2000. Т. 7–10.
- КПУ Хм. – Книга пам'яті України : Хмельницька область. Хмельницький, 1995–1997. Т. 1–10.
- КПУ Черк. – Книга пам'яті України : Черкаська область. К., 1995–1998. Т. 1–8.
- КПУ Черниг. – Книга памяти Украины : Черниговская область. К., 1995–2002. Т. 1–9.
- КПУ Чернів. – Книга пам'яті України : Чернівецька область. Чернівці, 1994–1999. Т. 1–3.
- КП Харцызск – Книга памяти города Харцызска. Донецк, 1992.
- КПЯ – Колониальная политика Московского государства в Якутии XVII в. : Сб. архивных документов / Под общ. ред. Я. П. Алькора и Б. Д. Грекова. Л., 1936.
- КР – Купянский район. Телефонный справочник предприятий, учреждений и частных абонентов. Харьков, 2001.
- Кравець, Мицик – *Кравець М., Мицик Ю.* З присяжних книг Ніжинського полку 1654 р. (Батурич) // Сіверянський літопис. 2001. № 5. С. 20–38.
- Кравченко – *Кравченко Л. О.* Прізвища Лубенщини. К., 2004.
- Красн. – Словарь русских говоров северных районов Красноярского края / Отв. ред. Г. Г. Белоусова. Красноярск, 1992.
- Краснояр. – Словарь русских говоров южных районов Красноярского края. Изд. 2-е. Красноярск, 1988.
- Красовський – *Красовський І.* Прізвища галицьких лемків у XVIII ст. : За матеріалами Йосифінського поземельного кадастру 1787–1788 рр. Львів, 1993.
- Кр. В – Крестьянская война 1773–1775 в России : Документы из собрания Государственного исторического музея / Отв. ред. Е. И. Индова. М., 1970.

- Кр. Д – Крестьянское движение в России в 1796–1825 гг. : Сб. документов / Под ред. С. Н. Валка. М., 1961.
- Крейтон – *Крейтон В.* Археологические разведки и раскопки во Псковской губернии в течение лета 1912 г. // Труды Псковского археологического общества. Псков, 1913. Вып. 9. С. 1–35.
- Кривошекова-Гантман – *Кривошекова-Гантман А. С.* Лингвистический анализ ойконимов на -кар (на материале Верхнего Прикамья) // Лингвистическое краеведение Прикамья. Пермь, 1976. Вып. 3. С. 12–22.
- Крикун – *Крикун М.* Кількість і структура поселень Подільського воеводства в першій половині XVII століття // Записки НТШ. Т. ССXLIII : Праці історично-філософської секції. Львів, 2002. С. 374–521.
- Кр. Р – Краснокутський район. Телефонний довідник підприємств, установ та приватних абонентів. Харків, 2001.
- Крыўко – *Крыўко М. Н.* Так гавораць на Дзісеншчыне // Народнае слова / Пад рэд. А. Л. Баханькова. Мінск, 1976. С. 101–131.
- КС Дн. – Книга скорботи України : Дніпропетровська область. Дніпропетровськ, 2001–2005. Т. 1–4.
- КС Дон. – Книга скорби Украины: Донецкая область. Донецк, 2000–2001. Т. 1–2.
- КС Зак. – Книга скорботи України : Закарпатська область. Ужгород, 2002. Т. 1.
- КС Зап. – Книга скорботи України : Запорізька область. Запоріжжя, 2000.
- КС Київ – Книга скорботи України : Київська область. К., 2003–2005. Т. 1–3.
- КС Крым – Книга скорби Украины: Автономная Республика Крым. Симферополь, 2001.
- КС Луг. – Книга скорби Украины: Луганская область. Луганск, 2003. Т. 2.
- КС м. Київ. – Книга скорботи України : Місто-герой Київ. К., 2003.
- КС Од. – Книга скорби Украины: Одесская область. Одесса, 2000–2005. Т. 2–3.
- КСР – Краєзнавчий словник русинів-українців. Пряшівщина. Пряшів, 1999.
- КС Рв. – Книга скорботи України : Рівненська область. Рівне, 2002–2003. Т. 1–4.
- КС Сум. – Книга скорботи України : Сумська область. Суми, 2003. Т. 1–2.
- КС Харк. – Книга скорботи України : Харківська область. Харків, 2003. Т. 1.
- КС Хм. – Книга скорботи України : Хмельницька область. Хмельницький, 2003. Т. 1–3.
- КС Черк. – Книга скорботи України : Черкаська область. К., 2003–2004. Т. 1–2.
- КС Черн. – Книга скорботи України : Чернігівська область. Чернігів, 2003–2006. Т. 1–4.
- Кудрявцев – *Кудрявцев Ф. А.* Восстания крестьян, посадских и казаков Восточной Сибири в конце XVII века. Иркутск, 1939.
- Куликовский – *Куликовский Г.* Словарь областного олонецкого наречия. СПб., 1898.
- Кункин – *Кункин И. Я.* Город Кашин : Материалы для его истории. М., 1903–1905. Вып. 1–2.

- Курдюмов II – *Курдюмов М. Г.* Описание актов, хранящихся в архиве имп. Археографической комиссии // ЛЗАК за 1908 год. СПб., 1909. Вып. XXI. С. 1–424.
- Курдюмов III – *Курдюмов М. Г.* Описание актов, хранящихся в архиве имп. Археографической комиссии // ЛЗАК за 1910 год. СПб., 1911. Вып. XXIII. С. 1–513.
- Курдюмов IV – *Курдюмов М. Г.* Описание актов, хранящихся в архиве имп. Археографической комиссии // ЛЗАК за 1913 год. СПб., 1914. Вып. XXVI. С. 1–484.
- Курдюмов IVa – *Курдюмов М. Г.* Описание актов, хранящихся в архиве имп. Археографической комиссии // ЛЗАК за 1914 год. СПб., 1915. Вып. XXVII. С. 1–433.
- Курдюмов V – *Курдюмов М. Г.* Описание актов, хранящихся в архиве имп. Археографической комиссии // ЛЗАК за 1918 год. Пг., 1923. Вып. XXXI. С. 1–333.
- Куркина 1981 – *Куркина Л. В.* Славянские этимологии // Общеславянский лингвистический атлас : Материалы и исследования. 1979 / Отв. ред. Р. И. Аванесов. М., 1981. С. 331–336.
- Куркина 1992 – *Куркина Л. В.* Диалектная структура праславянского языка по данным южнославянской лексики. Ljubljana, 1992.
- Кусов – *Кусов В. С.* Чертежи земли русской XVI–XVII вв. М., 1993.
- Кусов I, II – *Кусов В. С.* Земли Московской губернии в XVIII веке. Карты уездов. Описания землевладений. М., 2004. Т. I–II, карты.
- Кусов 2007 – *Кусов В. С.* Московское государство XVI – начала XVIII века : Сводный каталог русских географических чертежей. М., 2007.
- Кучкин ЖГ – *Кучкин В. А.* Жалованная грамота 1538 г. на две слободы в Коломне // АЕ за 1959 г. М., 1960. С. 340–344.
- Кучкин 1969 – *Кучкин В. А.* Материалы для истории русского города XVI в. (Выпись из писцовых книг г. Муром 1566 г. и Муромская сотная 1573/74 г.) // АЕ за 1967 г. М., 1969. С. 291–316.
- Кучук, Малюк – *Кучук I. М., Малюк А. К.* Палескі слоўнік : Лельчыцкі раён. Мазыр, 2000.
- Лавровский – *Лавровский П.* Сербско-русский словарь. СПб., 1870.
- Латкин – *Латкин В.* Материалы для истории земских соборов XVII столетия. М., 1884.
- ЛГС – Літопис газетних статей. Київ.
- Лебедев – *Лебедев Д.* Собрание историко-юридических актов И. Д. Беляева. М., 1881.
- Лепешаў – *Лепешаў I. Я.* У дзяляктыны слоўнік Гродзеншчыны // Народная лексіка / Рэд. А. А. Крывіцкі, Ю. Ф. Мацкевіч. Мінск, 1977. С. 39–46.
- Лет. АД – Летопись авторефератов диссертаций. Москва.
- Лет. ГС – Летопись газетных статей. Москва.
- Лет. ЖС – Летопись журнальных статей. Москва.
- Лет. Р – Летопись рецензий. Москва.
- ЛЗАК – Летопись занятий Археографической комиссии.

- Линдберг, Герд – *Линдберг Г. У., Герд А. С.* Словарь названий пресноводных рыб СССР. На языках народов СССР и европейских стран. Л., 1972.
- Лисенко – *Лисенко П. С.* Словник польських говірок. К., 1984.
- Лихачев – *Лихачев Н. П.* Сборник актов, собранных в архивах и библиотеках. СПб., 1895. Вып. I–II.
- Лихтерман – *Лихтерман А.* Новонайденные документы, относящиеся до псковской истории // Труды Псковского археологического об-ва за 1911–1912 гг. Псков, 1912. Вып. 8. С. 263–309.
- Літ. ЖС – Літопис журнальних статей. Київ.
- ЛМ № 6 – Литовская метрика. 6-я книга судных дел (1528–1547). Вильнюс, 1995.
- ЛМ № 12 – Литовская метрика. Книга записей № 12 (1522–1529). Вильнюс, 2001.
- ЛМ № 15 – Литовская метрика. Книга записей № 15 (1528–1538). Вильнюс, 2002.
- ЛМ № 25 – Литовская метрика. Книга записей 25 (1387–1546). Вильнюс, 1998.
- ЛМ № 594 – Литовская метрика. Книга 594 (1585–1600). Вильнюс, 2006.
- ЛМ 1903 – Литовская метрика. Т. I : Книга судных дел // РИБ. Пб., 1903. Т. XX.
- ЛМ 1915 – Литовская метрика. Отдел I, часть 3 : Книга публичных дел. Перепись войска Литовского // РИБ. Петроград, 1915. Т. XXXIII.
- ЛО – Липецкая область. Административно-территориальное деление. Липецк, 1961.
- Лома – *Лома А.* Перинтеграция об- > б- као етимолошки проблем // Јужнословенски филолог. 2000. Т. LVI. С. 601–623.
- Лоренц – *Лоренц Ф.* О померельском (древнекашубском) языке до половины XV-го столетия // Известия ОРЯС. 1905. Т. X, кн. 3. С. 69–209; 1906. Т. XI, кн. 1. С. 53–117 (продолжение).
- ЛР – Летопись рецензий. Москва.
- ЛС – Личный состав членов Тобольского губернского музея к 1-му января 1915 года // Ежегодник Тобольского губернского музея. Тобольск, 1915. Вып. XXIV. С. 25–30.
- Любавский – *Любавский М. К.* Литовско-русский сейм. Опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешнею жизнью государства // ЧОИДР. 1901. Кн. II, отд. III. С. 509–850; Кн. IV, отд. III. С. 1–232 (окончание).
- МА – Можайские акты 1506–1775 гг. / Сообщил архимандрит Дионисий. СПб., 1892.
- Магницкий – *Магницкий В. К.* Чувашские языческие имена // Известия Общества археологии, истории и этнографии при имп. Казанском ун-те. 1905. Т. 21. № 2. С. 1–32; № 3. С. 33–64; № 4. С. 65–102.
- Магницкий Особенности – *Магницкий В. К.* Особенности русского говора в Уржумском уезде Вятской губернии // Известия Общества археологии, истории и этнографии при имп. Казанском ун-те. 1894. Т. 5. С. 1–74.
- Макарій – *Макарій, архимандрит.* Описание Ферапонтовой волости //

- Вестник имп. Русского географического об-ва. 1854. Ч. 11. Кн. 4. С. 129–152.
- Макаров Краткая – *Макаров М.* Краткая записка о некоторых простонародных словах [...] // Труды Об-ва любителей российской словесности при имп. Московском ун-те. 1820. Ч. 20. С. 12–26.
- Максимович – *Максимович Л. М.* Новый и полный географический словарь Российского государства [...]. М., 1788. Ч. I : А – Ж.
- Малажай – *Малажай Г. М.* Ацэзначныя назвы асобы з гаворак Брэсцкай вобласці // Народная лексіка / Рэд. А. А. Крывіцкі, Ю. Ф. Мацкевіч. Мінск, 1977. С. 193–199.
- Малеча – *Малеча Н. М.* Словарь говоров уральских (яицких) казаков : В 4-х т. Оренбург, 2002–2003.
- Малько – *Малько Р. Н.* Географическая терминология чешского и словацкого языков (на общеславянском фоне). М., 1974.
- Мамеев – *Мамеев С. М.* Рукописи библиотеки Тобольского губернского музея за XVII и первую четверть XVIII столетий. Вып. 2 (1645–1676) // Ежегодник Тобольского губернского музея. Тобольск, 1897. Вып. VII. С. 1–75.
- Марков 1914 – *Марков А. В.* Отношения между русскими и мордвою в истории и в области народной поэзии, в связи с вопросами о происхождении великорусского племени. Тифлис, 1914.
- Мароевич – *Мароевич Р.* К реконструкции праславянской системы посесивных категорий и посесивных производных // Этимология. 1986–1987 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1989. С. 121–140.
- МАСМ – Матэрыялы да абласнога слоўніка Магілёўшчыны / Укл. : М. В. Абабурка, Л. І. Аляксеенка, М. П. Бузук і ін. Мінск, 1981.
- Матвеев 1997 – *Матвеев А. К.* Географические названия Тюменского Севера. Екатеринбург, 1997.
- Матвеева 1981 – *Матвеева Г. И.* О происхождении именниковской культуры // Древние и средневековые культуры Поволжья: Межвуз. сборник. Куйбышев, 1981. С. 52–73.
- Матвіяс – *Матвіяс І. Г.* Варіанты україньскої літературної мови. К., 1998.
- Матузова, Назарова – *Матузова В. И., Назарова Е. Л.* Крестonosцы и Русь. Конец XII в. – 1270 г. : Тексты. Перевод. Комментарий. М., 2002.
- МБ – Мікратапанімія Беларусі : Матэрыялы / Пад рэд. М. В. Бірылы. Мінск, 1974.
- МБор. – Местечко Борисполье в XVII веке : Акты мейского уряда 1612–1699 гг. / С предисл. А. В. Стороженко. Киев, 1892.
- МДСГ 1980 – Матэрыялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны // Беларуская мова. Мінск, 1980. С. 120–187.
- МДСГ 1981 – Матэрыялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны // Беларуская мова. Мінск, 1981. Вып. 9. С. 107–175.
- Медынцева – *Медынцева А. Л.* Древнерусские надписи Новгородского Софийского собора. М., 1978.
- Мейчик – *Мейчик Д. М.* Грамоты XIV и XV вв. Московского архива

- Министерства юстиции. Их форма, содержание и значение в истории русского права. М., 1883.
- Мелуа – Мелуа А.И. Геологи и горные инженеры России. М. ; С.-Петербург, 2000.
- Меркулова 1976 – Меркулова В.А. Украинские этимологии // Этимология. 1974 / Отв. ред. О.М. Трубачев. М., 1976. С. 60–76.
- МЗУА – Міжетнічні зв'язки в українській антропонімії XVII ст. / Відп. ред. А.П. Непокупний. К., 1989.
- МИБ – Материалы по истории Башкирской АССР. Уфа, 1936–1956. Т. 1–4.
- МИВ – Материалы по истории Воронежской и соседних губерний / Собр. и издал Л.Б. Вейнберг. Воронеж, 1885–1890. Вып. 1–16.
- МИВК – Материалы по истории волнений на крепостных мануфактурах в XVIII веке / Ред. Б. Д. Греков. М. ; Л., 1937.
- МИВР – Материалы для истории взаимных отношений России, Польши, Молдавии, Валахии и Турции в XIV–XVI в. / Собр. В. А. Уляницкий. М., 1887.
- МИЗК – Материалы для истории Звенигородского края / Сост. С. Н. Кистерев, Л. А. Тимошина. М., 1992. Вып. I : Приправочный список с писцовых книг Звенигородского уезда 1558–1560 гг.
- МИК – Материалы по истории Карелии XII–XVI вв. / Сост. С. Гадзяцкий. Под ред. В. Г. Геймана. Петрозаводск, 1941.
- МИКП – Материалы по истории крестьянской промышленности XVIII и первой половины XIX в. М. ; Л., 1935–1950. Т. I–II.
- Милићевић – Милићевић М. Кнежевина Србија. Географија – орографија – гидрографија – топографија – археологија – историја – етнографија – статистика – просвета – култура – управа. Београд, 1876.
- Милюков – Милюков П. Н. Древнейшая разрядная книга официальной редакции (по 1565 г.). М., 1901.
- МИМТ – Материалы для истории упраздненных монастырей Тверской епархии // Сб. статей и документов, изд. Тверским епархиальным историко-археологическим комитетом. Тверь, 1903.
- МиП – Мариуполь и Приазовье : Телефонный и информационно-рекламный справочник. 2004 / Ред. И. Г. Лушпа. Донецк, 2004.
- МИРД – Материалы для истории русского дворянства / С предисл. В. Н. Сторожева // ЧОИДР. 1909. Кн. III, отд. I. С. 1–222.
- МИРС – Материалы для истории рода рязанских Селивановых, ведущих свое начало от Кичибя / Собрал А. В. Селиванов // Труды Рязанской ученой архивной комиссии. Рязань, 1910. Т. XXIII. Вып. 1. С. 1–34.
- Миртов – Миртов А. В. Донской словарь : Материалы к изучению лексики донских казаков. Ростов-на-Дону, 1929.
- МИТ – Материалы для истории Трубчевского Спасо-Чолнского монастыря // Труды Орловской ученой архивной комиссии. Орел, 1897. Вып. 2. С. 1–70.
- Михайлова – Словарь говора села Суйсарь / Сост. Л. П. Михайлова // Гришина И. Е., Краснопольская Т. В., Логинов К. К. и др. Село Суйсарь:

- история, быт, культура / Отв. ред. В. П. Офинский. Петрозаводск, 1997. С. 272–294.
- Михајловић – *Михајловић В.* Неколико јужнословенско-новгородских антропонимских паралела // Зборник за филологију и лингвистику. Нови Сад, 1968. Св. XI. С. 163–175.
- МКД – Московские кремлевские дворцовые церкви и служившие при них лица в XVII веке. Церковно-историко-археологическое исследование протоиерея Н.Д. Извекова. М., 1906. (= Московская церковная старина. Т. 2).
- Мордов. словарь – Словарь русских говоров на территории Мордовской АССР : Учеб. пособие по рус. диалектологии / Отв. ред. Т. В. Михалева. Саранск, 1978. Вып. 1.
- Морозов, Чайкина – *Морозов К. К., Чайкина Ю. И.* Рукописные материалы Белозерья XV–XVIII вв. в Череповецком краеведческом музее // Русский язык : Источники для его изучения / Отв. ред. С. И. Котков. М., 1971. С. 216–223.
- Морохин – *Морохин Н. В.* Нижегородский топонимический словарь. Нижний Новгород, 1997.
- Морошкин – *Морошкин М.* Славянский именовослов, или Собрание славянских личных имен в алфавитном порядке. СПб., 1867.
- Мосин – *Мосин А. Г.* Уральский исторический ономастикон. Екатеринбург, 2001.
- Москаленко – *Москаленко А. А.* Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. Одеса, 1958.
- Москов – *Москов М.* Особая префиксальная система в славянских языках применительно к украинскому языку // Праці Одеського ун-ту ім. І. І. Мечникова. Одеса, 1962. Т. 152 : Серія філол. наук. Вип. 15. С. 149–155.
- Москов 1965 – *Москов М.* Особена общославянска префиксална система и нейното отражение в сърбохърватски език // Зборник за филологију и лингвистику. Нови Сад, 1965. Св. VII. С. 67–75.
- МРС – Македонско-русский словарь / Сост. Д. Толовски, В. М. Иллич-Свитыч. М., 1983.
- МСБГ – Матеріали до словника буковинських говірок. Чернівці, 1971–1979. Вип. 1–6.
- МСВГ – Материалы по статистике Вятской губернии. Вятка, 1892. Т. VII. Ч. 2.
- МСР – Музейное собрание рукописей. Описание. Т. 2 (№ 3006–4500) / Подг. Т. А. Исаченко. М., 1997.
- МСТО – Материалы сплошного топонимического обследования замкнутой микротерритории (бассейн реки Юлы, Пинежский район, Архангельской области) / Сообщ. Г. Я. Симиной. Л., 1969.
- Мурзаев – *Мурзаев Э. М.* Словарь народных географических терминов. Изд. 2, перераб. и доп. М., 1999. Т. 1–2.
- МФС – Материалы для фразеологического словаря говоров Северного Прикамья / Сост. К.Н. Прокошева. Пермь, 1972.

- Мюллер – Карельская деревня в XVII веке / Сост. Р. Б. Мюллер. Под ред. А. И. Андреева. Петрозаводск, 1941.
- Назаров – Назаров Е. И. Выпись с писцовых и межевых книг 1627–1630 гг. на владения Елецкого Троицкого монастыря // Труды Орловской ученой архивной комиссии. Орел, 1895. Вып. 2. С. 4–11.
- Назаров 1894 – Назаров Е. И. Выпись на землю, которою владели Елецкой Александровской слободы казаки // Труды Орловской ученой архивной комиссии. Орел, 1894. Вып. 1. С. 39–53.
- Назарова – Назарова Т. В. Некоторые особенности вокализма украинских правобережнополесских говоров // Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика) / Отв. ред. В. В. Мартынов, Н. И. Толстой. М., 1968. С. 67–101.
- НД – Нескорена Долинщина. Літопис визвольних змагань: Мартирологи, біографії, спогади, фотографії / Упоряд. М. Борис. Івано-Франківськ, 2002.
- Немченко – Немченко В. Н., Синица А. И., Мурникова Т. Ф. Материалы для словаря русских старожильческих говоров Прибалтики / Под ред. М. Ф. Семеновой. Рига, 1963.
- Никольский – Никольский Н. Кирилло-Белозерский монастырь и его устройство во второй четверти XVII века (1397–1625). СПб., 1897–1910. Т. I. Вып. 1–2.
- Никольский Выпись – Никольский В. Выпись орловским посадским людям по их посадскую и чернослободскую земли // Труды Орловской ученой архивной комиссии. Орел, 1894. Вып. III. С. 37–61.
- Никольский Продолжение – Никольский П. В. Материалы по истории монашества на Дону. Обзор грамот Коллегии Экономии // Воронежская старина. Воронеж, 1903. Вып. 2, отд. 1. С. 64–170; 1904. Вып. 4, отд. 2. С. 177–232 (Продолжение).
- Никонов 1973 – Никонов В. А. Опыт словаря русских фамилий. II // Этимология. 1971 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1973. С. 208–281.
- Никонов 1984 – Никонов В. А. Из словаря русских фамилий // Русская речь. 1984. № 1. С. 144–148.
- Никончук ЕЛЖ – Никончук М. В., Никончук О. М. Ендемічна лексика Житомирщини : Методичні рекомендації для вчителів. Житомир, 1989.
- Никончук Листвин – Никончук Н. В. Из лексики полесского села Листвин // Лексика Полесья : Материалы для полесского диалектного словаря / Отв. ред. Н. И. Толстой. М., 1968. С. 79–93.
- Никончук 1979 – Никончук М. В. Матеріали до лексичного атласу української мови (Правобережне Полісся). К., 1979.
- Никончук, Мойсієнко – Никончук М. В., Никончук О. М., Мойсієнко В. М. Поліська лексика народної медицини та лікувальної магії. Житомир, 2001.
- Ніжин – Ніжин. Телефонний довідник. 2001. К., 2001.
- НKK – Новгородская кабальная книга 7106 (1597) года // РИБ. СПб., 1894. Т. XV. С. 1–87.
- НЛ – Новгородские летописи, изд. Археографическою комиссиею : Новгородская вторая и третья летописи. СПб., 1879.

- НЛГ – Народная лексика Гомельщины ў фальклору і мастацкай літаратуры : Слоўнік / Пад рэд. У. В. Анічэнкі. Мінск, 1983.
- НМРГ – Населенные места Рязанской губернии / Под ред. И. И. Проходцова. Рязань, 1906.
- НН – Нижний Новгород в XVII веке : Сб. документов. Горький, 1961.
- Новосиб. – Словарь русских говоров Новосибирской области / Под ред. А. И. Федорова. Новосибирск, 1979.
- НООВ – Народное ополчение в Отечественной войне 1812 года : Сб. документов / Под ред. Л. Г. Бескровного. М., 1962.
- НОС – Новгородский областной словарь / Отв. ред. В. П. Строгова. Новгород, 1992–1995. Вып. 1–12; Великий Новгород, 2000. Вып. 13.
- Носович – *Носович И.И.* Словарь белорусского наречия. СПб., 1870.
- НПЗЯ – Не предать забвению. Книга памяти репрессированных в 30–40-е и начале 50-х годов, связанных судьбами с Ярославской областью / Сост. В. П. Голиков, В.А. Виноградов. Ярославль, 1994. Т. 2.
- НПК – Новгородские писцовые книги, изд. Археографическою комиссиею. СПб., 1859–1915. Т. 1–6 и указатель.
- НС – Народная словатворчасць / Рэд. А. А. Крывіцкі, І. Я. Яшкін. Мінск, 1979.
- ОААК – Описание актов, хранящихся в Археографической комиссии Академии наук СССР. II / С предисл. и под ред. А. И. Андреева // ЛЗАК за 1927–1928 гг. Л., 1929. Вып. 35.
- ОАК № 2044 – Опись актовой книги Киевского Центрального архива № 2044 : Луцкая гродская, записовая, поточная и декретная книга 1570 г. / Сост. О. И. Левицкий. К., 1888.
- ОАРП – Описи архива Разрядного приказа XVII в. / Подг. текста и вступ. статья В. П. Петрова. С.-Петербург, 2001.
- ОАСУ – Описание актов собрания графа А. С. Уварова. Акты исторические, описанные И. М. Катаевым и А. К. Кабановым / Под ред. М. В. Довнар-Запольского. М., 1905.
- ОВДА – Описание Воронежских древних актов, собр. Н. И. Второвым и хранящихся в Воронежском губернском музее в особых коробках // Труды Воронежской ученой архивной комиссии. Воронеж, 1914. Вып. V. С. 1–703.
- Оглоблин – *Оглоблин Н. Н.* Обзорение столбцов и книг Сибирского приказа (1592–1768 гг.). М., 1895. Ч. 1 : Документы воеводского управления.
- ОДАЗ – Описание документов архива западнорусских униатских митрополитов / Сост. С. Г. Рункевич. СПб., 1897–1907. Т. I–II.
- ОДВ – Опись документов Виленского центрального архива древних актов. Вильна, 1909–1913. Вып. I–X.
- ОДДИ – Опись документов и дел исторического архива / Сост. А. А. Герасимов. Саратов, 1914–1916. Вып. 1–3.
- ОДМ – Описание документов и бумаг, хранящихся в Московском архиве Министерства юстиции. М., 1869–1921. Кн. I–XXI.
- ОДСТ – Описание документов, составляющих 1-ый том Слуцкого Трой-

- чанского архива / Подг. А. Снитко // Минская старина. Минск, 1913. Вып. 4. С. 1–200.
- Ожегова – *Ожегова М. Н.* Коми-пермяцкие предания о Кудым-Оше и Перебогатые. Пермь, 1971.
- ОКВК – Описание книги Владимирского кремля-города 1626 г. / Подг. Н. Артлебен // Ежегодник Владимирского губернского статистического комитета. Владимир, 1876. Т. I. Ч. 2. С. 131–146.
- ОКІУМ – Ономастична картотека Інституту української мови НАН України.
- ОЛУ – Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. / Відп. ред. П. С. Сохань. К., 1997.
- ОМ – Одесский мартиролог. Одесса, 1997–2005. Т. 1–3.
- Омельковець – *Омельковець Р. С.* Атлас західнополіських назв лікарських рослин. Луцьк, 2003.
- Онишкевич – *Онишкевич М. Й.* Словник бойківських говірок : У 2 ч. К., 1984.
- ОНСН – Опис Новгород-Сіверського намісництва (1779–1781 pp.). К., 1931.
- ОО – Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII ст. : Зб. документів / Упор. В. Атаманенко. Ред. Л. Винар. Острог, 2004.
- ОПК – Обзор посольских книг из фондов-коллекций, хранящихся в ЦБАДА (конец XV – начало XVIII в.) / Сост. Н. М. Рогожин. М., 1990.
- ОПКМ – Обзорение писцовых книг Московской губернии с присовокуплением краткой истории древнего межевания / Сост. П. Иванов. М., 1840.
- ОПКН – Обзорение писцовых книг по Новгороду и Пскову / С предисл. П. Иванова. М., 1841.
- Опыт – Опыт областного великорусского словаря, изд. Вторым отд. имп. Академии Наук. СПб., 1852.
- Орлова – Открытия русских землепроходцев и полярных мореходов XVII века : Сб. документов / Сост. Н. С. Орлова. М., 1951.
- ОРСПР – Описание русских и славянских пергаменных рукописей : Рукописи русские, болгарские, молдавлахийские, сербские / Сост. Е. Э. Гранстрем. Под ред. Д. С. Лихачева. Л., 1953.
- Оссовецкий – Словарь современного русского народного говора (д. Деулино Рязанского района Рязанской области) / Под ред. И. А. Оссовецкого. М., 1969.
- Островский – *Островский А. Н.* Материалы для словаря русского народного языка // *Островский А. Н.* Полное собр. соч. в 16 т. М., 1952. Т. XIII. С. 305–365.
- Островский ИСОК – *Островский П.* Историко-статистическое описание Костромского первоклассного кафедрального Ипатиевского монастыря. Кострома, 1870.
- Откупщиков – *Откупщиков Ю. В.* Балтийские и славянские прилагательные с -и-основой // *Baltistica*. 1983. XIX (1). С. 23–39.
- ОЦА – Описи Царского архива XVI в. и архива Посольского приказа 1614 г. / Под ред. С. О. Шмидта. М., 1960.

- Палагіна – Палагіна В. В. Неканонические антропонимы русского населения Томска первой половины XVII в. (Материалы для словаря) // Вопросы ономастики. Свердловск, 1974. № 8–9. С. 77–84.
- Паламарчук – Паламарчук Л. С. Словник специфічної лексики говірки с. Мусявіки (Вчорайшенського району, Житомирської обл.) // Лексикографічний бюлетень / Гол. ред. В. С. Ільїн. К., 1958. Вип. VI. С. 36–55.
- Пам. СИ – Памятники Сибирской истории XVIII века. СПб., 1882–1885. Кн. I–II.
- Памятники – Памятники, изд. Временною комиссиею для разбора древних актов. СПб., 1845–1859. Т. I–IV.
- Память – Память / Сост. : И. И. Кузнецов, П. Ф. Московских, П. М. Шубенко. Иркутск, 1990. Ч. 1–2.
- Памяць Лоеўск. – Памяць : Гісторыка-дакументальная хроніка Лоеўскага раёна / Гал. рэд. Г. П. Пашкоў. Мінск, 2000.
- Памяць Петр. – Памяць : Гісторыка-дакументальная хроніка Петрыкаўскага раёна / Рэд.-укл. В. Р. Феранц. Мінск, 1995.
- Панцьо – Панцьо С. Є. Антропонімія Лемківщини. Тернопіль, 1995.
- Панцьо 1997 – Панцьо С. Є. Матеріали до словника лемківських говірок. Тернопіль, 1997. Ч. 1.
- Панчук – Панчук Г. Антропонімія Опілля. Тернопіль, 2001.
- Парфенова – Парфенова Н. Н. Словарь русских фамилий конца XVI – XVIII вв. (по архивным источникам Зауралья). М., 2005.
- ПВ – Писцовая выпись о вотчине монастыря Курской иконы Божьей Матери / Сообщил А. Н. Зерцалов // ЧОИДР. 1896. Кн. III, отд. V. С. 19–32.
- ПГ – Полоцкие грамоты XIII – начала XV вв. / Сост. Л. Хорошкевич. М., 1977–1989. Вып. 1–5 и указатели.
- ПДП Влад. – Памятники деловой письменности XVII века. Владимирский край / Подг. С. И. Котков (ред.), Л. А. Владимирова, Н. П. Панкратова. М., 1984.
- Первольф – Первольф И. Германизация балтийских славян. СПб., 1876.
- Петлева 1979 – Петлева И. П. Этимологические заметки по славянской лексике. VIII (болг. *върне*, с.-хорв. *мукљив*) // Этимология. 1977 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1979. С. 33–39.
- Петлева 1985 – Петлева И. П. Этимологические заметки по славянской лексике. XIII // Этимология. 1982 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1985. С. 7–38.
- Петлева 1986 – Петлева И. П. О важности учета в этимологии редких лингвистических явлений формального характера // Этимология. 1984 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1986. С. 198–201.
- Петров – Петров А. Карпаторусские межевые названия из пол. XIX и из нач. XX в. Прага, 1929.
- Пешикан – Пешикан Ж. Ономастикон погинулих на Сремском фронту // Ономатолошки прилози. Београд, 1996. Т. XII. С. 439–537.
- ПЗН – Переславль-Залесский Никитский монастырь : Материалы для его истории XVII и XVIII столетий. М., 1883.
- Пивовар – Пивовар А. В. Поселення Задніпрських місць до утворення Нової Сербії : в документах середини XVIII століття. К., 2003.

- ПИНД – Памятники истории Нижегородского движения в эпоху смуты и земского ополчения 1611–1612 гг. СПб., 1911.
- Пиртей 2001 – *Пиртей П. С.* Словник лемківської говірки. Legnica; Wrocław, 2001.
- Пиртей 2004 – *Пиртей П.* Короткий словник лемківських говірок / Упоряд. і підг. до друку Є. Д. Турчин. Івано-Франківськ, 2004.
- Писарев – *Писарев С. П.* Памятная книга г. Смоленска. Историко-современный очерк. Указатель и путеводитель. Смоленск, 1898.
- Пискарев – Древние грамоты и акты Рязанского края / Собр. Н. Пискарев. СПб., 1854.
- Пискунов – *Пискунов Б.* Словниці української (або югової-руської) мови. Одеса, 1873.
- ПДн. – Повернені імена : Мартиролог. Дніпропетровськ, 2003–2004. Т. 4. Кн. 2–4.
- ПДн. доп. – Повернені імена : Мартиролог. Дніпропетровськ, 2004. Т. 4. Кн. 4. Доповнення до кн. 1–4.
- Піпаш, Галас – *Піпаш Ю. О., Галас Б. К.* Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). Ужгород, 2005.
- ПКА – Писцовая книга Арзамасского уезда (1621–1623 гг.). Нижний Новгород, 1915. Ч. 1.
- ПКАГ 1909 – Памятная книжка Архангельской губернии на 1909 г. Архангельск, 1909.
- ПКАК – Памятная книжка и адрес-календарь Калужской губернии на 1908 г. Калуга, 1908.
- ПКВ – Переписная книга Воронежского уезда 1646 года / Подг. текста, вступ. статья и примеч. В. Н. Глазьева. Воронеж, 1998.
- ПКВП – Переписная книга воеводы Прокопья Козмича Елизарова 7155 (1647) г. по вотчинам Строгановых / Под ред. А. А. Дмитриева // Труды Пермской ученой архивной комиссии. Пермь, 1893. Вып. II. С. 85–147.
- ПКГЭ – Писцовая книга Гродненской экономии с прибавлениями, изд. Виленской комиссиею для разбора древних актов. Вильна, 1891–1892. Ч. I–II.
- ПК Зарайск – Писцовая книга г. Зарайска 133 г. // Труды Рязанской ученой архивной комиссии. Рязань, 1908. Т. XXII. Вып. 1. С. 10–24.
- ПККГ 1887 – Памятная книжка Ковенской губернии на 1887 г. Ковно, 1886.
- ПККГ 1888 – Памятная книжка Ковенской губернии на 1888 г. Ковно, 1887.
- ПККГ 1895 – Памятная книжка Ковенской губернии на 1895 г. Ковно, 1894.
- ПККГ 1897 – Памятная книжка Ковенской губернии на 1897 г. Ковно, 1896.
- ПККГ 1907 – Памятная книжка Ковенской губернии на 1907 г. Ковно, 1906.
- ПККО 1880 – Памятная книжка Кубанской области на 1880 г. Екатеринодар, 1880.
- ПККур. Г 1892 – Памятная книжка Курской губернии на 1892 г. Курск, 1892.
- ПККур. Г 1893 – Памятная книжка Курской губернии на 1893 г. Курск, 1893.
- ПКМГ 1875 – Памятная книжка Минской губернии на 1875 г. Минск, 1875.

- ПKNЗ – Писцовые книги Новгородской земли. Т. 1 : Новгородские писцовые книги 1490-х гг. и отписные оброчные книги пригородных пожен Новгородского двора 1530-х гг. / Сост. К. В. Баранов. М., 1999; Т. 2 : Писцовые книги Обонежской пятины XVI в. / Сост. К. В. Баранов. М., 1999; Т. 3 : Писцовые книги Бежецкой пятины XVI в. / Сост. К. В. Баранов. М., 2001.
- ПКОП – Писцовые книги Обонежской пятины 1496 и 1563 гг. Л., 1930.
- ПКПГ 1911 – Памятная книжка Подольской губернии на 1911 г. Каменец-Подольский, 1911.
- ПКПет. Г 1900 – Памятная книжка Петроковской губернии на 1900 г. Петроков, 1900.
- ПКПС – Писцовая книга бывшего Пинского староства, сост. по повелению короля Сигизмунда Августа в 1561–1566 годах [...] Лаврином Войною с переводом на русский язык. Вильна, 1874. Ч. I–II.
- ПКР – Посольские книги по связям России с калмыцким ханством 1672–1675 гг. Элиста, 2003.
- ПКРК – Писцовые книги Рязанского края XVI и XVII вв. / Под ред. В. Н. Сторожева. Рязань, 1898–1904. Т. I. Вып. 1–3.
- ПКСГ 1872 – Памятная книжка Саратовской губернии на 1872 г. Саратов, 1872.
- ПК Суздаль – Писцовая книга города Суздаля 1617 года / Подг. К. Тихомиров // Ежегодник Владимирского губернского статистического комитета. Владимир, 1876. Т. I. Ч. 1. С. 251–277.
- ПКТГ 1888 – Памятная книжка Тульской губернии на 1888 г. Тула, 1888.
- ПКТГ 1891 – Памятная книжка Тульской губернии на 1891 г. Тула, 1891.
- ПКТГ 1908 – Памятная книжка Тульской губернии на 1908 г. Тула, 1908.
- ПК 1654 р. – Присяжні книги 1654 р. : Білоцерківський та Ніжинський полки / Упоряд. М. Кравець. К., 2003.
- ПК 1666 р. – Переписні книги 1666 року / Ред. В. О. Романовський. К., 1933.
- ПКТК – Писцовые книги Тульского края // Труды Тульской губернской ученой архивной комиссии. Тула, 1915. Кн. I. С. 189–209; Кн. II. С. 433–696.
- ПКУ – Писцовые книги Угличского уезда XVII века / С предисл. и примеч. М. А. Липинского // Временник Демидовского юридического лицея. Ярославль, 1886–1888. Кн. 41–46.
- ПКШ – Переписная книга Шаховской, Жарской, Каской и Кокшерской волостей за 1710 год // Труды Ярославской ученой архивной комиссии. Ярославль, б. г. Кн. 7. Вып. 3. С. 21–56.
- ПКЯ – Писцовая книга Яхонтова 1579 года по городу Усолью Камскому и Усольскому уезду // Пермская старина : Сб. исторических статей и материалов преимущественно о Пермском крае / Изд. А. Дмитриев. Пермь, 1891. Вып. III. С. 161–176.
- ПЛ – Псковские летописи / Под ред. А. Н. Насонова. М., 1955. Вып. 2.
- ПМД – Переписи московских дворов XVIII ст. М., 1896.

- ПМДВ – Писцовые материалы дворцовых владений второй половины XVI века / Отв. ред. Н. А. Горская. М., 1997.
- ПМКЮ – Писцовая и межевая книги по гор. Юрьевцу Поволжскому и Стрелецкой слободе / Подг. для печати Н. Н. Виноградов // Костромская старина. Кострома, 1912. Вып. VII. С. 1–284.
- ПМЦ – Первые месяцы царствования Михаила Федоровича : Столбцы Печатного приказа / С предисл. Л. М. Сухотина // ЧОИДР. 1915. Кн. IV, отд. I. С. 1–240.
- ПМЯ – Писцовые материалы Ярославского уезда XVI века : Вотчинные земли / Сост. В. Ю. Беликов, С. С. Ермолаев, Е. И. Кольчева. СПб., 1999–2000. [Кн. I–II].
- ПО – Подробная опись 962 рукописей начала XVII до начала XIX ст. «Долматовского архива» (Головцынского и Куломзинского родов) с приложениями / Сост. И. Д. Преображенский. СПб., 1859.
- Подвысоцкий – *Подвысоцкий А. И.* Словарь областного архангельского наречия в его бытовом и этнографическом применении. СПб., 1885.
- Подольская – *Подольская Н. В.* Антропонимикон берестяных грамот // Восточнославянская ономастика : Материалы и исследования / Отв. ред. А. В. Суперанская. М., 1979. С. 201–242.
- ПОКН – Переписная окладная книга по Новугороду Вотьской пятины 7008 г. / Сообщил М. А. Оболенский // Временник имп. Московского общества истории и древностей российских. 1851. Кн. XI. С. 1–464.
- Полякова – *Полякова Е. Н.* К истокам пермских фамилий : Словарь. Пермь, 1997.
- Попов 1948 – *Попов А. И.* Топонимическое изучение Восточной Европы // Ученые записки Ленинградского гос. ун-та. Серия востоковедческих наук. Вып. 2. Л., 1948. С. 103–114.
- Попов 1965 – *Попов А. И.* Географические названия. М. ; Л., 1965.
- Попова – *Попова Н. В.* Метаморфозы префикса *об- / обо-* и его вариантов (по фольклорным и диалектным данным) // Псковские говоры и их носители (лингво-этнографический аспект) : Межвузовский сб. науч. трудов. Псков, 1995. С. 59–65.
- ПОС – Псковский областной словарь с историческими данными / Ред. коллегия: Б. А. Ларин, А. С. Герд, С. М. Глушкина и др. Л., 1967–2003. Вып. 1–13.
- ПОСм. – Памятники обороны гор. Смоленска в 1609–1611 годах / С предисл. Ю. В. Готье // ЧОИДР. 1912. Кн. I, отд. I. С. 1–282.
- Поспелов – *Поспелов Е. И.* Топонимический словарь Московской области : Селения и реки Подмосковья. М., 2000.
- Потанин – *Потанин Г. Н.* Юго-западная часть Томской губернии в этнографическом отношении // Этнографический сборник Русского географического общества. СПб., 1864. Вып. VI. С. 1–154.
- ППК – Писцовая и переписная книга XVII в. по Нижнему Новгороду // РИБ. 1896. Т. XVII (сборный).
- ППКН – Писцовые и переписные книги Новгорода Великого XVII – начала XVIII вв. : Сб. документов / Сост. И. Ю. Анкудинов. С.-Петербург, 2003.

- ППП – По праву памяти : Книга памяти жертв незаконных политических репрессий / Сост. А. Забелин. Т. 1 : Смоленский мартиролог. Смоленск, 2001. Т. 1.
- ПР – Полоцкая ревизия 1552 года / С предисл. И. И. Лаппо // ЧОИДР. 1905. Кн. II, отд. I. С 1–236.
- Приам. – Словарь русских говоров Приамурья / Сост. Ф. П. Иванова, Л. В. Кирпикова, Л. Ф. Путятина, Н. П. Шенкевец. М., 1983.
- ПРК – Приходо-расходные книги Московских приказов. Кн. I / Подг. к печати С. Б. Веселовский // РИБ. М., 1912. Т. XXVIII.
- Прозвища – Прозвища крестьян южной части Череповецкого уезда Новгородской губернии // Живая старина. 1902. № 1. С. 126–127.
- Прозоровский – *Прозоровский Д.* Опись древних рукописей, хранящихся в музее имп. Русского археологического общества. СПб., 1879.
- Прозоровский ВН – *Прозоровский Д. И.* Великий Новгород по четырем новгородским летописям с дополнением по другим источникам до конца первой четверти XVIII в. // Записки Отделения рус. и славян. археологии имп. Русского археологического об-ва. 1887. Т. 4. С. 1–177.
- Прозоровский Древний Псков – *Прозоровский Д. И.* Древний Псков по двум псковским летописям с дополнениями из других старых источников до конца XVIII в. // Записки Отделения рус. и славян. археологии имп. Русского археологического об-ва. СПб., 1879. Т. 4. С. 178–254.
- Прокопенко – *Прокопенко А. М.* Новые документы по истории землевладения Николо-Угрешского монастыря // Русский дипломатарий. М., 1997. Вып. 2. С. 52–69.
- Прохоров Надпись – *Прохоров В. А.* Надпись на карте : Географические названия Центрального Черноземья. Воронеж, 1977.
- ПРП – Памятники русского права. М., 1952–1963. Вып. I–VII.
- ПРПР – Памятники русской письменности XV–XVI вв. : Рязанский край / Изд. подг. С. И. Котков (отв. ред.), И. С. Филиппова. М., 1978.
- ПС – Пермская старина. Сборник исторических статей и материалов преимущественно о Пермском крае / Сост. А. А. Дмитриев. Пермь, 1889–1900. Вып. I–VIII.
- ПСИ – Первое столетие Иркутска : Сборник материалов для истории города [...] / Изд. В. П. Сукачева. СПб., 1902.
- Псков – Псков и его пригороды. Кн. 1 // Сб. Московского архива Министерства юстиции. М., 1913. Т. 5.
- ПСРЛ – Полное собрание русских летописей.
- ПСС – Полягли в снігах Суомі (Серія : Книга пам'яті України про громадян, які загинули у воєнних конфліктах за рубіжем. Т. 2–3). К., 2004–2005.
- ПССГ – Первое столетие сибирских городов. XVII век / Отв. ред. Н. Н. Покровский. Новосибирск, 1996.
- ПСЭИ – Памятники социально-экономической истории Московского государства XIV–XVII вв. / Под ред. С. Б. Веселовского и А. И. Яковлева. М., 1929. Т. I.
- ПТ – Приложения к трудам Редакционных Комиссий для составления по-

- ложений о крестьянах, выходящих из крепостной зависимости. Сведения о помещичьих владениях. СПб., 1860. Т. I.
- Пугачевщина – Пугачевщина / Подг. к печати С. А. Голубцов. М. ; Л., 1926–1931. Т. I–III.
- Пура Край – Пура Я. О. Край наш у назвах. Рівне, 1999–2002. Ч. 3–4.
- Пура Озера – Пура Я. О. Озера Ровенщини. Ровно, 1989.
- Пура Походження – Пура Я. О. Походження назв територіальних мікро-об'єктів Рівненщини. Рівне, 1990. Т. I.
- Пура СПР – Пура Я. О. Сучасні прізвища Ровенщини. Ровно, 1989–1990. Ч. IV–V.
- Путеводитель – Путеводитель. Т. 4 : Фонды Государственного архива Российской Федерации по истории белого движения и эмиграции / Отв. ред. С. В. Мироненко. М., 2004.
- Пушкин – Пушкин Б. С. Описание рукописей, принадлежащих Л. М. Савелову // Древности : Труды Археографической комиссии имп. Московского археологического об-ва / Под ред. И. Н. Бороздина. М., 1913. Т. III. С. 41–78.
- Пясецкий – Пясецкий Г. М. Исторические очерки города Ливен и его уезда в политическом, статистическом и церковном отношении // Труды Орловской ученой архивной комиссии. Орел, 1893. Вып. III–IV. С. 5–190.
- Пясецкий Севск – Пясецкий Г. М. Севск 1623 г. // Труды Орловской ученой архивной комиссии. Орел, 1895. Вып. III. С. 21–28.
- Радіон – Радіон Ст. Словник українських прізвищ в Австралії. Вид. 2. Мельбурн, 1981.
- Раздорский – Раздорский А. И. Торговля Курска в XVII веке (По материалам таможенных и оброчных книг города). С.-Петербург, 2001.
- Рап. Бр. – Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Брэсцкай вобласці. Мінск, 1980.
- Рап. Віц. – Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Віцебскай вобласці. Мінск, 1977.
- Рап. Гом. – Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Гомельскай вобласці. Мінск, 1986.
- Рап. Гр. – Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Гродзенскай вобласці. Мінск, 1980.
- Рап. Маг. – Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Магілёўскай вобласці. Мінск, 1983.
- Рап. Мін. – Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Мінскай вобласці. Мінск, 1981.
- Расторгуев – Расторгуев П. А. Словарь народных говоров Западной Брянщины (Материалы для истории словарного состава говоров). Минск, 1973.
- РБС – Русско-белорусские связи во второй половине XVII в. (1667–1686 гг.) : Сб. документов / Отв. ред. А. П. Игнатенко, Р. Г. Королева. Минск, 1972.
- РВА – Рукописи и воронежские акты / Описаны А. Д. Фадеевым и И. А. Милютиным. Под ред. С. Е. Зверева. Воронеж, 1905. Вып. II.

- РВД – Родословіе вологодской деревни (Список древнейших деревень – памятников истории и культуры) / Сост. П. А. Колесников, Т. М. Димони. Вологда, 1990.
- РГТК – Росписи городов Тулы и Крапивны 7137 г. / Копии сняты с подлинников [...] под наблюдением И. С. Беляева // Труды Тульской губернской ученой архивной комиссии. Тула, 1915. Кн. 1. С. 185–213.
- РД – Роспись детей боярских Мещовска, Опакова и Брянска 1584 г. / Подг. А. Л. Станиславский // АЕ за 1972 г. М., 1974. С. 193–302.
- РДШ – Розыскные дела о Федоре Шакловитом и его сообщниках. СПб., 1884–1893. Т. I–IV.
- Редько – Редько Ю. К. Словник сучасних українських прізвищ: У 8-ми т. Львів, 1975. (Машинопис) // Наукова б-ка ім. Василя Стефаника, відділ рукописів. Шифр О/Н-382.
- Редько ДУП – Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. К., 1969.
- Реєстр – Реєстр Війська Запорозького 1649 року: Транслітерація тексту / Підгот. до друку: О. В. Тодійчук (головн. упорядн.), В. В. Страшко, Р. І. Осташ та ін. К., 1995.
- Реквием – Реквием. Книга памяти жертв политических репрессий на Орловщине. Орел, 2001. Т. 5.
- Речник – Речник српскохрватског књижевног и народног језика. Београд, 1959–2001. Књ. I–XXVI.
- Речник ПКМ – Речник на презимињата кај македонците / Обработувачи: М. Коробар-Белчева, М. Митков, Т. Стоматоски. Скопје, 1994. Т. I.
- Речник ПКМ – Речник на презимињата кај македонците / Обработувачи: О. Иванова, М. Коробар-Белчева, М. Митков. Скопје, 2001. Т. II.
- Речник СБЕ – Речник на сьвременниа български книжовен език. София, 1957. Т. II.
- РЗК – Русские заговоры Карелии / Сост. Т. С. Курец. Петрозаводск, 2000.
- РИБ – Русская историческая библиотека.
- Рівне – Рівне : Щорічний телефонний довідник. Рівне, 2006.
- РІ Дон. – Реабілітовані історією : Донецька область. Донецьк, 2005–2006. Кн. 2–3.
- РІ Зак. – Реабілітовані історією : Закарпатська область. Ужгород, 2003–2004. Т. 1–2.
- РІ Зап. – Реабілітовані історією : Запорізька область. Запоріжжя, 2004–2006. Т. 2–3.
- РІ ІФ – Реабілітовані історією : Івано-Франківська область. Івано-Франківськ, 2000–2003. Т. 1–5.
- РІ Луг. – Реабілітовані історією : Луганська область. Луганськ, 2004–2005. Кн. 1–2.
- РІ Полт. – Реабілітовані історією : Полтавська область. К. ; Полтава, 2003–2006. Кн. 1–4.
- РІ Сум. – Реабілітовані історією : Сумська область. Суми, 2005. Кн. 1.
- РІ Харк. – Реабілітовані історією : Харківська область. Харків, 2005. Кн. I, ч. 1.
- РІ Херс. – Реабілітовані історією : Херсонська область. Херсон, 2005.

- РІ Черк. – Реабілітовані історією : Черкаська область. Черкаси, 2002–2006. Кн. 1–3.
- РК – Расходная книга земского старосты города Хлынова Ивана Рѣпина 1678–1680 гг. // Труды Вятской ученой архивной комиссии. Вятка, 1905. Вып. 5–6. Отд. II. С. 1–105.
- РК 1475–1598 гг. – Разрядная книга 1475–1598 гг. / Изд. В. И. Буганов. М., 1966.
- РК 1475–1605 гг. – Разрядная книга 1475–1605 гг. / Под ред. В. И. Буганова, Н. М. Рогожина. М., 2003. Т. IV, ч. 2.
- РКЭ – Ревизия Кобринской экономии, сост. в 1563 г. королевским ревизором Дмитрием Сапегою [...]. Вильна, 1876.
- РО – Рязанская область. Административно-территориальное деление на 1 января 1970 г. Рязань, 1970.
- Робчук – *Робчук І.* Студії і статті. Бухарест, 1999.
- Ровинский – *Ровинский Д. А.* Словарь русских граверов XVI– XIX вв. СПб., 1895.
- Родословец – Родословец // Юбилейный сборник имп. Санкт-Петербургского Археологического института. 1613–1913. СПб., 1913.
- Рожко – *Рожко В. Є.* Волинська духовна семінарія (1796–2004 р.) : Історичний нарис. Луцьк, 2004.
- Розанов – *Розанов М. Г.* Указатель к описи Тамбовского исторического архива. Тамбов, 1888. Ч. I.
- РП – Разрядный приказ (начало XVI в. – 1711 г.). Описание столбцов дополнительного отдела архивного фонда № 210 / Под ред. А. А. Новосельского. М., 1950.
- РР – Романів і вся Романівщина : Телефонно-інформаційний довідник [...]. Житомир, 2003.
- РС – Расстрельные списки. Москва, 1935–1953. Донское кладбище (Донской крематорий) : Книга памяти жертв политических репрессий / Под ред. Л. С. Ереминой и А. Б. Рогинского. М., 2005.
- РСД – Русское служилое дворянство второй половины XVIII века (1764–1795) : Список по Месяцесловам / Сост. В. П. Степанов. С.-Петербург, 2003.
- Рубіш – *Рубіш Ф.* Прізвища великолучан та їх родинні зв'язки. Ужгород, 2006.
- Руднев – *Руднев А.* Село Голунь и Ново-Михайловское, Тульской губернии Новосильского уезда // Этнографический сборник, изд. Русским географическим обществом. СПб., 1854. Вып. 2. С. 98–111.
- Рукописи ВМ – Рукописи и древние акты Воронежского губернского музея // Труды Воронежской ученой архивной комиссии. Воронеж, 1908. Вып. IV. С. 171–416.
- Русинов – *Русинов Н. Д.* Этническое прошлое Нижегородского Поволжья в свете лингвистики. Нижний Новгород, 1994.
- РФВ – Русский филологический вестник.
- РШ – Россия и Швеция в первой половине XVII века : Сб. материалов [...]/

- С предисл., прим. и алфавитным указателем личных имен К. И. Якубовича (Окончание) // ЧОИДР. 1898. Кн. I, отд. I. С. 289–494.
- Рыбников – Песни, собр. П. Н. Рыбниковым : В 3-х т. Петрозаводск, 1991. Т. 3.
- Рыбников 1864 – *Рыбников П. Н.* Сборник слов, употребляемых в Олонецкой губернии // Этнографический сборник. СПб., 1864. Вып. 6. С. 1–24.
- СА – Список алфавитный Казанской провинции дворянам и прочим владельцам. Казань, 1908.
- Садилов – *Садилов П. А.* Очерки по истории опричнины. М. ; Л., 1950.
- Садилов 1940 – *Садилов П. А.* Из истории опричнины // Исторический архив. М. ; Л., 1940. Т. 3. С. 115–303.
- Садоўскі – *Садоўскі П. В.* Гаворыць мая Буцькаўшчына // Народная лексіка / Рэд. А. А. Крывіцкі, Ю. А. Мацкевіч. Мінск, 1977. С. 12–31.
- Сайтов – Петербургский Некрополь, или Справочный исторический указатель лиц, родившихся в XVII и XVIII ст. По надгробным надписям Александровской лавры и упраздненных Петербургских кладбищ / Сост. В. Сайтов. М., 1983.
- САЛ – Список абонентов Ленинградской городской телефонной сети. 1965. Л., 1965.
- САМ – Список абонентов Московской городской телефонной сети. М., 1939.
- Самарянов – *Самарянов В. А.* Следы поселений мери, чуди, черемисы, еми и других инородцев в пределах Костромской губернии // Древности : Труды имп. Московского археологического об-ва. 1875. Т. 6. Вып. 1. С. 47–67.
- Самоквасов – *Самоквасов Д. Я.* Архивный материал. Новооткрытые документы помещтно-вотчинных учреждений Московского государства XV–XVII столетий. М., 1905–1909. Т. I–II.
- САС – Северный археографический сборник. Вып. 2 : Северные писцовые книги, сотницы и платежницы XVI в. / Ред.-сост. П. А. Колесников. Вологда, 1972.
- Сахаров – *Сахаров А. И.* Язык крестьян Ильинской волости, Болховского уезда, Орловской губернии // Сб. ОРЯС. 1900. Т. LXVIII. № 5. С. 1–48.
- САШ – Старинные акты, служащие дополнением к описанию г. Шуи и его окрестностей / Собр. В. Борисов, изд. Я. Горелин. М., 1853.
- СБГ – Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча / Рэд. Ю. Ф. Мацкевіч. Мінск, 1980–1986. Т. 1–5.
- СБГТ – Справочник Брестской городской телефонной сети. Минск, 1980.
- Сб. ОРЯС – Сборник Отделения русского языка и словесности.
- СБП – Світло безсмертного подвигу. Книга пам'яті України. Книга скорботи України : Черкаська область. Т. 3. (Підсумкове видання). К., 2005.
- СБР – Српски биографски речник / Гл. уредници: М. Лесковац, А. Форишкович, Ч. Попов. Нови Сад, 2004–2006. Т. 1–2.
- СБук. Г – Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці, 2005.

- Сб. Шукина – Сборник старинных бумаг, хранящихся в Музее П. И. Шукина. М., 1896–1902. Ч. I–X.
- СВ – Село Вознесенское, что на Сарапуле, по дозорной книге Зюзина 7129 (1621) года / Сообщил А. С. В-нь // Труды Вятской ученой архивной комиссии. Вятка, 1905. Вып. 5–6. Отд. III. С. 215–223.
- СВГ – Словарь вологодских говоров : Учеб. пособие по рус. диалектологии / Ред. Т. Г. Паникаровская. Вологда, 1983–2006. Вып. 1–11.
- СВор. Г – Словарь воронежских говоров / Авт.: М. Т. Авдеева, Е. В. Давыдова, О. В. Дмитрина и др. Науч. ред. Г. Ф. Ковалев. Воронеж, 2004. Вып. 1.
- СВП – Сборник выписок из архивных бумаг о Петре Великом. М., 1872. Т. I–II.
- СГКЭ – Сборник грамот Коллегии экономии. Пб. ; Л., 1922–1929. Т. I–II.
- СГНМ – Словарь географических названий Мордовской АССР / Сост. А. А. Рупосова, Г. Г. Кузьмина. М., 1975.
- СГРС – Словарь говоров русского Севера / Под ред. А. К. Матвеева. Екатеринбург, 2001–2005. Т. 1–3.
- СГУ – Словник гідронімів України / Ред. колегія: А. П. Непокупний, О. С. Стрижак, К. К. Цілуйко. К., 1979.
- Седов 2001 – Седов В. В. К этногенезу волжских болгар // Российская археология. 2001. № 2. С. 5–15.
- СЕК 1908 – Статистический ежегодник Костромской губернии за 1908 год. Кострома, 1908. Ч. 1.
- Селиванов, Милуков – Селиванов А., Милуков П. Описание дел Рязанского исторического архива // Труды Рязанской ученой архивной комиссии. Рязань, 1898. Т. XIII. Вып. 1. С. 110–120; Вып. 2. С. 194–242.
- Семенов-Тяньшанский – Семенов-Тяньшанский П. П. Географическо-статистический словарь Российской империи. СПб., 1863–1885. Т. 1–6.
- Сенигов – Сенигов О. П. Памятники земской старины. СПб., 1903.
- Сергий – Сергий, архимандрит. Черты церковно-приходского и монастырского быта в писцовой книге Водской пятины 1500 года (в связи с общими условиями жизни). СПб., 1905 (Приложения).
- СЖВ – Справочник абонентов Желтоводской городской телефонной сети / Ред. Н. Л. Голубчик. Желтые Воды, 1998.
- СЗЕ – Список землевладельцев Елисаветградского уезда. Елисаветград, 1914.
- Сиб. города – Сибирские города : Материалы для их истории XVII и XVIII столетий. Нерчинск, Селенгинск, Якутск. М., 1886.
- Сизько Кишеньки – Сизько А. Т. Словник діалектної лексики говірки села Кишеньок (Кобеляцького району Полтавської області) : Методичні вказівки до вивчення курсу «Українська діалектологія». Дніпропетровськ, 1981.
- Сизько Полт. – Сизько А. Т. Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини. Дніпропетровськ, 1990.
- Симони – Симони П. К. Два старинных областных словаря XVIII столетия // Живая старина. 1899. № 3–4. С. 443–450.
- Симсон – Симсон П. Калужские книги 1617 г. письма и дозору Ивана Кузь-

- мича Бегичева и подьячего Игната Пчелина // Известия Калужской ученой архивной комиссии. Калуга, 1891. Вып. 1. С. 13–40.
- Симсон КУ – Симсон П. Калужский уезд во времена Михаила Федоровича (Опыт разработки истории Калужского края по архивным источникам) // Известия Калужской ученой архивной комиссии. Калуга, 1894. Вып. 3. С. 27–237.
- Сироткин – Сироткин С. В. Сотная 1533 г. на Узольскую волость Балахнинского уезда // Очерки феодальной России: Сб. статей / Ред. С. Н. Кистерев. М., 2002. Вып. 6. С. 119–170.
- СКК – Смоленская крестоприводная книга 1598 г. / Подг. к печати С. П. Мордовина, А. С. Станиславский // Источники по истории русского языка / Ред. С. И. Котков, В. Я. Дерягин. М., 1976. С. 131–167.
- СК Калуж. – Справочная книга и адрес-календарь Калужской губернии на 1908 год. Калуга, 1907.
- СКО – Справочная книжка Оренбургской губернии на 1868 год. Оренбург, 1868.
- СКТ – Справочник квартирных телефонов г. Киева / Сост. Д. М. Циолек. К., 1976.
- СЛ – Список с Ливенских с платежных книг письма и дозору Немира Федоровича Киреевского да подьячего Василья Ключарева лета 7128 (1620) / Сообщил Г. Пясецкий // Труды Орловской ученой архивной комиссии. Орел, 1982. Вып. 2. С. 25–50.
- Славева – Славева Л., Мошин В. Српски грамоти од Душаново време. Прилеп, 1988.
- Сл. М – Словник мікрогідронімів України / Укл. І. М. Железняк, О. П. Карпенко (ред.), В. В. Лучик та ін. К., 2004.
- Сл. РЯ XI–XVII вв. – Словарь русского языка XI–XVII вв. / Гл. ред. Г. А. Богатова. М., 1975–2002. Вып. 1–28.
- СЛС – Список личного состава отдела земельных улучшений. Сост. к 1 января 1915 г. Пг., 1915.
- СМАП – Сборник материалов об артелях в России. СПб., 1873– 1875. Вып. 1–3.
- См. В₇ – Смутное время Московского государства. Вып. 7: Нижегородские платежницы 7116 и 7120 годов / С предисл. С. Б. Веселовского // ЧОИДР. 1910. Кн. III, отд. I. С. 1–284.
- Смик – Смик Г. К. Корисні та рідкісні рослини України: Словник-довідник народних назв. К., 1991.
- СМИК – Сборник материалов по истории Кольского полуострова в XVI–XVII вв. Л., 1930.
- Смирнов 1951 – Смирнов А. П. Волжские булгары. М., 1951.
- Смирнов ОУ – Смирнов П. П. Орловский уезд в конце XVI века по писцовой книге 1594–5 гг. Киев, 1910.
- Смирнов Челобитные – Смирнов П. П. Челобитные дворян и детей боярских всех городов в первой половине XVII века. М., 1915.
- Смолицкая – Смолицкая Г. П. Гидронимия бассейна Оки (Список рек и озер) / Под ред. О. Н. Трубачева. М., 1976.

- Смолицкая 2001 – *Смолицкая Г.П.* Топонимический словарь Центральной России // Русская речь. 2001. № 1. С. 90–99.
- Снежневский – *Снежневский В. И.* Алфавитный указатель к «Действиям Нижегородской губернской ученой архивной комиссии» // ДНАК. 1900. Т. 4. Отд. IV. С. 1–50.
- СНМК – Списки населенных мест по Костромской губернии. Кострома, 1925–1926. Вып. 1–7.
- СНН – Списки начальников, наставников и студентов Киевской духовной Академии с первого по 25-ый курсы (1819–1869). Б.м., б.г.
- СНУ – Сучасний нотаріат України / Автор-упорядник В. В. Болгов. К., 2005. Вип. 1.
- Соболевский 1910 – *Соболевский А. И.* Заметки о собственных именах // Сб. ОРЯС. 1910. Т. LXXXVIII. № 3. С. 228–258.
- Соболевский 1911 – *Соболевский А. И.* Из области словообразования // РФВ. 1911. Т. LXV, вып. 2. С. 332–344.
- СОГ – Словарь орловских говоров : Учеб. пособие по рус. диалектологии / Науч. ред. Т. В. Бахвалова. Орел, 1989–2003. Вып. 1–14.
- Соликамск. – Словарь говоров Соликамского района Пермской области / Сост. О. П. Беляева. Пермь, 1973.
- Солосин – *Солосин И. И.* Краткие сведения о говоре некоторых сел Черныярского уезда Астраханской губернии // РФВ. 1913. Т. LXX. Вып. 3. С. 123–134.
- Сотная ТС – Сотная на Турчасовский стан Каргопольского уезда с книг письма Я. И. Сабурова и И. А. Кутузова / Подг. Ю. С. Васильев // Социально-правовое положение северного крестьянства (Досоветский период). Вологда, 1981. С. 95–136.
- СП – Словник прізвищ : практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини) / Укладачі: Н. Д. Бабич, Н. С. Колесник, К. М. Лук'янюк (гол. ред.) та ін. Чернівці, 2002.
- СПам. – Свіча пам'яті. Кривий Ріг, 2006. Кн. 3.
- СПЗ – Сборник Пермского земства. Пермь, 1873–1892.
- Списки Влад. – Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. СПб., 1863. Т. VI : Владимирская губерния.
- Списки Олонец. – Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. СПб., 1879. Т. XXVII : Олонецкая губерния.
- Списки Пенз. – Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. СПб., 1869. Т. XXX : Пензенская губерния.
- Списки Псков. – Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. СПб., 1885. Т. XXXIV : Псковская губерния.
- Списки Рязан. – Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. СПб., 1862. Т. XXXV : Рязанская губерния.

- Списки СПб. – Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. СПб., 1864. Т. XXXVII : Санктпетербургская губерния.
- Списки Урал. – Списки населенных мест Уральской области. Свердловск, 1928. Т. 5, 8, 12, 15.
- Списки Яросл. – Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. СПб., 1859. Т. L : Ярославская губерния.
- Список СК – Список населенных мест Северо-Кавказского края. Ростов-на-Дону, 1925.
- Список ЮЗ – Список населенных мест юго-западных районов Северного края. Архангельск, 1931.
- Спицын – Спицын А. Земля и люди на Вятке в XVII столетии (Очерк истории землевладения). Вятка, 1886.
- СПМК – Список с писцовой межевой книги города Свияжска и уезда письма и межевания Никиты Васильевича Борисова и Дмитрия Андреевича Кикина (1565–1567 г.). Казань, 1909.
- Споменик – Споменик Српске краљевске Академије. Београд, 1890–1892. Т. I–XVI.
- СПП – Словарь пермских памятников XVI – начала XVIII века / Сост. Е. Н. Полякова. Пермь, 1993–2001. Вып. 1–6.
- Спрогис – Географический словарь древней Жомойтской земли XVI столетия, сост. по 40 актовым книгам Россиенского земского суда / Сост. И. Я. Спрогис. Вильна, 1888.
- Спрогис ПАУ – *Спрогис И. Я.* Подробный алфавитный указатель к I–XIII томам Археографического сборника, изд. при Виленском учебном округе. Вильна, 1905.
- СРБ – Селянський рух на Буковині в 40-роках XIX ст. : 3б. документів / Упоряд. Ф. Шевченко. К., 1949.
- СРГК – Словарь русских говоров Карелии и сопредельных областей / Гл. ред. А. С. Герд. С.-Петербург, 1994–2005. Вып. 1–6.
- СРГКуз. – Словарь русских говоров Кузбасса / Под ред. Н. В. Жураковской, О. А. Любимовой. Новосибирск, 1976.
- СРГП – Словарь русских говоров Прибайкалья. Иркутск, 1986–1989. Вып. 1–4.
- СРГС – Словарь русских говоров Сибири / Под ред. А. И. Федорова. Новосибирск, 1999–2005. Т. 1–4.
- СРГСУ – Словарь русских говоров Среднего Урала / Под ред. А. К. Матвеева. Свердловск, 1962–1988. Т. 1–7.
- СРГСУ Доп. – Словарь русских говоров Среднего Урала : Дополнения / Под ред. А. К. Матвеева. Екатеринбург, 1996.
- СРДГ – Словарь русских донских говоров. Ростов, 1976. Т. 1–3.
- Срезневский – *Срезневский И. И.* Материалы для словаря древнерусского языка. М., 1958. Т. I–III.
- СРИ – Словарь русских иконописцев XI–XVII веков / Ред.-сост. И. А. Кочетков. М., 2003.

- СРКН – Словарь русского камчатского наречия / Отв. ред. К. М. Браславец. Хабаровск, 1977.
- СРНГ – Словарь русских народных говоров / Под ред. Ф. П. Филина и Ф. П. Сороколетова. М. ; Л., С.-Петербург, 1966–2006. Вып. 1–40.
- ССГ – Словарь смоленских говоров / Под ред. А. И. Ивановой. Смоленск, 1974–2000. Вып. 1–9.
- ССН – Сборник статистических и справочных сведений по Нижегородской губернии. Нижний Новгород, 1880.
- СССтв. – Сборник статистических сведений о Тверской губернии. Тверь, 1889–1896. Т. II–XII.
- ССУМ – Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. / Ред. Л. Л. Гумецька, І. М. Керницький. К., 1977. Т. I–II.
- Станковска 1992 – Станковска Љ. Речник на личните имиња кај македонците. Скопје, 1992.
- Станковска 1995 – Станковска Љ. Исчезнати лични имиња во македонската топонимија // Македонски јазик. 1995. Год. XL–XLI (1989–1990). С. 557–567.
- Станковска 2001 – Станковска Љ. Топонимите со суфиксот *-ица* во Македонија. Скопје; Прилеп, 2001.
- Станковска 2003 – Станковска Љ. Имињата на населените места во Кумановско. Прилеп, 2003.
- Шашевский – Шашевский Е. Д. Опыт изучения писцовых книг Московского государства XVI в. Киев, 1907. Вып. 1 : Московский уезд (приложение).
- Стојановић – Стојановић Љ. Стари српски записи и натписи. Београд, 1902. Кн. I.
- Стойчев – Стойчев Т. Родопски речник // Българска диалектология: Прочувания и материали. София, 1965. Т. II. С. 119–315.
- Столбцы – Столбцы // Труды Ярославской губернской ученой архивной комиссии. Ярославль, б.г. Т. VII. Вып. 3. С. 57–72.
- Сторожев – Сторожев В. Н. Материалы для истории делопроизводства Поместного приказа по Вологодскому уезду в XVIII веке. СПб., 1906–1918. Вып. I–II.
- Сторожев Десятни – Сторожев В. Н. Десятни и Тысячная книга XVI века // Описание документов и бумаг, хранящихся в Московском архиве Министерства юстиции. М., 1891. Кн. VIII. Отд. III. С. 1–459.
- Сторожев Тверь – Сторожев В. Н. Дозорная книга города Твери 1616 года. Тверь, 1890.
- Страхов – Страхов А. В. Из области обрядовой терминологии : цслав. *трызна*, (в)дымъ, etc. // Palaeoslavica. 2000. Т. X. № 2. С. 166–196.
- СУ – Соборное уложение 1649 г. : Текст. Комментарии / Подг. текста А. И. Ивиной. Л., 1987.
- Суздаль – Суздаль : Список с писцовой книги гор. Суздаля, с 7136 по 7138 г. // Труды Владимирской ученой архивной комиссии. Владимир, 1904. Кн. VI. С. 1–87.
- СХУ – Словник художників України / Відп. ред. М. П. Бажан. К., 1973.

- Сцяцко – Сцяцко П. У. Дыялектны слоўнік : 3 гаворак Зэльвеншчыны / Навук. рэд. М. В. Бірыла. Мінск, 1970.
- Сцяцко 2005 – Сцяцко П. У. Слоўнік народнай мовы Зэльвеншчыны. Гродна, 2005.
- СЭ – Севастопольская эпопея 1941–1944 гг. в официальных документах (Сводки, приказы, распоряжения, донесения, публикации). Севастополь, 2004.
- Танков – Танков А. А. Историческая летопись курского дворянства. М., 1913. Т. 1 (приложение).
- ТВР – Телефони Вишгородського району : Довідник. Б.м., 1998.
- ТДБ – Телефонний довідник абонентів автоматичної телефонної мережі Борщівського району Тернопільської області. Тернопіль, 1998.
- ТДВ – Телефонний довідник Володимирецького району. Рівне, 1997.
- ТДВВ – Телефонний довідник [...] : Житомирська область, Володарськ-Волинський та район. Житомир, 2003.
- ТД Дрогобич – Довідник Дрогобицької міської та сільської телефонної мережі. Дрогобич, 1995.
- ТДЖ – Телефонний довідник абонентів автоматичної телефонної мережі Жидачівського району Львівської області. Львів, 1998.
- ТДЗ – Телефонний довідник абонентів автоматичної телефонної мережі Золочівського району Львівської області. Львів, 1998.
- ТДЗг. – Телефонний довідник підприємств, організацій, установ та абонентів квартирних телефонів Згурівського району Київської області. К., 2005.
- ТДИМ – Турски документи за историята на македонскиот народ. Скопје, 1976. Т. III.
- ТДІ – Телефонний довідник Ічнянського району. Ічня, 2001.
- ТДКШ – Телефонний довідник : Корсунь-Шевченківський район. Корсунь-Шевченківський, 2001.
- ТДП – Телефонний довідник абонентів автоматичної станції телефонної мережі м. Первомайська та Первомайського району. Тернопіль, 1999.
- ТДС – Телефонний довідник абонентів автоматичної станції телефонної мережі м. Старокостянтинова та Старокостянтинівського району. Старокостянтинів, 2003.
- ТД Тур. – Телефонний довідник Турківського району. Турка, 2006.
- ТДУ – Телефонний довідник. Квартирні телефони Ужгородської АТС / Упоряд. В. М. Коштура, В. Ю. Коштура. Ужгород, 1998.
- ТДХ – Телефонний довідник абонентів міста Хуст та Хустівського району. Хуст, 1999.
- ТДЧ – Телефонний довідник абонентів Чернігівського району. Чернігів, 2001.
- ТД Черкаси – Черкаси. Телефонний довідник. Черкаси, 1994.
- ТЕ – Телефони Евпатории. Справочник городской телефонной сети. Симферополь, 2003.
- Теофіпольщина – Історія Теофіпольщини : Історичний нарис та збірник до-

- кументів Центрального державного історичного архіву України, м. Київ. Хмельницький, 2003. Т. I : Давні акти.
- Тернопіль – Тернопіль 2000 : Щорічний телефонний довідник. Тернопіль, 2000.
- Тимченко – *Тимченко Є.* Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. К., 2003. Кн. 1–2.
- Титов Син. – *Титов А. А.* Синодики XVII и XVIII веков Ростовского Успенского собора. Ростов, 1903.
- Титов Синодики – *Титов А. А.* Синодики XVII века Переяславского Никитского монастыря. М., 1909.
- Титов Рукописи₄ – *Титов А. А.* Рукописи славянские и русские, принадлежащие И. А. Вахрамееву. Сергиев Посад, 1897. Вып. 4.
- Титов 1885 – *Титов А. А.* Ростовский уезд Ярославской губернии. Историко-археологическое и статистическое описание с рисунками и картами уезда. М., 1895.
- Тиханов – *Тиханов П. Н.* Брянский говор. Заметки из области русской этнологии // Сб. ОРЯС. 1904. Т. LXXVI. С. 1–263.
- ТК – Таможенные книги Московского государства XVII в. / Под ред. А. И. Яковлева. М., 1950–1951. Т. I–III.
- Ткаченко – *Ткаченко П.* Кубанский говор. М., 1998.
- ТК Вологда – Таможенная книга города Вологды. 1634–1635 гг. / Сост. и автор введения Е. Б. Французова. М., 1983. Ч. 1–3.
- ТКСГ – Таможенные книги сибирских городов XVII века / Авторы-сост. : О. Н. Вилков, Д. Я. Резун (гл. ред.), И. Р. Соколовский. Новосибирск, 2000–2001. Вып. 3, 4.
- ТК 1550 г. – Тысячная книга 1550 г. и Дворовая тетрадь 50-х годов XVI в. / Подг. к печати А. А. Зимин. М. ; Л., 1950.
- ТМ – Телефони [...] Малинського району. Житомир, 1998.
- ТО – Тульская область : Административно-территориальное деление на 1 декабря 1956 года. Тула, 1956.
- Тобольск – Тобольск: Материалы для истории города XVII и XVIII столетий. М., 1885.
- Токмаков – *Токмаков И. Ф.* Город Богучар Воронежской губернии и его уезд. Историко-статистическое и экономическое описание. М., 1900.
- Токмаков 1884 – *Токмаков И. Ф.* Историко-статистическое описание города Киржача [...]. М., 1884.
- Толкачев 1978 – *Толкачев А. И.* К истории словообразовательных форм со значением субъективной оценки (квалитативов) личных собственных имен греческого происхождения в древнерусском языке XI–XV вв. III // Этимология. 1976 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1978. С. 112–135.
- Толстой – Сербско-русский словарь / Сост. И. И. Толстой. М., 1957.
- Том. О – Томская область. Административно-территориальное деление по состоянию на 1 апреля 1974 года. Томск, 1974.
- Томск – Томск в XVII в. : Материалы для истории города со вступительной и заключительной статьей П. М. Головачева и картой окрестностей Томска конца XVII в. Б.м. и г.

- Тонин – Тонин А. Б. Ступино. Историческое прошлое «землицы» Ступинской в названиях : Топонимический словарь селений. М., 1991.
- Топоров – Топоров В. Н. Праславянская культура в зеркале собственных имен (элемент **mir-*) // XI Международный съезд славистов : История, культура, этнография и фольклор славянских народов. Доклады российской делегации. М., 1993. С. 3–119.
- Топоров К–Л – Топоров В. Н. Прусский язык. Словарь : К–Л. М., 1984.
- Торгівля – Торгівля на Україні. XV – середина XVII ст. : Волинь і Наддніпрянина / Упоряд. В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. Відп. ред. М. Ф. Котляр. К., 1990.
- Торопец – Торопец : Материалы для истории города XVII и XVIII столетий. М., 1883.
- Тороп. книга – Торопецкая книга 1540 года / Подг. к печати М. Н. Тихомиров и Б. Н. Флоря // АЕ за 1963 год. М., 1964. С. 277–358.
- ТП – Телефони [...] Попільнянського району. Житомир, 1998.
- ТПК 1912 – Тверские писцовые книги XVI века // Тверская старина / Изд. С. И. Покровский. Тверь, 1912. № 3. С. 73–78; № 4. С. 57–62.
- Трейтер Опись – Трейтер П. А. Опись столбцов и других документов XVII и XVIII вв., поступивших в архив Калужской губернской ученой архивной комиссии из губернского статистического комитета. Ч. I–III // Известия Калужской губернской ученой архивной комиссии. Калуга, 1899. Вып. 1. С. 20–66.
- Троицкий – Троицкий Н. И. Село Татево. Летописный очерк. Тула, 1910.
- Трубачев 1972 – Трубачев О. Н. Об одной редкой словообразовательной модели // Русское и славянское языкознание : 70-летию Р. И. Аванесова. М., 1972. С. 257–261.
- Трубачев 1972а – Трубачев О. Н. Заметки по этимологии и сравнительной грамматике // Этимология. 1970 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1972. С. 3–21.
- Трубачев 1973 – Трубачев О. Н. Заметки по этимологии некоторых нарицательных и собственных имен // Этимология. 1971 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1973. С. 80–87.
- Трубачев 1976 – Трубачев О. Н. Из праславянского словаря: именные сложения с приставкой **a-* // Проблемы истории и диалектологии славянских языков : Сб. статей к 70-летию В. И. Борковского. М., 1976. С. 267–273.
- Трубачев 1978 – Трубачев О. Н. [Рец.:] W. Boryś. Prefiksacja imienna w językach słowiańskich. Wrocław, 1975 // Этимология. 1976 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1978. С. 167–169.
- Трубачев 1988 – Трубачев О. Н. Праславянская ономастика в Этимологическом словаре славянских языков. Вып. 1–13 // Этимология. 1985 / Отв. ред. О. Н. Трубачев. М., 1988. С. 3–10.
- Трубачев 1993 – Трубачев О. Н. К истокам Руси (наблюдения лингвиста). М., 1993.
- Трубе – Трубе Л. Л. Как возникли географические названия Горьковской области. Горький, 1962.

- ТС – Тураўскі слоўнік / Рэд. А. А. Крывіцкі. Мінск, 1982–1987. Т. 1–5.
- ТСГ – Трагедія століття : Голодомор 1932–1933 років на Миколаївщині. Миколаїв, 2003.
- ТСД – Трагедия советской деревни. Коллективизация и раскулачивание. 1927–1939 : Документы и материалы : В 5 т. / Отв. ред. В. Данилов. М., 1999–2002. Т. 1–4.
- ТСЕ – Телефонный справочник «Енакиев-97» / Сост. Е. А. Жеков. Енакиев, 1997.
- ТСК – Телефонный справочник Краснодонского района. Луганск, 1995.
- ТСКД – Телефонный справочник : Красноармейск. Димитров. Родинское. Красноармейск, 2004.
- ТСКр. – Телефонный справочник предприятий, учреждений, организаций и частных лиц г. Кременной и Кременского района. Кременная, 1995.
- ТС Мозырь – Телефонный справочник Мозырского районного узла связи / Сост. Н. Б. Винокур, С. А. Шутова. Минск, 1984.
- ТСР – Топонимический словарь Рязанской области / Авторы-сост. : А. В. Бабурин, Л. А. Кононенко, А. А. Никольский (ред.), И. Н. Хрусталева. Рязань, 2001. Вып. 1 : А–М.
- Тупиков – Тупиков Н. М. Словарь древнерусских личных собственных имен // Записки Отделения рус. и славян. археологии имп. Русского археологического об-ва. СПб., 1903. Т. 6. С. 86–914.
- Тюмень – Тюмень в XVII столетии : Собрание материалов для истории города [...] / Изд. А. И. Чукмалдина. М., 1903.
- ТЯАК – Труды Ярославской губернской ученой архивной комиссии. Ярославль, 1909. Кн. V. Вып. 2.
- УА – Угличские акты XVII в. / Изд. М. А. Липинский // Временник Демидовского юридического лица. 1889–1890. Кн. 48–52.
- УАр. – Український архів. К., 1931. Т. 4 (= Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку).
- УВБ – У вічному боргу : Книга пам'яті України – місто-герой Київ. К., 2005.
- Углич – Углич : Материалы для истории города XVII и XVIII столетий. М., 1887.
- УЛМ – Указатель личных имен к «Наказам малороссийским депутатам 1767 года» // Киевская старина. 1889. Т. XXVI, август (приложение). С. I–XX.
- Універсали Мазепи – Універсали Івана Мазепи. 1687–1709 / Упоряд. І. Бутич. К. ; Львів, 2002.
- Універсали УГ – Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687) / Упоряд. : І. Бутич, В. Риневич, І. Тесленко. К. ; Львів, 2004.
- УП – Уржумский посад и уезд в 1646 г. по Переписной книге Я. М. Толочанова и А. Фаворова // Труды Вятской ученой архивной комиссии. Вятка, 1906. Вып. III–IV. С. 34–38.
- УПЛ – Указатель к Пермской летописи В. Н. Шишонко / Сост. А. Н. Ко-

- лотилов. Предисл. Н. А. Рожкова // Труды Пермской губернской ученой архивной комиссии. Пермь, 1904. Т. VIII. С. 1–150.
- УПСРЛ – Указатель к первым осьми томам Полного собрания русских летописей. СПб., 1898. Отд. I : Указатель именной.
- Успенский – Успенский В. Историческая записка о селе Оковцах и о явленных Оковецких иконах Пресвятой Богородицы Одигитрии и Живоворящего Креста. М., 1873.
- Успенский ОО – Успенский Н. П. Охранная опись рукописям Кирилло-Белозерского монастыря // Вестник археологии и истории, изд. Археологическим институтом. СПб., 1899. Вып. 12. С. 119–217.
- Усціновіч 1975 – Усціновіч А. К. Антрапанімія Гродзеншчыны і Брэстчыны (XIV–XVIII стст.). Мінск, 1975.
- Ушаков – Ушаков Ф. А. Псковский Спасо-Мирожский монастырь (Историко-географический очерк) // Труды Псковского археологического общества за 1901–1902 год (Приложение). Псков, 1902. С. 1–25.
- Фаріон – Фаріон І. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником). Львів, 2001.
- Фасмер – Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / Пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева. М., 1986–1988. Т. I–IV.
- Федосюк – Федосюк Ю. А. Русские фамилии : Популярный этимологический словарь. 2-е изд. М., 1980.
- Фелицын – Фелицын Е. Д. Кубанской области Ейский уезд : Списки населенных мест по сведениям 1882 года. Тифлис, б.г.
- Херсонский – Херсонский И. Летопись Макариева Неженского монастыря Костромской епархии. Кострома, 1888–1892. Вып. 1–2.
- ХКК – Хозяйство крепостного крестьянина XVII века : Переписная книга 1672 г. по селу Лыскову с приселками и деревнями / Сост. А. И. Копанев, Д. И. Петрикеев. М. ; Л., 1982. Ч. 1–2.
- ХКФ – Хозяйство крупного феодала-крепостника XVII в. (Хозяйство боярина Б. И. Морозова). М. ; Л., 1933–1936. Ч. I–II.
- Холмогоров Переславль – Холмогоров В. И. Переславль Рязанский в 1690 году // Труды Рязанской ученой архивной комиссии. Рязань, 1895. Т. X. Вып. 2. С. 182–207.
- Холмогоров Симб. – Холмогоров В. И. Материалы для истории Симбирского края до второй половины XVIII века (Описание Синбирской и Карсунской десятин Патриаршей области). Симбирск, 1898.
- Холмогоровы – Холмогоровы В. и Г. Исторические материалы о церквах и селах XVI–XVIII ст. М., 1887. Вып. 5 : Радонежская десятина.
- Холодова – Холодова Е. В. Зодчие Курского края XVII–XVIII веков : Иллюстрированный биографический словарь. Курск, 2003.
- Цейтлин – Цейтлин Р. М. Материалы для определения значений приименной приставки *sq-* в славянских языках // Уч. записки Института славяноведения АН СССР. М., 1957. Т. XVII. С. 208–248.
- Цинкаловський – Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (кра-

- езнавчий словник від найдавніших часів до 1914 р.). Вінніпег, 1984–1986. Т. I–II.
- ЦСП – Царево-Санчурский посад и уезд по Переписной книге М. Б. Кишкина (Клешнина) 1646 г. / Сообщил А. В-нь // Труды Вятской ученой архивной комиссии. Вятка, 1907. Т. V–VI. С. 19–26.
- Чабаненко – Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпряниці. Запоріжжя, 1992. Т. 1–4.
- Чайкина – Чайкина Ю. И. История вологодских фамилий : Опыт регионального словаря фамилий. Вологда, 1989.
- Челищев – Путешествие по Северу России в 1791 году отставного секунд-майора Петра Челищева. СПб., 1886.
- Череп. – Черепанова Е. А. Народная географическая терминология Черниговско-Сумского Полесья. Сумы, 1984.
- Череп. Микротоп. – Черепанова Е. А. Микротопонимия Черниговско-Сумского Полесья. Сумы, 1984.
- Черешеньки – Черешеньки білим цвітуть : Зб. народних пісень із Мараморощини / Зібр. і впоряд. О. Бевка. Бухарест, 2002.
- Черкасова – Черкасова М. С. Землевладение Троице-Сергиева монастыря в XVI–XVII вв. М., 1996.
- Чернігівщина – Чернігівщина : Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. К., 1990.
- Чернопятов Некрополь – Чернопятов В. И. Некрополь Крымского полуострова. М., 1910.
- Чечулин – Чечулин Н. Личные имена в писцовых книгах XVI века, не встречающиеся в православных святцах // Библиограф. 1890. № 7–8. С. 80–84.
- Чечулин Добавление – Чечулин Н. Д. Добавление к списку имен XVI в. // Библиограф. 1891. № 1. С. 11–13.
- Чикачев – Чикачев А. Г. Диалектный словарь Русского Устья / Отв. ред. А. Е. Аникин. Новосибирск, 2005.
- Ѓирић 1997 – Ѓирић Љ. Ономастика Белопаначког краја // Ономатолошки прилози. Београд, 1997. Т. XIII. С. 37–339.
- ЧОИДР – Чтения в имп. Обществе истории и древностей российских.
- ЧП – Чоловічі прізвища громадян Чеської Республіки за даними Міністерства внутрішніх справ ЧР станом на 1.04. 2004 // www.mvcr.cz.
- ЧТ – Чорні тюльпани : Афганський мартиролог України / Автор-упоряд. О. Мусієнко. К., 1999. Вип. 1.
- Чуваш. АССР – Чувашская АССР. Административно-территориальное деление на 1 января 1958 г. Чебоксары, 1959.
- Чумаков – Чумаков В. Фамилии граждан России с буквой ё // Народное образование. М., 2003. № 3. С. 215–219.
- Чучка – Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців : Історико-етимологічний словник. Львів, 2005.
- ЧЧ – Чернігів Чорнобильський / Упор. Є. Г. Сонник. Чернігів, 2007.
- Чыгрын – Чыгрын І. П. Яшчэ раз з нашай лексікі (вёска Чамяры, Слоні́мскі раён) // Жывое народнае слова : Дыялекталагічны зборнік / Рэд. А. П. Міхайлаў, І. Я. Яшкін. Мінск, 1992. С. 123–131.

- Шабановић – *Шабановић Х.* Турски извори за историју Београда. Кв. 1, св. 1 : Катастарски пописи Београда и околине 1476– 1566. Београд, 1964.
- Шапялевич – *Шапялевич В.В.* З лексикі вёскі Каўняцін Пінскага раёна // Жывое народнае слова : Дыялекталагічны зборнік / Рэд. А. П. Міхайлаў, І. І. Яшкін. Мінск, 1992. С. 131–134.
- Шаталава – *Шаталава Л. Ф.* Беларускае дыялектнае слова. Мінск, 1975.
- Швидько – *Швидько Г.* Компут і ревізія Миргородського полку 1723 р. Дніпропетровськ, 2004.
- Шереметьев – *Шереметьев П. С.* Обзор рукописей Псковского археологического музея и архива губернского правления // Древности: Труды Археографической комиссии имп. Московского Археологического общества / Под ред. М. В. Довнар-Запольского. М., 1899. Т. I. Вып. 3. С. 457–467.
- Шерстобоев – *Шерстобоев В. Н.* Илимская пашня. Иркутск, 1949–1957. Т. 1–2.
- Шило НРС – *Шило Г. Ф.* Наддністрянський регіональний словник (Рукопис).
- Широківщина – Широківщина в роки війни. 1941–1945 рр. / Упоряд. Л. А. Бай, В. О. Ганенко. Кривий Ріг, 2005.
- Шклифов – *Шклифов Б.* Речник на костурския говор // Българска диалектология. София, 1977. Кн. VIII. С. 201–328.
- Шляпин – *Шляпин В. П.* Акты Велико-Устюжского Михайло-Архангельского монастыря. Великий Устюг, 1912–1913. Ч. 1–2.
- Шулгач – *Шулгач В. П.* За произхода на българската дума *мудърга* // Проглас: Филологическо списание на Великотърновския университет «Св.св. Кирил и Методий». Велико Търново, 1997. № 1–2. С. 170–173.
- Шульгач 1994 – *Шульгач В. П.* Етимологічні замітки з української антропонімії // Мовознавство. 1994. № 4–5. С. 12–19.
- Шульгач 1995 – *Шульгач В. П.* Українські етимології. 1–6 // Wiener Slavistisches Jahrbuch. Wien, 1995. Bd 41. S. 175–181.
- Шульгач 1996 – *Шульгач В. П.* Псл. **bъlvanъ / *Bъlvanъ* (етимологічний аспект) // Ономастика східних слов'ян : Тези доп. наук. семінару. К., 1996. С. 92–94.
- Шульгач 1997 – *Шульгач В. П.* Українські етимології. 15–20 // Rocznik Slawistyczny. 1997. T. LI. С. 95–103.
- Шульгач 1998 – *Шульгач В. П.* Праслов'янський гідронімний фонд (фрагмент реконструкції). К., 1998.
- Шульгач 1998а – *Шульгач В. П.* Українські етимології. 29–36 // Мовознавство. 1998. № 6. С. 40–46.
- Шульгач 2000 – *Шульгач В. П.* Из русской диалектной лексики. II (*абайда, арда, лябушка, шоболда*) // Филологические исследования. Донецк, 2000. Вып. II. С. 357–366
- Шульгач 2001 – *Шульгач В. П.* Из этимологических разысканий в области русской исторической антропонимии // Folia onomastica Croatica. Zagreb, 2001. T. 10. С. 231–246.

- Шульгач 2001а – Шульгач В. П. Українські етимології. 46–55 // Мовознавство. 2001. № 4. С. 28–33.
- Шульгач 2001б – Шульгач В. П. Еволюція словотвірної моделі на ^o-уни (на матеріалі ойконімії Чернігівщини) // Діахронічне, типологічне і контрастивне дослідження германських, романських і слов'янських мов (семантика й словотвір) : Матеріали міжнарод. конференції 24–25 квітня 2001 р. Донецьк, 2001. С. 237–240.
- Шульгач 2001в – Шульгач В. П. Матеріали до етимологічного словника ойконімів України // Записки з українського мовознавства. Одеса, 2001. Вип. 11. С. 26–30.
- Шульгач 2001г – Шульгач В. П. Ойконімія Волині : Етимологічний словник-довідник. К., 2001.
- Шульгач 2002 – Шульгач В. П. До проблеми праслов'янської відіменної деривації (деякі похідні з префіксом ^oa-) // Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах : 36. наук. праць / Відп. ред. В. Д. Каліущенко. Донецьк, 2002. Вип. 6. С. 179–183.
- Шульгач 2002а – Шульгач В. П. Кашуб. *čurbak* і споріднена слов'янська лексика // *Linguistica slavica* : Ювілейний збірник на пошану Ірини Михайлівни Железняк / Відп. ред. В. П. Шульгач. К., 2002. С. 183–187.
- Шульгач 2003 – Шульгач В. П. [Рец.:] Казлова Р. М. Беларуская і славянская гідранімія. Праславянскі фонд. Гомель, 2000. Т. I // Студії з ономастики та етимології. 2003 / Відп. ред. В. П. Шульгач. К., 2003. С. 158–178.
- Шульгач 2003а – Шульгач В. П. К реконструкции праславянского лексического фонда: производные на ^o-уль (на основе ономастического материала «Новгородских писцовых книг») // Студії з ономастики та етимології. 2003 / Відп. ред. В. П. Шульгач. К., 2003. С. 69–90.
- Шульгач 2004 – Шульгач В. П. Рефлекси прасл. ^oSylg- у слов'янській антропонімії // До джерел : 36. наук. праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. К. ; Львів, 2004. Т. I. С. 294–302.
- Шульгач 2005 – Шульгач В. П. [Рец.:] Казлова Р. М. Беларуская і славянская гідранімія. Праславянскі фонд. Гомель, 2002. Т. II // Студії з ономастики та етимології. 2005 / Відп. ред. В. П. Шульгач. К., 2005. С. 242–250 (Додатки).
- Шумаков – Шумаков С. А. Обзор Грамот Коллегии Экономии / Сост. Л. И. Шохин. М., 2002. Вип. 5.
- Шумаков ГЗГ – Шумаков С. А. Губные и земские грамоты Московского государства. М., 1895.
- Шумаков Заметки – Шумаков С. Заметки по истории Поместного приказа // Труды Рязанской ученой архивной комиссии. Рязань, 1903. Т. XVII. Вип. 2. С. 161–172.
- Шумаков Обзор₁ – Грамоты Коллегии Экономии. Вип. 1 : Обзор Бежецких (1300–1767 гг.) и Алатырских (1607–1761 гг.) актов / С предисл. С. А. Шумакова // ЧОИДР. 1899. Кн. III, отд. I. С. 1–170.
- Шумаков Обзор₃ – Шумаков С. А. Обзор Грамот Коллегии экономии. Вип. 3 : Верея, Волоколамск, Дмитров и Звенигород // ЧОИДР. 1912. Кн. III, отд. I. С. 1–259.

- Шумаков Обзор₄ – Шумаков С. А. Обзор Грамот Коллегии экономии. Вып. 4 : Кострома «с товарищи» и Переславль-Залесский // ЧОИДР. 1917. Кн. II, отд. I. С. 44–336; Кн. III. С. 337–589.
- Шумаков Сотницы₂ – Шумаков С. А. Сотницы, грамоты и записи. Вып. 2 : Костромские сотницы 7068–7076 гг. // ЧОИДР. 1903. Кн. III, отд. I. С. 1–36.
- Шумаков Сотницы₅ – Шумаков С. А. Сотницы, грамоты и записи. Вып. 5 // ЧОИДР. 1909. Кн. IV, отд. I. С. 1–116.
- Шумаков Сотницы₇ – Шумаков С. А. Сотницы, грамоты и записи. Вып. 7 : Костромские сотницы 7068–7076 гг. // ЧОИДР. 1913. Кн. IV, отд. I. С. 1–46.
- Шумилов – Шумилов Е. Н. Тимошка Пермтин из деревни Пермьяки : Географические названия и фамилии Пермского края. Пермь, 1991.
- Щеглов – Щеглов С. А. Старинные документы (столбцы). Саратов, 1911.
- Щепкина – Щепкина Е. Тульский уезд в XVII веке. Его вид и население по писцовым и переписным книгам. М., 1892.
- Элиасов – Элиасов Л. Е. Словарь русских говоров Забайкалья. М., 1980.
- Энгель – Описание дел, хранящихся в архиве Виленского генерал-губернатора / Сост. А. Энгель. Вильна, 1869. Т. 1.
- ЭСБМ – Этымалагічны слоўнік беларускай мовы / Рэд. В. У. Мартынаў. Мінск, 1978–2006. Т. 1–11.
- ЭССЯ – Этимологический словарь славянских языков : Праслав. лекс. фонд / Под ред. О. Н. Трубачева. М., 1974–2007. Вып. 1–33.
- Юркенас – Юркенас Ю. Основы балтийской и славянской антропонимики. Вильнюс, 2003.
- Юрчанка – Юрчанка Г. Дыялектны слоўнік (3 гаворак Мсціслаўшчыны). Мінск, 1966.
- Юрчанка НМ – Юрчанка Г. Ф. Народнае мудраслоўе : Слоўнік / Навук. рэд. А. А. Крывіцкі. Мінск, 2002.
- Юрчанка СНС – Юрчанка Г. Ф. Сучаснае народнае слова : 3 гаворкі Мсціслаўшчыны : Слоўнік / Навук. рэд. А. А. Крывіцкі. Мінск, 1988.
- ЮС – Юбилейный сборник Михайловского Воронежского кадетского корпуса. 1845–1895 / Сост. Ст. Зверев. Воронеж, 1888.
- Яблоков – Яблоков А. Город Свяжск Казанской губернии и его святыни: Историко-археологический очерк. Казань, 1907 (Приложение).
- Яворницький – Яворницький Д. І. Словник української мови. Катеринослав, 1919. Т. I.
- Яким, Зубрицька – Яким М., Зубрицька М. З діалектології Бойківщини : іменникова словозміна, іменникова фразеологія. Дрогобич, 2003.
- Яковенко – Яковенко Н. Матеріали до персонального складу канцелярій Волині, Наддніпрянщини та Східного Поділля (Остання третина XVI – середина XVII століть) // До джерел : 36. наук. праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. Львів, 2004. Т. 1. С. 320–358.
- Яковлев 1943 – Яковлев А. И. Холопство и холопы в Московском государстве XVII в. : По архивным документам Холопьяго и Посольского приказов, Оружейной палаты и Разряда. М. ; Л., 1943. Т. 1.

- Якубов – Якубов К. И. Русские рукописи Стокгольмского государственного архива. II : Приказные книги и тетради // ЧОИДР. 1890. Кн. I, отд. II. С. 1–38; Кн. IV, отд. III. С. 39–78.
- Янин – Янин В. Л. Новгородские акты XII–XV вв. : Хронологический комментарий. М., 1990.
- Янкова – Янкова Т. С. Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны. Мінск, 1982.
- ЯОС – Ярославский областной словарь : Учеб. пособие / Науч. ред. Г. Г. Мельниченко. Ярославль, 1981–1991. [Вып. 1–10].
- Ярмолович – Список населенных мест Минской губернии / Сост. В. С. Ярмолович. Минск, 1909.
- Јаћимовић, Петровић – Јаћимовић М., Петровић Д. Ономастика Качера. Београд, 2003.
- ААО – Atlas altosorbischer Ortsnamentypen. Studien zu toponymischen Arealen des altosorbischen Gebietes im westslawischen Sprachraum / Hrsg. von Ernst Eichler. Leipzig, 2000–2004. H. 1–5.
- Bartoš – Bartoš F. Dialektický slovník moravský. Praha, 1906 (= Archiv pro lexikografii a dialektologii. 6).
- Beneš – Beneš J. O českých příjmeních. Praha, 1962.
- Bezljaj – Bezljaj F. Etimološki slovar slovenskega jezika. Ljubljana, 1976–2005. T. I–IV.
- Bily – Bily I. Die Ortsnamen mit *Ne-* / *Ni-* im ehemaligen altsorbischen Sprachgebiet // Zeitschrift für Slavistik. 1992. 37(1). S. 77–104.
- Blanár, Matejčík – Blanár V., Matejčík J. Živé osobné mená na strednom Slovensku. Bratislava, 1978. D. I. Č. 1.
- BLS – Biografický Lexikón Slovenska. Martin, 2000. T. I : A–B; 2004. T. II : C–F.
- Borek 1986–1987 – Borek H. Śląskie nazwy miejscowe z negacją w podstawie typu *Niedobczyce, Nierodzim* // Studia Polonistyczne. 1986–1987. Rocz. XIV–XV. S. 55–63.
- Boryś – Boryś W. Prefiksacja imienna w językach słowiańskich. Wrocław, 1975.
- Boryś; Popowska-Taborska – Boryś W., Popowska-Taborska H. Słownik etymologiczny Kaszubszczyzny. Warszawa, 2002. T. IV: P–S.
- Bubak – Bubak J. Nazwiska ludności dawnego starostwa Nowotarskiego. Wrocław etc., 1970–1971. Cz. I–II.
- Bubak Słownik – Bubak J. Słownik nazw osobowych i elementów identyfikacyjnych Sądecczyzny XV–XVII w. Imiona, nazwiska, przezwiska. Kraków, 1992. Cz. I–II.
- Constantinescu – Constantinescu N. A. Dicționar onomastic Romînesc. București, 1963.
- Davidék – Davidék V. O nazvech a jménech Těšinska. Opava, 1949.
- Dickenmann – Dickenmann E. Eigennamen mit erstem Element *Bez-* // Beiträge zur Nanenforschung. 1972. Bd 7. H. 2. S. 122–130.
- Foster – Foster E. O staropolańskich nazwach osobowych przekazanych tylko w nazwach miejscowych // Antroponimia słowiańska: Materiały z IX Ogól-

- nopolskie konferencji onomastycznej / Pod red. E. Wolnicz-Pawłowskiej i J. Dumy. Warszawa, 1996. S. 137–150.
- Furlan – *Furlan M.* Odzadnji slovar zemljepisnih imen po atlasu Slovenije. Ljubljana, 1993.
- Gebauer – *Gebauer J.* Slovník staročeský. Praha, 1903–1916. D. I–II.
- Gregor – *Gregor A.* Slovník nářečí slavkovsko-bučovického. Brno, 1959.
- Holutiak – *Holutiak-Hallick S.P.* Dictionary of Ukrainian Surnames in the United States. Georgia, 1994.
- HOS – Historisches Ortsnamenbuch von Sachsen / Hrsg. von Ernst Eichler und Hans Walther. Berlin, 2001. Bd I–III.
- Hostnik – Slovensko-ruski slovar / Sest. M. Hostnik. Gorica, 1901.
- Hruška – *Hruška J. Fr.* Dialektický slovník chodský. Praha, 1907 (= Archiv pro lexikografii a dialektologii. 7).
- Jeżowa – *Jeżowa M.* Dawne słowiańskie dialekty Meklemburgii w świetle nazw miejscowych i osobowych. Wrocław etc., 1961. Cz. I : Fonetyka.
- Jeżowa Rugia – *Jeżowa M.* Słowiańskie nazwy miejscowe wyspy Rugii // Onomastica. 1959. Roczn. V, z. 1. S. 13–61.
- Jungmann – *Jungmann J.* Slovník česko-německý. Praha, 1835–1839. D. I–V.
- Im. m. – Imenik mesta. Pregled svih mesta i opština, narodnih odbora srezova i pošta u Jugoslaviji. Beograd, 1956.
- Karłowicz – *Karłowicz J.* Słownik gwar polskich. Kraków, 1900–1911. T. 1–6.
- Keber – *Keber J.* Leksikon imen : izvor imen na Slovenskem. 3 izd. Celje, 2001.
- Körner – *Körner S.* Die patronymischen Ortsnamen im Altsorbischen. Berlin, 1972.
- Kos – *Kos Fr.* Ob osebnih imenih pri starih Slovencih // Letopis Matice Slovenske. Ljubljana, 1886. S. 107–151.
- Kos SOI – *Kos M.* Slovenska osebna imena v «Liber confraternitatum Secco-viensis» // Časopis za zgodovino in narodopisje. Maribor, 1913. X. S. 8–25.
- Kott – Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický / Sest. Fr.Št. Kott. V Praze, 1878–1884. D. I–IV.
- Kott TP – Třetí příspěvek k česko-německému slovníku zvláště grammaticko-fraseologickému / Sest. Fr.Št. Kott. Praha, 1906.
- Kronsteiner – *Kronsteiner O.* Die alpen-slavischen Personennamen. Wien, 1981.
- Leksik – Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske. Zagreb, 1976.
- Leksikón – Leksikón slovenských žien. Martin, 2003.
- Leyding – *Leyding G.* Słownik nazw miejscowych okręgu Mazurskiego. Cz. II : Nazwy fizjograficzne (zlokalizowane). Poznań, 1959.
- Lipowski – *Lipowski J.* Nazwiska z Jabłonkowa i okolic u schyłku XVII wieku. Wrocław, 2002.
- LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius, 1941–1986. T. I–XIV.
- LM № 4 – Lietuvos Metrika. Kn. № 4 (1479–1491). Užrašymų knyga 4. Vilnius, 2004.
- LM № 9 – Lietuvos Metrika. Kn. № 9 (1511–1518). Užrašymų knyga 9. Vilnius, 2002.
- LOM – Lexikón osobností mesta Martin / Spracovali: A. Maťovčík, P. Parenička, Z. Ďuriška. Martin, 2006.

- LPŽ – Lietuvių pavardžių žodynas. Vilnius, 1985–1989. T. I–II.
- Lyberis – *Lyberis A.* Lietuvių-rusų kalbų žodynas. Vilnius, 1962.
- Majtán – *Majtán M.* Chronológia slovanských zložených osobných mien v Slovenčine // 12. Slovenská onomastická konferencia a 6. seminár «Onomastica a škola». Prešov 25.–26. októbra 1995. Zborník referátov. Prešov, 1996. S. 173–180.
- Majtán 1972 – *Majtán M.* Názvy obcí na Slovensku za ostatných dvesto rokov. Bratislava, 1972.
- Makarski – *Makarski W.* Skowronek. Rozważania etymologiczne // Poznańskie spotkania językoznawcze. 2006. T. XV. S. 73–91.
- Malec 1971 – *Malec M.* Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych. Warszawa etc., 1971.
- Malec 1977 – *Malec M.* Staropolskie bezsufiksalne nazwy osobowe z prepozycjami i negacją, cz. I // Onomastica. 1977. Roczn. XXII. S. 51–79.
- Malingoudis – *Malingoudis Ph.* Zur slavischen Mikrohydronymie der S. W. Peloponnes // Geografia nazewnica : Materiały z VII konferencji Komisji Onomastyki Słowiańskiej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów i II posiedzenia Komisji Onomastycznej Komitetu Językoznawstwa PAN. Mogilany, 23–25. IX. 1980 r. / Pod red. K. Rymuta. Wrocław etc., 1983. S. 71–82.
- Mańczak – *Mańczak W.* O polskich nazwach miejscowych typu *Stradom, Radzymin* // Onomastica. 1958. Roczn. IV, z. 1. S. 29–41.
- Memorial – www.MEMORIAL.ru
- Milewski – *Milewski T.* Indoeuropejski imiona osobowe / Przedm. W. Taszyckiego. Wrocław, 1969.
- Moldanová – *Moldanová D.* Naše příjmení. Praha, 1983.
- Moldanová 2004 – *Moldanová D.M.* Naše příjmení. Praha, 2004.
- Monumenta – Monumenta serbica spectantia historium Serbiae, Bosnae, Ragusii / Ed. Fr. Miklosich. Viennae, 1858.
- Muka – *Muka E.* Słownik dolnoserbskeje rěcy a jeje narěcow. M. ; Praha, 1921–1928. T. I–III.
- Muka SMM – *Muka E.* Serbske městnostne mjena a jich woznam // Slavia Occidentalis. 1926. T. V. S. 1–66.
- Müller – *Müller K.* Altpolabische Vollnamen in Orstnamen Brandenburg // Namenkundliche Informationen. Leipzig, 2000. № 77–78. S. 103–121.
- Palacký – *Palacký F.* Popis staročeských osobních a křestných jmen // Časopis Českého Museum. Praha, 1832. T. VI. S. 60–69.
- Рamięć – Рamięć. Память / Сост.: Я. Пшимановский, Х. Прокопчук, Р. Мурани. Пер. с пол. под ред. К. Козакевич. Варшава, 1987. Ч. 1–2.
- PI – Prosvjetin imenoslov / Priredio M. Bosanac. Ljubljana, 1984.
- Pleskalová – *Pleskalová J.* Tvoření nejstarších českých osobních jmen. Brno, 1998.
- Popowska-Taborska, Boryś – *Popowska-Taborska H., Boryś W.* Leksyka kaszubska na tle słowiańskim. Warszawa, 1996.
- Profous – *Profous A., Svoboda J.* Místní jmená v Čechách : Jejich vznik,

- původní význam a změny. Praha, 1947–1957. D. I–IV; 1960. D. V. Napsali J. Svoboda, V. Šmilauer a další.
- Ripka – *Ripka I.* Vecný slovník dolnotrenčianskych nářečí. Bratislava, 1986.
- Rječnik – Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb, 1880–1976. T. I–XXIII.
- Roman – *Roman J.* Kokavské nářečie. Martin, 1976.
- Rospond – *Rospond S.* Śląskie studia toponomastyczne. II : Possessiva // Rozprawy Komisji Językowej WTN. 1961. T. III. S. 5–101.
- Rymut – *Rymut K.* Nazwiska polaków : Słownik historyczno-etymologiczny. Kraków, 1999–2001. T. I–II.
- Rymut 1993 – *Rymut K.* Zasób leksemów w prasłowiańskich imionach złożonych // *Onomastica*. 1993. Roc. XXXVIII. S. 5–21.
- Schlimpert 1978 – *Schlimpert G.* Slawische Personennamen in mittelalterlichen Quellen zur deutschen Geschichte. Berlin, 1978.
- Sedláček – *Sedláček A.* Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy. V Praze, 1920.
- SG – Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa, 1880–1902. T. I–XV.
- SGP – Słownik gwar polskich. Kraków, 1979–2003. T. I–VI.
- SJP – Słownik języka polskiego / Pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego, W. Niedźwiedzkiego. Warszawa etc., 1904. T. I.
- Skalová – Topografická mapa území Obodriců a Veletů-Luticů ve světle místních jmen / Vypracovala Hana Skalová. Praha, 1965 (= Vznik a počátky Slovanů. V).
- SL – Slovenci v Lašken : cenni storici sulla comunità slovena nel Monfalconese / Uredil Vlado Klemše. Trst, 2005.
- Sł. pol. – Słownik polszczyzny XVI wieku. Wrocław etc., 1967. T. II.
- Sł. stpol. – Słownik staropolski. Warszawa, 1953–1980. T. I–VIII.
- SN – Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych / Wydał K. Rymut. Kraków, 1992–1994. T. I–X.
- SP – Słownik prasłowiański / Pod red. F. Sławskiego. Wrocław etc., 1974–2001. T. I–VIII.
- Spal – *Spal J.* Bemerkungen zu den tschechischen Ortsnamen mit Negation // *Zeitschrift für Slavistik*. 1992. 37(1). S. 72–77.
- SPJČ – Slovník pomístních jmen v Čechách / Pod ved. J. Matušové. Praha, 2005–2007. T. I–III.
- SSJ – Slovník slovenského jazyka / Ved. red. Št. Peciar. Bratislava, 1959. D. I.
- SSNO – Słownik staropolskich nazw osobowych / Pod red. W. Taszyckiego. Wrocław etc., 1965–1985. T. I–VII.
- SSS – Słownik starożytności słowiańskich / Pod red. W. Kowalenki, G. Labudy, T. Lehra-Spławińskiego. Wrocław etc., 1965–1985. T. I–VII.
- Steffen – *Steffen W.* Słownik Warmiński. Wrocław etc., 1984.
- Svěrák – *Svěrák Fr.* Karlovické nářečí. Praha, 1957.
- Svoboda – *Svoboda J.* Staročeská osobní jména a naše příjmení. Praha, 1964.
- Svoboda 1947 – *Svoboda J.* Slovanská osobní jména ve světle národopisu // *Slavia*. 1947. Roč. XVIII. Seš. 1–2. S. 101–110.

- Sychta – *Sychta B.* Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej. Wrocław etc., 1967–1976. T. 1–7.
- SZ – Spis ziemian Rzeczypospolitej Polskiej w roku 1930. Województwo Poznańskie / Oprac. T. Epstein, Sł. Górzyński. Б.м., б.р.
- Šrámek – *Šrámek R.* Moravskoslezská místní jména s *Ne-* // Onomastické práce. Sborník rozprav k sedmdesátým narozeninám univ. prof. dr. Vladimíra Šmilauera. Praha, 1966. S. 79–87.
- Taszycki – *Taszycki W.* Rozprawy i studia polonistyczne. I: Onomastyka. Wrocław ; Kraków, 1958.
- Trautmann – *Trautmann R.* Die Elb- und Ostseeslavischen Ortsnamen. Berlin, 1948. T. I.
- Trautmann AP – *Trautmann R.* Die altpreußischen Personennamen. 2., unveränderte Auflage. Göttingen, 1974.
- TZ Bratislava – Bratislava. Telefónny zoznam. 2002–2003. Bratislava, 2002.
- TZ Nitra – Nitra. Telefónny zoznam. 1988–1989. Bratislava, [1988].
- TZ Trnava – Trnava. Telefónny zoznam. 2004–2005. Trnava, 2004.
- Vasmer – Wörterbuch der russischen Gewässernamen / Begr. von M. Vasmer. Berlin ; Wiesbaden, 1961–1969. Bd I–V.
- Vasmer Die Slaven – *Vasmer M.* Die Slaven in Griechenland / Vorwort von Hans Ditten. Leipzig, 1970.
- Vasmer RGN – Russisches geographisches Namenbuch / Begr. von M. Vasmer. Wiesbaden, 1962–1980. Bd I–X.
- Vincenz – *Vincenz A., de.* Traité d'anthroponymie houtzoule. München, 1970.
- Wenzel – *Wenzel W.* Studien zu sorbischen Personennamen. Bautzen, 1991–1992. Тl. II/1, 2.
- Wilkoń – *Wilkoń A.* Nazwy miejscowe typu *Tuczepy, Tumidaj* w języku polskim // Onomastica. 1965. Roc. X. S. 151–158.
- Witkowski – *Witkowski T.* Die Ortsnamen des Kreises Greifswald. Weimar, 1978.
- Zbërka – Zbërka swójbných mjén / Wot Radyserba // Časopis Maćicy Serbskeje. 1892. Lët. XLV. S. 41–47.
- ZSSP – Začasni slovar slovenskih priimkov / Odg. red. F. Bezlaj. Ljubljana, - 1974.

СКОРОЧЕННЯ

Список скорочень назв мов, наріч і діалектів

блр. – білоруська	слвц. – словацька
болг. – болгарська	слов'ян. – слов'янська
в.-луж. – верхньолужицька	ст.-блр. – старобілоруська
грецьк. – грецька	ст.-луж. – старолужицька
д.-кашуб. – давньокашубська	ст.-пол. – старопольська
д.-руськ. – давньоруська	ст.-рос. – староросійська
і.-є. – індоєвропейська	ст.-серб. – старосербська
кашуб. – кашубська	ст.-слвц. – старословацька
лит. – литовська	ст.-укр. – староукраїнська
лтськ. – латиська	ст.-чеськ. – старочеська
луж. – лужицька	схв. – сербохорватська
макед. – македонська	східнослов'ян. – східнослов'янська
н.-луж. – нижньолужицька	татарськ. – татарська
пол. – польська	тюрк. – тюркський
полаб. – полабська	укр. – українська
псл. – праслов'янська	хорв. – хорватська
рос. – російська	чеськ. – чеська
серб. – сербська	
слвн. – словенська	

Список умовних скорочень

арк. – аркуш	ін. – інший, інші
губ. – губернія	м. – місто
див. – дивись	мн. – множина
діал. – діалектний	обл. – область
ж. – жіночий рід	од. зб. – одиниця зберігання
зв. – зворот	оп. – опис

пов. – повіт
 пор. – порівняй
 поч. – початок
 пр. – притока
 р. – рік
 р-н – район
 Род. відм. – родовий відмінок
 рр. – роки

с. – село
 сер. – середній
 смт – селище міського типу
 ст. – століття
 суф. – суфікс
 т. с. – те саме
 ф. – фонд
 ч. – чоловічий рід

Скорочення назв областей України

Він. – Вінницька
 Вол. – Волинська
 Дн. – Дніпропетровська
 Дон. – Донецька
 Жит. – Житомирська
 Зак. – Закарпатська
 Зап. – Запорізька
 ІФ – Івано-Франківська
 Київ. – Київська
 Киров. – Кіровоградська
 Луг. – Луганська
 Льв. – Львівська

Ник. – Миколаївська
 Од. – Одеська
 Полт. – Полтавська
 Рв. – Ровенська
 Сум. – Сумська
 Терн. – Тернопільська
 Харк. – Харківська
 Херс. – Херсонська
 Хм. – Хмельницька
 Черк. – Черкаська
 Черниг. – Чернігівська
 Чернів. – Чернівецька

ИНДЕКС ПРААНТРОПОНІМІВ

- *Abьlda 8, 148
*Abьldь 8
*Abьlša 8, 148
*Abьлть 148
*Abьrbajь 9
*Abьrda 150
*Abьрть 9, 150
*Abьrza 9
*Aцегь 9
*Aцьlda 9
*Aцьгь 9
*Aduxa 9
*Adьlbь 9
*Adьlgь 9
*Adьlša 9
*Agьlbь 9
*Agьlda 9
*Agьldajь 10
*Agьldějь 10
*Agьldь 9
*Agьlša 10
*Agьлть 10
*Agьra 10
*Agьrba 10
*Agьrbašь 10
*Agьrda 10
*Agьrdь 10
*Agьrma 11
*Agьrмь 11
*Agьrša 11
*Agьrшь 11
*Agьрть 11
*Agьгь 10
- *Akora 12
*Akoгь 12
*Akoгь 12
*Акьlda 11
*Акьл'а 11
*Акьліць 12
*Акьлма 12
*Акьlsa 12
*Акьlša 12
*Акьлть 12
*Акьль 11
*Акьль 11
*Акьlza 12
*Акьlzanь 12
*Акьlžакь 12
*Акьra 12
*Акьrakь 13
*Акьrbunь 13
*Акьrča 13
*Акьrць 13
*Акьrda 13
*Акьrdajь 13
*Акьrdь 13
*Акьrмь 13
*Акьрть 13
*Акьгь 12
*Акьгь 12
*Акьrza 13
*Акьrzanь 13
*Amьlda 13, 148
*Amьлть 13
*Amьrda 150
*Amьrdь 13
- *Asarь 13
*Asarь 13
*Askьldь 13
*Askьlgь 14
*Askьлть 14
*Askьra 14
*Askьгь 14
*Asmьldь 14
*Asurа 14
*Asurь 14
*Asьrda 14
*Asьrgajь 14
*Ašceга 15
*Ašceгь 15
*Ašцьldь 15
*Ašцьlta 15
*Ašцьra 15
*Ašцьгь 15
*Atola 15
*Atoгpa 15
*Atьlda 15
*Atьlta 15
*Atьлть 15
*Atьrga 15
*Atьрть 15
*Avida 15
*Avidь 15
*Aviziць 16
*Avižьсь 16
*Avoldь 16
*Avьlbajь 16
*Avьlda 149
*Avьlgunь 16

- *Ауькь 16
 *Ауьльь 16
 *Ауьлть 16
 *Ауьгсь 16
 *Ауьрга 16
 *Ауьгра 149
 *Ауьгша 16
 *Ауьгда 16,149
 *Ауьгдь 16
 *Ауьрга 16
 *Ауьгша 17
 *Ауьгзь 17

 *Вабита 152
 *Вабить 152
 *Вабьйда 19
 *Вабьйша 19
 *Вабьгда 19
 *Вабьгдь 19
 *Вабьгса 19
 *Вабьгсь 19
 *Вабунь 186
 *Вацьйда 19
 *Вацьйга 19
 *Вацьгдо 19
 *Вацьйда 19
 *Вагрімь 203
 *Вагромь 230
 *Вагьйда 19
 *Вагьйдагь 20
 *Вагьльдь 19
 *Вагьйма 20
 *Вахтумь(жь) 20
 *Вахомь 230
 *Важима 203
 *Важимь 203
 *Вакьйда 20
 *Вакьльдь 20
 *Вакьймапъ 20
 *Вакьйса 20
 *Вакьйшань 20
 *Вакьйукъ 20
 *Вакьльзь 20
 *Вакьгль 20
 *Вакьгша 20
 *Вакьгть 20

 *Валимь 203
 *Валита 152
 *Варимь 203
 *Васара 20
 *Васарасъ 21
 *Васаримь 21
 *Васаръ 20
 *Васаруга 21
 *Васаръ 20
 *Васимь 203
 *Васкьгда 21
 *Васкьгма 21
 *Васора 21
 *Васоргъ 21
 *Васота 163
 *Васура 21
 *Васургъ 21
 *Вастунь 186
 *Васьлбасъ 21
 *Васьльдь 21
 *Васьйга 22
 *Васьйгъ 22
 *Васьлта 22
 *Васьрба 22
 *Васьрбъ 22
 *Васьрга 22
 *Ватота 163
 *Ватотъ 163
 *Ватримь 203
 *Ватьйда 22
 *Ватьльдь 22
 *Ватьйза 22
 *Ватьрга 22
 *Ватьргъ 22
 *Ватьрха 22
 *Ватьрла 22
 *Ватьрлыга 23
 *Ватьрсь 23
 *Ваула 23
 *Вауль 23
 *Вавота 163
 *Вавотъ 163
 *Вавотька 163
 *Вавьгдь 23
 *Вавьргакъ 23
 *Вазима 203

 *Вазотъ 163
 *Вазотька 163
 *Ведритъ 152
 *Ведрунь 186
 *Вергомъ 230
 *Вергота 163
 *Верготъ 163
 *Верзитъ 152
 *Верžitъ 152
 *Везбавиць 25
 *Везбавьжь 25
 *Везбавьпъжь 25
 *Везбѣда 25
 *Везбигъ 25
 *Везбоць 25
 *Везбогъ(жь) 25
 *Везбокъжь 26
 *Везбордъ(жь) 26
 *Везбожьпъжь 26
 *Везбьгдьжь 26
 *Везцѣньпъжь 26
 *Везцѣгьпъ(жь) 26
 *Везцѣсть 26
 *Везцѣстьпъ(жь) 26
 *Везціньпъжь 26
 *Везцистъ(жь) 26
 *Везцуръ(жь) 26
 *Везцьта 26
 *Везданъ 26
 *Везданьпъжь 26
 *Вездагъ 27
 *Вездєгъ 27
 *Вездѣда 27
 *Вездѣдь 27
 *Вездѣль 27
 *Вездѣлька 27
 *Вездѣль 27
 *Вездѣльпъжь 27
 *Вездѣть 27
 *Вездѣтьпъжь 27
 *Вездѣвъ 27
 *Вездѣзьжь 27
 *Вездобъ(жь) 27
 *Вездол'а 27
 *Вездольпъжь 27
 *Вездомъ(жь) 28

- *Bezdomъnъ(jъ) 28
 *Bezdogъ(jъ) 28
 *Bezdogъnъ(jъ) 28
 *Bezdoqbъnъjъ 28
 *Bezdoqa 28
 *Bezdrobъnъ(jъ) 28
 *Bezdrugъ 28
 *Bezduđъnъ(jъ) 28
 *Bezduxa 28
 *Bezduxъ(jъ) 28
 *Bezdušъnъ(jъ) 28
 *Bezdvегъnъjъ 28
 *Bezdvogъnъ(jъ) 28
 *Bezďbna 28
 *Bezďbникъ 28
 *Bezďbno 28
 *Bezďbnъ 28
 *Bezęzyčъnъjъ 29
 *Bezęzykjъ 29
 *Bezgatъ(jъ) 29
 *Bezglazъ(jъ) 29
 *Bezględъ 29
 *Bezgluzdъjъ 29
 *Bezgodъ(jъ) 29
 *Bezgodъ(jъ) 29
 *Bezgolsъ(jъ) 29
 *Bezgolsъnъ(jъ) 29
 *Bezgolъ(jъ) 29
 *Bezgqbъjъ 29
 *Bezgqbъnъjъ 29
 *Bezgqdъ(jъ) 30
 *Bezgqzъ(jъ) 30
 *Bezgręšъnъjъ 30
 *Bezxlębica 30
 *Bezxlębičъ 30
 *Bezxlębъ(jъ) 30
 *Bezxlębъnъjъ 30
 *Bezxvostъ(jъ) 30
 *Bezimenъnъ(jъ) 30
 *Bezjęтъjъ 30
 *Bezklqбъ(jъ) 30
 *Bezklqбъnъjъ 30
 *Bezkonъčъnъjъ 30
 *Bezkorуlъnъjъ 30
 *Bezkorvajъnъjъ 30
 *Bezkostъjъ 30
 *Bezkostъnъjъ 31
 *Bezkosъjъ 31
 *Bezkotъnъjъ 31
 *Bezkozobъ 31
 *Bezkridlъ(jъ) 31
 *Bezkrqръ(jъ) 31
 *Bezkrуръ(jъ) 31
 *Bezkrъvnъnъ(jъ) 31
 *Bezкупъnъ(jъ) 31
 *Bezкуръjъ 31
 *Bezкуръnъjъ 31
 *Bezкърsъjъ 31
 *Bezlada 31
 *Bezladъ 31
 *Bezladъnъjъ 31
 *Bezlatъnъjъ 31
 *Bezлępica 31
 *Bezлęръ 31
 *Bezлędvikъ 32
 *Bezлędvъjъ 32
 *Bezл'ubъcъ 32
 *Bezл'udъ(jъ) 32
 *Bezл'udъnъjъ 32
 *Bezлqкъ(jъ) 32
 *Bezmaterъnъjъ 32
 *Bezmeňъ 32
 *Bezmeňъ 32
 *Bezmirъ 32
 *Bezmotorъnъjъ 32
 *Bezmozgъjъ 32
 *Bezmqda 33, 262
 *Bezmqdъ 33, 262
 *Bezmqdъ(jъ) 33
 *Bezmqкъ(jъ) 33
 *Bezmlъvnъnъ(jъ) 33
 *Bezmydlo 33
 *Bezmyslъ 33
 *Bezneğъ 33
 *Beznežъnъjъ 33
 *Beznogъ(jъ) 33
 *Beznosъ(jъ) 33
 *Beznozdrъjъ 33
 *Beznudъjъcъ 33
 *Beznl'qxъ(jъ) 33
 *Beznl'uxъ(jъ) 33
 *Bezobrašъ 34
 *Bezobrazъ 34
 *Bezobrqđъ(jъ) 34
 *Bezobrydlъ(jъ) 34
 *Bezobvętъnъ(jъ) 34
 *Bezokъ(jъ) 34
 *Bezokъnъnъ(jъ) 34
 *Bezotъcъ 34
 *Bezqгъ(jъ) 34
 *Bezqгъlъ(jъ) 34
 *Bezqsъ(jъ) 34
 *Bezqtъ(jъ) 34
 *Bezqzdъ(jъ) 35
 *Bezpalъ(jъ) 35
 *Bezpalъcъ 35
 *Bezpačetъnъ(jъ) 35
 *Bezpečъnъjъ 35
 *Bezpeka 35
 *Bezрęstъ 35
 *Bezрęтъjъ 35
 *Bezprojašъ 35
 *Bezprokojъ 35
 *Bezроlъjъ 35
 *Bezprogadъnъjъ 35
 *Bezprogočъnъjъ 35
 *Bezpqda 35
 *Bezpqta 35
 *Bezpqтъ 35
 *Bezpravъ(jъ) 36
 *Bezрręmъ(jъ) 36
 *Bezpročъnъjъ 36
 *Bezprozvanъjъ 36
 *Bezprozvanъnъjъ 36
 *Bezрrъtъčъnikъ 36
 *Bezрrъtъčъnъjъ 36
 *Bezрrъrstъ(jъ) 36
 *Bezрrъrstъnъ(jъ) 36
 *Bezradъ(jъ) 36
 *Bezradъnъ(jъ) 37
 *Bezrebrъjъ 37
 *Bezrekъ(jъ) 37
 *Bezręda 37
 *Bezrędъ(jъ) 37
 *Bezrodъjъ 37
 *Bezrodъnъ(jъ) 37
 *Bezrogъ(jъ) 37
 *Bezrqбъcъ 37

- *Bezqkanъ(јь) 37
 *Bezqkanъпъјь 37
 *Bezqkъ(јь) 37
 *Bezrudъпъ(јь) 37
 *Bezruхъ(јь) 37
 *Bezrusъ(јь) 38
 *Bezsadъ(јь) 38
 *Bezсаръ 38
 *Bezsedъ(јь) 38
 *Bezsekyгъпъјь 38
 *Bezсѣпъпъјь 38
 *Bezskoгъјь 38
 *Bezsmѣльсь 38
 *Bezsmolъ(јь) 38
 *Bezsolъ(јь) 38
 *Bezsqdъ(јь) 38
 *Bezsqdъпъјь 38
 *Bezsqсѣдъпъјь 38
 *Bezстанъ 38
 *Bezстрахъ(јь) 38
 *Bezstroјъ 38
 *Bezstryјъ 38
 *Bezstudъ(јь) 38
 *Bezstudъ 39
 *Bezсъсѣстъпъјь 39
 *Bezсъмъртъпъјь 39
 *Bezсърпъ 39
 *Bezсърпъпъ(јь) 39
 *Bezсъроцьпъјь 39
 *Bezščekъјь 39
 *Bezšъјь(јь) 39
 *Bezтѣха 39
 *Bezтѣхъ 39
 *Bezтѣлесъпъ(јь) 39
 *Bezухъ(јь) 39
 *Bezујъ 39
 *Bezukladica 40
 *Bezukladъ 40
 *Bezukъ 40
 *Bezumъ 40
 *Bezumъпъ(јь) 40
 *Bezушъјь 40
 *Bezвъгъ 40
 *Bezвъгъникъ 40
 *Bezвъгъпъ(јь) 40
 *Bezвъгъпъ 40
 *Bezвътъпъ(јь) 40
 *Bezvodъјь 40
 *Bezvodъпъ(јь) 40
 *Bezvolъпъјь 41
 *Bezvorъ(јь) 41
 *Bezвъгъбъпъјь 41
 *Bezвъгъхъ(јь) 41
 *Bezzabava 41
 *Bezzabota 41
 *Bezzabotъ 41
 *Bezzadъ(јь) 41
 *Bezzarokъ 41
 *Bezzema 41
 *Bezzemъ(јь) 41
 *Bezzobъ(јь) 41
 *Bezzobъпъ(јь) 41
 *Bezzqbъ(јь) 41
 *Bezzqbъсь 41
 *Bezženiць 41
 *Bezžepъ(јь) 42
 *Bĕdoma 230
 *Bĕgomъ 230
 *Bĕgунъ 186
 *Bĕlima 203
 *Bĕlimъ 203
 *Bĕlita 152
 *Bĕlity 152
 *Bĕlomqdъ 262
 *Bĕlomqdъсь 262
 *Bĕlomъ 230
 *Bĕlqta 163
 *Bĕlqtъ 163
 *Bĕlyпъ 186
 *Birимъ 203
 *Blqdimъ 203
 *Bobritъ 152
 *Bobрупъ 186
 *Bobъlda 19
 *Bobъlta 23
 *Bobъrta 23
 *Bobъrša 23
 *Bobъršъ 23
 *Bobъrza 23
 *Bobyпъ 186
 *Boçimъ 204
 *Boçылga 19
 *Bodima 204
 *Bodomъ 230
 *Bodqta 163
 *Bodъlba 23
 *Bodъlda 19
 *Bodъlga 23
 *Bodъrda 23
 *Bodунъ 187
 *Bodъrga 23
 *Bogъlda 19
 *Bogъlma 20
 *Bogъrga 23
 *Bogъrты 23
 *Bogунъ 187
 *Bogyta 183
 *Bogyть 183
 *Boxomъ 230
 *Boxунъ 187
 *Bojimъ 204
 *Bokъlda 20
 *Bokъlša 23
 *Bokъlta 23
 *Bokъlты 23
 *Bokъrda 24
 *Bokъrdiць 24
 *Bokъrsa 24
 *Bokъrты 24
 *Bokъrты 24
 *Bokунъ 187
 *Volbaxa 252
 *Volbaxъ 252
 *Volbaša 252
 *Volbašъ 252
 *Volboxa 253
 *Volboša 253
 *Volbuxa 252
 *Volbuxъ 252
 *Volbuša 252
 *Volbušъ 252
 *Volbuxъ 253
 *Volbyšъ 253
 *Volgqta 163
 *Volgqtъ 163
 *Volgunъ 187
 *Volgyть 184
 *Volimъ 204

- *Bol'qta 164
 *Bol'qтъ 164
 *Bolynь 187
 *Bolzdynь 187
 *Bordimь 204
 *Bordita 152
 *Bordynь 187
 *Borimь 204
 *Borislavь 315
 *Boroma 230
 *Boromь 230
 *Borqтъ 164
 *Borynь 187
 *Borzdimь 204
 *Bosara 24
 *Bosarь 24
 *Bosarь 24
 *Bosima 204
 *Bosora 24
 *Bosorь 24
 *Bostromь 230
 *Bosura 24
 *Bosurь 24
 *Bosьrga 22
 *Bosynь 187
 *Botьlda 22
 *Botьltь 25
 *Botьrda 25
 *Botьrла 22
 *Botьrль 22
 *Botьrma 25
 *Botynь 187
 *Boula 23
 *Boulь 23
 *Božima 204
 *Božimь 204
 *Bratima 204
 *Bratimь 204
 *Brulimь 204
 *Bučima 204
 *Budima 204
 *Budimь 204
 *Budrimь 205
 *Budyнь 187
 *Bugrimь 205
 *Buxomь 230
- *Bulimь 205
 *Bulitь 152
 *Bulyнь 187
 *Bunimь 205
 *Burima 205
 *Burimь 205
 *Buromь 230
 *Buryнь 188
 *Bušimь 206
 *Butimь 206
 *Butoma 231
 *Butomo 231
 *Butomь 231
 *Butrima 206
 *Butrimь 206
 *Butromь 231
 *Butrynь 188
 *Butynь 188
 *Buzomь 231
 *Buzynь 188
 *Bьgqтъ 164
 *Bьlbitь 152
 *Bьlbqтъ 164
 *Bьlčimь 206
 *Bьlda 148, 151
 *Bьldoma 231
 *Bьldqta 164
 *Bьldqтъ 164
 *Bьldunь 148
 *Bьldьritь 152
 *Bьldynь 188
 *Bьldyта 184
 *Bьldyть 184
 *Bьlgoma 231
 *Bьlgqta 164
 *Bьlkomь 231
 *Bьlkqta 164
 *Bьlkqтъ 164
 *Bьlmqтъ 164
 *Bьlsitь 152
 *Bьlsomь 231
 *Bьlšitь 153
 *Bьltimь 206
 *Bьltomь 231
 *Bьltqta 164
 *Bьltqto 164
- *Bьltynь 188
 *Bьlva 310
 *Bьlvačь 311
 *Bьlvaхь 313
 *Bьlvajьe 313
 *Bьlvaka 311
 *Bьlvakь 311
 *Bьlv'akь 311
 *Bьlvapь 309
 *Bьlvapьcь 311
 *Bьlvasь 313
 *Bьlvasь 313
 *Bьlvašь 313
 *Bьlvatь 313
 *Bьlvica 311
 *Bьlvikь 311
 *Bьlvimь 206
 *Bьlvinь 312
 *Bьlvišče 313
 *Bьlvišь 313
 *Bьlvitjь 313
 *Bьlvitь 153, 313
 *Bьlvo 310
 *Bьlvonь 312
 *Bьlvonь 312
 *Bьlvqтъ 313
 *Bьlvunь 312
 *Bьlvušь 313
 *Bьlvь 310
 *Bьlvyka 311
 *Bьlvykь 311
 *Bьlvyšь 313
 *Bьlvьcь 311
 *Bьlzimь 206
 *Bьlzitь 153
 *Bьlzyть 184
 *Bьlžimь 206
 *Bьlžitь 153
 *Bьrbitь 153
 *Bьrbqta 164
 *Bьrbqтъ 164
 *Bьrbyть 184
 *Bьrda 151, 285
 *Bьrdačь 288
 *Bьrdadlo 290
 *Bьrdagь 286

- *Вьгдахъ 287
 *Вьгдайъ 288
 *Вьгдакъ 288
 *Вьгдала 290
 *Вьгдалъ 290
 *Вьгдаль 290
 *Вьгданъ 291
 *Вьгдань 291
 *Вьгдагъ 292
 *Вьгдазъ 292
 *Вьгдасъ 292
 *Вьгдашъ 287
 *Вьгдаты 293
 *Вьгдега 286
 *Вьгдехъ 287
 *Вьгдела 290
 *Вьгдель 290
 *Вьгденъ 291
 *Вьгдесъ 293
 *Вьгдешъ 287
 *Вьгдежъ 286
 *Вьгдѣйъ 288
 *Вьгдѣ 293
 *Вьгдега 286
 *Вьгдича 289
 *Вьгдиць 289
 *Вьгдидло 293
 *Вьгдикъ 289
 *Вьгдимъ 206, 291
 *Вьгдинъ 291
 *Вьгдисъ 293
 *Вьгдишь 287
 *Вьгдо 286
 *Вьгдога 286
 *Вьгдоха 287
 *Вьгдохъ 287
 *Вьгдожъ 288
 *Вьгдоча 290
 *Вьгдолъ 290
 *Вьгдолъ 290
 *Вьгдомъ 231, 291
 *Вьгдоносъ 293
 *Вьгдонъ 291
 *Вьгдонь 291
 *Вьгдооць 294
 *Вьгдооць 292
 *Вьгдосъ 293
 *Вьгдоша 287
 *Вьгдошь 287
 *Вьгдотъ 293
 *Вьгдогъ 286
 *Вьгд⁽¹⁾угъ 286
 *Вьгдухъ 287
 *Вьгд'ухъ 287
 *Вьгдуйъ 288
 *Вьгдука 289
 *Вьгдукъ 289
 *Вьгдул⁽¹⁾а 290
 *Вьгдуль 290
 *Вьгдунъ 292
 *Вьгдунъ 292
 *Вьгдурга 292
 *Вьгд'ургъ 292
 *Вьгдусъ 293
 *Вьгдусъ 293
 *Вьгдуша 287
 *Вьгдушъ 287
 *Вьгдъ 286
 *Вьгдъка 289
 *Вьгдъкъ 289
 *Вьгдъгъ 292
 *Вьгдыга 287
 *Вьгдыгъ 287
 *Вьгдыхъ 287
 *Вьгдыка 290
 *Вьгдыкъ 290
 *Вьгдыла 290
 *Вьгдыль 290
 *Вьгдынъ 188, 292
 *Вьгдусъ 293
 *Вьгдышь 287
 *Вьгдыть 184, 293
 *Вьгдъ 286
 *Вьгдыль 291
 *Вьгдъникъ 292
 *Вьггоча 231
 *Вьггоча 164
 *Вьггочъ 164
 *Вьгхотъ 164
 *Вьгхутъ 184
 *Вьгкомъ 231
 *Вьгкоча 164
 *Вьркотъ 164
 *Вьркута 184
 *Вьркутъ 184
 *Вьрлимъ 206
 *Вьрлитъ 153
 *Вьрмитъ 153
 *Вьрмоча 165
 *Вьрмочъ 165
 *Вьрна 264
 *Вьрнаць 265
 *Вьрна'аць 265
 *Вьрнахъ 265
 *Вьрнайъ 265
 *Вьрна'айъ 265
 *Вьрнакъ 265
 *Вьрна'акъ 265
 *Вьрнасъ 266
 *Вьрна⁽¹⁾аць 265
 *Вьрнатъ 266
 *Вьрнавь(йъ) 267
 *Вьрнѣ 266
 *Вьрницъ 266
 *Вьрника 266
 *Вьрникъ 266
 *Вьрнимъ 206
 *Вьрнишь 265
 *Вьрнита 153
 *Вьрно 264
 *Вьрнооць 267
 *Вьрноочъ 267
 *Вьрноосъ 266
 *Вьрноошь 265
 *Вьрнотъ 266
 *Вьрнотъ 165, 266
 *Вьрнокъ 266
 *Вьрноуъ 266
 *Вьрнушь 265
 *Вьрнь(йъ) 264
 *Вьрнушь 265
 *Вьрнь 265
 *Вьрсимъ 206
 *Вьрситъ 153
 *Вьрсомъ 231
 *Вьртимъ 207
 *Вьртомъ 231
 *Вьръ 151

- *Въгвунь 188
 *Въгзомъ 231
 *Въгзотъ 165
 *Въгзунь 188
 *Въгзимъ 207
 *Въздунь 188
 *Възимъ 207
 *Възита 153
 *Възота 231
 *Възунь 188
 *Вуславъ 315
 *Вустримъ 207
 *Вустромъ 231
 *Върдота 165
 *Върдотъ 165
 *Върлимъ 207
 *Върл'ота 165
 *Вървотъ 165
 *Сѣдима 207
 *Сѣлимъ 207
 *Сѣл'ота 165
 *Сабодъ 315
 *Садомъ 231
 *Сагостъ 315
 *Санѣгъ 315
 *Севьлба 42
 *Севьлда 42
 *Севьлсь 42
 *Севьлтасъ 42
 *Севьрда 42, 294
 *Севьрдакъ 42, 294
 *Севьрдасъ 43
 *Севьрха 43
 *Севьтна 43
 *Севьртъ 43
 *Севьгза 43
 *Сѣсера 43
 *Сѣсегъ 43
 *Сѣсьлда 43
 *Сѣсьлдажъ 43
 *Сѣсьрбажъ 43
 *Сѣсьлба 43
 *Сѣгьлда 43
 *Сѣгьгхо 43
 *Сехьрта 43
 *Сѣжасъ 43
 *Сѣкогъ 43
 *Сѣкьлатъжъ 43
 *Сѣкьл'а 43
 *Сѣкьл'ажъ 43
 *Сѣкьлба 43
 *Сѣкьлда 43
 *Сѣкьлдажъ 44
 *Сѣкьлдъ 43
 *Сѣкьлиць 44
 *Сѣкьло 43
 *Сѣкьлтъ 44
 *Сѣкьлва 44
 *Сѣкьль 43
 *Сѣкьльжъ 44
 *Сѣкьрбо 44
 *Сѣкьрда 44
 *Сѣкьрдезь 45
 *Сѣкьрдъ 44
 *Сѣкьргъ 45
 *Сѣкьргъ 45
 *Сѣкьтна 45
 *Сѣкьрстъ 45
 *Сѣкьрсъ 45
 *Сѣкьртъ 45
 *Сѣкьгъ 43
 *Сѣлита 153
 *Сѣмьлда 45
 *Сѣмьлданъ 45
 *Сѣмьлдъга 45
 *Сѣмьлсь 45
 *Сѣмьрда 45
 *Сѣмьрданъ 45
 *Сѣмьртъ 45
 *Сѣмьгза 45
 *Сѣмьгъ 45
 *Сѣрегъ 45
 *Сѣрьлда 45
 *Сѣрьлданло 46
 *Сѣрьлсь 46
 *Сѣрьрда 46
 *Сѣрьрдѣжъ 46
 *Сѣрьрдыъ 46
 *Сѣрьргга 249
 *Сѣрьрха 46
 *Сѣрьрса 46
 *Сѣрьргьль 46
 *Сѣрьргъ 46
 *Сѣрьрдакъ 46
 *Сѣримъ 207
 *Сѣрита 153
 *Сѣрота 165
 *Сѣсотъ 165
 *Сѣтьрба 46
 *Сѣтьрда 46
 *Сѣтьргга 47
 *Сѣвогъ 47
 *Сѣвьлца 47
 *Сѣвьлда 47
 *Сѣвьлдѣжъ 47
 *Сѣвьлга 47
 *Сѣвьлса 47
 *Сѣвьрда 47
 *Сѣвьрданъ 47
 *Сѣвьрдъ 47
 *Сѣвьрдунь 47, 188
 *Сѣвьргга 47
 *Сѣвьрда 47
 *Сѣвьрдакъ 47
 *Сѣвьрдо 47
 *Сѣлимъ 207
 *Сѣдимъ 207
 *Сѣлимъ 207
 *Сѣрримъ 207
 *Сѣргунь 188
 *Сѣрима 207
 *Сѣримъ 207
 *Сьлботъ 165
 *Сьлботъ 165
 *Сьлбунь 188
 *Сьлдимъ 207
 *Сьлдомъ 232
 *Сьлготъ 165
 *Сьлготъ 165
 *Сьлхота 232
 *Сьлхотъ 232
 *Сьлхота 165
 *Сьлхотъ 165
 *Сьлхота 232
 *Сьлрома 232
 *Сьлситъ 153

- *Čьltomъ 232
 *Čьlvitъ 153
 *Čьlvqtъ 165
 *Čьlžакъ 279
 *Čьlžагъ 279
 *Čьlžагъ 279
 *Čьlžикъ 279
 *Čьlžинъ 279
 *Čьlžукъ 279
 *Čьlžь 279
 *Čьmqтъ 165
 *Čьrba 295
 *Čьrbaць 296
 *Čьrbajъ 295
 *Čьrb⁽¹⁾акъ 295
 *Čьrbаль 296
 *Čьrbанъ 296
 *Čьrbанъ 296
 *Čьrbaгъ 295
 *Čьrbaзъ 297
 *Čьrbaзь 297
 *Čьrbать(жъ) 297
 *Čьrbica 296
 *Čьrbiць 296
 *Čьrbикъ 296
 *Čьrbiшь 297
 *Čьrbo 295
 *Čьrbomyslъ 298
 *Čьrbonosъ 298
 *Čьrbqtъ 166
 *Čьrbuxa 297
 *Čьrbuxъ 297
 *Čьrbujъ 295
 *Čьrbунъ 297
 *Čьrbугъ 295
 *Čьrbушь 297
 *Čьrbъ 295
 *Čьrbъкъ 296
 *Čьrbушь 298
 *Čьrbьнь(жъ) 297
 *Čьrdimъ 207
 *Čьrdomъ 232
 *Čьrga 275
 *Čьrgajъ 276
 *Čьrganъ 275
 *Čьrganъ 275
 *Čьrgагъ 276
 *Čьrgашь 276
 *Čьrgo 275
 *Čьrgovъ 275
 *Čьrgujъ 276
 *Čьrgунъ 275
 *Čьrgунъ 275
 *Čьrgusъ 276
 *Čьrgушь 276
 *Čьrgьль 276
 *Čьrgунъ 188
 *Čьrkqta 166
 *Čьrkqtъ 166
 *Čьrmitъ 153
 *Čьrnita 153
 *Čьrmitъ 153
 *Čьrmona 232
 *Čьrmonqдъ 262
 *Čьrga 302
 *Čьrgadlo 302
 *Čьrgajъ 303
 *Čьrgакъ 303
 *Čьrganъ 303
 *Čьrgазъ 303
 *Čьrgашь 303
 *Čьrgать(жъ) 303
 *Čьrgelъ 303
 *Čьrgějъ 303
 *Čьrgетъ 303
 *Čьrgica 302
 *Čьrgиць 302
 *Čьrgidlo 302
 *Čьrgiga 303
 *Čьrgixъ 303
 *Čьrgикъ 303
 *Čьrgинъ 303
 *Čьrgишь 303
 *Čьrgita 153, 303
 *Čьrgitъ 153, 303
 *Čьrgo 302
 *Čьrgonosъ 304
 *Čьrgoшь 303
 *Čьrgota 304
 *Čьrgovalъ 304
 *Čьrgovodъ 304
 *Čьrguxa 303
 *Čьrguxъ 303
 *Čьргъ 302
 *Čьргька 303
 *Čьргькъ 303
 *Čьргушь 303
 *Čьргъ 302
 *Čьргьнь(жъ) 303
 *Čьrsqta 166
 *Čьrstajъ 275
 *Čьrstъ 275
 *Čьrtimъ 208
 *Čьrtomъ 232
 *Čьrtqta 166
 *Čьržанъ 275
 *Čьrževъ 275
 *Čьržiць 275
 *Čьržикъ 275
 *Čьržинъ 275
 *Čьržьсь 275
 *Čьstimъ 208
 *Čьtimъ 208
 *Dalimъ 208
 *Deritъ 153
 *Dervita 153
 *Dělímъ 208
 *Détomъ 232
 *Divogostъ 315
 *Dobroma 232
 *Dobromъ 232
 *Dobroslavъ 315
 *Dobrožigъ 315
 *Dobrynъ 188
 *Dobъlda 48
 *Dobъlde 48
 *Dobъlдо 48
 *Dobъldъ 48
 *Dobъlsъ 48
 *Dobъltъ 48
 *Dobynъ 189
 *Dočьlda 48
 *Dodъlda 48
 *Dodъrda 48
 *Dodъrga 48
 *Dodъrgъ 48
 *Dogъlda 48

- *Dogьrda 48
 *Dokьlda 48
 *Dokьl^(*)a 49
 *Dokьль 49
 *Dokьль 49
 *Dokьльскъѣ 49
 *Dokьma 49
 *Dokьгъ 49
 *Dolimь 208
 *Domožigь 315
 *Dorgoma 232
 *Dorgomь 232
 *Dorgožitь 316
 *Dorgqta 166
 *Dorgqть 166
 *Dorgунь 189
 *Doržimь 208
 *Doržitь 154
 *Dovьlda 49
 *Dovьlgo 49
 *Dqbita 154
 *Dqbitь 154
 *Dqbyнь 189
 *Dqбьnitь 154
 *Dqgyнь 189
 *Drapitь 154
 *Drobqть 166
 *Drobунь 189
 *Drugунь 189
 *Dudунь 189
 *Dud(ь)limь 208
 *Duroмь 232
 *Duryнь 189
 *Дьlbqть 166
 *Дьlbунь 189
 *Дьlditь 154
 *Дьlgomqдъ 263
 *Дьlgomь 232
 *Дьlgyнь 189
 *Дьrbyнь 190
 *Дьrdimь 208
 *Дьrditь 154
 *Дьrdунь 190
 *Дьrbitь 154
 *Дьrbqть 166
 *Дьrkqta 166
- *Дьrnqta 166
 *Дьržimь 208
 *Дьržitа 154
 *Elkomь 236
 *Ėdimь 208
 *Ėdoma 232
 *Ėdroma 232
 *Ėgqta 166
 *Ėgqть 166
 *Ėgyнь 190
 *Ėkqta 166
 *Ėzqta 167
 *Ėzqть 167
 *Gadima 208
 *Gadimь 208
 *Gadomь 233
 *Gadyнь 190
 *Galima 208
 *Galimь 208
 *Gasimь 209
 *Gazimь 209
 *Gazomь 233
 *Gladь(жъ) 256
 *Gladунь 190
 *Glazomь 233
 *Glazунь 190
 *Glodyнь 190
 *Gluxoma 233
 *Godima 209
 *Godimь 209
 *Godogostь 316
 *Godoma 233
 *Godomь 233
 *Godунь 190
 *Gojimь 209
 *Gojьmyslь 316
 *Gojьněgь 316
 *Gojьslavь 316
 *Golimo 209
 *Golimь 209
 *Golobьrda 294
 *Golomqдъ 263
- *Golqbita 154
 *Golyнь 190
 *Gordomь 233
 *Gordунь 190
 *Gorimь 209
 *Gor'qta 167
 *Gor'qть 167
 *Goryнь 190
 *Gorьčimь 209
 *Gostil'ubь 316
 *Gostimь 209
 *Gostoma 233
 *Gostomь 233
 *Gostунь 190
 *Gqdimа 209
 *Gqdimь 209
 *Gqdyнь 190
 *Gqstунь 190
 *Gqsynь 191
 *Gqtimь 209
 *Gqtoma 233
 *Gqтyнь 191
 *Gqzimь 209
 *Gqzynь 191
 *Grěšimь 209
 *Grozdynь 191
 *Grozimь 210
 *Grqdyнь 191
 *Grudyнь 191
 *Грьmitь 154
 *Грьmqть 167
 *Gubomь 233
 *Gulima 210
 *Gulimь 210
 *Gulomь 233
 *Gulyнь 191
 *Gurimь 210
 *Guryнь 191
 *Гьdomь 233
 *Гьdyнь 191
 *Гьlbitь 154
 *Гьlbqta 167
 *Гьlbqto 167
 *Гьlbqть 167
 *Гьldima 210
 *Гьldimь 210

- *Gьldomъ 233
 *Gьldoqъ 167
 *Gьldynъ 167
 *Gьlga 283
 *Gьlgadlo 283
 *Gьlgajъ 283
 *Gьlganъ 283
 *Gьlgarъ 284
 *Gьlgarъ 284
 *Gьlgasъ 284
 *Gьlgašъ 284
 *Gьlgo 283
 *Gьlgonъ 284
 *Gьlgonъ 284
 *Gьlgorъ 284
 *Gьlgota 284
 *Gьlgota 167, 284
 *Gьlgotъ 167, 284
 *Gьlgujъ 283
 *Gьlgunъ 284
 *Gьlgurъ 284
 *Gьlgusъ 284
 *Gьlgušъ 284
 *Gьlgъ 283
 *Gьlmqъ 167
 *Gьlsimъ 210
 *Gьltynъ 191
 *Gьlvqъ 167
 *Gьlzitъ 154
 *Gьlza 283
 *Gьlzanъ 283
 *Gьlzunъ 284
 *Gьlзь 283
 *Gьrbitъ 154
 *Gьrbqta 167
 *Gьrbqтъ 167
 *Gьrbynъ 191
 *Gьrdimъ 210
 *Gьrdoma 233
 *Gьrdomъ 233
 *Gьrdotъ 167
 *Gьrdynъ 191
 *Gьrgota 167
 *Gьrgotъ 167
 *Gьrkqta 168
 *Gьrmanъ 151
 *Gьrmita 154
 *Gьrmqta 168
 *Gьrmqтъ 168
 *Gьrnqta 168
 *Gьrpita 154
 *Gьrsimъ 210
 *Gьrtimъ 210
 *Gьrtynъ 191
 *Gьržitъ 154
 *Gьzima 210
 *Gьzimъ 210
 *Gьzitъ 154
 *Gylimъ 210
 *Xabъrda 50
 *Xadorba 50
 *Xajimъ 210
 *Xakъrda 50
 *Xalitъ 154
 *Xamъlda 50
 *Xamъldъ 50
 *Xamъrda 51
 *Xamъrdъ 51
 *Xamyla 51
 *Xamъra 51
 *Xarimъ 210
 *Xarqta 168
 *Xaul'a 51
 *Xaver'a 51
 *Xaverъ 51
 *Xavora 51
 *Xavorъ 51
 *Xavъlba 51
 *Xavъlda 51
 *Xavъldъ 51
 *Xavъrtъ 51
 *Xavъrtъ 51
 *Xavъrajъ 51
 *Xavъrtъ 51
 *Xlebqta 168
 *Xlebqтъ 168
 *Xmarynъ 191
 *Xobъltъ 51
 *Xodimъ 211
 *Xodoma 233
 *Xodomъ 233
 *Xodqta 168
 *Xodqtičъ 168
 *Xodъrba 51
 *Xodynъ 192
 *Xodъrba 51
 *Xokъlda 51
 *Xoldita 154
 *Xoldynъ 192
 *Xolimqođъ 263
 *Xolimъ 211
 *Xolita 154
 *Xolitъ 154
 *Xol'qta 168
 *Xolynъ 192
 *Xomqтъ 168
 *Xorbritъ 154
 *Xorynъ 192
 *Xotëmirъ 316
 *Xotimъ 211
 *Xotobqođъ 316
 *Xotomъ 233
 *Xotovidъ 316
 *Xotqtičъ 168
 *Xotynъ 192
 *Xotъnëgъ 316
 *Xovъrda 51
 *Xrapynъ 192
 *Xudima 211
 *Xudimъ 211
 *Xudoma 234
 *Xudynъ 192
 *Xulimъ 211
 *Xutomъ 234
 *Xvalimъ 211
 *Xvalitъ 154
 *Xvatimъ 211
 *Xьlxqta 168
 *Xьlxqтъ 168
 *Xьlmitъ 155
 *Xьlmqтъ 168
 *Xьrkqta 168
 *Xьrkqтъ 168
 *Xьrtynъ 192
 *Xylimъ 211
 *Xymorda 52
 *Xymordъ 52

- *Kobьldasъ 60
 *Kobьldъ 55
 *Kobьlsъ 60
 *Kobьltъ 60
 *Kobьгць 60
 *Kobьгда 55, 294
 *Kobьгдѣжь 56
 *Kobьгдо 55, 294
 *Kobьрга 60
 *Kobьгть 56
 *Kobьгтькъ 60
 *Kobьгза 150
 *Kobьзунь 192
 *Koсera 60
 *Koсerтъ 60
 *Koсerra 61
 *Koсerъ 60
 *Koсerъ 60
 *Koсьlba 56
 *Koсьlbасъ 61
 *Koсьlbъ 56
 *Koсьlda 61
 *Koсьldikъ 61
 *Koсьldъ 61
 *Koсьlma 61
 *Koсьlтъ 61
 *Koсьlza 61
 *Koсьrba 56
 *Koсьrbajъ 61
 *Koсьrbасъ 61, 298
 *Koсьrda 61
 *Koсьrga 61
 *Koсьrganъ 61
 *Koсьrgъ 61
 *Koсьrkъ 61
 *Koсьrma 61
 *Koсьrmanъ 61
 *Koсьrga 62
 *Koсьrta 62
 *Koсьrva 62
 *Koсьrvanъ 62
 *Kodera 62
 *Kodьlda 62
 *Kodьrda 62
 *Kodьgmicъ 62
 *Kodьrna 62
 *Kodьrnaсъ 62
 *Kogьlda 56
 *Kogьгнь 62
 *Kojasimъ 62, 213
 *Kojimъ 213
 *Kojuda 56
 *Kokoga 62
 *Kokorакъ 62
 *Kokogъ 62
 *Kokogъ 62
 *Kokogьсь 62
 *Kokьlba 62
 *Kokьlda 62
 *Kokьldакъ 62
 *Kokьldѣжь 62
 *Kokьlicъ 62
 *Kokьltъ 63
 *Kokьлъ 63
 *Kokьг'акъ 63
 *Kokьrba 63
 *Kokьrцакъ 63
 *Kokьrць 63
 *Kokьrda 56
 *Kokьrd'акъ 63
 *Kokьrga 63
 *Kokьrgаcъ 63
 *Kokьrganъ 63
 *Kokьrmanъ 63
 *Kokьrnакъ 63
 *Kokьrnaсъ 63
 *Kokьrša 63
 *Kokьrтъ 63
 *Kolbaxa 254
 *Kolbaxъ 254
 *Kolbaшь 254
 *Kolboxъ 254
 *Kolbuxa 254
 *Kolbuxъ 254
 *Kolbuшь 254
 *Kolbунь 192
 *Komuda 63
 *Комьlba 63
 *Комьlda 63, 148
 *Комьldъ 63
 *Комьldьгъ 63
 *Комьldyшь 63
 *Комьlša 63
 *Комьгць 64
 *Комьгда 56, 150
 *Комьrdikъ 64
 *Комьrsa 64
 *Комьrša 64
 *Комьrza 57
 *Konitъ 155
 *Konozъ 64
 *Kopьlda 64, 150
 *Kopьldъ 64
 *Kopьrčicъ 64
 *Kopьrda 64
 *Kopьrгъ 64
 *Kopьrna 64
 *Kopьrsa 64
 *Kopьrsajъ 64
 *Kopьrsакъ 64
 *Kopьrta 64
 *Kopьrтъ 64
 *Kopьrza 64
 *Kopьrda 64
 *Kopьrdакъ 64
 *Kopьrdасъ 64
 *Kopьrvadlo 64
 *Kopьrza 64
 *Kopьrзъ 64
 *Korbита 155
 *Korbитъ 155
 *Korbqta 169
 *Korbqтъ 169
 *Kordima 213
 *Kordimъ 213
 *Korima 213
 *Korimъ 213
 *Korpita 155
 *Korpqta 169
 *Korsta 275
 *Korstъ 275
 *Kortqta 169
 *Kortynъ 192
 *Korvitъ 155
 *Koryнь 192
 *Kosima 213
 *Kosimъ 213

- *Kositъ 155
 *Koskьldějъ 64
 *Kosmунь 192
 *Kosoma 234
 *Kosqta 169
 *Kospьrdъ 64
 *Kospьrtъ 64
 *Kostimъ 213
 *Kostroma 234
 *Kostromъ 234
 *Kostьrba 64
 *Kostьgzъ 64
 *Kostунь 193
 *Kostyta 184
 *Kosьlba 64
 *Kosьlbašъ 65
 *Kosьlda 57
 *Kosьldъ 57
 *Kosьldь 57
 *Kosьrba 57
 *Kosьrbакъ 65
 *Kosьrbanъ 65
 *Kosьrda 57
 *Kosьrga 65, 308
 *Kosьrgašъ 65, 308
 *Kosьrmyga 65
 *Kosунь 193
 *Kosyta 184
 *Kotimъ 213
 *Kotoma 234
 *Kotomъ 234
 *Kotorакъ 65
 *Kotьlba 65
 *Kotьldъ 65
 *Kotьlga 65
 *Kotьlma 65
 *Kotьlvasъ 65
 *Kotьrba 57
 *Kotьrbašъ 65
 *Kotьrbajъ 65
 *Kotьrbакъ 65
 *Kotьrbasъ 65
 *Kotьrbašъ 65
 *Kotьrbatъ(жъ) 65
 *Kotьrbo 57
 *Kotьrbъ 57
 *Kotьrbьсь 65
 *Kotьrča 65
 *Kotьrčъ 65
 *Kotьrda 65
 *Kotьrga 57
 *Kotьrganъ 65
 *Kotьrghъ 65
 *Kotьrka 65
 *Kotьrlo 58
 *Kotьrma 65
 *Kotьrмусь 66
 *Kotьrsъ 66
 *Kotьrtikъ 150
 *Kotунь 193
 *Koul'a 58
 *Kovera 66
 *Kover'a 66
 *Koverьсь 66
 *Koverьнъ(жъ) 66
 *Kovęda 66
 *Kovędajъ 66
 *Kovęd'ajъ 66
 *Kovęza 58, 150
 *Kovęzo 58
 *Kovęzlo 66
 *Kovęzъ 58
 *Kovortьнъ(жъ) 66
 *Kovogъ(жъ) 58
 *Kovogьсь 66
 *Kovьlba 66
 *Kovьlda 58
 *Kovьldъ 58
 *Kovьlga 66, 149
 *Kovьlna 66
 *Kovьrda 59
 *Kovьrdajъ 66
 *Kovьrdакъ 59
 *Kovьrdanъ 66
 *Kovьrdašъ 66
 *Kovьrdějъ 66
 *Kovьrdičъ 67
 *Kovьrdъ 59
 *Kovьrma 59
 *Kovьrga 149
 *Kovьrša 67
 *Kovьršikъ 67
 *Kovьršъ 67
 *Kovьrtadlo 67
 *Kovьrtъ 149
 *Kovьrza 67
 *Kovьrzъ 67
 *Kovьržъ 67
 *Kovьrba 67
 *Kovьrčъ 67
 *Kovьrda 59, 149
 *Kovьrdanъ 60
 *Kovьrd'ajъ 67
 *Kovьrd'акъ 67
 *Kovьrdějъ 60
 *Kovьrdunъ 67
 *Kovьrdъ 59
 *Kovьrdьсь 67
 *Kovьrga 67
 *Kovьrstьнъ 68
 *Kovьrsunъ 68
 *Kovьrta 68
 *Kovьrtna 150
 *Kovьrtъ 149
 *Kovьrtьnikъ 68
 *Kovьrtьнъ 68
 *Kovьrza 60
 *Kovьrzанъ 68
 *Kovьrzьнъ(жъ) 60
 *Kozima 213
 *Kozita 155
 *Kozoma 235
 *Kozomъ 235
 *Kozунь 193
 *Kozьlita 155
 *Kožьlba 68
 *Kqsimъ 213
 *Kqsунь 193
 *Kqtунь 193
 *Krasimъ 213
 *Krasqtъ 169
 *Krasунь 193
 *Kresimъ 213
 *Krivitъ 155
 *Kroglimъ 213
 *Krqtimъ 213
 *Krqтунь 193
 *Kučima 213

*Kuĉimъ 213	*Кълрqtъ 170	*Къгримъ 215
*Kudima 213	*Кълрунь 194	*Къгрита 156
*Kudimъ 213	*Къlsomъ 235	*Къгритъ 156
*Kudoma 235	*Къlsqtъ 170	*Къгрqta 171
*Kудунь 193	*Къltimъ 214	*Къгрqtъ 171
*Kulima 214	*Къltomъ 235	*Къгрунь 194
*Kulimъ 214	*Къltqta 170	*Къгрута 184
*Kulita 155	*Къltqtъ 170	*Къгруть 184
*Kulitъ 155	*Кълтъrimъ 214	*Къrsimъ 215
*Kurima 214	*Кълтъroma 235	*Къrsitъ 157
*Kurimъ 214	*Кълтъromъ 235	*Къrsomъ 236
*Kurita 155	*Къltунь 194	*Къrsta 275
*Kuritъ 155	*Къlvita 156	*Къrstъ 275
*Kuroma 235	*Къlvунь 194	*Къrsунь 194
*Kusimo 214	*Къlzitъ 156	*Къrŝita 157
*Kusimъ 214	*Къlzoma 235	*Къrŝitъ 157
*Kutima 214	*Къlžitъ 156	*Къrtoma 236
*Kutimъ 214	*Къrbitъ 156	*Къrtqtъ 171
*Kутрунь 193	*Къrbqtъ 170	*Къртунь 194
*Kутунь 193	*Къrĉimъ 215	*Къrvita 157
*Kuvimъ 214	*Къrĉъmitъ 156	*Къrvitъ 157
*Kuzima 214	*Къrdimъ 215	*Къrvqtъ 171
*Kuzimъ 214	*Къrditъ 156	*Къrzimъ 215
*Kuzoma 235	*Къrdomъ 235	*Къrzomъ 236
*Kužimъ 214	*Къrdунь 194	*Къržimъ 215
*Къlbitъ 155	*Къrgoma 236	*Kyĉimъ 215
*Къlbqta 169	*Къrgqtъ 170	*Kysimъ 215
*Къlbqtъ 169	*Къrgyть 184	*Kysitъ 157
*Къlbунь 193	*Къrxqta 170	*Kyzima 215
*Къlbyть 184	*Къrxqtъ 170	*Kyzimъ 215
*Къldimъ 214	*Къrkaĉъ 302	
*Къlditъ 156	*Къrkqta 170	*Labqta 171
*Къldomъ 235	*Къrkqtъ 170	*Labqtъ 171
*Къldqta 170	*Къrkунь 194	*Ladimъ 215
*Къldqtъ 170	*Къrkyть 184	*Ladqta 171
*Къlgунь 193	*Къrlimъ 215	*Ladqto 171
*Къlxqta 170	*Къrlita 156	*Lagoma 236
*Къlxqto 170	*Къrlitъ 156	*Lagqta 171
*Къlitъ 156	*Къrmanita 156	*Laxyta 184
*Къlkqta 170	*Къrmqtъ 170	*Lalimъ 216
*Къlkунь 193	*Къrmyta 184	*Lanimъ 216
*Къlmitъ 156	*Къrnita 156	*Lapqta 171
*Къlovунь 194	*Къrnito 156	*Lapyнь 194
*Къlpita 156	*Къrnqta 171	*Lasoma 236
*Къlpitъ 156	*Къrnyta 184	*Lasomъ 236
*Къlpqta 170	*Къrnyть 184	*Lasqta 171

- *Latqta 171
 *Latynь 194
 *Lazqta 171
 *Lazqťka 171
 *Legoma 236
 *Legomъ 236
 *Legqta 172
 *Legqť 172
 *Lelimъ 216
 *Lelitъ 157
 *Leščimъ 216
 *Lětqta 172
 *Lěvitъ 157
 *Lěvitъсь 157
 *Legomъ 236
 *Legqta 172
 *Lękomъ 236
 *Lęqta 172
 *Lixynь 194
 *Lipitъ 157
 *Lisimъ 216
 *Lizomъ 236
 *L'ubita 157
 *L'ubitъ 157
 *L'ubočędo 317
 *L'ubojędъ 317
 *L'ubonęgъ 317
 *L'uborađъ 317
 *L'ubovidъ 317
 *L'ubqta 172
 *L'ubyta 184
 *L'udima 216
 *L'udimъ 216
 *L'udoma 236
 *L'udomъ 236
 *L'udъžerъ 317
 *L'udynь 194
 *L'udъgostъ 317
 *L'ustynь 194
 *L'utimъ 216
 *L'utoma 236
 *L'utomъ 236
 *L'utqť 172
 *L'utynь 194
 *Logynь 194
 *Lojimъ 216
 *Loščimъ 216
 *Lotqť 172
 *Lotynь 194
 *Lozitъ 157
 *Lozynь 194
 *Lqčimъ 216
 *Lqgomъ 236
 *Lqgynь 195
 *Lqkomъ 236
 *Ludynь 195
 *Lugomъ 237
 *Lukomъ 237
 *Luščimъ 216
 *Lъbynь 195
 *Lъbyť 184
 *Lъgynь 195
 *Lъgojъda 258
 *Lъgolajъ 258
 *Lъgynь 195
 *Lъgyť 184
 *Mabъlša 69
 *Magъlda 69
 *Maхqta 172
 *Maхqť 172
 *Maхъгť 69
 *Maхynь 195
 *Makogъ 70
 *Makъlakъ 70
 *Makъlda 70
 *Makъldъ 70
 *Makъličъ 70
 *Makъl'a 70
 *Makъlka 70
 *Makъlyga 70
 *Makъльсь 70
 *Makъrdějъ 50
 *Makъrdo 70
 *Makъrdъ 70
 *Makъrġ 70
 *Makъrta 70
 *Makъrť 70
 *Makъrъ 70
 *Malimъ 216
 *Malita 157
 *Malitъ 157
 *Malomqđъ 263
 *Malomъ 237
 *Malynь 195
 *Mamitъ 157
 *Mamъlga 70
 *Mamъrda 71
 *Mamъrka 71
 *Mamъrza 71
 *Mamъrзь 71
 *Manita 157
 *Manitъ 157
 *Mapъlda 71
 *Maroma 237
 *Maromъ 237
 *Marqta 172
 *Marqť 172
 *Masara 71
 *Masarъ 71
 *Masarъ 71
 *Maskora 71
 *Maskъrda 71
 *Maslita 158
 *Masogъ 71
 *Masogъ 71
 *Masura 71
 *Masurъ 71
 *Masъbasъ 71
 *Masъldъ 71
 *Matimъ 216
 *Matoma 237
 *Matъlda 71
 *Matъlza 71
 *Matъlzo 71
 *Matъrda 71
 *Matъrga 72
 *Matъrka 72
 *Matъrзь 72
 *Matynь 195
 *Mazimъ 216
 *Mazitъ 158
 *Mazqta 172
 *Medynь 195
 *Měхynь 196
 *Mělimъ 217
 *Mělitъ 158
 *Mělokostъ(jъ) 256

- *Mēsima 217
 *Mēsīmъ 217
 *Mēzītъ 158
 *Mēzqta 172
 *Męqynъ 196
 *Migqta 172
 *Migqтъ 172
 *Milimъ 217
 *Milita 158
 *Militъ 158
 *Milomъ 237
 *Milqta 172
 *Milqтъ 172
 *Mil'qta 172
 *Mil'qтъ 172
 *Mirimъ 217
 *Mirogostъ 317
 *Mirojědъ 317
 *Migomъ 237
 *Mironěgъ 317
 *Miroslavъ 318
 *Mirqta 172
 *Mirqтъ 172
 *Mitynъ 196
 *Močьldъ 72
 *Modlynъ 196
 *Modьrda 72
 *Mogqta 173
 *Mogqтъ 173
 *Mogqтъnъ(ъ) 173
 *Mogьlda 69
 *Mogьldanъ 72
 *Mogьrdičъ 72
 *Mogytičъ 184
 *Mogyть 184
 *Moxьrdъ 72
 *Moxьrtъ(ъ) 69
 *Mokynъ 196
 *Mokьlakъ 72
 *Mokьlda 72
 *Mokьlga 72
 *Mokьlyga 72
 *Molditъ 158
 *Molkqta 173
 *Motьldъ 72
 *Mogхynъ 196
 *Morqta 173
 *Morqтъ 173
 *Morynъ 196
 *Mosarъ 72
 *Mosarъ 72
 *Moskora 71
 *Mosкьlda 72
 *Mosкьrda 71
 *Mosora 72
 *Mosorъ 72
 *Mosura 72
 *Mosurъ 72
 *Mosьlbasъ 71
 *Mosьlga 72
 *Mosьrda 72
 *Mosьrga 72
 *Motьlta 73
 *Motьrsa 73
 *Motьrza 73
 *Motynъ 196
 *Mozyнъ 196
 *Mqdojьgradlo 263
 *Mqdorězъ 263
 *Mqdovarъ 263
 *Mqdrynъ 196
 *Mqdynъ 196
 *Mqtimъ 217
 *Mqtynъ 196
 *Mudynъ 196
 *Muxyть 184
 *Mukьldo 72
 *Mukьldъ 72
 *Mukьgzель 73
 *Mukьgzьль 73
 *Mulimъ 217
 *Munitъ 158
 *Mugoma 237
 *Mugomъ 237
 *Mugynъ 196
 *Musara 73
 *Musarъ 73
 *Musimъ 217
 *Munitъ 158
 *Muskьrda 71
 *Musorъ 73
 *Musьldъ 71
 *Musьrga 72
 *Musьrva 73
 *Mutьrza 73
 *Mušitъ 158
 *Muzitъ 158
 *Mužita 158
 *Mьdynъ 196
 *Mьdьlimъ 217
 *Mьldimъ 217
 *Mьlditъ 158
 *Mьldqтъ 173
 *Mьldynъ 196
 *Mьlgomъ 237
 *Mьlgqтъ 173
 *Mьlmqta 173
 *Mьlsimъ 217
 *Mьlsitъ 158
 *Mьlsomъ 237
 *Mьltita 158
 *Mьlvita 158
 *Mьlvitъ 158
 *Mьlzimъ 217
 *Mьrčimъ 217
 *Mьrdějъ 151
 *Mьrditъ 158
 *Mьrdomъ 237
 *Mьrgqтъ 173
 *Mьrgyta 184
 *Mьrgytičъ 184
 *Mьrxqta 173
 *Mьrxynъ 196
 *Mьrkqta 173
 *Mьrkqтъ 173
 *Mьrmitъ 158
 *Mьrmqta 173
 *Mьrmqto 173
 *Mьrmyть 185
 *Mьršitъ 158
 *Mьgzitъ 158
 *Mьržitъ 158
 *Mylimъ 217
 *Myslimъ 217
 *Mysloma 237
 *Mьrgqтъ 173
 *Mьrkqтъ 174
 *Mьrtynъ 196

- *Mьgzлyнь 197
 *Mьstimъ 217
 *Nadimъ 218
 *Najьdimъ 218
 *Najьdomъ 237
 *Narimъ 218
 *Narьtimъ 218
 *Nebaba 74
 *Nebabiць 74
 *Nebajь 74
 *Nebaгъ 74
 *Nebaženъ 74
 *Nebera 74
 *Nebëgajь 74
 *Nebëлъ(ь) 75
 *Nebëль 75
 *Nebлëдъ 75
 *Neboda 75
 *Neboga 75
 *Nebogatъ(ь) 75
 *Nebogъ(ь) 75
 *Nebojань 75
 *Nebojь 75
 *Nebol⁽¹⁾a 75
 *Nebolъ 75
 *Nebora 75
 *Neboгъ 75
 *Nebrat(г)ъ 75
 *Nebritъ(ь) 76
 *Nebryjь 76
 *Nebudimъ 76, 218
 *Nebudъ 76
 *Nebьda 76
 *Nebьlцакъ 76
 *Nebьlda 76
 *Nebьlsa 76
 *Nebьlva 76
 *Nebyгогъ 76
 *Nebyкъ 76
 *Nebylica 76
 *Nebyлъ(ь) 76
 *Nebyль 76
 *Nebyльсь 77
 *Nebymigrъ 77
 *Nebyta 77
 *Nebyтъ(ь) 77
 *Nebyvalъ(ь) 77
 *Nečajань(ь) 77
 *Nečajь 77
 *Nečasъ 77
 *Nečerигъ 77
 *Nečesa 77
 *Nečesань(ь) 77
 *Nečesъ 77
 *Nečęть 78
 *Nečistъ(ь) 78
 *Nečitъ 78
 *Nečuja 78
 *Nečujь 78
 *Nečьrda 78
 *Nečьta 78
 *Nečьtomъ(ь) 237
 *Nečьтъ 78
 *Neda 78
 *Nedabyлъ 78
 *Nedamigrъ 78
 *Nedaniць 78
 *Nedanъ 78
 *Nedanьсь 79
 *Nedara 79
 *Nedaгъ(ь) 79
 *Nedatja 79
 *Nedatjь 79
 *Nedatъ 79
 *Nedавьсь 79
 *Nedавьпъjь 79
 *Nedažigrъ 79
 *Nedera 79
 *Nedergъ 79
 *Nedesimъ 79, 218
 *Nedëдъ 79
 *Nedëja 79
 *Nedëjь 79
 *Nedël'a 79
 *Nedělъ 79
 *Nedělъсь 79
 *Nedělъпъjь 79
 *Nedětъ 80
 *Nedëviць 80
 *Nedoba 80
 *Nedobajь 80
 *Nedobitъ(ь) 80
 *Nedoboјь 80
 *Nedobогъ 80
 *Nedobгъ(ь) 80
 *Nedobьса 80
 *Nedočьтъ 80
 *Nedodělъ 80
 *Nedogлëдъ 80
 *Nedogoda 80
 *Nedogonъ 80
 *Nedoxoda 80
 *Nedoxodъ 80
 *Nedojëдлъ(ь) 80
 *Nedojëдъ 81
 *Nedojëдтъкъ 81
 *Nedojь 81
 *Nedokлëтъ(ь) 81
 *Nedokosъ 81
 *Nedokosъ 81
 *Nedolëjь 81
 *Nedolqгъ(ь) 81
 *Nedoma 81
 *Nedomëгъ(къ) 81
 *Nedomira 81
 *Nedomъ(ь) 81
 *Nedomъlva 81
 *Nedomyslъ 81, 318
 *Nedonosъ 82
 *Nedonosъкъ 82
 *Nedoorслъ 82
 *Nedoorsta 82
 *Nedoorстъ 82
 *Nedoorстъкъ 82
 *Nedopадъ 82
 *Nedopакъ(ь) 82
 *Nedopасъ 82
 *Nedopeka 82
 *Nedopitъ 82
 *Nedorada 82
 *Nedorëкъ 82
 *Nedorëзъ 82
 *Nedorgъ(ь) 82
 *Nedoroda 83
 *Nedorodъ 83
 *Nedorqba 83
 *Nedorqбъ 83

- ˘Nedogъ 83
 ˘Nedosějъ 83
 ˘Nedosěka 83
 ˘Nedosěkъ 83
 ˘Nedosegъ 83
 ˘Nedosogъ 83
 ˘Nedospělъjъ 83
 ˘Nedostatъkъ 83
 ˘Nedostojъ 83
 ˘Nedostopa 83
 ˘Nedostopъ 83
 ˘Nedostrělъ 84
 ˘Nedosuxъ 84
 ˘Nedosъpъnъ 84
 ˘Nedošitъ 84
 ˘Nedošivъ 84
 ˘Nedotětъjъ 84
 ˘Nedovagъ 84
 ˘Nedovogъ 84
 ˘Nedozogъ 84
 ˘Nedozьrělъjъ 84
 ˘Nedoga 84
 ˘Nedogъ 84
 ˘Nedqъzъjъ 84
 ˘Nedqъzъnъjъ 84
 ˘Nedrugъ 84
 ˘Nedrъga 84
 ˘Nedudъ 84
 ˘Neduxa 85
 ˘Neduxъ 85
 ˘Neduma 85
 ˘Nedumъ 85
 ˘Nedurъ 85
 ˘Nedurъnъjъ 85
 ˘Nedutъ(jъ) 85
 ˘Nedviga 85
 ˘Nedvigъ(jъ) 85
 ˘Nedъbajъ 85
 ˘Nedъbala 85
 ˘Nedъbala(jъ) 85
 ˘Nedъlba 85
 ˘Nedъrda 85
 ˘Nedъra 85
 ˘Negadadlo 85
 ˘Negajъ 85
 ˘Neględъ 85
 ˘Negluxъ(jъ) 86
 ˘Negněvičъ 86
 ˘Negoda 86
 ˘Negodějъ 86
 ˘Negodějъcъ 86
 ˘Negodica 86
 ˘Negojica 86
 ˘Negojъ 86
 ˘Negojъca 86
 ˘Negolsъ 86
 ˘Negoničъ 86
 ˘Negonъ 86
 ˘Negostъ 86
 ˘Negovélъ(jъ) 87
 ˘Negovora 87
 ˘Negqbъ(jъ) 87
 ˘Negqda 87
 ˘Negqdъ 87
 ˘Negrějъ 87
 ˘Negrqbъ(jъ) 87
 ˘Negъbnqtъ(jъ) 87
 ˘Negъldogъ 87
 ˘Negъrdъjъ 87
 ˘Negъrtъ(jъ) 87
 ˘Negyba 87
 ˘Negybъnъ(jъ) 87
 ˘Nexajъ 87
 ˘Nexajъcъ 88
 ˘Nexagъjъ 88
 ˘Nexlěbъ(jъ) 88
 ˘Nexoda 88
 ˘Nexodičъ 88
 ˘Nexodъ 88
 ˘Nexodъcъ 88
 ˘Nexotimъ 88
 ˘Nexogošъ(jъ) 88
 ˘Nexogъ(jъ) 88
 ˘Nexota 88
 ˘Nexotějъ 88
 ˘Nexotimъ 88, 218
 ˘Nexotъ 88
 ˘Nexuta 88
 ˘Nexutъ 88
 ˘Nexutъnъjъ 89
 ˘Nexvalъ 89
 ˘Nexyba 89
 ˘Nexugъ 89
 ˘Nexutъ(jъ) 89
 ˘Nejasъ 89
 ˘Nejěbadlo 89
 ˘Nejědla 89
 ˘Nejědlo 89
 ˘Nejědlъ(jъ) 89
 ˘Nejědъ 89
 ˘Nejědъkъ 89
 ˘Nejęta 89
 ˘Nejъma 89
 ˘Nejъmakъ 89
 ˘Nejъzgodа 89
 ˘Nejъzgodъnъjъ 90
 ˘Nejъzgyba 90
 ˘Nejъzходimъ 90, 218
 ˘Nejъzvěstъnъjъ 90
 ˘Nekazъ 90
 ˘Neklada 90
 ˘Nekladъ 90
 ˘Nekl'udъ 90
 ˘Nekl'udъcъ 90
 ˘Nekolbъ 90
 ˘Nekoldъ 90
 ˘Nekoltъjъ 90
 ˘Nekora 90
 ˘Nekor'akъ 90
 ˘Nekoričъ 90
 ˘Nekogъ 90
 ˘Nekogъ 90
 ˘Nekozъ 90
 ˘Nekrasa 90
 ˘Nekrasъ 90
 ˘Nekrasъcъ 91
 ˘Nekrěpъkъjъ 91
 ˘Nekręčъ 91
 ˘Nekręta 91
 ˘Nekričъ 91
 ˘Nekridlъjъ 91
 ˘Nekropъ(jъ) 91
 ˘Nekrupъ(jъ) 91
 ˘Nekrytъjъ 91
 ˘Nekudъ 91
 ˘Nekujъ 91
 ˘Nekula 91
 ˘Nekurъ 91

- *Nekylca 91
 *Nekylda 91
 *Nekyldoma 91, 237
 *Nekylesa 91
 *Nekylga 91
 *Nekyl'a 91
 *Nekylъ 91
 *Nekylь 91
 *Nekylьсь 91
 *Nekьга 91
 *Nekьrda 91
 *Nekьrdakъ 91
 *Nekьrsa 92
 *Nekvasa 92
 *Nekvasъ 92
 *Nekvetajъ 92
 *Nekvětъ 92
 *Nekyla 92
 *Nekyрѣljъ 92
 *Nekyslъjъ 92
 *Nelada 92
 *Nelajъ 92
 *Nelasъ(jъ) 92
 *Nelѣpa 92
 *Nelѣpъ(jъ) 92
 *Nelѣpьсь 92
 *Nelѣзь 93
 *Nelѣdva 93
 *Nel'uba 93
 *Nel'ubъ(jъ) 93
 *Nel'ubičъ 93
 *Nel'ubimъ(jъ) 93
 *Nel'ubьсь 93
 *Nel'uda 93
 *Nel'udъ 93
 *Nelomajъ 93
 *Nelupa 93
 *Nelupъ 93
 *Nelyga 93
 *Nelygъkjъ 93
 *Nelystidlo 93
 *Nelyzičъ 94
 *Nemѣlъkjъ 94
 *Nemѣpa 94
 *Nemѣričъ 94
 *Nemѣrъ 94
 *Nemѣrъсь 94
 *Nemѣšajъ 94
 *Nemѣkynъпъjъ 94
 *Nemѣtъ(jъ) 94
 *Nemigadlo 94
 *Nemila 94
 *Nemilostivъjъ 94
 *Nemilъ(jъ) 94
 *Nemira 94
 *Nemiričъ 95
 *Nemirъ 94
 *Nemirъпъjъ 95
 *Nemodlimъ 95, 218
 *Nemoga 95
 *Nemogajъ 95
 *Nemogotъjъ(jъ) 95
 *Nemogt'ъ 95
 *Nemogt'ьпъ(jъ) 95
 *Nemogъ 95
 *Nemojъ 95
 *Nemoldъ(jъ) 95
 *Nemoltъ(jъ) 95
 *Nemorčъ 96
 *Nemqdgъ(jъ) 96
 *Nemqtъ 96
 *Nemъda 96
 *Nemъlva 96
 *Nemъlvičъ 96
 *Nemъza 96
 *Nemydlo 96
 *Nemyslъ 96
 *Nemytъ(jъ) 96
 *Nemъga 96
 *Nemъrdъ 96
 *Nemъrzkъ 97
 *Nemъsta 97
 *Nemъza 96
 *Nɛnada 97
 *Nenadějъ 97
 *Nenadičъ 97
 *Nenadobъпъjъ 97
 *Nenadъ 97
 *Nenajēdъ 97, 318
 *Nenagadъ 97
 *Nenagokъ 97
 *Nenastъe 97
 *Nenašъ 97
 *Neničъ 98
 *Nenogъ 98
 *Nenuda 98
 *Neobralimъ 98, 218
 *Neobpogъ 98
 *Neob(v)učъпъjъ 98
 *Neokъ(jъ) 98
 *Neorba 98
 *Neorbějъ 98
 *Neorbъ 98
 *Neorbьca 98
 *Neorslъjъ 98
 *Neorslъ 98
 *Neorsta 98
 *Neorstja 98
 *Neortajъ 98
 *Neortъ 98
 *Neorvъп'a 98
 *Neorvъпъ(jъ) 98
 *Neorzujъ 99
 *Neorzъnakъ 99
 *Neotъstopъ 99
 *Neoga 99
 *Neogъ(jъ) 99
 *Neogъlъпъ(jъ) 99
 *Neqsъ(jъ) 99
 *Neqtъ 99
 *Nepačičъ 99
 *Nepalъ(jъ) 99
 *Nepasъ 99
 *Nepertimъ 99, 218
 *Nepēja 99
 *Nepějъca 99
 *Nepějъсь 99
 *Nepitъ(jъ) 99
 *Nepл'ujъ 99
 *Neploxъ(jъ) 100
 *Nepлqtъ 100
 *Nepočēdlъ(jъ) 100
 *Nepočētъ(jъ) 100
 *Nepodoba 100
 *Nepodobъпъjъ 100
 *Nepogoda 100
 *Nepogodъ 100
 *Nepojъ 100

- *Nepokoјь 100
 *Nepokogъ 100
 *Nepokroјь 100
 *Nepokrytъjь 100
 *Nepokuryнъjь 100
 *Nepoлъjь 100
 *Nepomokъ 100
 *Nepomyslъ 100
 *Nepora 101
 *Neporada 101
 *Neporadičъ 101
 *Neporađъ 101
 *Neporađьнъjь 101
 *Nepoređьнъjь 101
 *Neportъjь 101
 *Neporъ 101
 *Neposéda 101
 *Neposédъ 101
 *Nepospělъjь 101
 *Nepostavъ 101
 *Nepoteга 101
 *Nepoteгъ 101
 *Nepoznanъ 101
 *Nepožitъ 101
 *Nepqкъ 101
 *Nepqtъ 101
 *Nepравда 102
 *Nepređъ 102
 *Nepрегъ 102
 *Nepрexa 102
 *Nepрeхъ 102
 *Nepročьнъjь 102
 *Neprodajъ 102
 *Neproka 102
 *Neprolějъ 102
 *Neprosъ 102
 *Neprozvanъjь 102
 *Nepъlda 102
 *Nepъrda 102
 *Nepъгъ 102
 *Nepъvнъjь 102
 *Nepyтаjъ 102
 *Nepъša 103
 *Nerada 103
 *Neradъjь 103
 *Neradъсь 103
 *Nerazъ 103
 *Nereva 103
 *Nerédъjь 103
 *Nerézvъjь 103
 *Nerézъ 103
 *Neréбъjь 103
 *Neréda 103
 *Nerédjenъjь 103
 *Nerédъ 103
 *Neréxa 103
 *Neroda 103
 *Nerodičъ 104
 *Nerodimъ 104, 218
 *Nerodja 104
 *Nerodъ 103
 *Nerodьнъjь 104
 *Nerqbajъ 104
 *Nerqbъjь 104
 *Nerqčъ 104
 *Nerqka 104
 *Nerqкъjь 104
 *Neruda 104
 *Nerudъjь 104
 *Neruxъ 104
 *Nerusa 104
 *Nerusъjь 104
 *Neryba 104
 *Nesarinъ 104
 *Nesarъ 104
 *Nesédлъjь 104
 *Nesédomъ 237
 *Nesěkja 104
 *Nesěкъ 105
 *Nesilъjь 105
 *Neskora 105
 *Neskordъ 105
 *Neskordъ 105
 *Neskordьнъjь 105
 *Neskreba 105
 *Neskromънъjь 105
 *Neslovъjь 105
 *Nesluxъ 105
 *Nesměxъ 105
 *Nesmějana 105
 *Nesmějanъ 105
 *Nesmějanъсь 105
 *Nesmělъjь 105
 *Nesoldькъjь 105
 *Nesomъ 105
 *Nesqdimъjь 105
 *Nesqdъ 106
 *Nesqкъ 106
 *Nesqsédъ 106
 *Nesрexa 106
 *Nesрélъjь 106
 *Nesрěšънъjь 106
 *Nesporъjь 106
 *Nestajъ 106
 *Nestaničъ 106
 *Nestanъ 106
 *Nestаньса 106
 *Nestаръсь 106
 *Nestelějъ 106
 *Nestoјь 106
 *Nestрахъ 106
 *Nestrašъ 106
 *Nestroјь 106
 *Nestroјьнъjь 106
 *Nestruјь 106
 *Nesuxъjь 106
 *Nesulъ 106
 *Nesvaričъ 107
 *Nesvětajъ 107
 *Nesvětъ 107
 *Nesvoјь 107
 *Nesъčestънъjь 107
 *Nesъčьтънъjь 107
 *Nesъda 107
 *Nesъdatja 107
 *Nesъderъ 107
 *Nesъdějъ 107
 *Nesъdičъ 107
 *Nesъdoba 107
 *Nesъdovъ 107
 *Nesъdovъ 107
 *Nesъdъ 107
 *Nesъgoda 89
 *Nesъgovovъ 107
 *Nesъjъma 108
 *Nesъklada 108
 *Nesъkladьнъjь 108
 *Nesъmeтъjь 108

- *Nesъmysъ 108
 *Nesъpazъ 108
 *Nesъpeta 108
 *Nesъpъ 108
 *Nesъpгava 108
 *Nesъpгавъ(јъ) 108
 *Nesъtula 108
 *Nesъvada 108
 *Nesъvadъ 108
 *Nesъvéda 108
 *Nesъvédъ 108
 *Nesъvitajъ 108
 *Nesъvoga 108
 *Nesъvогъпъ(јъ) 108
 *Nesvězъjъ 108
 *Nesvъrba 108
 *Nesynъ 108
 *Nesynъcъ 109
 *Nesyta 109
 *Nesyтъ(јъ) 109
 *Nesъrstъ(јъ) 109
 *Nešetajъ 109
 *Nešitъjъ 109
 *Nešъda 109
 *Nešъva 109
 *Neščerta 109
 *Neščertъ 109
 *Neščertъпъjъ 109
 *Neščегъ(јъ) 109
 *Neščęda 109
 *Neščędimъ(јъ) 109
 *Neščъrктъ 109
 *Neščъrгъ(јъ) 109
 *Netajъ 109
 *Netelъ 110
 *Neterba 110
 *Neterbъcъ 110
 *Netesa 110
 *Netesapъjъ 110
 *Netesъ 110
 *Netēja 110
 *Netělъjъ 110
 *Netěpa 110
 *Netěša 110
 *Netęga 110
 *Netęrъ(јъ) 110
 *Netixъ(јъ) 110
 *Netopogъ 110
 *Netogъ(јъ) 110
 *Netroqъ 111
 *Netulъcъ 111
 *Netъkačъ 111
 *Netъlkanъ 111
 *Netъrda 111
 *Netъl'a 111
 *Neubudъ 111
 *Neubytъ(јъ) 111
 *Neuča 111
 *Neučimъ 111, 218
 *Neučъ 111
 *Neuda 111
 *Neudaka 111
 *Neudakъ 111
 *Neudalъ(јъ) 111
 *Neudanъ(јъ) 111
 *Neudatja 111
 *Neudojъ 111
 *Neugadъ 111
 *Neugasimъ 112
 *Neugasъ 112
 *Neugodъ 112
 *Neugodъпъjъ 112
 *Neuxъ(јъ) 112
 *Neujutъпъ(јъ) 112
 *Neukъ(јъ) 112
 *Neulovъ 112
 *Neulyba 112
 *Neumēja 112
 *Neumějъ 112
 *Neumuja 112
 *Neumytъjъ 112
 *Neunylъ(јъ) 112
 *Neupokojъ 112
 *Neupokojъcъ 113
 *Neuprega 113
 *Neuradъ 113
 *Neuronъ 113
 *Ne(u)sadъ 113
 *Neustojъ 113
 *Neustopъ 113
 *Neustopъпъjъ 113
 *Neustrojъ 113
 *Neusura 113
 *Neusurajъ 113
 *Neutira 113
 *Neužila 113
 *Neužilъ(јъ) 113
 *Neužirъ 113
 *Neužitъ(јъ) 113
 *Nevada 113
 *Nevadičъ 114
 *Nevadъ 113
 *Nevara 114
 *Nevаръ 114
 *Nevedrějъ 114
 *Nevedro 114
 *Nevelikъ(јъ) 114
 *Nevelъjъ 114
 *Neverdimъ(јъ) 114,
 218
 *Neverdъпъ(јъ) 114
 *Neveselъjъ 114
 *Nevěčъпъ(јъ) 114
 *Nevěda 114
 *Nevědja 114
 *Nevědjičъ 115
 *Nevědomica 115
 *Nevědomъ(јъ) 115
 *Nevědъ 114
 *Nevědъ 115
 *Nevěgolъ 115
 *Nevēja 115
 *Nevěra 115
 *Nevěrъ 115
 *Nevěrъcъ 115
 *Nevěrъпъ(јъ) 115
 *Nevěstičъ 116
 *Nevětъ 116
 *Nevětъ 116
 *Nevęda 116
 *Nevida 116
 *Nevidějъ 116
 *Nevidičъ 116
 *Nevidimъ(јъ) 218
 *Nevido 116
 *Nevidomъ(јъ) 116
 *Nevidъ 116
 *Nevinъпъ(јъ) 116

- *Nevodja 116
 *Nevodъ 116
 *Nevojъ 116
 *Nevoldъ 116
 *Nevolica 117
 *Nevoličъ 117
 *Nevol'a 116
 *Nevolsъ 117
 *Nevolъnъjъ 117
 *Nevorxa 117
 *Nevorxъ 117
 *Nevortъ 117
 *Nevъдохъ 117
 *Nevъlda 117
 *Nevъpidlo 117
 *Nevъrda 117
 *Nevъzgleđъ 117
 *Nevъzgodа 117
 *Nevъzgodъ 117
 *Nevъzorstъ 117
 *Nevъzzorъ 117
 *Nevъrdadlo 117
 *Nevъrdasъ 117
 *Nevъrdъ 117
 *Nevъr'ujъ 117
 *Nevъrtъ 117
 *Nezabuda 118
 *Nezabudъ 118
 *Nezabytъ 118
 *Nezajъmajъ 118
 *Nezamyslъ 118
 *Neznajemъjъ 118
 *Neznajъ 118
 *Neznamirъ 118
 *Neznanэгъ 118
 *Neznaničъ 118
 *Neznanъ(jъ) 118
 *Neznanъсь 119
 *Neznaujъ 119
 *Nezola 119
 *Nezъloba 119
 *Nezъvanъ 119
 *Nežalъ 119
 *Nežarъ 119
 *Nežera 119
 *Nežerъ 119
 *Nežežimъ 119, 219
 *Nežeđъ 119
 *Nežigajъ 119
 *Nežilъ(jъ) 119
 *Nežigrъ 119
 *Nežitъ(jъ) 119
 *Neživъ(jъ) 119
 *Neživъсь 120
 *Nežura 120
 *Nežurъnъ(jъ) 120
 *Nežъdanъ 120
 *Nežъmakъ 120
 *Nežъvaka 120
 *Niščimъ 219
 *Nizъkynъ 197
 *Norimъ 219
 *Nositъ(jъ) 158
 *Novitъ(jъ) 159
 *Nozdrynъ 197
 *Nudomъ 237
 *Obačimъ 219
 *Obbajimъ 219
 *Obbolimъ 219
 *Obdolimъ 219
 *Obdъrimqđъ 263
 *Obxotimъ 219
 *Oblésimъ 219
 *Obostromъ 237
 *Obstudimъ 219
 *Obsvetimъ 219
 *Obvaritъ 159
 *Obvidimъ 219
 *Obvitimъ 219
 *Obvitomъ 237
 *Obžъgqtъ 174
 *Olčimъ 219
 *Oldynъ 197
 *Olkomъ(jъ) 237
 *Olkomъсь 237
 *Olkqta 174
 *Olkynъ 197
 *Ordimъ 220
 *Ordoma 238
 *Ordomeгъ 318
 *Ordomъ 238
 *Orkyta 185
 *Orkytъ 185
 *Orstima 220
 *Orstomъ 238
 *Orstynъ 197
 *Ortъmeгъ 318
 *Ortъmirъ 318
 *Orzсъkazimъ 220
 *Ostomъ 238
 *Ostroma 238
 *Ostromъ 238
 *Qdima 220
 *Qdimъ 220
 *Qdomъ 238
 *Qdъromъ 238
 *Qgrynъ 197
 *Qgъrimъ 220
 *Qsimъ 220
 *Qsitъ 159
 *Qsomъ 238
 *Qsynъ 197
 *Padqta 174
 *Paxqta 174
 *Paxqtičъ 174
 *Palimqda 263
 *Palomqđъ 263
 *Parimqda 263
 *Parimqđъ 263
 *Pasimъ 220
 *Patrimъ 220
 *Pатrynъ 197
 *Pazimъ 220
 *Pertъrqtъ 174
 *Perynъ 197
 *Pэгqtъ 174
 *Piščimъ 220
 *Piščita 159
 *Pitomъ 238
 *Plakqta 174
 *Plodimъ 220
 *Ploskomъ 238
 *Ploskynъ 197
 *Plovqta 174
 *Pobédimъ 220

- *Roběžimъ 220
 *Rodъxalimъ 220
 *Roxodunъ 197
 *Polimъ 220
 *Pol'ubimъ 220
 *Polunъ 197
 *Porimъ 220
 *Porodimъ 220
 *Posedomъ 238
 *Poskočimъ 220
 *Postqrimъ 220
 *Pozdunъ 197
 *Pqkyta 185
 *Pqrunъ 197
 *Pqtimъ 220
 *Prawqta 174
 *Procědimъ 221
 *Proxodimъ 221
 *Prokotimъ 221
 *Prosimъ 221
 *Prostunъ 197
 *Pulimъ 221
 *Purimъ 221
 *Purunъ 197
 *Pustunъ 197
 *Putrimъ 221
 *Puzunъ 197
 *Pъldomъ 238
 *Pъlxunъ 198
 *Pъlnita 159
 *Pъlšitъ 159
 *Pъrdyta 185
 *Pъrga 248
 *Pъrgaць 248
 *Pъrgadlo 248
 *Pъrgajъ 248
 *Pъrgakъ 248
 *Pъrgala 249
 *Pъrgalъ 249
 *Pъrgalъ 249
 *Pъrganъ 248
 *Pъrganъ 248
 *Pъrgaць 249
 *Pъrgatъ(жъ) 249
 *Pъrgo 248
 *Pъrgola 249
 *Pъrgolъ 249
 *Pъrgolъ 249
 *Pъrgosъ 249
 *Pъrgoць 249
 *Pъrgotъ 249
 *Pъrgulъ 249
 *Pъrgunъ 249
 *Pъrgusъ 249
 *Pъrgъ(жъ) 248
 *Pъrgyць 249
 *Pъrxqtъ 174
 *Pъrxyta 185
 *Pъrsomъ 238
 *Pъrtomъ 238
 *Pъrtqta 174
 *Pъrtqtiць 174
 *Pъrtunъ 198
 *Pъrditъ 159
 *Pъrdoma 238
 *Pъrdomъ 238
 *Pъrdqta 174
 *Pъrtunъ 198
 *Pъrgvita 159
 *Pъrgvitъ 159
 *Pъrgvunъ 198
 *Pъsoma 239
 *Račita 159
 *Radimъ 220
 *Radita 159
 *Radoхunъ 198
 *Radoma 238
 *Radoměгъ 318
 *Radomъ 238
 *Radunъ 198
 *Rakoma 239
 *Rakqta 174
 *Ratimъ 221
 *Ratqtiць 174
 *Razima 221
 *Razimъ 221
 *Rekomъ 239
 *Rekqta 175
 *Rekqtъ 175
 *Retimъ 221
 *Revqta 175
 *Revqtъ 175
 *Rědiborъ 257
 *Rěditъ 159
 *Rědobordъ(жъ) 257
 *Rědogostъ 257
 *Rědojědъ 257
 *Rědoma 239
 *Rědomъ 239
 *Rědošivъ 257
 *Rědozqbъ(жъ) 257
 *Rědъkozqbъ(жъ) 257
 *Rězqta 175
 *Rěbqtъ 175
 *Regqta 175
 *Rodima 221
 *Rodimъ 221
 *Rodomъ 239
 *Rogomъ 239
 *Rogqtъ 175
 *Rogunъ 198
 *Rokqta 175
 *Rosimъ 222
 *Rokunъ 198
 *Rudima 222
 *Rudimъ 222
 *Ruditъ 159
 *Rudoma 239
 *Rudomъ 239
 *Rudrimъ 222
 *Rudunъ 198
 *Rusimъ 222
 *Rusita 159
 *Rusunъ 198
 *Rъdunъ 198
 *Rybitъ 159
 *Ryбunъ 198
 *Rydoma 239
 *Rydomъ 239
 *Rysimъ 222
 *Rysita 159
 *Sadimъ 222
 *Sadlimъ 222
 *Sadlita 159
 *Sadlitъ 159
 *Sadoma 239

- *Sadomъ 239
 *Sadунь 198
 *Sagimъ 222
 *Sarita 159
 *Saritъ 159
 *Sagobъrda 294
 *Sagoma 239
 *Sagomqđъ 263
 *Sagomъ 239
 *Saqta 175
 *Sedlima 222
 *Sedlimъ 222
 *Sedlitъ 159
 *Sedmунь 198
 *Segъlda 136
 *Sekъrda 137
 *Semъrga 137
 *Sestrimъ 222
 *Sevъrda 137
 *Sevъrga 137
 *Sezema 137
 *Sezemь 137
 *Sezemьсь 137
 *Sėdimėrъ 318
 *Sėkoma 239
 *Sėkqta 175
 *Sėkqtъ 175
 *Segomъ 239
 *Segqta 175
 *Segqtъ 175
 *Segунь 198
 *Segyть 185
 *Sibъrтъ 137
 *Sigъlta 137
 *Sikъrda 137
 *Siroma 239
 *Sivolga 137
 *Sivъrdъ 137
 *Skabъlda 120
 *Skabъrda 121
 *Skakomъ 240
 *Skakъrta 121
 *Skamъrda 121
 *Skapъldъ 121
 *Skavoga 121
 *Skavъrda 121
 *Skobъlda 120
 *Skobъrda 294
 *Skolimъ 222
 *Skomuda 121
 *Skomъldъ 121
 *Skomъrda 121
 *Skopъrta 121
 *Skopъrтъ 121
 *Skorbqta 176
 *Skorqta 176
 *Skorpqta 176
 *Skogунь 198
 *Skotъrĉъ 121
 *Skovera 122
 *Skovorda 122
 *Skovordъ 122
 *Skovornъ 122
 *Skovornъkъ 122
 *Skovъrbiĉъ 122
 *Skovъrda 122
 *Skovъrdъ 122
 *Skovъrda 121
 *Skovъrdьсь 122
 *Skrebyнъ 199
 *Skripqta 176
 *Skrobitъ 159
 *Skъlbasъ 274
 *Skъlbqtъ 176
 *Skъldimъ 223
 *Skъldqtъ 176
 *Skъlgqtъ 176
 *Skъltimъ 223
 *Skъrbitъ 159
 *Skъrbqta 176
 *Skъrbqtъ 176
 *Skъrdimъ 223
 *Skъrgqta 176
 *Skъrkqtъ 176
 *Skъrmitъ 160
 *Skъrmtqtъ 176
 *Skъrpita 160
 *Skъrpitъ 160
 *Skъrpyta 185
 *Skъrstъ 275
 *Slabqtъ 176
 *Slabунь 199
 *Slavita 160
 *Slavitъ 160
 *Slėpqtъ 176
 *Slėpунь 199
 *Slonima 223
 *Slonimъ 223
 *Slovqta 176
 *Slovqtъ 176
 *Slovунь 199
 *Smatolkъ 73
 *Smolita 160
 *Smolitъ 160
 *Smolунь 199
 *Smotolka 73
 *Smъlgунь 199
 *Smъrkqtъ 177
 *Smъrdomъ 240
 *Sodoma 240
 *Sodomъ 240
 *Sokqta 177
 *Soldomъ 240
 *Solima 223
 *Solimъ 223
 *Solунь 199
 *Sorimъ 223
 *Sorga 308
 *Sorgaĉъ 308
 *Sorganъ 308
 *Sorgašъ 308
 *Sorgonъ 308
 *Sorgošъ 308
 *Sorgъ 308
 *Sorkomъ 240
 *Sorqtъ 176
 *Soryть 185
 *Soržanъ 308
 *Soržъjъ 308
 *Sotima 223
 *Sotунь 199
 *Sqbajъ 123
 *Sqboĉъ 123
 *Sqbojъ 123
 *Sqbogъ 123
 *Sqbъlda 123
 *Sqbъldašъ 123
 *Sqbъlga 124

- *Sqbъlta 124
 *Sqbъrda 124, 294
 *Sqbъrdakъ 124
 *Sqbъrga 124
 *Sqbъrta 124
 *Sqbъrtъ 124
 *Sqčesъ 124
 *Sqčъrba 124
 *Sqdera 124
 *Sqđima 223
 *Sqđimъ 223
 *Sqđolъ 124
 *Sqđolъ 124
 *Sqđoma 240
 *Sqđomъ 240
 *Sqđora 124
 *Sqđorъ 124
 *Sqđъltъ 124
 *Sqđъrga 124
 *Sqđъrgajъ 124
 *Sqđъrakъ 124
 *Sqđъrganъ(jъ) 124
 *Sqđъrga 124
 *Sqđъrĭčъ 125
 *Sqgloba 125
 *Sqglobъ(jъ) 125
 *Sqgoda 125
 *Sqgolъvъ(jъ) 125
 *Sqgonidlo 125
 *Sqgon'a 125
 *Sqgonъ 125
 *Sqgorъ 125
 *Sqgoba 125
 *Sqgqzъ 125
 *Sqgrobъ 125
 *Sqguba 125
 *Sqgъlda 125
 *Sqgъldъ 125
 *Sqgъldъ 125
 *Sqgъrda 126
 *Sqgъrta 126
 *Sqgybньсъ 126
 *Sqхъrtъ(jъ) 126
 *Sq(j)agnъ(jъ) 126
 *Sq(j)ara 126
 *Sqjargъ(jъ) 126
 *Sqjasъ 126
 *Sqjědъ 126
 *Sqjěga 126
 *Sqjěta 126
 *Sqjětъ 126
 *Sqjětъ 126
 *Sqjětъ 126
 *Sqjъma 127
 *Sqjъmъ 127
 *Sqjъmъca 127
 *Sqjъmъcъ 127
 *Sqjъmъnъ(jъ) 127
 *Sqkladъ 127
 *Sqkolěno 127
 *Sqkolěnъ 127
 *Sqkolъ 127
 *Sqkora 127
 *Sqkoraъ 127
 *Sqkostъ(jъ) 127
 *Sqkrojъ 127
 *Sqkrotъ 127
 *Sqkъlda 127
 *Sqkъld'aktъ 128
 *Sqkъldičъ 128
 *Sqkъldъ 127
 *Sqkъl'a 128
 *Sqkъltъ 128
 *Sqkъlъa 128
 *Sqkъlъ 128
 *Sqkъlъ 128
 *Sqkъlъ 128
 *Sqkъrba 128
 *Sqkъrča 128
 *Sqkъrda 128
 *Sqkъrmičъ 128
 *Sqkъrtъ 128
 *Sqkъrtъ(jъ) 128
 *Sqlega 128
 *Sqlojъ 128
 *Sqlqkъ 129
 *Sqmetъ 129
 *Sqměra 129
 *Sqměrъ 129
 *Sqměsъ 129
 *Sqmiġъ 129
 *Sqmora 129
 *Sqmorkъ 129
 *Sqmorgъ 129
 *Sqmorъ 129
 *Sqmъlda 129
 *Sqmъrda 130
 *Sqmъrdakъ 130
 *Sqmъrdanъ 130
 *Sqmъrdъ 130
 *Sqmъrga 130
 *Sqmъrganъ 130
 *Sqmъrka 130
 *Sqmъrka 130
 *Sqnozъ(jъ) 130
 *Sqrojъ 130
 *Sqrolъ(jъ) 130
 *Sqron'a 130
 *Sqronъ 130
 *Sqroga 130
 *Sqrorsъ 131
 *Sqrorъ 130
 *Sqprega 131
 *Sqprekъ 131
 *Sqpreтъ 131
 *Sqprqđъ 131
 *Sqprqgъ 131
 *Sqprqtъ 131
 *Sqprъrganъ 131, 249
 *Sqprъrkъ 131
 *Sqprъrsa 131
 *Sqprъrtъ 131
 *Sqprъrtъ 131
 *Sqprъrtъ 131
 *Sqreбъ(jъ) 131
 *Sqređъ 131
 *Sqređъnъjъ 131
 *Sqroda 131
 *Sqrosъ 131
 *Sqrgъzъ 131
 *Sqсara 131
 *Sqсаръ 131
 *Sqсěda 132
 *Sqсědlъ(jъ) 132
 *Sqсědъ 132
 *Sqсědъka 132
 *Sqсědъkъ 132
 *Sqсěka 132
 *Sqсěkъ 132
 *Sqslonъ 132

- *Sьlgota 177, 267
 *Sьlgotъ 177, 267
 *Sьlgujь 270
 *Sьlgunь 272
 *Sьlgura 273
 *Sьlgurъ 272
 *Sьlgusъ 273
 *Sьlguшъ 273
 *Sьlgъ 268
 *Sьlgunь 200, 272
 *Sьlgura 273
 *Sьlgurъ 273
 *Sьlgyть 185
 *Sьlxunь 200
 *Sьl'ubqta 178
 *Sьlkunь 200
 *Sьlkqta 178
 *Sьlpomъ 241
 *Sьlpqta 178
 *Sьlpunь 200
 *Sьlsimъ 224
 *Sьlsitъ 160
 *Sьlsqta 178
 *Sьltimъ 224
 *Sьltqta 178
 *Sьltyнь 200
 *Sьlžanъ 271
 *Sьlženъ 272
 *Sьlžičъ 271
 *Sьlžikъ 271
 *Sьlžькъ 271
 *Sьpalimъ 224
 *Sьrbqтъ 178
 *Sьrda 299
 *Sьrdaць 299
 *Sьrдахъ 299
 *Sьrdajь 299
 *Sьrdакъ 299
 *Sьrdalъ 300
 *Sьrdalъ 300
 *Sьrdanъ 300
 *Sьrdarъ 301
 *Sьrdaшъ 299
 *Sьrdatъ 301
 *Sьrdeba 299
 *Sьrdelъ 300
 *Sьrdelъ 300
 *Sьrdesъ 301
 *Sьrdeta 301
 *Sьrdějъ 299
 *Sьrdičъ 300
 *Sьrdikъ 300
 *Sьrdinъ 301
 *Sьrdo 299
 *Sьrdoba 299
 *Sьrdoць 300
 *Sьrдохъ 299
 *Sьrdokъ 300
 *Sьrdolъ 300
 *Sьrdomъ 241, 300
 *Sьrdonъ 301
 *Sьrdonъ 301
 *Sьrdopalъ(jь) 301
 *Sьrdosъ 301
 *Sьrdoшъ 299
 *Sьrdotъ 301
 *Sьrdqtъ 178, 301
 *Sьrduga 299
 *Sьrдуха 299
 *Sьrдукъ 300
 *Sьrd'ukъ 300
 *Sьrdulъ 300
 *Sьrdulъ 300
 *Sьrdъ 299
 *Sьrdъ(jь) 299
 *Sьrdьka 300
 *Sьrdькъ 300
 *Sьrdyга 299
 *Sьrdухъ 299
 *Sьrdyka 300
 *Sьrdyкъ 300
 *Sьrdylъ 300
 *Sьrdylъ 300
 *Sьrdynъ 200, 301
 *Sьrdysъ 301
 *Sьrdysъ 301
 *Sьrdьнъ(jь) 301
 *Sьrga 304
 *Sьrgaць 307
 *Sьrgadlo 304
 *Sьrgajъ 305
 *Sьrganъ 306
 *Sьrgarъ 308
 *Sьrgaшъ 307
 *Sьrgatъ(jь) 307
 *Sьrgo 304
 *Sьrgolъ 306
 *Sьrgolъ 306
 *Sьrgomъ 241
 *Sьrgorqцьпъjь 308
 *Sьrgoшъ 307
 *Sьrgota 307
 *Sьrgotъ 307
 *Sьrgqць 307
 *Sьrgqta 178, 307
 *Sьrgqтъ 178, 307
 *Sьrgujъ 306
 *Sьrgulъ 306
 *Sьrgulъ 306
 *Sьrgunъ 306
 *Sьrgъ 304
 *Sьrgьнъ 307
 *Sьrgyть 307
 *Sьrkqтъ 178
 *Sьrlitъ 160
 *Sьrmita 160
 *Sьrmqтъ 178
 *Sьrmitъ 160
 *Sьrpita 160
 *Sьrpitъ 160
 *Sьrža 305
 *Sьržanъ 306
 *Sьržъ 305
 *Sьsimъ 224
 *Sьtorimъ 224
 *Sьtulimъ 224
 *Sьvëdomъ 241
 *Sьpqtъ 178
 *Sьromъ 241
 *Sьgoda 137
 *Sьgodъ 137
 *Sьkьrdějъ 137
 *Sьpьrтъ 137
 *Sьrbqтъ 178
 *Sьrdimъ 224
 *Sьrgqta 178
 *Sьrgqтъ 178
 *Sьrkqтъ 178

- *Šьqoť 179
 *Šьqrqť 179
 *Šьqomъ 242
 *Šьqoť 179
 *Šьsaгъ 137
 *Šьsoga 137
 *Šьsogъ 137
 *Šьsugъ 137
 *Šьvьldaјь 138
 *Šьvьldyшь 138
 *Šьvьг'ајь 138
 *Šьvьгъ 138
- *Šalimъ 224
 *Šaloma 241
 *Šebьlba 138
 *Šebьlbакъ 138
 *Šebьlda 138, 151
 *Šebьldaјь 139
 *Šebьldакъ 139
 *Šebьldasъ 139
 *Šebьldaшь 139
 *Šebьldějь 139
 *Šebьldo 138
 *Šebьldъ 138, 151
 *Šebьlga 139
 *Šebьlta 139
 *Šebьltajь 139
 *Šebьltasъ 139
 *Šebьltъ 139, 151
 *Šebьrda 139, 151,
 294
 *Šebьrša 139
 *Šebьrшь 139
 *Šebьгъ 140, 151
 *Šegьlda 140
 *Šegьldějь 140
 *Šegьltasъ 140
 *Šegьtmapъ 151
 *Šegьгъ 140
 *Šekora 140
 *Šekor'акъ 140
 *Šekorega 140
 *Šekogъ 140
 *Šekьla 140
 *Šekьlakъ 140
- *Šekьlda 140
 *Šekьliць 140
 *Šekьlo 140
 *Šekьль 140
 *Šekьльјь 141
 *Šekьrbunъ 141
 *Šekьrda 141
 *Šekьrdanъ 141
 *Šekьrdo 141
 *Šekьrdъ 141, 151
 *Šekьrma 141
 *Šekьгъ 141
 *Šekьгъ 141
 *Šekьгza 141
 *Šemьlda 141
 *Šemьldagъ 141
 *Šemьldo 151
 *Šemьrda 141
 *Šemьrdакъ 141
 *Šemьrdějь 151
 *Šepьldъ 141
 *Šepьrda 141
 *Šepьrma 141
 *Šepьrta 141
 *Šepьгъ 141
 *Šepьгъ 141
 *Šesьlba 142
 *Šesьlga 142
 *Šetьrma 142
 *Šeul⁽¹⁾a 142
 *Ševora 151
 *Ševor'a 142
 *Ševogъ 142
 *Ševьlda 142
 *Ševьldo 142
 *Ševьldъ 142
 *Ševьldьгъ 142
 *Ševьldyka 142
 *Ševьldyшь 143
 *Ševьlga 143
 *Ševьlgъ 143
 *Ševьrda 143
 *Ševьrdакъ 143
 *Ševьrdъ 143
 *Ševьrgo 143
 *Ševьrtadlo 143
- *Ševьrшь 143
 *Ševьrda 143
 *Ševьrdакъ 143
 *Ševьrdol143
 *Ševьrnga 143
 *Ševьrшь 143
 *Ševьrtadlo 143
 *Ševьгъ 143, 151
 *Šibqoť 179
 *Širimъ 224
 *Širitъ 160
 *Širobokъ(јь) 260
 *Širolazъ(јь) 260
 *Širogogъ 260
 *Širogqzъ(јь) 261
 *Širolъ 261
 *Širolъbъ(јь) 261
 *Širolokъ 261
 *Širolokъ 261
 *Širolokъ 261
 *Širolokъbъ(јь) 261
 *Širolokъ 261
 *Širolokъ 261
 *Širolokъ 261
 *Širolъbъ(јь) 261
 *Široma 241
 *Široposъ(јь) 261
 *Širopetъ(јь) 261
 *Širqta 179
 *Širouxъ(јь) 261
 *Širъ(јь) 260
 *Širyнь 200
 *Šišimъ 224
 *Šumitъ 160
 *Šutimъ 224
 *Šutomа 242
 *Šutyнь 200
- *ŠČebьrшь 122, 139
 *ŠČegьlbiць 122
 *ŠČegьldъ 122
 *ŠČegьrbqť 123
 *ŠČekogъ 123
 *ŠČekьlda 123
 *ŠČekьгъ 123
 *ŠČevьrdъ 123
 *ŠČedimъ 224
 *ŠČьlbqta 179

- *Ščьlka 277
 *Ščьlkaць 278
 *Ščьlkadlo 278
 *Ščьlkanь 278
 *Ščьlkaгь 278
 *Ščьlkanьjь 278
 *Ščьlko 277
 *Ščьlkolьbь 277
 *Ščьlkomqđь 277
 *Ščьlkonogь 277
 *Ščьlkonozь 277
 *Ščьlkqta 179, 278
 *Ščьlkqть 179
 *Ščьlкупь 278
 *Ščьlkь 277
 *Ščьrba 295
 *Ščьrbaць 296
 *Ščьrbajь 295
 *Ščьrbakь 295
 *Ščьrbalь 296
 *Ščьrbapь 296
 *Ščьrbapь 296
 *Ščьrbaгь 295
 *Ščьrbaзь 297
 *Ščьrbaзьь 297
 *Ščьrbatь(jь) 297
 *Ščьrbelь 296
 *Ščьrbetь 297
 *Ščьrbęđь 298
 *Ščьrbica 296
 *Ščьrbiць 296
 *Ščьrbikь 296
 *Ščьrbina 297
 *Ščьrbiшь 297
 *Ščьrbitь 160
 *Ščьrbo 295
 *Ščьrbonozь 298
 *Ščьrbonь 297
 *Ščьrboryjanь 298
 *Ščьrbonykь 298
 *Ščьrbukь 296
 *Ščьrbulь 296
 *Ščьrbunь 297
 *Ščьrbь 295
 *Ščьrbьka 296
 *Ščьrbьkь 296
 *Ščьrbyga 296
 *Ščьrbunь 200
 *Ščьrbьсь 296
 *Ščьrраць 302
 *Ščьrракь 303
 *Ščьr'акь 303
 *Ščьrрань 303
 *Ščьrрь 302
 *Ščьrtomь 242
 *Tabьlda 144
 *Tabьlganь 144
 *Tal'ubь 144
 *Tal'udь 144
 *Tarima 224
 *Tarimь 224
 *Taroma 242
 *Taromь 242
 *Tasimь 224
 *Tatьrganь 144
 *Tavidь 144
 *Tavьlda 144
 *Tavьldakь 144
 *Tavьlga 144
 *Tavьrda 145
 *Tekqть 179
 *Terbitь 160
 *Terbomь 242
 *Terbovidь 318
 *Terbqть 179
 *Tesimь 225
 *Tęxoma 242
 *Tęxomь 242
 *Tęšimь 225
 *Tęšita 160
 *Tixunь 200
 *Tišimь 225
 *Tobьlda 144
 *Tobьltь 145
 *Tobьrča 145
 *Tobьrць 145
 *Tobьrga 145
 *Todorgь 145
 *Tokьlda 145
 *Tolimь 225
 *Tolity 160
 *Tolqta 179
 *Tomьlga 145
 *Tomьrць 145
 *Tomьrča 145
 *Tomьrць 145
 *Topьrзь 145
 *Torimь 225
 *Torqta 179
 *Torqть 179
 *Torpunь 200
 *Tosagь 145
 *Tosagь 145
 *Tosugь 145
 *Totьlda 145
 *Totьlga 145
 *Totьlma 145
 *Totьrka 145
 *Totьrзь 145
 *Tovqть 179
 *Tovьlda 144
 *Tovьrзь 145
 *Tožigь 146
 *Tqgomь 242
 *Tqgynь 201
 *Tqžimь 225
 *Trimqđь 264
 *Trqsimь 225
 *Tubogь 146
 *Tubqda 146
 *Tučimь(jь) 225
 *Tudьlgь 146
 *Tugostь 146
 *Tugьldь 146
 *Tuxomь 242
 *Tuxьvitь 160
 *Tuxunь 201
 *Tujьtmь 146
 *Tukьrda 146
 *Tukьrть 146
 *Tulimь 225
 *Tulity 160
 *Tulynь 201
 *Tumęгь 146
 *Tumigь 146
 *Turadlo 146
 *Turadь 146

- *Vordynь 201
 *Voritь 161
 *Vornitь 161
 *Vorpita 161
 *Vortimь 227
 *Vortynь 201
 *Voryнь 201
 *Voržьbitь 161
 *Vozimь 227
 *Vьlbitь 161
 *Vьlbqtь 180
 *Vьlčimь 227
 *Vьlčitь 162
 *Vьldimь 227
 *Vьldoma 243
 *Vьldomь 243
 *Vьldqtь 181
 *Vьldynь 201
 *Vьldyta 185
 *Vьldytь 185
 *Vьlgoma 243
 *Vьlgomь 243
 *Vьlgota 181
 *Vьlgqtь 181
 *Vьlgqtьсь 181
 *Vьlgynь 201
 *Vьlgyть 185
 *Vьlxomь 243
 *Vьlxota 181
 *Vьlxqtь 181
 *Vьlkoma 243
 *Vьlkomь 243
 *Vьlkqtь 181
 *Vьlkynь 201
 *Vьlmitь 162
 *Vьlmqtь 181
 *Vьlnitь 162
 *Vьlpimь 227
 *Vьlpota 181
 *Vьlpqtь 181
 *Vьlpyть 185
 *Vьlsimь 227
 *Vьltimь 228
 *Vьltoma 243
 *Vьltomь 243
 *Vьltqtь 181
- *Vьltynь 201
 *Vьlyto 185
 *Vьlytь 185
 *Vьlvqtь 181
 *Vьlzitь 162
 *Vьlžitь 162
 *Vьrbimь 228
 *Vьrbita 162
 *Vьrbitь 162
 *Vьrbqtь 181
 *Vьrčimь 228
 *Vьrdomь 243
 *Vьrdynь 202
 *Vьrdyta 185
 *Vьrgota 181
 *Vьrgqtь 181
 *Vьrgqtь 181
 *Vьrhomь 243
 *Vьrxota 182
 *Vьrxqtь 182
 *Vьrxytь 185
 *Vьrkota 182
 *Vьrkqtь 182
 *Vьrlitь 162
 *Vьrmota 182
 *Vьrmqtь 182
 *Vьrpinь 228
 *Vьrpqtь 182
 *Vьrsimь 228
 *Vьrsqtь 182
 *Vьršimь 228
 *Vьrtimь 228
 *Vьrtomь 243
 *Vьrtqtь 182
 *Vьrtynь 202
 *Vьrzimь 228
 *Vьrzitь 162
 *Vьrzomь 243
 *Vьrzqtь 182
 *Vьzpitomь 243
 *Vyđrimqdo 264
 *Vьrbitь 162
 *Vьrbqtь 182
 *Vьrdomь 243
 *Vьrdota 182
 *Vьrdynь 202
- *Vьrgqtь 182
 *Vьrhomь 243
 *Vьrhomь 243
 *Vьrxota 182
 *Vьrxqtь 182
 *Vьrkota 182
 *Vьrkqtь 182
 *Vьrmqtь 182
 *Vьrtimь 228
 *Vьrtoma 244
 *Vьrtomь 244
 *Vьrtota 182
 *Vьrzomь 244
 *Vьrzqtь 183
 *Vьsemogota 183
- *Zagrdomь 244
 *Zakatimь 228
 *Zavelkomь 244
 *Zavьrgtькь 183
 *Zoltьсь 322
 *Zorima 228
 *Zqbynь 202
 *Zudimь 228
- *Žaromь 244
 *Žaryнь 202
 *Želimь 228
 *Želomqđь 264
 *Želomqđь 264
 *Želynь 202
 *Žeravitь 162
 *Žeryнь 202
 *Žezima 228
 *Žezimь 228
 *Židęta 259
 *Žididlo 259
 *Židimęгь 258
 *Židislavь 258
 *Židoba 259
 *Židobogь 258
 *Židokorvь(jь) 258
 *Židomigь 258
 *Židomogь 259
 *Židomь 244
 *Židoqsь 259

*Židovozъ 259	*Žirobqđъ 319	*Žьgqta 183
*Židryнь 202	*Žiroma 244	*Žьgqтъ 183
*Židъkopogъ(jь) 259	*Žitoma 244	*Žьlmqтъ 183
*Židъkopěstъ(jь) 259	*Žitomъ 244	*Žьltimъ 228
*Židъkъjъ 259	*Živqtičъ 183	*Žьltynъ 202
*Židyničъ 259	*Žulimъ 228	*Žьrmqтъ 183
*Židъсъ 259	*Žurima 228	*Žьrqтъ 183

Наукове видання
Серія «Бібліотека української ономастики»

ШУЛЬГАЧ Віктор Петрович
НАРИСИ
З ПРАСЛОВ'ЯНСЬКОЇ АНТРОПОНІМІЇ

Частина I

Редагування та коректура автора
Комп'ютерна верстка *I. В. Остапової*

Підписано до друку 04.11.08. Формат 60x84 ¹/₁₆.
Папір офсетний №1. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 24,18. Умовн. фарбовідб. 24,55.
Обл.-вид. арк. 25,13. Тираж 300 прим. Замовлення 8-289.

Видавництво «Довіра»
вул. Кіквідзе, 2/34, Київ-103, 01103

Свідоцтво про внесення
до Державного реєстру видавців
серія ДК №669 від 14.11.2001 р.

ЗАТ «Книга», вул. Артема, 25, Київ-53, 04053

Свідоцтво про внесення
до Державного реєстру виготівників
серія ДК №2325 від 25.10.2005 р.

Шульгач, В. П.

Ш95 Нариси з праслов'янської антропонімії / В.П. Шульгач.
— К. : Довіра, 2008.— (Бібліотека української ономастики).
Ч. I. — 413 с.— Бібліогр.: с. 323—379.
ISBN 978-966-507-246-1

Книга присвячена реконструкції праслов'янського антропонімного фонду. Подаються зразки архаїчних префіксальних і суфіксальних словотвірних моделей, а також фрагменти генетичних лексико-словотвірних мікросистем. Для лінгвістів, фахівців у галузі ономастики та етимології.

ББК 81.2-3

Для нотаток

Кіра
ВИДОВНИЦТВО

ISBN 978-966-507-246-1

9 789665 107246 1